

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXIX, св. 1

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXIX, No. 1

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović, Dr Sreto Tanasić,
Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov, Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2023

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXIX, св. 1

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Ремейић, др Јелица Стојановић, др Срејто Танасић,
др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов, др Викјор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2023

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ = South slavic philologist / главни уредник Рајна Драгићевић. - [Штампано изд.]. - Књ. 1, св. 1/2 (1913) ; књ. 2, св. 1/2 (1921)-књ. 11 (1931) ; књ. 12 (1933)-књ. 17 (1938/1939) ; књ. 18, св. 1/4 (1949/1950)- . - Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1913; 1921-1931; 1933-1939; 1950- (Београд : Вirograf comp). - 24 cm

Полугодишње. - Друго издање на другом медијуму: Јужнословенски филолог (Online) = ISSN 2406-0763
ISSN 0350-185X = Јужнословенски филолог
COBISS.SR-ID 615183

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти

др Дејан Ајдачић (Универзитет у Гдањску), др Петар Буњак (Филолошки факултет Универзитета у Београду), др Дојчил Војводић (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду), др Гордана Драгин (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду), др Екатерина И. Якушкина (Филолошког факултет, МГУ имени М.В. Ломоносова, Москва), Marko Jesenšek (Univerza v Mariboru), академик Александр А. Лукашанец (НАН Беларуси), др Наталија А. Николина (Институт филологије, МПГУ), dr Božana Niševa (Filozofická fakulta, Univerzita Karlova), dr Krystyna Kleszczowa (Uniwersytet Śląski w Katowicach), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), dr Jan Sokolowski (Instytut filologii słowiańskiej, Uniwersytet Wrocławski), Марија Стефановић (Универзитет у Новом Саду), др Божо Ђорић (Филолошки факултет Универзитета у Београду), dr Barbara Štebih Golub (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje).

Ово издање финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-47/2023-01/200174 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 28. марта 2023.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура: мср Дивна Продановић

Коректура резимеа на руском: мср Стефан Милошевић

Коректура резимеа на енглеском: др Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу: Давор Палчић (*palcic@eunet.rs*)

Штампа: Вirograf comp d.o.o., Атанасија Пуље 22, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Jerzy Sierociuk: Specyfika słowotwórstwa gwarowego – uwagi nie tylko metodologiczne	9
Jeжи Сјероћук: Специфичност дијалекатске творбе – не само у методолошком погледу	26
Jerzy Sierociuk: The Specificity of Dialectal Word Formation – Some Methodological and Other Remarks	27
Irena Stramljič Brezник, Tjaša Markežič: Primer obrazilne konkurenčnosti feminativov na <i>-ica</i> in <i>-ka</i> pri moškospolskih tvorjenkah na <i>-or</i> in <i>-ator</i>	29
Ирена Страмљич Брезник, Тјаша Маркежић: Пример варијантних суфикса <i>-ica</i> и <i>-ka</i> у фемининативима изведеним од речи мушког рода које се завршавају на <i>-or</i> и <i>-ator</i>	43
Irena Stramljič Brezник, Tjaša Markežič: An Example of the Variant Suffixes <i>-ica</i> and <i>-ka</i> in Feminatives Derived from Masculine Words Ending in <i>-or</i> and <i>-ator</i>	44
Лариса В. Рацибурская: Лексические факторы выделения уникальных морфем	47
Лариса В. Рацибурска: Лексички фактори у алокацији јединствених морфема	55
Larisa V. Ratsiburskaya: Lexical Factors of the Allocation in Unique Morphemes	56
Гордана Р. Штрбац, Гордана Р. Штасни: Лингвокултуролошки аспекти лексеме <i>мачка</i> у српском језику	57
Гордана Р. Штрбац, Гордана Р. Штасни: Лингвокултурне аспекти слова <i>кошка</i> в сербском языке	95
Gordana R. Štrbac, Gordana R. Štasni: Linguoculturological Aspects of the Lexeme <i>Cat</i> in the Serbian Language	95
Martin Ološtiak: Nominačné aspekty lexiky a teória lexikálnej motivácie	97
Мартин Олоштјак: Аспекти лексичке номинације и теорија лексичке мотивације	119
Martin Ološtiak: Aspects of Lexical Nomination and a Theory of Lexical Motivation	120
Драга С. Зец: Лингвистичко истраживање једносложне или мушке риме у српској поезији	121
Драга С. Зец: Лингвистическое исследование односложных или мужских рифм в сербской поэзии	157
Draga S. Zec: A Linguistic Investigation of Monosyllabic or Masculine Rhymes in Serbian Poetry	158

Маја Р. Крстић: Деструктивни глаголи са дефектним парадигмом у руском језику	159
Майя Р. Крстич: Деструктивные глаголы с дефектной парадигмой в русском языке	169
Maја R. Krstić: Destructive Verbs with Defective Paradigms in The Russian Language	170

Некролози

Jerzy Bartmiński (19. септембар 1939 – 7. фебруар 2022) (Марија Стефановић)	173
Иосиф Абрамович Стернин (29. април 1948 – 5. март 2022) (Рајна М. Драгићевић)	179

Хроника

Међународни научни скуп <i>Slavic Linguistics Society 17. Slavic-Eurasian Research Center</i> . Универзитет Хокаидо, Сапоро, Јапан, 19–21. септембар 2022. г. (Александра Л. Цолић Јовановић) ..	185
--	-----

Прикази и критика

Исидора Бјелаковић. <i>Терминологија у књижевним језицима Срба XVIII и XIX века (асирономија)</i> . Нови Сад: Матица српска, 2022, 378 стр. (Ана З. Мацановић)	191
Марија Стефановић. <i>У лавиринџу речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике</i> . Нови Сад: Филозофски факултет, 2022, 249 стр. (Срђан Петровић)	197
Бранка Тафра. <i>Језикословна разликосиј</i> . Загреб: Матица хрватска, 2022, 374 стр. (Ненад Б. Ивановић)	208
Гордана Штрбац и Гордана Штасни. <i>Слика њрироде у српском језику</i> . Нови Сад: Филозофски факултет, 2022, 337 стр. (Рајна М. Драгићевић)	214
Lilia Duskaeva (ed.). <i>The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication</i> . London and New York: Routledge, 2022, 180 p. (Бојана С. Милосављевић)	223
Євгенія Карпіловська, Зінаїда Козирева (ред.) <i>Словник мови творчих особистостей України другої половини XX – початку XXI століття</i> . Київ: Інститут української мови НАН України, 2022, 787 стр. (Милена Д. Ивановић)	232

- Јелена Башановић-Чечовић. *Рјечник говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина)*. Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 2020, 291 стр. и Данијела Радојевић. *Рјечник говора околине Берана*. Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 2021, 243 стр. (Бранкица Ђ. Марковић) 238
- Мирчета Вемић. *Речник картографских појмова*. Београд: Међународно удружење „Стил“, 2021, 573 стр. (Владан З. Јовановић) 242
- Зоран Кнежевић (гл. ур.), Радивоје Младеновић, Предраг Пипер (ур.). *Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије*. Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ – Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021, 405 стр. (Татјана Г. Трајковић) 248
- Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић (ур.). *Лексикографија и лексикологија у свјетлу актуелних проблема*, зборник научних радова. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 1170 стр. (Вања Миљковић) 257
- Милош Ковачевић (ур.). *Актуелна истражања лексикологије и лексикографије српскога језика*. Андрићград: Андрићев институт, 2022, 357 стр. (Весна С. Николић) 267

Библиографија

- Библиографија за 2021. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској (Ана В. Голубовић) 277

Регистри

- Регистар кључних речи LXXIX књиге
Јужнословенског филолога, св. 1 413
- Регистар имена LXXIX књиге
Јужнословенског филолога, св. 1 415

Jerzy Sierociuk*

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Instytut Filologii Polskiej

SPECYFIKA SŁOWOTWÓRSTWA GWAROWEGO – UWAGI NIE TYLKO METODOLOGICZNE

Gwara to mowa środowiska oralnego oparta na ustnym przekazie międzypokoleniowym. Oralność gwar oraz splotona do poziomu trzech pokoleń (JA : RODZICE : DZIADKOWIE) ich „historia“ wywiera wyraźny wpływ na gwarowe słowotwórstwo, w którego opisie muszą być uwzględniane inne mechanizmy niż wypracowane dla analogicznych zjawisk języka literackiego. W artykule kwestie te zostały zasygnalizowane na odpowiednich mapach oraz w wyciągach z korpusów leksykalnych zestawianych w oparciu o współczesne (lata 2001–2020) rejestracje kilkugodzinnych rozmów z licznymi mieszkańcami wybranych wsi (około 50 osób). Z kolei pozyskiwany w latach 1985–1995 materiał z gwar Lubelszczyzny dał podstawy do przyjrzenia się żywotności słowotwórstwa w środowisku gwarowych jak i egzystencji na terenach pogranicza językowego elementów zapożyczonych.

Słowa kluczowe: oralność gwar, słowotwórstwo gwarowe, metodologia badań gwarowego słowotwórstwa, słowotwórstwo na pograniczu językowym.

Gwara jako mowa środowiska oralnego wykazuje wiele osobliwości w stosunku do systemu lingwistycznego języka literackiego. Wiele odstępstw obserwujemy także na poziomie słowotwórczym. Sygnalizowane właściwości determinowane są oralnym charakterem struktury gwar. Trwające w tradycji międzypokoleniowej w oparciu o przekaz ustny nie mają „regulacji“ typowych dla języka literackiego. Gwary nie mają typowych dla języka lite-

* jasier@amu.edu.pl

rackiego spisanych gramatyk czy też zestawianych w poszczególnych okresach historycznych słowników.

Gwary zdecydowanie różnią się od języka literackiego, który funkcjonuje w oparciu o tradycję pisma. Jego reguły gramatyczne podporządkowane są tekstom pisany. Najogólniej rzecz biorąc język ogólny zmusza jego użytkownika do przestrzegania reguł zawartych w rzadko modyfikowanych gramatykach; z kolei zasób leksykalny – i znaczenia poszczególnych wyrazów – zawarty jest w aktualizowanych słownikach (słownikach języka ogólnego).

Warto przy tej okazji poczynić pewną uwagę – ale istotną z naszego punktu widzenia – koncentrując się niejako na zależności terminologicznej: samo określenie „język literacki“ nawiązuje przecież do „litery“, która jest znakiem graficznym istotnym przy pisaniu. W tradycji (pra)słowiańskiej poświadczane jest natomiast nie tylko *govoriti*, *gavoriti* ale także *gъvariti*: „pol. *gwarzyć gwarzę* ‘prowadzić poufałą rozmowę, pogawędkę’“ (SP 2001)¹.

We współczesnych gwarach polskich odnajdujemy żywotności określenia *gwarzyć*, według *Słownika gwar polskich* (SGP 2016) poświadczane w znaczeniach:

1. ‘posługiwać się słowami dla komunikowania myśli i przeżyć; mówić [...],
2. ‘posługiwać się jakimś językiem, władać nim w mowie’ [...],
3. ‘rozmawiać, gawędzić’ [...],
4. ‘o niemowlęciu: gaworzyć’.

Już z powyższego wynika, że gwara – zwłaszcza w środowisku jej użytkowników – jednoznacznie łączona jest z przekazem ustnym. Język literacki zaś – jako oparty na tradycji pisma – odwołuje się także do przekazu, ale dokumentowanego praktycznie w źródłach pisanych. Język literacki „zapisany“ jest w gramatykach modyfikowanych po okresach zasadniczo zauważalnych zmian w porozumiewaniu się jego użytkowników. Tradycja lingwistyczna nakazuje okresową publikację „aktualnych“ zestawów leksyki danego języka. Oba te nurty pełnią zasadniczo rolę źródeł normatywnych. Przestrzeganie normy języka literackiego jest przejawem przynależności do warstwy „kulturalnej“ konkretnego narodu.

Język literacki mając długą tradycję pisanych gramatyk dopuszcza przywrócenie do codziennego użycia np. archaicznych elementów leksykalnych. Szczególnie widoczne jest to przy stylizacji historycznej. W tradycji kultury pisma możliwe są także „odkrycia“ zapomnianej twórczości literackiej, „od-

¹ Dalej mamy też: „Pierwotne wyrazy dźwięk., także i mowy dziecięcej. Najstarsze znaczenie ‘robić hałas, gwar, wrzawę’: ‘wydawać pewne dźwięki, będące zawiązkiem mowy artykułowanej’ dobrze widoczne zarówno w *govoriti*, jak szczególnie w prastarych postaciach obocznych *gavoriti* : *gъvariti* (wahania samego rdzenia tłumaczy się onomatopieczno-ekspresywnym charakterem wyrazu)“ (SP 2001).

krycie“ zapomnianego pisarza. Przykłady tego typu sytuacji znane są w historii praktycznie każdego języka, kultury każdego narodu. Doskonałą ilustracją takiego „przywrócenia pamięci“ w tradycji polskiej jest twórczość Cypriana Kamila Norwida, romantycznego twórcy uznawanego obecnie za jednego z wieszczów narodowych. A przecież C.K.Norwid zmarł jako twórca praktycznie nieznanymi. Jego popularność „wybuchła“ kilka dziesiątków lat po śmierci, kiedy odnaleziona została spuścizna pisarska. Podobnych przykładów dostarczają nam także historie różnych – odkrywanych po wielu latach – zabytków językowych.

W odniesieniu do leksyki możemy wskazać tu spisy aktualnie notowanych w tekstach wyrazów, na pojawiające się praktycznie co pół wieku słowniki w znacznym stopniu spełniające także funkcję poradników normatywnych.

„Historyczność“ gwar w powyższym kontekście jest wyraźnie ograniczona. Pamięć gwarowa funkcjonuje w obrębie trzech pokoleń: JA : RODZICE : DZIADKOWIE. Pozyskiwanie materiału gwarowego wykraczającego poza te ramy czasowe nie jest możliwe. W badaniach dialektologicznych należy też brać pod uwagę systematyczne przesuwanie się tej triady na osi czasu oraz to, że jednak nadal podlega ona regułom kultury środowiska oralnego, tradycji przekazu ustnego.

Kultura oralna nie ma żadnego neutralnego nośnika informacji w rodzaju spisu. [...] nie ma w kulturze oralnej niczego zbliżonego do podręczników czy samouczków wykonywania np. rzemiosł [...]. Fachu uczono przez terminowanie w zawodzie (jak to na ogół ciągle jeszcze się dzieje nawet w kulturach wysokiej technologii) co oznaczało obserwację i praktykę z minimalną dozą wyjaśnień werbalnych (ONG 1992: 69).

Gwary – funkcjonujące w oparciu o przekaz międzypokoleniowy nie mają żadnego rezerwuaru przechowującego ich teksty. „Kultura oralna nie posiada żadnych teksów“ – pisze Walter J. Ong (ONG 1992: 58). I dalej konkluduje:

Myśl wymaga pewnego rodzaju ciągłości. Pismo ustanawia <linię> ciągłości w tekście, poza umysłem. Jeśli z powodu rozproszenia czy niejasności zgubię kontekst, z którego wyrasta czytany w tej chwili materiał, mogę kontekst odzyskać rzuciwszy okiem na tekst wcześniejszy. [...] W języku oralnym sytuacja jest odmienna. Nie ma na co rzucić okiem poza umysł, ponieważ wypowiedź oralna znika, gdy tylko zostaje wypowiedziana. [...] Redundancja, powtarzanie tego, co dopiero powiedziano, gwarantuje nadawcy i odbiorcy porozumienie.

Redundancja cechująca myśl i mowę oralną jest w głębokim sensie bardziej naturalna dla myśli i mowy aniżeli rozrzedzona (*sparse*) linearność. Myśl i mowa rozrzedzona linearnie, inaczej – analityczna, jest tworem sztucznym, stworzonym dzięki technologii pisma (ONG 1992: 65).

Z naszego punktu widzenia istotne są poniższe konstatacje W. J. Onga:

Kultury oralne chętnie używają pojęć sytuacyjnie, w otoczce odniesienia funkcjonalnego, dlatego pojęcia te są minimalnie abstrakcyjne, tzn. pozostają blisko realnego życia człowieka (ONG 1992: 77).

Kultury oralne oczywiście nie mają słownika, ale i rozbieżności semantyczne są nieliczne. Znaczenie każdego słowa jest regulowane tym, co Goody i Watt (...) nazywają <bezpośrednią ratyfikacją semantyczną>, to znaczy rzeczywistymi sytuacjami życiowymi, w jakich używa się słowa tu i teraz. Umysłu oralnego nie interesują definicje (Luria (...)). Słowa nabierają znaczenia tylko w swoim rzucającym się w oczy, realnym środowisku (*habitat*), które nie jest, jak w przypadku słownika, zbiorem innych słów, zwiera bowiem gest, załamanie głosu, wyraz twarzy oraz całą egzystencjalną sytuacją człowieka, w jakiej zawsze pojawia się rzeczywiste, mówione słowo. Znaczenia słowa wynurzają się ciągle z terażniejszości, choć oczywiście znaczenia minione kształtowały znaczenie obecne w zróżnicowany sposób, niemożliwy już do ustalenia (ONG 1992: 74).

We współczesnych dociekaniach dialektologicznych należy jednak uwzględniać specyficzną sytuację językową wsi, która w coraz większym stopniu urbanizuje się. W społeczności wiejskiej nie dominują już wyłącznie mieszkańcy wykonujący tradycyjne czynności związane z pracą na roli, pojawia się tu specyficzna inteligencja wiejska reprezentująca głównie zawody „usługowe“ oraz coraz częściej ludność pracująca poza wsią, co w otoczeniu miast nadaje jej charakter swoistej „sypialni“. W tej sytuacji bardziej przydatne staje się określenie *język mieszkańców wsi*, sygnalizujące praktycznie istnienie dwu „płaszczyzn“ językowych w tym środowisku, z których jedna (obok zasadniczo codziennej odmiany języka ogólnego) to potocznie wykorzystywana w codziennej komunikacji – zwłaszcza rdzennych mieszkańców – tradycyjna gwara (szerzej o tym: SIEROCIUK 2007).

Ta dwupłaszczyznowość lingwistycznego środowiska wsi powoduje, że wszelkie analizy zjawisk językowych należy przeprowadzać na materiale jednorodnym środowiskowo. Analiza zjawisk gwarowych powinna być zatem przeprowadzana w kontekście stricte gwarowym.

Dla podejmowanych tu kwestii jest istotne odpowiednie pozyskiwanie materiału badawczego; obok wyrazu traktowanego jako derywat z tej samej gwary powinien być uwzględniany wyraz będący podstawą procesu derywacyjnego; tym samym „para derywacyjna“ powinna pochodzić z tego samego środowiska językowego, z tej samej gwary. Jako uchybienie metodologiczne należy traktować odwoływanie się do materiału z języka literackiego – jako pochodzących z innego poziomu organizacji lingwistycznej.

Podstawą prezentowanych uwag jest materiał pozyskiwany w trakcie wieloletnich eksploracji na terenach o różnej przynależności dialektalnej –

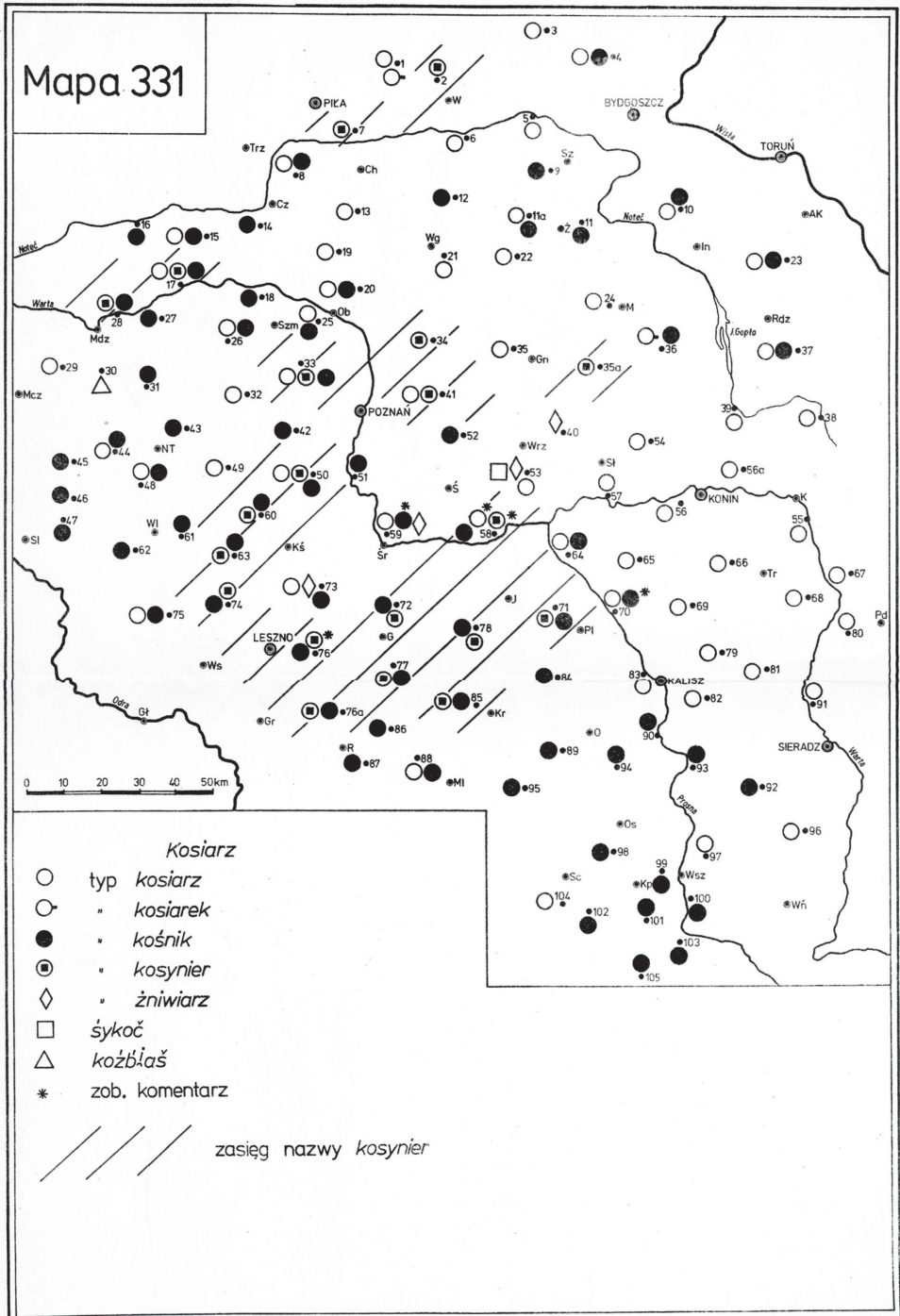
głównie Lubelszczyzny i Wielkopolski. Pierwsze prace dotyczyły słowotwórstwa gwar Lubelszczyzny sfinalizowane ujęciem monograficznym (SIEROCIUK 1996) opracowanym na podstawie przeprowadzonych w latach 1985-1995 badań terenowych. Odpytany w ponad 60 punktach specjalny kwestionariusz słowotwórczy obejmujący 1300 pytań pozwolił przy okazji zestawić zawierającą około 45 000 formacji korpus gwarowego słowotwórstwa Lubelszczyzny. Po roku 1996 eksploracjami objęta została Wielkopolska, gdzie w latach 2000-2020 zarejestrowano około 2500 godzin rozmów z informatorami reprezentującymi różne grupy pokoleniowe (SIEROCIUK 2003). Pracownia Dialektologiczna UAM dysponuje obecnie około 4000 godzin nagrań także dotyczących słowotwórstwa; w specjalnych korpusach zestawianych z przeznaczeniem do zestawień leksykograficznych dostępnych jest ponad 2 500 000 słowoform. Założenia sposobu pozyskiwania materiału terenowego jak i niektóre wyniki szczegółowych dociekań zaprezentowane zostały między innymi na łamach „Gwar Dziś”².

Ten bogaty materiał terenowy pozwolił wskazać kilka istotnych osobliwości gwarowego słowotwórstwa, dających podstawy do poszukiwania właściwości dla tychże rozwiązań metodologicznych.

Specyfika gwarowego słowotwórstwa rozpatrywana musi być w oparciu o analizę materiału jednorodnego środowiskowo. Znaczy to niemiernie tyle, że oba elementy uwzględniane w analizie – derywat i wyraz będący jego podstawą słowotwórczą – powinny pochodzić z tego samego środowiska gwarowego.

Doskonałym tego przykładem są poświadczane w gwarach Wielkopolski nazwy ‘mężczyzny, który ścina zboże’. Dominują nazwy typu: *kosiarz*, *kośnik*, *kosynier*, bardzo przejrzyste w kontekście materiału z języka ogólnego. Te relacje (gwara – język ogólny) sugerują pochodność od czasownika *kosić*. W naszym wypadku relacja taka nie jest możliwa do zaakceptowania, bowiem w uwzględnianych gwarach dominuje czasownik *siec*. Odpowiednie mapy *Atlasu języka i kultury ludowej Wielkopolski* (AJKLW) jednoznacznie nakazują ostrożność w podchodzeniu do tego typu przykładów.

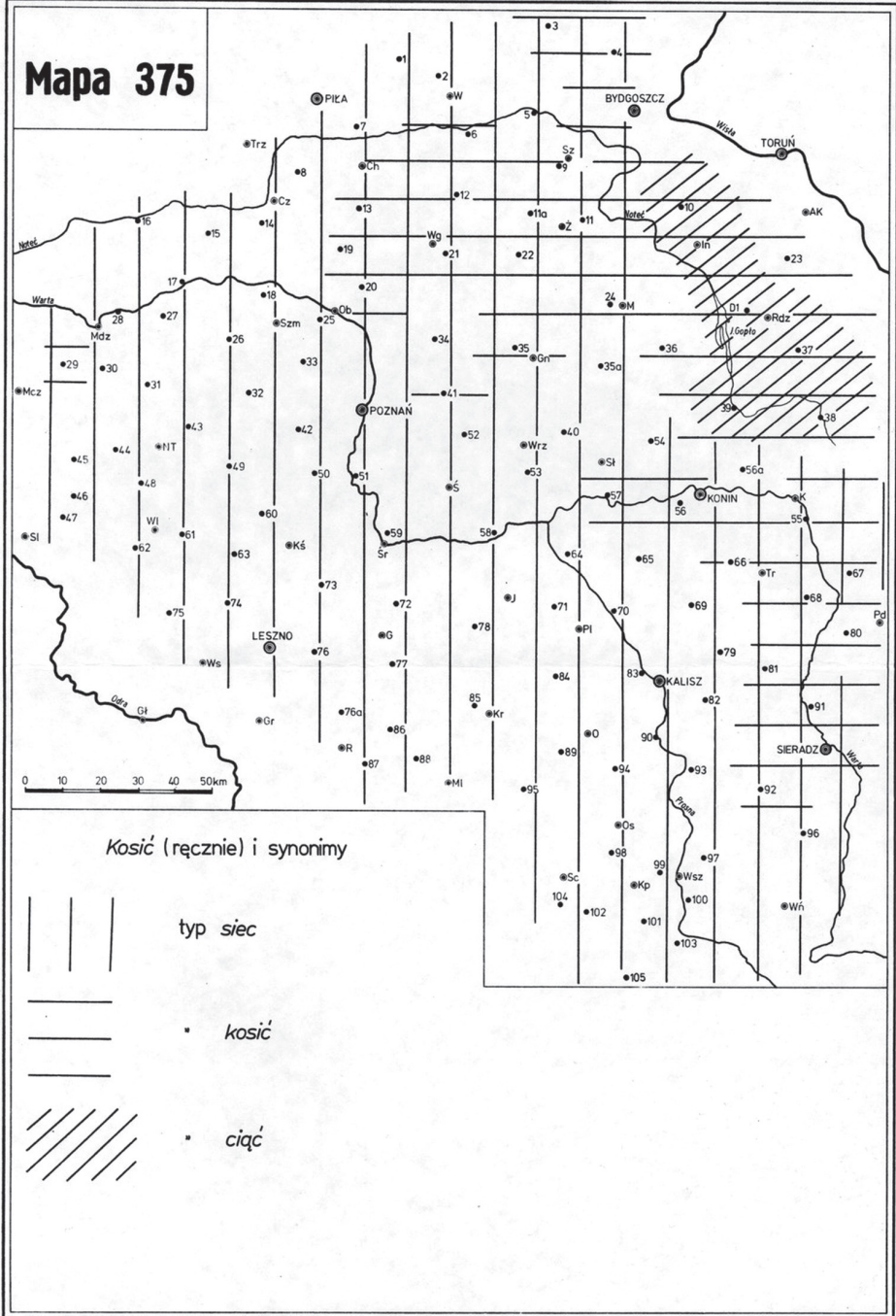
² „Gwary Dziś” (<http://gwary.ptpn.poznan.pl/pl/index-pl/>, także: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/gd>) to czasopismo, którego początki sięgają roku 2001, kiedy to ukazał się pierwszy tom serii pod tym samym tytułem i pod redakcją Jerzego Sierociuka. W roku 2015 seria została przekształcona w czasopismo on-line, stając się nieformalnym organem Komisji Dialektologicznej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów. „Gwary Dziś” to rocznik poświęcony dialektologii słowiańskiej. Aspekt słowistyczny publikowanych prac silnie zaznacza się od początku istnienia serii i znajduje poświadczenie w gronie autorów pochodzących ze wszystkich państw słowiańskich (ale nie tylko). Dzięki temu czasopismo stało się platformą wymiany wyników badań naukowców zajmujących się tematyką gwar z obszaru całej Słowiańszczyzny. Czasopismo publikuje prace szczegółowe, teoretyczne i materiałowe, zarówno prowadzone w duchu teorii tradycyjnych, jak i nowych. Zakres tematyczny obejmuje dialektologię współczesną i historyczną oraz jej pogranicza.



Mapa 1. Kosiars – wg AJKŁW.

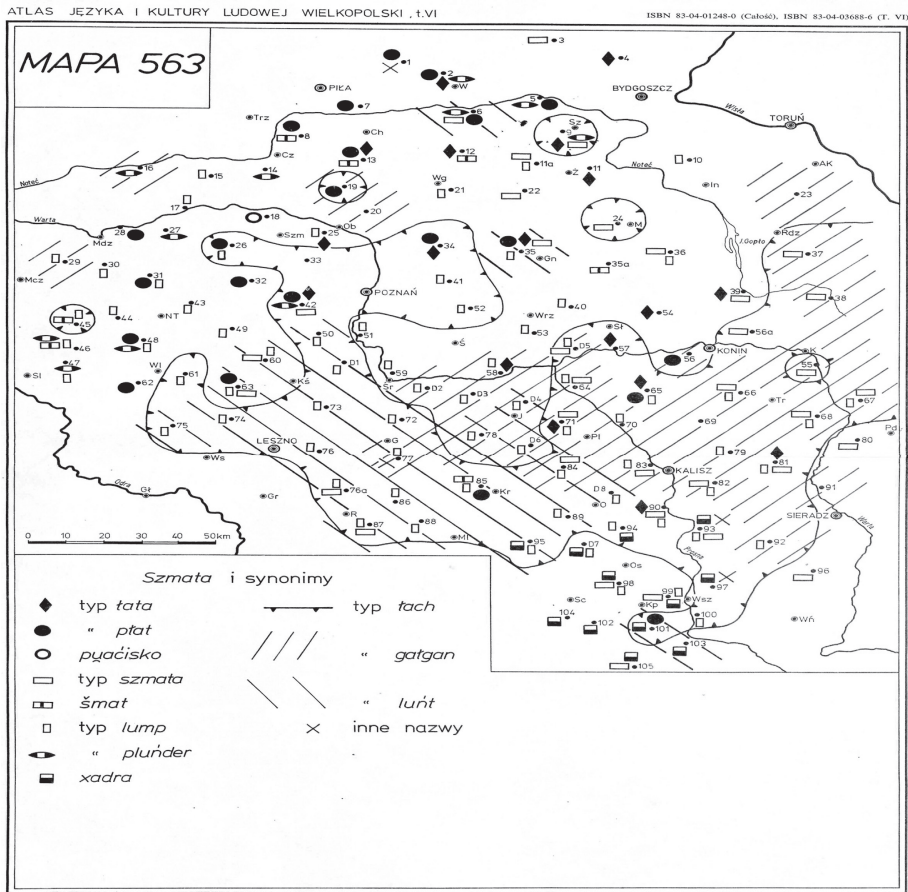
Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski, t. IV

ISBN 83-04-01248-0 na całok, ISBN 83-04-02202-8, t. IV

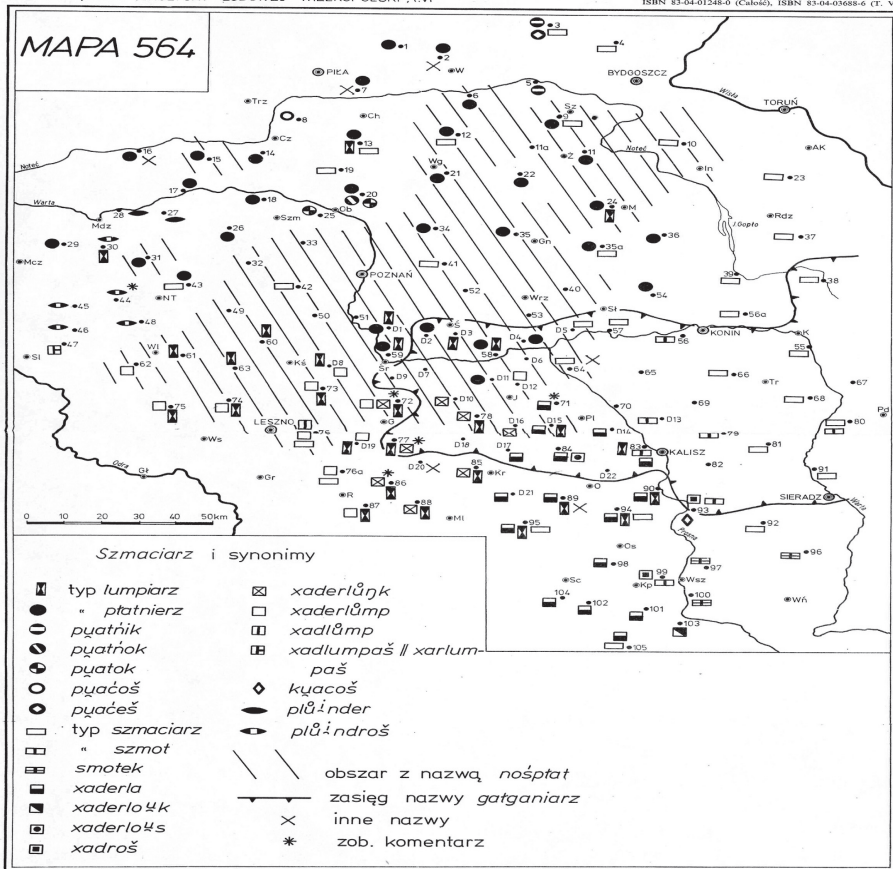


Mapa 2. *Kosic' (ręcznie) i synonimy* – wg AJKLW.

Sygnalizowane wyżej zastrzeżenie jednoznacznie potwierdzone jest także na innych ujęciach z tego samego atlasu. Tu skoncentrujemy się na zestawieniu dwu map leksykalnych – „Szmata i synonimy“ (AJKLW, m. 563.) oraz „Szmaciarz i synonimy“ (AJKLW, m. 564.). W kontekście naszych analiz istotne jest to, że materiał będący podstawą zestawiania tychże map pozyskiwany był od tych samych informatorów. W wykorzystywanym kwestionariuszu pytania o oba te desygnaty były umieszczone obok siebie. W sposób niezamierzony pozyskano materiał dający wgląd w żywotność procesu słowotwórczego. Po pytaniu o nazwę ‘szmaty’ zadane było pytanie o ‘tego, kto skupuje szmaty’. Materiał w ten sposób pozyskany przedstawiony jest na załączonych tu mapach. Dla naszych rozważań istotne jest porównanie uzyskanych zapisów celem wykazania konkretnych relacji derywacyjnych. Przedstawiam to na mapie dodatkowej, ilustrującej relacje derywacyjne przykładów z poszczególnych punktów.

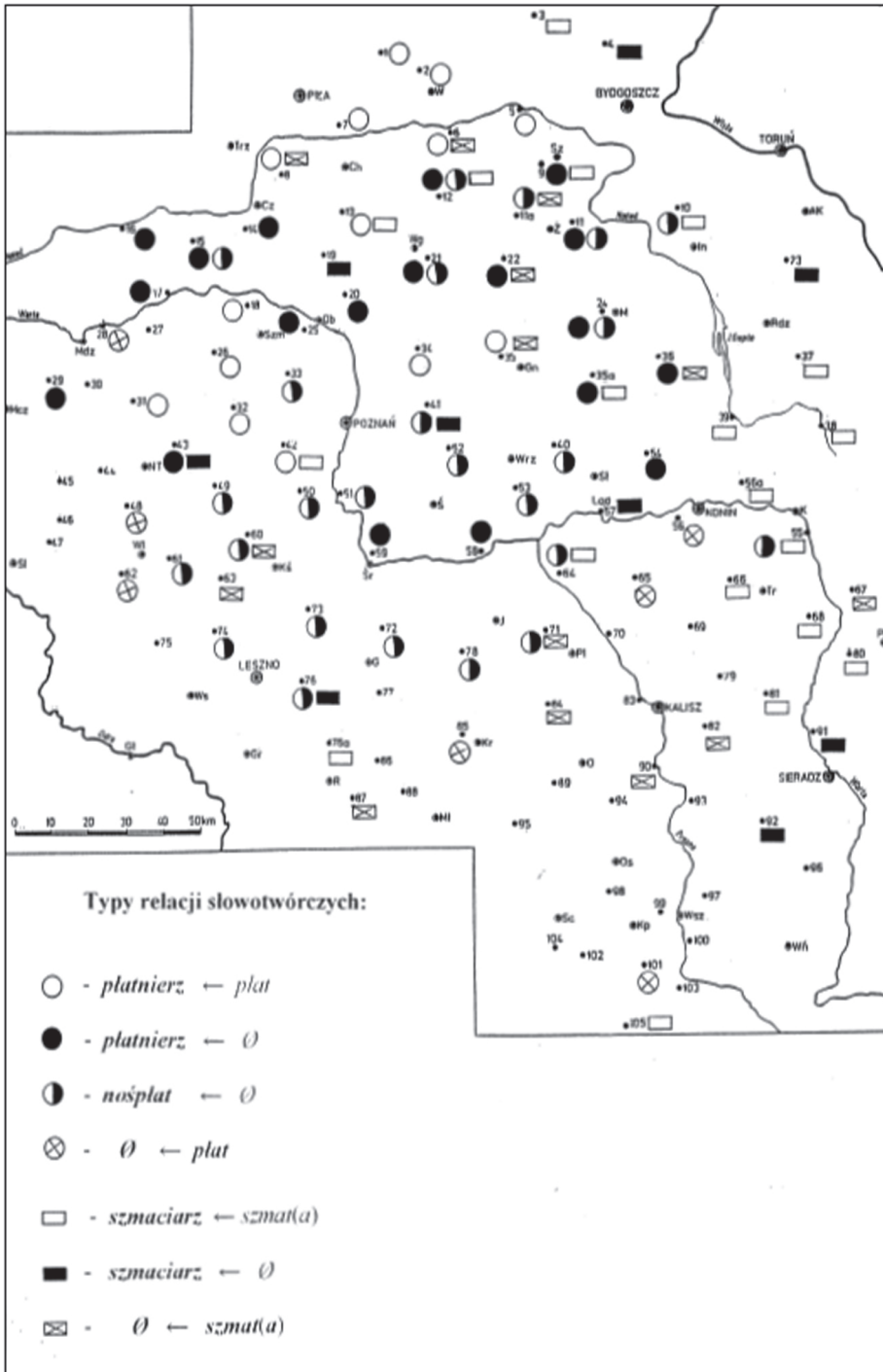


Mapa 3. Szmata i synonimy – wg AJKLW.



Mapa 4. Szmaciarz i synonimy – wg AJKLW.

Zaprezentowane wyżej dane jednoznacznie wykazują, że analiza gwarowego słowotwórstwa wymaga – co już było sygnalizowane wyżej – zastosowania swoistych metod badawczych. Warto więc powtórzyć: gwarowego słowotwórstwa nie można opisywać przenosząc praktykę wypracowaną podczas opisu analogicznych zjawisk języka ogólnego. W kontekście materiału notowanego w różnych gwarach Wielkopolski pochodność słowotwórcza wydaje się oczywista. Ta właściwość nie potwierdza się w odniesieniu do notacji z konkretnych punktów, gdzie w większości nie mamy potwierdzenia obecności oczekiwanej pary derywacyjnej – derywatu i wyrazu będącego punktem wyjścia procesu jego budowania. Powtórzyć wypada informację, że oba elementy analizowanej pary derywacyjnej podawane były przez tego samego respondenta, oraz to, że podczas eksploracji terenowej pytania o nie następowały bezpośrednio po sobie.



Mapa 5. Typy relacji słotwórczych – opracowanie własne.

Często powyższe uwarunkowania pojawiają się też podczas rozmów z informatorami, którzy przy okazji sami sygnalizują te relacje. Przykładem chociażby może być para pytań typu: „to, w czym spało małe dziecko“ i „co z dzieckiem robiło się w ...“. Oczekiwane odpowiedzi to także powszechnie znane w języku ogólnym *kołyska* lub *kolebka* – niekiedy pojawiająca się w wariacie fonetycznym *cholebka*. Natomiast podawana forma czasownika potwierdza często odstępstwa sygnalizowane wyżej. Na podkreślenie zasługuje także komentarz informatorów; w Bukówcu Górnym utrwaląłem rzeczownikową postać *cholybka*, natomiast dziecko w niej trzeba było *huźdać*, przy czym kobieta urodzona w roku 1935. dodała: w *cholybce* ... *huźdało* (!) *sie... nie mówiliy my kołysało ... nie ... czeba is pohuźdać bo musi spać ...* (nagranie z 2005 r.). Uwagę zwraca tu też swoista świadomość obcych gwarze elementów języka ogólnego (tu: *kołysać*).

Ten aspekt podnoszonego tu zagadnienia uzupełniają spostrzeżenia innego typu. Wprawdzie analizy żywotności wybranych typów kategorii słowotwórczych w tekstach gwarowych jednoznacznie wskazują na wyraźne ograniczenie ich reprezentacji tekstowej (SIEROCIUK 2012, 2018, 2019), to jednak bardziej przekonujące są rezultaty badań kwestionariuszowych. Przykładem niech tu będzie próba sprawdzenia żywotności procesu słowotwórczego w kategorii nazw mieszkańców.

W prowadzonych dla potrzeb opisu słowotwórstwa gwar Lubelszczyzny eksploracjach pozyskiwałem materiał będący odpowiedzią na pytania o nazwę mieszkańca badanej miejscowości oraz o analogiczne określenia dziećmi miejscowości położonych w różnych częściach tego regionu. W zdecydowanych wypadkach nie były to miejscowości sąsiednie. Pozyskane w ten sposób dane potwierdzone w 42 punktach miały wstępnie doprecyzować twierdzenie Bronisławy Lindert, która analizując w roku 1963 sposoby tworzenia nazw mieszkańców na tym obszarze konstatowała:

Lubelszczyznę jako teren peryferyjny dla gwar polskich i ruskich cechuje bogactwo formacji sufiksalnych, służących do tworzenia nazw mieszkańców (LINDERT 1963: 327).

Wniosek B. Lindert potwierdzał się jedynie w odniesieniu do nazw mieszkańca rodzimej miejscowości. Tu różne typy słowotwórcze notowałem praktycznie we wszystkich punktach, bowiem współczynnik żywotności tych procesów był zbliżony do 1,0. Z kolei w odniesieniu do innych miejscowości kształtowało się to następująco:

Czepielin – 0,4	Rachanie – 0,4
Dawidy – 0,4	Sawin – 0,4
Dąbie – 0,4	Stany – 0,4
Dębica – 0,35	Wólka – 0,32
Górki – 0,25	

Współczynnik pozyskanych derywatów jest tu zaskakująco niski. Tym samym potwierdza się niejako wniosek z poprzednich analiz: słowotwórstwo gwarowe nie jest procesem dominującym.

Zjawiska uznawane powszechnie za rezultaty działania derywacyjnego ulegają w gwarach zauważanym zmianom, co obserwowane jest zwłaszcza podczas poszerzonych badań konkretnych gwar. Podstawą kolejnych analiz są wypisy z zestawianego dla potrzeb leksykograficznych korpusu gwary Bukówca Górnego (na mapach AJKLW punkt 74.). W latach 2001-2020 przeprowadzono rozmowy z ponad 50 mieszkańcami tejże wsi (wraz z informatorami towarzyszącymi było to ponad 70 osób), co dało w sumie ponad 200 godzin nagrań. Poniższe zestawienia zawierają inicjały identyfikujące respondentów; uwzględnienie roku ich urodzenia umożliwia śledzenie zachodzących w tejże gwarze zmian warunkowanych czynnikiem pokoleniowym. Do analiz uwzględniono także przechowywane w archiwum fonograficznym Pracowni Dialektologicznej UAM wypowiedzi SzM (1886) zarejestrowane w roku 1969.

DRABKA [36 ×]: **DRABECZKA** [12 ×]: **DRABINKA** [20 ×]:

2	– SzM (1886)	–	-	-
8	– PaK (1910)	–	1	-
-	– UrA (1912)	–	5	-
1	– PoJ (1919)	–	-	-
-	– SoW (1920)	–	1	-
1	– DoS (1921)	–	-	-
1	– MaF (1922)	–	-	3
1	– SwS (1922)	–	1	-
1	– SIJ (1923)	–	1	-
2	– SzA (1923)	–	-	2
-	– SzJ (1925)	–	-	3
-	– PoW (1928)	–	-	2
4	– SoA (1928)	–	-	-
-	– SoF (1928)	–	-	1
1	– LiE (1935)	–	3	1
3	– PoB (1937)	–	-	-
4	– PoC (1942)	–	-	1
-	– GrP (1944)	–	-	1
-	– GuB (1946)	–	-	1
-	– BaK (1947)	–	-	1
7	– SaZ (1948)	–	-	2
-	– WoS (1959)	–	-	2

Wymiana pokoleniowa form semantycznie (i formalnie) derywowanych od *drabina* jest tu ewidentna. Zestaw powyższego typu dostarcza jednocześnie jednoznacznych argumentów w dyskusji o doborze podstawy materiałowej przy monograficznym opisie wybranej gwary. Wielowarstwowy obraz gwary możliwy jest do osiągnięcia przy pozyskiwaniu danych od respondentów zróżnicowanych pokoleniowo. W świetle przedstawionych zestawień zastrzeżenie powyższe przybiera charakteru oczywistego.

Konstatacje powyższe potwierdza też zestawienie nazw ‘terenu między zabudowaniami (po wyjściu z domu mieszkalnego)’:

**PODWÓRZE [32 ×] - PODWÓRKO [17 ×]
 --- PODWOREK [5 ×] - PODWÓREK [4 ×]**

1	-	- SzM (1884)	-	2	-
1	-	- SbW (1917)	-	-	-
1	1	- PoJ (1919)	-	2	1
1	1	- SoW (1920)	-	-	-
-	2	- DoS (1921)	-	-	-
5	-	- BiW (1922)	-	-	-
1	-	- MaF (1922)	-	-	1
1	-	- SwS (1922)	-	-	-
6	-	- SIJ (1923)	-	-	-
-	1	- SzA (1923)	-	-	-
1	-	- SzJ (1925)	-	-	1
1	5	- PoW (1928)	-	-	-
3	-	- SoA (1928)	-	-	-
1	-	- SoF (1928)	-	-	-
1	-	- MaE (1929)	-	1	-
1	-	- StP (1930)	-	-	-
-	1	- ŚLZ (1934)	-	-	-
2	-	- BoA (1936)	-	-	-
2	-	- DrK (1942)	-	-	-
-	1	- GrS (1942)	-	-	-
-	1	- GrP (1944)	-	-	-
1	-	- GuB (1946)	-	-	-
1	-	- BaK (1947)	-	-	-
-	1	- MaM (1948)	-	-	-
1	-	- SaZ (1948)	-	-	-
-	1	- PrE (1949)	-	-	-
1	1	- PoB (1957)	-	-	1
-	1	- WoS (1959)	-	-	-

Inne, istotne dla charakterystyki procesów zachodzących na płaszczyźnie gwarowego słowotwórstwa zjawiska obserwujemy na pograniczu językowym, także dialektalnym. Tu uwagę zwrócę na dwie grupy nazw rejestrowanych głównie w gwarach Lubelszczyzny, zwłaszcza wschodniej, stanowiącej strefę przejściową między dwoma sąsiadującymi językami – polskim i ukraińskim. Istotne uwarunkowanie sygnalizuje geografia nazw ‘starej, zdartej miotły’. Poza typem *drapak*, *drapaka* w pasie gwar wschodniolubelskich notowałem typ *okorok*, przy czym na obszarze Lubelszczyzny centralnej pytani wprost respondenci dodawali, że „to chyba ukraińskie“. W konkretnym wypadku istotne jest, że ten „ukraiński“ *okorok* nie pojawiał się w materiałach z gwar polskich ścisłego pogranicza, w miejscowościach położonych w pasie gwar nad Bugiem, gdzie tradycyjnie ludność jest dwujęzyczna. W miejscowościach nadbużańskich użytkownicy gwar polskich jednoznacznie zastrzegali, że u nich *okorok* się nie mówi, że tak mówią Ukraińcy. Tym samym odnosi się wrażenie, że lokalizacja tego typu form wskazuje starą granicę międzyjęzykową, lecz jej nie wytycza. W kontekście żywotności podobnych elementów świadomość granicy językowo-kulturowej podkreślana jest właśnie brakiem jednostek uznawanych za obce. Podobne nazwy o wyraźnej proveniencji ukraińskiej zasadniczo rzadko dokumentowane są na terenach, gdzie przez użytkowników jednego języka elementy języka sąsiada są jednoznacznie identyfikowane. Identyfikacja ta pozwala w dalszej kolejności je odrzucać. Jest to zatem swoista obrona przed „obcością“. Odnosi się zatem wrażenie, że strefa żywotności elementów zapożyczonych została niejako przesunięta w głąb własnego terytorium, tam, gdzie owa obcość nie jest tak jednoznacznie postrzegana.

Nieco inne relacje dokumentują lubelskie poświadczenia ‘tego, kto nie słyszy, kto jest głuchy’ na znacznym obszarze będące kontynuacją zapożyczonego z gwar ukraińskich typu *gluszman*, *gluchman* – zob. Атлас української мови (АУМ 1988, м. 141.) - Суфікси іменника *глушман*.

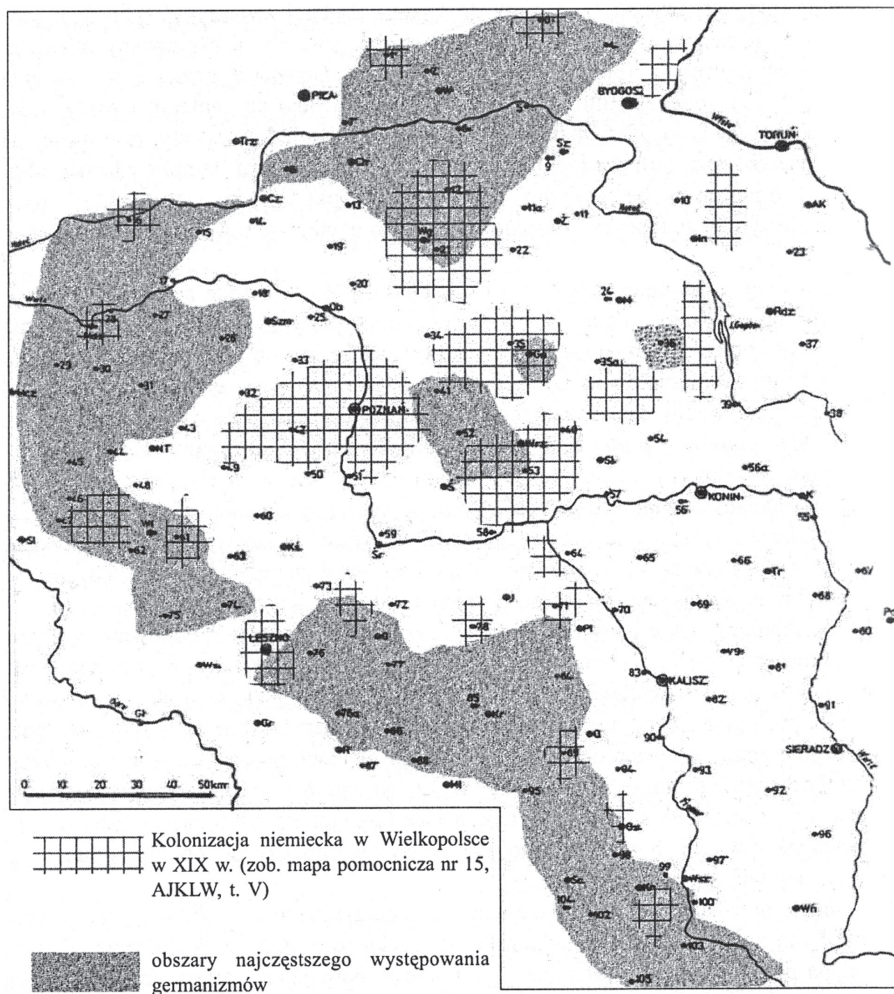
W polskich gwarach Lubelszczyzny zauważamy wyraźne rozróżnienie zasięgów, szczególnie zaś występowania form o różnym wygłosie części rdzennej. Podkreślić należy też, że typ wyraźnie odwołujący się do kontekstu ukraińskiego – *gluszman* – poświadczany był w miejscowościach pasa wschodniego, gdy postać z *-ch-* tematycznym przesunięta jest bardziej na zachód. O ile w pasie wschodnim (nad Bugiem) notowana była para *gluszman* / *gluchman*, o tyle już w kierunku ku Wiśle notowałem: *gluchmelec*, *gluchmol*, *gluchmaj*, *gluchmas*. Są to derywaty zawierające już w swej strukturze elementy żywe w polskich gwarach Lubelszczyzny: *-elec* (*dusielec* < *dusić*, *nagielec* < *nagi*), *-ol* (*chrapol* < *chrapać*, *nagol* < *nagi*, *pyskol* < *pyskować*), *-aj* (*chapaj* < *chapać*), *-as* (*glupas* < *glupi*, *golas* < *goły*, *brudas* < *brud*, *brudzić*, *kulas* < *kulawy*, *blondas* < *blond*, *blondyn*). Przesuwając się w kierunku zachodnim poświadczamy dwa zjawiska: z jednej strony jest to częstsze wyko-

rzystywanie rodzimych, już polskich elementów morfologicznych, z drugiej zaś charakterystyczna lokalizacja tych poświadczeń – najbardziej na zachód wysunięty pas formacji wywodzonych z zapożyczonego *gluchman* – dowodzi osłabienia tego, co moglibyśmy określić mianem wyrazistości kategoriałno-semantycznej konkretnej jednostki morfologicznej (słowotwórczej), w tym wypadku jako typu słowotwórczego. Podobne sytuacje zauważane były już przy opisie słowotwórstwa centralnej i zachodniej Lubelszczyzny (SIEROCIUK 1996: 53–69). Nowe konstrukcje powstają na obrzeżach dominacji określonego typu słowotwórczego, bądź też w strefie ścierania się rywalizujących form; tu bowiem owa wyrazistość semantyczna (zwłaszcza) formantu w świadomości użytkowników języka podlega osłabieniu. Stwarza to dogodny warunki do osłabienia – lub nawet neutralizacji – niektórych funkcji semantycznych formantu (zasadniczo już zanikającego w sensie geograficznym), co zazwyczaj nie zdarza się na terenach położonych w centrum żywotności danego typu słowotwórczego. Przykładem ilustrującym ten proces jest pojawianie się typu *maślach* w pasie ścierania się dwu sąsiadujących w układzie geograficznym typów *maślak* i *maśluch*; dodatkowym potwierdzeniem funkcjonowanie wskazywanej zależności jest obecność w tej samej „strefie przejściowej“ typu *maślach* (SIEROCIUK 1996, mapa 30.).

O wiele istotniejsze jest jednak zjawisko ilustrujące powstawanie niejako nowego formantu, gdzie zauważamy opisywane przez Zenona Klemensiewicza „przesunięcie granicy między pnem i formantem wskutek wtórnego rozkładu wyrazu na części morfologiczne, niezgodnego z pierwotnym, etymologicznie umotywowanym. Perintegracja ma swoje źródło w językowej świadomości mówiących, w której jedne wyrazy oddziałują na inne“ (KLEMENSIEWICZ i in. 1965: 172–173). Tu widzimy, że – w innym miejscu niż zazwyczaj się sądzi (perintegracja i absorpcja prowadzi do powstawania nowych formantów kosztem podstawy słowotwórczej) – wyznaczana jest nowa granica owej podzielności morfologicznej; w naszym wypadku poszerzona zostaje część tematyczna (*gluch-*) kosztem uznawanej w powszechnym odbiorze cząstki *-man*.

Sygnalizowaną wyżej reakcją na elementy obce zauważamy też w gwarach Polski zachodniej. Bardzo wyraźnie widoczne jest to na zestawionej przez Annę Gliszczyńską mapie ukazującej koncentrację germanizmów w *Atlasie języka i kultury ludowej Wielkopolski* w konfrontacji z nasileniem działalności kolonizacyjnej na tych terenach prowadzonych przez władze pruskie w XIX wieku (GLISZCZYŃSKA 2007). Na obszarach pogranicznych, wielowiekowego bezpośredniego sąsiedztwa germanizmy poświadczane są najczęściej; takiego stanu należało też oczekiwać. Ale na obszarach centralnych, gdzie był skierowany największy niemiecki wysiłek kolonizacyjny germanizmów jest bardzo mało. Przypomina to sygnalizowane współzależności językowe gwar pasa pogranicza polsko-ukraińskiego. Tak w jednym jak i w drugim wypadku

mamy do czynienia z sytuacją, kiedy ludność zamieszkująca interesujące nas tereny znając dobrze język sąsiada potrafi wyeliminować te obce elementy lingwistyczne z własnej codzienności. Czy jest to przejaw ochrony własnej tożsamości językowej trudno na tym etapie badań rozstrzygać, niemniej jednak taka interpretacja nasuwa się niejako samoistnie.



Koncentracja germanizmów według *Atlasu języka i kultury ludowej Wielkopolski* na tle kolonizacji niemieckiej w XIX wieku

Mapa 6. Koncentracja germanizmów według *Atlasu języka i kultury ludowej Wielkopolski* na tle kolonizacji niemieckiej w XIX wieku – (Gliszczyńska 2007: 280).

W powyższym kontekście można rozpatrywać też nazwy *ziemniaka*. W gwarach przez długi czas pozostających w kontakcie z gwarami/językiem niemieckim praktycznie nie mamy nazw kontynuujących typ *kartofel*. Na terenach polskich różne warianty tej nazwy dominują dopiero na obszarach dawnego zaboru rosyjskiego. Wielkopolska – jako dzielnica będąca ponad 120 lat pod zaborem pruskim – dokumentuje prawie powszechność typu *pyra*, *pyrka*³, przy czym w pasie wysuniętym najbardziej na zachód rozpowszechniona jest nazwa *bulwa*. W tym kontekście nie zaskakują też różne warianty utworzone od *kartofel* w gwarach (nawet w języku ogólnym) Słowian wschodnich. Tam, gdzie *kartofel* jednoznacznie kojarzony jest z językiem niezbyt przychylnie traktowanego sąsiada jest on zastępowany innym, neutralnym pod tym względem określeniem. W kontekście powyższych analiz obecność tego germanizmu w gwarach „wschodnich“ nie dziwi, nie jest to bowiem element języka sąsiada, z którym lokalna społeczność pozostaje w konflikcie tożsamościowym.

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że opis gwarowego słowotwórstwa wymaga swoistych metod analizy, innych niż wypracowane dla opisu słowotwórstwa języka literackiego. Głównym założeniem jest tu konieczność pozyskiwania w trakcie eksploracji terenowych elementów tworzących parę derywacyjną – nie tylko derywatu ale i wyrazu będącego punktem wyjścia tego procesu słowotwórczego. Jest to główne założenie. Ponadto należy zwracać też uwagę na lokalizację analizowanej konstrukcji na mapie językowej, głównie zaś chodzi o oddalenie od centrum obszaru dominacji konkretnej formy – w badaniach dialektologicznych przykłady takie często są w ogóle pomijane. Lokalizacja marginalna konkretnego derywatu (formantu) sygnalizuje bowiem osłabienie wyrazistości kategoryjnej (i semantycznej) poszczególnych elementów składowych analizowanej konstrukcji słowotwórczej. Jest to jednocześnie świadectwem zmiany zachodzącej w strukturze semantycznej konkretnej jednostki morfologicznej czy też semantycznej (leksykalnej).

Literatura cytowana

AJKLW, *Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski*, t. 1–6, Z. Sobierajski, J. Burszta (red.). Wrocław, 1979–1989; t. 7–11, Z. Sobierajski (red.). Wrocław–Poznań, 1992–2005.

АУМ, *Атлас Української Мови*, т. 2. Київ, 1988.

GLISZCZYŃSKA, A. *Germanizmy leksykalne w „Atlasie języka i kultury ludowej Wielkopolski“*. [W:] J. Sierociuk (red.). *Gwary dziś*. 4. *Konteksty dialektologii*. Poznań, 2007: s. 275–286.

KLEMENSIEWICZ, Z., T. Lehr-Splawiński, S. Urbańczyk. *Gramatyka historyczna języka polskiego*. Warszawa, 1965.

³ Stąd też nawet w potocznym użyciu Wielkopolska określana jest jako *Pyrlandia*.

- LINDERT, B. „Przyrostki tworzące nazwy mieszkańców na terenie województwa lubelskiego“. *Onomastica VIII*, z. 1–2, 1963: s. 313–327.
- ONG, W. J. *Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii*. Lublin, 1992 [oryginał: *Orality and Literacy. The Technologizing of the Word*. London and New York: Methuen, 1982].
- SGP, *Słownik gwar polskich*, opracowany przez Pracownię Dialektologii Polskiej Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie pod kier. R. Kucharzyk. T. IX, z. 3 (30) (GRZEBŁO–HADENAJSTWO). Kraków, 2016.
- SIEROCIUK, J. *Budowa wybranych formacji rzeczownikowych – szczególnie nazw miejsc – w gwarach między Wisłą a Wieprzem*. Lublin, 1996 (Reprint: 2021). <https://wydawnictwo.ptpn.poznan.pl/budowa-wybranych-formacji-rzeczownikowych-szczegolnie-nazw-miejsc-w-gwarach-miedzy-wisla-a-wieprzem/4836/>
- SIEROCIUK, J. „Założenia metodologiczne badań języka wsi“. W: Z. Krążyńska i Z. Zagórski (red.). *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, t. XI. Poznań, 2003: s. 131–136.
- SIEROCIUK, J. „Język mieszkańców wsi czy gwara? Problem nie tylko teoretyczny“. *Prace Filologiczne*, t. LIII. Warszawa, 2007: s. 527–534.
- SIEROCIUK, J. „Cechy definicyjne gwar w języku mieszkańców wsi“. W: *Z Polskich Studiów Slawistycznych, seria XII. Językoznawstwo. Prace na XV Międzynarodowy Kongres Slawistów w Mińsku 2013*. Warszawa, 2012: s. 159–166.
- SIEROCIUK, J. „Deminutiva gwarowe w systemie i w tekście“. W: Zbigniew Gren (red.). *Z Polskich Studiów Slawistycznych, seria 13, tom 2. Językoznawstwo. Prace na XVI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Belgradzie 2018*. Poznań, 2018: s. 273–282.
- SIEROCIUK, J. „Status uniwerbizmów w słowotwórstwie gwarowym“. W: B. Grabka, R. Kucharzyk, A. Tyrpa (red.). *Studia Dialektologiczne V*. Kraków, 2019: s. 91–98.
- SP, *Słownik prasłowiński*, opracowany przez Zespół Instytutu Slawistyki PAN. F. Sławski (red.). T. VIII, GODA-GYŻA, Wrocław-Warszawa-Kraków, 2001.

Јежи Сјероћук

Универзитет „Адам Мицкјевич“ у Познању

Институт за пољску филологију

СПЕЦИФИЧНОСТ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ТВОРБЕ – НЕ САМО У МЕТОДОЛОШКОМ ПОГЛЕДУ

Дијалект је говор језичке средине заснован на усменом међугенерацијском преношењу. Дијалекатска усменост и њена ‘историја’, сведена на ниво три генерације (ЈА: РОДИТЕЉИ: БАБА И ДЕДА), има јасан утицај на дијалекатску творбу, која у опису мора да садржи механизме другачије од оних који су развијени за аналогне појаве у књижевном језику. У раду су та питања означена на одговарајућим картама и у грађи из лексичких корпуса састављених на основу савремених (2001–2020) снимака вишечасовних разговора са бројним становницима одабраних села (око 50 људи). Поред тога, материјал добијен у годинама

1985–1995. из говора Лублина пружио је основу за испитивање трајности творбе речи у дијалекатском окружењу, као и постојања позајмљених елемената у језичком пограничном подручју.

Кључне речи: дијалекатска усменост, дијалекатска творба, методологија истраживања дијалекатске творбе, творба у језичком пограничном подручју.

Jerzy Sierociuk
Adam Mickiewicz University in Poznań
Institute of Polish Philology

THE SPECIFICITY OF DIALECTAL WORD FORMATION
– SOME METHODOLOGICAL AND OTHER REMARKS

S u m m a r y

Dialect is the speech of the oral environment based on oral intergenerational transmission. The orality of dialects and their “history” reduced to the level of three generations (ME: PARENTS: GRANDPARENTS) has a clear impact on dialectal word formation, the description of which must take into account mechanisms other than those developed for analogous phenomena in the literary language. In the article, these issues have been indicated in pertinent maps and in excerpts from lexical corpora compiled on the basis of contemporary recordings (2001–2020) of several hours of conversations with numerous inhabitants of selected villages (about 50 people). In turn, the material obtained in the years 1985–1995 from the dialects of the Lublin region provided the grounds for examining the vitality of word formation in the dialectal environment, as well as the existence of borrowed elements in the linguistic borderland.

Keywords: orality of dialects, dialectal word formation, research methodology of dialectal word formation, word formation in the linguistic borderland.

ISSN 0350-185X, – Књ. 79, св. 1 (2023), стр. 29–45

UDK: 811.163.6'367.622'37

305-055.1/.2:811.163.6

COBISS.SR-ID: 120331785

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2301029S>

Примљено: 15. јануара 2023.

Прихваћено: 7. фебруара 2023.

Оригинални научни рад

Irena Stramljič Breznik*

Tjaša Markežič

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

PRIMER OBRAZILNE KONKURENČNOSTI FEMINATIVOV NA *-ICA* IN *-KA* PRI MOŠKOSPOLSKIH TVORJENKAH NA *-OR* IN *-ATOR***

V prispevku na kratko predstavljamo mesto feminativov v besedotvorju in slovarjih slovenskega jezika. Nato na treh izbranih primerih moškospolskih tvorjenk s prevzetim obrazilom *-or* in njegovim alomorfom *-ator* prikažemo variantnost obrazil *-ica* in *-ka*. V slovenščini je predvidljivo, da se iz moškospolske tvorjenke z obrazilom *-ator* tvori dodajalni tip feminativov s *-ka*, iz moškospolske tvorjenke z obrazilom *-or* pa dodajalni tip feminativov z *-ica*. V primeru *koordinator-ka* (iz *koordin-ator*) in *selektor-ica* (iz *selekt-or*) raba to predvidljivost potrjuje, ne pa tudi v primeru *senator-ka* (iz *senat-or*), kjer bi pričakovali obliko *senator-ica*. Zato na danem primeru razložimo, zakaj bi lahko prišlo do razkora med jezikovnosistemsko predvidljivo razvrstitvijo feminativnega obrazila in tisto, ki se je uveljavila v dejanski rabi.

Ključne besede: slovenski jezik, besedotvorje, feminativi, variantna pripon-ska obrazila.

UVOD

Vzporednost žensko- in moškospolskih poimenovanj pri živih bitjih je odvisna od jezikovnosistemskih možnosti, s katerimi je mogoče izraziti spolska razmerja, od družbenih potreb in naravnosti glede (ne)rabe. Jezik je vsekakor odsev družbenega stališča do posameznega spola in s tem družbenih

* irena.stramljic@um.si; tjasa.markezic@gmail.com

** Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega projekta št. J6-3131 (Kombinatorika besedotvornih obrazil v slovenščini (2021–2024), vodja programa dr. Boris Kern), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

razlik med žensko in moškim. V Sloveniji se je tej jezikovni problematiki začela posvečati pozornost v devetdesetih letih 20. stoletja s spodbudo, da bi upoštevali ženski spol v zakonskih besedilih v ljubljanski mestni upravi, ter s priporočili Urada za žensko politiko pri Vladi RS, ki mu je leta 1997 v sodelovanju z Zavodom RS za statistiko uspelo oblikovati standardno klasifikacijo poklicev v obojespolni redakciji. Z občasnimi obdobji zatišja so sledile posamezne razprave in smernice,¹ vprašanje pa je postalo ponovno aktualno zlasti v zadnjih letih in mu je bilo posvečenih več tematskih izdaj različnih revij.²

V pričujočem prispevku nas zanimajo feminativi izključno kot pomenka in besedotvorna kategorija, v slovanskih jezikih prepoznana in tvorbeno večinsko uvrščena med modifikacijske izpeljanke kot ustreznice k moškospolskim poimenovanjem.³ Še posebej pa bomo na nekaj aktualnih primerih istopodstavnih, a obrazilnih dvojnic s pomočjo korpusne analize predstavili razmerje med obrazilno variantnima tvorjenkama glede na pogostost, kolokacijsko sliko in pričakovano jezikovnosistemsko različico.

1. FEMINATIVI V SLOVENSKEM BESEDOTVORJU

Toporišič (2004: 183) feminine definira kot ženski par moškemu, pri čemer gre za poimenovanja oseb in živali, opozarja pa, da je parno žensko poimenovanje pri višje razvitih večjih bitjih pogosto izraženo s posebno besedo (*mož – žena, oče – mati, hlapec – dekla ...*). Kot produktivna navaja naslednja feminativna priponska obrazila s primeri: *-a/-á (smrklja; gospá), -ica/-ica (dávkarica; gospodarica), -ja (župánja), -úlja (volkúlja), -inja/-inja (biológinja, gospodínja), -ka (gostáčka), -ovka (pékovka) in -ična⁴ (cesarična).*

Tvorbeno tipologijo feminativov, nastalih z dodajalnim (*uči-telj – učitelj-ica*) ali zamenjevalnim načinom (*tekm-ec – tekm-ica*), je vpeljal Toporišič (1966: 98) in ga ohranil v vseh svojih delih, v nadaljnjih raziskavah pa ga upoštevajo tudi drugi avtorji (STRAMLJIČ BREZNIK 1994/95; KOROŠEC 1998; MARKEŽIČ 2019; MARKEŽIČ, Stramljič Breznik 2021).

¹ Leta 2003 je bil v Delovi *Sobotni prilogi* objavljen Stabejev članek *Ene in drugi*, v katerem avtor analizira aktualno stanje (ne)seksistične rabe jezika. Nato so leta 2008 v *Uradnem listu* izšle *Nomotehnične smernice*, pravnomočna usmeritev za oblikovanje normativnih dokumentov, po katerih uporaba le moškega spola v predpisih, kjer je sicer možna tudi uporaba ženskega spola, temelji na tem, da ne gre za predpis, ki se nanaša samo na moške, temveč le za oznako oseb, katerih spol ni (vnaprej) znan in je za pomen določbe razlikovanje sicer nepomembno. Na to se je odzvala Renata Šribar (2010), ki je v razpravi *Interne smernice za splošno občutljivo rabo jezika* označila *Nomotehnične smernice* kot neustrezne.

² Denimo *Slavistična revija* (2019), *Slovenščina 2.0* (2019), *Dialogi* (2020).

³ Poimenovanja ženskih oseb sodijo med nemosifikacijske izpeljanke, kadar gre za biološko danost (*dojilja*), in pri tvorjenkah ženskega spola v primerih poimenovanj za živali (*brenčalka*), če ni moškospolskega ustreznika (STRAMLJIČ BREZNIK 2004: 18).

⁴ V resnici gre za feminativno priponsko obrazilo *-na* (*cesarič-na, gospodič-na* ipd.).

Pri zamenjevalnem tipu v sodobni slovenski besedotvorni teoriji ni enotnega mnenja. Ada Vidovič Muha (2003: 180, 2011: 30) namreč v t. i. zamenjevalnem tvorbenem načinu, ko se moškospolska obrazila ali njihovi deli zamenjajo z ženskospolskimi (npr. *odvetn-(ik/ica)*, *zdravn-(ik/ica)*, *bra-l-(ec/ka)*), prepoznava očitno podrejanje tvorbe poimenovanj za ženske osebe poimenovanjem za moške.

Upošteva interpretacijsko tradicijo feminativov v drugih slovanskih jezikih,⁵ Toporišičevo utemeljitev obeh tipov feminativov kot enotne pomenske in tvorbene kategorije modifikacijskih izpeljank ter dejstvo, da gre tudi za historično prepoznan slovanski besedotvorni vzorec (FURLAN 2018: 107–127), v prispevku metodološko dosledno izhajamo iz besedotvorne delitve feminativov na tvorbeno t. i. dodajalne oz. zamenjevalne.

2. FEMINATIVI V SODOBNIH SLOVENSKIH SLOVARSKIH VIRIH

Besedotvorne analize iz osemdesetih in devetdesetih let 20. stoletja (TOPORIŠIČ 1981; JEŽ 1997) izpostavljajo nekatera moškospolska poimenovanja oseb, h katerim ni mogoče tvoriti ustreznega feminativa (denimo *bahač*, *bombaš*, *brivec*, *govorec*, *ovaduh*, *svojec*).⁶ Pregled vseh izdaj *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ1, SSKJ2 in SSKJ3), slovarskega dela *Slovenskega pravopisa* 2001 (v nadaljevanju *SP 2001*) in korpusov pa kaže, da ženskospolske vzporednice k takrat vprašljivim primerom v sodobnem jeziku že obstajajo in so večinoma celo pogoste v rabi (npr. *bahačka*, *bombašica/bombašinja*, *brivka*, *govorka*, *ovaduhinja*, *svojka*).⁷ Za proučevanje feminativov in njihovega utrjevanja v jezikovni rabi pa ni pomembno le opazovanje uslovarjenja novih ženskospolskih poimenovanj, temveč tudi pomenske razlage, ponazarjalno gradivo, kvalifikatorji ipd. V SSKJ2 in SSKJ3 smo tako opazili opuščanje t. i. navezovalne razlage z *ženska oblika od* (npr. *raziskovalka* po SSKJ1 'ženska oblika od raziskovalec') in prehod k od moške oblike neodvisni razlagi pomena s ključnimi besedami, kot so *uslužbenka*, *pripadnica*, *prista-*

⁵ Npr. ПОРИТЬ 1982, *Mluvnice češtiny* 1986, KONESKI 2003, KLAJN 2003, ЗЕМСКАЯ 2006.

⁶ Odsotnost ženskospolske vzporednice k moškospolskemu poimenovanju je družbenozgodovinsko pogojena pri primerih *jezdec*, *igrč*, *kočijaž* (čeprav po korpusu *Gigafida 2.0* že *kočijažinja* z eno konkordanco), *spovednik*, *postrešček*. Navadno teh poklicev oz. opravil niso opravljale ženske. Biološko pogojena je odsotnost feminativa k *bradaču*. Hkrati pa opažamo, da so nekatera moškospolska poimenovanja oseb, h katerim po Toporišiču ne obstaja ustreznih feminativ, v nekaterih jezikovnih priročnikih označena s kvalifikatorji redko (*hvalec* v SSKJ1) ali star. (*učenik* po obeh izdajah SSKJ in po *SP 2001*, a pri Pletersniku tudi *učenica* v pomenu 'učiteljica').

⁷ Več o tem v članku (*Ne*)omejenost tvorbe feminativov v slovenščini (MARKEŽIČ 2018).

šinja, delavka, članica, strokovnjakinja, učenka (npr. *raziskovalka* po *SSKJ2* 'ženska, ki se (poklicno) ukvarja z raziskovanjem').

Prirast vedno novih feminativov je opažen tako v drugih jezikih (ДРАГИЧЕВИЋ, УТВИЋ 2019: 187–200)⁸ kot tudi v slovenščini. Če je bilo v *SSKJ1* uslovarjenih 1939 ženskospolskih poimenovanj za osebe in 91 poimenovanj za živali, jih je v novejši izdaji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (*SSKJ2*) že 2228 za osebe in dve več (93) za živali (MARKEŽIČ, Stramljič Breznik 2021: 193). V *SSKJ2* je torej 291 takih feminativov, ki jih v *SSKJ1* ni. Kar 207 feminativov se v *SSKJ2* pojavi na novo, medtem ko je v *SSKJ1* zabeleženo le ustrezno moškospolsko poimenovanje (npr. *aranžerka, komičarka, potapljačica, radijka* ...). Za 73 feminativov, ki se na novo pojavijo v *SSKJ2*, pa v prvi izdaji ni mogoče zaslediti niti moškospolske iztočnice; torej se obe, žensko- in moškospolsko poimenovanje osebe pojavita šele v drugi izdaji (npr. *besedilopiska, krupjejka, oskarjevka, someljejka, vizazistka* ...). Podobno kaže pregled novega temeljnega informativno-normativnega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika *SSKJ3*, kjer je med 2888 slovarskimi iztočnicami zabeleženih 156 feminativov, med njimi 32 takih, ki jih druga izdaja slovarja še ne zajema⁹ (npr. *evalvatorka, homofobka, mnogobojka, navigatorka, satiričarka* ...). Preostali feminativi so že zabeleženi v *SSKJ2*, a v *SSKJ3* nastopajo z natančnejšimi pomenskimi razlagami, npr. *bloggerka* 'ženska, ki na spletnem mestu, namenjenem predstavljanju zlasti posameznikovih zanimanj, mnenj, objavlja besedila, slike, posnetke' (v *SSKJ2* 'ženska, ki piše blog'); *cvetličarka* 'ženska, ki se poklicno ukvarja s prodajo, vzgojo okrasnih rastlin in njihovo uporabo v šopkih, okrasitvah' (v *SSKJ2* 'ženska, ki goji cvetlice ali jih prodaja'). Tudi v *Sprotnem slovarju slovenskega jezika*¹⁰ so feminativi samostojne slovarske iztočnice, pomenska razlaga pa je neodvisna od moškospolske iztočnice. Med 1337 slovarskimi gesli najdemo 54 feminativov (npr. *anticepilka* 'ženska, ki nasprotuje cepljenju', *fejmička, hipsterka, mentoriranka, tiktokerka, vlogerka, vplivnica* ...).

Z aktivnejšim vstopom žensk v javni in poklicni prostor se je število ženskospolskih poimenovanj izrazito povečalo. Nekateri novi primeri ženskospolskih poimenovanj kažejo na uveljavljanje žensk v poklicih in drugih dejavnostih, ki so jih sprva po tradicionalni delitvi na ženska in moška dela opravljali le moški, denimo *bančnica, gospodarstvenica, računalničarka, vi-*

⁸ Avtorja sta opravila zanimivo raziskavo na novejšem gradivu srbsčine, ki potrjuje povečano rabo feminativov z obrazilom *-(k)inja*.

⁹ Do podatkov smo dostopali decembra 2022.

¹⁰ Sprotni slovar je zasnovan kot slovar informativne narave, ki zbira živo, v slovarjih še ne registrirano noveše besedje (vključuje tudi najnoveše, uveljavljajoče se pomene že registriranega besedja) in v temeljnih obrisih prikazuje njegove pomenske, slovnične in pragmatične lastnosti. Jedro geslovnika predstavlja še neuslovarjeno besedje, katerega rabo v zadnjih letih potrjuje korpusno gradivo, dopolnjeno s predlogi jezikovnih uporabnikov.

nogradnica. Med področja, kjer je bila zastopanost žensk nizka in ki so veljala za izrazito moško domeno, uvrščamo menedžment, znanost, gradbeništvo, politiko, policijo in vojsko. Nova poimenovanja pa kažejo vse opaznejšo vlogo žensk prav na teh področjih: v menedžmentu (*menedžerka*), politiki (*centristka*, *kongresnica*, *parlamentarka*), policiji (*kriminalistka*) in vojski (*častnica*, *poročnica*). Ženske se uveljavljajo kot strokovnjakinje na različnih področjih (*akcentologinja*, *imeneslovka*, *krasoslovka*, *pulmologinja*, *slovenistka*), pogosto zavzemajo vodilne položaje v različnih institucijah (*dekanka*, *rektorica*). Jezik vse bolj izkazuje stalno prisotnost žensk v športu (*balinarka*, *deskarka*, *potapljačica*) in glasbi (*bobnarka*, *didžejka*, *harmonikarka*, *kitaristka*, *oboistka*, *vokalistka*), odseva njihove navade in način življenja (*veganka*, *vegetarijanka*, *nomadka*) ter kaže na njihovo aktivnost v aktualnem družbenem dogajanju (*anticepilka*, *protestnica*, *potrošnica*, *vplivnica*). Novost so tudi ženskospolska poimenovanja horoskopskih znamenj (*vodnarka*, *bikica*, *rakica*, *strelka*, *škorpijonka*, *levinja*).

3. VARIANTNOST FEMINATIVNIH PRIPONSKIH OBRAZIL V SLOVENŠČINI

Irena Stramljič Breznik (1994: 18) pri istopomenskih tvorjenkah za različna priponska obrazila ob isti podstavi uporablja termin vzporedna/tekmovalna/konkurentna obrazila. Kot tekmovalna/konkurentna obrazila jih pojmuje tudi *SP* (2001: 120), Toporišič (1992: 326) uporabi besedno zvezo tekmiško obrazilo in ga definira kot obrazilo, ki skuša spodriniti dotlej uveljavljeno ali najti funkcijsko samostojnost nasproti njemu. V svojem zgodnejšem delu (TOPORIŠIČ 1973) govori o variantah besedotvornih priponskih obrazil. Pojav je sicer značilen tudi za druge slovanske jezike,¹¹ opazimo pa ga že ob pregledu slovenskih slovnice in slovarjev skozi zgodovino.¹²

Primerjava tovrstnih istopodstavnih, a obrazilno različnih tvorjenk glede na kvalifikatorje v obeh izdajah slovarjev *SSKJ1* in *SSKJ2* ter *SP 2001* pogosto kaže, da je katera od obrazilnih različic slogovno zaznamovana, čeprav Toporišič (1973: 241–247) opozarja, da zaznamovanost lahko izvira že iz podstave same, medtem ko je priponsko obrazilo lahko slogovno nevtralnno. Prepoznavanje obrazilne stilne zaznamovanosti takih izpeljank temelji na podlagi (potencialne) opozicijske izpeljanke ob isti podstavi s stilno nevtralnno priponskim obrazilom. Vsaj nekatera stilno zaznamovana priponska obrazila so družljiva le s pomensko ustreznimi podstavami, seveda pa se razna

¹¹ V srbsčini (KLAJN 2003: 113–140) je npr. obrazilo *-ka* vzporedno priponskemu obrazilu *-ica* (*ljubiteljka* – *ljubiteljica*), kadar gre za dodajanje k moškospolskemu obrazilu *-telj*. Tudi pri zamenjevalnem načinu sta *-ica* in *-ka* variantni (*zločnica* – *zločinka*), podobno *-ica*, *-ka* in *-inja* (*plemica* – *plemka* – *plemkinja*).

¹² Npr. v Murkovem slovarju (1833) *baroninja* – *baroniza* in v Šumanovi slovnici (1881) *medvedica* – *medvedka*.

priponska obrazila iste kategorije ob isti podstavi uporabljajo večinoma za izražanje pomenskih razlik. Tudi po *SP 2001* lahko imajo konkurenčna obrazila pomensko ali uporabnostno ločevalno vlogo, kar ponazarjajo zgledi v slovarju, izjemoma slovnično-stilistične ali zvrstne oznake. Da je tovrstne tvorjenke mogoče interpretirati z vidika medleksemskega razmerja sopomenskosti, se strinja tudi Vidovič Muha (2011: 168), saj izrazna različnost obrazil ob isti podstavi pripomore k nastanku istokorenskih sopomenk z različno stopnjo slogovne (ne)zaznamovanosti.

Pri celoviti analizi feminativov iz različnih virov (MARKEŽIČ 2019; MARKEŽIČ, Stramljič Breznik 2021) smo opazili veliko število tvorjenk, kjer sta se ob isti podstavi pojavili dve variantni obrazili, lahko celo tri (npr. *dekan-ica – dekan-ka – dekan-ja*). V pričujočem prispevku se zato osredotočamo na predstavitev le treh primerov takih obrazilnih dvojnic.

4. METODOLOŠKI PRISTOP

Na izbranih primerih različnoobrazilnih t. i. dodajalnih feminativov (tj. takih, ki nastajajo z dodajanjem ženskospolskih obrazil na podstavo, nastalo neposredno iz moškospolske oblike) smo želeli z upoštevanjem več dejavnikov podati usmeritev, katera izmed obrazilnih variant je v jeziku perspektivnejša. Razmerje med istokorenskima tvorjenkama smo predstavili s pomočjo več podatkov. (1) Najprej smo preverili, kako je s prisotnostjo in (ne) zaznamovanostjo obeh variantnih feminativov v novejših splošnojezikovnih slovarskih virih (*SSKJ1*,¹³ *SSKJ2*, *SP 2001* in *SSSJ*¹⁴). (2) Nato smo upoštevali podatek o pogostnosti rabe ene ali druge tvorjenke v korpusu Gigafida 2.0.¹⁵ (3) Za istopodstavni tvorjenki smo z orodjem *Sketch Engine* (v nadaljevanju *SkE*) izdelali primerjalni besedni skici. Besedne skice temeljijo na kolokacijah, ki so pogoste in statistično pomembne sopojavitve besed glede na povezovalnost na pomenski in slovnični ravni (ŠORLI 2020: 40–41, 58–59). V primerjalni skici smo za izbrana feminativa upoštevali le njune specifične in skupne pridevniške sopojavnice. (4) Nazadnje smo presojali, katera od obeh tvorjenk na morfemski meji sledi tipičnejši kombinatoriki moškospolskega

¹³ Pogosto omenjen zaradi načina tipiziranih t. i. posrednih razlag *ženska oblika od ...*, ki jih druga izdaja slovarja odpravlja.

¹⁴ *Sinonimni slovar slovenskega jezika*: <https://fran.si/>.

¹⁵ *Gigafida 2.0* je referenčni korpus pisne slovenščine z besedili do leta 2019. Zajema dnevne časopise, revije, izbrani nabor spletnih besedil (ki tudi v določeni meri pokriva novice) in knjižne publikacije različnih vrst (leposlovje, učbeniki, stvarna literatura). Besedila so izbrana in strojno obdelana z namenom, da bi korpus kot vzorec sodobne standardne slovenščine lahko služil za jezikoslovne in druge humanistične raziskave, izdelavo sodobnih slovarjev, slovnice, učnih gradiv in razvoj jezikovnih tehnologij za slovenščino. Za jezikoslovno rabo je korpus prosto dostopen tudi v konkordančnikih NoSketch Engine, Kontext in v orodju SketchEngine. <https://viri.cjvt.si/gigafida/System/About>

podstavnega izglasja in danega ženskospolskega obrazila ter s tem predstavlja v jeziku doslej bolj ustaljeno oz. pričakovano kombinacijo. Pri tem smo upoštevali izsledke o pogostosti tovrstnih kombinacij na podlagi analize družljivosti ženskospolskih obrazil s tipičnimi obrazili moškospolskih tvorjenk pri dodajalni tvorbi feminativov (MARKEŽIČ, Stramljič Breznik 2021: 120–144).

5. IZBRANI PRIMERI OBRAZILNO VARIANTNIH FEMINATIVOV NA *-ICA* IN *-KA* IZ PREVZETIH MOŠKOSPOLSKIH TVORJENK Z OBRAZILOM NA *-OR* OZ. *-ATOR*

Variantnost feminativov za to skupino moškospolskih tvorjenk se nam je zdela zanimiva, ker je *-ator* poleg *-tor*, *-itor* in *-utor* v slovanskih jezikih prepoznan kot alomorf obrazila *-or* (TOPORIŠIČ 2000: 161–162; KLAJN 2003: 247–249; OLOŠTIAK, Ivanová 2021: 430–432), ki je tvoren za samostalniške izpeljanke, motivirane tako iz glagolske kot izsamostalniške podstave za pomenski skupini tvorjenk, ki označujeta neživo ali živo. Ker nas zanima samo slednja pomenska skupina, bomo pozornost namenili le njeni predstavitvi.

V slovenščini (TOPORIŠIČ 2000: 161–162) so v pomenski skupini t. i. vršilca dejanja, ki združuje izglagolske tvorjenke s pomenom osebe, ki kaj dela (tisti_{+z}, ki Glag), ločeno navedena obrazila: *-or/-ór* (npr. *agresor*, *kontrolór*), *-tor* (npr. *korektor*, *ekseptor*), *-ator* (*falzifikator*, *animator*), *-itor* (npr. *investitor*, *editor*). Pri izsamostalniških tvorjenkah s pomenom osebe (tisti_{+z}, ki je povezan s Sam) se nobeno od navedenih obrazil ne pojavlja. Vendar Toporišič (2000: 164) v komentarju opozori tudi na možnost izsamostalniške tvorbe pri obrazilu *-or*, saj bi na podlagi premene podstave v konkretni tvorjenki *revizor* lahko domnevali, da je *revizor* ← tisti_{+z}, ki opravlja revizijo.

Popis obrazil z njihovimi vlogami v tvorbenem sistemu slovenščine pri naša tudi *SP 2001*, ki je prav tako nastal pod glavnim uredništvom Toporišiča. Za vsa našeta obrazila te skupine iz slovnice so s primeri podane tudi njihove tvorbene vloge za kategorijo živo (človeško), vendar tudi v tem primeru le za izglagolsko izpeljavo: *-or/-ór* 1. člov. 'vršilec' (*agresor*, *revizor*); *-tor* 1. člov. 'vršilec' (*dezinfektor*, *diréktor*, *koréktor*); *-ator* 1. člov. 'vršilec' (*animátor*, *falzifikátor*; *grebátor*, *komplikátor*); *-itor* člov. 'vršilec' (*defínitor*, *edítor*, *investítor*, *korepetítor*).

Klajn (2003: 247–249) pri obrazilu *-or* opozori na tipično izsamostalniško tvorbo, npr. *agresor* (od *agresija*), *revizor* (od *revizija*). Obrazilo *-tor* je v srbskem jeziku težko razpoznavno, ker se druží z glagoli z različnimi glasovnimi sklopi (npr. *konstruktor* – *konstruisati*, *selektor* – *selektirati* ipd.). Dopušča tudi možnost rešitve, kot je v hrvaščini (BABIĆ 1991: 290), kjer gre v teh primerih za izsamostalniško izpeljavo iz *-cija* (*konstruktor* od *konstrukcija*, *selektor* od *selekcija* ipd.). Različica *-ator* označuje vršilca dejanja, kot so *uzurpator*, *okupator*, *manipulator*, *realizator*, izpeljanih iz različnih glagolskih

obrazilnih tipov na *-irati*, *-isati* ali *-ovati*, medtem ko za pomen dejanja nastopa samostalniška tvorjenka le z obrazilom *-acija*. Posebej opozori, da je pri nekaterih primerih izglagolsko pomensko motivacijo težko dokazovati (npr. *diktator* in *diktirati*). Podobno pri *komentator*, ki je v hrvaščini lahko izpeljiv iz *komentirati*, v srbsščini pač ne zaradi glagola *komentarisati*, ki je tvoren iz samostalnika. Obstajajo primeri, ko glagola ni, ker obstaja samo samostalnik na *-cija*, zato je v takih primerih smiselna izpeljava le iz samostalnika (npr. *navigator* ← *navigacija*). Upoštevati pa je treba, da so lahko nekateri latinizmi (npr. *gladijator*) ali anglolatinizmi v srbskem jeziku sploh nemotivirani (npr. *terminator*). Obstaja pa nekaj zaznamovanih tvorjenk, kjer se obrazilo *-ator* družijo z domačimi glagolskimi podstavami (*gnjavor*, *grebator* ipd.). Obrazilo *-itor* se družijo z izsamostalniškimi podstavami (*investitor* ← *investicija*, *štipenditor* ← *štipendija*).

V že omenjenem slovarju besedotvornih morfemov slovaščine (OLOŠTIK, Ivanová 2021: 430–432) so variantna obrazila *-or/ór* in *-átor* tvorna tako za izsamostalniške tvorjenke s pomenom oseb, ki so povezane z značilnostjo (tisti_{+z}, ki je povezan s Sam):¹⁶ *agres-or* ← *agresija*, *kontrol-or* ← *kontrola*, in enako so variantna obrazila *-átor*, *-tor*, *-utor*, *-or/ór* tvorna tudi pri izglagolskih tvorjenkah za osebe, ki izvajajo glagolsko dejanje (tisti_{+z}, ki Glag.): *imit-ator* ← *imitirati*; *inštruk-tor* ← *inštruirati*; *distrib-utor* ← *distribuirati*; *apret-or* ← *apretirati*; *kontrol-ór* ← *kontrolirati*.

Pomenljivo pa je opozorilo, da prihaja do konkurence med variantami obrazila *-or* zlasti tam, kjer prihaja do dveh mogočih poti motivacije, tako izsamostalniške kot izglagolske, kot npr.: *-or/-átor*: *agitacija* → *agitat-or* / *agitirati* → *agit-ator*; *-or/-tor*: *korekcija* → *korekt-or* / *korigirati* → *korek-tor*; *-or/-útor*: *distribucija* → *distributor* / *distribuirati* → *distrib-utor* (OLOŠTIK, Ivanová 2021: 430–432).

Predstavljeni primeri besedotvornega umeščanja moškospolskih tvorjenk za kategorijo živo s prevzetim obrazilom *-or* in z njegovimi variantami v vseh treh jezikih kaže zelo različno obravnavo, ki je odvisna od obstoja v jeziku ustreznega motivirajočega samostalnika oz. glagola. Če so v slovenščini tovrstne tvorjenke praktično dosledno definirane kot izglagolske tvorjenke, se zanje tako v srbsščini kot slovaščini vzpostavlja možnost ali izsamostalniške ali izglagolske motivacije.

Za preizkus, ali je izglagolska oz. izsamostalniška tvorba podstavne moškospolske tvorjenke, ki vpliva na realizacijo obrazila *-or* ali *-ator*, odločujoča za pojav vzporednih oblik feminativov na *-ka* ali *-ica*, smo analizirali tri primere. Pri prvem sta feminativni varianti nastali z dodajanjem na obrazilo *-ator*, v drugih dveh primerih na obrazilo *-or*.

Primer 1: *Koordinator*: *koordinatorica* – *koordinatorika*

¹⁶ Skladenjska podstava je zaradi lažje primerljivosti prilagojena slovenskemu jeziku.

Moško obliko lahko razložimo kot izglagolsko tvorjenko z obrazilom *-ator* (*koordin-ator* ← *tisti*_{+z} *ki koordinira*) iz glagola *koordinirati*, ki je prek nemščine prevzeta iz glagola *koordinieren*, ta pa iz srlat. *coordinare* 'uvrstiti, urediti' (SES). Tvorjenke na *-ator* so v vseh treh jezikih večinsko predstavljene kot izglagolske s pomenom delujoče osebe.

Ženski obliki *koordinatorica* in *koordinatorica* se pojavita šele v drugi izdaji SSKJ2 s pomensko razlago 'ženska, ki kaj koordinira' in ponazarjalnim gradivom *nacionalna, regijska koordinatorica; koordinatorica projekta* oziroma *nacionalna, regijska koordinatorica; koordinatorica programa; pobudnica, organizatorica in koordinatorica*. V drugih slovarjih (SP 2001, VST) je zapisana le oblika *koordinatorica* oz. njena domača sopomenka *usklajevalka* (SSSJ).

V korpusu *Gigafida 2.0* je *koordinatorica* s 188 pojavitvami prvič registrirana v zajetih besedilih iz leta 2001,¹⁷ medtem ko *koordinatorica* šele v besedilih iz leta 2007 s 173 pojavitvami. Njuna pogostost je v kasnejših letih postopoma naraščala in kaže, da je različica *koordinatorica* (2598) prevladala, saj je skoraj enkrat pogostejša kot *koordinatorica* (1382).

Pri primerjanju njunih pridevniških sopojavnic ugotovimo, da se ob tvorjenki *koordinatorica* po pogostosti v razponu od 13 do 3 pojavitev pojavljajo pridevniki (*umetniški, strokoven, lokalni, zaposlen, pokrajinski, območni, romski, bolnišnični, humanitarni, organizacijski, odgovoren, znanstveni, prostovoljni, republiški*), a za *koordinatorico* s frekvenco med 24 in 3 le *državen, zadovoljen in institucionalni*. V množici skupnih pa je teh kolokatorjev več, ki so tudi frekvenčno višji (*nacionalni, regijski, glavni, programski, regionalni in prepričan*). Višja pogostost variante s *-ka* posledično odpira širšo kolokacijsko možnost, oboje pa potrjuje, da je feminativ s *-ka* v rabi prevladujoč.

Večja pogostost različice feminativa na *-ka* pred *-ica* ne preseneča in je skladna z ugotovljeno kombinatoriko obrazila *-ka*, ki ga tudi drugi primeri feminativov potrjujejo kot najtipičnejšega za tvorbo iz moškospolskih tvorjenk na *-ator*.

Primer 2: *Selektor: selektorica – selektorka*

Etimološko je moškospolska tvorjenka *selektor* povezana s samostalnikom *selekcija*, ki je v slovenščino prevzeta in prilagojena iz nemške *Selektion*, le-ta pa prihaja iz lat. *selectio* v enakem pomenu, kar je izpeljano iz lat. *seligere* 'izbrati, odbrati' (SES). Iz nemščine prevzet samostalnik *selekcija* je postal tvoren tako za glagol *selektionirati* ← *delati selekcijo* in samostalnik *selektor* ← *tisti*_{+z} *ki je povezan s selekcijo*, torej gre za izsamostalniško tvorjenko,¹⁸

¹⁷ To seveda ne pomeni, da se je beseda v rabi pojavila šele takrat.

¹⁸ Slovenščina ne pozna glagola *selektirati*, ki ju imata hrvaščina (prim. *Hrvatsko-angleski rječnik*; <https://www.termania.net/>) in srbsščina (prim. *selektor – selektirati* (KLAJN 2003: 247)).

čeprav so v slovenščini za razliko od srbščine in slovaščine tvorjenke na *-or* v prvi vrsti interpretirane kot izglagolske.

Obe ženski tvorjenki z *-ica* in *-ka* sta ponovno uslovarjeni šele v drugi izdaji slovarja *SSKJ2* s pomenom 'ženska, ki izbira, odbira' s konkretnimi primeri *nominirance je izbrala državna selektorica; programska selektorica festivala; mnenje selektorice; selektorka festivala; selektorka za kulturne dejavnosti*, s podpomenom (in kvalifikatorjem šport.) 'ženska, ki izbira, odbira najboljše igralkе, tekmovalke za tekmovanje' ob primerih *selektorica slovenske ženske izbrane vrste; trenerka in selektorica/selektorka; selektorka ženske teniške reprezentance*. Obe obliki je kot stilno nevtralni vključeval že *SP 2001* in ju razložil z domačima sopomenkama 'izbiralka, odbiralka'. *SSSJ* prinaša samo moškospolsko obliko *selektor* in sopomenko *izbiralec*.

V besedilnem korpusu *Gigafida 2.0* je oblika *selektorica* prvič registrirana šele leta 2006 z 89 pojavitvami, *selektorka* pa že leta 2003, a z nekoliko nižjo frekvenco (66). Pogostejša je oblika *selektorica* (1380 konkordanc) kot pa *selektorka* (435 konkordanc).

Razlikovalna kolokacijska slika za pridevniške sopojavnice to tudi odslikava: s tvorjenko na *-ica* je družljivih več pridevnikov, razvrščenih po frekvenci v razponu od 45 do 5 (*državen, letošnji, programski, festivalski, ženski*), za tvorjenko s *-ka* jih je tipičnejših manj s pojavnostjo med 3 in 2 (*teniški, nizozemski, strelski*), kot presečni so med pogostejšimi, čeprav z zelo nizko frekvenco, le trije pridevniki s frekvenco od 6 do 2 (*dosedanji, norveški in zdajšnji*).

Pogostejšo obliko *selektorica* pred *selektorka* potrjuje tudi razvrstitvena analiza, saj je pri dodajalnem tipu feminativov na izglasje moškospolskega obrazila *-or* pogosteje v rabi obrazilo *-ica*.

Primer 3: *Senator: senatorica – senatorka*

Podstavna beseda *senat* je tujka, prevzeta prek nemške oblike *Senat* iz lat. *senatus* 'svèt starcev, starešinstvo', ki je izpeljanka iz lat. *senis* 'star', *senex* 'star, starec' (*SES*). S tvorbenega vidika je tudi *senat-or* ← *tisti*_{+z} ki je član *senata* izsamostalniška tvorjenka.

Prva izdaja *SSKJ1* beleži le žensko obliko *senatorka* kot 'žensko obliko k senatorju'. Po drugi izdaji slovarja (*SSKJ2*) je *senatorka* v nekaterih državah 'članica zgornjega doma parlamenta' s ponazarjalnim primerom *kandidirala je za senatorko*. Za razliko od obeh *SSKJ* pa *SP 2001* k *senatorju* ponuja le feminativ *senatorica*.

Po korpusu *Gigafida 2.0* je po pogostosti prevladujoča oblika *senatorka* s 1848 pojavitvami, medtem ko jih ima *senatorica* le 68. Zanimivo je, da se oblika na *-ica* pojavlja že v besedilih iz leta 2000, sicer z nizko frekvenco (6), oblika *senatorka* pa šele v besedilih iz leta 2007 s frekvenco (170). Večje število pridevniških sopojavnic je pričakovano pri feminativu *senatorka*. Po

frekvenci so med najvišjimi s pojavitvami med 215 in 39 izstopajoči le trije (*demokratski*, *newyorški*, *republikanski*), tipični za obliko *senatorica* so prav tako le trije, vendar s po eno pojavitvijo (*nadomesten*, *sredinski*, *Palinov*), presečen je samo pridevnik *dosmrten*, ki se tudi sicer pogosteje rabi s prvo obliko na *-ka* z najvišjo frekvenco 4.

V tem primeru raba oblik *senatorka* – *senatorica*, ki narašča v korist prve oblike, ne potrjuje v analizi potrjene tipične distribucijske slike. Kadar gre namreč za dodajalno tvorbo feminativov na moškospolsko obrazilo *-or*, se pogosteje rabi obrazilo *-ica*.

6. SKLEP

Tvorbeno razvrščanje moškospolskih tvorjenk na *-or* in *-ator* v slovenščini, srbsščini in slovaščini je različno in pogojeno s tem, ali je na sinhroni ravni prepoznano motivacijsko razmerje z ustreznim glagolom ali samostalnikom ali celo z obema.

Zato smo na treh izbranih primerih variantnoobrazilnih feminativov na *-ica* in *-ka* preverili, ali o njuni prevladujoči rabi odloča kombinatorika obrazil, ki v slovenščini predvideva, da se iz moškospolske tvorjenke z obrazilom *-ator* tvori dodajalni tip feminativov s *-ka*, iz moškospolske tvorjenke z obrazilom *-or* pa dodajalni tip feminativov z *-ica*.

V primeru *koordinator-ka* (iz *koordin-ator*) in *selektor-ica* (iz *selekt-or*) raba to predvidljivost potrjuje, ne pa tudi v primeru *senator-ka* (iz *senat-or*), kjer bi pričakovali obliko *senator-ica*, ki jo je predlagal *SP 2001*.

Tako predvidevamo, da se jezikovni uporabniki pri tvorbi feminativov pričakovano ne ravnajo po etimoloških in tvorbenih zakonitosti, ki določajo razlikovanje med obraziloma *-or* in *-ator*. To potrjuje primer *senat-or-ka*, pri katerem sklepamo, da feminativ z obrazilom *-ka* tvorijo tako, da na podlagi fonemskega zaporedja (*senator*) vzpostavijo analogijo z regularno tvorbeno potjo (*moškospolska podstava*- + *-ator* + *-ka*) in jo prenesejo na **sen-* + **-ator* + *-ka*. Če bi namreč upoštevali oz. poznali tvorbeno segmentacijo (*senat-* + *-or* + *-ica*), bi bil, kot je bilo predlagano v *SP 2001*, feminativ tvorjen le z *-ica*.

Za govorčevo razumevanje tvorjenke je namreč zelo pomembno, da v njej razpozna formalno strukturo, ki ga vodi k njemu znanim tvorbenim modelom lastnega jezika in s tem usmerja pri razumevanju njenega pomena. Pri prevzetih besedah pa je ta formalna struktura mnogo manj razvidna, saj gre za tuje korenske in obrazilne morfeme.

Opravljen raziskava tako ponuja enega od možnih odgovorov na vprašanje, zakaj lahko prihaja do razkorakov med jezikovnosistemsko predvidljivo razvrstitvijo feminativnega obrazila in tisto, ki se nato uveljavi v dejanski rabi. Nesporno je, da jezikovne uporabnike pri tvorbi besed vodijo različne analogije. Čeprav niso nujno lingvistično podprte, se nanje opira pri tvorbi ve-

dno novih poimenovanj, še zlasti iz prevzetih prvin. Morda je tudi to zavedanje razlog, da sta se obe izdaji splošnega slovarja slovenskega jezika odločili in predlagali feminativ *senatorka* in ne *senatorica*.

POVZETEK

V prispevku so nas zanimali feminativi kot pomenska in besedotvorna kategorija, v slovanskih jezikih večinsko prepoznana kot modifikacijske izpeljanke, ki nastajajo iz moškospolskih tvorjenk z zamenjavo celotnega (*bor-(-ec/-ka)* ali le dela obrazila z ženskospolskim (*bra-l/(-ec/-ka)* oz. z dodajanjem ženskospolskega obrazila k moškospolskemu (*miz-ar/-ka*).

Zaradi vse večje globalne komunikacije, podprte s sodobnimi mediji, je širitev leksike neizbežna, tvorbeni izzivi, kako sprejete besede prilagoditi morfemskim tako oblikoslovnim kot besedotvornim paradigmam lastnega jezika, pa vsakdanja realnost. Zato ne preseneča, da se na primeru feminativov, tvorjenih iz iste moškospolske podstave, pogosto pojavljajo dvo- ali celo več-variantna priponska obrazila (*dekan-ica – dekan-ka – dekan-ja*).

Na treh primerih, v katerih nastopata variantni feminativni obrazili *-ica* in *-ka* ob moškospolskih tvorjenkah na *-or* in *-ator*, ki so tujega porekla, smo želeli z upoštevanjem več dejavnikov ugotoviti, katera izmed feminativnih obrazilnih variant je v jeziku perspektivnejša in ali je v skladu s predvidljivo obrazilno distribucijo. Predstavljeni primeri besedotvorne interpretacije moškospolskih tvorjenk za kategorijo živo s prevzetim obrazilom *-or* in z njegovo varianto *-ator* (poleg *-tor*, *-itor* in *-utor*) v slovenščini, srbsščini in slovaščini kažejo namreč precejšnjo ambivalentnost, ki je odvisna od obstoja v jeziku ustreznega motivirajočega samostalnika oz. glagola. Če so v slovenščini tovrstne tvorjenke praktično dosledno definirane kot izglagolske tvorjenke, se zanje tako v srbsščini kot slovaščini vzpostavlja možnost ali izsamostalniške ali izglagolske motivacije.

Izbrali smo tri moškospolske tvorjenke *koordinator*, *selektor* in *senator* ter preverili, ali o prevladujoči rabi enega (*-ka*) ali drugega (*-ica*) feminativnega obrazila odloča kombinatorika obrazil, ki v slovenščini predvideva, da se iz moškospolske tvorjenke z obrazilom *-ator* tvori dodajalni tip feminativov s *-ka*, iz moškospolske tvorjenke z obrazilom *-or* pa dodajalni tip feminativov z *-ica*. V primeru *koordinator-ka* (iz *koordin-ator*) in *selektor-ica* (iz *selekt-or*) raba to predvidljivost potrjuje, ne pa tudi v primeru *senator-ka* (iz *senat-or*), kjer bi pričakovali obliko *senator-ica*.

Opravljen raziskava tako ponuja enega od možnih odgovorov na vprašanje, zakaj lahko prihaja do razkorakov med jezikovnosistemsko predvidljivo razvrstitvijo feminativnega obrazila in tisto, ki se nato uveljavi v dejanski rabi. Nesporno je, da jezikovne uporabnike pri tvorbi besed vodijo različne analogije. Čeprav niso nujno lingvistično podprte, se nanje opirajo pri tvorbi vedno

novih poimenovanj, še zlasti iz prevzetih prvin. Za govorničvo razumevanje tvorjenke je namreč zelo pomembno, da v njej razpozna formalno strukturo in s tem tvorbeni model, ki ga usmerjata pri razumevanju njenega pomena. Pri prevzetih besedah pa je ta formalna struktura mnogo manj razpoznavna, saj gre za tuje tvorbene modele s tujimi korenskimi in obrazilnimi morfemi.

Citirana literatura

- BABIĆ, Stjepan. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1991.
- FURLAN, Metka. „Slovanska razmerja tipa *samъць : *samica – funkcija in nastanek besedotvornega vzorca“. *Slavistična revija* 66/2 (2018): s. 107–127.
- JEŽ, Marija. „Feminativi na Pohorju“. *Jezikoslovni zapiski* 3 (1997): s. 113–125.
- KLAJN, Ivan. *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2003.
- KONESKI, Kiril. *Zboroobrazovanjeto vo sovremeniot makedonski jazik*. Skopje: Filološki fakultet „Blaže Koneski“, 2003.
- KOROŠEC, Tomo. *Slovenski vojaški jezik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1998.
- MARKEŽIČ, Tjaša. „(Ne)omejenost tvorbe feminativov v slovenščini“. *Slavia Centralis* 11/1 (2018): s. 61–78.
- MARKEŽIČ, Tjaša. *Feminativi v slovenskem jeziku*. Doktorska disertacija. Maribor: Filozofska fakulteta, 2019.
- MARKEŽIČ, Tjaša, Irena Stramljič Breznik. *Feminativi v slovenskem jeziku*. Maribor: Univerzitetna založba, 2021.
- Mluvnice češtiny. (1) Fonetika. Fonologie. Morfonologie a morfemika. Tvoreni slov.* Praga: Academia, 1986.
- MURKO, Anton. *Slovénsko-Némshki in Némshko-Slovénski rózhni besédnik: kakor se slovénshina govori na Shtájerskim, Koròshkim, Krájnskim in v' sahodnih stranih na Vógerskim. Slovénsko-Némshki dél*. Gradec: Janes Lavre Greiner, 1833.
- Nomotehnične smernice*. Ljubljana: Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, 2018.
- OLOŠTIAK, Martin, Martina Ivanová (eds). *Slovník slovo tvorných prostředků v slovenčine*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2021.
- STABEJ, Marko. „Ene in drugi: slovenščina in spola“. *Delo* 45/31 (2003): s. 26.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena. *Prvostopenjske izpridevniške tvorjenke*. Doktorska disertacija. Ljubljana, 1994.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena. „Specializiranost obrazil za izpeljanke s pomenom vršilca dejanja, nosilca lastnosti ali stanja in opravkarja“. *Jezik in slovstvo* 40 (1994/1995): s. 285–291.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena. *Besednodružinski slovar slovenskega jezika. Poskusni zvezek za iztočnice na B*. Maribor: Slavistično društvo, 2004.
- ŠORLI, Mojca. *Semantična proizvodnja: leksikalni in besedilno-diskurzivni vidiki*. Ljubljana: Založba ZRC, 2020.
- ŠRIBAR, Renata. *Interne smernice za spolno občutljivo rabo jezika*. Ljubljana: Komisija za ženske v znanosti, 2010.

- ŠUMAN, Josip. *Slovenska slovnica po Miklošičevi primerjalni*. Ljubljana: Matica slovenska, 1881.
- TOPORIŠIČ, Jože. *Slovenski knjižni jezik 2*. Maribor: Obzorja, 1966.
- TOPORIŠIČ, Jože. „Stilna vrednost glasovnih, prozodijskih, (pravo)pisnih, morfemskih in naglasnih variant slovenskega knjižnega jezika“. *Slavistična revija* 21/2 (1973): s. 217–263.
- TOPORIŠIČ, Jože. „K teoriji spola v slovenskem (knjižnem) jeziku“. *Slavistična revija* 29/1 (1981): s. 79–94.
- TOPORIŠIČ, Jože. *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.
- TOPORIŠIČ, Jože. *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja, 2000.
- TOPORIŠIČ, Jože. *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja, 2004.
- VIDOVIČ MUHA, Ada. „Čas stiske jezikoslovnega nazora ali odgovor avtorju na vprašanja zasnove Slovarja Slovenskega pravopisa“. *Slavistična revija* 51/2 (2003): s. 177–181.
- VIDOVIČ MUHA, Ada. *Slovensko skladenjsko besedotvorje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011.

*

- ПОРИЋ, Божо. *Моциони суфикси у српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет, 1982.
- [ЋОРИЋ, Вођо. *Мoциoни сuфикси u српскoхрвaтскoм језику*. Београд: Филолошки факултет, 1982]
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна М., Милош В. Утвић. „Умножавање мовираних фемининума на -(к)иња у савременом српском језику“. *Српски језик* 24/1 (2019): с. 187–200.
- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna M., Miloš V. Utvić. „Umnožavanje moviranih femininuma na -(k)inja u savremenom srpskom jeziku“. *Srpski jezik* 24/1 (2019): s. 187–200]
- ЗЕМСКАЯ, Елена А. *Современный русский язык: Словообразование*. Москва, 2006.
- [ZEMSKAA, Elena A. *Sovremennyy russkiy âzyk: Slovoobrazovanie*. Moskva, 2006]

Viri

- Hrvatsko-engleski rječnik*. <<https://www.termania.net/>>. Januar 2023.
- Korpus *Gigafida 2.0*. <<https://viri.cjvt.si/gigafida/>>. December 2022.
- Nova beseda*, Besedilni korpus na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html>. December 2022.
- PFEIFER, Wolfgang et al. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen (1993), digitalisierte und von Wolfgang Pfeifer überarbeitete Version im Digitalen Wörterbuch der deutschen Sprache*. <<https://www.dwds.de/wb/etymwb/selektieren>>. 14. 1. 2023.
- SSSJ. *Sinonimni slovar slovenskega jezika*. <www.fran.si>. December 2022.
- SNBSJ. *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*. <www.fran.si>. December 2022.
- SNOJ, Marko. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan, 2003.
- SSKJ. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. <<http://www.fran.si>>. December 2022.

SP 2001. *Slovenski pravopis*. <<http://www.fran.si>>. December 2022.

SSSJ. *Sprotni slovar slovenskega jezika*. <<http://www.fran.si>>. December 2022.

VST. TAVZES, Miloš (ur.). *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002.

Ирена Страмљич Брезник

Тјаша Маркежић

Универзитет у Марибору

Филозофски факултет

ПРИМЕР ВАРИЈАНТНИХ СУФИКСА *-ICA* И *-KA* У ФЕМИНИНАТИВИМА
ИЗВЕДЕНИМ ОД РЕЧИ МУШКОГ РОДА КОЈЕ СЕ ЗАВРШАВАЈУ
НА *-OR* И *-ATOR*

Резиме

Овај рад испитује фемининативе као семантичку и творбену категорију. У словенским језицима фемининативи се углавном сматрају модификационим деривативима формираним од изведеница мушког рода путем целокупне замене суфикса мушког рода (*bor-(-ec/-ka)*), делимичне замене суфикса мушког рода (*bra-l/(-ec/-ka)*), или додавањем суфикса женског рода на суфикс мушког рода (*miz-ar/-ka*).

Услед експанзије глобалне комуникације путем мас-медија, неизбежно проширивање вокабулара захтева адаптацију позајмљеница морфемским, морфолошким и творбеним обрасцима позајмљујућег језика. Сходно томе, није изненађујуће што фемининативи изведени од исте основе мушког рода често имају два или више варијантних суфикса женског рода (*dekan-ica – dekan-ka – dekan-ja*).

У овом раду се испитују три примера варијантних женских суфикса *-ica* и *-ka* додатих именицама мушког рода са суфиксима *-or* и *-ator*, који су страног порекла. Циљ овог истраживања је да се утврди који су суфикси за женски род продуктивнији и како се уклапају у устаљене образце. Испитивани случајеви изведеница мушког рода путем позајмљеног суфикса *-or* и његове варијанте *-ator* (као и *-tor*, *-itor* и *-utor*) у оквиру семантичке категорије живих бића показују варијабилност у језицима попут словеначког, српског и словачког, који зависе од постојања одговарајуће именичке или глаголске основе у том језику. У словеначком, такве изведенице су доследно девербативне, док су у српском и словачком или деноминалне или девербативне.

Ово истраживање је усмерено на три изведенице мушког рода – *koordinator*, *selektor* и *senator*, и испитује како се њихови суфикси комбинују са варијантама суфикса за женски род (*-ka* и *-ica*). Устаљени образац у словеначком предвиђа да ће изведенице мушког рода на *-ator* образовати фемининативе додавањем суфикса *-ka*, док ће изведенице мушког рода на *-or* образовати фемининативе додавањем суфикса *-ica*. У примерима речи *koordinator-ka* (од *koordin-ator*) и *selektor-ica* (од *selekt-or*), језичка употреба потврђује овај образац. Међутим, до-

лази до одступања од овог обрасца у примеру *senator-ka* (од *senat-or*), где би предвиђени фемининатив био *senator-ica*.

Ово истраживање нуди један могући одговор на питање које се тиче таквих одступања од очекиваних образаца, који стоје насупрот стварној употреби суфикса фемининатива. Евидентно је да се говорници језика служе различитим аналогијама када формирају речи. Иако те аналогије не морају бити лингвистички утемељене, оне су важне као мотиватори образовања многих нових речи, нарочито оних чија је основа позајмљеница. Говорник језика се ослања на препознавање формалне структуре речи да би могао да одабере устаљени творбени образац. Код позајмљеница, та формална структура је мање очигледна, будући да је заснована на страним творбеним обрасцима са страним коренским и деривационим морфемама.

Кључне речи: словеначки језик, творба речи, фемининативи, варијантне суфиксне форме.

Irena Stramljič Breznik

Tjaša Markežič

University of Maribor

Faculty of Philosophy

AN EXAMPLE OF THE VARIANT SUFFIXES *-ICA* AND *-KA*
IN FEMININES DERIVED FROM MASCULINE WORDS ENDING
IN *-OR* AND *-ATOR*

S u m m a r y

The article examines feminines as a semantic and word-formation category. In Slavic languages feminines are mainly regarded as modificational derivatives formed from masculine derivatives by the whole replacement of the masculine suffix (*bor(-ec/-ka)*), partial replacement of the masculine suffix (*bra-ll(-ec/-ka)*), or by adding the feminine suffix to the masculine suffix (*miz-ar/-ka*).

Due to the expansion of global communication through mass media, the inevitable broadening of vocabulary requires the adaptation of borrowed words to the morphemic, morphological and word-formation paradigms of the borrowing language. As a consequence, it comes as no surprise that feminines formed from the same masculine base often have two or more variants of feminine suffixes (*dekan-ica – dekan-ka – dekan-ja*).

Three examples of variant feminine suffixes *-ica* and *-ka* added to masculine nouns ending in suffixes *-or* and *-ator*, which are of foreign origin, are examined in this paper. The purpose of the study is to establish which of the feminine suffixes are more productive and how they conform to the established patterns. The examined cases of masculine formations using the borrowed suffixes *-or* and its variant *-ator* (in addition to *-tor*, *-itor* and *-utor*) in the semantic category of living beings show variability in languages such as Slovene, Serbian and Slovakian, which are dependent on the existence of an appropriate nominal or verbal base in the language. In Slovene,

such formations are consistently deverbal, while in Serbian and Slovakian they are either denominal or deverbal.

The study focuses on three masculine formations *koordinator*, *selektor* and *senator*, and examines how their suffixes combine with the feminine suffix variants (*-ka* and *-ica*). The established pattern in Slovene predicts that masculine formations in *-ator* will form feminatives by adding the suffix *-ka*, while masculine formations in *-or* will form feminatives by adding the suffix *-ica*. In the example of the words *koordinator-ka* (from *koordin-ator*) and *selektor-ica* (from *selekt-or*), the usage confirms this pattern. However, there is a deviation from this pattern in the example of *senator-ka* (from *senat-or*), where the feminative *senator-ica* would be predicted.

The study offers a possible answer to the question of such deviations from the predictable patterns in contrast to the actual use of feminine suffixes. It is clear that language users are guided by different analogies when they form words. Although these analogies may not be linguistically supported, they are important in motivating the formation of many new words, especially those from borrowed bases. The language user depends on the recognition of the formal structure of the word to be able to choose a predictable word-formation pattern. In borrowed words, such formal structure is less clear, since it is based on foreign word-formation patterns with foreign root and derivational morphemes.

Keywords: Slovene language, word formation, feminatives, variant suffixal forms.

ISSN 0350-185X, – Кн. 79, св. 1 (2023), стр. 47–56

UDK: 811.161.1'366

811.161.1'373

COBISS.SR-ID: 120327945

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2301047R>

Примљено: 16. децембра 2022.

Прихваћено: 7. фебруара 2023.

Оригинални научни рад

Лариса В. Рацибурская*
Национальный исследовательский
Нижегородский государственный
университет им. Н.И. Лобачевского,
Институт филологии и журналистики,
кафедра современного русского языка
и общего языкознания
(Нижний Новгород, Россия)

ЛЕКСИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ВЫДЕЛЕНИЯ УНИКАЛЬНЫХ МОРФЕМ

В статье характеризуются такие лексические факторы, влияющие на выделение уникальных морфем (аффиксальных и корневых), как лексическая семантика слова, его принадлежность к активному или пассивному запасу лексического состава языка, сфера употребления и стилистическая окраска слова.

Ключевые слова: уникальные морфемы, лексическое значение, архаизация слов, сфера употребления слов, стилистическая окраска.

Проблема выделения и морфемного статуса уникальных частей слов находится в поле зрения лингвистов разных стран со второй половины XX в. (Винокур 1959; Смирницкий 1948; Рацибурская 2009).

Актуальность исследования единичных морфем связана с вниманием лингвистов к периферийным явлениям языка, со стремлением ученых разграничить системные и асистемные явления в языке, центр и периферию языковой системы, установить синхронные границы языковой системы и отдельных ее участков, определить центральные и периферийные позиции в морфемике и словообразовании. Единичными, уникальными считаются морфемы, которые встречаются в словах только в сочетании с одними и теми же морфемами основы (уникальные аффик-

* racib@yandex.ru

сы) или с одними и теми же аффиксами (уникальные корни). Пограничный характер уникальных морфем, находящихся между морфемными и неморфемными сегментами, обуславливает сложность выделения и квалификации единичных отрезков в структуре слов.

К числу важнейших факторов, влияющих на выделение уникальных морфем, относятся лексические факторы, которые и являются объектом анализа в данной статье, цель которой – выявить лексические факторы выделяемости единичных частей слов и показать зависимость от этих факторов квалификации выделенных частей. Материалом исследования послужили синхронически производные слова из различных лексикографических источников (Словарь 1948–1965; Словарь 1985–1988; РАЦИБУРСКАЯ 2009).

Как отмечал А.С. Герд, «результаты морфемного анализа во многом зависят от того, какие типы слов исследователь выделяет в лексике языка и привлекает далее в ходе анализа» (Герд 1990: 6). К лексическим факторам выделения уникальных аффиксов относятся лексическая семантика слов, их синхронно-диахронная характеристика, сфера употребления и стилистическая окраска.

Так, при установлении отношений словообразовательной мотивации у слова *закоулок* ‘небольшой узкий, глухой переулок’ (ср.: *переулок* ‘небольшая улица, обычно служащая поперечным соединением двух узких улиц’ – здесь и далее значения слов даются по: [Словарь 1985–1988]) со словом *улица* в слове *закоулок* выделяется уникальный префикс *зако-*.

В «Словообразовательном словаре русского языка» А.Н. Тихонова существительные *дубрава*, *клавесин*, *комбинезон* выступают как немотивированные и нечленимые. Как известно, «с помощью толкования того или иного деривата можно определить и производящее слово» (Драгичевич 2010: 149). В лексикографических толкованиях данных слов отражены их лексико-семантические связи с однокоренными словами *дуб*, *клавиша*, *комбинировать*, максимально близкими по форме и семантике: *дубрава* – ‘лиственный лес, обычно с преобладанием дуба’, *клавесин* – ‘старинный клавишно-струнный музыкальный инструмент, напоминающий внешним видом фортепиано’, *комбинезон* – ‘костюм, представляющий собой соединение (комбинацию – Авт.) куртки и брюк’. Если признать данные слова словообразовательно мотивированными, то в них соответственно можно выделить уникальные суффиксы *-рав(a)*, *-есин*, *-езон*.

Можно говорить и о словообразовательной мотивации таких немотивированных в словаре А.Н. Тихонова слов, как *пентюх*, *планишет*, *чистоган*, а также *мезальянс*, *палисад*, *чумазый*, *эригерцог*.

Просторечное существительное *пентюх* (‘неповоротливый, неуклюжий человек; увалень’; ‘медленно соображающий, непонятливый

человек') может рассматриваться как синхронически мотивированное словом *пень* в значении 'о глупом или бесчувственном человеке' (просторечное, бранное), что подтверждается и этимологически (ФАСМЕР 1987). В таком случае в слове *пентюх* выделяется уникальный суффикс *-тюх*.

В разговорном *чумазый* ('грязный, запачканный') можно выделить уникальный префикс *чу-*, если признать данное слово мотивированным глаголом *мазать* в значении 'пачкать, грязнить'.

Заемствованные слова, которые в Словообразовательном словаре А.Н. Тихонова представлены как непроезводные, в системе синхронических словообразовательных отношений могут быть осмыслены как словообразовательно мотивированные. Заемствованное из французского языка в XIX в. существительное *планишет* в значениях 'доска с наклеенной на нее бумагой, на которую наносится план местности при съемке', 'план, получаемый при геодезической съемке' в синхронии можно рассматривать как мотивированное существительным *план*. В таком случае в слове *планишет* выделяется уникальный суффикс *-шет*.

Заемствованное из французского языка слово *палисад* в значении 'небольшой огороженный садик перед домом' может рассматриваться как синхронически мотивированное словом *сад* (Черных 1993). При такой мотивации в слове *палисад* выделяется уникальная префиксальная часть *пали-*.

Уникальный префикс *мез-* в заимствованном из французского существительном *мезальянс* ('брак с лицом более низкого общественного положения в буржуазно-дворянском обществе') выделяется при синхронической мотивации последнего также заимствованным из французского существительным *альянс* ('союз, объединение на основе договорных обязательств'). Формально тождественная часть *мез-* в словах *мезолит*, *мезоморфный*, *мезорельеф*, *мезостих* имеет другое значение.

В существительном *эригерцог* ('титул принцев царствовавшего дома Габсбургов в Австрии и Австро-Венгрии, а также лицо, носящее этот титул') при мотивации существительным *герцог* ('один из высших дворянских титулов в Западной Европе, а также лицо, носящее этот титул') также немецкого происхождения выделяется единичная часть *эри-*.

Выделение в слове уникального аффикса зависит в ряде случаев от выбора мотивирующего слова.

На выбор мотивирующего может влиять диахронический статус слова. Так, диахронически производящим для слова *новичок* (разг. 'человек, который недавно поступил куда-л., поселился где-л. и т.п.', 'тот, кто недавно начал заниматься чем-л., еще не освоился с чем-л.') было существительное *нович* (в значении 'тот, кто недавно начал заниматься чем-л., недавно вступил на какое-л. поприще; новичок'). В настоящее время слово *нович* является устаревшим. Поэтому синхронически про-

изводящим для существительного *новик* является прилагательное *новый*, при котором в производящем выделяется уникальный суффикс *-ичок*.

В некоторых случаях устаревшими оказываются лишь отдельные значения реально производящих слов. Так, у существительного *особняк* ('благоустроенный городской дом для одной семьи, принадлежащий богатому собственнику') устаревшими являются значения 'уединенное, обособленное от других положение, место', 'одинокый человек, тот, кто живет обособленно, не общаясь с другими' (Словарь 1948–1965), в которых данное существительное могло бы мотивировать наречие *особняком* ('в стороне от других, отдельно'). Если учитывать фактор архаизации, то синхронически мотивирующим для наречия следует признать не существительное *особняк* (как в «Словообразовательном словаре русского языка» А.Н. Тихонова), а прилагательное *особый*. При такой мотивации в наречии выделяется уникальный суффикс *-няком*.

На выделение уникальных аффиксов влияет также диахронический статус не только производящего, но и производного слова. Так, в наречии *наверное* можно выделить уникальный формант *на-...-ое* только при мотивации прилагательным *верный*. В этом случае наречие выступает в устаревшем значении 'несомненно, верно, точно'. В актуальном своем значении 'вероятно, по-видимому' *наверное* как вводное слово является немотивированным и нечленимым (Словообразовательный словарь А.Н. Тихонова).

Таким образом, вопрос о выделимости уникальных аффиксов в ряде случаев решается в зависимости от учета факторов лексико-семантической архаизации.

Выделение единичных аффиксов зависит и от таких лексико-стилистических факторов, как сфера употребления и стилистическая окраска слова.

Согласно критериям синхронической словообразовательной мотивированности, предлагаемым некоторыми учеными, стилистически сниженное слово, слово ограниченной сферы употребления не может быть мотивирующим для стилистически нейтрального и общеупотребительного слова [Земская 1973; Русская грамматика 1980; Тихонов 1996]. Так, прилагательное *годовалый* ('в возрасте одного года', 'пролежавший год') этимологически связано с глаголом *годовать* ('проживать, проводить год где-л.') (Шанский, Боброва 1994), который в настоящее время является областным и просторечным. Синхронически предпочтительной для общеупотребительного и стилистически нейтрального прилагательного *годовалый* является мотивация существительным *год*, при которой в мотивированном выделяется единичный суффикс *-овал* (Шанский 1968).

Разговорное наречие *наверняка* ('несомненно, верно, точно', 'с верным расчетом, без риска ошибиться'), этимологически образованное путем слияния предлога *на* с существительным *верняк* (Шанский, Боброва 1994), в синхронном плане целесообразно признать мотивированным не просторечным существительным *верняк* ('о чем-л. вполне надежном (обычно в функции сказуемого)') (Словарь 1948–1965), а прилагательным *верный* в значениях 'надежный, несомненный, очевидный', 'соответствующий истине, действительности; правильный, точный', 'меткий, точный, безошибочный'. При мотивации прилагательным в наречии выделяется суффикс *-ака* в составе уникального форманта *на-...-ака*.

Стилистически нейтральное существительное *лохмотья* ('очень ветхая, изношенная или изорванная одежда') этимологически образовано от *лохмот*, устаревшего и ушедшего из языка. Если признать слово *лохмотья* синхронически мотивированным существительным *лохмы* ('пряди волос человека (обычно спутанные, всклокоченные) или густой, лохматой шерсти животного, космы'), как в словообразовательном словаре А.Н. Тихонова, то в мотивированном можно выделить единичный суффикс *-o/m'j/-*. Но слово *лохмы* просторечное, поэтому, согласно указанному выше критерию, не может быть признано мотивирующим для нейтрального.

Стилистически нейтральное наречие *навзничь* ('на спину, на спине лицом вверх'), этимологически производное от устаревшего *вничь* (Шанский, Боброва 1994), при синхронически мотивирующем *ниц* (словообразовательный словарь А.Н. Тихонова) выделяет в своем составе единичную префиксальную часть *навз-*. Но слово *ниц* имеет книжную окраску и, согласно указанному выше критерию, не может быть признано мотивирующим для стилистически нейтрального слова. В таком случае и существительное *лохмотья*, и наречие *навзничь* следует считать немотивированными и нечленимыми.

Характеристика аффикса как уникального или неуникального в том или ином слове может зависеть от того, «какие соотносительные слова, сходные по форме и значению, привлекаются для доказательства выделенности того или иного сегмента» (Герд 1990: 9).

Так, характер регулярности аффикса может изменяться в зависимости от того, учитывать ли слова с тождественными аффиксами, которые находятся на периферии лексической системы: являются устаревшими, принадлежат к необщепотребительной или просторечной лексике, находящейся за пределами норм литературного языка.

Например, в существительном *архивариус* ('хранитель, сотрудник архива') суффикс *-ариус* можно считать уникальным, если не учитывать устаревшее *сценариус* ('помощник режиссера в театре, ведущий спектакль и наблюдающий за выходом актеров на сцену') с тождественным

суффиксом (и если признавать нечленимым слово *нотариус*). В существительном *лампсион* (спец., ‘фонарь из бумаги или стекла для освещения или иллюминации’) суффикс *-ион* является уникальным, если не учитывать устаревшее *оркестрион* (‘музыкальный механический инструмент, имитирующий оркестр и напоминающий внешним видом орган’) с тождественным суффиксом со значением подобия.

В просторечном существительном *торопыга* (‘торопливый человек’) характеристика суффикса *-ыг(a)* как неуникального или уникального зависит от того, учитывать или не учитывать устаревшее слово *мотыга* – просторечный синоним разговорного слова *мот* (‘тот, кто неразумно тратит, проматывает деньги, имущество; расточитель’).

В некоторых случаях характеристика аффикса как уникального или неуникального зависит от того, принимать ли во внимание территориально ограниченную лексику, диалектные слова.

Так, в просторечном существительном *злыдень* (‘злой человек, зловерное существо’) суффикс *-ыдень* следует признать уникальным по форме и семантике, если не учитывать областное *злыдни* (‘о злой, жестокой судьбе, участи, нужде, бедности’, ‘козни’, ‘о малом количестве чего-л.’ [Словарь 1948–1965]) с омонимичным суффиксом.

Таким образом, вопрос о наличии в слове уникального аффикса решается в зависимости от принципов выделения морфем как в данном слове, так и в соотносительных с ним словах, в частности от лексических факторов выделяемости морфем, к которым относятся лексико-семантическая характеристика слова, принадлежность слова к активному или пассивному запасу языка, сфера употребления и стилистическая окраска слова.

На рубеже XIX–XX веков в связи с активизацией процессов заимствования возросло и количество слов с возможными уникальными аффиксами: «Технический и информационный взрыв конца XX в. способствовал заимствованиям <...> лексики, которая в большей своей части представляет прямые заимствования из английского языка» (Валгина 2001: 109). Среди заимствований из английского языка – этимологически сложные слова с несклоняемыми в современном русском языке частями: *Это ток-шоу нового поколения, ломающее стереотипы* (Петербургский телезритель, 10–16.03.2003); *Реклама в дневном эфире порой в пять–шесть раз дешевле, чем реклама в прайм-тайм* (Огонек, 2003, № 8); *Самым опасным фаст-фудом по-прежнему остается шаурма...* (Аргументы и факты, 23.04.2003).

В существительном *ток-шоу* (< *talk show*) ‘телепередача в виде свободного обмена мнениями между участниками и ведущим, обычно посвященная какой-либо актуальной проблеме’ (Крысин 2000) при мотивации также заимствованным *шоу* ‘представление, насыщенное зре-

лишними эффектами и рассчитанное на массового зрителя, слушателя' (Толковый словарь 2006) выделяет единичную часть *ток-*, статус которой (аффиксальный или корневой) является весьма спорным и зависит от принципов выделяемости морфем. В случае неприятия уникальных корневых морфем (Винокур 1959) элемент *ток-* следует признать единичным префиксом, хотя это не поддерживается синонимическими связями с регулярными префиксами.

В существительных *прайм-тайм* (< *prime time*) 'наиболее выгодное и дорогое время для размещения теле- и радиорекламы в эфире' и *фаст-фуд* (< *fast food*) 'система быстрого питания, продаваемые в такой системе блюда, торговая точка системы быстрого питания' при сопоставлении их с существительными *овертайм* 'добавочное время (в хоккее, футболе), назначаемое после основного времени игры в случае, если необходимо выявить команду-победительницу' (Крысин 2000) и *фудкорт* 'В больших торговых центрах, в спортивных комплексах и т.п.- зона, площадка, где располагаются кафе, рестораны быстрого обслуживания' (Толковый словарь 2008) выделяются единичные части *прайм-*, *фаст-* со спорным морфемным статусом. Отсутствие у данных частей семантических аналогов среди неуникальных аффиксов должно приводить к выводу о корневом статусе этих единичных частей, если не поддерживать позицию Г.О. Винокура, отрицающего уникальные корни (Винокур 1959).

Таким образом, при выделении уникальных морфем приходится учитывать не только лексические факторы, но и принципы выделения морфем.

Как показывает анализ слов с возможными единичными частями, на выделение уникальных морфем (корневых и аффиксальных) оказывают влияние различные лексические факторы: лексико-семантическая характеристика производного и производящего, принадлежность соответствующих слов к активному или пассивному запасу языка, их сфера употребления и стилистическая окраска.

Литература

- ВАЛГИНА, Н. С. *Активные процессы в современном русском языке*. Москва: Логос, 2001: с. 304.
[VALGINA, N. S. *Aktivnyye processy v sovremennom russkom âzyke*. Moskva: Logos, 2001: s. 304]
- ВИНОКУР, Г. О. *Заметки по русскому словообразованию* // Винокур Г. О. Избранные работы по русскому языку. Москва: Учпедгиз, 1959: с. 419–442.
[VINOKUR, G. O. *Zametki po russkomu slovoobrazovaniiu* // Vinokur G. O. *Izbrannyye raboty po russkomu âzyku*. Moskva: Učpedgiz, 1959: s. 419–442]
- ГЕРД, А. С. „Морфемика в ее отношении к лексикологии“. *Вопросы языкознания*, № 5, 1990: с. 5–11.

- [GERD, A. S. „Morfemika v ee otnošenii k leksikologii“. *Voprosy ŗzykoznanii*, № 5, 1990: s. 5–11]
- ДРАГИЧЕВИЧ, Р. „Словообразовательные инновации с точки зрения исследования деривационных гнезд сербского языка“. *Новые явления в славянском словообразовании: система и функционирование*. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 2010: с. 148–161.
- [DRAGIĆEVIĆ, R. „Slovoobrazovatel'nye innovacii s toĉki zreniâ issledovaniâ derivacionnyh gnezd serbskogo ŗzyka“. *Novye âvleniâ v slavânskom slovoobrazovanii: sistema i funkcionirovanie*. Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta, 2010: s. 148–161]
- ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык: Словообразование*. Москва: Просвещение, 1973: с. 304.
- [ZEMSKAĀ, E. A. *Sovremennyy russkij ŗzyk: Slovoobrazovanie*. Moskva: Prosveŗenie, 1973: s. 304]
- КРЫСИН, Л. П. *Толковый словарь иноязычных слов*. Москва: Русский язык, 2000.
- [KRYSIN, L. P. *Tolkovyy slovar' inoŗzyĉnyh slov*. Moskva: Russkij ŗzyk, 2000]
- РАЦИБУРСКАЯ, Л. В. *Словарь уникальных морфем русского языка*. Москва: Флинта, 2009.
- [RACIBURSKAĀ, L. V. *Slovar' unikal'nyh morfem russkogo ŗzyka*. Moskva: Flinta, 2009]
- Русская грамматика*. Т. 1. Москва: Наука, 1980: с. 783.
- [*RusskaĀ grammatika*. Т. 1. Moskva: Nauka, 1980: s. 783]
- Словарь русского языка*. Т. 1–4. А. П. Евгеньева (ред.). Москва: Русский язык, 1985–1988.
- [*Slovar' russkogo ŗzyka*. Т. 1–4. А. П. Evgen'eva Evgen'evoj (red.). Moskva: Russkij ŗzyk, 1985–1988]
- Словарь современного русского литературного языка*. Т. 1–17. Москва; Ленинград: Изд-во АН СССР, 1948–1965.
- [*Slovar' sovremennogo russkogo literaturnogo ŗzyka*. Т. 1–17. Moskva; Leningrad: Izd-vo AN SSSR, 1948–1965]
- СМИРНЦКИЙ, А. И. „Некоторые замечания о принципах морфологического анализа основ“. *Доклады и сообщения филологического факультета МГУ*. Вып. V. Москва: Изд-во Московского ун-та, 1948: с. 21–32.
- [SMIRNICKIJ, A. I. „Nekotorye zameĉaniâ o principah morfologiĉeskogo analiza osnov“. *Doklady i soobŗeniâ filologiĉeskogo fakul'teta MGU*. Vyp. V. Moskva: Izd-vo Moskovskogo un-ta, 1948: s. 21–32]
- ТИХОНОВ, А. Н. *Словообразовательный словарь русского языка*. В 2 т. Москва: Русский язык, 1985.
- [TIHONOV, A. N. *Slovoobrazovatel'nyj slovar' russkogo ŗzyka*. V 2 t. Moskva: Russkij ŗzyk, 1985]
- ТИХОНОВ, А. Н. „Стилистическое расслоение лексического гнезда в современном русском языке“. *Русский язык в его функционировании: Уровни языка*. Москва: Наука, 1996: с. 167–180.
- [TIHONOV, A. N. „Stilistiĉeskoe rassloenie leksiĉeskogo gnezda v sovremennom russkom ŗzyke“. *Russkij ŗzyk v ego funkcionirovanii: Urovni ŗzyka*. Moskva: Nauka, 1996: s. 167–180]
- Толковый словарь русского языка начала XXI века*. Г. Н. Склярёвская (ред.). Москва: Эксмо, 2006.
- [*Tolkovyy slovar' russkogo ŗzyka naĉala XXI veka*. G. N. SklârevskaĀ (red.). Moskva: Èksmo, 2006]

- Толковый словарь русского языка начала XXI века. Актуальная лексика.* Г. Н. Скляревская, Е. А. Фивейская, И. О. Ткачева, Е. Ю. Ваулина; Н. Еремина (ред.). Москва: Эксмо, 2008: с. 1136.
- [*Tolkovyyj slovar' russkogo âzyka načala XXI veka. Aktual'naâ leksika.* G. N. Sklârevskaâ, E. A. Fivejskaâ, I. O. Tkačeva, E. Ū. Vaulina; N. Eremina (red.). Moskva: Èksmo, 2008: s. 1136]
- ФАСМЕР, М. *Этимологический словарь русского языка.* Т. 1–4. Москва: Прогресс, 1986–1987.
- [FASMER, M. *Ètimologičeskij slovar' russkogo âzyka.* Т. 1–4. Moskva: Progress, 1986–1987]
- ЧЕРНЫХ, П. Я. *Историко-этимологический словарь современного русского языка.* Т. 1–2. Москва: Русский язык, 1993.
- [ČERNYH, P. Â. *Istoriko-ètimologičeskij slovar' sovremennogo russkogo âzyka.* Т. 1–2. Moskva: Russkij âzyk, 1993]
- ШАНСКИЙ, Н. М. *Очерки по русскому словообразованию.* Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1968: с. 310.
- [ŠANSKIJ, N. M. *Očerki po russkomu slovoobrazovaniiŭ.* Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta, 1968: s. 310]
- ШАНСКИЙ, Н. М., Т. А. Боброва. *Этимологический словарь русского языка.* Москва: Прозерпина, 1994.
- [ŠANSKIJ, N. M., T. A. Bobrova. *Ètimologičeskij slovar' russkogo âzyka.* Moskva: Prozerpina, 1994]

Лариса В. Рацибурска
Национална истраживања
Државни универзитет „Лобачевски“ у Нижњем Новгороду
Институт за филологију и журналистику
Одсек за савремени руски језик и општу лингвистику
(Нижњи Новгород, Русија)

ЛЕКСИЧКИ ФАКТОРИ У АЛОКАЦИЈИ ЈЕДИНСТВЕНИХ МОРФЕМА

Резиме

Овај рад се бави лексичким факторима који утичу на алокацију јединствених морфема (афиксалних и коренских морфема), као што су лексичка семантика речи, њено припадање активном или пасивном језичком фонду, опсег њене употребе и стилистичка нијансираност дате речи.

Кључне речи: јединствене морфеме, лексичко значење, пасивни језички фонд, опсег употребе речи, стилистичка нијансираност.

Larisa V. Ratsiburskaya
National Research
Lobachevsky State University of Nizhny Novgorod
Institute of Philology and Journalism
Department of Modern Russian Language and General Linguistics
(Nizhny Novgorod, Russia)

LEXICAL FACTORS IN THE ALLOCATION OF UNIQUE MORPHEMES

Summary

The article characterizes the lexical factors influencing the allocation of unique morphemes (affixal and root morphemes), such as the lexical semantics of the word, its belonging to the active or passive language stock, the scope of its use and the stylistic colouring of the word.

Keywords: unique morphemes, lexical meaning, passive language stock, words' scope of use, stylistic colouring.

ISSN 0350-185X, – Књ. 79, св. 1 (2023), стр. 57–96

UDK: 811.163.41'367.622.11

811.163.41'37

COBISS.SR-ID:120333577

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2301057S>

Примљено: 22. јула 2022.

Прихваћено: 7. фебруара 2023.

Оригинални научни рад

Гордана Р. Штрбац*

Гордана Р. Штасни

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за српски језик и лингвистику

ЛИНГВОКУЛТУРОЛОШКИ АСПЕКТИ ЛЕКСЕМЕ МАЧКА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

У раду су приказани облици концептуализације мачке у српској језичкој заједници уз сагледавање националноспецифичних елемената. Полази се од идеје да семантички простор језика обезбеђује увид у концептосферу говорника и њене специфичности. Стога је у фокусу семантика чланова номинационог поља посматраног концепта: семантичка структура лексеме *мачка*, њено деривационо гнездо (*мачкуља*, *мачковац* и сл.), терминолошки и фразеолошки изрази у чијем се лексичком саставу налази дата компонента (*домаћа мачка*, *ангорска мачка* и сл. односно *живећии као йас и мачка*, *куйићии мачку у џаку* итд.). Анализом значења предоченог номинационог инвентара утврђено је да у концептуализацији дате животиње учествују како искуство, религијски и магијски механизми, тако и културни стереотипи и научни облици мишљења.

Кључне речи: лексема *мачка*, концепт, лингвокултуролошки аспект.

1. Увод: ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА, ХИПОТЕЗЕ И ЦИЉЕВИ

1.1. Језичко приказивање стварности односно човеков доживљај и разумевање стварности одражено у језику један је од најзанимљивијих и најпривлачнијих предмета истраживања у лингвистици. Праћење и

* gordana.strbac@ff.uns.ac.rs; gordanastasni@ff.uns.ac.rs

** Рад је настао у оквиру пројекта Стандардни српски језик: синтаксичка, семантичка и прагматичка истраживања, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (бр. 178004).

интерпретација језичких чињеница у функцији осветљавања човекове перцепције света који га окружује има вишеструки значај. Оно је важно из лингвистичког угла јер доприноси продубљивању знања на плану језичке структуре и функционисања језичког система. Затим, посебно је драгоцено са сазнајног аспекта, у области когнитивне лингвистике јер открива механизме мишљења: примања и обраде информација из спољашњег света. И коначно, има изузетан лингвокултуролошки значај јер подаци о доживљају и разумевању одређених сегмената стварности добијени на основу језичких датости указују на специфичности националне културе посматране језичке заједнице.

Природно окружење или поједини сегменти тог окружења односно номинациони инвентар у језику којим је оно обухваћено могу бити инспиративно поље истраживања у домену лингвокултурологије. Од тренутка постанка човек је усмерен на природу не само зато што се у њој одвија његова егзистенција већ и стога што користи њене ресурсе неопходне за сопствени опстанак. Уз то, цивилизацијски развој људске заједнице није ишао само у правцу постизања материјалне добробити већ је имао и своју духовну, религијску страну у којој су елементи природе, такође, учествовали, али у свом симболичком руху. Сви ови облици испољавања природе регулишу човеков живот у његовим различитим аспектима дајући му специфичан културни колорит, одражен у језику, у семантици номинационих језичких средстава.

1.2. У овом истраживању настоји се указати на особености концептуализације мачке уткане у семантички простор српског језика с циљем да се осветли један фрагмент језичке слике природе односно да се опишу механизми језичког осликавања света из човековог непосредног окружења. Избор мачке као представника животињског света чије се поимање настоји осветлити у овом раду наметнуо се као природан, сам по себи. Реч је о животињи која је врло рано припитомљена те је током цивилизацијског развоја у сталној улози члана човековог домаћинства. У непосредном контакту с мачком човек је детаљно упознао не само њен изглед већ и карактер и целокупну њену природу. У многим културама, осим практичне функције сведене на заштиту од штеточина, мачка је добијала и религијску, симболичку вредност те је уживала велики углед и поштовање. Трагови оваквог односа према мачки могу се наћи и у неким савременим друштвима. У истраживању предоченом у овом раду полази се од претпоставке да ће савремени српски језик открити трагове традиционалног виђења датог животињског представника, али да ће у исто време показати и поимање мачке својствено савременим говорницима.

2. ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

2.1. У теоријско-методолошком погледу ово истраживање ослања се на приступ примењен у књизи *Језичка слика њприроде* Гордане Штрбац и Гордане Штасни (2022), у којој су представљени облици концептуализације појединих сегмената живог и неживог света природе: *камена, земље, воде, ваздуха, вајпре, дрвџта* и *вука*, изведени на основу семантичких карактеристика јединица које сачињавају номинационо поље датих концепата. Овакав приступ језичким датостима у фокус поставља говорника као носиоца језика, али истовремено и као носиоца културе заједнице којој припада. Према теорији језичке личности (*homo loquens*), коју је поставио Ј. Караулов (2010), језик се може упознати само уколико се узму у обзир историјсколингвистичке, социolingвистичке, етнолингвистичке и психolingвистичке особености говорника. Како истиче овај аутор, језичка личност је вишеслојна и обухвата три нивоа: нулти или вербалносемантички, лингвокогнитивни или тезаурусни и мотивациони. Јединице нултог нивоа су речи, које ступају у различите граматичко-парадигматске, синтаксичко-семантичке и асоцијативне везе, удружујући се у вербалну мрежу, а као стереотипи на овом нивоу функционишу уобичајене синтагме, формулаични изрази и фразе. На лингвокогнитивном плану као јединице функционишу појмови (идеје, концепти), који одражавају слику света. У својству стереотипа јављају се постојане везе чији су израз дефиниције, афоризми, крилатице, пословице, изреке, из чијег богатства свака језичка личност бира оне које одговарају постојаним везама међу појмовима у њеном тезаурусу и изражавају вечне, за њу непоколебљиве истине. На мотивационом плану јединице су комуникативно-делатносне потребе личности, а односи међу њима задати су условима општења, особеностима комуникативне ситуације и комуникативним улогама које обављају учесници. На овом нивоу нејасан је карактер и садржај стереотипа који су уочљиви у симболима и сликама прецедентних текстова (КАРАУЛОВ 2010: 48–56). Према мишљењу Ј. Караулова, лингвокогнитивни ниво језичке личности представља један вид организације знања о свету те има тенденцију ка уједначавању код различитих говорника који припадају истом колективу. Због обележја инваријантности изучавањем лингвокогнитивног нивоа добијају се подаци који имају општеважећу вредност за дату језичку заједницу.

2.2. Праћење тезаурусног и гносеолошког аспекта структуре језичке личности подразумева усредсређивање на појединачне концепте као основне јединице тог нивоа. За лингвокултуролошка истраживања

посебно су значајни културни и лингвокултурни концепти,¹ због чега се у литератури овог усмерења инсистира и на термину кључне речи. Према мишљењу А. Вјежбицке, то су оне речи које су посебно важне за одређену културу јер се помоћу њих она разоткрива (WIERZBIŃSKA 1997: 15–17). Лексичка јединица неког језика може се сматрати кључном уколико доприноси разумевању важних особености културе народа који се служи тим језиком (ШМЕЛЕВ 2005: 17). Зооними представљају управо такву врсту лексике не само због тога што се њима могу именовати ендемичне животињске врсте, специфичне за одређено поднебље и одређену културу, већ и због тога што широко заступљене врсте, које захватају огромна пространства на Земљиној кугли, могу имати улогу у одређеној културној заједници која је специфична само за њу.² Лексеми *мачка* својствена је управо наведена карактеристика.

2.3. Вербализоване концепте могуће је испитати на основу њиховог номинационог поља, тј. изучавањем семантике номинационих јединица које учествују у њиховој вербализацији (Попова, Стернин 2007: 66–77). Стога се прати и анализира семантика: 1. лексеме *мачка*, која функционише као име одговарајућег концепта; 2. чланова њеног деривационог гнезда; 3. терминолошких спојева у чији састав улази дата лексема, 4. и фразеолошких јединица које она конституише.³ Описивањем семантичких карактеристика посматраних језичких јединица покушавају се утврдити садржаји који учествују у моделовању и структурирању датог концепта односно механизми поимања и доживљавања мачке специфични за српски лингвокултурни простор. Оваква методологија заправо има шири значај јер води ка описивању човекових спознајних активности. Наиме, ако се прихвати идеја И. Зикове да је спознаја процес који настаје међусобним деловањем чула и интелекта, онда је, према њеним речима, могуће говорити о два основна и међусобно повезана типа спознаје – доживљавању и разумевању света. Доживљавање света остварује се као емоционално-чулно, душевно и естетско, те у њему учествују чула и емоције, морални и естетски осећаји, док је разумевање света архетипско, митолошко, религиозно, филозофско и научно, те се спроводи интелектуалним инструментима као што су архетипови, анимизам, тотемизам, магија, логичка анализа и поставке, хипотезе, теорије итд. Овако добијене информације складиште се у човековом појмовном систему

¹ Културни концепт је носилац вредносне културне информације, а када се оваплоћује средствима природног језика, постаје лингвокултурни концепт (Зыкова 2015: 61–62).

² О њиховом значају сведочи и чињеница да је зоонимска компонента укључена у лингвокултуролошке речнике (в. нпр. ЛС 2004).

³ Грађа је преузета из извора означених на крају рада.

формирајући концептосферу културе (ЗЫКОВА 2015: 41–55). Адекватном семантичком анализом лексичких средстава које сачињавају номинационо поље концепта *мачка* биће утврђено да у поимању посматране животињске врсте учествују управо наведени чулни и интелектуални инструменти, тј. да се дата животиња у српској културно-језичкој заједници сагледава и с аспекта људског искуства стеченог у контакту с њом, али и с научног, митолошког и другог аспекта. Због тога се у анализу, као контролни корпус, укључују и енциклопедијски подаци о мачки, затим подаци из етнолошке литературе и фолклора, као и подаци из асоцијативних речника.

3. ТРАДИЦИОНАЛНО ВИЂЕЊЕ МАЧКЕ

3.1. У симболичком смислу мачка испољава разноликост и својеврсну амбивалентност, која подразумева колебање између добра и зла, што је највероватније условљено самом природом ове животиње: њу истовремено одликује и умиљато и подмукло понашање. Тако у неким културама (нпр. у Индији и старом Египту) мачка ужива поштовање као симбол божанства, док се у многим предањима поистовећује с мраком и смрћу (GERBRAN, Ševalije 2013: 527–529).

И у словенској традицији њена симболика је двојака: оцењивана је и као чиста и као нечиста животиња, која води порекло како од ђавола тако и од рукавице Божје Мајке.⁴ У вези с овом животињом постоје различита веровања – нпр., мачку је опасно водити код коња јер од тога коњ може да угине; затим, рђав је знак када мачка човеку пређе пут или ако је сретне на путу; ловцу и рибару сусрет с мачком наговештава неуспех у лову односно риболову итд.⁵ Црна мачка представљала је оличење болести – колере и сточне куге. Међутим, она има важну улогу у домаћинству. Приписиване су јој црте домаћег покровитеља тако да њено присуство повољно утиче на домаћинство. При досељавању у нову кућу, мачка улази прва, а за њом домаћин, који најпре одлази у ћошак, који би требало да заволи кућни дух. У новој кући мачку стављају крај пећи, поред димњака, тј. на оно место где, по веровању, борави кућни дух.⁶ Ова животиња учествује у народној магији и медицини, у лечењу оболеле

⁴ У српској традиционалној култури сматра се да је мачка постала од рукавице Светог Саве. Она је чиста животиња коју одликује добро здравље и издржљивост, али има зле очи те може урећи (ЂОРЂЕВИЋ 1958: 271).

⁵ Детаљније о веровањима в. у: СМ 2001: 349–350; ЂОРЂЕВИЋ 1958: 273–276.

⁶ Овај обичај могао је мотивисати пословицу *Ишћерао му мачку на оцак* у тумачењу које даје В. Караџић: ‘досадио му, осиромашо га’, тј. ‘угасио му ватру у кући да му се мачке по оцаку могу петити’ (СНП 1969). Речници бележе израз *истерати коме мачку на оцак* у значењу ‘оштро казнити некога, свирепо се осветити’.

стоке или људи, а у успаванкама често постоји лик мачке или зеца јер се верује да мачка може повољно утицати на сан (СМ 2001: 349–351).⁷

Душе умрлих, које бораве на различитим местима (у појединим деловима куће као што су огњиште, праг, довратник, таван, затим буњиште, раскршћа, вода, слама итд.), могу ући у камен и дрво (отуда сеновито камење и дрвеће, према *сен* ‘душа’), а инкарнирају се у дивљим и домаћим животињама, међу којима су најпознатије змија, миш, овца, коњ и мачка (Чалкановић 1994: 94–102).

Наш народ верује да мачка има пророчке моћи. Она може предсказати време: када се умива, окренувши се према истоку, биће лепо време; уколико је окренута према западу, време ће бити ружно. Такође, кад се оглашава у глуво доба, предсказује смрт домаћину, а преко дана – смрт неког другог укућанина. Њено умивање указује на долазак гостију (Ђорђевић 1958: 276–277).

3.2. У српском народном стваралаштву лик мачке заступљен је у приповедачком корпусу, али је мотив мачке, уз друге животиње, веома чест у пословичној форми изражавања (што потврђује грађа преузета из: СНП 1969; РСАНУ; Јовановић 2006). У српском паремиолошком фонду веома су бројне (уз мноштво варијантних форми) пословице и изреке у којима се могу ишчитати народни стереотипи о мачки, искоришћени као полазни домен, у циљу преношења секундарних, поучних садржаја.

Примери показују да говорници српског језика запажају двојаку природу мачке: она је нејака, драга и умиљата, али истовремено је препредена, самостална, горда и неустрашива, што служи као мотивациона основа за исказивање поука које се тичу људског карактера и специфичних ситуација у којима тај карактер долази до изражаја: *Кому се мачка умиљава онога и огребе; И мачка је краља гледала, ама га се није бојала (И мачка цара гледа [ма га се не боји]);⁸ И мачка се врх себе брани (И мачка се исјод себе брани); И мачка има ноге, њак се гребе; Свако маче на свом огњишћу јаче.* Мачка је актер и ситуација у функцији карактеризације људи који прикривају праву природу, супротну од оне коју јавно приказују: *Лиже као мачка, а ждере као вук; Не ће мачка*

⁷ Према речима Т. Ђорђевића, у неким местима када се коме на усни појави осип, бубуљица (трупац, чибуљица), за који се верује да може настати када се окуси оно што је мачка јела, примењује се следећи поступак лечења: болесник узима комадић врућег хлеба, извађеног из пећи, па њиме дотакне трупац и пружи мачки говорећи: мачки трупац, мени крушац; трећи пут каже: мачки и трупац и крушац па потом пружи комадић хлеба мачки да га поједе (Ђорђевић 1958: 277). Форму *Мачки трупац, мени крушац* В. Караџић уврстио је у своју збирку пословица (СНП 1969) уз објашњење: Кад се врача да прође чибуљица трупац.

⁸ Уз ову пословицу Вук наводи следеће објашњење: одговори се кад ко рече: што ме гледаш? (СНП 1969).

сланине (*Не ће маца сланине*). У полазним основама паремија осликана је њена нескривена жеља за храном и склоност ка одређеној врсти хране, што се транспонује у садржаје који се тичу људских особина, навика и понашања: *Ка' и ѿо мачки уѿробѿцу (ѿослаѿи)*; *Осѿавѿи мачку да чува рибу*; *Приону као мачка за ѿгерицу*; *Гледи као маче у ѿиче*. У појединим пословицама истакнута је њена необична спретност и виталност, због чега се жена пореди с њом: *Жена је као мачка*.

У базној структури паремија заступљене су слике у којима се мачка доводи у везу с другим животињама. Најпре је ту миш, тако да су ове две животиње на семантичком плану репрезентанти супротности засноване на релацији надмоћност, супериорност : немоћ, потчињеност, што има искуствену позадину, будући да је мачка позната по томе што у стварности уништава мишеве. То је видљиво у пословицама са израженом варијантношћу: *Шѿогођ маца окоѿи, све мише лови (Шѿо маца окоѿи оно све мише лови; Шѿо мачка коѿи, све мише лови; Шѿо маца коѿи, све мише лови)* и *Где мачке нема, (онде) мишеви коло воде (Кад мачака код куће није, онда се мишеви веселе; Где нема мачке, мишеви госѿодаре; Ђе није мачке ѿу и миши коло воде; Ђе није мачке ѿу су и миши госѿодари; Кад није мачке, миши су госѿодари); Ко не храни мачку, храни мише; Мачки је до игре, а мишу до ѿлача*, као и у примеру где се семантички садржај гради под дејством ироније: *Пазе се као мачка и миши*. Међутим, превладавање супротности уједињавањем ових животиња, које су иначе у непријатељском односу, сугерише ситуацију неповољну за човека: *Ноћас ће миши и мачка заједно сѿавати* ('сувише је хладно'); *Тешко оном код кога се мачке с мишима окуме*. На другој страни, у односу на лава мачка испољава подређеност: *Боље је на мачку глава него на лаву реѿ (биѿи)* ('боље је бити први на мање важном месту, послу и сл., него последњи на најзначајнијем'). Њена недораслост још јаче је изражена уколико се уведе растом крупнија животиња: *Много је мачићу говеђи ѿрбух (Много је мачку говеђа глава; Велика је говеђа глава за мачка 'не заслужује он [она] толико')*.

Посебна нетрпељивост постоји између пса и мачке: *Пазе се као мачка и ѿсеѿо; Тешко је ѿсеѿо с мачком и курјака с овцом ѿомириѿи*. У традиционалној народној култури мачка и пас као пар домаћих животиња метафорички су везани за пар дивљих животиња – за медведа и вука; симболички аналогон медведа јесте мачка, а вука – пас (СМ 2011: 351). Међутим, човек их види као две супротности. Обе животиње могу бити чланови његовог домаћинства, што потврђује изрека *Нема ни кучеѿа ни мачеѿа*, али се разликује човеков доживљај и однос према њима, што је

условљено њиховом природом, пореклом, процесом припитомљавања и другим околностима.⁹

Неке пословице мотивисане су народним обичајима и веровањима. Према Т. Ђорђевићу (1958), пословица *Први се мачићи у воду бацају* (*Први се мачићи у море бацају*) настала је на основу веровања да је ујед првих мачића смртоносан, да од њега нема лека, те да их зато треба уклонити. Могућа су и другачија тумачења овог примера (в. Башић 2010а, 2010б). За формулацију *Прећи ваџу, вежи мачку* В. Карацић (СНП 1969) наводи да се у Србији приповеда како се она изговара у Немачкој увече, када је време за спавање, да не би мачка на себи однела ватру и запалила нешто.

Остале паремије развијене су на основу других животних ситуација: *Мачка се у врећи не куйује* (*Не куйује се мачка у врећи*) и *Поноси се као мачка огорелом шайом*.

4. САВРЕМЕНО ВИЂЕЊЕ МАЧКЕ

4.1. Енциклопедијско сагледавање мачке резултат је научног промишљања, растерећено ирационалних, симболичких представа. Оно у највећој мери одговара чињеничном, реалном стању ствари, које је приказано у виду научне систематизације животињског света. Овакво виђење подразумева описивање првенствено анатомских карактеристика мачке и њено смештање у уже или шире генетске скупине.¹⁰ Научној и наивној

⁹ Према речима Н. Висковића, за разлику од пса, који води порекло од дивљих животиња које живе у чопору, са израженом хијерархијом, самим тим и постојањем вође, мачка припада породици животиња које не живе у чопору, већ у мањим и несталним скупинама или самостално па су стога ослобођене хијерархијске потчињености. У процесу припитомљавања пас је задржао свест о хијерархијском устројству те је прихватио човека као новог вођу, који је његове способности у потпуности подесио сопственим потребама. Насупрот томе, мачка је уведена у људско друштво без покорављања тако да је сачувала свој полудивљи карактер и самосталност. Док је пас привржен свом господару и воли га више од себе, те веома пати због његовог губитка, мачка има потребу за самоћом па лакше подноси занемаривање. Она је својеглава, мање послушна и неспособна за дресирање. Она је непокорена човеку те је за њега тајновита и вишезначна. Као што је више пута истакнуто, природа јој је неусаглашена: она је оличење лепоте, мирноће, чистоте и умиљатости, те опасности, непоузданости и изненађења; она фасцинира и плаши, привлачи и рађа подозрење. Отуда је у неким културама поштована, док је хришћанство за њу везивало својства сензуалности, месеца, таме, злокобности, окрутности, ђаволског, што су све обележја вештица. Н. Висковић истиче и то да обе животиње у људском дому носе значење љубави, али док је пас љубав пуна предаје, која подноси и злостављања, мачка је независна и условна љубав, која захтева пуно пажње, а уз то асоцира на еротске моћи, што се може различито тумачити – у поетичним и у демонолошким кључевима (Visković 2009: 270–279).

¹⁰ Припада потпородици правих мачака (Felinae) и породици Felidae из реда зверова (Carnivora). Сисари из ове породице имају витко и снажно тело, скраћену чељуст са веома развијеним очњацима и храпавим језиком. На ногама имају канце које се увлаче при ходу, а тло дотичу само прстима. Убрајају се у највештије и најопасније грабљиве

перцепцији мачке заједнички су пак они елементи који се односе на њен изглед и способности: то је животиња мале округле главе и различите боје длаке; снажна је и окретна, осетљивог слуха и мириса (МЕР 2: 618). Наивни говорник српског језика истовремено опажа и њену сродност са другим животињским представницима, али у његовој свести представа о пореклу мачке, што је предмет њеног научног сагледавања, није изражена.¹¹

4.2. Чланови српске лингвокултурне заједнице стварају наивну представу о мачки на основу информација из спољашњег света које су им доступне, тј. на основу искуства стеченог у непосредном контакту с њом, као и на основу стереотипа. Те информације примају се, у првом реду, визуелним путем, због чега њене спољашње карактеристике, као што су изглед и понашање, имају кључну улогу у формирању слике дате животиње. Њена генетска веза с другим животињама, чија су станишта на великој удаљености у односу на српски лингвогеографски простор, за већину говорника је замагљена и потиснута у други план. Стога је механизме наивног поимања ове животиње могуће сагледати на основу асоцијативне мреже коју гради лексема *мачка* у свести говорника српског језика. Како се лексема *мачка* није појавила у улози стимулуса у *Асоцијативном речнику српског језика*, подаци за ову врсту анализе презети су из *Обрајног асоцијативног речника српског језика* (ОАРСЈ), у којем су представљене реакције на одговарајуће врсте асоцијата.

За овај део истраживања грађа је прикупљена на следећи начин: пописане су и систематизоване све лексичке јединице које су као стимулуси изазвали следеће реакције: *мачак*, *маче*, *мачићи*, *мачије*, *мачка*,

звери. Махом лове ноћу, а хране се месом топлокрвних животиња. Заступљени су на свим континентима. Уз потпородицу правих мачака (Felinae) ту долазе још гепарди (Acinonuchinae) и пантери (Pantherinae). Најпознатији представници су лав, тигар, леопард, јагуар, дивља мачка и рис (ОЕ: 220; МЕР 2: 618).

¹¹ Потиче од афричке либијске мачке (*Felis ocreata*), која је првобитно била одомаћена у Египту, где најпре има култну намену те се среће мумифицирана уз богињу Баст (божанство мачје главе). Права домаћа животиња постаје нешто касније, а осим култних почести добија и практичну функцију: у врелој египатској клими била је једини сигурни чувар житница од мишјих пустошења, па је убијање мачке кажњавано смрћу (ОЕ: 220). И. Клајн, међутим, наглашава нејасно порекло домаће мачке. Поред поменутих тврдњи постоје и идеје о томе да је домаћа мачка настала мешањем са дивљом мачком са европског севера односно о томе да домаћа мачка уопште не потиче од дивље. Овај аутор указује на висок степен вероватноће да су поједине врсте дивљих мачака припитомљаване у различитим периодима у различитим деловима света па је данашња мачка настала укрштањем тако добијених врста, при чему су изузетак азијске мачке, које чине посебну, знатно раније припитомљену расу (Клајн 2000: 170). За тврдњу да су мачке из Египта донесене у Италију римског доба, која је често понављана у литератури, И. Клајн истиче да не постоје докази. Он напомиње да су у Египту у прво време мачке сигурно биле дивље или делимично припитомљене (Клајн 2000: 171).

мачка и ја, мачке, мачкица, мачку испред себе, мачор. За формирање представе о мачки својствене говорницима српског језика драгоцен је не само природа везе између стимулуса и реакције већ пре свега појмовна вредност стимулуса, која открива она својства дате животиње која су у фокусу говорницима те у њиховој свести подстичу дати појам, у виду вербалне асоцијације. Стога су лексеме стимулуси класификоване на основу заједничких обележја и у даљем излагању представљене према бројности.

Међу стимулусима који изазивају реакције *мачак, мачка, маче* најбројнији су они који описују неку од црта личности или емоционална стања човека: *лицемерје* (14), *мудра* (3), *лењ* (2), *храбар* (1), *нервозан* (1), *грамзив* (1), *мудар* (1), *насмејано* (1), *ослободити се* (1). Занимљиво је да је стимулус *лицемерје*, као назив специфичне карактерне особине, чак четрнаест пута подстакао одговор *мачка*, што показује да су представе о мачки као дволичној, претворној животињи, која прикрива своју праву природу, дубоко укорене у свести говорника.

Знатан број одговора *мачка* и сл. изазвале су лексеме које именују делове грађевинских и других објеката или су у вези с њима, а који се могу разумети као место кретања или уопште боравка мачке. Наведене асоцијације јавиле су се чак дванаест пута на стимулус *кров* (8), *кровови* (4), а седам пута на остале стимулусе: *са сџолице* (2), *дом* (1), *круг* (1), *кућни* (1), *сџејеник* (1), *инсџиџуџи* (1).

Називи намирница, за које се верује да су део јеловника ове животиње, подстичу реакцију *мачка*: *млеко* (8), *сир* (2), *кобасица* (1), *џоврће* (1).

По бројности мотивације одговора *мачка* следе стимулуси *џразноверје* (8) и *смрџи* (1). Ове везе откривају постојање свести савремених говорника српског језика о извесним веровањима у вези с мачком, што припада домену традиционалне културе (највероватније су испитаници имали у виду веровање да несрећу особи доноси уколико јој мачка пређе пут).

Асоцијације *мачак, мачка, мачор (маче)* могу изазвати и називи за боје, којима се највероватније одређује боја мачје длаке: *сив* (3), *црн* (2), *жуџи* (2), *црвеног* (1). И својства издвојена према физиолошком или естетском критерију могу подстаћи сличне асоцијације: *глув* (1), *сџар* (1), *кисело* (3), *леџоџан* (3), *ружно* (3).

Лексеме које упућују на различите врсте емоционалног или неког другог односа, махом између господара и његовог љубимца, подстичу вербалне асоцијације *мачак, маче, мачка, мачке*: *вољени* (3), *мамина* (1), *чика* (1), *неџриџаџељ* (1), *корисџи* (1), *веран* (1), *волеџи* (1), *због губиџика* (1).

Деминутивне форме *маче*, *мачићи*, *мачкица* подстакнуте су лексемама које се односе на величину: *мало* (2), *ситни* (1), *мали* (1).

Лексеме из домена визуелне перцепције повезују се по принципу део–целина, којем је у основи значење посесивности: *очи* → *мачије*, *мачке*, док је веза *не видим* → *мачка* / *не видим* → *мачку испред себе* утемељена у фразелoшком изразу *не видејти (белу) мачку*.

Асоцијативне везе *Европа* (1), *Немачка* (1), *Немци* (1), *екологија* (1), *као* (1), *логика* (1), *роботи* (1), *рука* (1), *телефизор* (1) → *мачка* односно *само* → *маче* тешко је објаснити јер су највероватније изазване субјективним доживљајем или неким сувише личним искуством испитаника. Асоцијација *мачка* и *ја* на лексему *богајтство* може се евентуално разумети уколико се узме у обзир секундарно, жаргонско значење лексеме *мачка* – ‘згодна девојка’, засновано на приписивању женских атрибута овим животињама.

5. ЈЕЗИЧКА СЛИКА МАЧКЕ

5.1. Семантичка структура лексеме *мачка*

5.1.1. Као један од најважнијих задатака овог истраживања поставља се сагледавање представа о мачки које су садржане у самом језику, пре свега, у семантичком простору језичких средстава која сачињавају номинационално поље датог концепта. Када је реч о лексеми *мачка*, којом се именује посматрани концепт, важан је увид у њену полисемантичку структуру и осветљавање механизма ширења те структуре односно веза међу појединачним семантичким реализацијама. Стога овај део анализе обухвата интерпретацију полисемантичке структуре лексеме *мачка* изведене на основу њене лексикографске обраде у РСАНУ.

5.1.2. Речничка грађа показује веома изражену полисемију дате лексеме: њене семантичке реализације представљене су у једанаест тачака, с бројним подтачкама. Појмовни садржаји су врло шаролики и припадају различитим доменима: животињском, предметном и биљном свету.

У примарној семантичкој реализацији дате лексеме *мачка* је одређена као врста домаће животиње, сисар *Felis domestica* из породице *Felidae*, која има следеће анатомске карактеристике: веома покретљиво тело, малу округлу главу, оштре канце, длаку различите боје, изоштрено чуло слуха и мириса. Већина издвојених сема из примарног значења упућује на обележја ове животиње која учествују у формирању и научне и наивне слике о њој у свести говорника српског језика, што је показала анализа савремених и традиционалних представа и вербалних асоцијација спроведена у претходним одељцима. Значење обрађено у РСАНУ под тачком 2.б. одраз је само научног виђења ове животиње

будући да је сврстава у одговарајућу класу: ‘у мн.: породица звери Felidae у коју спадају домаћа и дивља мачка, лав, леопард, рис и др. (у јд. звер из те породице)’. Оно је резултат деловања синегдохе, по моделу име УЖЕГ ПОЈМА ЗА ШИРИ ПОЈАМ.

Уједињеним деловањем синегдохе по обрасцу име животиње за ДЕО ТЕЛА ТЕ ЖИВОТИЊЕ и метонимије по моделу име животиње за ПРОИЗВОД ДОБИЈЕН ОД ОДГОВАРАЈУЋЕГ ДЕЛА ТЕЛА ЖИВОТИЊЕ развија се значење ‘мачје крзно, крзно уопште као део женске одеће’ означено под тачком 2 и оквалификовано као фигуративно у РСАНУ. Међутим, у случајевима када лексема *мачка* упућује на било коју врсту крзна, без посебног истицања његовог порекла, уочљиво је и дејство метафоре, којом се истиче сличност са крзном дате животиње.

На формирање жаргонског значења ‘згодна, привлачна женска особа’, означеног под тачком 3 у РСАНУ, највероватније су утицали женски атрибути приписивани мачки у нашој култури и шире (нпр. лепота, сензуалност и сл.). Ово значење у том случају може се тумачити као резултат деловања метафоре засноване на семи колективне експресије, којој је у основи еквиваленција: жена је слична мачки.

Даљу семантичку дисперзију лексеме *мачка* није једноставно објаснити. Семантички садржај ‘назив за различите друштвене, забавне или дечје игре; један од учесника (учесница) у таквој игри’ највероватније је мотивисан облицима традиционалног живота једне друштвене заједнице. На основу примера из речника наслеђује се да је реч о играма у којима се пресликава понашање мачке и миша: један играч настоји да ухвати другог, због чега се може рећи да овај тип семантичке дисперзије регулише метафорични механизам.

За исти механизам, дакле, преношење имена с једног појмовног садржаја на други по принципу сличности, претпоставља се да делује и при развоју читавог низа предметних значења која су у речнику обрађена под тачком 5, а оквалификована као покрајинска: а. ‘врста кочнице на запрежним колима (обично у виду рачвасте шипке) која забадањем у земљу држи кола да не крену низ брдо’; б. ‘дрвена или гвоздена шипка на плугу којом се регулише ширина бразде’; в. ‘спона (дрвена, гвоздена и сл.) за везивање крова са слемом’; г. ‘челична полука на непокретном точку млина’; д. ‘гвоздена, рашљаста направа у пећи за растресање дрва при горењу, преклад’; ђ. ‘гвоздена или дрвена направа која се састоји из рашљастих ногара и шипке на коју се натиче и окреће месо при печењу над ватром, ражањ’. Претпоставка је да наведени предмети по некој својој

карактеристици подсећају на изглед мачке или неки део њеног тела (највероватније канце), због чега се метафори прикључује и синегдоха.¹²

И за друга предметна значења наведене лексеме може се увести исти модел семантичког транспоновања: б. покр. а. ‘плочица или ланац са зупцима причвршћеним на улару којим се во подбада да би се кретао у жељеном правцу’; б. ‘подметач са гвозденим зупцима који се причвршћује под обућу да се избегне клизање на поледици, ледењак’; 7.а. ‘сидро, ленгер’; б. ‘трокрака гвоздена кука за дохватање предмета палих у бунар’; 8. покр. Мачка [је] ... кад се цијепа трупац па оно што саплеће поле те не да да се раздвоје (Ружичић М., РЈА). 9. покр. Мачка ... [је] свежањ вуне, кудеље или лана који се веже на преслицу, повесма што се извлаче из великога власа, најбољег предива из најдужих влакана вуне, лана, конопље (Н. Вј. 4, 41).

У ботаничкој терминологији *мачка* је назив за врсту цветних биљака (*Antirrhinum majus*, *Gladiolus*) или траве (*Cataria*), док се у зоологији овом лексемом упућује на врсту морске рибе (*Scyllium canicula* и *Scyllium stellare*), при чему су обе специфичног изгледа: имају сивкасту боју и пеге, што подсећа на изглед мачјег крзна.

5.2. Деривационо гнездо лексеме *мачка*

5.2.1. У одређивању етимолошког статуса лексеме *мачка* П. Скок (Скок 1971–1974) полази од ономатопеје *мац*, која се као узвик за вабљење дате животиње јавља у различитим гласовним ликовима (са измењеним вокалима или консонантима) у својству творбене основе за извођење даљих деривата, у првом реду моционих образовања: *мачак*, *мачка* и *мачор*. У исто време овај аутор сматра неприхватљивим став Ф. Миклошича (Miklosich 1886) да је ова реч заснована на деминутиву *маца*, од властитог имена *Марија*. И. Клајн истиче да је мачка једна од ретких животиња чији назив задаје муке етимолозима: у етимолошким приручницима уз назив ове животиње у античким и модерним језицима обично стоје назнаке да јој је етимологија непозната, да је реч о ономатопеји, да слични облици постоје у више различитих језика и сл. И овај аутор одбацује идеју да реч *мачка* води порекло од антропонима, као и тврдње неких етимолога да је мотивисана ономатопејским глаголом *маукаџи*. Ипак, И. Клајн, попут П. Скока, дозвољава могућност извођења ове именице од узвика *мац*, који је могао бити створен од ономатопејског слога *ма* (из *маукаџи*), уз додавање сибиланта, честог у позивима за мачку у многим европским језицима, као и у бројним хипокористичним формама. Због тога се, према његовом мишљењу, може претпоставити да је прво

¹² Детаљније о овој врсти семантичке дисперзије код зоонима в. у: Новокмет 2020: 88.

створена нека хипокористична дечја именица типа *маца*, из које су затим изведени узвик *мац* и облик *мачка*. У прилог тези да је ономатопејска компонента са значењем ‘маукања’ учествовала у формирању назива за мачку иде и податак да је староегипатска реч за мачку, најстарија за коју се зна у овом делу света, гласила *tiu*. Речи *мац* и *маца*, ономатопејског порекла употребљаване првобитно у дечјем говору, убрзо су изгубиле семантичку везу с маукањем, а додавањем одговарајућих суфикса *-ка* и *-ак* изгледео је и њихов афективни карактер те су постале технички називи за дате животиње (Клајн 182–189).¹³

Са жељом да се уважи етимологија речи *мачка*, али истовремено да се не занемаре семантичко-творбени принципи савременог српског језика односно језичка компетенција савременог говорника, при изради њеног деривационог гнезда одвојено ће бити представљени деривати с основном *мац-* односно с основном *мач-* и *миц-*. Деривационо гнездо обухвата 150 чланова.

ТО: мац-

I маце;¹⁴ I маца > II мацан > III Мацан > IV Мацанић, Мацановац, Мацановић; III мацанов, мацански; II мацана; II мацара; II мацаст/мацат > III мацовка, мацоња > IV Мацоња, мацоњица; III мацуља > IV мацуљица; II мацати > III мацање; II мацати се > III мацање; II мацати (се) > III мацање, мацао; II Мацачић; II мацика > III мациковина; II мацин; II мацити (се) > III измацити (се), омацити (се), мацна > IV смацна; II Мацић; II мацица; II мацка > III Мацка; II мацкаст; II мац-маца; II мацова; II мацоглав; II мацујка; II мацан; II мацар; II мацацан; II мацин; II мацко > III Мацко > IV Мацковић; II мацков; II мацо; II мацован; II мацок; II мацун; II мачица;

ТО: мач-

I мачац, мачачки, мачетина, мачетина, мачећи/мачешки, Мачивук, мачица, мачкара, мачкач, мачкетина, Мачкиљ, мачкин, мачкина, мачкиња, мачкињак, мачкињи, мачкица, мачков, мачковац, мачковина, мачкови-

¹³ Корен *kat-*, који се среће у речима многих европских језика (нпр. у енглеском *cat*, данском *kat*, француском *chat*, руском *кошка* итд.), у вези је с латинском речју *cattus*, али се не могу извести поуздани закључци у вези с његовом претходном појавом у том језику, као ни с његовим даљим развојем. Према речима И. Клајна, сигурно је само то да су западноромански облици настали од *cattus*, те да је иста реч прешла у новогрчки, најпре као латинизам *κάτ(τ)α*, а затим као италијанизам *γάτος*. У словенске и германске језике овај корен могао је ући из латинског, али и из истог непознатог извора из којег га је примио латински (Клајн 2000: 173). Занимљив је, међутим, податак да у старој Грчкој и Риму није било домаћих мачака, већ да су се оне појавиле тек у 1. и 2. веку наше ере или касније. Речи које су у посткласичном грчком и латинском примењиване за домаћу мачку: *αἰλουρος* односно *feles (felis)* првобитно су означавале дивљу мачку и неколико других животиња: ласицу, твора или куну. Тек пред крај старог века, у време појаве првих домаћих мачака у Италији, у латинском почиње да се употребљава облик *cattus* (Клајн 2000: 169–170).

¹⁴ Редним бројем означен је степен деривације.

ца, мачкоглав, Мачкодевић, мачкојед, мачкоједина, мачколиза, мачколок, мачкољуб, мачкорепа, Мачкорић, мачкот, мачкуља, мачкуљица, мачкурепа, Мачкут, мачурина;

I мачак > II Мачак; II мачкина; II мачкић > III Мачкић; II мачков > III Мачков > IV Мачковић; II мачковина; I маче > II мачад, маченце/мачешце; I мачити (се) > II мачење, II омачивати (се) > III омачивање; I мач(и)ји > мач(и)јак/мачињак/мачвак, мачијна; I мачин > II Мачинић, Мачинко > III Мачинковић; I мачић > II Мачић; I мачкар > II мачкарски; I мачкаст > мачкасто; I Мачкаш > II Мачкашки; I мачкобрк > II Мачкобрк; I мачковина > II Мачковина > III Мачковчанин; I мачкодер > II Мачкодер; I мачкоман > II мачкомански; I мачкоња > II Мачкоња; I мачор > II мачорина, Мачоровић, мачорски > III мачорски; II мачоруша; II мачорина;

ТО: миц-

I мица > II мицан, мицика, мицица; I мицко.

5.2.2. Без обзира на одвојено приказивање чланова деривационог гнезда, у семантичкој анализи, која је за ово истраживање кључна, деривати ће бити посматрани обједињено будући да су сви они у посредној или непосредној појмовној и лексичкој вези с лексемом *мачка*. Деривати су систематизовани у семантичко-идеографске скупине и праћена је њихова веза с основном речју како би се установио списак активних сема у семантичком садржају основне речи, које индукују процес семантичко-деривационог варирања. На основу тога могу се извести поуздани закључци у вези с обележјима датог појма која говорници перципирају и која стога имају важну улогу у његовом профилисању.

Седамдесет посто од укупног броја деривата реализује само једно значење, док се вишезначност може запазити код осталих јединица. У развоју полисемије учествују уобичајени семантички и творбено-семантички механизми, који у понеким случајевима делују удружено, због чега ће се десити да се иста лексема нађе у различитим семантичким скупинама у зависности од садржаја који је у фокусу.

Редослед представљања скупина утврђен је према броју њихових чланова.

5.2.2.1. Оними. Међу дериватима окупљеним око лексеме *мачка* најбројнија је онимска скупина, унутар које се могу издвојити три мање подскупине: а. надимци, имена и презимена људи, б. имена животиња и в. имена места.

У подскупини женских и мушких имена и надимака налазе се она образовања која истовремено могу функционисати и као презимена: *Маџан, Маџка, Маџко, Мачак*. Презимена су свакако бројнија: *Ма-*

џан, Маџанић, Маџановаџ, Маџановић, Маџачић, Маџић, Маџка, Маџко, Маџковић, Маџоња, Мачак, Мачивук, Мачинић, Мачинко, Мачинковић, Мачић, Мачкаш, Мачкашки, Мачкиљ, Мачкић, Мачкобрк, Мачков, Мачковић, Мачковчанин, Мачкодевић, Мачкодер, Мачкоња, Мачкорић, Мачкут, Мачоровић. У онимској групи с основом маџ- треба узети у обзир и могућност да је она добијена од надимка Маџа, изведеног од властитог имена Марија, за које неки етимолози тврде да је мотивисало и саму лексему мачка, о чему је већ било речи. Ако се прихвати могућност зоонимске мотивације људских имена и презимена, може се претпоставити да је она утемељена у обрасцима понашања својственим традиционалној култури.

На другој страни, веома су бројни деривати за које се у речницима наводи да функционишу као покрајинско име одређене животиње: краве, козе, јарца, овце, овна, пса, кокошке, коња, кобиле, вола, говечета, змије. Мотивација у овом случају највероватније је метафорички заснована тако да индуктивну улогу има сема боје. Наиме, у многим случајевима дефиниције ових лексема у речнику садрже следећу формулацију: ‘име домаћим животињама маџасте боје’, при чему придев маџаст има семантички садржај: ‘који је по боји сличан маџи, сив, сивкаст’. Правописно решење, према којем се ова имена пишу с почетним малим словом, указује на обележје апелативности, тј. на одсуство индивидуалног у поступку именовања, што би практично значило да овај назив може понети било која од поменутих животињских врста одговарајуће боје односно да функционише као колективни назив за животиње сивкасте боје. Ово потврђују следећи примери лексикографске обраде: маџовка покр. ‘овца маџасте боје и име таквој овци’ и маџоња покр. ‘домаћа животиња маџасте боје и име таквој животињи а. м во. б. ж крава’. Поред лексеме маџа и наведених примера, овако се још понашају и следећи деривати: маџан, маџара, маџе, маџин, маџка, маџко, маџо, маџовка, маџоња, маџуља, миџко. Занимљиво је да се по истом моделу ствара и име за мачка: маџар.

У овој скупини заступљен је само један топоним: Мачковина.

5.2.2.2. ИМЕНА СУБЈЕКТИВНЕ ОЦЕНЕ. У деривационом гнезду лексеме мачка веома су бројна деминутивна и хипокористична односно аугментативна образовања у номинацији дате животиње. Уз лексему маџа (од чега је добијен посесивни придев маџин), која је у РСАНУ означена као деминутив и хипокористик, ту је и њена покрајински обележена варијантна форма маџе. Деминутиви и хипокористици су нешто бројнији, а добијени су од различитих творбених основа, међу којима су неке мотивисане тако да субјективно модификовано значење не мора нужно укључивати појам ‘мачка/мачак’, мада то углавном јесте случај: маџан (> маџоња, маџанов, маџански), маџаџан (< маџан), маџиџа, маџоњиџа (<

покр. ‘домаћа животиња мацасте боје и име таквој животињи а. м во. б. ж крава’), *мацуљица* (< *мацуља* покр. 1. а. ‘крава мацасте боје и име таквој крави’; б. ‘змија мацасте боје’; 2. агр. ‘врста тврде јабуке’), *мацун*, *мачкица*, *маченце*, *мачешице*, *мачица*, *мачкић*. Форма *мица* ‘у хип. значењу: мачка; име мачки’ мотивисала је покрајинске хипокористике који се обично употребљавају при вабљењу дате животиње: *мицка*, *мицица*.

За разлику од деминутива и хипокористика, аугментативи увек у свом семантичком садржају носе појмовну вредност ‘мачка’ односно ‘мачак/мачор’. У њиховој семантици уз компоненту величине обично је садржана и сема колективне експресије, која одражава негативан однос, због чега су многи у исто време у речнику означени и као пејоративи: *мачџина*, *мачкетина*, *мачкина* (покр.), *мачковина*, *мачоруша*, *мачорина*, *мачурина*, *мацова* (покр.).

Присуство ових форми у номинационом инвентару српског језика указује не само на чињеницу да говорници опажају величину ове животиње већ и на постојање специфичног емоционалног односа према њој, који се испољава у форми наклоности, допадљивости, привржености и сл. односно одбојности и нетрпељивости, што се одражава на пољу вербализације.

5.2.2.3. Биљке. Известан број чланова посматраног деривационог гнезда припада ботаничкој терминологији јер се датим именовањима упућује на разнолике врсте дрвенастих и зељастих биљака односно на њихове делове: цвасти, пупољке, гранчице итд.

У једној од секундарних реализација лексеме *маца* могу се запазити садржаји из домена ботанике. Овом речју именује се више блиских појмова: гроздаста цваст, реса (*amentum*); затим перница, кунадра (*rarpus*), тј. пераст наставак од длачица или чекиња на плоду неких биљака; пупољак на врби или гранчица са таквим пупољком; клип на рогозу, палацка; прут на чокоту винове лозе с два пупољка, кондир. Лексема *мачијак*, такође, остварује секундаран семантички садржај који се односи на део биљке: ‘бела пахуљичаста цваст у мочварних биљака’. У том значењу парцијалну синонимију с њом остварује покрајинизам *мацица*. Реса, маца на врху мушког рогоза, може бити именована и лексемом *мачица*, која у том случају функционише као народни термин из ботанике. *Мачак* је народни назив за бујну, праву шибљику на воћкама. Оваква именовања подстакнута су семом изгледа: делови биљака изгледом подсећају на мачје крзно.

Врста врбе *Salix caprea*, код које се у рано пролеће пре појаве нових листова рађају маце (цвасти, ресе), добија разнолике називе мотивисане управо наведеном речју: *маца*, *мациковина*, *мацица*, *мачковац*, *мачковина*, *мачковица*, што показује деловање синегдохе, којој је у основи

метафора будући да се између датог дела дрвета и меког мацјег крзна остварује веза по сличности. И назив дуда са цветом у облику маце, ресе који не доноси плод настаје по истом обрасцу, а сличан механизам највероватније се може успоставити и за *мацуљу*, врсту тврде јабуке.

Веома су бројне и шаролике врсте зељастих биљака чија народна именовања имају зоонимску мотивацију, којој је, такође, у основи метафоричан пренос, често удружен са синегдохом, подстакнут изгледом цвета, листа или неког другог дела биљке. За *зечју детелину* (*Trifolium arvense* и *Anthyllis vulneraria*), осим форме *маца*, користе се још и облици *мачица* и *мачковина*. Лексемом *маца* обележавају се још и биљке *Antirrhinum majus*, *Mellitis melissophyllum* и рогоз *Typha latifolia*. У ову подскупину улазе и деривати: *маче* ('врста цвећа'), *мачак* (жива трава *Erodium cicutarium*, *Galium aparine* и орјашица *Tordylium officinale*), *мачац* (*зечји трн* *Ononis*, *O. spinosa*), *мач(и)јак*, *мачкољуб* (метвица *Mentha piperita*, *Mentha pulegium* [vulgare], *Mentha Spicata* [viridis]), *мачица* (попино прасе *Phleum pratense*), *мачкорена* (*мачкурена*) (морска репа *Helacinthus tuberosus*), *мачкот* (мацина трава *Valeriana officinalis*).

5.2.2.4. Активности и стања. У овој скупини налазе се глаголски и од њих добијени именички и придевски деривати чија семантика припада следећим појмовним доменима: животињском, биљном и људском.

У првом реду ту је глагол *мацити* (*се*), који указује на специфичан физиолошки процес својствен мачки преносећи основни садржај 'доносити на свет мачиће, котити', те његови перфективни префиксали: *измацити* (*се*),¹⁵ *омацити* (*се*), као и покрајинизми с творбеном основом *мач-*: *мачити* (*се*) (од чега је *мачење*), *омачивати* (*се*) (> *омачивање*) односно придеви у форми женског рода: *мацна* и *смацна* 'која треба да се омаци, да донесе на свет мачиће, скотна (о мачки)'. Глагол *мацити* остварује још и секундарно, метафорично значење 'ласкати, улагивати се неком', у речнику означено као покрајинско. Оно је мотивисано карактеристичним понашањем мачке, те је спознаја о њему присутна у свести говорника на овај начин вербализована. На другој страни, глагол *омацити се* остварује као секундарно значење с промењеном перспективом целе ситуације: 'доћи на свет (о мачету, мачићима)'.¹⁵

Истом, животињском домену припада глаголски покрајинизам *мацати се* и од њега добијена именица *мацање*, који остварује два значења 1. 'парити се (о мачкама)' и 2. 'тући, се, бити се (у шали)'.¹⁵

Као што је истакнуто у претходном излагању, за неке биљне врсте карактеристична је појава маце, пупољка специфичног изгледа, што има индуктивну улогу у формирању глаголске лексеме *мацати* (*се*) 'доби(ја)-

¹⁵ У сегменту граматичког значења рефлексивне форме овог глагола садржана је компонента дистрибутивности: кад више мачака окоти мачиће.

ти, разви(ја)ти маце’, од које се даље деривирају глаголска именица *мацање* односно придев *мацао*. Глагол *омацити се*, такође, својом секундарном реализацијом може пренети исти садржај, из домена ботанике: ‘добити маце, пупољке из којих се развијају листићи (о врби)’.

Лексема *маца* у једној од својих секундарних реализација, којом указује на прут на чокоту винове лозе с два пупољка, кондир, мотивише глаголски покрајинизам *мацати* у значењу ‘орезивати винову лозу на кондире’, од чега даљим творбеним варирањем настаје глаголска именица *мацање*.

5.2.2.5. ОСОБЕ. Занимљива су именованја људи мотивисана датим зоонимом. Она се међусобно разликују у погледу садржаја и експресивности у зависности од референцијалне вредности деривата, тј. у зависности од тога да ли деривати упућују на особе мушког или женског пола односно на дете. Такође, могуће је у овој скупини издвојити и једну врсту атрибутивних и агентивних образовања, којима се указује на разноврсне склоности и навике људи.

Када се деривати односе на дете, по правилу је реч о хипокористичним називима, који откривају позитиван емоционални однос говорника. Лексема *маче* користи се у обраћању детету без обзира на његов пол, док је форма *мачкица* углавном резервисана за девојчицу. За женско дете које родитељи највише воле и мазе, миљеницу, мезимицу употребљава се покрајински обележен хипокористик *мацана*. У непосредној вези с тим јесте секундарно значење лексеме *мацан*, у речнику означено као покрајинско ‘размажено дете, маза’. Ипак, када се лексема *мацана* употреби за одраслу женску особу, онда је у фокусу говорника првенствено њен упадљив изглед.

На другој страни, деривати са зоонимском мотивацијом који упућују на мушкарце употребљавају се махом с намером да истакну њихове непожељне особине. Тако лексема *мачак* развија метафоричан семантички садржај ‘лукав, препреден човек, препредењак’, индукован семом колективне експресије односно стереотипном представом о овој животињи као лукавој и лицемерној. Уз то, иако примарно хипокористик, дериват *мацан* у својим секундарним, метафоричним реализацијама може обележити људе с негативним карактерним цртама: а. погрд. ‘мангуп, варалица’; б. покр. ‘нерадник, ленштина’. Такође, њиме се упућује на афинитете и склоности мушкараца те истовремено преноси садржај ‘онај који се удвара и ласка женама, удварач, ласкавац’. У случајевима када је реч о мушкарцу код којег се та склоност остварује у претераној, неприхватљивој мери, употребљава се лексема *мачкар* у секундарном значењу ‘онај који јури за женама, женскар’. Ова значења подстакнута су специфичним понашањем мачака.

И коначно, подскупина атрибутивних и агентивних образовања квалификује особе мушког и женског пола с обзиром на њихове навике и склоности, посебно изражене у односу на мачку као љубимца. То показује да је, осим стереотипних представа о мачки као носиоцу одређених људских особина, у свести говорника присутна и спознаја о мачки као предмету људске наклоности, жеље и специфичног односа. Отуда се у номинационом инвентару српског језика могу уочити суфиксална и сложена образовања следећег типа:

– *мачкоман* ‘човек који претерано воли мачке, љубитељ мачака’ (> *мачкомански*, обе речи с ознаком неуб.);

– *мачкоња* ‘човек који се радо бави, игра с мачкама’ (с ознаком покр.);

– *мачкар* ‘онај који држи, гаји мачке, љубитељ мачака’, специфично за разговорни језик и с презривим односом према референту (> *мачкарски*);

– *мачкар* ‘онај који једе мачје месо’; назив за Талијана (због обичаја својственог Талијанима да једу мачје месо);¹⁶

– *мачкодер* а. ‘онај који хвата, мучи, тамани мачке’; б. ‘онај који једе мачје месо’ (с ознаком презр.);

– *мачкојед* ‘онај који једе мачје месо’ (с ознаком презр.).

За особу која у неким појединостима свог изгледа или понашања подсећа на мачку употребљавају се следећи шaljиви називи и покрајинизми: *мачкобрк* ‘онај који има бркове као мачак’ (шаљ.), *мачкот* ‘мали, низак човек’ (покр.), *мачколиза* ‘женска особа која лиже (тањир, посуду и сл.) као мачка’ (покр.).

Како се лексемом *маца* може обележити и врста дечје игре, истом речју, на основу метонимијског преноса, могуће је означити и једног од учесника у тој игри.

5.2.2.6. Особине. Ова скупина обједињује првенствено придевска образовања и у знатно мањој мери прилошка, која су секундарно изведена конверзијом од придева. На основу њихове семантике могу се издвојити три групе: релациони, симилативни и квалитативни придеви.

Релациони придеви, који укључују и посесивне, откривају одређену врсту односа детерминисаног појма према појму у придевској основи. То је у првом реду форма *мачкин* те њена покрајинска варијанта *мачин*, а затим и *мач(и)ји*, с покрајинизмима *мачкињи*, *мачешки*, као и облик *мачећи*.¹⁷

¹⁶ Ово значење наведено је као секундарно у РСАНУ, под тачком 2, док је претходно дато као примарно.

¹⁷ Иако није потврђен придев *мачачки*, у РСАНУ је забележен прилог истог облика у значењу ‘као мачка, попут мачке, опрезно, тихо’, са ознаком нераспр.

Симилативност се изражава придевском лексемом *маџаст* (односно варијантама *маџкаст* и *маџат*), а испољава се као сличност с мачком као животињом по боји (отуда покрајински називи *маџовка*, *маџоња* и сл. за животиње сиве, маџасте боје) или некој другој појединости (предњи део тела је другачије боје него задњи) односно сличност с мацом као делом биљке ('гроздаста цваст неких биљака слична класу, са ситним, млохавим цветовима, реса *amentum*'). Она је такође садржана у семантици придева *мачкаст* (> *мачкасто*), којим се истичу телесне и духовне особине својствене мачкама: а. 'који је као мачка, згодан, окретан и др.' б. 'који је као у мачке, лукав, препреден и сл.'

Квалитативне сложенице *маџоглав* и *мачкоглав*, које су у речнику оквалификоване као нераспрострањене, мотивисане су изгледом једне телесне појединости дате животиње – 'који има главу налик на мачју'.

5.2.2.7. Животиње. Две су различите подскупе именована из деривационог гнезда лексеме *мачка* која припадају животињском домену. У првој се налазе разноврсне форме којима се упућује на мужјака или женку ове животиње, односно на младу мачку, док су у другој заступљени називи осталих животињских врста (птица, риба, ракова, шкољки).

Мужјак мачке означен је дериватима *мачор* (од чега је релациони придев *мачорски* и даље прилог *мачорски*), *мачак* (> *мачков*), *маџок*, као и покрајинизмима *маџован* и *маџин* односно необичном лексемом *маџков*, док се за женку, уз основну реч *мачка* и хипокористик *маџа*, користе још покрајинске форме *мачкиња* и *маџујка*.

Овде се могу уочити деривати којима се упућује на младо створење – *маче* (од чега је зб. *мачад*) и *мачић*. Сема 'младо' највероватније је метафоричним путем подстакла једно од секундарних значења лексеме *маче* – 'назив за мали прст руке (у игри пиљака)', са ознаком покр.

Тешко је утврдити основу за мотивацију код именовања других животињских врста. Претпоставка је да је боја спољашњег телесног омотача (перја код птица, крљушти код риба, спољашњег оклопа код рака и шкољке) могла бити главни индуктор јер по некој својој специфичности асоцира на боју или изглед мачјег крзна. У овој скупини, дакле, налазе се деривати којима се именују:

а. птице – *маџа* (врста птице мочварице *Vanellus vanellus [cristatus]*), *мачак* (врста чапље *Ardeola ralloides*);

б. рибе: *маџан*, *маџар* (главати ципал *Mugil cephalus*), *маџика*, *мачак*, *мачкуља*, *мачкуљица* (општи назив за неколико врста морских риба из рода *Blennius*);

в. рак: *мач(и)јак*;

г. шкољка: *мачица*.

5.2.2.8. ПРЕДМЕТИ. Члановима посматраног семантичко-деривационог гнезда могуће је обележити и различите објекте из предметног света. Творбену, лексичку и појмовну везу с основном речју односно њеним референтом у неким случајевима није једноставно објаснити.

Метонимијски механизам делује у случајевима када се дериватима указује на предмете с којима је посматрана животиња у непосредном додиру: *мачкара* ‘место намењено за мачку, мачија кућица’ (покр.) и *мачколок* ‘посуда у коју се мачки ставља храна’ (необ. покр.). Исти механизам, али по нешто другачијем моделу, делује и при развоју семантичког садржаја ‘појас у дечјој игри *мачке*’ покрајински обележене лексеме *мачкач*.

Метафора је активна у развоју секундарних семантичких садржаја лексема *маца* и *мишица*: ‘повесма што се извлаче из великог власа’ односно ‘део женске одеће од крзна или вуне, обично цилиндричног облика, са отворима са стране, за заштиту руку од хладноће, муф’. У оба случаја може се запазити асоцијативна веза између изгледа именованог предмета и мачјег крзна, тако да метафору прати и синегдоха, заснована на обрасцу ЦЕЛИНА ЗА ДЕО.

Најмање је јасна веза између именовања дате животиње и именовања предмета с различитом наменом. Реч је о низу покрајинских назива за делове превозних и других средстава, алатке и украсе:

– *мачак* а. ‘дрвена кочница на запрежним колима или саоницама са гвозденим ракљама при дну које забадањем у земљу одн. у снег држе кола или саонице да не крену низа страну’; б. ‘гвоздена алатка са савијеним крацима, која служи за дохватање предмета који упадну у бунар’;

– *мачков* ‘главна, средишња греда на колима’;

– *мачица* ‘камен или гвоздена шипка на ногарима на које се наслањају дужа дрва на огњишту, преклад’;

– *мачица* ‘коштани украс који невесте носе у коси’.

Претпоставка је да описани предмети изгледом подсећају на мачје канџе, због чега се и за овај вид семантичко-деривационог варирања може рећи да је регулисан метафором заснованом на синегдохи.

У разговорном језику лексемом *маџан* обележава се најјача карта у многим карташким играма – кеџ, ас.

5.2.2.9. МАТЕРИЈА. Обимом невелика ова скупина указује на реалије које настају као резултат деловања природних процеса и процеса у животињском организму. Реч је махом о јединицама које имају статус покрајинске односно народне лексике у систему.

Тако лексема *мачак*, у секундарним реализацијама, функционише као народно именовање за порозан кречњак који се ствара на местима

где се слива текућа вода.¹⁸ Покрајинизам *мач(и)јак* има могућност исте семантичке реализације, а њиме се још може обележити и бела песковита земља. У основи оваквог семантичко-творбеног варирања налази се метафорична асоцијација по боји. У првом реду има се у виду боја мачјег крзна.

У примарном значењу лексема *мач(и)јак* упућује на мачји измет, а за дати садржај употребљавају се варијантне форме *мачвак* и *мачињак*. Овде, недвосмислено, делује метонимија, чија се активност може запитати и у случају покрајинске сложенице *мачкоједина* ‘остатак хране коју је јела, гризла мачка, мачји огризак’. По истом моделу добијена су и образовања *мачетина* 1. ‘мачје месо’; 2. ‘мачја кожа’ и *мачијна* ‘мачја кожа; одећа од мачје коже’ (уз ознаку покр.), где се метонимија комбинује са синегдохом.

5.2.2.10. Остале групе. Остале скупине садрже изразито мали број чланова тако да ће бити приказане обједињено.

Иако се на етимолошком плану узвици *мац* и *миц* сматрају примарним, овде се издвајају као форме које су у свести савременог говорника српског језика ипак секундарне у односу на основно именовање животиње (*мачка*). То су речи помоћу којих се мачке вабе, дозивају, али уједно служе и за изражаваће одбијања односно као појачано негирање.

Уместо дефиниције покрајинизма *мачкињак* у РСАНУ стоји следећи пример: Ако изађу мале мосурице (малени чирјићи) на усне, онда се вели, да се појело од онога, чега је мачка начела те се лијечи с комадићем круха, угрејана на ватри па ово зову мачкињак (ЦГ, Јововић Л. и М., ЗНЖ 1, 107). Ова лексема носи ознаку празн. јер је настала под утицајем традиционалних веровања у лековиту моћ мачке (в. ф. 7), а њена семантика развија се деловањем метонимије.

Форма *маца* означава врсту дечје игре, док покрајинска полусложеница *мац-маца* именује друштвену игру која се састоји у брзом говорењу речи тешких за изговор (брзалицу).

5.2.2.11. Праћење идеографско-семантичких обележја деривата и утврђивање њихове везе с основном речју омогућава јасније сагледавање концепта мачке у српском језику. Наиме, овакав приступ омогућава да се утврде семе из семантичког садржаја лексеме *мачка* које имају индуктивну улогу у процесима семантичко-творбеног варирања, што је доказ истакнутости њима репрезентованих обележја у свести говорника српског језика. Дакле, уколико је нека од сема која на лексичком, језичком плану репрезентује одговарајућу карактеристику мачке изразито активна, то

¹⁸ У том значењу синонимна је лексеми *сидра*.

указује на њено учешће у структурирању датог концепта у нашој концептосфери.

У приказу који следи биће назначене све семе које индукују одговарајуће семантичко-творбене моделе и деривате који им припадају. Оне ће бити представљене према степену активности, тј. према броју семантичких модела које индукују.¹⁹

АС: боја мачјег крзна

СМ: ‘онај/она чије тело има боју мачјег крзна’ → СГ: имена животиња: *маца, мацовка, мацоња, маџан, маџара, маџе, маџин, маџка, маџко, маџо, маџовка, маџоња, маџуља, миџко, маџар*;

СМ: ‘који је сличан мачкином крзну по боји’ → СГ: особине: *маџасӣ, маџкасӣ, маџаӣ*;

СМ: ‘онај чији је спољашњи омотач исте или сличне боје као мачје крзно’ → СГ: животиње: *маџа, мачак* (птице), *маџан, маџар, маџика, мачак, мачкуља, мачкуљица* (рибе), *мач(и)јак* (рак), *мачица* (шкољка);

СМ: ‘оно што има боју мачјег крзна’ → СГ: материја: *мачак, мач(и)јак*;

АС: изглед мачјег крзна

СМ: ‘оно што изгледом подсећа на мачје крзно’ → СГ: биљке и њени делови: *маџа, мач(и)јак, маџица, мачак, маџиковина, маџица, мачковац, мачковина, мачковица, мачица, маче, мачац, мачкољуб, мачкојӣ*; СГ: предмети: *маџа, миџица*;

СМ: ‘добити оно што подсећа на мачје крзно’ → СГ: процеси код биљака: *маџаӣ се* (> *маџање, маџао*), *омаџӣи се*; СГ: људске активности: *маџаӣи* (> *маџање*);

АС: позитиван/негативан однос према мачки

СМ: онај/она према којем човек има позитиван или негативан емоционални однос’ → СГ: дем. и хип.: *маџа, маџе, маџан, маџаџан, маџица, маџоњица, маџуљица, маџун, мачкица, маченце, мачешице, мачица, мачкић, миџа, миџика, миџица*; СГ: аугм. и пеј.: *мачџетина, мачкетина, мачкина, мачководина, мачоруша, мачорина, мачурина, маџова*; СГ: особе: *маџа, мачкица, маџан, маџана, мачак*; СГ: атриб. и агент.: *мачкоман, мачкоња, мачкар, мачкодер, мачкојед, мачкобрк, мачкот, мачколиза*;

СМ: ‘оно што служи за дозивање мачке’ → позиви: *маџ, миџ*;

АС: облици традиционалне културе везани за мачку

СМ: ‘оно што настаје под утицајем традиционалних облика културе’ → СГ: имена, надимци и презимена: *Маџан, Маџка, Маџко, Мачак, Ма-*

¹⁹ Ознаке су следеће: АС – активна сема у сем. садржају лексеме *мачка*; СМ – семантички модел; СГ – семантичка група којој именоване припада.

џан, Маџанић, Маџановац, Маџановић, Маџачић, Маџић, Маџка, Маџко, Маџковић, Маџоња, Мачак, Мачивук, Мачинић, Мачинко, Мачинковић, Мачић, Мачкаш, Мачкашки, Мачкиљ, Мачкић, Мачкобрк, Мачков, Мачковић, Мачковчанин, Мачкодевић, Мачкодер, Мачкоња, Мачкорић, Мачкућ, Мачоровић;

СМ: ‘оно што може излечити’ → СГ: намирница: *мачкињак*;

АС: физиолошки процеси и активности мачке

СМ: ‘активност/процес чији је резултат стварње потомства’ → СГ: процеси и активности: *маџићи (се), измаџићи (се), омаџићи (се), мачићи (се), омачиваћи (се) (> омачивање), маџаћи се (> маџање)*; СГ: стања: *маџна, смаџна*;

СМ: ‘оно што је резултат физиолошког процеса у мачјем организму’ → СГ: материја: *мач(и)јак, мачвак, мачињак, мачкоједина*;

АС: телесне особине мачке

СМ: ‘који по телесним својствима подсећа на мачку’ → СГ: особине: *мачкасић, мачкоглав, маџоглав*;

СМ: ‘оно што подсећа на мачје тело’ → СГ: предмети: *мачак, мачков, мачица*;

АС: околности које се тичу егзистенције мачке

СМ: ‘оно у чему мачка борави’ → СГ: предмети: *мачкара*;

СМ: ‘оно из чега мачка једе’ → предмети: *мачколок*;

АС: старост

СМ: ‘млада мачка’ → СГ: животиње: *маче, мачић*;

СМ: ‘оно што је по својој величини мало те подсећа на маче’ → СГ: део људског тела: *маче*;

АС: специфично понашање мачке

СМ: ‘активности које подсећају на понашање мачке’ → СГ: активности: *маџићи* (‘ласкати, улагивати се’), *маџаћи се* (‘тући се’); СГ: друштвене игре: *маџа, маџ-маџа*; СГ: предмети: *мачкач*;

АС: полне карактеристике мачке

СМ: ‘онај/она који/која је носилац одређених полних карактеристика’ → СГ: животиње: *мачор (> мачорски), мачак (> мачков), маџок, маџован, маџин, маџков, маџа, мачкиња, маџујка*;

АС: **део мачјег тела**

СМ: 'оно што се добија од мачке' → СГ: материја: *мачеџина, мачијна*;

АС: **изглед мачјег репа**

СМ: 'оно што изгледом подсећа на мачји реп' → СГ: биљке: *мачкорейа (мачкурейа)*;

АС: **карактерне особине мачке**

СМ: 'који по карактерним особинама подсећа на мачку' → СГ: особине: *мачкаси*.

На основу анализе деривационог потенцијала речи *мачка* могу се извести извесни закључци. У целини гледано, види се да индуктивну улогу у процесу творбено-семантичког варирања имају претежно семе које одражавају телесне карактеристике животиње: боју и изглед мачјег крзна односно појединих делова тела или тела у целини, физиолошке процесе, активности и стања, полне карактеристике, старост итд. Сема која указује на одређену боју мачјег крзна индукује највећи број семантичко-творбених модела и неколико различитих семантичких типова деривата. Нарочито је продуктивна сема сиве боје, на основу које се развијају деривати са значењем имена животиње која има такву боју или саме животиње. По броју деривата предњаче скупине мотивисане семом која се тиче емоционалног односа говорника према датој животињи – отуда знатан број деминутивних и аугментативних форми, које истовремено функционишу као хипокористични и пејоративни називи. Занимљиво је то што су веома бројни и онимски деривати, нарочито имена, надимци и презимена, за које се претпоставља да имају културну мотивацију, мада је веома тешко утврдити елементе који делују у поступку давања имена. Све ово показује да су дата обележја мачке изражена у свести говорника српског језика те да чине неизоставне компоненте у конституисању датог концепта.

5.3. Терминолошки изрази с лексемом *мачка*

5.3.1. Терминолошки изрази које конституише лексема *мачка*, добијени на основу грађе у РСАНУ и РМС, могу се поделити у две мање скупине: зоолошку и ботаничку терминологију, која испољава у литератури већ утврђене формалне и семантичке специфичности за овај тип именовања. Ови изрази настају детерминацијом основне речи придевским или именичким чланом обележавајући специфичне животињске или биљне врсте, а на плану значења с основном речју успостављају хиперонимско-хипонимске односе.

5.3.2. Скупина зоолошких термина обједињује називе за три врсте животиња: мачке, рибе и мајмуне.

У првој подскупни налазе се терминолошки спојеви којима се обележавају чланови истоимене породице из реда звери: *домаћа мачка* (*Felis domestica*), *дивља мачка* (*Felis calus*),²⁰ *египћанска (нубијска) мачка*, *либијска мачка*. У наивној слици света говорника српског језика лексема *мачка* по свом значењу изједначена је са синтагматским спојем *домаћа мачка*. Међутим, пошто у зоолошкој номенклатури она функционише и као шири назив за било ког представника породице мачака, постоји могућност таксономског разграничавања увођењем одговарајућег детерминатора. Један од њих (*домаћа/дивља*) указује на специфичну природу животиње и њену прилагођеност животу у људској заједници. Тако настају спојеви међусобно супротстављени на основу карактеристике припитомљености, који с основном речју успостављају хипонимско-хиперонимски однос заснован на принципу синегдохе: ИМЕ ШИРЕГ ПОЈМА ЗА УЖИ. Код назива за друге представнике дате породице диференцијација се успоставља придруживањем детерминатора који упућује на географско порекло животиње: *египћанска мачка (нубијска мачка)* и *либијска мачка*. И називи за врсте домаће мачке добијени су по истом обрасцу, али у тим случајевима лексема *мачка* употребљена је у значењу *Felis domestica*, а њени таксономи настају увођењем одговарајућег придевског детерминатора, којим се сужава и спецификује значење дате лексеме: *ангорска мачка* ‘врста ретке, скупocene домаће расне мачке са карактеристичном дугачком свиленастом длаком различите, најчешће беле боје’, *кијанска (јапанска крајкорейна) мачка* ‘врста домаће мачке *Felis domestica* краткога репа’ и *мачка ловица*. Како показују примери, детерминатор упућује било на географско порекло животиње било на специфичну телесну појединост или вештину.

Занимљиво је, међутим, да лексема *мачка* конституише израз којим се обележава животиња из породице цибетке, натпородице мачколиких животиња (која као и мачке припада реду звери): *цибет мачка* ‘цибетка *Zibetha*, мала зверка слична куну, с лисичијом губицом, сиве, густе длаке с црним пегама и пругама, са жлездом која излучује цибет бизамског мириса’. На основу лексикографске дефиниције дате лексеме може се претпоставити деловање метафоричног и метонимијског модела значењског транспонованња.

Другу подскупину чине називи за различите врсте морских риба хрскавичњака из пор. Scyllidae из реда морских паса: *мачка бледица (бледа блајарица)*, *мала (морска) мачка*, *мачка њикњавица (сијнојегасија)*

²⁰ То је врста мачке жутих очију и сивосмеђе длаке са црним пругама, која живи у средњој и јужној Европи.

мачка) (*Scyllium canicula*); *мачка мркуља* (*велика, камењарка, крујно-йегасџа, йегавица, црнојјегава, шаргасџа*) (*Scyllium stellare*); *црноуска мачка* (*Pristurius melanostomus*). У основи њиховог именовања налази се метафорични модел, заснован на сличности по боји између мачјег крзна и крљушти ових риба. И овде се прикључивањем одговарајућег детерминатора успоставља даља диференцијација међу називима за различите врсте. Придевски или именички детерминатор махом квалификује животиње у погледу боје и изгледа тела односно крљушти: *бледица, йикњавица* (од *йикњав* ‘који има пикње по себи, тачкаст’ < *йикња* ‘мала округла пега, мрља у облику тачке, тачка’), *сијнојјегасџа, мркуља, крујно-йегасџа, йегавица, црнојјегава, шаргасџа, црноуска*.

Род мајмуна *Cercopithecus*, који живе у прашумама Африке и који имају задње ноге дуже од предњих, због чега су добри скакачи, назива се још *морска мачка*. Уз то, поједине врсте из породице пsetоликих мајмуна *Cercopithecidae* носе називе у чијем је саставу ова синтагма уз додатну придевску детерминацију по боји: *белоока морска мачка* (*Cercopithecus Juliginosus*), *зелена морска мачка* (*Cercopithecus sabaeus*, зелени замо-рац), *риђа морска мачка* (*Cercopithecus seniculus*). И ова именовања заснована су на метафори, на сазнању да крзно ових животиња по укупном визуелном утиску веома подсећа на мачје.

5.3.3. У грађи су забележена два ботаничка термина с лексемом *мачка*: *дивља мачка* (‘врста високе траве која расте по ливадама’) и *жуџа мачка* (‘вишегодишња биљка *Linaria dalmatica* висине 60–90 цм из ф. *Strophulariaceae* са цветовима на краткој разгранатој метлици или скупљеним у класасту цваст, успева на сувим, сунчаним местима’). Као и код деривата, ова врста назива настаје под дејством метафоричних трансформација, заснованих на некој врсти сличности између изгледа самог цвета и мачјег крзна.

5.4. Фразеолошки изрази с лексемом *мачка*

5.4.1. У укупном фразеолошком корпусу забележено је тридесетак фразеологизама у чијем се лексичком саставу налази компонента *мачка* (или *мачји, маца, мачак* и сл.). Праћење процеса семантичке фразеологизације, а нарочито мотивационе основе која индукује фразеолошко значење, пружа адекватан увид у специфичности разумевања и доживљавања мачке као животиње у српској лингвокултурној заједници. Другим речима, семантичке компоненте полазне, нефразеолошке структуре које имају значајну мотивациону улогу у стварању фразеологизама заступају она својства мачке која у човековој спознаји имају истакнуто место у виду когнитивних обележја која учествују у конституисању датог концепта. Иако је мачка један од упечатљивих кодова словенске

културе, фразеолошка грађа показује да у њеној концептуализацији претежно учествују оне карактеристике животиње о којима је човек стекао сазнање захваљујући својим перцептивним способностима у непосредном контакту с њом.

5.4.2. Највише пажње привлачи специфично понашање мачке,²¹ које укључује и различите врсте активности (телесне покрете или кретање уопште, посматрање и сл.), те је на основу њих могуће стећи увид у ћуд дате животиње. Сазнање о томе у људској свести толико је изражено да подстиче настанак највећег броја фразеолошких јединица с овом лексичком компонентом. Ови изрази претежно упућују на активности, стања, процесе или особине својствене људима тако да се за највећи број примера може увести метафора ЧОВЕК ЈЕ МАЧКА односно ЧОВЕК ЈЕ ЖИВОТИЊА или ЉУДСКО ПОНАШАЊЕ ЈЕ ЖИВОТИЊСКО ПОНАШАЊЕ, општепозната у когнитивној лингвистици (в. KÖVECSES 2010: 152–154).

Компонентни фразеологизми *вући се као ѝребијена мачка* ‘кретати се тешко, с муком, једва се кретати’ и *ићи као ћорава мачка* ‘ићи насумице, без циља, лутати, тумарати’²² мотивисани су представом о кретању ове животиње у отежаним околностима, због повреде или одређеног телесног недостатка. Квалификативну компоненту у фразеолошкој семантици – ‘тешко, с муком, једва’ односно ‘насумице, без циља’ индукује поредбена конструкција у мотивационој структури: *као ѝребијена мачка* односно *као ћорава мачка*, као носилац фразеолошког значења.

Кретање мачке такође може послужити као сликовита основа фразеологизма којима се денотира и квалификује опрезно понашање људи. Овде је реч о варијантним изразима: *обилазији око нечега као мачка око вруће каше*, *обилазији као око вреле (вруће) каше (кобасице, сланине и сл.)*, *вријеји се (шуњаји се, заобилазији и сл.) као мачак око вреле (вруће) каше*.²³ Они могу реферисати о активности људи у простору, али се истовремено могу пренети и на апстрактне ситуације које су за човека, на први поглед, веома привлачне и повољне, али истовремено и веома опасне те захтевају додатну опрезност. Тежину положаја денотираног изразом појачава слика животиње у нефразеолошкој основи, у поредбеном делу структуре, која је привучена опојним мирисом и изгледом

²¹ Уочен је само један пример који је мотивисан изгледом дате животиње: *изгледати као пребијена мачка* ‘бедно, лоше изгледати’.

²² У руском језику израз (*как, словно слепой котенок*) има нешто другачије значење: ‘који је апсолутно беспомоћан, коме је потребна подршка и помоћ човека’.

²³ М. Менац-Михалић (MENAC-MIHALIĆ 2007: 514) наглашава интернационално обележје овог фразеологизма, који је потврђен у словеначком, пољском, чешком, словачком, немачком, италијанском.

омиљеног јела, али истовремено спречена да му се без околишања препусти из страха да ће јој то нанети бол.

Представа о мачки као животињи неискрене, претворне природе видљива је у изразу *неће мачка кобасице*, који се употребљава у ситуацијама када се жели истаћи да се неко претвара, прави незаинтересован за нешто. Овај израз има ироничан призив, а његов семантички садржај мотивисан је сликом понашања животиње које је супротно од очекиваног, од њене праве природе, због чега ју је лако прозрети.

Различити аспекти визуелног опажања могу бити истакнути фразеолошким јединицама. Занесено посматрање, које се одвија нетремице, квалификује се компонентним фразеологизмом с поредбеним елементом: *гледајџи (џиљџи) као маче у жижак*. Иста структурна обележја имају фразеолошке јединице са значењем ‘гледати жељно, пожудно’ – *гледајџи као маче у џиче* и *гледајџи (у некога) као мачка рибу*²⁴ односно са значењем ‘сумњиво гледати, вребати’ – *гледајџи као мачак иза угла*. Поредбене конструкције које мотивишу секундарно, фразеолошко значење садрже у свом саставу називе реалije према којима мачка има посебан однос: оно што одаје светлост изазива њену пажњу, буди заинтересованост, док су птиче и риба предмет њене жудње. Тај однос мачка испољава када их посматра, што постаје њена типична одлика те подлеже уопштавању и метафоричном пресликавању на све ситуације у којима човек нетремице или жудно посматра одређени објекат. И само понашање мачке, положај тела, покрети и усредсређеност при вребању, ствара исту такву стереотипну слику у свести говорника која се може искористити за обележавање овог типа визуелне перцепције код људи.

Иако помало нетипична за животиње, емоционална стања такође се могу разумети преко животињског света. Да би била описана интензивна заљубљеност, користи се израз *заљубијџи се као мачак (бијџи заљубљен као мачак)*, где се као мера израженог емоционалног стања узима дата животиња. Лексема *мачак* иступа као својеврстан еталон заљубљености првенствено због специфичног начина понашања које је подстакнуто потребом за парењем.²⁵ У нашој свести такво понашање повезује се с осећањем заљубљености тако да се у основи овог поређења, поред метафоре ЧОВЕК ЈЕ ЖИВОТИЊА, може уочити и метонимијски механизам.

²⁴ Примери овог типа нису усамљени у словенском свету. Нпр. у руском језику постоји израз *как кот на сметану (смотреть) / как кот перед миской с молоком* ‘испытывать неодолимое желание получить что-либо; смотреть на вожденный предмет, выдавая взглядом свои чувства’ (ЛС 2004: 93).

²⁵ У руском језику постоји израз *как мартовский кот (кошка) орать (кричать, вопить); кошачий концерт (устраивать)* ‘одавати непријатне звуке’. Значење је засновано на сазнању да мачори и мачке привлаче пажњу сексуалног партнера непријатним испуштањем гласа, обично у пролеће, а нарочито у марту (ЛС 2004: 93).

Покрети које мачка изводи репом сликовита су основа за разумевање површног обављања посла – *радијии* нешто као *мачка рејом*. У основи датог поређења налази се стереотипна представа о спонтаној, аутоматској радњи, коју мачка обавља, без свести о њој и без учешћа воље.

Постоји неколико израза који функционишу као пригодни коментари одређених ситуација, помоћу којих се учесницима скреће пажња на поједине аспекте те ситуације. У првом реду то је израз *доћи ће маца на враианца (колица)*, који се употребљава у случајевима када се жели истаћи могућност преокрета тренутно неповољне ситуације: ‘указаће се прилика да се узврати на исти начин, истом мером’. Када се констатује да нечега нема, а очекивало се да га буде, употребљава се устаљени субјекатско-предикатски спој *йојела маца*, с помало ироничним призивком. Указивање на незнатност, безначајност, минималну вредност неке ствари или догађаја постиже се употребом придевске синтагме *мач(и)ји кашаљ*. Сви ови изрази засновани су на уоченим обрасцима понашања дате животиње.

У језику, међутим, има и примера у којима називи за животиње иступају као мера раширености неке вести, информације и сл.: *зна кучак и мачак* ‘сваком је познато, зна читав свет’. Овај пример синониман је изразу: *џо и враици на гранама знају*. У оба случаја сазнање којим располажу животињски актери замишљене ситуације, којима је иначе та способност у стварности ускраћена, потврда су њене опште познатости.

5.4.3. Специфичности у понашању мачка испољава и у односу на друге животиње. У свести говорника нарочито су изражени стереотипи који се тичу непријатељства мачке према псу односно мишу, што потврђује и фразеолошка грађа. У забележеним примерима у пару с лексемом *мачка* срећу се називи једино ове две животиње, од којих је у стварности једна надмоћнија, а друга немоћнија од ње. У свим примерима постоји метафорично пресликавање с домена људских односа на животињске.

Уврежено мишљење о нетрпељивости која влада између пса и мачке утемељено је у људском искуству. У нашој свести ове две животиње су еталон вечите међусобне мржње и непријатељства, што се очитује у језику, у његовом фразеолошком фонду: *гледајии се као џас и мачка* ‘погледом узајамно изражавати непријатељство, мржњу и сл., гледати се мрко, попреко’, *слагати се (живејии) као џас и мачка* ‘не слагати се, често се свађати’.²⁶

²⁶ Ове стереотипне представе заступљене су у ширем словенском свету; уп. у руском *как кошка с собакой* ‘непрестана свађа, у стању сталне узајамне агресије’ (ЛС 2004: 99), као и у немачком, италијанском и француском (МЕНАС-МИНАЛИЋ 2007: 514).

Говорници српског језика још више су свесни изражене нетрпељивости која карактерише однос између мачке и миша, што показују примери – *живејџи* (*џазии се*) као *миш и мачка* ‘бити међусобно у сталној завади, свађи, непријатељству, не трпети се, не подносити се’, *свађајџи се као миш и мачка* ‘свађати се, гложити се с пуно жестине, оштро, непомирљиво’. Ова врста спознаје утемељена је у законитостима које важе у природи, у чињеници да је мачка природни непријатељ миша јер учествује у његовом истребљењу. С друге стране, ову природну законитост искористио је и сам човек за сопствене потребе, који миша, такође, сматра својеврсним непријатељем, јер је ова ситна животиња једна од највећих штеточина. Међутим, за разлику од фразеологизама који почивају на уверењу у непомирљиву мржњу између пса и мачке, који наступају као хијерархијски равноправни актери, примери са зоономом *миш* занимљиви су управо због тога што се заснивају на увреженом мишљењу о надмоћности мачке. То је видљиво у сликовитој основи фразеологизама, која као игру с неравноправним учесницима приказује управо ситуације чији актери имају неједнак положај: *игра мачке и миша* ‘каже се кад се неко ко је у великој предности, надмоћи и сл. поиграва, бори и сл. с неким ко је слаб, подређен, немоћан’, *играјџи се* с ким као *мачка с мишем* ‘радити шта с ким по милој вољи, поигравати се с ким’, *играјџи се* (*џоигравајџи се*) с ким *мачке и миша* ‘радити шта с ким по милој вољи, поигравати се с ким, претварати се’.²⁷ Међутим, у ситуацијама непријатним за обе стране непријатељство се може превазићи: *ноћас ће миш* (*џас*) и *мачка заједно сџавајџи* ‘биће велика хладноћа, студен’.

5.4.4. Фразеолошка грађа пружа могућност да се стекне увид и у човеков однос према посматраној животињи. У сликовитој основи ових фразеологизама описане су ситуације у којима човек спроводи различите активности, радње или је носилац различитих процеса и сл., чији је објекат дата животиња (*кујџијџи*, *џуџи*, *нахраниијџи*, *исџерајџи* и сл.). Њихов циљни садржај веома је шаролик и тиче се различитих облика људског деловања, постојања, физичких обележја или особина личности.

Чин куповине предмета који претходно није виђен или процењен, који је стога непознат и неизвештан, квалификује се изразом *кујџијџи* (*кујџовајџи*) *мачку у џаку* (*вређи*, *меху*).²⁸ Он може даље проширити своју

²⁷ У руском, такође, постоји израз *играть в кошки-мышки* ‘водити игру, чији позитиван исход иде у корист онога ко је води, коме је он унапред познат’. М. Менац-Михалић (МЕНАС-МИНАЛІС 2007: 514) наглашава интернационално обележје овог фразеологизма, који је још забележен у украјинском, чешком, пољском, немачком, француском, италијанском.

²⁸ Исти израз потврђен је у украјинском, пољском, немачком, италијанском, француском (МЕНАС-МИНАЛІС 2007: 514). Уп. у руском: *кот в мешке* ‘оно што је неизвесно те изазива неповерење и страх’.

семантику тако да се односи на општије случајеве – било које упуштање у неизвесно и ризично.

Како је претходна анализа показала, човек углавном има позитиван однос према овој животињи, већ самим тим што је често узгајана као члан домаћинства и кућни љубимац, али према њој може испољити и насилну природу. Насилнички однос једног човека према другом поистовећује се са истим типом односа испољеног према мачки: *йрейући (йребиџи)* некога *као мачку* ‘јакко истући, изударати’.²⁹

Мачка је, дакле, у многим домаћинствима незаобилазан члан, нарочито у сеоској средини, где уједно учествује и у борби против мишева. У људској свести ова животиња је минимум онога што човек може поседовати тако да је и њен изостанак сигнал великог сиромаштва. Дакле, за онога ко у свом поседу нема ништа каже се да *нема ни беле мачке*. Таква представа о кућним љубимцима мотивисала је фразеологизам сродне семантике – *немаџи ни кучеџа ни мачеџа* ‘каже се за оног ко нема нигде никог свог, ко нема за кога да се брине и стара’.

Одсуство визуелне способности услед умора и исцрпљености описује се фразеологизмом *не видеџи ни белу мачку*, који је у употреби претежно у разговорном језику. Фразеолошко значење носи синтагма *бела мачка*, која на секундарном плану има интензификациону улогу, јер немогућност да се региструје ентитет беле боје, која привлачи пажњу посматрача, потврда је одсуства способности визуелне перцепције у веома израженој мери.

Људска грамзивост и похлепа концептуализују се преко специфичне ситуације у којој, такође, учествује мачка: *и мачку би йомузао*. Између полазног и циљног садржаја успоставља се метонимијска последично-узрочна веза те се имплицира садржај *йолико је грамзив да*. Дакле, узрок се квалификује последичном ситуацијом, при томе се на повећани степен изражености дате карактерне особине указује управо сликом која приказује неизводљиву или тешко изводљиву радњу. Деловање метонимије уочљиво је и у примеру *извући мачку реј* односно *йовући мачка за реј* у значењу ‘лоше проћи, страдати, отрпети последице, намучити се око нечега’, само што је у овом случају полазним садржајем означен узрок, а циљним – последица. У људској свести присутно је очекивање да ће се мачка бранити када је неко телесно угрожава.

Разумно, рационално располагање имовином подразумева способност да се она равномерно распореди тако да у сваком случају донесе корист. То је сликовито описано изразом *мачке нахраниџи и лоја остџавиџи*.

²⁹ Покрајинизам *мачку раздирати*, међутим, преноси садржај ‘варати, обмањивати некога’. О кажњавању мачке в. у: Сикимић 1997.

И овде постоје устаљени спојевни који функционишу као својеврсни коментари одређених ситуација и догађаја. Уколико се жели указати на то да су одређени поступци сувишни, непотребни односно да су предузете мере узалудне, користи се израз *везајџи* (*свезајџи*) *мачку на* (*за, о*) *реј* односно у непосредној комуникацији – *вежџиџе* (*нека вежу, веже*) *мачку о реј* (уп. руски *коту под хвост*). Компоненту неважног, сувишног, безвредног у секундарни, фразеологизирани садржај уноси предлошка конструкција локационог типа.

6. ЗАКЉУЧАК

Истраживање представљено у овом раду спроведено је под претпоставком да семантички простор језика у знатној мери може одразити облике концептуализације стварности својствене одређеној лингвокултурној заједници. Стога се у центар истраживања поставља концепт мачке осликан номинационим средствима српског језика. Уз уважавање научног и митског односно религијског виђења ове животиње, предоченог у одговарајућој литератури, анализи је подвргнуто номинационо поље датог концепта, у које улази: лексема помоћу које се именује дати концепт и њена полисемантичка структура, затим деривационо гнездо датог зоонима, као и терминолошки и фразеолошки изрази које овај зооним конституише. Анализом наведених семантичких јединица утврђена су когнитивна обележја, репрезентована одговарајућим семама, која улазе у структуру посматраног концепта.

У традиционалној српској култури према мачки постоји амбивалентан однос јер јој се приписују ознаке позитивног и негативног принципа. На амбивалентан начин сагледана је и у српском усменом стваралаштву. Паремјски корпус показује њену двојаку природу – мачка је драга и умиљата, али истовремено препредена и неустрашива (*Кому се мачка умиљава онога и огребе*). Овакав однос даље потврђују и подаци из *Образног асоцијативног речника српског језика*, где се лексема *мачка* четрнаест пута јавља као одговор на стимулус *лицемерје*, којим се именује типично људска карактерна црта. Део традиционалне представе о овој животињи који се односи на њену улогу кућног покровитеља, као и веровање у њене магијске моћи, уткан је у појмовник савремених говорника на изванредан начин, што потврђују реакције *мачка* на стимулусе *кров, кровови, дом, кућни* итд. односно на стимулусе *јразноверје* и *смрт*. Природа стимулуса указује на препознавање мачке преко намирица које учествују у њеној исхрани, боје њене длаке, величине итд.

Примарно значење лексеме *мачка* указује истовремено и на научно и на наивно виђење ове животиње, на шта упућују семе које се тичу њених анатомских карактеристика односно њене генетске класификације. Наве-

дене семе, које репрезентују одговарајућа когнитивна обележја из структуре посматраног концепта, активне су у даљој семантичкој дисперзији и подстичу значења махом из предметног домена, што потврђује њихову истакнутост у свести говорника српског језика.

Описани тренд следи деривациони систем. Наиме, семантичка анализа чланова деривационог гнезда лексеме *мачка* показује да индуктивну улогу у творбено-семантичком варирању имају семе које се тичу телесних карактеристика животиње: боје и изгледа маџег крзна односно појединих делова тела или тела у целини, физиолошких процеса, активности и стања, полних обележја, старости итд., што указује на доминацију одговарајућих когнитивних обележја посматраног појма у концептосфери говорника српског језика.

Терминолошки називи које конституише зооним *мачка* одражавају научну и наивну перцепцију животињског света. Прва се огледа у успостављању назива у оквиру одговарајуће систематике спроведене према генетском критерију (употреба истог имена, уз извесне модификације, за обележавање најближих животињских сродника *домаћа мачка*, *дивља мачка* и сл.), а друга је видљива у успостављању назива за генетски неродне животиње на основу сличности према боји тела (нпр. *мачка бледица*, *мачка мркуља* итд.).

На фразеолошком плану уочљива је метафора ЧОВЕК ЈЕ ЖИВОТИЊА ОДНОСНО ЉУДСКО ПОНАШАЊЕ ЈЕ ЖИВОТИЊСКО ПОНАШАЊЕ, која регулише настајак бројних израза са саставницом *мачка*, чији циљни садржај припада домену човека, а тиче се његових карактерних особина, понашања, односа према другом и сл. (нпр. *вришећи се као мачак око вреле каше*, *гледајући као маче у жижак* итд.). Највећи број ових израза мотивисан је људским искуством стеченим у непосредном контакту с датом животињом.

Анализа спроведена у овом раду показује да у концептуализацији мачке у српској лингвокултурној заједници учествују оба механизма спознаје стварности: доживљавање, остварено чулима, односно разумевање помоћу интелектуалних, научних, религијских и магијских инструмената.

Конечно, на основу језичког материјала могуће је извести когнитивну дефиницију *мачке* представљене у српској језичкој слици света: то је животиња мале округле главе, различите боје длаке (обично сиве), има четири ноге и канце на њима, као и реп, анатомски и генетски сродна је с лавом, тигром, леопардом итд.; лепа је, чиста, снажна, окретна и покретљива, осетљивог слуха и мириса; сензуална је и умиљата, али лицемерна, препредена и непоздана, својеглава и непослушна, воли самоћу; живи у малим несталним скупинама, а чешће самостално; воли млеко и кобасицу; воли да ленчари, да се умиљава, мази и игра, захтева пажњу и условну љубав; креће се опрезно; има специфично понашање у

време парења; природни непријатељи су јој пас и миш; она је љубимац о којем се човек брине, воли га и мази; најчешће живи у домаћинству, у кући свог домаћина или у њеном непосредном окружењу.

Цитирана лијераура

- БАШИЋ, Ивана. „Зашто се први мачићи у воду бацају? Иконићност лексема *мачка* и *кот* (I)“. *Гласник Етнографског института САНУ* бр. LVIII/1 (2010а): стр. 69–83.
- [BAŠIĆ, Ivana. „Zašto se prvi mačići u vodu bacaju? Ikoničnost lekesema *mačka* i *kot* (I)“. *Glasnik Etnografskog instituta SANU* br. LVIII/1 (2010a): str. 69–83]
- БАШИЋ, Ивана. „Зашто се први мачићи у воду бацају? Иконићност лексема *мачка* и *кот* (II)“. *Гласник Етнографског института САНУ* бр. LVIII/2 (2010б): стр. 131–145.
- [BAŠIĆ, Ivana. „Zašto se prvi mačići u vodu bacaju? Ikoničnost lekesema *mačka* i *kot* (II)“. *Glasnik Etnografskog instituta SANU* br. LVIII/2 (2010b): str. 131–145]
- ЂОРЂЕВИЋ, Тихомир. *Природа у веровању и предању нашег народа*. Београд: Научно дело, 1958.
- [ĐORĐEVIĆ, Tihomir. *Priroda u verovanju i predanju našeg naroda*. Beograd: Naučno delo, 1958]
- ЗЫКОВА, Ирина Владимировна. *Концептосфера културе и фразеологија. Теорија и методи лингвокултурологическог изучења*. Москва: Ленанд, 2015.
- [ZYKOVA, Irina Vladimirovna. *Konceptosfera kul'tury i frazeologija. Teoriâ i metody lingvokul'turologičeskogo izučeniâ*. Moskva: Lenand, 2015]
- КАРАУЛОВ, Ј. Н. *Руски јазик и јазикова личност*. Москва: Издање ЛКИ, 2010.
- [KARAULOV, Ū. N. *Russkij âzyk i âzykovaâ ličnost'*. Moskva: Izdatel'stvo LKI, 2010]
- КЛАЈН, Иван. „Називи мачке у европским језицима. Покушај упоредне синхроничке студије“. *Лингвистичке студије*. Београд: Партедон, 2000.
- [KLAJN, Ivan. „Nazivi mačke u evropskim jezicima. Pokušaj uporedne sinhronijske studije“. *Lingvističke studije*. Beograd: Partenon, 2000]
- ЛС – БРИЛЕВА, И. С., Н. П. Вольская, Д. Б. Гудков, И. В. Захаренко, В. В. Красных. *Русско културно пространство. Лингвокултурологически словар*. Москва: Гнозис, 2004.
- [LS – BRILEVA, I. S., N. P. Vol'skaâ, D. B. Gudkov, I. V. Zaharenko, V. V. Krasnyh. *Russkoe kul'turnoe prostranstvo. Lingvokul'turologičeskij slovar'*. Moskva: Gnozis, 2004]
- МЕП – *Мала енциклопедија Просвета 2 К–Пн*. Београд: Просвета, 1986.
- [MEP – *Mala enciklopedija Prosveta 2 K–Pn*. Beograd: Prosveta, 1986]
- НОВОКМЕТ, Слободан. *Називи животиња у српском језику. Семантичка и лингвокултуролошка анализа*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2020.
- [NOVOKMET, Slobodan. *Nazivi životinja u srpskom jeziku. Semantička i lingvokulturološka analiza*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2020]
- ПОПОВА, Зинаида Даниловна и Иосиф Абрамович Стернин. *Когнитивна лингвистика*. Москва: „Восток – Запад“, 2007.
- [POPOVA, Zinaida Danilovna i Iosif Abramovič Sternin. *Kognitivnaâ lingvistika*. Moskva: „Vostok – Zapad“, 2007]

- СИКИМИЋ, Биљана. „Појела маца“. *Кодови словенских култура* 2 (1997): стр. 129–137.
- [SIKIMIĆ, Biljana. „Pojeła masa“. *Kodovi slovenskih kultura* 2 (1997): str. 129–137]
- СМ – ТОЛСТОЈ, Светлана и Љубинко Раденковић (ред.). *Словенска митологија. Енциклопедијски речник*. Београд: Zepher book world, 2001.
- [SM – TOLSTOJ, Svetlana i Ljubinko Radenković (red.). *Slovenska mitologija. Enciklopedijski rečnik*. Beograd: Zepher book world, 2001]
- ЧАЈКАНОВИЋ, Веселин. *Стара српска религија и митологија*. Београд: Српска књижевна задруга – Београдско-графички завод Просвета – Партенон МАМ, 1994.
- [ČAJKANOVIĆ, Veselin. *Stara srpska religija i mitologija*. Beograd: Srpska književna zadruga – Beogradsko-grafički zavod Prosveta – Partenon MAM, 1994]
- ШМЕЛЕВ, Алексей Дмитриевич. „Можно ли понять русскую культуру через ключевые слова русского языка“. У: Анна Андреевна Зализняк, Ирина Борисовна Левонтина и Алексей Дмитриевич Шмелев (ур.). *Ключевые идеи русской языковой картины мира*. Москва: Языки славянской культуры, 2005: стр. 17–24.
- [ŠMELEV, Aleksej Dmitrijevič. „Možno li ponat’ ruskuu kul’turu čerez ključevije slova rusškogo āzyka“. U: Anna Andreevna Zaliznāk, Irina Borisovna Levontina i Aleksej Dmitrijevič Šmelev (ur.). *Ključevye idei rusškoj āzykovoј kartiny mira*. Moskva: Āzyki slavānskoј kul’tury, 2005: str. 17–24]
- ШТРБАЦ, Гордана и Гордана Штасни. *Слика њприроде у српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022.
- [ŠTRBAC, Gordana i Gordana Štasni. *Slika prirode u srpskom jeziku*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2022]
- *
- GERBRAN, Alen i Žan Ševalije. *Rečnik simbola (mitovi, snovi, običaji, postupci, oblici, likovi, boje)*. Novi Sad: Stylos art – IZ Kiša, 2013.
- KÖVCESES, Zoltán. *Metaphor: A Practical Introduction* (second edition). Oxford: Oxford University Press, 2010.
- МЕНАС-МИХАЛИЋ, Мира. „Хрватски дијалектни фраземи са саставницом *маџак*, *маџка*, *маџе* и сл.“ *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* бр. 1 (2007): стр. 505–516.
- MIKLOSICH, Franz. *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien: Wilhelm Braumüller, 1886.
- ОА – *Опća енциклопедија Југославенскога лексикографског завода 5 Л–Н*. Загреб: Југославенски лексикографски завод, 1979.
- СКОК, Петар. *Етимолошки рјечник хрватскога или српскога језика*. Загреб: Југославенска академија зnanosti i umjetnosti, 1971–1974.
- ВИСКОВИЋ, Никола. *Културна зоологија. Што је животиња ђовјеку и што је ђовјек животињи*. Загреб: Naklada Jasenski i Turk, 2009.
- WIERZBICKA, Anna. *Understanding Cultures Through Their Key Words (English, Russian, Polish, German and Japanese)*. New York – Oxford: Oxford University Press, 1997.

Извори

- APCJ – ПИПЕР, Предраг, Рајна Драгићевић и Марија Стефановић. *Асоцијативни речник српског језика*. Београд: Београдска књига – Службени гласник СЦГ – Филолошки факултет, 2005.
- [ARSJ – PIPER, Predrag, Rajna Dragičević i Marija Stefanović. *Asocijativni rečnik srpskoga jezika*. Beograd: Beogradska knjiga – Službeni glasnik SCG – Filološki fakultet, 2005]
- ЈОВАНОВИЋ, Јелена. *Синтакса и стилска српских народних пословица II*. Београд: Јасен, 2006.
- [JOVANOVIĆ, Jelena. *Sintaksa i stilistika srpskih narodnih poslovica II*. Beograd: Jasen, 2006]
- ОАРСЈ – ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна, Предраг Пипер и Марија Стефановић. *Обратни асоцијативни речник српског језика. Од реакције ка стимулусу*. Београд: Београдска књига – Службени гласник, 2011.
- [OARSJ – DRAGIČEVIĆ, Rajna, Predrag Piper i Marija Stefanović. *Obratni asocijativni rečnik srpskoga jezika. Od reakcije ka stimulusu*. Beograd: Beogradska knjiga – Službeni glasnik, 2011]
- ОТАШЕВИЋ, Ђорђе. *Фразеолошки речник српског језика*. Нови Сад: Прометеј, 2012.
- [OTAŠEVIĆ, Đorđe. *Frazeološki rečnik srpskog jezika*. Novi Sad: Prometej, 2012]
- РМС – *Речник српскохрватског књижевног језика, I–VI*. Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.
- [RMS – *Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika, I–VI*. Novi Sad: Matica srpska, 1967–1976]
- РСАНУ – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика, I–*. Београд: САНУ – Институт за српски језик САНУ, 1959–.
- [RSANU – *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika, I–*. Beograd: SANU – Institut za srpski jezik SANU, 1959–]
- СНП – КАРАЏИЋ, Вук Стефановић. *Српске народне пословице и друге различне као оне у обичај узетим ријечи*. Београд: Нолит, 1969.
- [SNP – KARADŽIĆ, Vuk Stefanović. *Srpske narodne poslovice i druge različne kao one u običaj uzete riječi*. Beograd: Nolit, 1969]

*

МАТЕШЋ, Јосип. *Фразеолошки рјечник хрватског или српског језика*. Загреб: Школска књига, 1982.

Гордана Р. Штрбац, Гордана Р. Штасни
Нови-Садски универзитет
Филозофски факултет
Кафедра сербског језика и језикознанија

ЛИНГВОКУЛТУРНЕ АСПЕКТИ СЛОВА *КОШКА*
В СЕРБСКОМ ЈАЗЫКЕ

Резюме

Исследование было проведено с целью показать доминирующие модели мнений, связанных с кошкой, представленные в сербском лингвокультурном сообществе. Концептуализация кошки осуществляется в рамках семантического пространства лексической системы сербского языка, на корпусе лексических единиц. Номинативное поле этого концепта включает: 1. его имя (слово *мачка*), 2. члены словообразовательных гнезд (*мачкуља*, *мацаст* и т.п.), 3. терминологические единицы (*дивља мачка*, *ангорска мачка* итд.), 4. фразеологизмы, в состав которых входят наблюдаемые языковые единицы (*игра мачке и миша*, *купити мачку у џаку* и сл.).

Можно констатировать, что анализ языковых данных очень успешно раскрывает формы концептуализации кошки в сербском лингвокультурном сообществе. Результаты показывают, что в ее формировании участвуют оба типа познания реальности – переживание, которое реализуется в первую очередь чувствами, но также моральными или эстетическими чувствами, и осмысление, в котором участвуют интеллектуальные инструменты. Наиболее влиятельными являются сенсорные средства познания кошки, которые позволяют воспринимать ее физические аспекты.

Ключевые слова: слово *мачка*, концепт, лингвокультурологический аспект.

Gordana R. Štrbac, Gordana R. Štasni
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Serbian Language and Linguistics

LINGUOCULTUROLOGICAL ASPECTS OF THE LEXEME *CAT*
IN THE SERBIAN LANGUAGE

Summary

The research was conducted in order to show the dominant models of thinking related to the word for ‘cat’ in the Serbian language community. The conceptualization of the cat was examined based on the meaning of lexical units: the lexeme *cat* and its semantic structure; the derivational network of this lexeme; the terminological expressions with the lexeme *cat* and the phraseologisms with this component.

It can be stated that the analysis of linguistic data successfully reveals models of conceptualization of the 'cat' in the Serbian language community. The results show that both types of cognition of reality participate in the understanding of this animal – experience that is realized by the senses, and understanding, which engages the intellectual capacities.

Keywords: lexeme *cat*, concept, linguoculturological aspect.

ISSN 0350-185X, – Књ. 79, св. 1 (2023), стр. 97–120

UDK: 811.162.4'373.611

COBISS.SR-ID:120264713

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2301097O>

Примљено: 13. јануара 2023.

Прихваћено: 7. фебруара 2023.

Оригинални научни рад

Martin Ološtiak*

Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií

Slovensko

NOMINAČNÉ ASPEKTY LEXIKY A TEÓRIA LEXIKÁLNEJ MOTIVÁCIE**1

Príspevok analyzuje spôsoby tvorenia pomenovaní. Po úvodnom vstupe sa najprv stručne predstavuje metodologické východisko v podobe teórie lexikálnej motivácie. Následne sa táto koncepcia dáva do súvislosti s predmetnou témou prostredníctvom postulovania hierarchickej štruktúry, ktorá zahnuje tieto konceptuálne úrovne: a) imitačná – lexikálna nominácia, b) intralingválna – interlingválna nominácia, c) intralexematická – interlexematická nominácia. Na základe toho sa vyčleňujú nominačné spôsoby, ktorým zodpovedajú tieto hierarchicky usporiadané typy lexikálnej motivácie: fónická motivácia, slovotvorná motivácia, morfológická motivácia, sémantická motivácia, syntaktická motivácia, abreviačná motivácia, interlingválna motivácia. V ďalšej časti sa poukazuje na fakt, že typy motivácie navzájom prichádzajú do kontaktu. To sa odráža v koncepte motivačnej relačnosti, ktorá sa týka aj nominácie. Nominačná relačnosť sa môže realizovať ako kooperácia (vlastná, nevlastná alebo transponovaná kooperácia) a determinácia. S tým úzko súvisí aj možnosť alternatívnej interpretácie nominačných procesov, ktoré označujeme ako nominačná polymotivácia.

Kľúčové slová: lexikálna motivácia, nominácia, fónická motivácia, slovotvorná motivácia, morfológická motivácia, sémantická motivácia, syntaktická motivácia, abreviačná motivácia, interlingválna motivácia.

* martin.olostiak@unipo.sk

** Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA 1/0025/22 (50 %). Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-18-0046 (50 %).

¹ Autor je vďačný anonymným recenzentom za podnetné poznámky a pripomienky.

1. ÚVOD

Dynamika lexikálnej zásoby je permanentným jazykovým a komunikačným faktom, ktorý súvisí s tým, že lexika najviac reaguje na procesy v extralingválnej realite. Z hľadiska času sa pohyby v lexike prejavujú dvomi základnými spôsobmi – ako neologizácia a ako antikvarizácia. Pod **neologizáciou** chápeme všetky inovačné procesy, ktoré v jazyku a v komunikácii vedú k tvoreniu a používaniu nových jednotiek (výsledok tohto procesu sa najčastejšie pomenúva termínom **neologizmus**). Na druhej strane termínom **antikvarizácia** pomenúvame všetky procesy vedúce k deaktualizácii, k zastarávaniu lexikálnych jednotiek.²

Cieľom predkladanej štúdie je prispieť k poznaniu **neologizačných procesov**, konkrétne analyzovať obohacovanie lexiky v podobe spôsobov tvorenia nových pomenovaní. Pri napĺňaní tohto cieľa využívame jeden z možných teoreticko-metodologických prístupov, a tým je **teória lexikálnej motivácie**. Preto najprv venujeme pozornosť predstaveniu tohto konceptu (kap. 2.). Následne tento koncept aplikujeme na vybratý výsek lexikálneho systému, ktorým sú spôsoby nominácie (kap. 3.). Po stručnom prehľade prístupov k tejto problematike (3.1.) vyčleňujeme jednak vlastnosti, na základe ktorých pristupujeme k hierarchickému usporiadaniu jednotlivých druhov nominácie (3.2.), jednak jednotlivé motivačné typy s nominačnou funkciou (3.2.1. – 3.2.7.). Okrem toho analyzujeme aj koncept nominačnej relačnosti, teda zainteresovanosť viacerých motivačných typov pri analýze utvorenia konkrétnej lexémy (kap. 4.).

Dokladový materiál má najmä neologický charakter, využívame jednotky z heslára pripravovaného slovníka slovenských neologizmov,³ ale aj z ďalšej excerpcie.

2. TEORETICKO-METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ

Proces vzniku nového pomenovania⁴ má onomaziologický charakter – východiskovým bodom je potreba jazykového spoločenstva pomenovať istý denotát, t. j. časť mimojazykovej reality (napr. HORECKÝ et al. 1989: 19–21; ŠTEKAUER 1998: 8–9). Môže ísť o potrebu pomenovať nový denotát alebo pomenovať existujúci denotát novým (iným) spôsobom. Onomaziologické podložie má aj teória lexikálnej motivácie (ďalej aj TLM), ktorá tvorí teoreticko-metodologické východisko nášho prístupu. Jej autorom je J. Furdík,

² Termín antikvarizácia odkazuje na termín *antikvarizmus*, ktorým J. Dolník (2003: 190) súhrnne pomenúva časovo príznakové jednotky, vnímané ako „staré“: *archaizmy, zastarané, zastarávajúce lexémy, historizmy*.

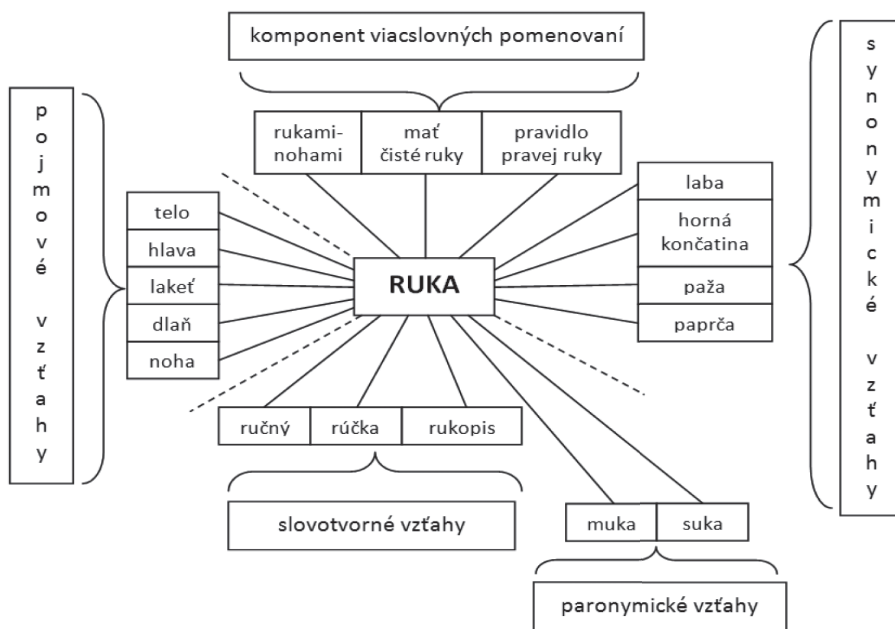
³ Bližšie o tomto projekte porov. M. Ološtiak a S. Rešovská (2021).

⁴ Pod termínom *pomenovanie* rozumieme akýkoľvek typ lexémy – jednoslovnú lexému, viacslovnú lexému, ako aj nový význam (tradične sa používa termín neosémantizmus).

ktorý tento prístup komplexne predstavil na prednáškach z lexikológie na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity. Za svojho života na túto tému publikoval len dva krátke články (FURDÍK 1998/1999, 2000). Najucelenejšie boli jeho myšlienky predstavené v posmrtno vydannej publikácii *Teória motivácie v lexikálnej zásobe* (FURDÍK 2008).⁵ TLM ďalej rozvíjajú jeho žiaci, najmä M. Ološtiak (monograficky 2011 a vo viacerých ďalších prácach) a niektorí ďalší, napríklad M. Gavurová (2013), L. Palková (2018).

Základom argumentácie J. Furdíka je spochybnenie Saussurovej tézy o všeobecnej platnosti princípu arbitrárnosti jazykového znaku. Za všeobecne platný pokladá princíp motivácie, ktorý je podporený týmito vlastnosťami: onomaziologickosť, relačnosť (neizolovanosť): „Nie arbitrárnosť, ale motivovanosť jazykového znaku je absolútna. Arbitrárnosť platí len pre izolovanú jazykovú jednotku, aj to len z pohľadu od formy k obsahu.“ (FURDÍK 2008: 31–32). Neizolovanosť odráža fakt, že lexéma sa vyznačuje súborom vzťahov s inými lexikálnymi jednotkami, pričom tieto vzťahy determinujú hodnotu tejto jednotky. Vychádza pritom z úvah J. Dolníka o paradigmatickej motivácii (1985, 1990, 2003): „Motiváciou slova sa rozumie nepriamy alebo priamy kauzálny vzťah medzi jeho formálnou (výrazovou, materiálnou, zvukovou)

Schéma 1. Relačnosť lexikálnej jednotky *ruka*



⁵ Bližšie o geneze a vývoji TLM píše v úvode tejto publikácie jej editor, M. Ološtiak (2008: 11–23).

a významovou (ideálnou) zložkou, ktorý je podmienený vzťahom slova k paradigmaticky súvzťažným slovám daného jazyka.“ (DOLNÍK 1990: 149; 2003: 123). Tým sa vlastne nepriamo odkazuje aj na trierovskú teóriu lexikálneho poľa (Zeichenfeldtheorie). Ako vidno, u J. Dolníka sa pojem motivácie rozširuje, nejde len o klasické chápanie priameho kauzálneho vzťahu medzi formou a obsahom, ale motiváciu hľadá aj v nepriamych vzťahoch lexémy, ktoré sú podmienené vzťahom medzi paradigmaticky súvzťažnými slovami (synonymami, antonymami, homonymami ap.); porov. schému 1, kde sú schematicky naznačené vzťahy lexémy *ruka* k vybratým paradigmaticky súvzťažným pomenovaniám.

Pre lexému je teda typická relačnosť, ktorá sa však neprejavuje len v rámci jazyka medzi paradigmaticky súvzťažnými pomenovaniami, ale aj inak. V zásade možno vymedziť štyri typy vzťahov (porov. schému 2; OLOŠTIAK 2011: 23):

(1) intralingválne (jazykové) relácie, t. j. vzťahy medzi jazykovými jednotkami:

(a) interlexematická relácia (vzťah na úrovni lexéma – lexéma) sa prejavuje:

(aa) v paradigmatických vzťahoch; napr. *predĺženie – prolongácia, public relations – vzťahy s verejnosťou* (synonymia), *mäkká droga – tvrdá droga* (antonymia), *keš „hotovosť“ – cache „druh pamäte počítača“* (homonymia, homofónia), *bowling – bossing* (paronymia); *anorexia – anorektik – anorektička – anorektický, terapia – aromaterapia – aromaterapeut – aromaterapeutka – aromaterapeutický* (slovotvorné paradigmy);

(ab) v syntagmatických vzťahoch, t. j. v kolokáciách a vo výpovediach, napr. *legalizovať mäkké drogy; Bossing predstavuje násilie, obťažovanie smerované od vedúceho pracovníka voči podriadenému.*;

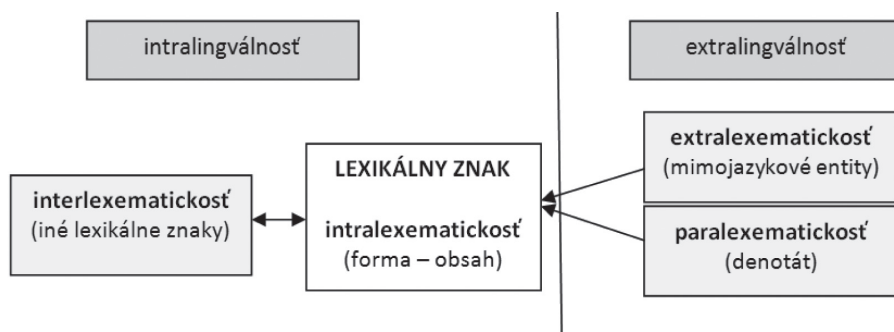
(b) intralexematická relácia (vzťah medzi formou a obsahom v rámci lexémy alebo vzťah medzi významami v polysémických jednotkách), napr. *adresár „zoznam adries“* (primárny význam) – „zoznam uložených súborov v počítači“ (sekundárny význam);

(2) extralingválne (mimojazykové) relácie, t. j. vzťahy lexém k mimojazykovým entitám:

(a) extralexematická relácia (vzťah lexémy k mimojazykovým entitám), napr. *bluetooth* (temporálny vzťah – lexéma sa chápe ako neologická, t. j. časovo príznaková), *slovina* (vzťah k societe; lexéma-slangizmus je príznaková v tom, že sa preferenčne používa v prostredí študentov); *shit* (vzťah k emocionálnosti; lexéma je expresívna);

(b) paralexematická relácia (vzťah lexémy k denotátu) – dôležitosť tejto relácie sa prejavuje vo viacerých rovinách (pri poznávaní denotátu v procese semiózy, pri tvorení onomatopojí, ako aj následne pri používaní v komunikácii).

Schéma 2. Typy relačnosti lexikálnych jednotiek



Uvedená rôznorodosť vzťahov, do ktorých lexikálne jednotky vstupujú, resp. môžu vstupovať, viedla J. Furdíka k vypracovaniu typológie, v rámci ktorej počíta so 17 typmi lexikálnej motivácie: fónická (zvuková), sémantická, morfológická, slovotvorná, syntaktická, akceptačná (interlingválna), abreviačná, frazeologická, onymická, expresívna, stratifikačná (registrová), terminologická, sociolektická, teritoriálna, temporálna, individualizačná motivácia (FURDÍK 2008; OLOŠTIAK 2011). Takáto „holistická“ interpretácia lexiky smeruje k zdôvodneniu existencie a hodnoty každej lexikálnej jednotky v langue aj v parole a odráža multištruktúrnosť a multidimenzionálnosť lexiky.

Poznámky k terminológii, hierarchii a vzťahom medzi jednotlivými motivačnými typmi pozri v práci Ološtiak (2011: 27–52). V tejto štúdii si všímame motivačné typy, ktoré sa podieľajú na fyzickom utváraní lexém, resp. lexii, teda stoja v pozadí obohacovania lexiky. Týmto typom pripisujeme nominačnú funkciu.

3. NOMINÁCIA A LEXIKÁLNA MOTIVÁCIA

K spôsobom obohacovania lexiky jednotliví autori pristupujú rozličným spôsobom. Na dokreslenie tohto faktu najprv ponúkame stručný prehľad názorov na túto problematiku bez podrobnejšieho komentára (časť 3.1). Následne predstavujeme, ako sa k tejto problematike pristupuje prostredníctvom TLM (časť 3.2).

3.1. Stručný prehľad názorov

J. Horecký (1959: 68) poznamenáva, že nové pomenovania v slovenčine vznikajú tvorením nových slov (odvodzovaním, skladaním), prebe-

raním z cudzích jazykov, prenášaním významu a spájaním slov do združených pomenovaní. M. Dokulil (1962: 19–27) uvažuje o preberaní hotových pomenovaní z cudzích jazykov, sémantickom tvorení, tvorení viacslovných (združených) pomenovaní a tvorení slov (deriváciou, kompozíciou). Osobitne spomína zvláštne spôsoby tvorenia slov (obvykle sa týkajú len formy) – mechanické krátenie a skracovanie. J. Filipec (FILIPEC a Čermák 1985: 101) klasifikuje spôsoby tvorenia pomenovaní viacstupňovo. Na najvyššej úrovni rozlišuje medzi medzijazykovým (preberanie) a vnútrojazykovým tvorením. Vnútrojazykové tvorenie člení na spájanie slov do viacslovných pomenovaní a slovné tvorenie (t. j. tvorenie jednoslovných pomenovaní). Slovné tvorenie sa člení na semaziologicko-onomaziologickú deriváciu (sémantické tvorenie) a tvorenie slov. Tvorenie slov člení na tvorenie s využitím rovnakej lexikálnej formy a so zmenou lexikálnej formy. Pri tvorení so zmenou lexikálnej formy sa rozoznáva tvorenie so zmenou významu (odvodeniny a väčšinou aj zloženiny) a tvorenie bez zmeny významu (varianty, skratky, univerbizácia). J. Furdík (2004: 64) na začiatku kapitoly o slovtvorných spôsoboch a postupoch ponúka takýto prístup: spôsob obohacovania lexikálnej zásoby (každý proces, ktorého výsledkom je nové pomenovanie – preberanie slov, frazeologizácia, lexikalizácia gramatických tvarov a i.); spôsob tvorenia pomenovaní (každý proces, ktorého výsledkom je slovtvorne alebo syntakticky motivované pomenovanie); slovtvorný spôsob (proces, ktorého výsledkom je slovtvorne motivované slovo – derivát alebo kompozitum); slovtvorný proces (konkrétne utvorenie pomenovania v rámci derivácie alebo kompozície; napr. prefixácia, sufixácia a i. v rámci derivácie, juxtaopozícia, vlastná kompozícia v rámci kompozície).

J. Dolník (2003: 155–168) rozlišuje tieto nominačné procesy: 1) tvorenie (vytvorenie novej lexémy s novým významom): a) tvorenie slov (s bližším vyčlenením derivácie, kompozície a kombinácie derivácie a kompozície); b) tvorenie viacslovných (združených) pomenovaní; 2) pretváranie (vytvorenie novej lexikálnej formy bez vyjadrenia nového významu): a) derivačné pretváranie (*loviť – lov, rýchly – rýchlosť*); b) expanzia a multiverbizácia (*súhlasit – dať súhlas*); c) redukcia (*hod oštepom – oštep, doktor – dr.*); 3) preberanie z cudzích jazykov.

O. Martinová (1983) sa síce primárne nevenuje systemizácii spôsobov tvorenia pomenovaní, ale keďže v rámci analýzy neologizmov sa tejto otázke de facto nedá vyhnúť, aj triedenie neologizmov je istým odrazom spôsobov tvorenia lexikálnych jednotiek vo všeobecnosti. Autorka neologický materiál podľa utvorenia (z genetického hľadiska) člení takto: preberanie jednotiek z iných jazykov, tvorenie pomocou slovtvornej motivácie, tvorenie viacslovných pomenovaní, tvorenie významov, tvorenie skratiek.

V angličtine sa tradične vymedzujú tieto slovtvorné procesy: skladanie (compounding), odvodzovanie (derivation), konverzia (conversion), spätné

tvorenie (back-formation), lexikálne kríženie (blending), skracovanie, príp. umelé tvorenie, reduplikácia (rozliční autori s rozličnými konkretizáciami; napr. Marchand 1960; Bauer 1983; Štekauer 2000; porov. aj 1. zv. viacvázkového kompendia *Word-Formation. An International Handbook of the Languages of Europe* (MÜLLER et al. 2015).

3.2. LEXIKÁLNA MOTIVÁCIA A SPÔSOBY TVORENIA POMENOVANÍ

Ako sme už spomenuli, s využitím metodológie TLM možno efektívne interpretovať aj jednotlivé typy nominácie, t. j. spôsoby tvorenia pomenovaní. Za spôsoby tvorenia nových pomenovaní sú zodpovedné tie typy lexikálnej motivácie, ktoré majú nominačnú funkciu. Ide o tieto typy: slovotvorná motivácia, sémantická motivácia, morfológická motivácia, syntaktická motivácia, interlingválna motivácia, abreviačná motivácia, fónická motivácia.

Na úvod k tejto problematike je dôležité poznamenať, že uvedené nominačné typy motivácie tvoria hierarchiu, ktorá je odrazom ich vlastností. Túto hierarchiu možno uchopiť prostredníctvom týchto dichotómií: imitačnosť – lexikálnosť, intralingvánosť – interlingválnosť, intralexematickosť – interlexematickosť.

(a) Imitačnosť a lexikálnosť

Na základe týchto vlastností rozlišujeme dva základné nominačné makrotypy – imitačnú nomináciu a lexikálnu nomináciu.

Podstatou **imitačnej nominácie** je napodobňovať zvuky extralingválnej reality. Ide o nominačný spôsob, keď sa kombináciou foném utvára slovo (lexéma) v zmysle prvého stupňa v chápaní dvojitej artikulácie A. Martineta (porov. schému 3). Fonémy sa pritom kombinujú tak, aby výsledný produkt imitoval zvuk v extralingválnej realite. Napríklad zvukový prejav hovädzieho dobytká v slovenčine napodobňuje fonematická kombinácia *bú*, zvukový prejav ovce alebo kozy napodobňuje kombinácia *bé*, zvukový prejav kohúta napodobňuje kombinácia *kikirikí* atď. Takto vznikajú zvukomalebne slová – **onomatopoeje** (bližšie porov. R. NOVOTNÁ a H. KARLÍKOVÁ 2017). Ide o frekvenčne a funkčne obmedzený makrotyp.

Podstatou **lexikálnej nominácie** je tvorenie pomenovaní od existujúcich pomenovaní, ide teda o vzťah lexéma → lexéma (pri interlexematickom vzťahu), napr. *futsal* → *futsalový*, *informovaný* + *súhlas* → *informovaný súhlas*, *identifikačné číslo organizácie* → *IČO*, resp. o vzťah seméma → seméma (pri intralexematickom vzťahu), napr. *alternatívny* „existujúci ako druhá možnosť oproti tradičnému → „iný ako doteraz, menej obvyklý“. Tento makrotyp je frekvenčne a funkčne dominantný.

Schéma 3. Imitačná nominácia

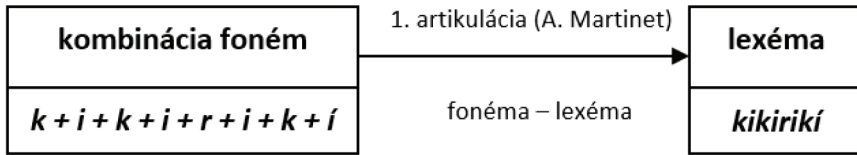
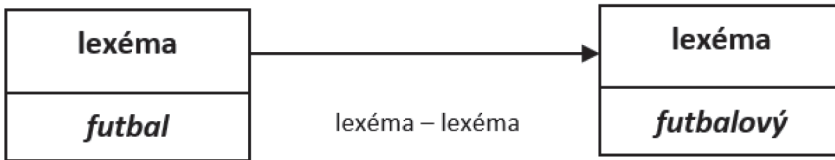


Schéma 4. Lexikálna nominácia



(b) Intralingválnosť a interlingválnosť

Intralingválna nominácia sa uskutočňuje v rámci daného jazyka L (schéma 5). To znamená, že motivujúci aj motivovaný lexikálny prvok majú svoj domicil v danom jazyku, napr. *život* → *životný*, *kruhový* + *objazd* → *kruhový objazd*, *pedagogická fakulta* → *PF*. **Interlingválna nominácia** sa týka preberania výrazov z jazyka L1 do jazyka L2 (schéma 6), napr. angl. *football* → slov. *futbal*. Prirodzene, interlingválnosť a intralingválnosť môžu na seba nadväzovať v tom zmysle, že na interlingválny nominačný akt nadväzuje intralingválna nominácia, napr. angl. *football* → slov. *futbal* → slov. *futbalový* (schéma 7).

Schéma 5. Intralingválna nominácia

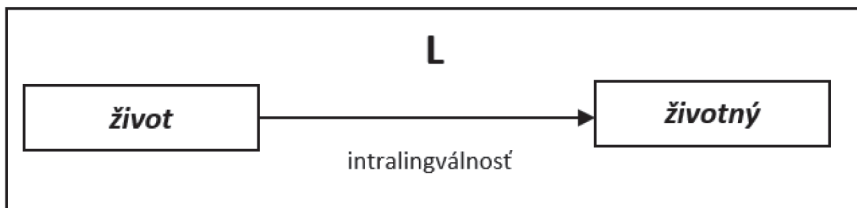
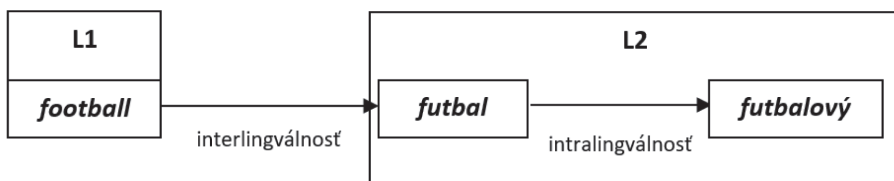


Schéma 6. Interlingválna nominácia



Schéma 7. Sukcesívnosť interlingválnej a intralingválnej nominácie



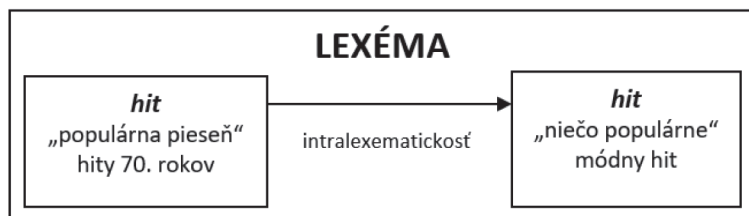
(c) Interlexematickosť a intralexematickosť

Interlexematická nominácia sa uskutočňuje medzi lexikálnymi jednotkami (schéma 8). To znamená, že motivujúci aj motivovaný element sú samostatné lexémy, napr. *futsal* → *futsalový*, *gramatická* + *morféma* → *gramatická morféma*, *profesor* → *prof.* (schéma 8). **Intralexematická nominácia** neprekračuje hranice lexémy, týka sa tvorenia nových významov (semém), napr. *hit* „populárna pieseň“ → „niečo populárne“ (schéma 9).

Schéma 8. Interlexematická nominácia



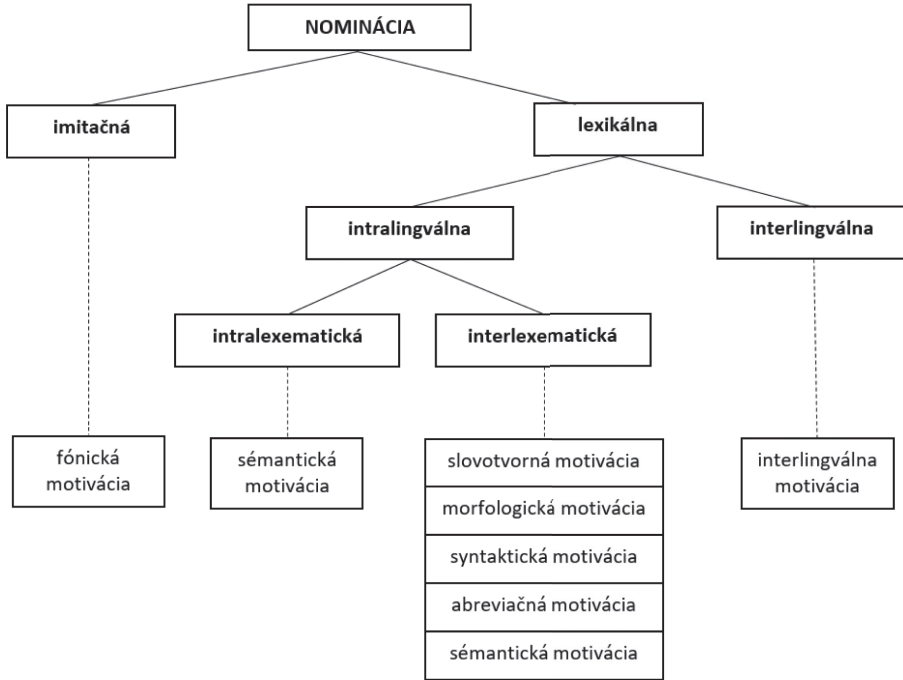
Schéma 9. Intralexematická nominácia



Vo vzťahu k uvedeným nominačným vlastnostiam (imitačnosť – lexikálnosť, intralingválnosť – interlingválnosť, interlexematickosť – intralexematickosť) v ďalšej časti štúdie charakterizujeme jednotlivé typy motivácie.

Kvôli prehľadnosti však najprv uvádzame schému, znázorňujúcu hierarchické usporiadanie týchto vlastností.

Schéma 10. Nominačné vlastnosti a typy motivácie



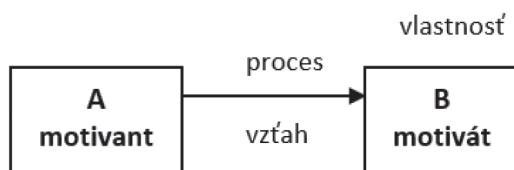
Imitačná nominácia sa týka fónickej motivácie, pri ktorej ide o postupnosť zvuk mimojazykovej reality → kombinácia foném → lexéma (onomatopoe). Ostatné motivačné typy sú späté s lexikálnou nomináciou, pri ktorej ide o reláciu jazykový element → jazykový element. Interlingválna nominácia sa uskutočňuje pod gesciou interlingválnej motivácie, ktorá je založená na vzťahu jazykový element v jazyku X → jazykový element v jazyku Y. Zvyšné motivačné typy sú intralingválne. Intralexematický charakter má sémantická motivácia, ktorá je založená na relácii seméma 1 → seméma 2. Slovotvorná, morfologická, syntaktická, abreviačná a v špecifických prípadoch aj sémantická motivácia sa zakladajú na operabilite medzi lexikálnymi jednotkami, t. j. na vzťahu lexéma → lexéma. V nasledujúcich častiach si nominačný charakter jednotlivých typov motivácie všimame podrobnejšie. Pri charakteristike nominácie sa pritom opierame aj o tieto dva poznatky o motivácii:

1) „O vzťahu motivácie medzi A a B mlúvime ... tehdy, jde-li nám o to, že existence B je zdůvodnitelná skrze existenci A nebo naopak, popř. že B je vysvětlitelné pomocí A nebo naopak.“ (DOKULIL 1962: 11).

2) Princíp slovotvornej motivácie J. Furdík (1993: 12–13) charakterizuje zároveň ako „proces, vzťah i vlastnosť. Ako proces vystupuje pri utváraní slova, resp. pomenovania. Ako vzťah sa prejavuje medzi dvoma (resp. pri možnej viacnásobnej motivácii aj medzi viacerými) slovami (pomenovaniami): východiskovým (motivantom) a voči nemu sekundárnym (motivátom). Ako výsledok procesu a súčasť vzťahu je vlastnosťou motivátu (tu sa používa aj označenie motivovanosť).“

Tieto poznatky budeme aplikovať aj pri ostatných typoch motivácie, porov. všeobecnú schému 11.

Schéma 11. Všeobecná motivačná štruktúra



3.2.1. Fónická motivácia

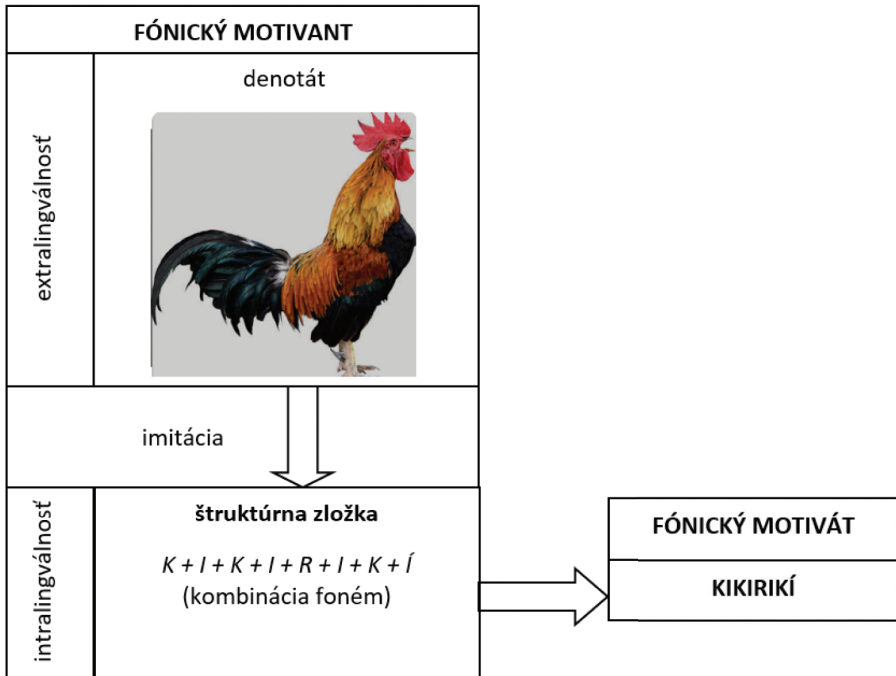
Podstata fónickej motivácie, ako sa tradične vymedzuje (porov. už SAUSSURE 1916/1989), spočíva v snahe o imitáciu zvukov extralingválnej reality. Tak vznikajú zvukomalebne lexémy (onomatopoeje), v slovenčine napr. *bú, mé, mňau, haf-haf, čľup, ha-ha*. O snahe hovoríme preto, lebo segmentálny systém jazyka je „nedokonálny“. Artikulované fonémy a ich kombinácie nie sú „jazykovými nahrávkami“ neartikulovaných zvukov, ale napodobneninami, imitáciami, ktoré sú reštrikčne determinované fónickým systémom daného jazyka a fyziologickými danosťami človeka. Kauzálna spätosť medzi mimojazykovým zvukom a jeho formálnym stvárnením teda nie je ani pri onomatopojach priama. Preto aj tu badať v jednotlivých jazykoch isté rozdiely (vo viacerých jazykoch sa vyskytujú variantné podoby, uvádzame len jednu z nich): napr. slovenské *kikiriki*, české *kykyryký*, poľské *kukuryku*, ruské *кыкареку*, ukrajinské *кыкыпiky*, bulharské *кыкыпузы*, slovinské *kikiriki*, srbské *кыкыпiky*, chorvátske *kukuriku*, anglické *cock-a-doodle-doo*, nemecké *kikeriki*, holandské *kukeleku*, dánske *kykkeliky*, francúzske *cocorico*, španielske *quiquiriquí*, talianske *chicchirichi*, perzské *qūqūli qū-qū*, maďarské *kukurikú*, fínske *kukkokiekuu*, japonské *kokekokkoo*, atď. Z uvedeného príkladu vidieť, že zvuk kohúta sa vo všetkých prípadoch (v geneticky a typologicky príbuzných i nepříbuzných jazykoch) stvárnjuje jednak prostredníctvom toho, čo by sme mohli nazvať imitačnou dominantou, univerzáliou (opakovanie konsonantu *k*), a jednak imitačnej premennej (použitie rôznych vokalických timbrov).

Disproporciami medzi neartikulovaným zvukom mimojazykovej reality a artikulovanosťou jazyka sa prejavuje aj v existencii variantov, ktoré sú

dôkazom istej „bezradnosti“ použivateľov jazyka jednoznačne (prostredníctvom jednej lexémy a jednej formy) sa s touto disproporciou vyrovnat', napr. v slovenčine *ha-ha*, *cha-cha*, *hi-hi*, *chi-chi*, *he-he*, *che-che*, *ho-ho*, *cho-cho* (uvádzame len kvalitatívne varianty založené na varírovaní vokalických segmentov).

Z uvedeného vyplýva aj chápanie zvukomalebnosti v kontexte lexikálnej motivácie. Fónický motivant je komplexná entita, ktorá má extralingválnu a intralingválnu zložku. Extralingválnu zložku tvorí denotát (zvuk), ktorý je na jazykovej úrovni imitovaný príslušnou kombináciou foném. Napríklad zvuk kohúta sa v slovenčine imituje fonematickou kombináciou *k + i + k + i + r + i + k + í*. Táto kombinácia sa lexikalizovala, čím vznikol fónický motivát, onomatopoeje *kikirikí*. Uvedené skutočnosti znázorňuje schéma 12.

Schéma 12. Fónická motivácia



3.2.2. Slovtvorná motivácia

Slovtvorná motivácia (SM) je intralingválny a interlexematický nominačný typ. Týka sa tvorenia jednoslovných pomenovaní z iných pomenovaní na základe zmeny morfematickej štruktúry. V slovanských jazykoch je to dominantný nominačný spôsob, čomu zodpovedá aj pozornosť, ktorá sa v slavistike tejto problematike venuje. Slovtvorným motivantom môže byť:

a) jednoslovné pomenovanie: *privatizovať* → *doprivatizovať*, *daniar* → *daniarka*, *hluk* → *antihlukový*;

b) viacslovné pomenovanie: *bakalárska práca* → *bakalárka*, *trestné právo* → *trestnoprávny*, *piata liga* → *piatoligista*;

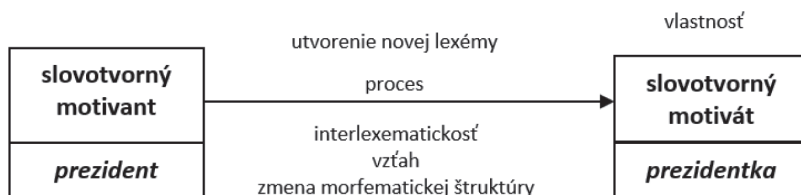
c) voľné syntagmatické spojenie: *schopný* + *konkurencia* → *konkurencieschopný*, *minulý režim* → *minulorežimový*, *koncert dvoch* → *dvojkonzert*.

Osobitnú skupinu predstavujú slovtvorne polomotivované jednotky s prevzatými radixoidmi (jeden z komponentov v slovenčine nefunguje ako samostatná lexéma), napr. **aero* (gr. *āero*) + *show* → *aero-show*, **beach* (angl. *beach*) + *volejbal* → *beach-volejbal*, **ergo* (gr. *ergon*) + *terapia* → *erg-o-terapia*, *dojem* + **lógia* (gr. *-logiā*) → *dojm-o-lógia*.

SM sa taktiež podieľa na dominantnom univerbizačnom podtype – slovtvornej univerbizácii (*mimovládna organizácia* → *mimovládka*, *elastické nohavice* → *elastáky*) a v spolupráci so syntaktickou motiváciou sa podieľa na tvorení viacslovných pomenovaní z iných viacslovných pomenovaní (typ *mentálny anorektik* → *mentálna anorektička*, *letecká archeológia* → *letecký archeológ*).

Výrazné je postavenie SM pri adaptácii a integrácii prevzatých lexém, čím sa prejavuje spolupráca slovtvornej a interlingválnej motivácie (porov. 3.2.7), napr. v podobe flektivizácie (*draftovať*), kombinácie prevzatých slovtvorných prostriedkov (*exmiss*, *dealer/diler*, *depilátor*, *editor*, *manažér*),⁶ kombinácie domácich a prevzatých slovtvorných prostriedkov (*asertívnosť*, *botovanie*, *debutový*, *entrováť*, *mikrotunel*, *monodivadlo*, *dvojklik*, *elektronôž*).

Schéma 13. Slovtvorná motivácia



3.2.3. Morfológická motivácia

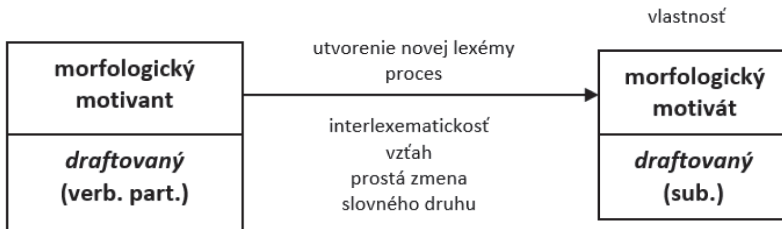
Morfologická motivácia (MM) je intralingválny a interlexematický nominačný typ. Týka sa tvorenia pomenovaní na základe prostej zmeny slovného druhu bez zmeny formy (porov. aj termín konverzia; napr. PETR 1986: 487–507),⁷ napr. *medializovaný* (verb. participium) → *medializovaná* (*kauza*)

⁶ Niektoré lexémy možno považovať aj ako interlingválne motivované (napr. *dealer/diler*, *editor*).

⁷ K inému chápaniu termínu konverzia v zmysle zmeny tvaroslovnej charakteristiky porov. RUSÍNOVÁ 2017.

(adj.), *draftovaný* (verb. participium) → *draftovaný* (sub.), *e-mailujúci* (verb. participium) → *e-mailujúci* (sub.). Slovnodruhovú prechody sa môžu uskutočňovať aj pri prevzatých jednotkách, čím sa prejavuje kooperácia MM a interlingválnej motivácie, napr. *last minute dovolenka* (sub. → adj.), *nahrat demo* (adj. → sub.). MM sa podieľa na jednom univerbizačnom type, ktorý sa vo vedeckej spisbe pomenúva rôznymi termínmi⁸, napr. *polnočná omša* → *polnočná*, *tajný agent* → *tajný*.

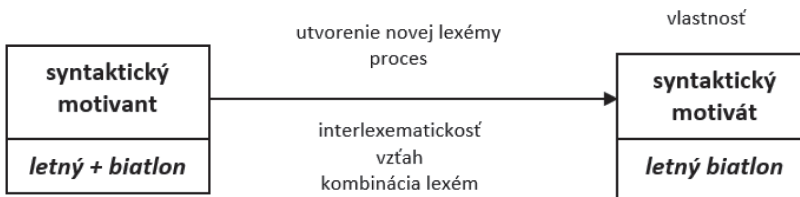
Schéma 14. Morfológická motivácia



3.2.4. Syntaktická motivácia

Syntaktická motivácia je intralingválny a interlexematický nominačný typ. Týka sa tvorenia viacslovných pomenovaní, t. j. takých jednotiek, ktorých komponenty sú na seba naviazané na základe morfosyntaktických princípov a sú zároveň lexikalizované. Môže ísť o tvorenie nefrazeologických viacslovných pomenovaní (*integrovaná doprava*, *extrémne lyžovanie*, *kupónová privatizácia*, *počítačová kriminalita*, *ľahká droga*), ako aj frazeologických viacslovných pomenovaní (*byť mimo misu*, *dostať sa do hľadáčika niekoho*; *Sedím na konári a je mi dobre.*; *Díky, Broňa.*; *Na Slovensku je to tak.*; *O tom potom.*). Podrobnejšie o syntaktickej motivácii porov. OLOŠTIAK 2011: 96–140; OLOŠTIAK a Ivanová 2013: 107–149.

Schéma 15. Syntaktická motivácia

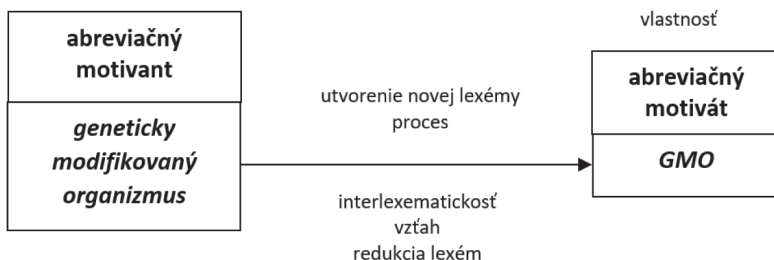


⁸ Ako substantívna univerbizácia (KUČEROVÁ 1973, 1974; BOSÁK 1989), eliptická univerbizácia (napr. DOLNÍK 2003: 188; FURDÍK 2008: 52; JANOČKOVÁ 2017, 2018), morfológická univerbizácia (PALKOVÁ 2018: 67–71; tu aj rozbor ďalšej literatúry k téme). Prírodné, problematika univerbizácie sa analyzuje aj v ďalších prácach (napr. KOLÁŘOVÁ 2011, 2017; MARTINCOVÁ, Niševa 2018).

3.2.5. Abreviačná motivácia

Abreviačná motivácia je intralingválny a interlexematický nominačný typ a týka sa procesu redukcie rozsiahlejších lexém na komunikačne akceptovateľné minimum, t. j. tvorenia skratiek, napr. *akciový spoločnosť* → *a. s.*, *daň z pridanej hodnoty* → *DPH*). Abreviačne sa tvoria aj univerbáty typu *geneticky modifikovaný organizmus* → *GMO*, *informačné technológie* → *IT* (podrobnejšie o abreviačnej motivácii porov. OLOŠTIAK 2011: 229–266; GAVUROVÁ 2013).

Schéma 16. Abreviačná motivácia



3.2.6. Sémantická motivácia

Sémantická motivácia (ďalej aj SémM) je intralingválny nominačný typ, ktorý sa prototypovo realizuje intralexematicky. Jej podstatou je tvorenie nových semém v rámci existujúcich lexikálnych jednotiek, čím vzniká alebo narastá polysémia: napr. *dirigovať* „viest’ hud. teleso pri interpretácii“ (*V Slovenskom národnom divadle dostal skvelú príležitosť dirigovať v baletе.*) → „riadiť, viesť“ (*Kapitán futbalistov dobre dirigoval hru svojho mužstva.*), *hit* „populárna pieseň“ (*Kapela na koncerte zahrála všetky svoje najväčšie hity.*) → „niečo populárne“ (*módny hit*), *kúrenie* „keď sa kúri“ (pomenovanie deja: *Radosť z kúrenia pevným palivom je po sezóne dvojnásobná.*) → „vykurovacia sústava“ (*rekonštrukcia elektroinštalácie a kúrenia*), *kuchynský* „týkajúci sa kuchyne“ (*kuchynský nábytok*) → „jednoduchý, podradný“ (*kuchynská angličtina*), *extáza* „mimoriadne citové vzrušenie“ (*Na nič nemyslela, telo sa jej vzpínalo v blaženej extáze.*) → „druh drogy“ (*Oproti heroínu, aplikovanému injekciou do žily, stačí totiž tabletku extázy prasto prehltnúť.*).

Nový význam môže vzniknúť aj špecifickým spôsobom – sémantickou univerbizáciou. Tento proces možno prostredníctvom TLM charakterizovať ako syntaktickú demotiváciu (zánik syntaktickej motivácie, t. j. zjednoslovenie) a nadobudnutie sémantickej motivácie, napr. *dcérsky podnik* → *dcéra* „dcérsky podnik“.

SémM sa môže prejavovať aj interlexematicky, a to spôsobom, ktorý J. Dolník (2007) označil ako ambisémiu. **Ambisémiá** sa uskutočňuje viace-

rými spôsobmi, z ktorých na tomto mieste spomenieme dva: 1) sémantická a funkčná transpozícia pri tvorení viacсловných pomenovaní, keď sa podkladová syntaktická konštrukcia lexikalizuje (dochádza k posunu významu a funkcie): napr. *francúzske + zemiaky* → *francúzske zemiaky*, *hádzat' + hrach + na + stenu* → *hádzat' hrach na stenu*; 2) sémantická a funkčná transpozícia pri apelativizácii (*Judáš* → *judáš*) a proprializácii (*mlynár* → *Mlynár*), keď sa mení význam bez zmeny formy, ale zároveň vzniká nová lexéma.

Schéma 17a. Sémantická motivácia – intralexematická realizácia

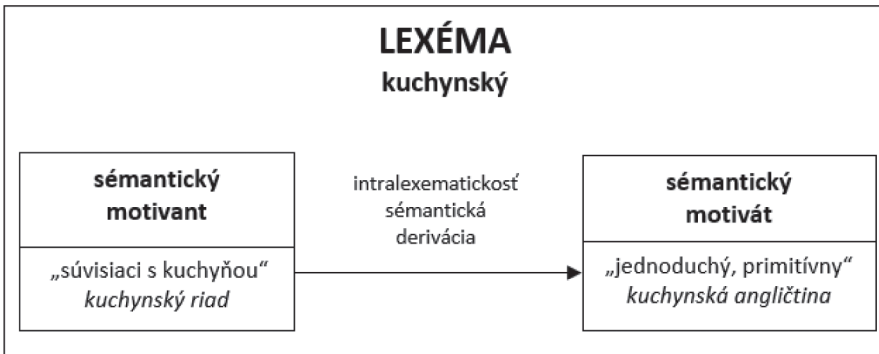
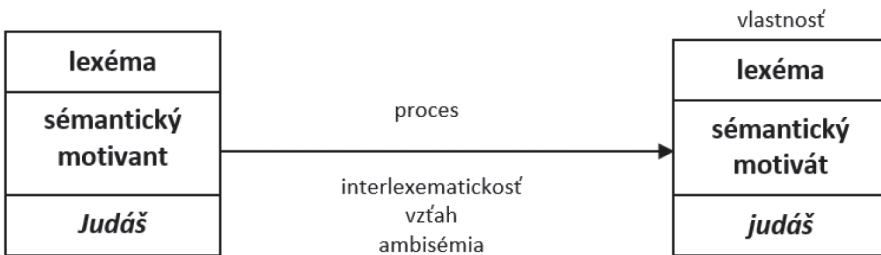


Schéma 17b. Sémantická motivácia – interlexematická realizácia

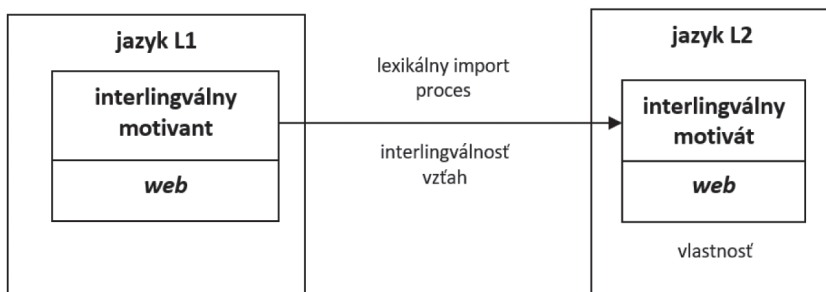


3.2.7. Interlingválna motivácia

Ako z názvu vyplýva, interlingválna motivácia má interlingválny charakter a týka sa preberania lexém z cudzích jazykov, napr. *bingo*, *blackjack*, *background*, *cash*, *bluetooth*, *default*, *homebanking*, *e-banking*, *m-banking*, *shareware*, *freeware*, *skener*, *browser*, *spam*, *shop*, *shopping centrum*, *call centrum*, *sitkom*, *daily*, *inzin*, *fanzin*, *face-lifting*, *peeling*, *minela*, *múšli*. Proces prevzatia možno stručne opísať tak, že v prvej fáze sa jazykový prvok východiskového jazyka (L1) „naklonuje“, vytvorí sa replika, ktorá sa prevezme do preberajúceho jazyka (L2), v ktorom sa rozličným spôsobom adaptuje

(bližšie k charakteru tohto typu porov. OLOŠTIAK 2011: 195–228; OLOŠTIAK 2012; OLOŠTIAK a Rešovská 2022).

Schéma 18. Interlingválna motivácia



4. NOMINAČNÁ RELAČNOSŤ

Jednotlivé typy motivácie rozličným spôsobom prichádzajú do kontaktu. Tento fakt sa berie do úvahy pri postulovaní konceptu motivačnej relačnosti, ktorá sa prejavuje ako kooperácia, determinácia a inkompatibilita (OLOŠTIAK 2011: 31–39). Nominačná relačnosť sa môže realizovať ako kooperácia (4.1) a determinácia (4.2). S tým úzko súvisí aj možnosť alternatívnej interpretácie nominačných procesov, ktoré označujeme ako nominačná polymotivácia (4.3).

4.1. Nominačná kooperácia

Najvýraznejším prejavom relačnosti je kooperácia, t. j. prítomnosť dvoch alebo viacerých motivačných typov v jednej lexéme. Spolupráca sa môže prejavovať aj pri nominácii, a to takým spôsobom, že na utvorení lexémy sa simultánne podieľa viac typov motivácie. Rozoznávame pritom vlastnú, nevlastnú a transponovanú nominačnú kooperáciu.

4.1.1. Vlastná nominačná kooperácia

Podstata vlastnej nominačnej kooperácie spočíva v tom, že dva typy motivácie sa ex aequo podieľajú na utvorení príslušného pomenovania, napr. *profesor* → *profák* (abreviačná + slovotvorná motivácia: pomenovanie vzniklo súčasne skrátením a sufixáciou), *mouse* → *myš* „druh vstupného zariadenia počítača“ (interlingválna + sémantická motivácia; sémantický kalk).

Prostredníctvom kooperácie slovotvornej a abreviačnej motivácie možno vysvetliť viacero prípadov tzv. lexikálnej kontaminácie (angl. *blending*), napr. okazionalizmy *EUnifikácia* (*EÚ* + *unifikácia*), *Ficošenko* (*Fico* + *Lukašenko*).

4.1.2. Nevlastná nominačná kooperácia

Podstata nevlastnej nominačnej kooperácie spočíva v tom, že dva typy motivácie sa podieľajú na utvorení príslušného pomenovania, pričom mož-

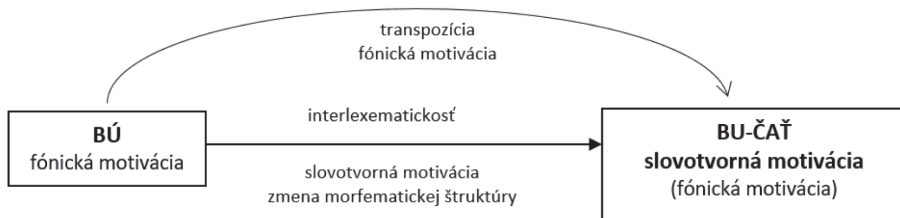
no vyčleniť nominačnú dominantu a subdominantu, napr. *Inter arma silent Musae*. → *Inter arma silent Musae*. Táto frazéma bola prevzatá z latinčiny (dominantou je interlingválna motivácia) aj so svojou štruktúrnou vlastnosťou, ktorou je viacslavnosť (subdominantou je syntaktická motivácia). Podobne abreviatúra *USA* je dominantne interlingválne motivovaná a subdominantne aj abreviačne motivovaná. V slovenčine sa uvedomuje to, že ide o iniciálovú skratku, hoci jej abreviačný motivant *United States of America* sa v pôvodnej podobe nepoužíva, pretože sa prekladá ako *Spojené štáty americké*.

4.1.3. Transponovaná nominačná kooperácia

O transponovanej nominačnej kooperácii hovoríme vtedy, keď sa v príslušnom nominačnom kroku uplatňuje de facto jeden nominačný typ, no ten v sebe obsahuje aj iný typ motivácie aktívny v predchádzajúcom nominačnom kroku.

Tieto prípady sa týkajú predovšetkým slovtvornej motivácie, ktorá funguje ako „prenášač“. V slovtvornom základe sa uchováva vlastnosti ďalšieho motivačného typu. Napríklad verbum *bučať* ako deonomatopoický derivát s významom „vydávať“ zvuk *bú* ako krava“ je utvorený pomocou slovtvornej motivácie, no uvedomuje sa tu aj fónická motivovanosť charakteristická pre motivant *bú*. Podobne pri deabreviačných derivátoch s flektivizačným formantom typu *PIN* → *PIN-ko* sa popri slovtvornej motivácii uvedomuje aj abreviačná motivácia.

Schéma 19. Transponovaná nominačná kooperácia



4.2. Nominačná determinácia

Motivačná determinácia sa charakterizuje ako prejav dynamiky – nadobudnutie jedného motivačného typu je sprevádzané obmenou, oslabením alebo zánikom iného motivačného typu. Tým sa otvára priestor na explanáciu ďalších jazykových javov, ktoré majú vzťah aj k nominácii. Podstatu nominačnej derivácie možno vysvetliť na príklade univerbizácie.⁹

⁹ Komplexne o univerbizácii v slovenčine porov. Palková (2018). Univerbizácii ako dôležitému javu v slovanských jazykoch bola venovaná aj 18. konferencia Komisie pre slovanskú slovtvorbu pri Medzinárodnom komitáte slavistov; porov. zborník *Univerbacija/univerbizacija u slavenskim jezicima*, ŠEHOVIĆ 2018.

Ako je známe, univerbizácia je proces, podstatou ktorého je utvorenie jednoslovného pomenovania z viacslovného pomenovania, pričom medzi týmito lexémami sa realizuje vzťah synonymie. Univerbizáciu možno z motivačného hľadiska charakterizovať ako zánik syntaktickej motivácie (syntaktickú demotiváciu)¹⁰ a nadobudnutie ďalšieho motivačného typu podľa toho, o aký druh univerbizácie ide:

a) syntaktická demotivácia + morfológická motivácia: *červená karta* → *červená*, *finančné oddelenie* → *finančné* (adjektívum vo viacslovnom pomenovaní sa pri univerbizácii substantivizuje; tradične sa hovorí o eliptickej univerbizácii);

b) syntaktická demotivácia + slovtvorná motivácia: *tlačová konferencia* → *tlačovka*, *rýchlostná cesta* → *rýchlocesta* (slovtvorná univerbizácia);

c) syntaktická demotivácia + abreviačná motivácia: *informačné technológie* → *IT*, *hrubý domáci produkt* → *HDP* (abreviačná univerbizácia);

d) syntaktická demotivácia + sémantická motivácia: *dcérsky podnik* → *dcéra* „dcérsky podnik“, *zlatá medaila* → *zlato* „zlatá medaila“ (utvára sa nový význam jednoslovného pomenovania, ktorý je identický s významom viacslovného pomenovania);

4.3. Nominačná polymotivácia

Osobitne stoja prípady, keď lexikálnu jednotku možno z hľadiska nominácie charakterizovať ako polymotivovanú. Tento jav dokladáme príkladmi z nominačného hniezda *weblog*, *blog*.¹¹

Nominačným východiskom je interlingválna motivácia, na základe ktorej sa lexéma *blog* chápe ako prevzatá (interlingválne motivovaná). Ide o pomenovanie, ktoré v angličtine vzniklo reinterpretáciou primárneho *weblog* v nominačnom smere *weblog* → *we blog* → *blog*, pričom ako alternatíva je možná aj synchronná charakteristika prostredníctvom abreviačnej motivácie: *weblog* → *blog*. S ohľadom na túto skutočnosť teda už pri samotnej lexéme *blog* možno uvažovať o nominačnej polymotivácii: 1) interlingválna nominácia: $\{blog\}_A \rightarrow \{blog\}_S$, 2) abreviačná nominácia: $\{weblog \rightarrow blog\}_S$.¹²

Do slovenčiny bolo prevzatých viacero ďalších pomenovaní, ktoré sa začlenili do nominačného hniezda *weblog*, *blog* ako slovtvorne motivované, pretože sa prevzali oba členy motivačnej dvojice – motivant aj motivát.

¹⁰ Syntaktická demotivácia je zrejماً, pretože z viacslovného, syntakticky motivovaného pomenovania sa tvorí jednoslovné, syntakticky nemotivované pomenovanie.

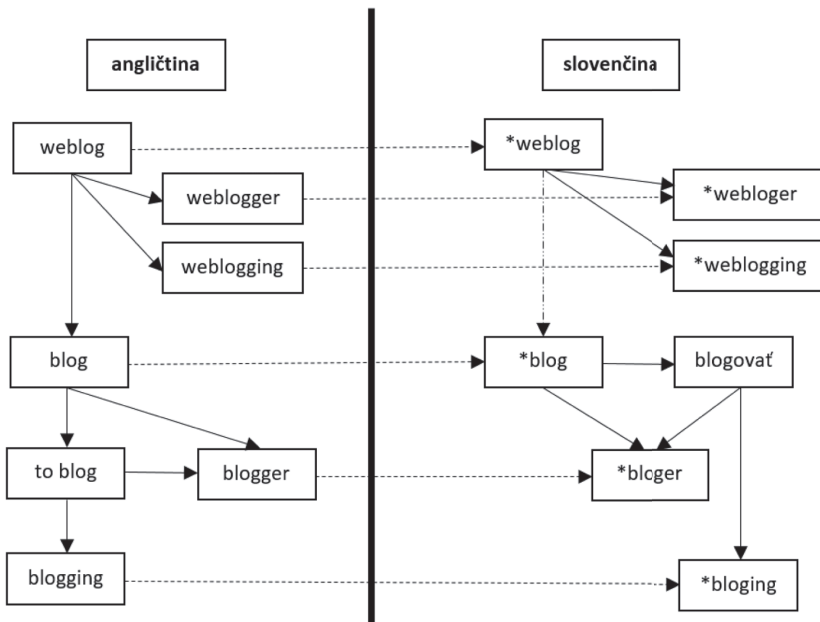
¹¹ O termíne nominačné hniezdo s podrobnejším výkladom na spomínaných príkladoch *weblog*, *blog* porov. OLOŠTIAK 2021.

¹² Abreviačný vzťah sa v slovenčine uvedomuje menej výrazne než v angličtine, preto sme ho v schéme 20 naznačili bodkovanou a prerušovanou čiarou.

V týchto prípadoch možno uvažovať o nominačnej polymotivácii na úrovni interlingválna motivácia – slovotvorná motivácia, napr. $\{blogger\}_A \rightarrow \{blogger\}_S$ aj $\{blog \rightarrow blogger\}_S$, $\{vlogger\}_A \rightarrow \{vlogger\}_S$ aj $\{vlog \rightarrow vlogger\}_S$, $\{videoblogger\}_A \rightarrow \{videoblogger\}_S$ aj $\{videoblog \rightarrow videoblogger\}_S$. Ďalším polymotivačným impulzom môže byť remotivácia pod vplyvom dotvorenia motivantu (*blogovať* → *bloging*) alebo pravá kompozícia a semikompozícia¹³ (*fotoblog*, *videoblog*, *autoblog*, *foodblog*, *mikroblog*). Vzťah interlingválnej motivácie a nominačnej situácie v slovenčine na pozadí angličtiny zachytáva schéma 19. Hviezdičkou (*) sa naznačujú nominačne polymotivované lexémy, prerušovaná čiara signalizuje interlingválnu motivovanosť.

Rozdiel medzi vlastnou nominačnou kooperáciou (typ *profesor* → *profák*; 3.1.1) a nominačnou polymotiváciou je v tom, že kým v prvom prípade sa dva motivačné typy spoločne (simultánne) podieľajú na utvorení pomenovania, v prípade polymotivácie ide o nominačné alternatívy.

Schéma 20. Nominačná polymotivácia v časti hniezda *weblog*, *blog*



5. ZÁVER

Teória lexikálnej motivácie je pri analýze fungovania lexiky dostatočne univerzálna a konzistentná. Potvrdzuje to aj skutočnosť, že tento teoreticko-metodologický koncept možno efektívne aplikovať aj pri analýze spôsobov

¹³ K termínom semikompozitum, semikompozícia porov. OLOŠTIAK, Vojteková (2021).

tvorenia pomenovaní, procesov, ich statusu, ako aj vzájomných vzťahov (napr. neologizácia, frazeologizácia, proprializácia, apelativizácia), a to pri rešpektovaní dynamických aj statických stránok lexikálnych javov (proces aj výsledok procesu). Do úvahy sa pritom berú intralingválne, interlingválne aj extralingválne (pragmatické) faktory.

Pokiaľ ide o pertraktovanie typov nominácie (spôsobov obohacovania lexiky), možno konštatovať, že nové pomenovania sa fyzicky tvoria prostredníctvom pôsobenia fónickej, sémantickej, slovotvornej, morfolologickej, syntaktickej, abreviačnej a interlingválnej motivácie. Na najvyššej úrovni možno rozlíšiť: 1) imitačnú nomináciu (fónickú motiváciu), podstatou ktorej je jazykové napodobňovanie denotátov – zvukov mimojazykovej reality; 2) lexikálnu nomináciu (všetky ostatné typy), podstatou ktorej je tvorenie pomenovaní na základe pomenovaní alebo významov, ktoré v jazyku už existujú. V rámci lexikálnej nominácie rozlišujeme intralingválnu nomináciu (tvorenie pomenovaní v rámci daného jazyka) a interlingválnu nomináciu (preberanie jednotiek z iných jazykov). Pri intralingválnej nominácii uvažujeme intralexematickosť (tvorenie nových významov pomocou sémantickej motivácie) a interlexematickosť (tvorenie pomenovaní od iných pomenovaní pomocou slovotvornej, morfolologickej, sémantickej, syntaktickej a abreviačnej motivácie). Okrem toho nominačné typy motivácie rozličným spôsobom prichádzajú do kontaktu. Nominačná relačnosť sa môže realizovať ako kooperácia a determinácia, s čím súvisí aj možnosť alternatívnej interpretácie nominačných procesov (nominačná polymotivácia).

Pri tom všetkom sa ukazuje, že centrálné postavenie v procesoch, ktoré súvisia s tvorením nových pomenovaní, tak ako aj pri iných javoch, súvisiacich s fungovaním lexiky slovenčiny a slovanských jazykov, patrí slovotvorbe, slovotvornej motivácii.

Bibliografia

- BAUER, Laurie. *English word-formation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
- BOSÁK, Ján. „Univerbizácia“. In: Ján Horecký, Klára Buzássyová, Ján Bosák et al. *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda, 1989: s. 298–306.
- DOKULIL, Miloš. *Tvoření slov v češtině I. Teorie odvozování slov*. Praha: Nakladatelství ČSAV, 1962.
- DOLNÍK, Juraj. „Otázka motivovanosti a systémovosti slova“. *Jazykovedný časopis* 36/1 (1985): s. 13–22.
- DOLNÍK, Juraj. *Lexikálna sémantika*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1990.
- DOLNÍK, Juraj. *Lexikológia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2003.
- DOLNÍK, Juraj. „Princíp iracionality vo frazéme“. In: Dana Baláková, Peter Ďurčo (eds.). *Frazeologické štúdie. V. Princípy lingvistickej analýzy vo frazeológii*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta, 2007: s. 58–69.

- FILIPEC, Josef, František Čermák. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985.
- FURDÍK, Juraj. *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*. Levoča: Modrý Peter, 1993.
- FURDÍK, Juraj. „Typy lexikálnej motivácie“. *Jazykovedný zápisník* 17–18 (1998–1999): s. 24–27.
- FURDÍK, Juraj. „Motywacja słowotwórcza między innymi typami motywacji leksykalnej“. In: Krystyna Kleszczowa, Ludwig Selimski (eds.). *Słowotwórstwo a inne sposoby nominacji. Materiały z 4 konferencji Komisji Słowotwórstwa przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów (Katowice 27 – 29 września 2000 r.)*. Katowice: Wydawnictwo Gnome, 2000: s. 59–62.
- FURDÍK, Juraj. *Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia)*. Ed. Martin Ološtiak. Prešov: Náuka, 2004.
- FURDÍK, Juraj. *Teória motivácie v lexikálnej zásobe*. Ed. Martin Ološtiak. Košice: Vydavateľstvo LG, 2008.
- GAVUROVÁ, Miroslava. *Skratka ako lexéma (abreviačná motivácia v lexike)*. Prešov: FF PU v Prešove, 2013.
- HORECKÝ, Ján. *Slovotvorná sústava slovenčiny. Podstatné meno. Prídavné meno. Sloveso*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1959.
- HORECKÝ, Ján, Klára Buzássyová, Ján Bosák et al. *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda, 1989.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „O substantivizačných procesoch v slovenčine – morfológicky a derivačne“. In: Oľga Orgoňová et al. (eds.). *Jazyk a jazykoveda v súvislostiach*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2017: s. 458–468.
- JANOČKOVÁ, Nicol. „K eliptickej univerbizácii v slovenčine (typ krstný otec → krstný)“. In: Amela Šehović (ed.). *Zbornik radova [Elektronski izvor]. Osamnaesta međunarodna naučna konferencija Komisije za tvorbu riječi Međunarodnog komiteta slavista Univerbacija/Univerbizacija u slavenskim jezicima. Sarajevo 4–7. aprila 2017*. El. knjiga. Sarajevo: Slavistički komitet, 2018: s. 154–168.
- KOLÁŘOVÁ, Ivana. „Univerbizace“. In: František Štícha (ed.). *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011: s. 273–410.
- KOLÁŘOVÁ, Ivana. *Univerbizace v současné slovní zásobě, obzvlášť slovotvorbě*. Brno: Masarykova univerzita, 2017.
- KUČEROVÁ, Eleonóra. „Univerbizácia substantivizáciou dvojslovných pomenovaní mužských osôb“. *Slavica Slovaca* 8/1 (1973): s. 3–14.
- KUČEROVÁ, Eleonóra. „Z problematiky univerbizácie substantivizáciou. Podstatné mená so ženským gramatickým rodom“. *Slavica Slovaca* 9/1 (1974): s. 23–34.
- MARCHAND, Hans. *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation*. 1. vyd. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1960.
- MARTINCOVÁ, Olga, Božana Niševa. „Univerbizace v konkurenci (na českém a bulharském jazykovém materiálu)“. *Slavia* 87/1–3 (2018): s. 239–262.
- MARTINCOVÁ, Olga. *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha: Univerzita Karlova, 1983.
- MÜLLER, Peter O., Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen, Franz Rainer (eds.). *Word-Formation. An International Handbook of the Languages of Europe*. Vol. 1. Berlin – New York: Mouton de Gruyter, 2015.
- NOVOTNÁ, Renata, Helena Karlíková. „Zvukomalba“. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 2017.
- OLOŠTIAK, Martin. „Motivatológ Juraj Furdík“. In: Juraj Furdík. *Teória motivácie v lexikálnej zásobe*. Ed. Martin Ološtiak. Košice: Vydavateľstvo LG, 2008: s. 11–23.

- OLOŠTIAK, Martin. *Aspekty teórie lexikálnej motivácie*. Prešov: FF PU v Prešove, 2011.
- OLOŠTIAK, Martin. „Poznámky ku konceptu interlingválnej demotivácie“. In: Alena Bohunická (ed). *Jazykoveda v pohybe*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2012: s. 148–157.
- OLOŠTIAK, Martin. „Poznámky k slovotvornej adaptácii prevzatých pomenovaní (na príklade slovotvorného hniezda *blog*)“. *Jazykovedný časopis* 72/3 (2021): s. 769–786.
- OLOŠTIAK, Martin, Martina Ivanová. *Kapitoly z lexikológie (lexikálna syntagmatika a viacslovné pomenovania)*. Prešov: FF PU v Prešove, 2013.
- OLOŠTIAK, Martin, Soňa Rešovská. „A Dictionary of Slovak Neologisms (A Project Description)“. *International Journal of Lexicography* 34/3 (2021): s. 302–314.
- OLOŠTIAK, Martin, Soňa Rešovská. „Neologisms of English Origin in Present-Day Slovak“. *ELOPE: English Language Overseas Perspectives and Enquiries* 19/2 (2022): s. 87–108.
- OLOŠTIAK, Martin, Marta Vojteková. „Kompozitnosť a kompozícia (príspevok k charakteristike zložených slov na materiáli západoslovanských jazykov)“. *Slovo a slovesnosť* 82/2 (2021): s. 95–117.
- PALKOVÁ, Lenka. *Univerbizácia v slovenčine*. Prešov: FF PU v Prešove, 2018.
- PETR, Jan (ed.). *Mluvnice češtiny. 1*. Praha: Academia, 1986.
- RUSÍNOVÁ, Zdeňka. „Konverze“. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 2017.
- SAUSSURE, Ferdinand de. *Kurs obecné lingvistiky*. Přel. F. Čermák. Praha: Odeon, 1989.
- ŠEHOVIĆ, Amela (ed.). *Univerbacija/univerbizacija u slavenskim jezicima*. Sarajevo: Slavistički komitet, 2018.
- ŠTEKAUER, Pavol. *An Onomasiological Theory of English Word-Formation*. Amsterdam: John Benjamins, 1998.
- ŠTEKAUER, Pavol. „Word-Formation“. In: Pavol Štekauer (ed.). *Rudiments of English Linguistics*. Prešov: Slovacontact, 2000: s. 93–131.

Мартин Олоштјак
Универзитет у Прешову
Филозофски факултет
Институт за словачке и медијске студије

АСПЕКТИ ЛЕКСИЧКЕ НОМИНАЦИЈЕ
И ТЕОРИЈА ЛЕКСИЧКЕ МОТИВАЦИЈЕ

Резиме

У овом раду се анализирају начини лексичког богаћења из перспективе теорије лексичке мотивације (ТЛМ). Након уводних напомена, у другом делу изложен је методолошки оквир (основни принципи ТЛМ). Сходно томе, у трећем делу је представљена хијерархија сродних концепата, наиме, три категорије супротних парова: (1) имитативна номинација – лексичка номинација, (2) интралингвистичка номинација – интерлингвистичка номинација, (3) интралексемска номинација – интерлексемска номинација. У складу са тим, описани су следећи

типови лексичке мотивације: фонолошка мотивација, творбена мотивација, морфолошка мотивација, синтаксичка мотивација, мотивација везана за скраћенице, семантичка мотивација, интерлингвистичка (контактна) мотивација. Ови типови представљају одређене начине лексичког богаћења који се традиционално означавају као творба речи, конверзија, позајмљивање, скраћивање итд. Потом се, у четвртм делу, истиче да су типови мотивације међусобно повезани. Ова чињеница се огледа у концепту мотивационе повезаности, који се такође односи на процесе номинације. Номинациона повезаност може се окарактерисати као кооперација или као детерминација. Ово стоји у тесној вези са концептом полимотивације, тј. алтернативном интерпретацијом процеса номинације.

Кључне речи: лексичка мотивација, номинација, фонолошка мотивација, творбена мотивација, морфолошка мотивација, синтаксичка мотивација, мотивација везана за скраћенице, семантичка мотивација, интерлингвистичка (контактна) мотивација, мотивациона повезаност.

Martin Ološtiak
University of Presov
Faculty of Philosophy
Institute of Slovak and Media Studies
Slovakia

ASPECTS OF LEXICAL NOMINATION AND A THEORY OF LEXICAL MOTIVATION

S u m m a r y

The paper analyses the means of lexical enrichment from the viewpoint of a theory of lexical motivation (TLM). After introductory notes, the methodological background (basic principles of TLM) is explained (section 2). Consequently, in section 3, a hierarchy of related concepts is introduced, namely, a three-tiered set of oppositions: (1) imitation nomination – lexical nomination, (2) intralinguistic nomination – cross-linguistic nomination, (3) intralexemic nomination – interlexemic nomination. In accordance with that, the following types of lexical motivation are described: phonological motivation, word-formation motivation, morphological motivation, syntactic motivation, abbreviation motivation, semantic motivation, cross-linguistic (contact) motivation. These types represent particular means of lexical enrichment traditionally referred to as word formation, conversion, borrowing, clipping, etc. Moreover, in section 4 it is pointed out that these types of motivation are interrelated. This fact is reflected in the concept of motivational relatedness, which also applies to nomination processes. Nomination relatedness can be characterized as cooperation or determination. This is closely related to the concept of polymotivation, i.e., an alternative interpretation of nomination processes.

Keywords: lexical motivation, nomination, phonological motivation, word-formation motivation, morphological motivation, syntactic motivation, abbreviation motivation, semantic motivation, cross-linguistic (contact) motivation, motivational relatedness.

ISSN 0350-185X, – Књ. 79, св. 1 (2023), стр. 121–158

UDK: 811.163.41'344

811.163.41:801.6

COBISS.SR-ID: 120269833

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2301121Z>

Примљено: 15. децембра 2022.

Прихваћено: 7. фебруара 2023.

Оригинални научни рад

Драга С. Зец
Универзитет Корнел
Одсек за лингвистику

ЛИНГВИСТИЧКО ИСТРАЖИВАЊЕ ЈЕДНОСЛОЖНЕ ИЛИ МУШКЕ РИМЕ У СРПСКОЈ ПОЕЗИЈИ

Акцент је кључно прозодијско обележје риме у српској поезији, па тако и мушке риме, која је фокус овог рада. Улога акцента је демаркациона: њиме се сигнализира почетак домена риме. Али, присуство акцента у домену риме није обавезно. Ово смо установили квантитативном анализом поетске базе која обухвата осам песника, четири из романтичарске и четири из постромантичарске епохе. Најефектније су звонке риме са демаркираним доменом риме у оба стиха, следеће по ефектности су полувонке риме, са демаркацијом у само једном стиху, а најмање су ефектне мукле риме, у којима је демаркација одсутна. Међутим, граматички систем српског језика само делимично обезбеђује лексичку грађу за реализацију мушких рима. Најефектније звонке риме се лексички реализују искључиво једносложним речима, које су веома редак прозодијски профил, док су најмање ефектне мукле риме реализоване искључиво вишесложним речима, односно, прозодијским профилем који доминира у српском лексикону али гради једва препознатљиве мушке риме. Ова строга и захтевна лексичка ограничења нису прихватили сви песници у поетској бази. Мушке риме се јављају код три од четири песника романтичара, и код само једног песника из постромантичарске епохе.

Кључне речи: гласовно понављање, рима, мушка рима, домен риме, акцент, демаркациона функција акцента.

1. Увод

Истраживање мушке, или једносложне, риме које овде представљамо део је општијег пројекта о лингвистичким аспектима риме у српској поезији, којем припада и рад о женској рими недавно објављен у овом

часопису (Зеџ 2021). Циљ нам је да, као и у том претходном раду, установимо којим се фонолошким средствима остварује гласовна подударност међу стиховима који се римују, овога пута са нагласком на мушкој рими; и да, додатно, истражимо по чему су мушке и женске риме у српској поезији сличне, и по чему се разликују.¹ Као и у претходном раду, степен фонолошке подударности међу стиховима везаним римом испитаћемо користећи поетску базу података која укључује осам српских песника, четири песника романтичара, и четири песника из постромантичарског периода. Ово ће нам омогућити да сагледамо однос између мушке и женске риме како у поетској пракси појединих песника и песничких епоха, тако и на општијем плану.

2. ДОМЕН РИМЕ

2.1. Рима повезује два, или више од два, стиха поетског текста и тиме учествује у његовој општој организацији. Мада је рима пре свега поетска конвенција, она се реализује у фонолошкој равни: стихови везани римом завршавају се истим, или бар сличним, гласовима (в. Жирмунский 1923). Гласовна подударност међу стиховима који се римују остварује се у домену риме, који се на исти начин одређује и за мушке риме и за женске риме. У оба случаја, домен риме почиње вокалом у последњем јаком времену стиха и укључује све гласове који му следе (в. Зеџ 2021). Према овој дефиницији, која се заснива на метричкој организацији стиха, мушке риме се јављају у оним размерима у којима се стих завршава јаком метричком позицијом. Таква конфигурација је карактеристична за јамбске размере. Тако су у краткој јамбској песми Ђуре Јакшића *Као кроз маглу*, наведеној под (1), парни стихови везани једносложним, односно мушким римама *АК* (зр^ак/мр^ак) и *АД* (хл^ад/ј^ад). (Део стиха који се римује подвучен је и, додатно, истакнут курзивом; риму ћемо овако обележавати и у свим осталим примерима.)

(1) Ђура Јакшић, *Као кроз маглу*

Као кроз сиву маглу	
Што само сине зр ^а к,	<i>АК</i>
А гушћи облак дође	
Да већи буде мр ^а к, –	<i>АК</i>
И она само сину,	
Да опет дође хл ^а д,	<i>АД</i>

¹ Риму у српској поезији проучавали су Еекман (1974), Чаркић (2001, 2013), Ћаркић (2010), Зеџ (2021); а из нормативне перспективе, Милованов (1833), Суботић (1845), Томановић (1887), Станојевић (1897), Матош (1952), Кошутић (1941).

Да већа тама буде,
 Да већи буде јăđ ... АД

Мушке риме налазимо и у каталектичком трохеју, у којем је изостављена последња слаба метричка позиција. Стих се стога завршава јаком метричком позицијом, којом је обухваћен и домен риме. Ову конфигурацију налазимо у познатој песми Лазе Костића *Међу јавом и мед сном*, где су други и пети стих, у све три строфе, каталектички трохеји везани мушком римом *ОМ*. Остали стихови су редовни трохеји, с тим што је први стих изузет из шеме римовања, а трећи и четврти су везани женском римом (в. Зеџ 2011).

(2) Лаза Костић, *Међу јавом и мед сном*

Срце моје самохрано,
 ко те дозва у мој дѡм? *ОМ*
 неуморна плетиссанко, *АНКО*
 што плетиво плетеш тăнко *АНКО*
 међу јавом и мед снѡм. *ОМ*

Срце моје, срце лудо,
 шта ти мислиш с плѣтивом? *ОМ*
 ко плетилѝа она стăра, *АРА*
 дан што плете, ноћ ѡпара, *АРА*
 међу јавом и мед снѡм. *ОМ*

Срце моје, срце кивно,
 убио те живи грѡм! *ОМ*
 што се не даш мени жѡву *ИВУ*
 разабрати у плѣтиву *ИВУ*
 међу јавом и мед снѡм! *ОМ*

2.2. Домен риме укључује како метричку структуру стиха тако и њену језичку реализацију.² Ово је показано у (3), где је шематски приказан други стих у примеру (1), и где је јасно одвојена метричка структура стиха (а) од његове језичке реализације (б).

² Раздвајање метричке структуре стиха и њене језичке реализације карактеристично је за генеративну метрику, коју смо узели за теоријски оквир овог рада (в. на пример HALLE, Keyser 1971, а код нас, КОЈЕН 1996). Овде користимо верзију генеративне метрике према којој метричка структура трохејског или јамбског стиха укључује стопу, из чије бинарне форме следи периодично јављање јаких и слабих метричких позиција (в. KIPARSKY 1977; HANSON, Kiparsky 1996). Из ове перспективе, прецизније би било рећи да домен риме почиње јаким временом последње стопе у стиху.

(3) Јамбски шестерац

а. *метричка* $\begin{array}{c} \wedge \\ \text{C} \quad \text{J} \end{array}$ $\begin{array}{c} \wedge \\ \text{C} \quad \text{J} \end{array}$ $\begin{array}{c} \wedge \\ \text{C} \quad \text{J} \end{array}$ јамбске стопе
стируктура метричке позиције

б. *језичка* Што са мо си не зр \hat{a} к текст
реализација σ σ σ σ σ σ подељен у слокове

Свака од три стопе јамбског шестерца рашчлањена је на слабу (C) и јаку (J) метричку позицију (а), а свакој метричкој позицији, на језичком плану, одговара по један слог, укључујући и гласовни материјал који му припада (б); домен риме је уоквирен. На метричком плану, почетак домена риме подудара се са последњим јаким временом стиха. Међутим, слог *зrâk*, који реализује ту метричку позицију, само делимично припада домену риме: укључен је вокал *â* и консонант *k* који му следи, али не и консонанти *zr* који му претходе. Дакле, метрички план одређује где у метричкој схеми почиње домен риме, а реализациони план, који гласови су њиме обухваћени.

Домен риме се у литератури најчешће одређује као низ који почиње вокалом последњег акцентованог слога у стиху и обухвата све гласове који следе; дакле, искључиво на плану језичке реализације.³ Међутим, резултати нашег претходног истраживања јасно показују да домен женске риме у српској поезији може почети не само акцентованим већ и неакцентованим вокалом (Зеџ 2021). Ово важи и за мушку риму. Мада обично почиње акцентованим вокалом, домен мушке риме може почети и неакцентованим вокалом, као у рими плетивом/снџм, у другој строфи примера (2). Из овога следи да дефиниција домена риме, бар кад је реч о српској поетској традицији, мора да укључи метричку структуру стиха, што је од једнаког значаја и за мушке и за женске риме.⁴

³ О акценту као конститутивном аспекту риме в. HANSON 2006, GREEN 2017 и ЧАРКИЋ 2013, где је дат изврстан преглед дефиниција риме, које најчешће укључују акценат као њено битно својство.

⁴ Ова дефиниција се наравно односи на риму у везаном стиху, који се одликује јасном метричком структуром. Треба додати да акценат представља готово неизоставно својство риме у поетским традицијама као што су енглеска (в. HANSON 2006; GREEN 2017) и, у још већој мери, руска (в. КОНДРАТОВ 1963; ГАСПАРОВ 1984а; 1984б). То би могао бити разлог што се у овим поетским традицијама даје знатна предност дефиницијама према којима домен риме почиње акцентованим слогом у односу на оне које се ослањају на метричку структуру (в. на пример, НОЛТМАН 1996 и HANSON 2006). Битно је друкчија, у том погледу, српска рима, чији домен не мора да укључи акценат. На ову специфичност риме у српској поезији указали су Еекман (1974), Чаркић (2013), као и Зеџ (2021).

3. Предмет истраживања и песничка база података

3.1. Пројекат о рими у српској поезији, у оквиру којег овде проучавамо мушку риму, квантитативне је природе и користи поетску базу података добијену пописивањем рима из опуса четири песника романтичара: Бранка Радичевића (1824–1853), Ђуре Јакшића (1832–1878), Јована Јовановића Змаја (1833–1904) и Лазе Костића (1841–1910); и четири песника из построматичарског периода, укључујући Војислава Илића (1862–1894) и три песника ране модерне: Јована Дучића (1871–1943), Милана Ракића (1876–1938) и Милутина Бојића (1892–1917).⁵ Песничке збирке које смо користили наведене су у изворима, датим на крају рада. У песничкој бази података, свака рима је означена као мушка или женска, а затим су наведена фонолошка својства речи које је реализују, укључујући њихову прозодију као и дужину мерену бројем слогова; и затим степен њихове прозодијске, гласовне и морфолошке подударности.⁶

У табели (4) наведени су бројеви мушких и женских рима које користи сваки од осам песника у нашој поетској бази, и њихов проценат у односу на све обрађене риме. Као што се види, мушке риме се јављају много ређе него женске. Код Јакшића и Костића мушке риме чине нешто мање од четвртине укупног броја рима, код Војислава Илића око петине, код Змаја нешто више од шестине; код Бранка Радичевића, Милана Ракића и Милутина Бојића јављају се у незнатном броју, док их код Дучића и нема. Женске риме су дакле далеко заступљеније од мушких и представљају или доминантан, или чак једини, тип риме. Ово је само једна од битних разлика између ова два типа риме, који се, као што ћемо видети, знатно разликују и по реализацији гласовне подударности, условљеној у великој мери фонолошким профилима речи у српском језику. Из овога следи да је женска рима необележен тип риме, редовно присутан у опусима римоване поезије; а да је, насупрот томе, мушка рима обележен, мање заступљен тип риме, коју не користе сви песници, и чије присуство подразумева и присуство женске риме.⁷

⁵ О рими Бранка Радичевића в. Илић 1964: 50–51; о Змајевој рими в. ZOGVIĆ 1983; о рими Лазе Костића, в. Зеџ 2011; о Ракићевој рими, в. Милчић 1973. Једино је Миличићев приступ квантитативне природе. У овом прилогу је пописан целокупан фонд Ракићевих рима као и речи којима су реализоване, али нема података о њиховом акценту.

⁶ У овом раду анализирамо само прозодијска својства акцентованих слогова у последњем јаком времену стиха. Мада смо у поетску базу уносили прозодијска својства слога у тој метричкој позицији и кад није носилац акцента, ове податке нисмо унели у анализу зато што захтевају даљу обраду која укључује и дијалекатска својства појединих песника.

⁷ Овде се мисли на појам обележености (или маркираности) који су у лингвистику унели Николај Трубецкој и Роман Јакобсон, као значајан принцип организације у фонолошкој и морфолошкој равни, према којем су, на пример, звучни консонанти обележени у односу на безвучне, а облици претерита обележени у односу на презент.

(4) Однос мушких и женских рима у бази података

<i>Романтизам</i>	<i>мушке риме</i>	<i>женске риме</i>	<i>укупно</i>
Бранко Радичевић	9	743	752
	1%	99%	
Ђура Јакшић	196	648	844
	23%	77%	
Јован Јовановић	114	648	762
	15%	85%	
Лаза Костић	368	1219	1587
	23%	77%	

<i>Послѐромантизам и рана модерна</i>	<i>женске риме</i>	<i>мушке риме</i>	<i>укупно</i>
Војислав Илић	305	1129	1434
	21%	79%	
Јован Дучић	0	520	520
	0%	100%	
Милан Ракић	18	808	826
	2%	98%	
Милутин Бојић	14	790	804
	2%	98%	

3.2. Када је реч о фонолошкој подударности међу стиховима који се римују, најчешће се мисли на подударност у квалитету гласова. Али једнако је важна и подударност у прозодијским параметрима. Овај аспект реализације риме биће основни предмет истраживања мушке риме, као што је, у претходном раду, био и основни предмет истраживања женске риме (Зеџ 2021). Управо прозодијска подударност, или неподударност, игра веома значајну улогу у фонолошкој реализацији српске риме, што је чини знатно друкчијом од риме у већини познатих поетских традиција.

Осврнућемо се, кратко, и на подударност у квалитету гласова. Овај вид подударности је, у случају мушке риме, у потпуности реализован код Војислава Илића, код којег сви стихови који се римују имају идентичне гласове у домену риме. Ово се може рећи и за Змаја и Ђуру Јакшића, који имају само по једну нетачну риму. Изузетак чини Лаза Костић, код којег налазимо 52 нетачне риме, што чини 14% од укупног броја мушких

О њиховом схватању о обележеном и необележеном (односно, маркираном и немаркираном) статусу лингвистичких облика, уз обимну литературу, в. Ivić 1975: 113–121. Уз то, према Џозефу Гринбергу, необележене форме одликују се већом фреквенцијом јављања од обележених, док обележене форме својим присуством имплицирају и присуство необележених (GREENBERG 1966). Управо је ово, као што је већ напоменуто, од непосредног значаја за разумевање односа мушке и женске риме у српској поезији.

рима. Неподударност се односи искључиво на завршни консонант, као у рими *д̄ан/пл̄ам*, у стиховима *свеїлосїи* и *мрак да сїоїи*, *ноћ и д̄ан* / *анђелску сласїи* и *їакленички їл̄ам* из Костићеве песме *О Шексїировој їприсїагодишњици*.

У поређењу са мушким нетачним римама, женске нетачне риме се јављају нешто чешће. Тако, Ђура Јакшић има 4%, Змај 5%, а Лаза Костић чак 18% женских нетачних рима; код осталих пет песника све, или готово све, женске риме су тачне (в. Зеџ 2021). Можемо закључити да песници у нашој поетској бази генерално не показују склоност ка нетачним римама. Једино Лаза Костић, по много чему изузетан песник, значајније укључује нетачне риме у свој уметнички поступак; детаљније о томе видети Зеџ 2011.

4. ПРОЗОДИЈСКА ПОДУДАРНОСТ У ДОМЕНУ РИМЕ

4.1. Основни прозодијски параметар за разумевање риме је акценат, који је у српском језику сложене природе и укључује експираторну и тонску компоненту.⁸ Фокус овог истраживања је улога експираторне компоненте акцента у грађењу рима.⁹ Подударност у прозодијским параметрима односиће се пре свега на акцентованост, или неакцентованост, вокала којим почиње домен риме. Подсећамо да акценат на том вокалу није обавезан и, управо зато, није укључен у дефиницију домена риме (уп. одељак 2). Али, иако необавезно обележје, акценат знатно утиче на фонолошко профилисање риме; не само женске, као што смо показали у претходном раду, него и мушке. Овде ће нас, као и у разматрању женске риме, занимати да ли је, на вокалу којим почиње домен риме, акценат присутан у оба стиха везана римом, или само у једном, или је у оба одсутан. Да одмах напоменемо да се у поетској бази јављају сва три случаја, што показује следећи пример:

⁸ Сложеност српског акцента огледа се и на фонетском плану. Његова експираторна компонента одговара акценатском удару који се реализује као продужено трајање акцентованог вокала. Лехисте и Ивић (LEHISTE, Ivić 1986: 62) експериментално су установили да је трајање вокала под акцентом 1,4 до 1,6 пута дуже него трајање одговарајућег неакцентованог вокала. Тонска компонента се реализује као висока тонска фреквенца на акцентованом вокалу (силазни акценти), или на вокалу који му непосредно следи (узлазни акценти), као што су експериментално показали LEHISTE, Ivić (1986), и у новије време, ZSIGA, Zec (2013) и ZEC, Zsiga (2022). Ове две компоненте граде четири традиционална српска акцента. О фонолошкој организацији система српских акцената, в. BROWNE, McCawley 1965, Ivić 1976, INKELAS, Zec 1988, ZEC 1993, 1999, ZEC, Zsiga 2022.

⁹ Тачније речено, изван фокуса овог рада је подударност у четири традиционална акцента. О том аспекту риме в. ЧАРКИЋ 2013 и Зеџ 2019.

(5) Јован Јовановић Змај, *Ђулићи IV*

И ти си храбра била	
– Ох довео те <i>Бôџ!</i> –	<i>ОГ</i>
Записала си име	
Сред кама стúденоџ.	<i>ОГ</i>
Записала си име	
Злаћаном руком тџ,	<i>У</i>
И скинула си тиме	
Ту страшну ўклетвџ.	<i>У</i>
И подигла си цркву	
Ко тврди неки грâд,	<i>АД</i>
Оживела си веру,	
Пробудила си нâд.	<i>АД</i>
Распламтела си љубав,	
И разлила си сјâј –	<i>АЈ</i>
Задахнула си цвеће,	
Повратила си мâј.	<i>АЈ</i>
Отворила си чесме	
Кроз горе ўбавџ,	<i>Е</i>
Оснажила си песме	
Да славу прòславеџ.	<i>Е</i>
Дочарала си птице	
Да лете пò цвећу,	<i>У</i>
Славуји да се с мојом	
Песмом нâдмећу.	<i>У</i>

У римама *АД* (*грâд/нâд*) и *АЈ* (*сјâј/мâј*), у трећој и четвртој строфи Змајевог *Ђулића IV*, акценат је у оба стиха присутан у домену риме. У римама *ОГ* (*Бôџ/стúденоџ*) и *У* (*тџ/ўклетвџ*), у првој и другој строфи, акценат је присутан у домену риме у само једном од два стиха, док у другом остаје изван ње. И најзад, у римама *Е* (*ўбавџ/прòславеџ*) и *У* (*пò цвећу/нâдмећу*), у петој и шестој строфи, акценат је изван домена риме у оба стиха која се римују. За ове случајеве акценатске подударности, или неподударности, користимо, као и у претходном раду, описне називе наведене у првом ступцу табеле (6); у другом ступцу је дато објашњење, у трећем примери из Змајеве песме под (5), а у четвртном, шематски приказ сваког случаја (где *А* означава присуство, а *θ* одсуство акцената у домену риме):

(6) Подударност у акценту међу стиховима везаним римом

	<i>домен риме укључује акцената̄</i>	<i>йриме</i>	<i>шема</i>
а. звонке риме	у оба стиха	гр \hat{a} д/н \hat{a} д сј \hat{a} ј/м \hat{a} ј	A/A
б. полузвонке	само у једном стиху	Б \hat{o} г/ст \hat{u} деног т \hat{u} /уклетву	A/0
в. мукле	ни у једном стиху	ўбаве/пр \hat{o} славе п \hat{o} цв \hat{e} ћу/н \hat{a} дмећу	0/0

4.2. На основу квантитативне обраде свих мушких рима, класификованих у звонке, полузвонке и мукле, као под (6), стекли смо увид у заступљеност сваког од ова три типа у нашој поетској бази. Добијени подаци приказани су у табели (7), подељеној у два дела: (7а) се односи на песнике који знатније користе мушке риме, а (7б) на оне код којих се мушке риме или јављају веома ретко, или их уопште нема.

(7) Пропорције звонких (A/A), полузвонких (A/0) и муклих (0/0) мушких рима у поетској бази података:

а. знатнији број мушких рима

	звонке (A/A)	полузвонке (A/0)	мукле (0/0)
Ђ. Јакшић	123	41	32
	63%	21%	16%
Ј. Ј. Змај	58	24	32
	51%	21%	28%
Ј. Костић	155	107	106
	42%	29%	29%
В. Илић	297	8	0
	97%	3%	

б. незнатан број мушких рима

	звонке (A/A)	полузвонке (A/0)	мукле (0/0)
Б. Радичевић	8	1	0
	89%	11%	
Ј. Дучић	0	0	0
М. Ракић	18	0	0
	100%		
М. Бојић	14	0	0
	100%		

Табела (7а) показује да се, по стратегији формирања рима, три песника романтичара јасно разликују од Војислава Илића, песника из позније епохе. Док романтичари користе сва три типа риме, Илић користи звонке и полузвонке, али не и мукле риме. Уочавамо притом и разлике међу романтичарима: Јакшић користи звонке риме више, а полузвонке и мукле мање, него друга два песника. Табела (7б) показује да песници са незнатним бројем мушких рима користе звонке, али не и друга два типа риме (осим једне полузвонке риме код Радичевића).

Овде ћемо се претежно бавити песницима побројаним у табели (7а), који знатније користе мушке риме. У следећем одељку уводимо појам ефектности риме, који ће нам омогућити да упоредимо стратегије у грађењу мушких рима које користе ова четири песника.

4.3. Прозодијска подударност међу стиховима везаним римом разликује се од подударности у квалитету гласова. Поред чисто метричке, акценат у последњој јакој позицији стиха има још једну улогу. Акценат сигнализира почетак домена риме, као што, у фонолошкој равни, сигнализира границе лингвистичких конституената, вршећи у оба случаја такозвану демаркациону функцију (ТРУБЕТЗКОУ 1939). Акценат је, дакле, демаркационо средство које, својим присуством у домену риме, знатно доприноси њеној ефектности (као што је констатовано у Зец 2021: 137). Најефектније су звонке риме, где је акценат присутан у оба стиха, за њима следе полузвонке риме, са акцентом у само једном стиху, док су мукле риме, са оба стиха без акцента, најмање ефектне. Ови односи су представљени на скали (8), где су три типа риме поређана по степену ефектности (в. такође Зец 2021: 137). Уз то, мање ефектне риме подразумевају риме вишег степена ефектности. Присуство муклих рима подразумева присуство полузвонких рима, које заузврат подразумевају присуство звонких рима. Тако Војислав Илић, који укључује два типа риме, користи звонке и полузвонке, а Ракић и Бојић, као једини тип, користе само звонке риме (в. табеле под (7)).

(8) Скала ефектности риме:

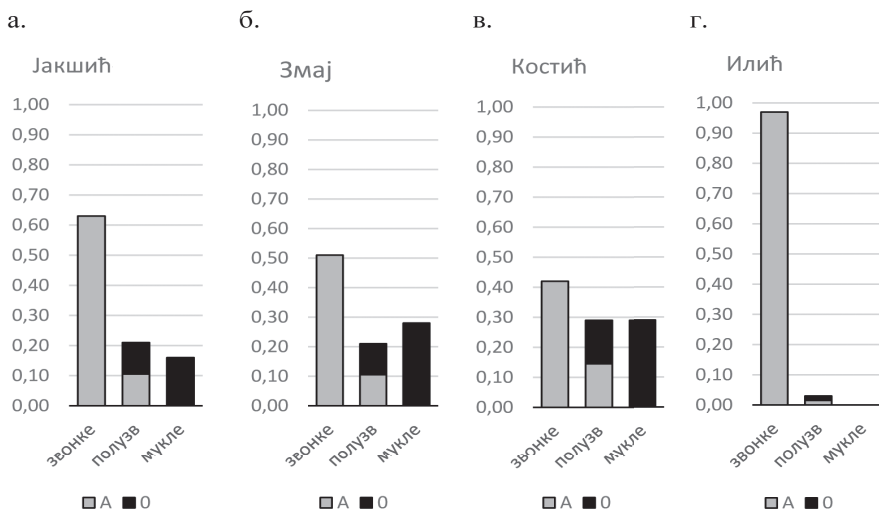
тип риме	<i>звонке риме</i>	>>	<i>̄олузвонке риме</i>	>>	<i>мукле риме</i>
акцентованост	A/A		A/0		0/0

За прозодијску подударност кључно је присуство акцента у оба стиха која се римују. То значи да су једино звонке риме прозодијски подударне и, самим тим, у врху скале ефектности. Али, мада прозодијски неподударне, полузвонке и мукле риме се разликују по степену ефектности; чак и делимично присуство акцента доприноси ефектности риме.

Ефектност риме је, у знатној мери, одређена заступљеношћу стихова акцентованог (А) и неакцентованог (0) домена и њиховим распоредом у односу на три типа риме. Ови односи су, за песнике побројане у табели (7а), приказани у графиконима под (9), а детаљније у табели (10).

(9) Мушке риме: Ђ. Јакшић, Ј. Ј. Змај, Л. Костић, В. Илић

Пропорције стихова са акцентованим (А) и неакцентованим (0) доменом риме укључених у звонке (А/А), полузвонке (А/0) и мукле (0/0) риме (изражене у процентима):



Међу песницима романтичарима, Јакшић користи 73,5% стихова акцентованог домена, што је више него код друга два песника; Змај користи 61,5%, а Костић само 56,5% (в. табелу (10)). Ово наравно утиче и на пропорције звонких, полузвонких и муклих рима (9а, б, в)). Звонких рима је највише код Јакшића, нешто мање код Змаја и најмање код Костића. Насупрот томе, заступљеност стихова неакцентованог домена утиче на пропорцију муклих рима, којих је највише код Костића, незнатно мање код Змаја и најмање код Јакшића. Овом расподелом су полузвонке риме унеколико ускраћене: код Костића су заступљене у једнакој пропорцији као и мукле, док их Змај користи чак и ређе него мукле. Ово наравно води огрешењу о скалу ефектности, која налаже да се полузвонке риме јављају у већој пропорцији од муклих. И код Јакшића, чије су мушке риме сагласне са скалом ефектности, полузвонке риме су само незнатно заступљеније у односу на мукле. Нижа, или чак ниска, ефектност мушких рима могла би се код сва три песника романтичара свести на извесну несклоност ка полузвонким римама у односу на преостала два типа. С друге стране, Војислав Илић, песник постромантичарске епо-

хе, користи готово искључиво стихове акцентованог домена, у високој пропорцији од 98,5% (в. табелу (10)). Неколицина стихова неакцентованог домена смештена је у полузвонке риме тако да муклих рима уопште и нема (в. графикон (9д)). Ово наравно резултира изузетно високим степеном ефектности целокупног скупа мушких рима.

(10) Пропорције стихова са акцентованим (А) и неакцентованим (0) доменом риме укључених у звонке (А/А), полузвонке (А/0) и мукле (0/0) риме (изражене у процентима) – мушке риме:

		звонке (А/А)	полузвонке (А/0)	мукле (0/0)	укупно
Ђ. Јакшић	А	63%	10,5%		73,5%
	0		10,5%	16%	26,5%
Ј. Ј. Змај	А	51%	10,5%		61,5%
	0		10,5%	28%	38,5%
Л. Костић	А	42%	14,5%		56,5%
	0		14,5%	29%	43,5%
В. Илић	А	97%	1,5%		98,5%
	0		1,5%		1,5%

Можемо закључити да се песници романтичари с једне стране, и Војислав Илић с друге, служе различитим стратегијама у грађењу мушких рима. Особености ових стратегија, као и разлике међу њима, приписаћемо начину на који сваки од ова четири песника користи, или је бар склон да користи, специфичну лексику којом се у српском језику реализују мушке риме. Песници романтичари користе како лексику са акцентом у домену риме тако и ону која домен риме оставља без акцента, али нерадо комбинују ова два прозодијска типа, што је наравно својство полузвонких рима. Међутим, Војислав Илић се готово искључиво ослања на лексику чији се акценат поклапа са доменом риме, дакле лексику којом се граде звонке риме, ретко користећи речи друкчије прозодије. О овоме ћемо, у склопу разматрања прозодијских профила речи којима се реализују мушке риме, детаљније говорити у следећим одељцима, а посебно у одељку 6.

5. ЛЕКСИЧКА РЕАЛИЗАЦИЈА МУШКИХ РИМА

5.1. Прозодијски профили речи које граде звонке, полузвонке и мукле риме

Као што смо видели, акценат има кључну улогу у подели рима на три типа: звонке, полузвонке и мукле. Важно је, наравно, имати на уму да

акценат припада речима на крају стиха, које у овом случају чине језичку грађу у поетској функцији. У овом одељку ћемо показати како се, према подацима у поетској бази, сваки од три типа риме реализује на лексичком плану. Тачније, одредићемо скупове прозодијских профила речи којима се реализују звонке, полузвонке и мукле риме.

За реализацију риме уопште, па тако и мушких рима којима се овде бавимо, битна прозодијска својства речи су број слогова и место акцента. По броју слогова, речи које граде мушке риме класификоване су у једносложне (Ј), двосложне (Д), тросложне (Т), четворосложне (Ч), и петосложне (П).¹⁰ Једино се акценат једносложних речи јавља унутар домена риме (Ј-А), којем одговара последњи слог стиха. Код свих вишесложних речи, акценат остаје изван домена риме (Д-0, Т-0, Ч-0, П-0). Ово наравно следи из организације фонолошког система стандардног српског језика, у којем последњи слог вишесложне речи не може бити акцентован.¹¹

Како се, комбинацијом ових прозодијских профила речи, граде звонке, полузвонке и мукле риме? Као што је показано у табели (11), Јакшић, Змај и Илић граде звонке риме само комбинацијом једносложних речи, дакле, речи прозодијског профила Ј-А. Ову праксу следи и Лаза Костић, осим у три случаја, када једносложницу комбинује са петосложном акцентском целином без лексичког статуса.

(11) Прозодијски типови звонких рима

Звонке	Ј-А/Ј-А	Ј-А/П-А	Укупно
Ђ. Јакшић	123	0	123
	100%		
Ј. Ј. Змај	58	0	58
	100%		
Л. Костић	152	3	155
	98,1%	1,9%	
В. Илић	297	0	297
	100%		

Полузвонке риме, према табели (12), укључују прозодијски профил Ј-А, једини са акцентом у домену риме, комбинован са вишесложним

¹⁰ Набројани прозодијски профили укључују само речи са сопственим акцентом, такозване ортогоничне речи, а искључују неортогоничне једносложне и двосложне облике, односно клитике, које су увек неакцентоване. О овом аспекту лексичке организације, в. Ивић (1961–1962), Ivić (1965), Зеџ (1997), Зеџ (2005).

¹¹ У новоштокавском акцентском систему, који представља основу стандардног српског језика, речи које садрже бар два слога могу бити акцентоване на било којем слогу осим последњег (уп. на пример Леџиће, Ivić 1986).

прозодијским профилом, чији је акценат, наравно, ван домена риме. Јакшић и Змај користе једино тросложне речи, тако да су све полувонке риме типа Ј-А/Т-0. Од укупно осам Илићевих полувонких рима, шест су типа Ј-А/Т-0, а две су типа Ј-А/Д-0. Костић користи три комбинације са једносложним речима, најчешће Ј-А/Т-0, много ређе Ј-А/Д-0, и сасвим ретко Ј-А/Ч-0. Као и код звонких рима, Костић, у три случаја, користи вишесложне акценатске целине без лексичког статуса, али са акцентованим доменом риме.

(12) Прозодијски типови полувонких рима

Полувонке	Ј-А/Т-0	Ј-А/Д-0	Ј-А/Ч-0	П-А/Т-0	Т-А/Т-0	укупно
Ђ. Јакшић	41	0	0	0	0	41
	100%					
Ј. Ј. Змај	24	0	0	0	0	24
	100%					
Л. Костић	84	16	4	2	1	107
	78,5%	15,0%	3,7%	1,9%	0,9%	
В. Илић	6	2	0	0	0	8
	75%	25%				

Мукле риме се јављају код три од четири песника; Војислав Илић их уопште не користи. У овај тип риме улазе наравно једино прозодијски профили неакцентованог домена риме. Као што показује табела (13), Јакшић гради мукле риме комбинујући само тросложне речи. Ову праксу следи и Змај, који додатно има и једну риму саздану од тросложне и четворосложне речи, Т-0/Ч-0. Костићеве мукле риме су нешто разноврсније. Поред рима формираних комбиновањем тросложница, које доминирају, ту су и комбинације тросложне речи са двосложном, Д-0/Т-0, четворосложном, Т-0/Ч-0, и петосложном, Т-0/П-0; и две риме које не укључују тросложне речи, Ч-0/Ч-0 и Ч-0/П-0.

(13) Прозодијски типови муклих рима

Мукле	Т-0/Т-0	Т-0/Ч-0	Т-0/П-0	Д-0/Т-0	Ч-0/Ч-0	Ч-0/П-0	укупно
Ђ. Јакшић	32	0	0	0	0	0	32
	100%						
Ј. Ј. Змај	31	1	0	0	0	0	32
	97%	3%					
Л. Костић	86	7	4	7	1	1	106
	81,1%	6,6%	3,8%	6,6%	0,9%	0,9%	
В. Илић	0	0	0	0	0	0	0

Можемо дакле рећи да се лексичка грађа која улази у састав мушких рима своди на само два прозодијска профила: на једносложне речи, чији акценат улази у домен риме, и вишесложне речи, које су углавном тросложне, са акцентом изван домена риме. У следећа два одељка размотрићемо улогу једносложних речи у организацији звонких рима; тросложних у организацији муклих рима; и оба ова прозодијска профила у организацији полувонких рима.

5.2. Једносложне речи у звонким и полувонким римама

Једносложне речи су, као што смо видели, једини прозодијски профил којим се граде звонке риме; и једини који, као једна од две римоване речи, обавезно улази у састав полувонких рима. То је, разуме се, зато што се, код мушких рима, стихови акценатованог домена завршавају искључиво речима од једног слога (в. табелу (10) и графиконе у (11)). Једносложне речи су, дакле, лексичка грађа без које мушке риме не би могле да се реализују и, као такве, носе изузетно високо функционално оптерећење. Наравно, део функционалног оптерећења могле би да преузму вишесложне речи са акценатованим последњим слогом, али фонолошки систем стандардног српског језика искључује речи таквог прозодијског профила.

Међу покушаје да се ово лексичко ограничење превазиђе могли бисмо уврстити неколико необичних рима Лазе Костића које, као што је већ поменуто, укључују вишесложне акценатске целине са нагласком на последњем слогу, али без лексичког статуса. Такви облици су обично експресивне природе, као у одломку из *Самсона и Делиле* под (14), где се јављају у две риме: у звонкој рими *A* (стр̂а̂ / ха-ха-ха-ха-х̂а̂) у последња два стиха, и у полувонкој рими *A* (пр̂ошапта̂ / ха-ха-х̂а̂) ближе почетку одломка. Мада овде знатно доприносе општем драмском утиску, овакве риме могу произвести и нежељене ефекте, па није случајно што су веома ретке.

(14) Лаза Костић, *Самсон и Делила*

„У награду са веште њздаје	<i>E</i>
господар млади, аскалонски кра̂љ,	
на женидбу с Делилом пр̂истаје!“ –	<i>E</i>
У Самсоновим грудма нема д̂а.	<i>A</i>
„Рад издаје? Рад какве?“ пр̂ошапта̂.	<i>A</i>
„Рад какве? Гле, још пита! Ха-ха-х̂а̂!“	<i>A</i>
И оде чувар гласно к̂икоћу̂ћ,	<i>УЋ</i>
затворше се врата, шкрину кљ̂у̂ч,	<i>УЋ</i>
из тамнице се грдан зачу р̂и̂к,	<i>ИК</i>
к̂о рањен лав ил’ к̂о надражен б̂и̂к,	<i>ИК</i>
пораскидани звекнуш’ ђкови:	<i>И</i>

мандал се стресе, чувар дркће с \grave{a} в,	AB
– помозите му силни б \grave{o} гову! –	И
ал’ преста рик, тишина, камо л \grave{a} в?	AB
Ни гласа му, – чувара прође стр \grave{a} :	A
„Ни гласа више? – Ха-ха-ха-ха-х \grave{a} !“	A

Лексичко ограничење којим се из српског фонолошког система искључују вишесложне речи са акцентом на последњем слогу може се превазићи на још један начин: коришћењем речи страног порекла. Овим се стварају посебни ефекти у сатиричној или шаљивој поезији, као што илуструје рима *ЕСК* (бл \acute{e} ск/грот \grave{e} ск) у примеру (15), наведеном из једне од Змајевих ода (Клеут 1983). Сличне покушаје налазимо и код песника предромантичарске епохе, на пример, у стиховима Николе Боројевића И париски рококо \acute{o} , / и пантлика барем ст \acute{o} , из песме *Карневал*, коју је Лесковац уврстио у *Анџиологију сџарије срџске њоезије* (ЛЕСКОВАЦ 1964). Овакве риме, међутим, припадају специфичном поетском жанру и, као такве, немају ширу примену. Ниједан сличан пример нисмо нашли у нашој поетској бази.

(15) Јован Јовановић Змај, *Ода њри њогледу немачких фирма на срџским дуњанима усред Новог Сада*

У Новом Саду – српскоме Паризу –	
Багрјаношарна зора јавља бл \acute{e} ск;	ЕСК
Са фирмаментa на фирме се спушта,	
Ох, ту је фино, ајнциг и грот \grave{e} ск.	ЕСК

Наведени покушаји да се превазиђу лексичка ограничења у грађењу мушких рима су, очигледно, маргиналне природе и нимало не умањују изузетно високо функционално оптерећење једносложних речи. Из ове перспективе је, међутим, значајна чињеница да су, у лексици српског језика, једносложне речи веома ретке: ефектност мушких рима почива на прозодијском профилу речи чија фреквенција, у стандардној језичкој употреби, не превазилази 7% (в. ТАРАНОВСКИ 1951: 32–33). Ово наравно није необично у флективном језику као што је српски, где је, због мноштва граматичких наставака, мало облика који се могу реализовати као једносложни. Али, у скупу речи које граде мушке риме, удео једносложница знатно превазилази њихову пропорцију изван поетског контекста. Друкчије речено, долази до такозваног поетског згушњавања, односно, до измене односа у језику под дејством поетских структура. Песнички поступак биће, дакле, усмерен ка томе да се једносложним речима уступи много више простора него што им припада у организацији српског лексикона.

5.3. Вишесложне речи у полувонким и муклим римама

Вишесложне речи, због природе фонолошког система стандардног српског језика, не могу бити акцентоване на последњем слогу и, као такве, припадају прозодијским профилима без акцента у домену риме (в. напомену 11). Али, мада би било која вишесложна реч могла да уђе у састав полувонких или муклих рима, у песничкој пракси је избор практично сведен на тросложнице (в. табеле (12) и (13)). Ђура Јакшић укључује само тросложне речи и у полувонке и у мукле риме. Змај следи исту праксу, с тим што у мукле риме укључује и једну четворосложну реч. Костићев избор речи је нешто разноврснији, али опет доминирају тросложнице, које су и у полувонке и у мукле риме укључене са неких 80%. И најзад, од Илићевих осам полувонких рима, шест садржи тросложне речи.

У тросложне речи убрајамо и двосложнице које, заједно са проклитиком на коју је померен акценат, чине тросложне акценатске целине. Код Лазе Костића налазимо овакве конфигурације и у полувонким римама, на пример, *ACT* (*ч^асӣ/ў пропасӣ*) у (16) и *EH* (*с^ен/н^а камен*) у (17); и у муклим римама, као *A* (*д^о сада/д^осада*) и *AD* (*ў повлад/бр^адоглад*) у (18). Ова конфигурација допушта разноврснију лексику, остајући притом у оквирима тросложног прозодијског профила. Али нешто више таквих примера налазимо само код Лазе Костића, са по десетак случајева у полувонким и муклим римама. Код Змаја смо нашли две такве полувонке и две мукле риме, од којих се једна јавља у последњој строфи примера (5). Код Јакшића и Илића таквих примера нема. Коришћење оваких конфигурација зависи наравно и од дијалекатских својстава појединих песника, што би био предмет посебног истраживања.

(16) Лаза Костић, *Промет^еј*

На Олимпосу је пировање, <i>ч^асӣ</i> ,	<i>ACT</i>
међ боговима њему <i>ў пропасӣ</i> .	<i>ACT</i>

(17) Лаза Костић, *Самсон и Делила*

Делила цикну, пребледи ко <i>с^ен</i> ,	<i>EH</i>
обнесвешћена паде <i>н^а камен</i> .	<i>EH</i>

(18) Лаза Костић, *Самсон и Делила*

Сви остали се брадом зглађују,	<i>У</i>
те газинскоме реч повлађују:	<i>У</i>
„Не убисмо га мржњом д ^о сада,	<i>A</i>
нек му је љубав смртна д ^о сада:	<i>A</i>

не остаје нам друга прѝпомо <u>ћ</u> ,	ОЋ
Делила само, превара и н <u>о</u> ћ.“	ОЋ
Поклонише се старци ў повла <u>д</u> ,	АД
У један клим, у један бр <u>а</u> догла <u>д</u> .	АД

Као што је скуп вишесложних речи које улазе у мушке риме практично сведен на тросложнице, тако је и скуп тросложница сведен на дактилске акценатске целине. Тросложне речи су, и у полузвонким и у муклим римама, готово по правилу акцентоване на првом слогу (в. на пример полузвонке риме *ОГ* (Бод/студенод) и *У* (ту/уклетву), и мукле риме *Е* (ўбаве/прославе) и *У* (по цвећу/надмећу), под (5), као и муклу риму *И* (окови/богови) под (14)). Ово бисмо могли приписати метричкој организацији стиха. Дактилски профил речи оставља наравно последњу јаку позицију без акцента, али обезбеђује акцензованост претпоследње јаке позиције. Избегавају се, дакле, тросложнице трохејског профила, са акцентом на претпоследњем слогу који пада на слабу позицију стиха, остављајући без акцента не само последњу него и претпоследњу јаку позицију. Изузетно је мало рима које садрже трохејске тросложнице; неких десетак код сва четири песника. Поменућемо Јакшићеву полузвонку риму *ИИ* (мандарин/син) (*Отац и син*), Костићеву *АР* (господар/цар) (*Самсон и Делила*) и Илићеву *ОР* (одозгор/двор) (*Тасов ойрошиај*); а од муклих, Јакшићеву риму *А* (даљина/хаљина) (*Љубав 8*), Змајеу *А* (слобода/народа) (*Булићи XLIII*), и две Костићеве, *А* (небеса/лепеза) (*О та веруј веру мени!*) и *У* (животу/дивоту) (*О Шексировом шристагодишњици*).

Међу речима неакцентованог домена риме налазимо и изванредан број двосложница. Код романтичара, двосложне речи налазимо само код Лазе Костића; друга два песника их уопште не користе (в. табеле (12) и (13)). Лаза Костић укључује двосложне речи у 15% полузвонких и готово 7% муклих рима. У следећем одломку из Костићевог *Промеј*еја, *АК* (јунак/зрак) илуструје такву полузвонку а *АН* (титан/прикован) такву муклу риму, којима претходи и следи звонка рима *ЕЈ* (смеј/Зеј).

(19) Лаза Костић, *Промеј*

ни једна реч, већ смеј и опет см <u>е</u> ј –	ЕЈ
да пукне силан од љутине З <u>е</u> ј,	ЕЈ
де њему смејом пркоси ју <u>н</u> ак,	АК
а он још на то свој да даје зр <u>а</u> к!	АК
Ал' зна то јунак, знаде то т <u>и</u> тан,	АН
зато се смеје сужан, пр <u>и</u> ков <u>а</u> н,	АН
та зато поруга, та зато см <u>е</u> ј,	ЕЈ
и зато грми од љутине З <u>е</u> ј!	ЕЈ

Војислав Илић укључује двосложнице у свега две полузвонке риме, од којих је једна, *ИР* (*м̄ѣр/зѣфир*), наведена под (20).

(20) Војислав Илић, *Тасов ойрошиѣј*

С нова небо слашћу старом	
Узбуњује мени <i>м̄ѣр</i> –	<i>ИР</i>
Сунце трепти над Фераром,	
Милује ме благ <i>зѣфир</i> .	<i>ИР</i>

Док трохејске тросложнице остављају без акцента и последњу и претпоследњу јаку позицију, двосложнице остављају без акцента последњу јаку позицију, али не и претпоследњу, која може да се попуни наглашеном једносложницом; такву конфигурацију видимо у стиховима везаним римом *АН* (*титан/прикован*) у (19), и *ИР* (*м̄ѣр/зѣфир*) у (20), где речима *т̄итан* и *зѣфир* непосредно претходе једносложнице.

Да закључимо: тросложнице су или једине вишесложне речи укључене у мушке риме, као код Јакшића и Змаја, или су, као код Костића и Илића, далеко најзаступљеније. Овај релативно узан избор додатно је сужен тиме што су практично све тросложнице дактилског акценатског профила. Знатно је већа разноврсност у скупу женских рима, где се, као речи неакцентованог домена, дактилске тросложнице јављају напоредо са четворосложним речима, и то у веома сличној пропорцији. Песнички поступак мораће, дакле, бити усмерен ка томе да унесе извесну разноликост у акценатску монотонију која карактерише вишесложнице у склопу мушких рима.

6. ПРОЗОДИЈСКА СТРУКТУРА ЗВОНКИХ, ПОЛУЗВОНКИХ И МУКЛИХ РИМА

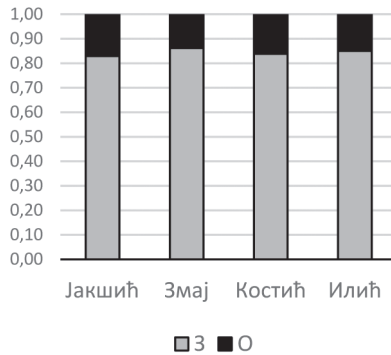
Мушке риме се, као што смо видели, граде од једносложних и тросложних речи (уз нешто више разноврсности, пре свега, код Костића). Постоје међутим битне прозодијске разлике између звонких и полузвонких рима с једне, и муклих с друге стране, које се огледају у структури слога који припада домену риме, односно, завршног слога речи која се римује. У овом одељку ћемо размотрити у којој мери се ове разлике у прозодијској организацији могу, с једне стране, приписати песничком поступку, и с друге, природи лексике српског језика.

6.1. Звонке риме

Звонке риме се граде искључиво од једносложних речи. Уз то се њихов једини слог одликује и посебном прозодијом: код сва четири песника је, најчешће, затворен консонантом. Као што показује графикон

(21), код Јакшића има 83%, код Змаја 86%, код Костића 84%, а код Илића 85% звонких рима са затвореним слогом.

(21) Пропорције затворених и отворених слогова у звонким римама (изражене у процентима):



Илустроваћемо прво звонке риме са затвореним, а затим, са отвореним слогом. Код Јакшића, консонантом се завршавају риме *АК* (*зрак/мрак*) и *АД* (*хлад/јад*) под (1), као и риме *АМ* (*сам/знам*) и *ОГ* (*Бог/свог*) под (22); код Змаја, риме *АД* (*град/над*) у трећој и *АЈ* (*сјај/мај*) у четвртој строфи под (5), и рима *ОЋ* (*проћ'/ноћ'*) под (23); код Костића, *ОМ* у првој (*дом/сном*) и трећој (*гром/сном*) строфи под (2), *ИК* (*рик/бик*) и *АВ* (*сав/лав*) под (14), и *ЕЈ* (*смеј/Зеј*) под (20); и код Илића, *АД* (*млад/град*), *ОМ* (*дом/свом*) и *ОД* (*свод/ход*) под (24).

(22) Ђура Јакшић, *Кога да љубим? ...*

Кога да љубим и шта да волим?	
С несреће своје мрзим се <u>с<u>а</u>м</u> ,	<i>АМ</i>
Мрзим на људе, мрзим ... о, Боже!	
Ја само мрзост у срцу зн <u>а</u> м!	<i>АМ</i>
А тебе нема, о, душо моја!	
Онаку сјајну узе те Б <u>о</u> г,	<i>ОГ</i>
Да ништа немам лепо и мило	
У вечној мржњи живота св <u>о</u> г.	<i>ОГ</i>

(23) Јован Јовановић Змај, *Ђулићи XLIX*

Кад с' пробудиш, Видов-дан ће	
У велике пр <u>о</u> ћ',	<i>ОЋ</i>

Ведриће се она дуга,
Она српска нôḥ̂. ОѢ

(24) Војислав Илић, *Између неба и земље*

Под сенком ноћи благе
Туђинац блуди млâđ, АД
И сања поглед драге,
И тражи родни грâđ. АД
Он давно видô није
Дедовски стари дòм, ОМ
Тавни га бршљан крије,
У густом хладу свòм. ОМ
И паук мреже плете
На сурван стари свòđ, ОД
И дани над њим лете –
Времена неми хòđ. ОД

Примери звонких рима које се завршавају отвореним слогом су Јакшићева рима *А* (јâ/снâ) у (25), Змајева рима *И* (спî/тî) у (26), Костићева рима *И* (свî/спî) у (27); и из Илићевог песништва, *Е* (свѣ/мрѣ) и *О* (тô/дô) у (28), којима претходе, и следе, звонке риме *АМ* (сâм/знâм) и *АН* (дâн/сâн), са затвореним слогом.

(25) Ђура Јакшић, *На ноћишћу*

Саву, Млаву и Мораву
Прелазећи јâ, А
Тебе сам се зажелео
И лакога снâ. А

(26) Јован Јовановић Змај, *Ђулићи LVI*

Небо гори, звезде горе,
Све на земљи спî, И
Само љубав нема сана,
А с њом ја и тî. И

(27) Лаза Костић, *После њогреба*

Прилетеше зефири,
Целиваше је свî И
Зефири и лепири –
ал' она мирно спî. И

(28) Војислав Илић, *Госпођици Н** („Поклоник муза ја и сада“)

И то је прошло. Вас већ није,	
Кроз пуста поља блудим <u>сâм</u> –	АМ
Јесења магла земљу крије,	
Ах, како ми је – то ја знâм!	АМ
Тромо и мирно теку часи,	
Младост се губи, гине свѐ,	Е
Суморна јесен живот гаси,	
И живот, младост, све то мрѐ.	Е
Са сурих гора магла стиже,	
Мрачан, јесењи дан је тô,	О
Јато се врана с криком диже	
У опустели тихи дô –	О
А суро небо сузе лије,	
Досадно, мирно тече дâн ...	АН
Остајте збогом, тешко ми је:	
Младост и живот сан је, сâн.	АН

Превага затворених слогова у скупу звонких рима може се објаснити из лингвистичке перспективе. У невеликом скупу једносложних речи, већина се завршава консонантом, односно, одговара затвореном слогу. Једносложне именице, које су у овом скупу далеко најбројније, јављају се готово искључиво са затвореним слогом, уз само незнатан број изузетака; а сличном прозодијом се одликују и једносложни придеви.¹² Једносложне заменице¹³ и глаголи¹⁴ имају мање облика са затвореним

¹² Ово је детаљно документовано у Даничићевим *Српским акценцијима* (Даничић 1925). У класи именица, међу малобројне једносложнице са отвореним слогом спадају речи чији је завршни консонант или вокализован (*дô*) или елидован (*сѝрâ*), и већина облика именица *сан*, *ѝас*, *зло* и *дно* (в. Даничић 1925: 23, 26, 61); а у класи придева, само реч *гô* и извештан број једносложних облика придева *зао* (в. Даничић 1925: 213). У обе класе се једносложнице са затвореним слогом по правилу јављају у облику номинатива (и акузатива) једнине, и припадају флективним парадигмама без наставка у том падежу.

¹³ У класи заменица, једносложне облике имају личне заменице, где је око две трећине са затвореним слогом; присвојне заменице, све са затвореним слогом; и показне заменице где, опет, готово две трећине имају затворен слог (в. преглед облика у Стевановић 1986: 303–311, Ђрка 2005: 184–191). Овде наравно не убрајамо клитике (в. напомену 10).

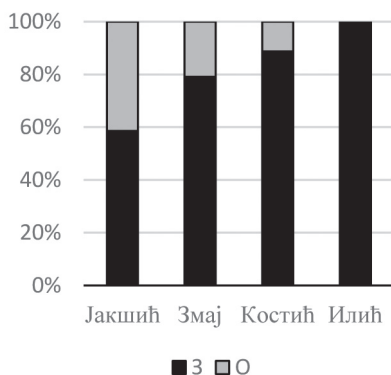
¹⁴ Једносложне облике имају неки, мада не сви, глаголи са једносложном основом (в. Даничић 1925: 100–116). Мада прозодијски слични, ови глаголи су распоређени у неколико морфолошких врста (в. Стевановић 1986: 334, 347, 348, 365, 368, 371). Једносложни облици се јављају у једнини презента пете, шесте и седме глаголске врсте, где је слог у првом и другом лицу затворен (*знам*, *знаш*; *зрим*, *зриш*; *сѝм*, *сѝши*), а у трећем отворен (*зна*; *зри*; *сѝи*), и са отвореним слогом у трећем лицу множине неких глагола (*мру*); у аористу једнине свих врста, где је у првом лицу затворен а у другом и трећем отворен слог;

слогом од именица и придева али, због своје малобројности, не могу битније утицати на доминантан статус једносложних облика са затвореним слогом. Могло би се, дакле, рећи да се однос затворених и отворених слогова у скупу једносложних речи преноси и на састав звонких рима, где преовлађују риме са затвореним слогом (в. графикон (21)). Ово свакако сугерише да посебна прозодија једносложних речи постаје, у великој мери, и посебна прозодија скупа звонких рима, чиме би се бар делимично могло објаснити што се риме са затвореним слогом код сва четири песника јаљају у веома сличним пропорцијама.

6.2. Полузвонке риме

Код полузвонких рима, за разлику од звонких, однос затворених и отворених слогова варира од песника до песника. Као што показује графикон (29), код Јакшића се затвореним слогом завршава 59% полузвонких рима, код Змаја 79%, код Костића 89%; а код Илића, свих осам рима овог типа.

(29) Пропорције отворених и затворених слогова у полузвонким римама (изражене у процентима):



Полузвонке риме са затвореним слогом илуструјемо Јакшићевим римама *AJ* (*мáј/ýздисáј*) у (30) и *AJ* (*зáвичáј/сјáј*), *ОГ* (*свôг/ њéзиног*) у (31); Змајевим римама *ОГ* (*Бôг/стýденог*) у (5), и *AJ* (*сјáј/ýздисáј*), *OJ* (*пôј/вèчитој*), *ОГ* (*гòлемог/мôг*) у (32); Костићевим римама *УЂ* (*кìкоћућ/кљýч*) у (14), *АСТ* (*чâсић/ý пропáсић*) у (16), *ЕН* (*сèн/нà камен*) у (17), *ОЂ* (*прйпомоћ/нôћ*) у (18), *АК* (*јýнак/зрâк*) у (19), *ОМ* (*плèтвом/снòм*) у (33), и *ОМ* (*пòгледом/дòм*) у (34); и двама од укупно осам Илићевих полузвонких рима, *ИР* (*мíр/зèфир*) у (20) и *АЛ* (*вâл/Дâријал*) у (35).

и у једнини императива, са затвореним слогом у четвртој (*чуј*) и петој (*знај*), и отвореним у шестој (*зри*) и седмој (*сић*) врсти.

(30) Ђура Јакшић, *На Лиџару*

Моје тице мале, јадни сиротани,
 Прошли су ме давно моји леџи дани,
 Увело је цвеће, одбего ме мај,
 А на души оста, ко скрхана биљка,
 Ил' ко тужан мирис увелог босиљка,
 Једна тешка рана, тежак љздисај.

AJ

AJ

(31) Ђура Јакшић, *Шџа ље?*

У ову гору зађох,
 У страни завичај,
 Не гледам њена лица,
 Њенога ока сјај.

Само се сеђам раја
 Младог живота свџа,
 Сваког пољупца, гласа,
 Погледа њезиноз.

AJ

AJ

OG

OG

(32) Јован Јовановић Змај, *Ђулићу I*

Ноћца бајна, нема тајна,
 Само звезда шапће сјај.

Срце чује слатке струје
 Тијомирни љздисај.

По уздаси плове гласи
 – Васелену обли пој –
 Све уздише ... више ... више ...
 О љубави вџчитој.

Па набуја, ка олуја,
 – Ао јада гџлемоз!
 Ал' ме текне кад одјекне
 Од празнине срца мџа.

AJ

AJ

OJ

OJ

OG

OG

(33) Лаза Костић, *Међу јавом и мед сном*

Срце моје, срце лудо,
 шта ти мислиш с плџтивом?
 ко плетиља она стапра,
 дан што плете, ноћ џпара,
 међу јавом и мед снџм.

OM

APA

APA

OM

(34) Лаза Костић, *Прометјеј*

поруљивим се баца погледом	ОМ
на Олимпос, на душмана му дѡм.	ОМ

(35) Војислав Илић, *Тамара*

Бурни Терек шуми, тече,	
И срдито игра вѡл	АЛ
Па пред собом земљу сече	
Кроз неравни Дѡријал.	АЛ

Примери полузвонких рима са отвореним слогом су Јакшићеве риме И (тѡ/свѡтлостѡ) у (36) и Е (свѡ/прѡзирѡ) у (37); две од укупно пет Змајевих рима овог типа, У (тѡ/ѡклетѡ) у (5) и А (двѡ/мѡлитвѡ) у (38) – где би, уместо *срце*, у другом стиху вероватно требало да стоји *срца*; и Костићева рима У (свѡ/зѡклетѡ) у (39). Код Илића оваквих рима нема.

(36) Ђура Јакшић, *Љубав 5.*

На небу нема звезде	
Да сија као тѡ;	И
Па баш ни сунце нема	
Таке свѡтлостѡ.	И

(37) Ђура Јакшић, *Шта ће? ...*

О њој сам само снево,	
Она ми беше свѡ:	Е
Нека ме она воли,	
А свијет прѡзирѡ.	Е

(38) Јован Јовановић Змај, *Ђулићи L*

Две душе загрле се.	
А срце бију двѡ,	А
У тој се срећи рађа	
Тек права мѡлитвѡ.	А

(39) Лаза Костић, *Погреб*

У љубавна ћу писма	
обавити је свѡ,	У
да чува тајна тајну	
и клетва зѡклетѡ.	У

Основна разлика између звонких и полувонких рима је, наравно, у лексичком саставу.

Док звонке риме укључују само једносложне речи и, као што смо рекли, усвајају њихову прозодију, што резултира доминацијом затворених слогова, полувонке риме укључују два прозодијска профила која се одликују битно различитом прозодијом. Један прозодијски профил чине једносложнице, које се, као што смо показали у одељку 6.1, претежно завршавају затвореним слогом. Други прозодијски профил чине вишесложне речи, код којих је последњи слог најчешће отворен, што се пре свега огледа у флективним парадигмама именица¹⁵ и глагола,¹⁶ а донекле и придева.¹⁷ Дакле, кад формира полувонке риме, песник бира између два опречна прозодијска обрасца.

Из лингвистичке перспективе очекивало би се да полувонке риме усвоје прозодију вишесложница, односно, прозодију скупа речи који доминира у лексикону српског језика, што би резултирало превагом рима са отвореним слогом. Али ово наравно не може бити водећа стратегија, што јасно показује графикон (29). Да бисмо објаснили доминацију полувонких рима са затвореним слогом, усвојићемо нешто друкчију перспективу, која се односи на поетско структурирање риме.

Мушка рима, као обележен тип, има у односу на необележену, женску риму, релативно кратак домен у којем се остварује гласовна једнакост, што потенцијално угрожава препознавање звучног понављања, па тако и саме риме. Из ове перспективе, функција консонантског окончања је

¹⁵ Више од једног слога имају сви именички облици осим ретких изузетака набројаних у напомени 12. Притом, вишесложне именице се готово редовно завршавају отвореним слогом. Облике са затвореним слогом налазимо само у номинативу (и акузативу) једине флективних врста код којих је овај падешки облик без наставка, и у инструменталу једине свих флективних врста осим четврте (СТЕВАНОВИЋ 1986: 181–247; ШРКА 2005: 136–171).

¹⁶ Сви глаголски облици су вишесложни осим оних набројаних у напомени 14. Међу њима се највећи број завршава отвореним слогом. Затвореним слогом се, у свим глаголским парадигмама, завршавају само облици првог (осим *хоћу* и *могу*) и другог лица једине у презенту, првог лица једине у аористу и имперфекту, и неки облици једине императива (СТЕВАНОВИЋ 1986: 330–336; ШРКА 2005: 233–266).

¹⁷ Вишесложни придевски облици, укључујући заменичке и глаголске, завршавају се затвореним слогом у четири падежа множине, генитиву, дативу, инструменталу и локативу, у оба вида и сва три рода. У једини има више облика са затвореним слогом у одређеном него у неодређеном виду: у генитиву, дативу, инструменталу и локативу мушког и средњег рода, и у дативу, инструменталу и локативу женског рода; слог је затворен још и у номинативу једине мушког рода неодређеног придевског вида (СТЕВАНОВИЋ 1986: 258–261; ШРКА 2005: 177). Ово показује да се затвореним слогом завршава више облика вишесложних придева него других врста речи, чији је последњи слог углавном отворен.

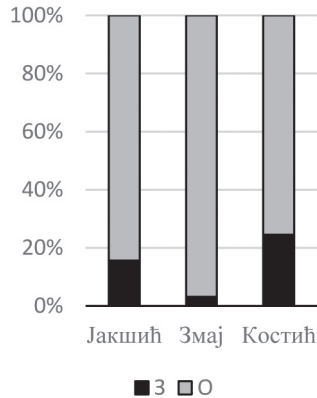
да продужи домен полузвонке риме, а самим тим и низ који учествује у звучном понављању, и да тако компензира одсуство акцента као демаркационог средства код једне од двеју римованих речи. Ова стратегија, мотивисана поетском организацијом, код три од четири песника је очито и владајућа стратегија. Али, мада високо заступљена, ово није и владајућа стратегија код Ђуре Јакшића, који напореда са овом, додуше у нешто мањем обиму, користи и лингвистички мотивисану стратегију, што даје 41% рима отвореног слога.

Дакле, за грађење полузвонких рима користе се две стратегије, једна заснована на лингвистичким, а друга на поетским принципима. Овим се може објаснити релативно ниска заступљеност полузвонких рима код песника романтичара, код неких чак по цену огрешења о скалу ефектности, коју смо установили у одељку 4.3. На песнику је да одлучи којој ће од двеју стратегија дати предност, што грађење полузвонких рима чини комплекснијим, или бар мање једнозначним, у односу на звонке риме, за које се претежно користи само једна, лингвистички мотивисана стратегија (в. одељак 6.1). У следећем одељку ћемо показати да се и мукле риме, као и звонке, претежно граде само једном стратегијом, која је такође лингвистички мотивисана.

6.3. Мукле риме

Мукле риме, за разлику од звонких и полузвонких, најчешће одговарају отвореном слогу, као што показује графикон (40). Код Јакшића је 84% муклих рима са отвореним слогом, код Змаја чак 97%, код Костића 75%, док их Илић уопште не користи. Ово је свакако у непосредној вези са лексичком грађом која улази у њихов састав. Мукле риме се, као што је већ речено, граде искључиво од вишесложних речи, чије је основно прозодијско својство да се завршавају отвореним слогом (в. напомене 15, 16, 17). Могло би се рећи да, тиме што и саме претежно одговарају отвореном слогу, мукле риме заправо усвајају прозодију вишесложних речи. Основна стратегија за формирање муклих рима је, према томе, лингвистички мотивисана.

(40) Пропорције отворених и затворених слогова у муклим римама (изражене у процентима):



Мукле риме са отвореним слогом илуструјемо Јакшићевим римама *Е* (џздише/р̀анише) и *Е* (џмире /р̀аздире) у (41), *И* (љубави/џбави) у (42) и *А* (шџмица/д̀аница) у (43); Змајевим римама *Е* (џбаве/пр̀ославе) и *У* (п̀о цвџћу/надмећу), под (5), *О* (кр̀асото/миљото) у (44); и Костићевим римама *Е* (џздаје/пристаје), *И* (џкови/џгови) у (14) и *У* (згљаћују/повлаћују), *А* (д̀о сада/д̀осада) у (18). Ретке мукле риме са затвореним слогом налазимо најчешће код Костића, као у примерима *АД* (џ повлаџ/бр̀адоглаџ) у (18) и *АН* (тџтан/прикован) у (19). Јакшић има само четири мукле риме са затвореним слогом, а Змај само једну.

(41) Ђура Јакшић, *Љубав 13*.

Јеси ли чула, душо,	
Да поноћ џздише,	<i>Е</i>
Кад јој на црним грудма	
Звезду р̀анише.	<i>Е</i>
Јеси ли вид'ла, сунце,	
Где славуј џмире,	<i>Е</i>
Када му вихор белу	
Ружу р̀аздире.	<i>Е</i>

(42) Ђура Јакшић, *Љубав б*.

Често те у сну сннвам,
 Моја љубави! *И*
 Често те тако виђам,
 Цвете љбави! *И*

(43) Ђура Јакшић, *Љубав 14*.

Жубор вода шљунком тече,
 Хуји шумица, *А*
 А на небу звезда трепти,
 Звезда даница. *А*

(44) Јован Јовановић Змај, *Ђулићи I*

Ао, небо, плаво небо,
 Тајовита красото, – *О*
 Са висине звезда сине,
 Ао рајска милото! *О*

Према скали ефектности (8), мукле риме су, од три типа риме, најмање ефектне. То је наравно зато што у домену риме нема акцента. Уз то, због лингвистички мотивисане стратегије којом се фаворизују отворени слогови, најчешће нема ни завршног консонанта, који би допринео препознавању риме. Ово се бар унеколико компензира једном додатном стратегијом: коришћењем богатих рима, односно, рима у којима је гласовном једнакошћу обухваћен не само домен риме него и консонант који му непосредно претходи. Тиме се наравно продужава низ који учествује у гласовном понављању, као у Змајевој рими Е (љбаве/прдславе) под (5), у којој се поред гласа *e* унутар домена риме понавља и глас *v*, који је изван њеног домена.

Мукле риме се заправо, код сва три песника, одликују изузетно високом пропорцијом богатих рима и по томе се, као што показује табела (46), битно разликују од звонких и полузвонких.

(45) Пропорције богатих рима у скупу мушких рима (изражене у процентима):

	звонке	полузвонке	мукле
Јакшић	16%	24%	84%
Змај	17%	33%	94%
Костић	17%	21%	71%

Богате риме су, у скуповима звонких и полузвонких рима, заступљене у стандардним пропорцијама, мада нешто вишим него код женских рима.¹⁸ Међутим, у скупу муклих рима је ситуација знатно друкчија. Да у овом скупу богате риме имају посебну улогу сугеришу пре свега њихове драматично високе пропорције. Притом, није случајно што су мукле риме које не спадају међу богате веома ретке: код Јакшића их је укупно пет, а код Змаја само две. Неке међу њима, као што је Јакшићева рима *Е* (о^свете/ра^здире) у песми *Јевројски мир*, или Змајева рима *О* (жа^лосно/по^гледо) у *Ђулићу LVII*, једва да се осећају као риме. Код Костића има нешто више муклих рима које нису богате, неких тридесетак, али њихова препознатљивост је додатно обезбеђена. Прво, међу њима су много чешће оне са затвореним него оне са отвореним слогом, на пример *АН* (т^итан/пр^икован) у (19) и *АЈ* (по^куш^ај/з^авич^ај) у песми *С^иомен Јовану Андрејевићу*; насупротив томе, готово све богате риме одговарају отвореном слогу. И друго, одсуство сличности у консонантима изван домена риме надомешта се сличношћу у вокалима, као у рими *Е* (не^робе/ке^дрове) из *Самсона и Делиле*.

Значајно је међутим да се, код сва три песника, чак и богате риме одликују већом сличношћу него што би се очекивало. Да би рима била богата, довољно је наравно да се понављају гласови у њеном домену и консонант који непосредно претходи. Али уз то може додатно да се понавља и претпоследњи вокал, као у већ наведеним римама *Е* (у^здише/ра^нише) и *Е* (у^мире/ра^здире) у (41), *А* (ш^умица/да^ница) у (43), *О* (к^расото/м^илото) у (44), *Е* (у^баве/пр^ославе) и *У* (по^цв^ећу/на^дмећу) под (5) и *АД* (у^повлад/бр^адоглад) у (18). Још је више сличности у римама *Е* (й^здаје/пр^истаје) и *И* (о^кови/бо^гови) у (14), где се понављају оба претходна вокала. Могу да се понављају и читави низови гласова: у рими *И* (љу^бави/у^бави) у (42) понавља се низ од три гласа *уба*, а у рими *У* (зг^лађују/пов^лађују) у (18) низ од четири гласа *лађу*. И најзад, у рими *А* (до^сада/до^сада) у (18), понављају се сви гласови. У овом случају, римоване речи су хомоними. Ова додатна сличност међу речима које се римују, присутна у различитим степенима, представља значајну противтежу ниској ефектности муклих рима и намеће се као њихово битно обележје.

¹⁸ У односу на мукле риме, пропорције богатих рима су, у скупу женских рима, не само ниже него и уједначеније распоређене. Код Јакшића је богато 10% звонких рима, 13% полузвонких и 23% муклих; код Змаја, 11% звонких, 11% полузвонких и 28% муклих; и код Костића, 17% звонких, 17% полузвонких и 29% муклих. Мада су чешће од остала два типа, богате мукле риме нису присутне у онако драстичној пропорцији као у скупу мушких рима. Напоменућемо да и у руској поезији мушке риме садрже већу пропорцију богатих рима него женске, што може бити њихово општије својство (в. Га-СПАРОВ 1984: 12; НИКИТИНА, Maslov 2015: 445).

7. ЗАКЉУЧАК

За мушке риме, као и за женске, битно прозодијско својство је акценат, чије присуство, или одсуство, у домену риме даје класификацију на звонке, полузвонке и мукле риме. Код звонких рима акценат припада домену риме у обе речи које се римују, код полузвонких само у једној, а код муклих ни у једној. Али мада сличне женским римама по прозодијској организацији, мушке риме се по једном својству од њих битно разликују: лексикон српског језика само делимично обезбеђује лексичку грађу за њихову реализацију. Показали смо да се звонке риме, најефектнији тип риме према скали ефектности (8), лексички реализују искључиво једносложним речима, које су у српском лексикону заступљене са само 7%. Како у фонолошком систему нема вишесложних речи акцентованих на последњем слогу, једносложнице су једини прозодијски профил речи чији акцентовани слог може да се нађе у домену риме. Дакле, иако скромно заступљене у српском лексикону, једносложне речи су једине које могу да граде звонке риме и, као такве, носе изузетно висок функционални набој. Ово се преноси и на полузвонке риме, где се, као римована реч са акцентом у домену риме, може опет јавити само једносложница, што додатно оптерећује функционални набој овог прозодијског профила. С друге стране, најмање ефектне, мукле, риме реализоване су вишесложним речима, које су у српском лексикону доминантан прозодијски профил.

Прозодијском организацијом српског лексикона условљена је и слоговна структура риме. У лексикону се једносложне речи претежно јављају са затвореним слогом, па су ову специфичну прозодију усвојиле и звонке риме. Насупрот томе, вишесложне речи се претежно завршавају отвореним слогом, што постаје и типична прозодија муклих рима. Из овога следи да се звонке и мукле риме, као што смо предложили у одељку 6, граде лингвистички мотивисаним стратегијама. С друге стране, превагу затворених слогова у полузвонким римама објаснили смо из перспективе поетског структурирања риме. Консонантско окончање продужава домен риме, чиме се повећава њена препознатљивост и, наравно, ефектност.

Дакле, високо ефектне мушке риме могу се практично градити коришћењем само једног прозодијског профила речи. Управо ово видимо код Војислава Илића, код којег у скупу мушких рима преовлађују звонке риме, уз понеку полузвонку и ниједну муклу. У његовом високо ефектном скупу рима једносложне речи су готово једина лексичка грађа. Али, допринос ефектности риме није и једина стратегија која утиче на избор лексике у функцији римовања. Други извор утицаја је усклађеност риме као поетске форме са језичким системом и, посебно, његовим лексичким фондом. Ово сугерише још једну стратегију при избору лексике у

функцији римовања: укључивање што више различитих лексичких профила, уз што равномернију дистрибуцију. Хансон и Кипарски (HANSON, Kiparsky 1996: 294) дефинишу ову стратегију као вид усаглашавања поетске форме са лексичким фондом датог језика:

(46) Усаглашеност поетске форме и лексичког фонда:

Поетска форма треба да допусти коришћење целокупног, или бар што већег дела, лексичког фонда у језику у којем се реализује, омогућавајући притом највећу могућу разноликост.

Ово је очигледно владајућа стратегија код три песника романтичара, који поред једносложних користе и знатан број вишесложних речи; како оних, мање бројних, са затвореним слогом, које су махом укључене у полузвонке риме, тако и оних са отвореним слогом, које улазе у састав најмање ефектних муклих рима. Али управо вишесложне речи са отвореним слогом, које су високо заступљене у српском лексикону, доприносе већој лексичкој разноврсности скупа мушких рима, што резултира оптималнијим коришћењем целокупног лексичког фонда, у складу са стратегијом у (46).

Јасно је да већи утицај скале ефектности води мањој лексичкој разноврсности, и обрнуто, већа лексичка разноврсност води нижој ефектности риме. Ово се код мушких рима манифестује на специфичан начин. Фаворизовање високе ефектности, сагласно са скалом (8), своди лексику у функцији римовања на један једини прозодијски профил речи. Међутим, фаворизовање лексичке разноврсности, сагласно са стратегијом (46), уводи прозодијске профиле речи којима се смањује не само ефектност риме него понекад и њена препознатљивост. Док Војислав Илић овакву лексику уопште и не користи, три песника романтичара вешто компензирају њену ниску ефектност коришћењем додатних средстава којима се повећава сличност међу римованим речима, што знатно доприноси препознатљивости саме риме.

Да закључимо: показали смо како се четири од осам песника у поетској бази, Јакшић, Змај, Костић и Илић, суочавају са строгим и захтевним лексичким, и не само лексичким, ограничењима везаним за формирање мушких рима, и каквим решењима обогаћују свој песнички поступак. Али шта рећи о четири песника у чијем опусу мушке риме једва да фигурирају? Једини романтичар међу њима, Бранко Радичевић, не одустаје сасвим од мушких рима, уводећи их у недовршену поему *Туга и ојомена* (која није укључена у поетску базу). Притом, Радичевићеве мушке риме су звонке и полузвонке, али не и мукле. Ракић и Бојић, као што смо видели, имају по неких двадесетак мушких рима, које су све

звонке, док Дучић доследно искључује мушке риме из свог песништва. Међутим, мушке риме нису ишчезле из српске поезије. Налазимо их у нешто већем броју код Симе Пандуровића, Светислава Стефановића и, касније, Милоша Црњанског, да поменемо само неке. Али ако су опстале мушке риме, није опстала и њихова мукла варијанта. Зашто је тако, биће тема за неки други рад.

Цитирана литература

- ГАСПАРОВ, Михаил Л. „Эволюция русской рифмы“ *Проблемы теории стиха*. Ленинград: Наука, 1984а: стр. 3–36. (*Избранные труды. Том III. О стихе*. Москва: Языки русской культуры, 1997. стр: 290–325)
- [GASPAROV, Mihail L. „Evolúciã rússkoj rífmy“ *Problemy teorii stiha*. Leningrad: Nauka, 1984a: str. 3–36. (*Izbrannye trudy. Tom III. O stihe*. Moskva: Ázyki rússkoj kul'tury, 1997: str. 290–325)]
- ГАСПАРОВ, Михаил Л. *Очерк истории русского стиха. Метрика, ритмика, рифма, строфика*. Москва: Наука, 1984б.
- [GASPAROV, Mihail L. *Očerk istorii rússkogo stiha. Metrika, ritmika, rífma, strofika*. Moskva: Nauka, 1984b]
- ДАНИЧИЋ, Ђуро. *Српски акценџи*. Београд–Земун: Графички завод „Макарије“ А. Д., 1925.
- [DANIĆIĆ, Đuro. *Srpski akcenti*. Beograd–Zemun: Grafički zavod „Makarije“ A. D., 1925]
- ЖИРМУНСКИЙ, Виктор. *Рифма. Ее история и теория*. Петербург, 1923.
- [ŽIRMUNSKIJ, Viktor. *Rífma. Ee istoriã i teoriã*. Peterburg, 1923]
- ЗЕЦ, Драга. „Лингвистичко истраживање двосложне или женске риме у српској поезији“. *Јужнословенски филолог* 77/2 (2021): стр. 127–156.
- [ZEC, Draga. „Lingvističko istraživanje dvosložne ili ženske rime u srpskoj poeziji“. *Južnoslovenski filolog* 77/2 (2021): str. 127–156]
- ЗЕЦ, Драга. „О прозодијским аспектима риме у српској поезији“. *Наш језик* 50/2 (2019): стр. 65–75.
- [ZEC, Draga. „O prozodijskim aspektima rime u srpskoj poeziji“. *Naš jezik* 50/2 (2019): str. 65–75]
- ЗЕЦ, Драга. „О прозодијској структури речи“. *Јужнословенски филолог* 53 (1997): стр. 35–59.
- [ZEC, Draga. „O prozodijskoj strukturi reči“. *Južnoslovenski filolog* 53 (1997): str. 35–59]
- ЗЕЦ, Драга. „Рима и асонанца у поезији Лазе Костића“. У: Љубомир Симовић (ур.). *Зборник радова са скупа поводом сто година од смрти Лазе Костића*. Београд: САНУ, 2011.
- [ZEC, Draga. „Rima i asonanca u poeziji Laze Kostića“. U: Ljubomir Simović (ur.). *Zbornik radova sa skupa povodom sto godina od smrti Laze Kostića*. Beograd: SANU, 2011]
- ИВИЋ, Павле. „Број прозодијских могућности у речи као карактеристика фонолошких система словенских језика“. *Јужнословенски филолог* 25 (1961–1962): стр. 75–113.
- [Ivić, Pavle. „Broj prozodijskih mogućnosti u reči kao karakteristika fonoloških sistema slovenskih jezika“. *Južnoslovenski filolog* 25 (1961–1962): str. 75–113]
- ИЛИЋ, Војислав. *Песнички језик Бранка Радичевића*. Матица српска, 1964.
- [ILIĆ, Vojislav. *Pesnički jezik Branka Radičevića*. Matica srpska, 1964]

- КОЈЕН, Леон. *Студије о српском стиху*. Нови Сад: Издавачка књижевна Зорана Стојановића, 1996.
- [KOJEN, Leon. *Studije o srpskom stihu*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1996]
- КОНДРАТОВ, Александр Михайлович. „Статистика типов русской рифмы“. *Вопросы языкознания* 6 (1963): стр. 96–106.
- [KONDRATOV, Aleksandr Mihajlovič. „Statistika tipov ruskoj rifmy“. *Voprosy âzykoznanîâ* 6 (1963): str. 96–106]
- КОШУТИЋ, Радован. *О ѿноској метрици у новој српској поезији*. Суботица, Београд: Минерва, 1941.
- [KOŠUĆIĆ, Radovan. *O tonskoj metrici u novoj srpskoj poeziji*. Subotica, Beograd: Minerva, 1941]
- МАТОШ, Антун Густав. *Есеји и фељѿони о српским ѿисцима*. Београд: Просвета, 1952.
- [MATOŠ, Antun Gustav. *Eseji i feljtoni o srpskim piscima*. Beograd: Prosveta, 1952]
- МИЛОВАНОВ, Лука. *О ѿишћ насѿавлења к србској сличноречности и слогмјерју или ѿросодии*. (По новом правописања начину сматрајући на повод к новој весма нуждној Србској Писменици или Језиконауку списан 1810. А издао га Вук Стеф. Караѿић.). Беч: Штампарија јерменског манастира, 1833.
- [MILOVANOV, Luka. *Opit nastavljenja k srbskoj sličnorečnosti i slogomjerju ili prosodii*. (Po novom pravopisanja načinu smatrajući na povod k novoj vesma nuždnoj Srbskoj Pismenici ili Jezikonauku spisan 1810. A izdao ga Vuk Stef. Karadžić.). Већ: Štamparija jermenskog manastira, 1833]
- СТАНОЈЕВИЋ, Драгиша. *Поговор. Бијесни Роландо. Свеска четвртиа*. Београд: Српска књижевна задруга, 1897.
- [STANOJEVIĆ, Dragiša. *Pogovor. Bijesni Rolando. Sveska četvrtâ*. Beograd: Srpska književna zadruka, 1897]
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. *Савремени српскохрватски језик I*. Пето издање. Београд: Научна књига, 1986.
- [STEVANOVIĆ, Mihailo. *Savremeni srpskohrvatski jezik I*. Peto izdanje. Beograd: Naučna knjiga, 1986]
- СУБОТИЋ, Јован. *Наука о србскомъ стихоѿворенію*. Будим: Матица српска, 1845.
- [SUBOĆIĆ, Jovan. *Nauka o srbskom" stihotvorenîju*. Vudim: Matica srpska, 1845]
- ТАРАНОВСКИ, Кирил. „О једносложним речима у српском стиху“. *Наш језик*, бр. 2, св. 1–2 (1951): стр. 26–41.
- [TARANOVSKI, Kiril. „O jednosložnim rečima u srpskom stihu“. *Naš jezik*, br. 2, sv. 1–2 (1951): str. 26–41]
- ТОМАНОВИЋ, Лазар. „О рими или ти слику“. *Стѿражилово* бр. 35 (1887): стр. 3550–3553.
- [TOMANOVIĆ, Lazar. „O rimi iliti sliku“. *Stražilovo* br. 35 (1887): str. 3550–3553]
- ЧАРКИЋ, Милосав. *Појмовник риме (са ѿпримерима из српске ѿезије)*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2001.
- [ČARKIĆ, Milosav. *Pojmovnik rime (sa primerima iz srpske poezije)*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2001]
- ЧАРКИЋ, Милосав Ж. *Стих и језик*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2013.
- [ČARKIĆ, Milosav Ž. *Stih i jezik*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2013]

*

- BROWNE, E. Wayles, James McCawley. „Srpskohrvatski akcenat“. *Zbornik za filologiju i lingvistiku* 8 (1965): str. 147–151.
- ČARKIĆ, Milosav Ž. *On Poetic Language*. Belgrade: Institute for the Serbian Language SANU, 2010.
- ECKMAN, Thomas. *The Realm of Rime. A Study of Rime in the Poetry of the Slavs*. Amsterdam: Verlag Adolf M. Hakkert, 1974.
- GREEN, Roland (ed.). “Rhyme.” *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics (4 ed.)*. Princeton University Press (online), 2017.
- GREENBERG, Joseph. *Language Universals*. The Hague: Mouton, 1966.
- HALLE, Morris, Samuel J. Keyser. *English stress: Its Form, its Growth, and its Role in Verse*. New York: Harper and Row, 1971.
- HANSON, Kristin. “Rhyme.” In: Keith Brown (ed.). *Encyclopedia of Language and Linguistics*, vol. 10. 2nd ed. Oxford: Elsevier, 2005: p. 605–616.
- HANSON, Kristin, Paul Kiparsky. “A Parametric Theory of Poetic Meter.” *Language* 72 (1996): p. 287–335.
- HOLTMAN, Astrid Inge. *A Generative Theory of Rhyme: An Optimality Approach*. OTS Dissertation Series. Utrecht University: Research Institute for Language and Speech, 1996.
- INKELAS, Sharon, Draga Zec. “Serbo-Croatian pitch accent: the interaction of tone, stress, and intonation.” *Language* 64 (1988): p. 227–248.
- IVIĆ, Milka. *Pravci u lingvistici*. Treće dopunjeno izdanje. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1975.
- IVIĆ, Pavle. „Prozodijski sistem savremenog srpskohrvatskog standardnog jezika“. *Symbolae linguisticae in honorem Georgii Kurylowicz*. Wrocław, Warsaw, Cracow, 1965: str. 136–144.
- IVIĆ, Pavle. “Serbo-Croatian Accentuation: Facts and Interpretation.” In: T. F. Magner (ed.). *Slavic Linguistics and Language Teaching*. Slavica Publishers, Inc., 1976: p. 34–44.
- KIPARSKY, Paul. “The Rhythmic Structure of English Verse.” *Linguistic Inquiry* 8 (1977): p. 189–247.
- LEHISTE, Ilse, Pavle Ivić. *Word and Sentence Prosody in Serbo-Croatian*. Cambridge: MIT Press, 1986.
- MILIČIĆ, Vladimir. „Rimarij Milana Rakića“. *Savremenik*, br. 1 (1973): str. 7–25.
- NIKITINA, Tatiana, Boris Maslov. “Verse Structure and Literary Tradition: The Interaction Between Rhyme and Stress in the Onegin Stanza.” *Style* 49 (2015): p. 439–469.
- ŠIPKA, Danko. *Osnovi morfologije*. Prilog gramatici savremenog standardnog jezika. Beograd: Alma, 2005.
- TRUBETZKOY, Nikolai S. *Grundzüge der Phonologie*. Prague: Travaux du Cercle Linguistique de Prague 7, 1939.
- ZEC, Draga. “Footed tones and tonal feet: Rhythmic constituency in a pitch-accent language.” *Phonology* 16 (1999): p. 225–264.
- ZEC, Draga. “Prosodic Differences among Function Words.” *Phonology* 22 (2005): p. 77–112.

- ZEC, Draga. "Rule domains and phonological change." In: S. Hargus and E. Kaisse (eds.). *Lexical Phonology*. Academic Press, 1993: p. 365–405.
- ZEC, Draga, Elizabeth Zsiga. "Tone and stress as agents of cross-dialectal variation: the case of Serbian." In: H. Kubozono, J. Ito, and A. Mester. *Prosody and Prosodic Interfaces*. Oxford University Press, 2022: p. 63–94.
- ZOGOVIĆ, Mirka. „Zmajeva rima“. U: Svetozar Petrović (ur.). *Zmajev stih*. Novi Sad: Vojvodanska akademija nauka i umetnosti, 1983: str. 51–58.
- ZSIGA, Elizabeth, Draga Zec. "Contextual evidence for the representation of pitch accents in Standard Serbian." *Language and Speech* 56 (2013): p. 69–104.

Извори

Поејска база

- БОЈИЋ, Милутин. *Песме и драме*. СКЗ 197. Београд, 1927.
[BOJIĆ, Milutin. *Pesme i drame*. SKZ 197. Beograd, 1927]
- ДУЧИЋ, Јован. *Песме*. СКЗ 113. Београд, 1908.
[DUČIĆ, Jovan. *Pesme*. SKZ 113. Beograd, 1908]
- ИЛИЋ, Војислав. *Песме Војислава Ј. Илића I*. СКЗ 106. Београд, 1907.
[ILIĆ, Vojislav. *Pesme Vojislava J. Ilića I*. SKZ 106. Beograd, 1907]
- ЈАКШИЋ, Ђура. *Песме Ђуре Јакшића*, књига прва. СКЗ 59. Београд, 1900.
[JAKŠIĆ, Đura. *Pesme Đure Jakšića*, knjiga prva. SKZ 59. Beograd, 1900]
- ЈОВАНОВИЋ, Јован Змај. *Ђулићи и Ђулићи увеоци*. СКЗ 218. Београд, 1930.
[JOVANOVIĆ, Jovan Zmaj. *Đulići i Đulići uveoci*. SKZ 218. Beograd, 1930.]
- КОСТИЋ, Лаза. *Песме 1*. Матица српска, 1991.
[KOSTIĆ, Laza. *Pesme 1*. Matica srpska, 1991]
- КОСТИЋ, Лаза. *Песме 2*. Матица српска, 1991.
[KOSTIĆ, Laza. *Pesme 2*. Matica srpska, 1991]
- РАДИЧЕВИЋ, Бранко. *Песме Бранка Радичевића*. Књига прва. СКЗ 80. Београд, 1903.
[RADIČEVIĆ, Branko. *Pesme Branka Radičevića*. Knjiga prva. SKZ 80. Beograd, 1903]
- РАКИЋ, Милан. *Сабране њесме*. Београд: Верзал прес, 2001.
[RAKIĆ, Milan. *Sabrane pesme*. Beograd: Verzal pres, 2001]

Осџали

- КЛЕУТ, Марија (пр.). *Гледајући Нови Сад. Посџљмонске оде Јована Јовановића Змаја*. Нови Сад: Матица српска, 2003.
[KLEUT, Marija (pr.). *Gledajući Novi Sad. Postiljonske ode Jovana Jovanovića Zmaja*. Novi Sad: Matica srpska, 2003]
- ЛЕСКОВАЦ, Младен. *Анџологија сџарије срџске њезије*. Нови Сад, Београд: Матица српска, Српска књижевна задруга, 1964.
[LESKOVAC, Mladen. *Antologija starije srpske poezije*. Novi Sad, Beograd: Matica srpska, Srpska književna zadruga, 1964]

Драга С. Зец
Корнеллски универзитет
Кафедра лингвистике

ЛИНГВИСТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ОДНОСЛОЖНЫХ
ИЛИ МУЖСКИХ РИФМ В СЕРБСКОЙ ПОЭЗИИ

Резюме

Эта статья посвящена просодическим свойствам односложных, то есть мужских рифм в сербской поэзии. На основе количественно проанализированной поэтической базы данных, в которую входят восемь поэтов, четыре из романтического и четыре из постромантического периодов, словесное ударение было определено как важнейшая просодическая особенность сербской рифмы в целом, и мужской рифмы в частности. Роль ударения носит демаркативный характер: оно сигнализирует о начале домена рифмы, тем самым значительно повышая ее эффективность. Однако наличие ударения в домене рифмы не обязательно. Наиболее эффективны звонкие рифмы, с демаркацией в домене обеих рифмующихся строк, следующие по эффективности полувзвонкие рифмы, с демаркацией только в одной из строк, а наименее эффективны незвонкие рифмы, в которых демаркация отсутствует в обеих строках. Мужские рифмы неотличимы от женских по своей просодической организации, но существенно отличаются по языковой реализации. Лексический материал, предоставленный сербской грамматической системой, лишь частично достаточен для реализации мужских рифм. Наиболее эффективные звонкие рифмы образуются исключительно с помощью односложных слов, которые представляют собой чрезвычайно редкий просодический профиль в сербской лексике. С другой стороны, наименее эффективные незвонкие рифмы образованы исключительно многосложными словами, которые являются доминирующим просодическим профилем в сербской лексике, но часто дают неудачные, едва узнаваемые рифмы. Примечательно, что мужские рифмы используются не всеми поэтами в нашей базе данных, что вполне может быть связано с сложными лексическими ограничениями на их формирование. На самом деле мужские рифмы используются только четырьмя поэтами: тремя из романтического периода и только одним из постромантического периода.

Ключевые слова: звуковой повтор, рифма, мужская рифма, домен рифмы, ударение, демаркативная роль ударения.

Draga S. Zec
Cornell University
Department of Linguistics

A LINGUISTIC INVESTIGATION OF MONOSYLLABIC OR MASCULINE
RHYMES IN SERBIAN POETRY

S u m m a r y

This paper focuses on the prosodic properties of monosyllabic, that is, masculine rhymes in Serbian poetry. Word stress has been identified as a crucial prosodic feature of Serbian rhyme in general, and of masculine rhyme in particular, based on a quantitatively analyzed poetic database, which includes eight poets, four from the Romantic and four from the post-Romantic period. The role of stress is demarcative: it signals the beginning of the domain of rhyme, thereby considerably promoting its effectiveness. However, the presence of stress within the rhyme domain is not obligatory. The most effective are resonant rhymes, with demarcated domains in both lines, next in effectiveness are semi-resonant rhymes, with demarcation in only one of the lines, while nonresonant rhymes, which lack demarcation, are the least effective. Masculine rhymes are indistinct from feminine rhymes in terms of their prosodic organization, but differ significantly in terms of their linguistic realization. The lexical material provided by the Serbian grammatical system is only partially adequate for realizing masculine rhymes. The most effective resonant rhymes are formed exclusively by monosyllabic words, which are an extremely rare prosodic profile in the Serbian lexicon. On the other hand, the least effective nonresonant rhymes are exclusively formed by polysyllabic words, which are a dominant prosodic profile in the Serbian lexicon, but often yield infelicitous, barely recognizable rhymes. It is notable that masculine rhymes are not used by all poets in our database, which may well be due to the onerous lexical constraints on their formation. Masculine rhymes are in fact used by only four poets: three from the Romantic, and only one from the post-Romantic period.

Keywords: sound repetition, rhyme, masculine rhyme, domain of rhyme, word stress, demarcative function of stress.

ISSN 0350-185X, – Књ. 79, св. 1 (2023), стр. 159–171

UDK: 811.161.1'367.625

811.161.1'371

COBISS.SR-ID: 120271625

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2301159K>

Примљено: 5. јануара 2023.

Прихваћено: 7. фебруара 2023.

Оригинални научни рад

Маја Р. Крстић*

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за славистику

ДЕСТРУКТИВНИ ГЛАГОЛИ СА ДЕФЕКТНОМ ПАРАДИГМОМ У РУСКОМ ЈЕЗИКУ

Предмет датог истраживања представљају глаголи са деструктивним значењем у руском језику, односно један део поменуте групе глагола које карактерише парадигматска дефектност. Због специфичности њихове семантике и употребе дати глаголи се користе само у одређеним облицима унутар парадигме и на тај начин показују један вид одступања у односу на групу глагола са регуларном (потпуном) парадигмом. У раду ћемо првенствено користити аналитички и дескриптивни метод, а основни циљ подразумева опис и класификовање глагола ове групе, те издвајање њихових специфичности. Резултати спроведеног истраживања омогућују јаснији увид у веома фреквентну и обимну групу глаголске лексике у руском језику, за коју се поред специфичне семантике везује парадигматска ограниченост, затим њихово издвајање и класификовање – насупрот веома детаљно и у више наврата представљаној групи глагола са регуларном употребом. Крајњи резултат истраживања овог типа може се односити на примену у настави руског језика као страног, са указивањем на специфичности у употреби датих глагола, првенствено на ограничења изазвана семантичким баријерама.

Кључне речи: деструктивност, глаголи, руски језик, парадигма, дефектност.

1. ДЕФЕКТНОСТ ПАРАДИГМЕ КОД ГЛАГОЛА

Појава дефектности (непотпуности) парадигме карактеристична је за многе врсте речи, не само за глаголе.¹ Дефектност се код глагола

* maja.krstic@ff.uns.ac.rs

¹ Придеви који немају облике компаратива, именице *singularia* или *pluralia tantum* и др.

манифестује на различите начине: (1) глаголи који имају само један видски облик (*очутиться*); (2) поједини глаголи не могу да образују облик императива (*знить*); (3) лексички непотпуни глаголи (*начать, обещать, уметь*);² (4) парадигматска дефектност: (4.1) глаголи без облика за 1. лице сингулара (*победить, бдеть, очутиться, близиться*); (4.2) глаголи без облика за 1. и 2. лице сингулара и плурала (*дуть*,³ *иметься, жеребиться, мерцать, протекать, продырявиться, заживляться*);⁴ (4.3) безлични глаголи (*вечереть, знобить, смеркаться, тошнить*) и др.

Глаголи са непотпуном (дефектном) парадигмом у руском језику били су у неколико наврата предмет истраживања у руској лингвистици: Е. В. Бешенкова (БЕШЕНКОВА 1988), Г. Б. Гурин (ГУРИН 2000, 2003), И. А. Марфуњина (МАРФУНИНА 1996), Т. Г. Танасова (ТАНАСОВА 2005), З. К. Тарланов (ТАРЛАНОВ 1979) и др.

Граматишка (парадигматска) дефектност је универзална појава и карактеристична је не само за руски и друге словенске језике већ и за мноштво других језика. Ова појава је у више наврата описивана у граматицама. Регуларна ограничења на употребу одређених облика имају типске називе: латински назив граматишке јединице + *tantum* (нпр. именице *singularia* и *pluralia tantum*; или глаголи: *perfektiva* и *imperfektiva tantum*; *activa* и *passiva tantum* итд.). Дефектност парадигме обично се тумачи као „постојање празних места унутар парадигме“ (Зализњак 1967: 99). Прецизнију формално-граматишку дефиницију дефектне парадигме дао је И. А. Мельчук (И. А. Мельчук): „Парадигма П се сматра *дефектним* уколико барем једној комбинацији грамема у П не одговара ниједна лекса“⁵ (Мельчук 1997: 342).

Парадигматска дефектност може да буде изазвана: 1) фонетским баријерама (нпр. глагол *победить*), где компликације настају приликом изговора код творбе облика за 1. лице сингулара и доводе до настанка „празног места“ унутар парадигме (такви глаголи нису бројни) и 2) семантичким ограничењима (*протекать*), код глагола чије се значење не

² Реч је о глаголима који нису способни да се самостално синтаксички реализују и тек у оквиру аналитичких конструкција, у споју са самосталним речима, они добијају могућност да изразе граматишко значење самосталних речи, а самим тим и читаве конструкције чији су саставни део. То су, пре свега, фазни, модални, перформативни и емоционално-интенционални глаголи који траже допуну инфинитивном радњом.

³ Глагол *дуть* у једном од својих значења нема употребу у 1. и 2. лицу сингулара и плурала (значење које се односи на природну појаву – дување ветра: *Дуют осенние ветры*). У осталим значењима дати глагол има потпуну парадигму (ТСРЯ).

⁴ Глаголи са двочланом парадигмом (који не могу да граде облике 1. и 2. лица сингулара и плурала) углавном испољавају дефектност у неком од својих значења. Мањи је број глагола који дефектност парадигме показују у свим значењима.

⁵ Превод са руског наш (И. А. Мельчук).

везује за лице као вршиоца радње, већ се пре свега односи на предмете или појаве и самим тим не изискује употребу у 1. или 2. лицу.

Предмет датог истраживања чине глаголи за које се везује парадигматска дефектност, прецизније – системска (семантичка) дефектност. До оваквог типа дефектности долази због семантичког неподударања одређене грамеме и лексичког значења лексеме. Истраживање ће бити засновано на глаголима који имају ограничења код употребе у 1. и 2. лицу сингулара и плурала, а припадају групи глагола са деструктивним значењем.

Без обзира на то што ће пажња првенствено бити усмерена на морфолошки аспект дефектности (празнине унутар парадигме на морфолошком нивоу), у раду ће укратко бити разматрани и други типови дефектности: лексичко-семантички (група глагола са деструктивним значењем), творбени (образовање видских парова), као и контекстуални (синтаксички) – пошто тек на нивоу синтаксичког контекста долазе до изражаја потенцијална средства и начини превазилажења морфолошке дефектности.

2. ПОЈАМ ДЕСТРУКТИВНОСТИ

Термин *деструктивност* изведен је од придева *деструктиван* – „који разара, руши, уништава, разоран, разарајући, рушилачки, погубан, штетан“, а именица *деструктивност* означава особину онога који је деструктиван, онога што је деструктивно, разорно, штетно, има погубно дејство (РСЈ⁶). Дати придев је латинског порекла,⁷ а антоним је придев *конструктиван*. У српском језику постоји велики број синонимичних или делимично синонимичних придева: *разоран, рушилачки, разарајући, ојасан, погубан, штећан, уништавајући, смртоносан*, док у руском највећу употребу у датом значењу имају придеви: *разрушительный, разорительный, гибельный, злокачественный, дестабилизирующий, сокрушительный* и др.

Деструктивност у најширем смислу представља разрушавање, нарушавање нормалне структуре нечега, уништавање.

Поред тога што представља физичко нарушавање, уништење неког предмета, деструктивност може да се односи и на психичко стање неке особе. У оба случаја, ова особина има изразито негативан карактер.

3. КЛАСИФИКАЦИЈА ГЛАГОЛА СА ДЕСТРУКТИВНИМ ЗНАЧЕЊЕМ

Под глаголском деструктивношћу подразумевамо радњу са значењем „разграђивања“ у најширем смислу те речи. Глаголи са оваквом

⁶ Види: *Извори*.

⁷ Лат. destructio.

семантиком чине велику групу,⁸ у оквиру које можемо издвојити више подгрупа:

3.1. Глаголи са значењем „кварити се“

Датој подгрупи припадају следећи глаголи: *горкнутъ, жухнутъ, киснутъ, лиятъ, ломаться, лупиться, мелеть, мутнетъ, ползти, распаяться, редеть, тускнетъ, червиветь* и др. (*масло горкнет; ткань ползёт; самовар распаялся; серебро тускнеет*). За ову групу глагола карактеристична је промена унутрашњих или спољашњих својстава (распадање, пропадање), најчешће узрокованих дугом употребом, истрошеношћу, кварљивошћу и променом својстава под утицајем времена. Најчешће је време главни узрочник оваквих стања код глагола са овом семантиком, јер *млеко кисне* или *йушер горчи* због прековременог стајања, *йканина се распада, серебро йамни*.

3.2. Глаголи са значењем „нестати“

Ову подгрупу сачињавају следећи глаголи: *атрофироваться, иссякнуть, ликвидироваться, мереть, обезлесеть, обезлюдетъ, редуцироваться, свернутъся* и др. (*вода в источнике иссякла; городок обезлюдел; производство свернулось*). За глаголе са оваквом семантиком карактеристично је потпуно или постепено нестајање, остајање без јединки које су сачињавале групу. У оквиру ове подгрупе разликујемо глаголе који означавају потпуни престанак постојања неког бића, појаве или предмета (*иссякнуть, свернутъся, ухнуть*) и глаголе који означавају постепено нестајање јединки (*обезлесеть, обезлюдетъ, мереть*).

3.3. Глаголи са значењем разрушавања, распадања

Наведену подгрупу чине следећи глаголи: *взорваться, выгореть, дробиться, обломиться, развалиться, разорваться, разрушиться, расцесться, рушиться* итд. (*мост взорвался; деревня выгорела; старая постройка разрушилась*). Ове глаголе карактерише процес распадања, пропадања услед трошности, похабаности, неисправности, али не и потпуни нестанак материје или јединки које су сачињавале одређени предмет. Дата семантика се углавном везује за предмете који под дејством одређених услова пропадају. Овој подгрупи највећим делом припадају глаголи свршеног вида и образовани су префиксацијом.

3.4. Глаголи са значењем „нанети штету“, „оштетити“

Као посебна подгрупа у оквиру семантике деструктивности, издваја се група глагола са значењем „нанети штету“ / „оштетити“. Дата група се разликује од претходне три по томе што је у овом случају примарно друго

⁸ Детектовано је 235 глагола са деструктивним значењем који имају непотпуну парадигму, према ТСРЈ (в. *Извори*).

(спољно) лице, сила или фактор који директно узрокују штету одређеном објекту. Ова група глагола није бројна,⁹ а у појединим случајевима тешко је одредити да ли одређени глагол треба сврстати у ову или у групу глагола са деструктивним значењем у „правом“ смислу. Највећим делом није тешко уочити разлику међу глаголима поменутих подгрупа јер код глагола са деструктивним значењем најчешће није присутан узрочник који изазива деструктивну радњу (*мост взорвался; производство свернулось*), док је код глагола са значењем „нанети штету“ јасно истакнуто „оно што изазива штету“ (*жучок проточил доски; ветер ломит деревья*).

4. ТВОРБЕНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ГЛАГОЛА СА ДЕСТРУКТИВНИМ ЗНАЧЕЊЕМ

Анализа творбених карактеристика групе глагола са деструктивним значењем омогућила нам је да уочимо широку употребу глагола са префиксима: *вы-* (*выгнать, выгореть, выесть, выкрошиться, вылинять, вымокнуть, выпасть, выскочить, вытереться*); *за-* (*забукнуть, завалиться, загрязняться, залупиться, замусориться, застояться, затаскаться*); *из-* (*измочалиться, изодраться, изорваться*); *над-* (*надломиться, надорваться, надтреснуть*); *об-* (*обломаться, оборваться, обтрепаться, обшаркаться*); *от-* (*отбиться, отгнить, отклеиться, открутиться, отломаться, оторваться, отслоиться, отшипиться*); *пере-* (*перегнить, перележать, переломиться, перепреть, пересохнуть*); *под-* (*подгореть, подломиться, подопреть*); *про-* (*прогореть, прорваться, прокваситься, проломиться, проплесневеть, прохудиться*); *раз-* (*развалиться, развинтиться, разломаться, размочалиться, регулироваться, разрушиться*); *с-* (*содраться, соскочить, сработаться, сохнуть*).

Велики број глагола који припадају датој групи образован је префиксално-постфиксалним путем: *отломаться, продырявиться, разлезться, распарываться, распасться, рассохнуться, сработаться*.

5. ПАРАДИГМАТСКА ДЕФЕКТНОСТ КОД ГЛАГОЛА СА ДЕСТРУКТИВНИМ ЗНАЧЕЊЕМ

Под појмом парадигматске дефектности у овом случају подразумева се немогућност њихове употребе у облицима 1. и 2. лица сингулара и плурала. Дати глаголи имају двочлану парадигму, а немогућност употребе у другим лицима дешава се најчешће због семантичких баријера.¹⁰ У руском језику постоји више од 1700 глагола овог типа, укључујући и групу глагола са деструктивним значењем (Крстић 2010). Глаголи ове групе означавају радњу која се не може односити на човека, а најчешће означава: процесе, стања својствене животињском или биљном свету (*жеребиться, телиться, щениться, кушиться, набух-*

⁹ Детектовано је свега 26 глагола (извор: ТСРЯ).

¹⁰ Користе се у 3. лицу сингулара и 3. лицу плурала.

нуть, осыпаться); процесе који се одвијају у неживој природи (*мерцать, протекать, сквозить, струиться, течь*); појаве које се односе на конкретне предмете (*продырявиться, рассохнуться, ржавесть, ужариться*); процесе који се одвијају у организму човека (*гноиться, заживляться, рассосаться*) и сл.

Анализом различитих типова дефектности код глагола, може се констатовати да је управо ова група глагола (са парадигматском дефектношћу) бројчано највећа и представља језгро глаголске дефектности (Крстић 2010: 93). Глаголи са деструктивним значењем су једна од најфреквентнијих подгрупа у оквиру групе глагола са парадигматском дефектношћу (13,4%).¹¹

Занимљива је чињеница да бројни глаголи ове групе немају потпуну парадигму у неколико својих значења, не само у примарном:

разойтись: 1. (1 и 2 л. ед. не употр.). О многих, многом, о сплошной массе: уйти в разные стороны; рассеяться. *Публика разошлась. Тучи разошлись.*; 2. (1 и 2 л. не употр.). Оказаться распроданным; израсходоваться. *Тираж разошелся. Запасы разошлись.*; 3. (1 и 2 л. не употр.). Растаять, раствориться. *Масло разошлось в тесте.*; 4. (1 и 2 л. не употр.). Разъединиться, раздвинуться в стороны. *Полю разошлись.* (ТСРЯ)

Глагол *падать* у руском језику у десет од укупно једанаест наведених значења нема употребу у 1. и 2. Лицу,¹² а чак у три значења има семантику деструктивности: 1) *Понижаться, уменьшаться* (у равнине, размере, силе, напряженности): *Летом вода в реке падает. Настроение падает*; 2) *Приостанавливаясь в развитии, становиться хуже, беднее*: *Нравы падают*; 3) О животных: *умирать,дохнуть: Скот падает.* (ТСРЯ)

6. ДРУГЕ ГРАМАТИЧКЕ ОСОБИНЕ ГЛАГОЛА СА ДЕСТРУКТИВНИМ ЗНАЧЕЊЕМ

6.1. Видске карактеристике

Група глагола са деструктивним значењем најчешће испољава парадигматску дефектност у оба глаголска вида (*выгнуть/выгнивать, замусориться/замусориваться, обвалиться/обваливаться*), код мањег броја глагола се показује само код свршеног вида (*обезрыбеть, отказать*). Несвршени вид (без свог видског пара) код ове групе глагола је слабо заступљен, с обзиром на то да се деструктивно значење најчешће и везује за финитну радњу (нешто се срушило, поломило, распало итд.).

¹¹ Поред подгрупе глагола са деструктивном семантиком, овде припадају и: глаголи са значењем постојања, појављивања, завршавања; глаголи са узуалним значењем; са значењем колективне радње; физичког стања предмета или човека; психичког стања; стихијске појаве; глаголи који означавају кретање итд. (Крстић 2010: 96)

¹² Само у свом примарном значењу „падати на земљу“ има потпуну парадигму.

Нарочито привлачи пажњу чињеница да је видска дефектност¹³ веома често праћена дефектношћу личне парадигме глагола.¹⁴

6.2. Повратност/неповратност

Анализом групе деструктивних глагола са непотпуном парадигмом према критеријуму повратности/неповратности установљено је да преовлађују повратни глаголи (2/3 од укупног броја). Код подгрупе са значењем „нанети штету“ ситуација је супротна – 2/3 чине неповратни глаголи, што је и очекивано, с обзиром на то да у овом случају имамо „спољашњи фактор“ који узрокује извесну штету другом лицу или предмету, а дата радња је једносмерна.

6.3. Прелазност/непрелазност

Узимајући у обзир чињеницу да су сви повратни глаголи непрелазни, међу глаголима са деструктивним значењем највећи проценат чине непрелазни глаголи. Овакав однос типичан је за све групе са парадигматским ограничењима, где прелазни глаголи заузимају свега око 7% од укупног броја.

7. ПОТРЕБА ЗА ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕМ „ПРАЗНИХ МЕСТА“ УНУТАР ПАРАДИГМЕ

Потрага за супститутима који би могли да попуне „празна места“ је сложен задатак, будући да се дати облици из одређених разлога не користе, или се користе ретко. Неки облици понекад пронађу свој пут до употребе, јер се намеће нужност за њиховом употребом у појединим ситуацијама или стиливима језика. О појави лакунарности, интерлингвистичким, лексичким и другим типовима лакуна (лат. *lacuna* – недостатак, празнина, шупљина), као и о могућим начинима њиховог превазилажења писано је у више наврата у руској лингвистици: Г. В. Бикова (БЫКОВА 2003), Н. Л. Дуњ (ДУЊ 2007), В. Л. Муравјов (МУРАВЬЕВ 1975) и др.¹⁵

Тежња да се пронађу елиманте¹⁶ на месту нултих парадигматских позиција испољава се углавном код глагола који имају петочлану

¹³ Учесталије везивање за глаголе свршеног вида.

¹⁴ Ово се односи на читаву групу глагола са парадигматским ограничењима, не само на групу са деструктивном семантиком.

¹⁵ В., поред осталог: В. Џонић (ЏОНИЋ 2011, 2015), Т. Балек (БАЛЕК 2021), М. Крстић (КРСТИЋ 2010, 2012, 2016), које се баве аспектом лакунарности у српској лингвистици (славистици), пре свега контрастивно (на српско-руском материјалу).

¹⁶ Творенице, пре свега кованице и неологизми, који реално не постоје у језику, али су потенцијално спремни за реализацију и реализују се у говору, односно представљају један од начина или средстава елиминисања (а заправо супституције или попуњавања) унутарјезичких (у датом случају морфолошких) празнина, тзв. лакуна. Треба имати на уму да се стварно уклањање лакуна не дешава у речнику, већ у контексту који истраживач конструише док ради са речником (в., поред осталог, ТАНАСОВА 2005).

парадигму, тј. оних који немају употребу само у 1. лицу сингулара. Потреба да се у језику употреби форма 1. лица код глагола који тај облик не могу да граде је велика, те је у зависности од стила језика, говорне ситуације, узраста, образовања говорног лица и других фактора таква „празна места“ могуће попунити на различите начине, другим речима – не постоји универзално решење.

Најчешће се користе аналитички облици (конструкције) и то приликом употребе 1. лица код глагола овог типа (уп.: *хочу победити, одержу победу*), као и употреба синонима са потпуном парадигмом (на пример, глаголâ *одолеѣ /одолею/, преодолеѣ /преодолею/, побороѣ /поборю/, справитѣся /справлюсь/*) или синонимских аналитичких конструкција (уп. *одержу верх*).¹⁷

Са друге стране, код глагола са двочланом парадигмом готово да и не постоји потреба за супституцијом, будући да они означавају радњу коју не врши лице (изузев једног броја глагола са значењем „нанети штету“).

Унутар групе глагола са деструктивним значењем детектован је само један глагол са петочланом парадигмом (*обезлесетѣ*), док остали глаголи имају двочлану парадигму. Семантика деструктивности првенствено се односи на појаве или предмете и не изискује потребу за коришћењем ових глагола у првом или другом лицу.

8. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Термин *деструктивност* се у најширем смислу односи на нарушавање нормалне структуре нечега, разрушавање, распадање. Углавном се везује за предмете и има изразито негативан карактер.

Глаголи са деструктивним значењем су једна од најфреквентнијих подгрупа у оквиру групе глагола са парадигматском дефектношћу.

Глаголска деструктивност означава радњу са значењем „разграђивања“, „пропадања“. Глаголи са оваквом семантиком чине велику групу, у оквиру које смо издвојили неколико подгрупа: (1) глаголи са значењем „кварити се“; (2) глаголи са значењем „нестати“; (3) глаголи са значењем разрушавања, распадања и (4) глаголи са значењем „нанети штету“, „оштетити“.

За глаголе овога типа специфична је парадигматска, односно системска дефектност, коју узрокује семантичка неподударност одређене грамеме и лексичког значења лексеме.

Дати глаголи имају двочлану парадигму (3. лице сингулара и 3. лице плурала), а немогућност употребе у другим лицима дешава се најчешће због семантичких баријера. Њима се означава радња која се не

¹⁷ Уп. следећи синонимски низ (са различитом формалном, лексичко-граматичком структуром): *одержу победу над противником – поборою противника – одолею противника – справлюсь с противником – одержу верх над противником*.

може односити на човека, а најчешће представља процесе, стања, појаве својствене животињском или биљном свету, процесе који се одвијају у неживој природи, појаве које се односе за конкретне предмете, процесе који се одвијају у организму човека и сл.

Тежња да се пронађу елиманте на месту нултих парадигматских позиција испољава се углавном код глагола са петочланом парадигмом и најчешће се превазилази употребом аналитичких облика, док код глагола са двочланом парадигмом готово и не постоји потреба за супститути-ма, јер означавају радњу коју не врши лице. Семантика деструктивности примарно се везује за појаве или предмете, па самим тим не изискује потребу за коришћењем ових глагола у првом или другом лицу.

Цитирана литература

- БАЛЕК, Тијана. *Дефектност видске парадигме у руском и српском језику*. Необјављена докторска дисертација. Нови Сад: Филозофски факултет, 2021.
[BALEK, Tijana. *Defektnost vidске paradigme u ruskom i srpskom jeziku*. Neobjavljena doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2021]
- БЕШЕНКОВА, Елена Виленовна. *Глаголы с дефектной парадигмой в современном русском языке*. Автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук. Москва: Институт русского языка РАН, 1988.
[BEŠENKOVA, Elena Vilenovna. *Glagoly s defektnoj praradigмой v sovremenном russком аzyke*. Avtoref. dis. na soisk. uĉ. stepeni kand. filol. nauk. Moskva: Institut russkogo аzyka RAN, 1988]
- БЫКОВА, Гульчара Вахобовна. *Лакунарность как категория лексической системологии*. Благовещенск: Изд-во БГПУ, 2003.
[BYKOVA, Gul'ĉara Vahobovna. *Lakunarnost' kak kategoriâ leksiĉeskoj sistemologii*. Blagovešensk: Izd-vo BGPU, 2003]
- ГУРИН, Григорий Борисович. *Глаголы с неполной личной парадигмой в современном русском литературном языке. На материале словарей*: Дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук. Петрозаводск, 2000.
[GURIN, Grigorij Borisoviĉ. *Glagoly s nepolnoј liĉnoј paradigмой v sovremenном russком literaturnом аzyke. Na materiale slovarеj*: Dis. na soisk. uĉ. stepeni kand. filol. nauk. Petrozavodsk, 2000]
- ГУРИН, Григорий Борисович. „О причинах морфонологической дефектности личных парадигм русских глаголов“. *Филологические исследования II: Сб. статей*. Петрозаводск: Издательство ПетрГУ, 2003: стр. 15–35.
[GURIN, Grigorij Borisoviĉ. „O priĉinah morfonologiĉeskoј defektnosti liĉnyh paradigm russkih glagolov“. *Filologiĉeskie issledovaniâ II: Sb. stateј*. Petrozavodsk: Izdatel'stvo PetrGU, 2003: str. 15–35]
- ДУНЬ, Наталья Львовна. „Интралингвальные лакуны в лексической системе русского языка“. *Вісник СумДУ. Серія Філологія*, № 1. Т1, 2007: стр. 135–141.
[DUN', Natal'â L'vovna. „Intralingval'nye lakuny v leksiĉeskoј sisteme russkogo аzyka“. *Visnik SumDU. Seriâ Filologiâ*, № 1. T1, 2007: str. 135–141]
- ЗАЛИЗНЯК, Андрей Анатольевич. *Русское именное словоизменение*. Москва: Наука, 1967.

- [ZALIZNĀK, Andrej Anatol'evič. *Russkoe imennoe slovoizmenenie*. Moskva: Nauka, 1967]
- КРСТИЋ, Маја. *Verba defectiva i њихови сујеснијујујуи у савременом руском језику*. Необјављени магистарски рад. Нови Сад: Филозофски факултет, 2010.
- [KRSTIĆ, Maja. *Verba defectiva i njihovi supstituti u savremenom ruskom jeziku*. Neobjavljeni magistarski rad. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2010]
- КРСТИЋ, Маја. „О дефектности глаголске парадигме у руском језику“. *Славистика XIV* (2010): стр. 126–134.
- [KRSTIĆ, Maja. „O defektnosti glagolske paradigme u ruskom jeziku“. *Slavistika XIV* (2010): str. 126–134]
- КРСТИЋ, Маја. „Могући начини за ‘попуњавање празних места’ код глагола са непотпуним парадигмом“. У: Вера Белокапић-Шкунца (гл. ред.). *Достижења и перспективе сопоставитељног изучења руског и других језиков: (VII Међународни симпозиум Међународне асоцијације предавача руског језика и литературе, Белград, 1–2 јуна 2012 г.)*. Београд: Славистичко друштво Србије, 2012: стр. 81–86.
- [KRSTIĆ, Maja. „Mogućí načini za ‘popunjavanje praznih mesta’ kod glagola sa nepotpunom paradigmom“. U: Vera Belokapić-Skunca (gl. red.). *Dostižení i perspektivy sopostavitel'nogo izučeníâ ruskogo i drugih âzykov: (VII Meždunarodnyj simpozium Meždunarodnoj asociacii predavatelej ruskogo âzyka i literatury, Belgrad, 1–2 iúnâ 2012 g.)*. Beograd: Slavističko društvo Srbije, 2012: str. 81–86]
- КРСТИЋ, Маја. *Лексички крњи глаголи и њихова ујојпреба у савременом руском и српском језику*. Необјављена докторска дисертација. Нови Сад: Филозофски факултет, 2016.
- [KRSTIĆ, Maja. *Leksički krnji glagoli i njihova upotreba u savremenom ruskom i srpskom jeziku*. Neobjavljena doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2016]
- МАРФУНИНА, Инесса Алексеевна. „О глаголах с неполной парадигмой“. *Kontrastivna jezička istraživanja (V simpozijum)*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 1996: стр. 163–172.
- [MARFUNINA, Inessa Alekseevna. „O glagolah s nepolnoj paradigmoj“. *Kontrastivna jezička istraživanja (V simpozijum)*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 1996: str. 163–172]
- МЕЛЬЧУК, Игорь Александрович. *Курс общей морфологии*. Т. I. Москва – Вена: Школа «Языки русской культуры», Венский славистический альманах, Издательская группа «Прогресс», 1997.
- [MEL'ČUK, Igor' Aleksandrovič. *Kurs obšej morfologii*. T. I. Moskva – Vena: Škola «Âzyki ruskoj kul'tury», Venskij slavističeskij al'manah, Izdatel'skaâ grupa «Progress», 1997]
- МУРАВЬЕВ, Вячеслав Леонидович. *Лексические лакуны (на материале лексики французского и русского языков)*. Владимир: Владимир. гос. пед. ин-т им. П. И. Лебедева-Полянского, 1975.
- [MURAV'EV, Vâčeslav Leonidovič. *Leksičeskie lakuny (na materiale leksiki francuzskogo i ruskogo âzykov)*. Vladimir: Vladimir. gos. ped. in-t im. P. I. Lebedeva-Polânskogo, 1975]
- ТАНАСОВА, Тамара Григорьевна. *Слова с неполным набором грамматических форм и словообразовательных коррелятов и их элимантемы в художественных текстах*. Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук. Краснодар: Кубанский государственный университет, 2005.
- [TANASOVA, Tamara Grigor'evna. *Slova s nepolnym naborom grammatičeskikh form i slovoobrazovatel'nyh korrelátov i ih èlimantemy v hudožestvennyh tekstah*. Avtoref. dis.

- na soisk. učen. step. kand. filol. nauk. Krasnodar: Kubanskiј gosudarstvennyј universitet, 2005]
- ТАРЛАНОВ, Замир Курбанович. „Глаголы с неполной личной парадигмой в русском языке“. *Вопросы языкознания*, № 1, 1979: стр. 63–74.
- [TARLANOV, Zamir Kurbanovič. „Glagoly s nepolnoj ličnoј paradigmoј v russkom āzyke“. *Voprosy āzykoznanīā*, № 1, 1979: str. 63–74]
- ЦОНИЋ, Виолета. „Морфолошки аспект лакуна у руском и српском језику“. *Радови Филозофског факултета* [Пале] 13/1 (2011): стр. 457–473.
- [DŽOŃIĆ, Violeta. „Morfološki aspekt lakuna u ruskom i srpskom jeziku“. *Radovi Filozofskog fakulteta* [Pale] 13/1 (2011): str. 457–473]
- ЦОНИЋ, Виолета. „Лакуне и безеквивалентне јединице у лексичком систему језика (на материјалу руског и српског језика)“. *Речи – Часопис за језик, књижевност и културу* [Алфа БК универзитет, Факултет за стране језике, Београд] VII/1 (2015): стр. 47–56.
- [DŽOŃIĆ, Violeta. „Lakune i bezekvivalentne jedinice u leksičkom sistemu jezika (na materijalu ruskog i srpskog jezika)“. *Reči – Časopis za jezik, književnost i kulturu* [Alfa BK univerzitet, Fakultet za strane jezike, Beograd] VII/1 (2015): str. 47–56]

Извори

- БАС: *Большой толковый словарь русского языка*. Санкт-Петербург: РАН, 2000.
- [BAS: *Bol'soj tolkovyj slovar' russkogo āzyka*. Sankt-Peterburg: RAN, 2000]
- РСЈ: *Речник српскога језика*. Редиговао и уредио М. Николић. Нови Сад: Матица српска, 2007.
- [RSJ: *Rečnik srpskoga jezika*. Redigovao i uredio M. Nikolić. Novi Sad: Matica srpska, 2007]
- ТСРЯ: С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. *Толковый словарь русского языка*. 4-е изд. Москва: РАН, 1999.
- [TSRĀ: S. I. Ožegov, N. Ū. Švedova. *Tolkovij slovar' russkogo āzyka*. 4-e izd. Moskva: RAN, 1999]

Майя Р. Крстич
Нови-Садскиј универзитет
Филозофскиј факултет
Кафедра славистике

ДЕСТРУКТИВНЫЕ ГЛАГОЛЫ С ДЕФЕКТНОЙ ПАРАДИГМОЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

Предметом данного исследования являются глаголы с деструктивной семантикой в русском языке, для которых характерны парадигматические ограничения. Глаголы с деструктивным значением составляют одну из самых многочисленных подгрупп внутри группы глаголов с парадигматическими ограничениями. Семантическая категория деструктивности, отражающая ситуации, связанные с деструкцией, т.е. разрушением в самом широком смысле, до сих пор не получила своего целостного описания в лингвистике.

Парадигматичке (системне) ограничења вызване семантичким несоответствием между определенной граммомой и лексическим значением лексемы. Данные глаголы имеют неполную (двухкомпонентную) парадигму, и невозможность их употребления в других лицах чаще всего происходит из-за семантических препятствий. Они обозначают действие, не относящееся к лицу как к исполнителю действия, а чаще всего представляющее собой процессы, состояния, явления, свойственные животному или растительному миру и т. д.

Глаголы с деструктивным значением обозначают действие со значением «разложение», «порча», «распад», «износ». Внутри группы глаголов с такой семантикой в статье выделяются несколько подгрупп: (1) глаголы со значением «портить»; (2) глаголы со значением «исчезнуть»; (3) глаголы со значением разрушения, распада и (4) глаголы со значением «нанести ущерб».

Поскольку семантика деструктивности относится в первую очередь к явлениям или предметам, почти нет необходимости использовать формы других лиц в рамках парадигмы.

Ключевые слова: деструктивность, глаголы, русский язык, парадигма, дефектность.

Maja R. Krstić
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Slavic Studies

DESTRUCTIVE VERBS WITH DEFECTIVE PARADIGMS IN THE RUSSIAN LANGUAGE

S u m m a r y

The subject of this research are verbs with destructive semantics in the Russian language, which are characterized by a paradigmatic defect. Verbs with a destructive meaning form one of the most numerous subgroups within the group of verbs with a paradigmatic defect. The semantic category of destructiveness, which denotes it in the broadest sense, has not yet received a comprehensive description in linguistics.

A paradigmatic (systemic) defect is caused by a semantic mismatch between a certain grammeme and the lexical meaning of the lexeme. The given verbs have a two-part paradigm, and the impossibility of using them in the other persons most often happens due to semantic barriers. They denote an action that is not related to a person as the doer of the action, but most often represents processes, states, and phenomena characteristic of the animal or plant world, etc.

A verb of destructiveness denotes an action with the meaning of “decomposition”, “deterioration”. Within the group of verbs with such semantics, we distinguished several subgroups: (1) verbs with the meaning of “spoil”; (2) verbs with the meaning of “disappear”; (3) verbs with the meaning of destruction, disintegration and (4) verbs with the meaning “to cause damage”, “to damage”.

As the semantics of destructiveness primarily refers to phenomena or objects, there is almost no need to use other persons within the paradigm of these verbs.

Keywords: destructiveness, verbs, Russian language, paradigm, defectiveness.

JERZY BARTMIŃSKI
(19. СЕПТЕМБАР 1939 – 7. ФЕБРУАР 2022)

Навршила се година дана од смрти Жежија Бартмињског, професора емеритуса Универзитета „Марија Кири-Склодовска“ у Лублину, оснивача лублинске школе етнолингвистике, која је под његовим руководством стасала и својим резултатима стекла широко светско признање. Допринос који је Жежи Бартмињски дао словенској и светској лингвистичкој науци неизмеран је: био је аутор око 700 радова, уредник и коуредник за готово 70 тематских монографија и више од 20 антологија у области фолклористике и етнолингвистике.¹ Посебан допринос Жежи Бартмињски дао је славистици и тиме што је на свом матичном универзитету утемељио етнолингвистички архив у Институту за пољску филологију и иницирао формирање студијских група за украјинску и белоруску филологију. Покретач је још увек актуелног рада на фундаменталном пољском Речнику стереотипа и народних симбола (*Słownik stereotypów i symboli ludowych*), основао је и деценијама уређивао часопис *Etnolingwistyka / Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury*, који већ готово 35 година окупља истраживаче из великог броја земаља. Био је оснивач и председник Етнолингвистичке комисије при Међународном комитету слависта, члан Савета за пољски језик президијума Пољске академије наука, члан Комитета за лингвистику и Комитета за етнолошке науке ПАН, члан Пољске академије вештина у Кракову и члан Евроазијске академије наука у Белорусији. Несвакидашња енергија, неисцрпна инспирација и

¹ Припремљена је аотирана библиографија радова коју су сачиниле Моника Лашкевич, Станислава Њебжеговска-Бартмињска и Марта Новосад-Бакаларчик. У електронској верзији биће доступна на веб-сајтовима Комисије за етнолингвистику при Међународном комитету слависта и Конгреса етнолингвистике, а појавиће се и у штампаном облику.

неуморни рад одликовали су Жежија Бартмињског и несумњиво га довели до позиције једног од најеминентнијих и најјутицајнијих слависта нашег времена.

Жежи Бартмињски био је полониста, лингвиста, фолклориста, текстолог, семантичар. Све ове дисциплине обогатио је бројним и значајним радовима. Себе је дефинисао као етнолингвисту, а на то је, по својим речима, био и највише поносан. Његови радови о везама између језика и културе преведени су на руски, енглески, француски, немачки, чешки, украјински, белоруски, литвански и српски језик, неки и у више издања, што сведочи о њиховом значају за развој истраживања у области (когнитивне) етнолингвистике.

Жежи Бартмињски студирао је полонистику на Факултету за хуманистичке науке Универзитета „Марија Кири-Склодовска“ у Лублину. Након завршетка студија 1961. године постаје предавач, затим професор, а од 2005. године и професор емеритус. Научна истраживања Жежија Бартмињског била су најпре усмерена на језик фолклора. У широј околини Лублина, у којем је провео највећи део живота, сакупљао је и обрађивао разноврсну фолклорну грађу. Докторску дисертацију посвећену питањима у вези са пољским фолклором, дијалектима и народном културом одбранио је 1971, а објавио 1973. године као монографију *O języku folkloru*. Хабилитацију је стекао одбраном тезе *O derywacji stylistycznej. Gwara ludowa w funkcji języka artystycznego*, која је објављена 1977. године, док су касније настала истраживања о језику и поетици фолклора публикована у монографији *Folklor – język – poetyka* (1990). Жежи Бартмињски објавио је запажене антологије *Kolędownie na Lubelszczyźnie* (1987) и *Polskie kolędy ludowe* (2002), а уредио је и награђивани шестотомни зборник *Lubelskie*, објављен у серији *Polska Pieśń i Muzyka Ludowa* 2011. године.

Савремени пољски језик био је предмет истраживања Ј. Бартмињског у два коауторским монографијама: *Nazwiska obce w języku polskim. Problemy poprawnościowe. Słownik wymowy i odmianu* (1978, са више посебних издања *Речника*) написао је са Изабелом Бартмињском, а са Станиславом Њебжеговском-Бартмињском написао је књигу *Tekstologia* (2009), објављену у четири издања. Под његовом редакцијом издат је зборник радова посвећен савременом пољском језику *Współczesny język polski* (1993), који је доживео пет издања.

Sâm Jeжи Бартмињски наводи да је Речник стереотипа и народних симбола (*Słownik stereotypów i symboli ludowych*) његов најважнији животни научни подухват на који га је подстакao вроцлавски професор Чеслав Хернас. Пробна свеска (*Słownik ludowych stereotypów językowych*) објављена је 1980. године у издању Вроцлавског универзитета, први том Речника објављен је 1996, а до данас је објављено десет свезака које обухватају прва два тома – Космос и Биљке. Бартмињски је, као аутор концепције Речника и уредник пробне свеске, писао да је инспирација за Речник имала два извора: лингвистику и фолкор, при чему је циљ био да лингвисти добију могућност да изучавају форме и значење језика фолклора, који је чинио материјалну базу за истраживање, а фолклористи заинтересовани за улогу стереотипа у фолклорним текстовима да добију могућност откривања кључа за систематичност у њима. Може се рећи да је рад на Речнику и довео до стварања лублинске етнолингвистичке школе, јер се група научника под руководством Бартмињског, обрађујући материјал из пољског фолклора, посветила решавању бројних теоријских и практичних проблема који су се појављивали током анализе изабраних појмова (у каснијим радовима лублинске етнолингвистичке школе термин *сiтереотипii* замењује се термином *концептii*). О овим питањима расправљало се на бројним конференцијама, а резултати су објављивани у тематским монографијама у којима је немерљиви допринос својим фундаменталним теоријским радовима и уређивањем дао Јежи Бартмињски. Издајамо зборнике *Jezykowy obraz swiata* (1990, објављена три издања), *O definicjach i definiowaniu* (1993), *Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne*, објављен у оквиру 12. тома серије *Jezyk a kultura* (1998), *Profilowanie w jezyku i w tekście* (1998), *Jezyk w kręgu wartości. Studia semantyczne* (2003), *Punkt widzenia w jezyku i w kulturze* (2004) и *Podmiot w jezyku i w kulturze* (2008).

Изванредно су значајни чланци посвећени језичкој слици света представљени у књигама чији делови су превођени на више језика: *Jezykowe podstawy obrazu swiata* (2006, објављена у пет издања), *Stereotypy mieszkaję w jezyku. Studia etnolingwistyczne* (2007, објављена у два издања) и *Polskie wartości w europejskiej aksjosferze* (2014). Јежи Бартмињски развио је методологију формулисања когнитивне дефиниције којом се на систематичан

начин долази до описа конкретног фрагмента језичке слике света. Увођењем фасета, профилисања и тачке гледишта субјекта у опис културних концепата омогућено је не само њихово подробно и доследно описивање већ и поређење резултата добијених анализом материјала у различитим језицима, што је на најбољи начин показано у оквиру међународног пројекта ЕУРОЈОС (Европска језичка слика света), који је иницирао и предводио Жежи Бартмињски. Пројекат је окупио бројне етнолингвисте из више европских земаља који истражују вредности Словена и њихових суседа, а резултати се објављују у серији под називом *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów* и у тематским монографијама у издању Универзитета „Марија Кири-Склодовска“ у Лублину, у којима је професор Бартмињски био уредник или коуредник.

Радови Жежија Бартмињског у српској средини постали су познати нарочито након објављивања зборника његових најзначајнијих етнолингвистичких чланака *Језик – слика – свети* (2011), који је у договору са аутором приредио Дејан Ајдацић, а превела Марта Бјелетић. Упознавање са принципима на којима је заснована лублинска школа етнолингвистике довело је и до укључивања наших лингвиста у пројекат ЕУРОЈОС, као и до публикавања двају зборника радова *О вредностима у српском језику и култури* (под редакцијом Дејана Ајдацића, 2015. и 2019. године); Жежи Бартмињски објавио је рад *О профилисању њојмова с тачке гледишта когнитивне етнолингвистике* у другом тому (Београд: Алма, 2019, 7–36). Рад Жежија Бартмињског *W poszukiwaniu paradygmatu etnolingwistyki: glosariusz kluczowych terminów i pojęć* објављен је у *Јужнословенском филологу* 76/2 (2020): 79–103, а рад *Cultural Linguistics (Ethnolinguistics) and Linguoculturology as Two Research Perspectives. A Voice in the Discussion on the Relationship between “language” and “culture”*, предвиђен да буде пленарни реферат на 10. конференцији *Језици и културе у времену и њојору* на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду новембра 2021. године, због болести професора није прочитан, али је објављен у Зборнику радова 2022. године.

Одлазак Жежија Бартмињског није само велики губитак за европску и светску лингвистику и славистику – међу нама више није изванредни предавач, посвећени ментор, ненадмашни организатор научне сарадње – већ и за све који су имали част да га лично

познају, да приликом сваког сусрета са њим осете оштрину ума и топлину душе, животну силу и неисцрпну енергију. Сигурни смо да ће лублинска етнолингвистика, захваљујући чврстим темељима које је поставио Јежи Бартмињски у сарадњи са својим колегама, а посебно са супругом, Станиславом Њебжеговском-Бартмињском, наставити да се развија и око себе окупља још шири круг истраживача инспирисаних његовим радовима.

Цитирана литература

- БАРТМИЊСКИЙ, Ежи. *Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике*. Пер. с пол., сост. и отв. ред. С. М. Толстая. Москва: Индрик, 2005.
 [BARTMIŃSKI, Eži. *Ázykovej obraz mira: očerki po ètnolingvistike*. Per. s pol., sost. i отв. red. S. M. Tolstaâ. Moskva: Indrik, 2005]
- БАРТМИЊСКИ, Јежи. *Језик – слика – свет*. Д. Ајдачић (ур.), М. Бјелетић (прев.). Београд: SlovoSlavia, 2011.
 [BARTMIŃSKI, Ježi. *Jezik – slika – svet*. D. Ajdačić (ur.), M. Bjeletić (prev). Beograd: SlovoSlavia, 2011]

*

- BARTMIŃSKI, Jerzy. *Aspects of Cognitive Ethnolinguistic*. Jörg Zinken (ed.). London: Equinox 2009 [reprinted 2010; paperback 2012].
- BARTMIŃSKI, Jerzy. *Jazyk v kontextu kultury. Dvanáct statí z lublinské kognitivní etnolingvistiky*. Vybrala z polských originálů, přeložila, komentářem doplnila a úvodní a závěrečnou studii napsala Irena Vaňková, doslov James Underhill. Praha: Universita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2016.
- BARTMIŃSKI, Jerzy. “Cultural Linguistics (Ethnolinguistics) and Linguoculturology as Two Research Perspectives. A Voice in the Discussion on the Relationship between ‘language’ and ‘culture’”. У: С. Гудурић, Ј. Дражић, М. Стефановић (ур.). *Језици и културе у времену и простору: њемајски зборник*, 10/1. Нови Сад: Филозофски факултет – Педагошко друштво Војводине, 2022: стр. 11–16.

*Марија Ј. Стефановић**
 Универзитет у Новом Саду
 Филозофски факултет
 Одсек за славистику

* mstefanovic@ff.uns.ac.rs

ИОСИФ АБРАМОВИЧ СТЕРНИН
(29. АПРИЛ 1948 – 5. МАРТ 2022)

Петог марта 2022. године преминуо је Јосиф Абрамович Стерњин, доктор филолошких наука, професор Катедре за општу лингвистику и стилистику Државног универзитета у Вороњежу (Воронежский государственный университет), директор Центра за комуникациона истраживања Државног универзитета у Вороњежу.

Ј. А. Стерњин рођен је 29. априла 1948. године у Московској области. Године 1970. завршио је романистику и германистику на Државном универзитету у Вороњежу. Кандидатску дисертацију *К проблеме дейктических функций слова* одбранио је 1973. године у Институту за лингвистику Руске академије наука у Москви, а 1987. године одбранио је докторску дисертацију *Лексическое значение слова в речи* на Белоруском државном универзитету у Минску. Од 1975. године био је запослен на Универзитету у Вороњежу. Као гостујући професор држао је предавања на универзитетима у Немачкој, Финској, Пољској, Аустрији, Киргизији итд.

Ј. А. Стерњин био је члан уређивачког одбора више научних часописа 1. *Вопросы психолингвистики*; 2. *Язык, словесность, культура*; 3. *Вестник ВГУ. Серия Филология. Журналистика*; 4. *Экология языка и культура речи* (Институт филологии и языковой коммуникации Сибирского федерального университета); 5. *Вестник Киевского национального лингвистического университета. Серия Филология*; 6. *Известия Воронежского государственного педагогического университета. Серия Гуманитарные науки* и др.

Био је председник организационих комитета више од 40 научних конференција.

Ј. А. Стерњин обављао је више функција у научним и стручним удружењима. Био је заменик председника Руског удружења научника, предавача и наставника реторике, члан Управног одбора Руске психолингвистичке асоцијације, председник Вороњешког психолингвистичког удружења, члан Међународног прагмалингвистичког удружења, члан

Међународног удружења примењене психолингвистике, члан Друштва за научну, техничку и културну сарадњу са Немачком итд.

Проф. Стерњин се бавио теоријом језика, контрастивном лингвистиком, когнитивном лингвистиком, теоријом говорне комуникације, реториком, комуникационим понашањем народа света, психолингвистиком, психолингвистичком лексикографијом.

Ј. А. Стерњин је аутор више од 40 монографија, међу којима су *Лексическое значение слова в речи* (1985); *Введение в речевое воздействие* (2001); (са Ј. Е. Прохоровим) *Русское коммуникативное поведение* (2002); (са З. Д. Поповом) *Когнитивная лингвистика* (2007); (са А. В. Рудаковом) *Психолингвистическое значение слова и его описание. Теоретические проблемы* (2011); (са А. П. Бабушкином) *Когнитивная лингвистика и семасиология* (2018); *Исследование значения как феномена языкового сознания* (2018) итд.

Аутор је и више од 60 уџбеника за ученике, али и за наставнике који предају у основној и средњој школи. Већина његових уџбеника посвећена је језичкој култури. Написао је и око 60 брошура о комуникационом понашању: *Общение без конфликтов* (1991); *Общение в семье* (1996); *Общение с мужчинами* (1996); *Общение с женщинами* (1997); *Анализ коммуникативных ситуаций* (1998); *Общение со старшим поколением* (2005); *Общение с дошкольниками* (2013); *Практикум по риторике* (2013); *Общение с разными типами собеседников* (2013) итд. Од 1970. до 2022. године написао је више стотина научних радова у Русији и иностранству.

Најцитираније књиге Ј. А. Стерњина су *Когнитивная лингвистика* (написана у коауторству са З. Д. Поповом, 2007), *Лексическое значение слова в речи* (1985), *Семантико-когнитивный анализ языка* (са З. Д. Поповом, 2006), *Введение в речевое воздействие* (2001) и др. Међу најцитираније радове објављене у часописима и зборницима спадају *Методика исследования структуры концепта* (2001); *Коммуникативное поведение как 'активное страноведение'* (1996); *Концепты и лакуны* (1998) и др.

Нит која повезује различита научна интересовања Ј. А. Стерњина јесте његова вишедценијска заинтересованост за међуљудску комуникацију и њене психолошке, антрополошке, социолошке, а затим и језичке основе.

Ј. А. Стерњин је творац учења о комуникационом понашању. Године 1989, први пут је употребио термин *комуникационо понашање* (*коммуникативное поведение*). Системски опис особености вербалног и невербалног општења неког народа представља опис комуникационог понашања тог народа. Циљ истраживања комуникационог понашања

јесте изналажење националних комуникационих специфичности и њихово уопштавање како би се разумела одређена национална култура.

Комуникационо понашање је предмет проучавања неколико различитих дисциплина, као што су етнографија, психологија, социјална психологија, социологија, теорија комуникације, реторика, психоллингвистика, социоллингвистика. Можда управо због тога што до сада није постојала дисциплина којој би комуникационо понашање било у центру интересовања, појаве које се односе на ову област до сада нису биле системски описиване. Ј. А. Стерњин је предложио интегралну науку чији предмет истраживања представља комуникационо понашање, а та наука је, пре свега, према замисли њеног оснивача, синтеза филологије и социјалне антропологије.

Према Ј. А. Стерњину, комуникационо понашање може бити вербално и невербално. Под вербалним комуникационим понашањем подразумева се вербално испољавање комуникационе културе у различитим комуникационим ситуацијама, као што су поздрав, упознавање, извињавање, давање комплимента, похвале, телефонски разговор, разговор с малом децом. Као што вербално комуникационо понашање захтева опис, исто тако и невербално комуникационо понашање треба системски описати и развити теоријске представе о структури и видовима овог облика комуникационог понашања. Комуникационо понашање се одликује нормама које омогућавају да се конкретно комуникационо понашање одреди као нормативно или ненормативно. Постоје општекултуралне, групне, ситуационе и индивидуалне норме комуникационог понашања.

Наука о комуникационом понашању има три основна задатка или три аспекта: теоријски, дескриптивни и експликаторни. Циљ ове науке није само опис специфичности припадника одређене нације у различитим комуникационим ситуацијама, као што су извињавање, похваљивање, давање комплимената, удварање, упознавање, поздрављање већ и објашњавање смисла таквих поступака и начина на који би се схватио изостанак тих комуникационих процедура. На крају, системско описивање и објашњавање мора имати и теоријску импликацију.

У својим радовима од 1989. године па све до краја живота, Ј. А. Стерњин је разрађивао и осамостаљивао ово учење развијајући његове методе, принципе, аспекте, термилошки апарат, задатке.

Вредност чланака и књига професора Стерњина не огледа се само у резултатима испитивања комуникационог понашања већ и у њиховом значају са становишта научне методологије, планирања и осмишљавања нове, модерне научне дисциплине. Организационе способности Ј. А. Стерњина долазиле су до изражаја и кроз укључивање великог броја сарадника у пројекат, како научника из Русије, тако и целе мреже истраживача из бројних других земаља, као што су Финска, Француска, Немачка,

Кина, Америка, па и Србија. Спремност на сарадњу коју су показивали истраживачи широм света представља велико признање за Стерњинов вишедеценијски рад.

Ј. А. Стерњин и његови сарадници широм света за кратко време су објавили много радова о комуникационом понашању. Прецизнији извештаји о резултатима прве деценије постојања тог пројекта, насталим током последње деценије XX века, систематизовани су 2001. године. Према библиографским подацима које наводи О. В. Височина (2000), за првих десет година објављено је више од двеста радова и књига из ове области. И током овог века настављено је са плодним истраживањима. Само 2002. године објављени су зборници радова о руском и француском, руском и кинеском, те руском и немачком комуникационом понашању, тако да данас библиографија радова с овом тематиком сигурно прелази неколико стотина јединица.

Српски лингвисти имали су прилику да се упознају и да сарађују са проф. Ј. А. Стерњином када је он гостовао у Београду на позив академика Предрага Пипера и када је 2003. године одржао предавање о комуникационом понашању у Српској академији наука и уметности. Тада је успостављена сарадња чији је резултат био деветнаеста по реду публикација о комуникационом понашању под називом *Коммуникативное поведение словянских народов*. Зборник је објављен у Вороњежу 2004. године, а уредили су га проф. Ј. А. Стерњин и проф. П. Пипер. Своје прилоге у овом зборнику објавили су српски лингвисти Предраг Пипер, Ксенија Кончаревић, Ружица Бајић, Људмила Поповић, Биљана Вићентић, Дојчил Војводић, Јасмина Влашкалић, Јелена Костић и Рајна Драгићевић. Како би учествовали у овом пројекту, сарадници су се упознали са основама Стерњиновог учења о комуникационом понашању и, по угледу на методологију, циљеве и задатке већ објављених истраживања о комуникационом понашању Руса и других народа, организовали сопствена истраживања комуникационог понашања Срба. П. Пипер је истражио вербалне асоцијације српских испитаника на стимулус *руски*. Љ. Поповић је упоредила гестове као невербалне и фразеологизоване облике комуникационог понашања Руса и Срба, Б. Вићентић је описала сличности и разлике у разговорној етикецији Срба и Руса, Ј. Костић је обрадила језик читуља у српским медијима, Р. Драгићевић је обрадила комуникациони идеал Срба и Руса итд.

Све те теме биле су нове и сасвим необичне за српске лингвисте, којима је лингвокултурологија била сасвим непозната научна дисциплина. Такође, методологија тих истраживања била је необична јер се до тада, осим у дијалектолошким истраживањима, није користила анкета, као ни други облици експеримента у лингвистици. После сарадње са Ј. А. Стерњином, на самом почетку XXI века, под директним или индирек-

тним утицајем његовог учења о комуникационом понашању, у Србији је почела да се развија лингвокултурологија. П. Пипер и др. објавили су *Асоцијативни речник српскога језика*, Љ. Поповић је написала прву лингвокултуролошку монографију у Србији *Језичка слика стварности (когнитивни аспекти контрастивне анализе)* (2008). У том таласу настала је и књига Р. Драгићевић *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу* (2010), у којој је једно поглавље посвећено Стерњиновом учењу о комуникационом понашању. М. Стефановић је објавила монографију *Језичка слика њородице у руском и српском језику* (2012). Нешто касније је К. Кончаревић објавила монографију *Језик и култура (славистичка њерсејективна)* (2018). Ј. А. Стерњин је спадао у ретке научнике који су били способни да својим научним ауторитетом промене парадигму у лингвистичким круговима у којима се кретао. Чак и ако у томе није увек успевао, углед му је био толико велик да се његово мишљење о свему што је писао морало цитирати.

Учење о комуникационом понашању, психолингвистичка истраживања вербалног и невербалног понашања, утемељила су Стерњинова когнитивнолингвистичка истраживања, па је тако настала и најцитиранија његова књига, написана у коауторству са З. Д. Поповом, *Когнитивна лингвистика* (2007). Да је теоријски заснована на резултатима његових ранијих истраживања, постаје јасно већ у предговору, у којем аутори наглашавају да се њихов приступ когнитивној лингвистици може назвати семантичко-когнитивна анализа и да је базирана на лингвистичкој школи Универзитета у Вороњежу.

Јосиф Абрамович Стерњин био је један од највећих руских лингвиста, који је по свом научном раду обележио последње деценије ХХ и прве деценије ХХИ века. Прославио је град Вороњеж, у којем је живео и изградио значајну школу својих сарадника и истомишљеника. Његове књиге и радови цитирају се широм света, а лингвисти многих земаља учествовали су у његовом пројекту о комуникационом понашању.

На сајту проф. Стерњина остала је записана мисао психолога Л. Петрановске: „Не треба васпитавати децу. Васпитавајте себе, а деца ће вас подражавати.“ Оставивши толико завршених пројеката и написаних књига, Стерњин је свакако васпитао много својих ученика у Вороњежу, Русији и целом свету.

Десетог децембра 2021. године, Ј. А. Стерњин одговорио је на позив да пошаље свој рад за *Јужнословенски филолог* LXXVIII/2, који је био посвећен академику Предрагу Пиперу, његовом пријатељу и колеги: „Мы с женой очень опечалены вестью о смерти Предрага Пипера, нашего хорошего друга. Он был у нас в гостях с женой, а мы приезжали в Белград к нему, гостили у него. Это прекрасный ученый и замечательный человек. Просим передать наши соболезнования его супруге. Я обяза-

тельно постарајусь подготовить материал в памятный выпуск журнала в 2022 г. Будьте здоровы и берегите себя.“

Није се могло ни наслутити да ће се непуна три месеца касније и овај велики научник и учитељ преселити у вечност.

Цитирана лијераџура

ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „Учење И. А. Стернина о комуникативном понашању“. *Зборник Матиче српске за славистику* 65–66 (2004): стр. 31–45.

[DRAGIĆEVIĆ, Rajna. „Učenje I. A. Sternina o komunikativnom ponašanju“. *Zbornik Matice srpske za slavistiku* 65–66 (2004): str. 31–45]

СТЕРНИН, И.А. Персонални сајт. <http://sterninia.ru/>, приступљено 4. 1. 2023.

[STERNIN, I.A. Personal'nyj sajt. <http://sterninia.ru/>, pristupljeno 4. 1. 2023]

*Рајна М. Драгићевић**
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик
са јужнословенским језицима

* rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

Међународни научни скуп *Slavic Linguistics Society 17. Slavic-Eurasian Research Center*. Универзитет Хокаидо, Сапоро, Јапан, 19–21. септембар 2022. г.

Славистичко лингвистичко друштво (Slavic Linguistics Society, SLS) основано је 2004. године са идејом да окупи лингвисте пре свега са простора Европе и Северне Америке. Како се чини, Друштво увелико надилази ову првобитну концепцију, о чему вероватно најнепосредније сведочи последњи у низу, седамнаести годишњи скуп његових чланова, а уједно први са седиштем на азијском континенту, у Јапану. Улога организатора конференције, која је у хибридној форми одржана од 19. до 21. септембра 2022. године, припала је угледном Словенско-евроазијском истраживачком центру при Универзитету Хокаидо у Сапору. Како је то и уобичајено, скуп је био широко тематски заснован – истраживања су се могла бавити најразличитијим аспектима словенских језика, у разноликим теоријско-методолошким оквирима, а била су добродошла и она интердисциплинарног карактера. Током три конференцијска дана представљено је укупно 80 реферата од стране 110 учесника испред научних институција из 23 државе (Аустралија, Аустрија, Белорусија, Бугарска, Италија, Јапан, Јужна Кореја, Канада, Кина, Македонија, Немачка, Нови Зеланд, Норвешка, Пољска, Русија, Сједињене Америчке Државе, Словачка, Словенија, Србија, Украјина, Финска, Француска, Чешка). Реферати су распоређени у 26 секција (у сваком временском блоку одвијале су се паралелно по три), према језичким нивоима, лингвистичким дисциплинама и/или језицима на које се односе. Била су могућа два типа излагања: тзв. индивидуални радови и тематски панели, а улогу радног језика конференције имао је пре свега енглески, али и руски језик.

Учеснике су најпре поздравили Вринда Чидамбарам, председница Извршног одбора Славистичког лингвистичког друштва, Мотоки Номаћи, директор Словенско-евроазијског истраживачког центра и Такеши Фуцита, декан Факултета за хуманистику и хуманистичке науке Универзитета Хокаидо. Затим су уследила пленарна предавања. Михаел Мо-

зер (Универзитет у Бечу) и Маја Мозер (Национални универзитет „Тарас Шевченко“ у Кијеву) задали су одређене смернице о томе како би требало писати историју украјинског језика (*How are we going to write a new history of the Ukrainian language?*), овог пута без пренаглашавања руског, али и пољског фактора, које је, према њиховом мишљењу, веома присутно у досадашњој литератури како совјетског, тако и постсовјетског периода. Јадранка Гвоздановић (Универзитет у Хајделбергу) у свом излагању о методологији у (словенској) историјској лингвистици (*Methodology of historical linguistics and Slavic linguistic history*) најпре је истакла да је језичка промена резултат како унутрашњег развоја, тако и међујезичких утицаја, док је централни део њеног рада био посвећен језику средњовековних чешких земаља и значају који он има за познавање позног прасловенског и његове ране дијалекатске диференцијације.

Након ових уводних излагања започет је рад по секцијама. У првом блоку било је речи о глаголској семантици и сродним темама (Damir Cavar, Zoran Tiganj: *On tense interpretation in Croatian, Polish, Russian, Ukrainian – a corpus study and computational model*; Anna Bordilovskaya, Yo Matsumoto: *An experimental study of the use of path verbs in Russian*; Kaname Okano: *Caused motion expressions in Russian and Serbian: contrastive analysis*; Andreja Žele, Boris Kern: *Multistage derivatives with the verbal word-formational bases in terms of morphotactics and semantics*), те о појединим историјскосинтаксичким, етнолошким и стилистичким појавама у пољском (Agnieszka Słoboda: *Borrowing, reanalysis and extension as mechanisms underlying syntactic changes of some structures with infinitives in Old Polish*; Henryk Duda: *The Polish ethnonym Moskal ‘Russian’ and the name Moskwa ‘Moscow’*; Magdalena Derwojedowa: *Lem, Gombrowicz and stylometry of gentry talea*). Реализован је и тематски панел о неким типовима конструкција у руском језику, који се састојао из три сегмента – Kyongjoon Kwon: *Nominal predicate doubling in Russian*; Nakyung Jung, Juae Ha: *A causative analysis of the reflexive impersonal construction in Russian*; Hyug Ahn: *A constructional analysis of Russian particle ABY*.

Други блок чинила су два тематска панела, један посвећен међусобним контактима четири аутохтона сибирска језика и руског, на различитим језичким нивоима (Iku Nagasaki: *On the contact of Kolyta Yukagir with Russian*; Itsuji Tangiku: *On the contact of Ainu with Russian*; Yukari Nagayama, Ekaterina Gruzdeva: *On the contact of Chukchi-Kamchatkan languages with Russian*), а други експерименталнофонетским и фонолошким испитивањима украјинског језика (Olena Steriopolo, Marzena Żygis: *Phonetic system of the Ukrainian language from the perspective of MFA*; Maksym Vakulenko: *Positional variations of the location of Ukrainian vowel formants*; Bartłomiej Czaplicki, Małgorzata Cavar:

Ukrainian back fricatives: onset lenition/debuccalization; Małgorzata Cavar: *An ultrasound study of the articulation of Ukrainian high vowels as compared to the corresponding vowels in Polish and Russian*). Паралелно са њима одвијала се и секција која у тематском смислу није била сасвим кохерентна, што је највероватније последица великог броја учесника, разнолико-сти тема, али и хибридног начина рада. У оквиру ње изложени су следећи реферати – Marco Biasio: *Fifty shades of gnomicity*; Marek Łaziński: *Verbal aspect in corpora. Tagging aspect pairs*; Serge Minor, Natalia Mitrofanova, Myrte Vos, Gillian Ramchand: *Aspect processing in Russian in comparison to English and Spanish: experimental evidence for semantic distinctions*; Natalia Mitrofanova, Serge Minor: *Acquisition of grammatical case and aspect in monolingual and heritage Russian: evidence from eye-tracking*.

Први дан скупа завршен је панелом о украјинској морфосинтакси (Svitlana Antonyuk: *Aspectual encoding of argument structure in Ukrainian*; Svitlana Antonyuk, Roksolana Mykhaýlyk: *Theme vowels and argument structure in Ukrainian*; Olena Kulinich: *Allomorphy in the context of secondary imperfectivization in Ukrainian*). Упоредно са њим текле су још две секције, са саопштењима на различите опшесловенске теме (Noriyoshi Sato: *Isogloss of the viticulture terminology between Slavic and Italic*; Rafał Szeptyński, Marek Majer: *Common Slavic *minŋti or *minuti? A fresh look at the history of the Class II suffix*; Florian Wandl: *On the origin of the Slavic i-verbs*), те о морфологији и синтакси у тзв. БХЦС језику (Ljudmila Popović: *On presumptive constructions in the modern Serbian: the case of reanalysis*; Andrija Petrovic: *Where do they belong: Serbo-Croatian noun stems need leading forms*; Marija Brašić: *Distributed agreement account for gender resolution in sandwiched coordination: evidence from Bosnian/Croatian/Serbian*).

И на почетку другог радног дана наступили су пленарни говорници. Данко Шипка (Државни универзитет Аризоне) говорио је о нормативним елементима у макроструктури и микроструктури одабраних једнојезичних речника словенских језика из све три гране (*Normativity in Slavic Monolingual Dictionaries*), док су предмет интересовања Магдалене Дањиељевич (Универзитет у Варшави) биле структуре типа *kompletnie* [prijanu] ‘completely drunk’, *jawnie* [wrogi] ‘openly hostile’, тј. њихова свестрана анализа (*Unqualifiable metapredicative adverbials in Polish*).

Наредна група учесника конференције саопштила је резултате својих истраживања о актуелном ратном дискурсу (Renee Perelmutter: *“Not all Russians”: facework, group identity, and language choice in twitter arguments about Russia’s war in Ukraine*; Masako Fidler, Václav Cvrček: *Ideological preparation for war in Ukraine? – observations from the Czech antisystem discourse*; Takumi Ikezawa: *Linguistic terminology in Ukrainian media discourse: what is meant by state, official, national language or*

dialects?), о типовима модалности и њој сродним темама у словенским језицима (Peter Kosta: *On evidentiality, epistemic particles, root modals and truth values in Slavic and other languages (with evidence of Slavic parallel corpora)*; James Joshua Pennington: *Polly want a category? Formulaic echolalic exchanges in the Slavic languages*; Tatjana Ilic: *“Hidden” modality and the semantic notion of agency*; Izabela Jordanoska, Tatiana Nikitina: *Inchoative reported speech in Macedonian*), те о појединим питањима из синтаксе и семантике руског језика, како савременог, тако и на претходним етапама његовог развоја (Tatyana Slobodchikoff: *Measure for measure: the syntax and semantics of the approximative measure construction in Russian*; Olga Pekelis: *What micro-diachronic analysis can tell us about unmarked indefinites: evidence from Russian*; Evgeniya Budennaya: *On variation between full given names and their hypocoristic forms in early Old Russian*; Tat’jana Sivova: *The color of quinoa in the Russian coloristic conceptual sphere: from mass green to crimson*).

Међусобни утицаји граматике и семантике у савременом руском језику испитивани су у следећим истраживањима – Shinichi Akiyama: *A corpus analysis of Russian masculine nouns with singular prepositional /-e/ and /-u/ endings*; Anastasia Yakovchenko: *Syntactic and semantic restrictions: evidence from Russian exceptives*; Alexander Letuchiy: *Russian unmarked subordination: classification and syntactic properties*; Valentina Apresjan, Alexei Shmelev: *Asymmetry of ‘far’ and ‘close’: temporal meanings*. Пажњу истраживача привлачили су случајеви билингвизма који подразумевају комбинацију словенског и несловенског језика – Barbara Jańczak: *Pattern replications (PATs) in the speech of German-Polish bilinguals*; Tatjana Kurbangulova, Veronika Wald, Anna Ritter: *Russian-speaking families in Germany: language communication within and outside the families*; Kenta Sugai: *On the integration strategies of loan nouns in a bilingual context: a case study of a Bulgarian dialect in Romania*. Обрађене су и одређене теме из западнословенске морфологије и синтаксе – Gabriela Músková: *New analytical forms of conditional in the current Slovak and its motivations*; Melissa Shih-hui Lin: *Pragmatic uses of Czech instrumentals*; Romuald Huszcza: *Between syntactic typology of languages and functional explication of the Slavic order of sentence*; Marta Ruda: *Overt pronominal subjects and CNSLs: Kashubian, Polish, and Silesian*.

Други конференцијски дан окончан је рефератима посвећеним источнословенској историјској социолингвистици (Ihor Datsenko: *A language or a dialect: Josyf Levyc’kyj’s Grammatik der Ruthenischen oder Klein-Russischen Sprache in Galizien (1834) about the Ukrainian language*; Shiori Kiyosawa: *Latinization of the Russian, Belarusian and Ukrainian alphabets during the interwar period*; Maria Katarzyna Prenner: *Belarus – a region of cultural contact and conflict: evidence from selected newspapers*

from the late 19th and early 20th century), словеначкој граматици (Franc Lanko Marušič, Rok Žaucer: *Slovenian adverbial endings are not adverbial*; Tatjana Marvin: *Process deverbal nouns and their adnominal arguments in Slovenian*) и словенским језицима који су део балканског језичког савеза, македонском и бугарском (Eleni Buzarovska, Liljana Mitkovska: *Applicative strategy in transitivity*; Spas Rangelov: *Head-marking tendencies in contemporary colloquial Bulgarian*; Vincenzo Nicolò Di Caro, Luca Molinari: *New syntactic insights on Bulgarian TAKE constructions*).

Трећи, последњи дан скупа отворен је пленарним излагањем Виктора Фридмана (Универзитет у Чикагу – Универзитет Ла Троб) на тему *What is Slavic about Slavic Obscenity?* Аутора је интересовало опште и посебно, архаично и иновативно, стабилно и варијабилно, домаће и позајмљено у опсеној лексици словенских језика, са посебним освртом на балканске језике, поглавито македонски. Између осталог, истакао је да опсценост представља знак језичке виталности, као и да ови елементи могу бити значајни за проучавање развоја језичких структура, попут ширења конструкције удвојеног објекта у македонском.

Уследила су саопштења из области фонетике и акцентологије (Nathan Marks: *Čak i dlaka ima svoju s(j)enku: voice onset time and liquid consonant interactions in Bosnian-Croatian-Montenegrin-Serbian*; Tomasz Łuszczek: *Word-initial glide insertion in Podhale Goralian*; Naoya Watabe: *Frequency effects in Russian accentual variations*), дијалектологије (Aigul Iusupova: *Features of Alaskan Russian in the light of historical documents from the Alaskan archives*), те језичких идеологија на словенском простору (Tamara Butigan, Robert Greenberg: *Competing doublets in the Bosnian standard language: an empirical study of speaker preferences*; Ewa Michna: *Rusyn/Lemko language in the church. Linguistic ideologies of the Orthodox and Greek Catholic clergy in Slovakia and Poland*; Ksenia Klimova, Elena Uzeneva: *The language policy and language situation in dynamics: the Pomaks of Northern Greece*).

Историјом руског језика, и то у сфери фонетике/акцентологије и семантике бавили су се наредни реферати – Anton Zimmerling: *Proclitic-enclitic sequences in early Old Russian*; Niyaz Kireyev: *On alleged exceptions to 'Zaliznyak's rule': apocopation of unstressed vowels in Russian*; Dmitri Sitchinava: *On semantic history of East Slavic pluperfect in 15-17 centuries*; Anna Ptentsova: *Znat' ne znaju, vědat' ne vědaju: the history of the verbs of knowledge in Old Russian and Middle Russian*. Секција у којој се расветљавају одређене семантичке и етнолингвистичке теме у јужнословенским језицима садржала је следећа излагања – Rajna Dragičević: *Зрно/зерно (grain) in the cultural and lexical system of the Russian and Serbian languages*; Anna Plotnikova: *Ethnolinguistic observations on regularities in the South Slavic territorial continuum*; Stasha Tofoska, Bojan

Petrevski: *The semantic and pragmatic potential of the adjective емотивен ('emotional') in Macedonian*; Alexander Novik, Marina Domosiletskaya: *Serbian and Croatian phytomy in Balkan context (figs ficus carica)*. Допринос пољској синтакси остварили су аутори – Jacek Witkoś & Paulina Łęska-Bayraktar: *The POC and weak pronoun clusters in Polish*; Wojciech Guz, Łukasz Jędrzejowski: *Causal že-clauses in Polish: syntactic, semantic and discourse properties*; Mateusz Podlecki: *Sentence pattern as an idiom – prolegomena to operational phraseology*.

Радни део скупа завршен је саопштењима о резултатима примене алата за аутоматско рашчитавање текста на српском рукописном наслеђу (Vladimir Polomac, Marina Kuresević, Isidora Bjelaković, Aleksandra Colić Jovanović, Sanja Petrović: *Serbian written heritage of the 18th century and information technologies: towards automatic text recognition of Gavril Stefanović Venclović's manuscripts*) и о неким питањима везаним за проучавање метафоре (Svitlana Martinek: *Binary oppositions and synesthetic metaphors*). Уследило је затварање конференције и представљање наредне, осамнаесте по реду.

Општи је утисак да је Седамнаести годишњи скуп Славистичког лингвистичког друштва протекао у радној, али веома пријатној атмосфери. У 2023. години овај значајан славистички догађај враћа се на европско тле, будући да ће се одржати у престоници Словачке, Братислави.

*Александра Л. Цолић Јовановић**
Филозофски факултет у Новом Саду
Одсек за српски језик и лингвистику

* aleksandra.colic@ff.uns.ac.rs

Исидора Бјелаковић. *Терминологија у књижевним језицима Срба XVIII и XIX века (астрономија)*. Нови Сад: Матица српска, 2022, 378 стр.

1. Средином 2022. године, у Матици српској објављена је монографија *Терминологија у књижевним језицима Срба XVIII и XIX века (астрономија)* ауторке Исидоре Бјелаковић, професора на Одсеку за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду и једног од водећих истраживача дијахронијског усмерења у србистици. Ова књига настала је као плод ауторкиног дугогодишњег интересовања за развој српског терминосистема у 18. и 19. веку, чији су резултати најпре представљени у докторској дисертацији *Географска терминологија код Срба у XVIII и XIX веку* (2012), а потом и у ауторкиној монографији *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (мајемајичка географија и картографија)* (2017). Монографија која је пред нама доноси нам темељну, исцрпну, теоријско-методолошки добро засновану анализу астрономске терминологије код Срба у распону од два века.

1.1. Као и у претходним терминолошким студијама, ауторка је своје истраживање засновала на богатој грађи, која је овога пута ексцерпирана из релевантне астрономске литературе предстандардног периода. Анализи грађе ауторка је приступила након што је израдила опсежан теоријско-методолошки оквир за проучавање астрономске терминологије. Специфичност овог лексичког слоја повезана је са специфичношћу књижевнојезичких епоха, будући да се анализирани период везује за фазу конкуренције књижевнојезичких норми, те се одраз књижевнојезичких превирања директно може сагледати и у терминолошким променама које су водиле стабилизацији астрономске терминологије, до чега је дошло тек у другој половини 19. века.

1.2. У првом делу монографије представљена је етимолошка, морфосинтаксичка, лексичко-семантичка и дериватолошка анализа добијеног терминолошког регистра, док други део чини речник астрономске терминологије 18. и 19. века. На тај начин осветљен је један значајан сегмент српског терминосистема у предстандардном периоду,

будући да је у питању време зачетка српске научне мисли у модерном смислу речи.

2. Садржај монографије *Терминологија у књижевним језицима Срба XVIII и XIX века (астрономија)* организован је у четири поглавља, којима претходи „Реч аутора“ (стр. 5–6). Осим уводног поглавља „Теоријско-методолошки оквир истраживања“ и завршног, насловљеног као „Закључак“, централне целине монографије чине два најобимнија поглавља – „Анализа“ и „Речник“, што композиционо и структурно подсећа на ауторкину претходну монографију – *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (мајемајичка географија и картографија)*. На тај начин ауторка још једном потврђује да је без ваљане лингвистичке анализе тешко лексикографски обрадити неку лексичку скупину. Свако од наведених поглавља садржи више тематских одељака.

2.1. Први део ове монографије, „Теоријско-методолошки оквир истраживања“ (стр. 9–20), чине три целине посвећене: појму и развоју астрономије као научне дисциплине (стр. 9–11), затим предмету, корпусу и циљевима истраживања (стр. 14–19) и потом појмовима термин и терминологија (стр. 20). Посебно бисмо истакли примену добрих вредносних критеријума при селекцији корпуса, који је импозантан – чини 28 научних и научно-публицистичких дела уџбеничког и монографског карактера укупног обима преко 5000 страна, из којих је ексцерпирано чак 835 терминолошких јединица. Овако обиман и ваљан избор корпуса проистекао је из добре анализе постојеће литературе.

2.2. „Анализа“ (стр. 21–150), централно поглавље које се бави описом ексцерпираног терминолошког регистра, обухвата шест обимних потпоглавља посвећених пореклу и структури анализираних терминолошког регистра (стр. 21–48), (дис)континуитету астрономског терминосистема у периоду 9/10–19. век (стр. 49–60), односу према савременој астрономској терминологији (стр. 61–92), процесима у формирању анализираних термина (стр. 93–120), колокацијама које се везују за термине *Месец* и *Сунце* (стр. 121–136) и семантици проучаваног терминолошког регистра (стр. 137–150).

2.2.1. Према параметру порекла, ауторка дели термине у четири велике групе. Прву чине термини страног порекла: интернационализми (нпр. *еквајор*, *сајелић*), германизми (нпр. *Вага*, *кугла*), турцизми (нпр. *белег*, *дурбин*), латинизми (*факља*, *Јовиш*), грецизми (*друм*), италијанизми (*јустула*) и хунгаризми (*Кочијаши*). Другу, прилично обимну групу, чине славенизми, од којих се, како ауторка запажа, ниједан није задржао у савременом астрономском терминолошком регистру (стр. 31) (нпр. *захожденије*, *мирозданије*, *јолномесјачије*, *средоточје*, *черта*). Славеносрбизми (хибридна лексика) представљају трећу издвојену скупину (нпр. *звездовежесиво*, *земљовидник*, *лучеломленије*, *јомраченије*,

сунцесосѿав), док се у четвртој налазе термини домаћег порекла настали: терминологијом лексема општег лексичког фонда (нпр. *зрак*, *ѿомрачење*), творбом (нпр. *зреник*, *обилаз*) и калкирањем и семантичким позајмљивањем (нпр. *земљекугла*, *земљокружник*). На крају исцрпне етимолошке анализе, ауторка закључује да је највећи број анализираних термина домаћег порекла, док међу терминима страног порекла највећу скупину чине интернационализми. Очекивано велик број славенизама мотивисан је пуристичким тенденцијама интелектуалних трудбеника онога времена, док су славеносрбизми представљени у нешто мањем броју (стр. 42).

У даљем тексту, ауторка према структури класификује грађу на једнолексемске или једночлане (нпр. *видокруг*, *суѿланеѿа*) и полилексемске или вишечлане термиолошке јединице (нпр. *звезда виѿораго реда*, *дурбин звездарнички*). Она затим уочава морфосинтаксичка обележја појединих термина која не одговарају стању у стандардном српском језику, попут проширења основе (нпр. *небесна ѿелеса*, *зракови*), датива, инструментала и локатива множине са наставцима *-ами*, *-ама*, *-ма* итд.

2.2.2. У овом поглављу, посебно је вредан одељак у којем се ауторка бави (дис)континуитетом астрономског терминосистема од првих писаних докумената код Срба до данас, најпре поредећи свој термиолошки регистар са грађом из старословенског језика, а затим и са грађом из српских средњовековних списа од 13. до 18. века. Овако конципирана компаративна анализа указала је на постојање два, у великој мери различита термиолошка система, омеђена 17. веком. Релативно мали број заједничких термина углавном је домаћег порекла (стр. 59–60).

Важно је истаћи да ову целину прате прегледне и информативне табеле, које олакшавају сагледавање ауторкиних анализа, заснованих на добро утемељеној научној аргументацији. Умешност ауторке у изношењу аргументације можда се најбоље очитује у томе што читалац често има утисак да грађа сама указује на чињенице.

2.2.3. У наредном, ништа мање значајном потпоглављу, ауторка пореди своју грађу са стањем у савременој астрономској терминологији. Анализа је показала да је број термина који се у потпуности поклапа са стањем у савременој терминологији релативно мали, и да обухвата нешто мање од петине укупне грађе, што се у потпуности поклапа са претходним истраживањима терминологије предстандардног периода (Бјелаковић 2017; Мацановић 2018).

Бројним језгровитим табелама илустрован је и овај одељак, што читаоцу помаже да једноставно и брзо претражује како презентовану термиолошку грађу и њене евентуалне савремене еквиваленте, тако и хронолошки опсег њене употребе.

2.2.4. Након поредбене анализе у претходном одељку, ауторка издваја два главна процеса у формирању астрономске терминологије у српским књижевним језицима 18. и 19. века. Први процес везује се за термине који одговарају савременом терминолошком систему српског језика, међу којима се издвајају: (а) термини забележени искључиво у стандарднојезичкој норми (нпр. *безваздушни ѝросѝор*, *конјукција*), (б) термини према којима су забележене и различите фонолошке или морфолошке варијанте, нетипичне за савремени терминолошки систем српског језика (нпр. *Шкорѝија/Скорѝија/Скорѝион*) и (в) термини према којима је постојао изванредан број еквивалената који нису укључени у савремени регистар термина (нпр. *сфера: небесна кугла, мирни круг, круг небесни, небесни круг, небесна сфера, звездано небо, небесни шар, ѝривидни небесни шар*). Други процес односи се на термине који се нису инкорпорирали у терминолошки систем стандардног српског језика или су пак претрпели семантичку измену. У питању су: (а) формално једнаки, а семантички различити термини (нпр. *звезда* ‘небеско тело’, ‘планета’, ‘звезда’ у данашњем смислу речи) и (б) термини који се нису задржали у језику (нпр. *ѝовседневно осообрашѝеније, сунцедвиженије*).

2.2.5. У наредној целини ауторка је анализирао опсег спојивости лексема /Месец/ и /Сунце/ и издвојила именичко-глаголске и придевско-именичке структуре у којима су наведене лексеме имале функцију примарног колоката, а затим је забележено стање упоредила са ситуацијом у савременим астрономским уџбеницима на српском језику. Посебну пажњу ауторка је придавала утицају лексичке семантике примарних колоката на њихов колокациони опсег.

2.2.6. Последњи одељак у првом поглављу посвећен је семантици терминолошког регистра. Ауторка запажа да је семантичко варирање унутар терминолошког регистра прилично ограничено, што се сасвим подудара са осталим истраживањима предстандардне терминологије (исп. Блелаковић 2017; Маџановић 2018). Ретке семантичке трансформације углавном су засноване на синегдоху (нпр. *ушѝаѝ* – ‘видљивост неког небеског тела у потпуности’, ‘пун месец’) и метонимији (нпр. *зреник* – ‘хоризонт, привидна граница неба и земље’, ‘стојиште, тачка на површини Земље, Месеца на којој стоји посматрач у односу на хоризонт’). Као најчешће семантичке процесе који индукују стварање термина ауторка издваја метафору (нпр. *ѝрсѝен* ‘светлосни круг око неког небеског тела’) и метонимију (нпр. проучавање неког предмета → наука која се бави проучавањем датог предмета: *звездовежесѝиво, звездогадаѝелѝиво, звездоисѝиѝаѝелѝиво, звездознансѝиво* – ‘астрономија’). Завршна целина, поетично названа „И би светлост...“, посвећена је иницијалној семантици астрономских термина прасловенског порекла (*небо* и *Сунце*, планете и сазвежђа: *Даница, Кумова слама...*).

Након овако садржајне и исцрпне анализе астрономске терминологије у српским књижевним језицима 18. и 19. века, можемо закључити да је И. Бјелаковић с успехом остварила захтевне задатке које је пред себе поставила – пре свега да системски прикупи и из различитих углова опише своју грађу. На тај начин сачинила је неопходну базу за састављање речника астрономских термина овога времена, који је представљен у наредном поглављу ове монографије.

2.3. Трећи део, „Речник“ (стр. 151–348), обухвата најпре детаљно описану макроструктуру (стр. 151–153) и микроструктуру речника (стр. 153–161), а затим следи сâм речник астрономске терминологије.

2.3.1. У одељку о макроструктури речника, ауторка снажном аргументацијом образлаже своју одлуку да одреднице у речнику транскрибује – на овај начин прикупљена грађа биће доступна не само ширем читалачком кругу већ се и превазилази проблем некодификоване грађије и ортографије српских књижевних језика у довуковском периоду. Она потом истиче да предстојећи речник припада „хибридном термилошко-историјском типу, са енциклопедијским елементима“ (стр. 151). Такође, будући да су у њему забележени сви синоними на хронолошкој оси, речник би се могао окарактерисати и као термилошки речник синонима, а у извесном смислу и као термилошки речник колокација, јер се у оквиру лексикографских чланака појединих одредница (уз ознаку *Изр.*) наводе и вишечлане термилошке јединице чији је један од конституената термин обрађен у датом речничком чланку (в. нпр. *Земље обраӣ* у оквиру чланка за термин *обраӣ* – ‘пол’) (стр. 151–152). На крају овог одељка изнети су проблеми с којима се ауторка суочавала приликом разграничења термилошког и нетермилошког дела предстандардног лексикона, а везују се најчешће за статус лексема општег лексичког фонда или пак за описне називе где не долази до лексикализације.

2.3.2. Када је реч о микроструктури речника, ауторка је детаљно описала на који начин је конституисан и уређен речнички чланак, а затим је његову структуру представила и графички (стр. 154):

термин / фразни термин грам. инф. <регистрован оригинални грађијски израз термина + година> *значење*. контекст (иницијали аутора, година и страна).

= синоними.

Изр.

У даљем тексту наводе се потешкоће са којима се ауторка сустретала у лексикографском раду: транскрипција одредница, фонолошке варијације, морфолошки дублети, статус вишечланих термилошких јединица итд.

2.3.3. Сâм речник простире се на 187 страница монографије, на којима је лексикографски представљено 835 термилошких јединица. Како изгледа одредница у овоме речнику, илустроваћемо на примеру термина *ликокружје*:

ликокружје с <ликокружја (1844)> *део Земљине ѿвршине видљив очима ѿсмајрача на ѿтвореном ѿпростору, видик, видокруг, хоризонт*. в. хоризонт (а). – Путници виде, н. п. на граници ликокружја непрестано нове предмѣте промолжавати се, кои се пре видели нису (ГХ 1844: 7).

2.4. Последњи део књиге чини „Закључак“ (стр. 349–355), у којем се не налази само синтеза свих претходно извршених анализа, тј. сабирање свих микрозакључака из претходних поглавља, већ се износе и прецизни показатељи промена и стабилизације у астрономском терминосистему код Срба у 18. и 19. веку. Након закључка следе обиман списак литературе и драгоцени прилози у виду табела, као и резиме на енглеском језику.

3. Монографија проф. др Исидоре Бјелаковић *Терминологија у књижевним језицима Срба XVIII и XIX века (асѿрономија)* представља значајан допринос српској дијакхронијској лингвистици – пре свега историјској лексикологији и лексикографији (терминологији и терминографији), као и дериватологији. Начин на који се, уз истанчан осећај за лексику и семантику предстандардног периода, анализира грађа ексцерпирана из богатог и разноврсног корпуса користиће сваком читаоцу не само да сазна нешто више о ономе о чему је у књизи реч, већ и као водич за приступ сопственим истраживањима. Ауторка се још једном показала као веродостојан и акрибичан тумач терминологије преддуковског периода.

О значају и вредности ове монографије говори и то да је управо она носилац високог признања „Павле и Милка Ивић“ за 2022. годину, коју додељује Савез славистичког друштва Србије.

Циѿирана лиѿераѿура

БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора. *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и картографија)*. Нови Сад: Два пера, 2017.

[BЈЕЛАКОВИЋ, Isidora. *Terminologija kod Srba u 18. i 19. veku (matematička geografija i kartografija)*. Novi Sad: Dva pera, 2017]

МАЦАНОВИЋ, Ана. *Српска језикословна ѿтерминологија у 19. веку*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018.

[MACANOVIC, Ana. *Srpska jezikoslovna terminologija u 19. veku*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2018]

Ана З. Мацановић*

Институт за српски језик САНУ, Београд

* randjelovicana@yahoo.com

Марија Стефановић. *У лавиринту речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022, 252 стр.

1. Познато је да проучавање лексичке грађе прате различите потешкоће. Уколико процес достизања истраживачког циља упоредимо са проласком кроз ходнике лавиринта, јасно је да није увек лако наћи се у лавиринту речи, а тек пронаћи излаз из њега. Ипак, да то није немогуће доказ је најновија књига нашег угледног русисте проф. др Марије Стефановић. Ради се о монографији *У лавиринту речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике* објављеној у Новом Саду, у издању Филозофског факултета.¹

2. Дата књига плод је мериторног рада Марије Стефановић у области когнитивне лингвистике, а тачније когнитивне семантике. О успешности овог научног дела казује и податак да је награђено повељом „Радован Кошутић“ – коју додељује Славистичко друштво Србије – као најбоља славистичка монографија објављена у 2022. години. Подсетићемо да ово није једино запажено остварење проф. др Марије Стефановић у проучавањима когнитивнолингвистичког усмерења. Поред низа студија и чланака, из њеног пера изашла је монографија *Језичка слика њородице у руском и српском језику* (2012), која је наишла на одличан пријем у славистичким круговима. Марија Стефановић један је од коаутора *Асоцијативног речника српског језика. Део 1 – од стимулуса ка реакцији* (2005), укључујући и *Обраћени асоцијативни речник српског језика. Део 2 – од реакције ка стимулусу* (2011). Све до данас он служи као извор у бројним истраживањима српског језика – како монолингвалним, тако и конфронтативним – нарочито у доменима као што су проучавање вербалних асоцијација, стереотипа и концепата.

¹ Монографија је доступна научној јавности, као и свим заинтересованим читаоцима, у штампаном и електронском облику. Издање у електронском виду може се пронаћи на интернет страници Дигиталне библиотеке Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду (<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/>).

3. Монографија коју приказујемо у непосредној је вези са ауторским учешћем на међународном пројекту ЕУРОЈОС. Он је званично покренут 2009. године у Лублину, једном од два водећа славистичка етнолингвистичка центра, као међународни семинар и пројекат Института за славистику Пољске академије наука. У оквиру датог пројекта, под руководством академика Жежија Бартмињског, учесници примењују договорене методе истраживања и упоредиве корпусе, пишу о изабраним вредносним концептима Словена и њихових суседа (више о пројекту за прву деценију и по постојања у: BARTMIŃSKI, Bielinska-Gardziel 2017). Међу концептима који су обрађени, или се још увек налазе у току обраде, јесу дом, породица, здравље, слобода, рад итд. Учешће наших лингвиста на пројекту ЕУРОЈОС вишеструко је значајно: оно је дало научноистраживачки импулс изради нових речника у српској лексикографији,² као и појављивању важних проучавања³ и тематских зборника⁴ о вредностима у српском језику. У потоњим радовима и зборницима радова истражује се садржај конкретних концепата које аутори сматрају вредностима, док се М. Стефановић у најновијој књизи бави самим концептима ВРЕДНОСТ, ВАЖНО И ДОБРО у руском језику (рус. ценность, важное, хороший). Таква питања углавном су остајала изван пажње истраживача когнитивистичке оријентације, што овој књизи даје посебан значај.

² Тренутно се ради на *Аксиолошком речнику српског језика*, чија се израда базира на резултатима до којих је дошла лублинска етнолингвистичка школа, руска идеографија и концептологија, као и српска традиционална реконструктивна етнолингвистика и новија етнолингвистика когнитивне оријентације. О овоме сазнајемо из рада С. Ристић и И. Лазић-Коњик, објављеном на страницама часописа *Јужнословенски филолог*, где се подробно саопштава о изради речника (исп. Ристић, Лазић-Коњик 2021).

³ На пример, само у оквиру објављених томова аксиолошког речника *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów*, проналазимо значајна проучавања концепата у српском језику: Ristić, S., I. Lazić-Konjik. „Dom w języku serbskim“. У: *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, t. 1. Dom*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015: 263–290. Stefanović, M. „Rad (praca) w języku serbskim“. У: *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, t. 3: Praca*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2016: 309–330. Драгичевич, Р. „Понятие СВОБОДЫ в сербском языке и в сербской культуре“. У: *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, m. 4: Wolność*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2019: 473–500. Ајдацић, Д. „ЧАСТ у српском језику“. У: *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, t. 5: Honor*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2017: 367–392. Ђукић, М. „О концепту ЕВРОПА у савременом српском језику и култури“. У: W. Chlebda (red.), *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów. T. 2 – Europa*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2018: 365–396. Радови сарадника са пројекта ЕУРОЈОС објављују се у часопису *Etnolingwistyka* и тематским монографијама Института за пољску филологију Универзитета Марије Кири-Скловдовске у Лублину под називом *Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów*.

⁴ Ајдацић, Д. (ур.). *О вредностима у српском језику: зборник етнолингвистичких радова*. Београд: Алма, 2015. Ајдацић, Д. (ур.). *О вредностима у српском језику: зборник етнолингвистичких радова 2*. Београд: Алма, 2019.

4. Монографија *У лавиринту речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике* броји 249 страница. Садржи следеће целине: 1. „О радовима у овој књизи“ (стр. 11–15), 2. „Шта је вредност? Анализа концепта ценност у руском језику“ (стр. 17–54), 3. „Значење и концептуализација важног у руском језику“ (стр. 55–92), 4. „Лексема *хороший* као показатељ опште позитивне оцене у руском језику“ (стр. 93–139), 5. „Како разумети неописано? Анализа лексикографског материјала као извора за проучавање концепта верности у српском и руском језику“ (стр. 141–238), 6. „Извори“ (стр. 239–241), 7. „Цитирана литература“ (стр. 243–249).

4.1. Почетно поглавље има назив „О радовима у овој књизи“. У њему се на поступан и добро осмишљен начин уводе информације у вези са предметом проучавања. Даје се научни контекст истраживања са освртом на важнија достигнућа у неколиким словенским срединама (руској, пољској, српској). Посебна пажња посвећује се методолошком апарату, који се у свим радовима заснива на принципима лублинске етнолингвистичке школе. Како ауторка наводи (стр. 13), у новије време лублинска етнолингвистика почиње да се назива когнитивном етнолингвистиком, а за развој њених семантичких проучавања битно је доследно се придржавати принципа ирелевантности раздвајања језичког и изванјезичког знања и увести когнитивну дефиницију као резултат описа садржине концепата. Значај когнитивне дефиниције огледа се у томе што пружа увид како просечни припадници одређене језичко-културне заједнице поимају, категоришу и оцењују неки објекат именован речју (о овоме подробније исп. Бартмињски 2011: 93–106). Како би се добила когнитивна дефиниција, потребно је испоштовати захтеве у погледу врсте извора, односно применити тзв. принцип САТ (систем – анкета – текст). Пошто је у великој мери утицао на организацију и садржај поглавља у монографији, на овом месту ћемо ближе појаснити о каквом се принципу ради.

4.1.1. Наиме, његова примена подразумева да се анализирају елементи лексичког система у којима се јавља лексема-номинатор концепта. Посебна пажња посвећује се синонимским низовима, путем којих су утврђени важни аспекти концепата о којима није било експлицитног трага у другим изворима, а који су допринели стицању потпуније слике о садржинском нивоу концепата, као и начину њиховог манифестовања у инвентару језичких јединица.

4.1.2. Будући да у когнитивној етнолингвистици важну улогу имају подаци који репрезентују знања просечних говорних представника, потреба за прикупљањем њихових ставова огледа се у примени анкете као извора за опис концепта. Дати захтев у овој књизи М. Стефановић задовољава употребом података из валидних асоцијативних поља. Она наводи да „истраживања у оквиру когнитивне етнолингвистике блиска су

по основним поставкама психолингвистичким и лингвоконцептолошким истраживањима која се спроводе у Русији већ деценијама, и заснована су на материјалу асоцијативних речника као отелотворене језичке свести савременика“ (стр. 13). Превасходно се има у виду паралела са московском психолингвистичком школом у оквиру Института за лингвистику РАН и вороњешком лингвоконцептолошком школом, оличеним у радовима Н. В. Уфимцеве, Ј. Н. Караулова, Е. Ф. Тарасова, Ј. А. Стерњина итд., где се користи природни метајезик за опис садржине концепта и грађа асоцијативних поља као непосредни извор података о језичкој свести савременика.

4.1.3. Најзад, користе се и текстови у којима се јавља лексема-номинатор. Предмет анализе су речничке илустрације, било да су у питању примери лексикографâ или примери из књижевних дела, док се, по потреби, укључују примери из Националног корпуса руског језика или других електронских извора, што се уредно наводи у књизи.

4.2. Средишњи део монографије чине четири централна поглавља: „Шта је вредност? Анализа концепта *ценность* у руском језику“, „Значење и концептуализација важног у руском језику“, затим „Лексема *хороший* као показатељ опште позитивне оцене у руском језику“ и „Како разумети неописано? Анализа лексикографског материјала као извора за проучавање концепта верности у српском и руском језику“. Истраживање у њима спроводи се махом на лексикографском материјалу (дескриптивни речници, деривациони, етимолошки, речници синонима, асоцијативни речници итд.). Организацију поглавља, као и презентацију грађе у њима, прати релативно устаљен главни ток. Најпре се анализирају одабране лексикографске одреднице у дескриптивним речницима XIX и XX века, чији се материјал употпуњује подацима из двојезичних руско-српских речника. У сваком поглављу заступљено је истраживање материјала из речника синонима, као и из асоцијативних речника. Грађа из других речника такође проналази своје место – на пример, приликом сагледавања етимолошких веза, унутрашње форме речи. У појединим поглављима даје се анализа дериватâ, свакако с разлогом, јер је познато да свака истокоренска лексема, као и лексема којом се вербализује концепт, именују неки од сегмената који говорници сматрају важним у вези са њим (отуда је број деривата неретко пропорционалан значају концепта за то друштво). Такође, у случајевима када језичка грађа то омогућава, указује се на врсте когнитивне метафоре која се запажа у корену речи.

4.2.1. Када је ова група поглавља у питању, у првом од њих разматра се питање шта је вредност и како се она концептуализује у руском језику. Циљ истраживања, према речима ауторке, јесте „да се утврди постојање елемената језичког система који указују на разлоге употребе ових лексема у изражавању позитивне оцене. Истовремено, с обзиром

на то да се и вредности у друштву током времена могу мењати, као и да могу бити и индивидуалне, субјективне, у корпусу се траже и елементи језичког система који могу указивати на ове аспекте концепта вредности“ (стр. 18). Постојећа грађа послужила је да се конкретизује садржај концепта *ценность* (срп. вредност), што је учињено кроз анализу релевантних података за руске лексеме *ценность* и *ценить*, које су семантички и творбено повезане. Полази се од лексеме *ценность* (срп. *вредносѝ*), којом се именује кључан појам за разумевање предмета истраживања, а то је како функционише систем вредности у друштву и како се дефинише оно што се сматра вредношћу у конкретној језичко-културној заједници. Дата лексема уједно је и номинатор концепта, зато се ради утврђивања његове садржине нуде опис и анализа релевантних елемената језичког система чији је номинатор део и тражи се концептуална веза међу истокоренским лексемама, синонимима, антонимима и сл., што у корелацији са подацима из етимолошких и асоцијативних речника доприноси да се садржина и начини развоја концепта боље разумеју. Будући да је лексема *ценность* настала од корена *цен-*, исти начин описа примењује и за лексему *ценить*.

4.2.1.1. Налази до којих је дошла М. Стефановић показали су да у савременом руском језику, као и у језичкој свести говорних представника руског језика и културе, концепт вредности одликује поларизована перцепција: један пол односи се на материјалне вредности, а други на нематеријалне. Први лингвистички сингал о постојању такве дихотомије јесу лексеме са кореном *цен-* и префиксима *бес-* и *не-* којима се означава нешто непроцењиво (в. нпр. *бесценный* (*бесценно*), *бесценность*, *неоцененный* (*неоцененно*), *неоценимость*), чиме се имплицира постојање вредности које су другачије од оних које се вреднују уобичајеним монетарним еквивалентом. Највећа разлика између два типа вредности јесте та што се при евалуацији материјалних вредности, употребом спецификованог еталона (новца), тежи постизању стања равнотеже између монетарног еквивалента и објекта који се процењује и сматра вредним, за разлику од нематеријалних вредности, када долази до намерног нарушавања равнотеже субјективним „(до)давањем“ значаја, чиме се центар скале помера према позитивној оцени (в. т. 4.4.1). У прилог таквим померањима говоре и друге језичке чињенице: 1) у савременом руском језику глагол *ценить* преваходно се користи за изражавање опште позитивне оцене, а не опште процене, без указивања на квалитет објекта који је могао да буде окарактерисан позитивно или негативно, што је био случај у XIX веку, 2) у семантичкој структури лексема *ценить* и *ценность* бележи се пораст броја значења и подзначења у вези са нематеријалним објектима који, по правилу, не могу имати монетарни еквивалент, 3) велики број синонима који се везују за позитивну

евалуацију итд. О позитивној евалуацији сведочи и употреба лексема из изворног домена концептуалних метафора *високо*, *велико*, *много*, које се универзално односе на позитивну оцену (нпр. *высоко ценить*, *большое значение*, *многоценный*) итд. Значајан чинилац у разумевању концепта вредности јесте и присуство субјективног фактора у (пр)оцени. Језичка грађа показује да појединац може испољавати личну везаност за одређени објекат, због чега му се придаје посебна вредност која може, али и не мора бити универзално прихваћена. То такође значи да оно што је вредно за неку особу у одређеном времену и на одређеној територији може бити вредно и за друге, али и не мора бити (нпр. уп. реакције *истинная, настоящая, для всех, Запада* на стимулус *ценность*).

4.3. Проблематика важног, а тачније његово значење и концептуализација у руском језику, налазе се у фокусу наредног поглавља. Оно се успешно наставља на претходно, будући да су појмови важности и вредности међусобно повезани, па не чуди што се лексема *важность* среће у дефиницијама лексеме *ценность* у свим анализираним речницима руског језика. У досадашњим истраживањима махом се обрађују вредносни концепти у појединим културама, али не и сâм појам важног као елемент дефиниције вредности, што овом поглављу даје посебан значај. Ауторка констатује да важност досад није била предмет детаљног лингвистичког проучавања – било да се посматра као део система оцене, било као концепт – стога дато истраживање има три циља: „први је да анализом материјала из лексикографских извора и материјала добијеног асоцијативним експериментом утврди садржај концепта важности у руском језику и култури, други је да на основу добијених података испита начине концептуализације важног у руском језику, а трећи је да, користећи лексикографске изворе и податке из АП за лексеме за које се претпоставља да су у изворном домену за концептуализацију важности, потврди постојање експлицитно или имплицитно изражене њихове везе са важношћу“ (стр. 57–58). Како би се постигао тај циљ, користи се метод семантичке и когнитивне интерпретације.

4.3.1. Анализе показују да је важност комплексан концепт и да се не налази унутар концептуалног садржаја објекта на који се односи, већ му се приликом оцењивања важност из неког разлога додељује, односно приписује. Другим речима, концептуална позиција важности јесте изван објекта, важност није његов интегрални део, није нешто што му иницијално припада, већ се „узима“ и додаје (нпр. уп. *важничать* – „на-пускать на себя важность, принимать внушительный вид, держаться“ – овде и надаље издвајање наше, С. П.).

4.3.2. У етимологији лексеме *важный*, која представља номинатор концепта, уочава се веза са вагањем као процесом поређења објеката са еталоном за тежину (масу). У периоду XIX и XX века долази до семан-

тичких промена, па се тако у XX stoleћу придев *важний* не повезује више са значењем физичке тежине, већ потпуно прелази у сферу оцене. Ауторка констатује да се лексемом *важний* садржај вреднује у одређеном тренутку (дакле, у тренутку мерења или поређења), што даје одговор на питање зашто оцена важног може бити субјективна и зашто се исти објекат у различитим ситуацијама може тумачити неједнако. Осим тога, висок удео семантички неповезаних реакција у асоцијативном пољу, на нивоу уопштених назива за људе и објекте, сведочи да се, под одређеним условима, било који објекат може именовати важним. Такво стање иде у прилог констатацији о којој су писали одређени истраживачи у домену когнитивне семантике (нпр. Н. Н. Болдирев) да важност спада у оцену као секундарну категорију модусног типа (исп. стр. 86, 88).

4.3.3. Процес мерења, који се манифестује још у етимолошким везама, утицао је у концептуалном смислу да је оно што се именује важним најпре морало имати реалну, а затим и метафоричну тежину, односно неку другу димензију. То истицање као издвајање из групе сличних објеката у процесу евалуације данас можемо испратити путем следећих когнитивних метафора: ВАЖНО ЈЕ ТЕШКО (нпр. *увесистый*), ВАЖНО ЈЕ ВЕЛИКО (нпр. *большое значение*, путем корена *велик-* у синонимима као што су *величественный*, *величавый*), ВАЖНО ЈЕ ВИСОКО (нпр. *высокий по должности, по положению*) и ВАЖНО ЈЕ ВИДЉИВО (нпр. *видный*). Анализа лексема које се користе као изворни домени (*веский*, *большой*, *великий*, *высокий* и *видный*) такође потврђује постојање ових метафора у концептуализацији важног.

4.4. Поглавље које следи тиче се лексеме *хороший* као показатеља опште позитивне оцене у руском језику. Циљ датог истраживања је „да се когнитивносемантичком анализом лексикографских извора који је описују провери која од уочених својстава везаних за позитивно обележавање објеката су експлицитно или имплицитно присутна у језичком материјалу, односно да се види да ли у семантици саме лексеме *хороший* и њених синонима постоје елементи којима се могу реконструисати елементи указивања на норму, на превазилажење норме и на задовољавање објективних или субјективних критеријума приликом давања позитивне оцене“ (стр. 95).

4.4.1. Познато је да лексема *хороший* представља основни маркер опште позитивне оцене у савременом руском језику. Тако, међутим, није било пре. Како показује М. Стефановић, ова лексема првобитно се користла за означавање позитивне естетске оцене, да би тек касније дошло до проширивања њене семантике на општу позитивну оцену. Анализом је утврђено да се лексема *хороший* може користити и приликом квалификације објеката који су усклађени по квалитету са установљеним нормама, али и у случају када објекти својим позитивним особинама

превазилазе норму или постојећа очекивања у заједници. Интересантно је то што се у речницима савременог језика на првом месту наводе значењске реализације у вези са задовољењем норме, иако је далеко већи број случајева када лексема *хороший*, или њени синоними, означавају превазилажење норме. Такви налази у складу су са запажањима да је скала оцене асиметрична, што Н. Д. Арутјунова објашњава на следећи начин: „Оно што одговара аксиолошкој норми је пре оно како би требало да буде, него што је стварно. Достизање норме је циљ, а не полазна тачка [...]. Међутим, ма колико оптимистично да човек посматра свет, он не доживљава добро као нешто свакодневно, него као појаву која заслужује пажњу и подстицање. О добром се прича, на њега се скреће пажња саговорника. Изједначавање доброг са нормом спроводи се не у односу на стварни него у односу на идеални свет. Зато се *добро*, мада се сматра нормом, и понаша по законима одступања од норме“ (цитирано према стр. 137).

4.4.2. Означавање, односно истицање објеката као добрих најједноставније се врши указивањем на његове повећане параметре, што доприноси да се за изражавање позитивне оцене и повећаног карактера може користити исти лексички инвентар (нпр. уп. *хороший* и његове синониме *порядочный*, *изрядный*, *знатный* у значењу „знатан, приличан“). Језичка грађа показује да се истицање често врши по величини, што се доводи у концептуалну блискост са метафором добро је високо (нпр. уп. *высокий*, *высокопробный*, у синтаagma типа *высшей марки*), али и позиционирањем предмета на прво место на хоризонталној оси, што са визуелног становишта представља најистакнутији положај, чиме у концептуализацији доброг долази до метафоре добро је видљиво (нпр. уп. *первоклассный*, *перворазрядный*, *замечательный*). Подсетићемо да се ради о метафорама које су заступљене и приликом концептуализације важног (в. т. 4.3.3).

4.5. Последње поглавље нуди један од могућих одговора на питање како разумети неописано. У њему се спроводи анализа лексикографског материјала који је послужио као извор за проучавање концепта верности у српском и руском језику. Ово је поглавље које се методолошки разликује од других. У њему се примењује метод издвајања когнитивне, који је ауторка сматрала најсврхисходнијим због чињенице да референтни речници не садрже задовољавајуће податке о садржини испитиваних концепата због њихове циркуларности у дефиницијама (*верносї̄* = *оданосї̄* = *ї̄риврженосї̄* = *верносї̄*; *верность* = *преданность* = *надежность* = *верность*).

4.5.1. Термин *когнитивна* увела је у руску лингвистику Ј. В. Иванова, примењујући га у анализи паремиолошке слике света. Разматрајући концепт као једну од основних јединица когнитивне лингвистике, Иванова ког-

нитему дефинише као „појам који, у првом реду, има примењено, методолошко значење; то је формално средство когнитивнолингвистичке анализе, а не елемент модела когнитивне активности или хипотетичка јединица која у меморији чува информације и која би се могла мерити пропозицијама, битовима, пакетима информација, асоцијацијама, семантичким маркерима и др.“ (цитирано према стр. 144). Марија Стефановић сматра да је за њено истраживање концепта верности у руском и српском језику најподесније издвајање когнитема, будући да су „то јединице чији садржај могу да чине и знања о значењима која се издвајају у традиционалној семантици (семе), и она која указују на асоцијативне везе присутне у унутрашњој форми речи, а могу садржати и друга знања реконструисана на основу података из језика и културе, нпр. невербалне знаке повезане са концептом и сл.“, а и зато што се „тако на јасан начин указује на непостојање потребе да се формално раздвајају језичка и ванјезичка знања која несумњиво постоје у језичко-културној заједници. Поред тога, издвајање когнитема омогућује поређење и квантификацију различитих елемената знања добијених из анализираних извора“ (стр. 144).

4.5.2. На основу детаљне анализе свих лексикографских података и употребе когнитема као помоћног методолошког средства за издвајање важних података који су садржани у њима (а до којих није било могуће доћи услед циркуларности дефиниција) дошло се до значајних података о концепту верности: у којим сферама се испољава верност, које су особине и начини понашања који се очекују од особе коју називамо верном и који су разлози због којих се верност категоризује међу вредности у руском и српском језику и култури итд. Истраживање Марије Стефановић показује да је садржински аспект концепта верности у свим елементима изузетно сличан у српском и руском језику и култури, што је омогућило да се изведе дефиниција која се једнако тиче и српског и руског концепта. Завршни део поглавља посвећен је управо њој, когнитивној дефиницији верности. У овом делу даје се упоредни преглед когнитема издвојених из различитих извора, укључујући два обједињена прегледа у којима се табеларно нуди инвентаризација когнитема које указују на опште особине номинатора концепта као дела лексичко-семантичког система и когнитема које указују на верност као својство особе и подела на аспекте.

5. Монографија проф. др Марије Стефановић *У лавиринту речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике* представља значајан допринос когнитивнолингвистичким и, још уже, когнитивносемантичким проучавањима руског и српског језика. Њен квалитет и допринос огледају се на више начина. Навешћемо неке од њих.

5.1. Одабиром предмета проучавања и његовом актуелношћу ауторка је показала да прати потребе савремене науке. Тумачење лексичке

грађе и вербалних асоцијација није увек лако, као ни бављење семантичким нијансама речи, нарочито када се истраживање спроводи на обимном корпусу, као што је случај у монографији *У лавиринтју речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике*. Ауторка је показала одлично сналажење у богатом језичком материјалу и способност да се он предочи на јасан и систематичан начин. На крају поглавља, као и након одређених целина унутар њих, износе се важнији закључци, што омогућава сумарни увид у најважније резултате истраживања. Захваљујући потоњим обележјима, књига може имати широку примену у наставном и научно-истраживачком раду са студентима.

5.2. Иако су се различити истраживачи бавили проблематиком многих вредносних концепата, тек овом књигом Марије Стефановић добили смо детаљнији монографски опис самог концепта вредности и важног у руском језику. Литература о вредностима изузетно је богата, међутим, и упркос томе, још једном се потврдила теза да постоје питања о којима се пише много, али никад довољно да буду расветљена у тоталитету, као и да решавање ширег проблемског подручја некад стави у други план бављење оним ужим.

5.3. Током читања монографије запажа се добра обавештеност ауторке о теми којом се бави. Истраживање се заснива на проучавањима руских и пољских аутора, али се констатују и сазнања англосаксонских лингвиста, па се резултати до којих М. Стефановић долази у својој књизи, тамо где је то потребно, употпуњују чињеницама из радова који се не тичу само словенских језика већ и несловенских (нпр. енглеског, кинеског). Све то утиче да се ова књига може сматрати поузданим извором сазнања о проблематици којој је посвећена.

5.4. Књига има јасан теоријско-методолошки оквир. Значајно се ослања на поставке лублинске етнолингвистичке школе, међутим ауторка пројављује самосталност у одабиру и примени методолошких поступака, саображавајући их истраживачким циљевима. У књизи постоје истраживања која се у српској лингвистици први пут конципирају и спроводе на овај начин, па монографија Марије Стефановић може послужити као методолошки узор и инспирација за опис концепата или лексичке грађе у другим језицима.

5.5. Зналачки приступ који се заузима у монографији казује да се ради о искусном и компетентном лингвисти. Исцрпне анализе допуњују се квантитативним подацима, што истраживање чини објективнијим и поузданијим. Пошто се ова монографија М. Стефановић углавном заснива на лексикографском материјалу, ауторка га предочава у потпуности али на добро осмишљен начин – у подножним напоменама – што не отежава праћење основног текста, а може бити корисно. На пример, овим употпуњавањима може се стећи непосредан увид у исправност ис-

траживачког поступка ауторке, њену аргументацију и закључке до којих долази. Захваљујући материјалу који се даје са преводним варијантама на српском језику, монографију лакше могу да прате стручњаци који не знају руски језик или не довољно да прате истанчаност семантичких истраживања. На тај начин, бројна сазнања која се износе у монографији могу допрети до већег броја проучавалаца.

5.6. Да сведемо: монографијом Марије Стефановић *У лавиринту речи: огледи из руске и српске когнитивне семантике* добила смо вредан извор који ће представљати незаобилазну литературу о проблематици вредносних концепата и позитивне оцене у руском и српском језику из когнитивнолингвистичког, а нарочито когнитивносемантичког угла. Дата књига може користити стручњацима из области попут лексикологије, семантике, когнитивне лингвистике, психолингвистике, лингвоконцептологије, лингвооксиологије, културологије, социологије, као и свима који се интересују за теме вредности и евалуације.

Цитирана литература

БАРТМИЊСКИ, Јежи. *Језик – слика – свет*. Београд: SlovoSlavia, 2011.

[BARTMIŃSKI, Ježi. *Jezik – slika – svet*. Beograd: SlovoSlavia, 2011]

РИСТИЋ, Стана С., Ивана В. Лазић-Коњик. „Аксиолошки речник српског језика: предлог израде“. *Јужнословенски филолог* 77/2 (2021): стр. 105–126.

[RISTIĆ, Stana S., Ivana V. Lazić-Konjik. „Aksiološki rečnik srpskog jezika: predlog izrade“. *Južnoslovenski filolog* 77/2 (2021): str. 105–126]

*

BARTMIŃSKI, Jerzy, Iwona Bielinska-Gardziel. “Fifteen years of the EUROJOS project.” *Ethnolinguistic* 28 (2017): str. 297–304.

Срђан Петровић*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику

* srdjan.petrovic@fil.bg.ac.rs

Бранка Тафра. *Језикословна разликосѝ*. Загреб: Матица хрватска, 2022, 374 стране.

Проблемске књиге у науци су посебно штиво. Својом суштином, оне истичу вредност питања као тежишта пожељног, будућег знања које у научном мишљењу мотивише развој нових парадигми. У складу са овим, књиге проблемског типа захтевају посебно ангажовање аутора, који поставља питање тамо где се чини да је одговор већ дат, али и читаоца, кога књига ове врсте увек наводи на преиспитивање онога што сматра већ савладаним градивом. За књиге проблемског типа можемо рећи да нас ослобађају илузије ауторитета научног знања и враћају на пут његовог поновног стицања кроз учење и другачије разумевање.

Дело Б. Тафре под насловом *Језикословна разликосѝ* представља проблемску књигу о лингвистичкој обради савременог хрватског језика. У питању је зборник од петнаест научних радова који су махом настајали током друге деценије 21. века. У радовима се преиспитују савремени приступи творби речи, морфологији, лексикологији и лексикографији, и нуде нова методолошка решења у овим областима. У књизи се критички разматрају, а неретко и постављају на другачије основе сазнања о природи творбених и морфолошких категорија у хрватском језику, као и сазнања о речничкој обради одређених лексикографских типова који у кроатистичкој литератури и хрватској лексикографији (као и у србистичкој литератури и српској лексикографији) до сада углавном нису шире разматрани.

Нит која повезује радове у књизи *Језикословна разликосѝ* уочљива је, најпре, у мотивацији са којом су настали. Употребом појма *разликосѝ* као лајтмотива књиге ауторка је истакла дидактички и полемички карактер свог дела. Проблемска поставка радова у књизи уочљива је већ у насловима поглавља, нпр.: „Број и род *исѝочейѝка*“, „*Шѝо* је у хрватској лексикографији натукница?“, „Хомонимија – кроатистички *камен смуѝње*“ и др.

„Различитост“ у обради одабраних тема ауторка у првом реду постиже другачијим приступом основним категоријама граматике, попут нпр. броја, рода или творбеног афикса. Класификацији ових категорија на основу унапред постављених модела у књизи је супротстављено њихово критичко разматрање у контексту језичких универзалија као структурних и емпиријских предуслова за реализацију језика. До таквог гледишта ауторка је стигла захваљујући вишедеценијском раду на пољу лексикографије и лексикологије, који захтева ширу слику односа граматичких категорија према значењу речи, као и посматрања лексике у пресеку синтагматских и парадигматских односа. Будући да универзалије нису одређене једноставним формалним својствима, већ се остварују у корелацији више чинилаца, преиспитивање лингвистичких структура у овом кључу отвара могућности њихове прекатегоризације (тако се нпр. збирност у књизи Б. Тафре разматра не само као морфолошко већ и као семантичко својство), као и могућности њихове сложености или другачије типологизације (па је тако нпр. кроз набрајање врста одредница у хрватској лексикографији у књизи дат и обрис нове класификације лексичког система хрватског језика према структурним типовима).

Радови у књизи *Језикословна разликост* обрађују проблеме из домена морфолошке и граматичке класификације и типологизације, граматичке семантике, фразеологије и фразеолошких конструкција, анализе језика у контексту историјске граматике и лексикографије, као и опште проблеме лексикографске обраде у дескриптивном речнику. Представљамо их по реду датом у књизи.

Књигу отвара поглавље *Мајшош и ледоломац на мајшури*, које кроз анализу два карактеристична питања из матурских тестова обрађује однос морфолошке и творбене класификације речи као лингвистички и педагошки проблем. Кроз питање зашто није тачан одговор да придев *Мајшошева* у синтагми *Мајшошева сонети* стоји у одређеном виду, Б. Тафра указује на примарност творбено-семантичког одређења придевског вида у односу на оно морфолошко; док се кроз питање да ли је *ледоломац* реч настала сложено-суфиксалном творбом (како гласи исправан одговор на матурском тесту) или другим видом творбе (нпр. суфиксацијом), отварају и питања хијерархије елемената у синхронијској творби речи, као и вишеструке мотивације са којом настају речи у језику. Ова два питања дају добар оквир за поглавље *Рјечотворни модели у хрватском језику*, које представља важан допринос аутономији творбе речи као засебне области савремене лингвистике. Поглавље је посвећено типологији начина на које, комбиновањем творбених елемената, настаје реч у хрватском језику. Истичући потребу да актуелни лингвистички приступи деривацији изађу из формалних оквира граматике и да се уједначе на нивоу европске лингвистике, ауторка доноси систем критеријума који

су, по њеном истраживању, релевантни за савремену творбену анализу речи. То су: творбена мотивација, структура речи, творбена средства, порекло мотивне речи, врста творбеног процеса, број творбених основа у речи, као и резултати творбеног процеса (семантички и граматички). Сви елементи овог система у књизи се класификују и образлажу. На поменуто поглавље надовезује се поглавље под насловом *Деривацијем и лексем*, у коме се даље разматра статус творбе речи и потреба за њеном аутономијом у научном апарату морфологије и уопште граматике. Ауторка изводи проблеме у формулисању деривационе терминологије из начина на који наука гледа на одређена питања творбе речи, па тако нпр. употреба термина *суфиксација* или *флексија* зависи од тога хоћемо ли нпр. именицу *браћа* (и сродне случајеве) посматрати као нову реч насталу деривацијом, или као флексијски облик именице *браћ*. Сличних, упитних и спорних случајева има доста, нарочито тамо где се семантичко одређење речи укршта са оним творбеним. Карактеристичан је пример критеријума за хомонимију, који нису исти за домене творбе и семантике, будући да творба оперише вишеструком мотивацијом и грађењем семантички различитих речи од заједничке мотивне основе. Аналогно овом, творба речи развија засебне приступе и проблемима конверзије, грађења неологизама и др., што доприноси њеној аутономији у односу на друге дисциплине.

Низ радова посвећених одређивању граматичких категорија речи у односу на њихово значење и употребу отвара поглавље *Број и род исјочетѝка*. У поглављу се тешкоће у одређењу рода и броја именица *singularia* и *pluralia tantum* постављају као научни и педагошки проблем. Непосредан повод за ово истраживање је анкета спроведена међу језикословцима и студентима филолошких студија, која је показала да испитаници испољавају типичне грешке у одређењу рода и броја ових именица, као што је нпр. препознавање родовне семантичке мотивисаности код именица које се завршавају на *-a* (*војвода*, *изјелица*), код именица које су у облику граматичке јединице (*деца*), затим препознавање именица *singularia* одн. *pluralia tantum* (*двојица* одн. *вратица*) и др. Могућа решења за овај проблем, по ауторки, јесу одвојена обрада рода именица од њихове падежне промене у уџбеницима и граматикама, затим укључивање акузатива уз номинатив у критеријум атрибутског слагања, а у неким случајевима и увођење предикатског слагања као мерило за одређење рода уз оно атрибутско. Нарочиту пажњу у настави језика требало би посветити и именицама *singularia* и *pluralia tantum*. Даље, поглавље *Збирне именице или имена сакупица* пружа широки поглед на збирност као семантичку категорију у језичком систему. Ауторка у раду издваја дванаест критеријума за разликовање и класификацију збирних именица у савременом хрватском језику, нпр. начин изражавања збир-

ности (творбене и лексичке збирне именице), референцијско значење (живо / неживо), експресивност и др. Други део поглавља посвећен је утврђивању граница збирности као категорије граматике и семантике, као и анализи употребе квалификатора „зб.“ у описним речницима. Анализи бројева као посебне граматичке категорије, као и њеном разграничавању од сродних категорија (квантификатора, бројних именица) према диференцијалним морфолошким и синтаксичким обележјима посвећено је поглавље *Бројеви и „бројеви“*.

Док се прве две целине књиге *Језикословна разликост* баве питањима у домену теоријске лингвистике са лексикографском применом, трећа целина овог дела има изражен примењено-лексикографски карактер. Четири поглавља која следе посвећена су питањима формулисања и класификације одредница као канонских облика речи у описном речнику. Проблем формулисања одреднице има више аспеката, па се тако нпр. у поглављу *Истисловнице и истисловнице у хрватском језику* наглашава постојање разлике између речи са једнаким следом графема – истисловница или хомограма, и речи са једнаким следом графема и прозодема – истисловница или хомографа. У раду се инсистира на укључивању прозодијских јединица у анализу хомонимије, како у норми, тако и у лексикографији, како би се на најмању меру свели случајеви хомонимијског конфликта, тј. нејасности у употреби хомонима (у пр. *куйићи шљиве* нпр.). Даље, поглавље *Што је у хрватској лексикографији најукница?* посвећено је општој типологији одредница у описном речнику, као и проблемима њиховог обликовања у контексту актуелне употребе језика, лексичке варијантности и паронимије, хомонимије, лексикализације граматичких обележја речи и конверзије. Конципирано као истраживање методолошких грешака у описним речницима, ово поглавље сумира животно искуство ауторке као лексикографа запитаног над језичким проблемима. Даљу спецификацију проблема формулисања одредница налазимо у наредна два поглавља књиге, па се тако у поглављу *Двоје њри одређивању најукнице* истражују феномени хомонимије, конверзије и лексикализације синтагми; док се у поглављу *Најукница и наднајукница у фразеолошком рјечнику* детаљно обрађује питање избора одредничке речи у лексикографском представљању фразема, а покреће се и питање обраде „граничних“ фразема (крилатица, колокација и сродних вишелексичких форми).

Наредна два поглавља књиге *Језикословна разликост* посвећена су категоријама граматике сагледаним из угла полисемије. У поглављу *Граматиичка полисемија* разматрају се случајеви (непотпуне) лексикализације облика речи (нпр. облика множине, *избор* и *избори*, или облика одређених деривата, нпр. *резач* (као живо биће и предмет)). На основу овога доносе се критеријуми потребни за одлучивање о томе да ли је реч о једној

јединици са више значења или о две језичке јединице. Ови критеријуми налазе своју примену и даље образложење у поглављу *Грамаиичка вишезначности категорије броја*, у коме се осветљава број као категорија у именичком систему. Одбацујући искључивост морфолошког приступа класификацији броја, ауторка анализира везу између облика и значења именица које се у једним контекстима јављају као бројиве, а у другим као небројиве (нпр. *оков* и *окови*). Посебан део рада посвећен је проблему множине у терминолошкој таксономији и обради ове појаве у описним речницима. На тај начин Б. Тафра представља сву комплексност броја као семантички и прагматички активне категорије у лексичком систему.

На завршетку књиге налазе се три поглавља са широким погледом у лексичку семантику и њену лексикографску примену. Поглавље *Лексичко-семантички односи у хрваииском језику из дијакхронијске йерсејектйиве* упућује на значај историјске семантике за разумевање значењских односа речи у савременом језику. Служећи се грађом из историјских речника и граматика, ауторка показује како се перспектива наизглед једноставног питања синонимије мења у зависности од историјских процеса лексикализације и конверзије, нормализације речи комплементарног значења у различитим идиомима, као и од (не)актуелности употребе једног члана синонимског пара у одређеном периоду језичког развојта. У другом делу рада на сродан начин се разматрају и паронимија и хомонимија као појаве које имају своју историјску димензију. У закључку се потврђује полазна претпоставка у раду, да се о лексичко-семантичким односима у савременом језику може говорити само ако се претходно утврди да речи историјски припадају истој врсти, истом идиому и истом хронолошком пресеку. Ослањајући се на тезе изнете у овом поглављу, Б. Тафра даље истражује појаве хомонимије и синонимије у два засебна одељка књиге: *Хомонимија – кроаиисйички камен смуиће* и *Разграничење истйозначности и блискозначности*. У поглављу о хомонимији указује се на неуједначену обраду хомонимије у савременој лингвистичкој литератури, и износи тврдња да је ову појаву на теоријском и примењеном плану потребно раздвајати од хомографије и конверзије. Сродне тематике је поглавље *Разграничење истйозначности и блискозначности*. Полазећи од констатације да „исто“ није исто што и „једнако“, ауторка инсистира на *блискозначности* као појму сродном, али не и идентичном синонимији. Закључак оба поглавља је исти, а то је да су појаве „чисте“ хомонимије и синонимије у језику веома ретке.

Списак литературе и референтних извора дат је на крају књиге. Списак садржи старије, „илирске“ речнике и граматике који показују генезу теоријских знања о проблемима обрађеним у књизи, затим савремене описне речнике, инострану литературу о одабраним проблемима граматике словенских и несловенских језика, као и теоријске радове из

друге половине 20. и почетка овог века који те проблеме уводе у савремену науку о језику. Посебно је значајан ауторкин приступ новијој и најновијој литератури, будући да, поред кroatистичких, у дискусији равноправно разматра и актуелне србистичке погледе на питања којима се бави, показујући тиме да научна радозналост и потрага за знањем, својствене проблемском приступу науци, немају граница.

Да закључимо. Књига Б. Тафре *Језикословна разликост* у савремену науку о језику уноси и преиспитивања и новине. Враћајући се основним лингвистичким проблемима, ауторка их истражује кроз њихову генезу у хрватској, као и у српској науци о језику, не занемарујући ни старију грађу, историјске речнике и граматике. На основу овог истраживања, као и властитих промишљања и анализа, она нуди нове теоријске моделе који су већином и потпунији и функционалнији од оних актуелних, као и класификације језичких категорија засноване на реалној употреби језика и његовој обради у описним речницима. Нарочито значајним у књизи сматрамо инсистирање на чињеници да је познавање дијахроног развоја речи за семантичара и лексикографа једнако важно колико и умеће њиховог истанчаног анализирања. Нова књига Б. Тафре ће, верујемо, у будућности имати великог одјека – како у савременој кroatистици, тако и у србистици.

*Ненад Б. Ивановић**
Институт за српски језик САНУ

* nenad.ivanovic@isj.sanu.ac.rs

Гордана Штрбац и Гордана Штасни. *Слика њрироде у срѣском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2022, 337 стр.

Монографија *Слика њрироде у срѣском језику* Гордане Штрбац и Гордане Штасни садржи 337 страница и састоји се из девет поглавља и још шест додатних целина: I. Уводна разматрања (стр. 9–45); II. Камен (стр. 45–77); III. Земља (стр. 77–113); IV. Вода (стр. 113–159); V. Ваздух (159–173); VI. Ватра (стр. 173–201); VII. Дрво (стр. 201–237); VIII. Вук (стр. 237–265); IX. Слика природе у српском језику – синтеза и завршна разматрања (стр. 265–279). Монографија садржи још и превод завршног поглавља на руски језик (стр. 279–295), списак литературе (стр. 295–305), именски регистар (стр. 305–309), регистар деривата (стр. 309–323), регистар термилошких израза (стр. 323–327) и регистар фразеологизама (стр. 327–337).

Елементи неорганске концептосфере – *камен, земља, вода, ваздух, ваѣра*, биљне – *дрво* и животињске – *вук* подвргнути су анализи у овој књизи зато што, скоро сви, спадају у *универзалне концепѣиѣ*, које представници различитих лингвокултуролошких заједница, и поред њихове универзалности, концептуализују на донекле различите начине. Ауторке наглашавају и архетипски карактер изабраних концепата, њихову дубоку заснованост у митологији и народним представама о природи. Изабрани концепти представљају основне елементе у древној кинеској и грчкој филозофији, а придружују им се и бионими – *дрво* и *вук*, као базични концепти језичке слике света говорника српског језика.

Ауторке примећују да „изван научног оквира стицања знања о природи, остају наивна схватања природних појава, која су некад резултат ирационалног мишљења. Ови облици поимања и доживљавања природе немају научну заснованост и релевантност, али имају веома важну улогу у животу једне заједнице, због чега подједнако заслужују своје место у историји културе.“ Будући да се у језику огледа наивна слика света, у овој књизи се описују језичке јединице које је одражавају – лексеме којима се концепти именују, јединице њихових деривационих гнезда, термилошки и фразеолошки изрази које дате лексеме конституишу.

Кроз испитивање језичких јединица којима се именују неки од кључних концепата човековог окружења, у монографији се анализира сам човек и његова интеракција са природом.

У опису теоријских основа за своје истраживање, ауторке представљају базична полазишта руске лингвокултуролошке школе, која су изложена у радовима В. А. Маслове, Ј. Н. Караулова, В. В. Воробјова, И. В. Зикове, З. Д. Попове, Ј. А. Стерњина, Н. Ф. Алефиренка. У књизи се износе ставови ових аутора о централним појмовима, као што је *језичка личности*, *језичка слика свећа*, *лингвокултурни концепти*. Корени погледа на ове концепте нису нови и своја утемељења имају у старијим лингвистичким концепцијама, од којих се ауторке посебно задржавају на *теорији лингвистичког велићанишаунга* Вилхелма фон Хумболта и *теорији језичке релативности* Едварда Сапира и Бенцамина Ли Ворфа.

Неке лингвокултуролошке теме обрађују се и на материјалу српског језика, па ауторке скрећу пажњу и на србистичку литературу о језичкој личности (С. Ристић и М. Радић Дугоњић), о садејству језика, мишљења и стварности (Љ. Поповић), концептуализацији просторности (Д. Кликовац; К. Расулић, Љ. Поповић), времена (Љ. Поповић), емоција (Р. Драгићевић), породице и породичних односа (М. Стефановић; С. Ристић, И. Лазић Коњик).

Истраживање је у овој монографији обављено мозаично. Узета су у обзир и традиционална и савремена поимања представника српске лингвокултуролошке заједнице. Обрађују се митови и традиционална веровања у вези са изабраним концептима, анализира се паремиолошки фонд, а затим се прелази на испитивање савремене језичке слике света, што се чини анализом вербалних асоцијација из асоцијативних речника српског језика, научних знања о концептима, термилолошких синтагми чије су саставнице. Лексеме за изабране концепте анализирају се семантички – концептуалном и компоненцијалном анализом. Истраживању су затим подвргнута деривациона гнезда изабраних лексема и семантика њихових деривата. Испитани су и термилолошки спојеве чији су конституенти лексеме за концепте који су тема ове монографије. Предмет анализе у овој монографији представљају и фразеологизми који садрже изабране лексеме. Показало се да овај слој језичких јединица садржи богате информације које указују на део језичке слике света лингвокултуролошке заједнице говорника српског језика који се односи на природу. Сви ови подаци из различите перспективе осветљавају концепте *камена*, *земље*, *воде*, *ваздуха*, *вајре*, *дрвећа* и *вука* и удружени дају слојевиту слику везе између човека и природе.

Друго поглавље монографије – *Камен* – посвећено је концептуализацији камена у српској култури. Показало се да су у свести говорника српског језика веома истакнута физичка обележја камена попут тврдоће,

постојаности, непомићности, тежине, хладноће итд. На овим одликама камена засновани су семантички преноси именованја који се односе на бројне људске особине, као што су поузданост, непоколебљивост, али и безосећајност, неосетљивост, немилосрдност, непопустљивост. Тежина као изражено својство камена произвела је значења тескобе, бриге и потиштености. Како примећују ауторке, „постојаност и непроменљивост камена доводе се у везу с упорношћу људи у неким активностима (*ћушћайћи као камен*), а његова хладноћа са безосећајношћу (*хладан као камен*). Камен је и сметња, препрека у извршењу нечега (*камен смушће*), али и тајно, сигурно место (*ћод камен закоћайћи*).“

Треће поглавље посвећено је земљи. Сумирајући истраживање о овом концепту и номинационим јединицама којима се он изражава, ауторке запајају да се „лексемом *земља* именују углавном они садржаји који представљају човеково природно окружење и могу чулима бити регистровани: планета и њени делови – површина на којој се одвија људска егзистенција, копнени простор, растресита подлога која се обрађује и има различите функције, територијалне јединице обједињене заједничком управом и сл.“

У немогућности да представимо све податке које су ауторке уочиле и испитале, задржаћемо се само на прецедентним исказима у којима се *земља* појављује као компонента. Фразеологизми указују на чињеницу да је основна опозитна вертикална релација човековог окружења успостављена између *неба* и *земље*, а самим тим и између *ћодземног* и *надземног ћросћора*.

На чињеници да *земља* и *небо* спадају у тзв. прагматичке антониме базирају се фразеологизми којима се наглашавају непомирљиве разлике међу одређеним појмовима – *разликоваћи се као небо и земља*, где се компоненте *небо* и *земља* разумеју као две опозитне тачке неке скале вредности. Антонимичност прагматичких антонима *земља – небо* заснива се и на веровању да је небо простор ирационалног, имагинарног, а земља је простор реалног живота, нпр. *бићи с главом у облацима, а ногома на земљи* ‘бити далеко од стварности, живети у илузијама, заносити се’, *ћасћи с неба на земљу* ‘ослободити се илузија, схватити стварност каква јесте’, *сћусћићи се на земљу* ‘ослободити се илузија, схватити стварност каква јесте’. Одвајање од земље подразумева одвајање од реалности – *ни на небу ни на земљи (бићи, налазићи се и сл.)*, *лебдећи између неба и земље* ‘бити одвојен од стварности, без ослонаца на стварност, без рационалне основе’.

Осим супротстављања неба и земље, у народним веровањима супротставља се простор испод и изнад земље: онај на земљи намењен је живима, а онај испод ње је боравиште мртвих. Отуда потичу фразеологизми с општим значењем ‘бити жив, живети’, у чијој је нефразеолошкој

основи садржана слика о боравку човека на површини земље: *газиџи земљу, земља га (је итд.) још држи*. Другима се пак означава концепт умирања, односно нестајања. Просторна близина земљи значи смрт која ће наступити у временски блиском периоду: *вуче кога земља, земља га (је итд.) љривлачи* итд.

Непријатност, стид или страх, примећују ауторке, поима се на сличан начин као и умирање – пропадањем у земљу, што потврђује пример *љројасџи (љројадасџи) у земљу (од сџида, сџраха и сл.)*. Земља, природно, може служити и као мера удаљености од ње, тј. висине, нпр. *нема кога љедаљ од земље* ‘бити малена раста’.

У монографији се запажа и фразеолошка скупина којом се показује да је код говорника српског језика изражена свест о земљи као материјалној основи људског опстанка, нпр. *избијасџи хлеб из земље знојем (с муком и сл.)*, што значи ‘с тешком, великом муком зарађивати, издржавати се’.

Ауторке с правом констатују да се земљи, због њене хранитељске улоге, додељује посебно место не само у материјалном већ и у духовном животу човека. Ова улога утицала је на то да се земља почне посматрати као еталон појединих људских особина и стања: *јак као земља* ‘врло јак, необично снажан’. Осим ових улога, у поглављу о земљи издвајају се и многе друге компоненте којима се изражава значај земље у српској лингвокултуролошкој заједници, од којих је једна од упечатљивијих мајчинска улога земље.

Четврто поглавље посвећено је води. Након анализе традиционалног поимања воде у народним веровањима и обичајима код Словена и Срба и представљених народних пословица, ауторке разматрају савремена поимања концепта воде, пре свега кроз вербалне асоцијације, затим на основу анализе полисемантичке структуре лексеме *вода*, деривационог гнезда ове лексеме и терминолошких синтагми са лексемом *вода*, па све до фразеологизама са компонентом *вода*. Фразеологизми показују да говорници српског језика дају значај физичким својствима воде, као што су њено течно стање, прозирност, бистрина, питкост итд., али да у исто време води приписују и одређене вредности које произлазе из ових својстава, пре свега из њеног значаја за опстанак живог света.

Течно агрегатно стање воде мотивисало је фразеологизме с општим значењем ‘радити узалудан или бескористан посао’, нпр. *захваџасџи (грабиџи) воду решеџом, сџасџи (лиџи) воду у решеџо, џуџи љо води, џуџи воду у авану (у мужару, у џучњу), џисасџи љо води*.

Вода је најдрагоценија течност, која човеку значи живот, о чему сведочи фразеологизам *држасџи (гледаџи, љазџи, чувасџи и сл.) као мало (каџ) воде на длану* ‘угађати претерано коме, пазити брижно, чувати кога’. Исто показују и вербалне асоцијације јер најфреквентнија реакција на стимулус *вода* гласи *живоџ*. Хомогена структура воде мотивисала је

фразем *слични као две каји воде*, којим се обележава висок степен физичке сличности међу сродницима. Ауторке су запазиле значај појмова *дубока вода*, *илићка вода* и *мућна вода* у слици света говорника српске лингвокултуролошке заједнице. „Простор под водом за човека је непознат, тајанствен, недокучив те се због тога све што се нађе (дубоко) испод водене површине доживљава као неповратно, изгубљено: *пројасићи (несијаћи) као у (мућну) воду* ‘нестати без трага’, *иасићи (пројасићи) у воду* ‘пропасти, нестати, изгубити се’, *осијавићи кога њод водом* ‘напустити, оставити кога у највећој тешкоћи, на цедилу’, *баџићи шта (новац) у воду* ‘улудо потрошити, занемарити шта, не водити рачуна о чему’.“

Ловићи (иџаји) у мућној води (рибу) има значење ‘искоришћавати мутне, несређене прилике, околности’. Овај фразеологизам указује на страх од мутне воде јер њена непрозирност отвара могућност за прикривање онога што се жели сакрити од очију јавности.

Вода, међутим, пружа и сигурност, станиште живог света, што је омогућило настанак фразеологизма којим се осликава пријатност боравка у води, а то се пореди са повољним приликама субјекта у одређеној ситуацији – *осећаји се као риба у води* ‘осећати се сасвим угодно, сигурно’.

Издвојили смо само део из ризнице података о концептуализацији воде које су Гордана Штрбац и Гордана Штасни показале на богатом језичком материјалу. Посебну пажњу изазива податак да и поред огромног значаја који вода има за човека, због своје базичности, елементарности, говорници показују, како се наводи у монографији „помало ниподаштавајућ однос према води, који одражавају фразеологизми: *лук и вода* ‘празна прича, безвредна, безначајна ствар; ништа’ и *ни вода ни вино* ‘превртљив, безличан, непоуздан човек’.“

Пето поглавље монографије, које је посвећено ваздуху, започиње занимљивим запажањем да је ваздух „симбол невидљивог живота, свеобухватни покретач који прочишћује, али и посредник између ватре и воде. Поред тога, ваздух је средина светлости, узлета, мириса, боја и међупланетарних вибрација: пут којим се успоставља веза између неба и земље“. На овим својствима ваздуха заснован је највећи део представа, метафоричких и метонимијских трансформација и свих осталих манифестација којима се ваздух очитује у језику. Запажа се да ваздух припада тријади *ваздух – ветар – дух*.

Примећено је да „лексема *ваздух* није забележена као конституент српских народних пословица, што је на неки начин у супротности са значајем који именована реалија има за опстанак живог света на Земљи, њеном симболичком вредношћу и местом у духовној култури српског народа. Могуће је да је разлог томе његова неухватљива природа: осим у посебним околностима, ваздух се не може чулима регистровати. Његове

карактеристике тешко су уочљиве, због чега се посматра као својеврсна празнина (уп. фразеологизам *зидати куле у ваздуху* ‘заносити се нечим безвредним, обмањивати себе, уздати се у нешто без основа, заносити се неостварљивим жељама, маштаријама’).

Показало се да су малобројни и фразеологизми у којима се *ваздух* појављује као компонента. Ауторке примећују да се *ваздух* појављује као изворни домен у концептуализацији слутње, предосећаја или пак предвиђања каквог догађаја, поистовећеног са садржајем који испуњава дати простор – *виси (лебди, лежи, бији)* нешто у *ваздуху* ‘нешто се назира, наслућује, предстоји у скоријем времену; постоји некаква претња’, *осећаји баруји* у *ваздуху* ‘предвиђати, наслућивати рат’; напете, опасне ситуације, пуне узбуђења и неизвесности – *ваздух је њун електрицији* (*набијен електрицијом*). Ваздухом се поима и безбедна ситуација, у којој нема опасности по њене учеснике, јер нема онога ко би могао чути или видети нешто – *ваздух је чисти*.

У шестом поглављу монографије обрађује се концепт *ВАТРЕ*, а истраживање започиње констатацијом да *ватра*, за разлику од *камена*, *земље*, *воде* и *ваздуха*, није у најнепосреднијем смислу део природе, већ изум којим започиње људска цивилизација. Описује се симболика и култна улога *ватре*, јер она у свим културама и религијама заузима значајно место. Наглашава се да човек има амбивалентан став према *ватри*: с једне стране *осећа* страх, али јој се и *диви* и *поштује* је. Сличан је однос и према *води*, што потврђује пословица *Вајра и вода су добре слуге, а зли госиодари*.

Анализирајући полисемантичку структуру именице *вајра*, ауторке су закључиле да посебну продуктивност и активност имају сема *топлоте*, *опасности* и *разорне моћи*, *брзине* којом се *шири*, *дејства* и *снаге*, док су мање продуктивне компоненте *боје* и *светлости*. „То доказује да је представа о *ватри* код говорника српског језика првенствено остварена на основу чулне спознаје и искуства које се стиче у непосредном додиру с њом.“

Истраживање семантике *деривата* показало је да се значење *твореница* најчешће заснива на одликама *ватре* као што су *горење*, *ослобађање* *топлоте*, *светлосни ефекти* и *манипулација* *ватром*.

Анализом фразеологизама показало се да се њихова семантика најчешће заснива на негативним аспектима *ватре*. „До изражаја долази њена *разорна моћ*, што у човеку изазива *страх* и *подстиче* га да је *посматра* као једну од *сила* које *угрожавају* његов *опстанак*.“ Показало се да се као *ватра* концептуализују *недаћа*, *мука*, *опасност* (*горети на сиво вајара* ‘бити изложен многобројним опасностима, тешкоћама’); *неслога*, *раздор*, *побуна* (*бацаји* (*бацији*) *кога у вајру*, *мејаји вајру*, *дизаји*

вајру); оружани напад (*ојвориии вајру*); вербални напад (*узетии некога на лаку вајру*); непријатна емоција (*јадаии* (*јасии*) у *вајру*).

Седмо поглавље је посвећено слици дрвета у српској лингвокултуролошкој заједници. Полази се од становишта које даје М. Елијаде да је „стабло пуно светости зато што је усправно, што расте, губи лишће које опет израста, што заправо значи да се поново рађа (‘умире’ и ‘васкрсава’) безброј пута, јер има млечни сок [...] Камен подразумева праву стварност – неуништивост и трајност, док стабло, које се периодично обнавља, манифестује свету моћ у сфери живота.“

Анализирајући српски паремиолошки фонд, ауторке су приметиле да се у пословицама често успоставља метафоричка веза између дрвета као изворног домена и човека као циљног домена.

Испитивање полисемантичке структуре показало је да се секундарна значења заснивају на визуелној перцепцији дрвета и искуству у вези с његовом применом.

Деривационо гнездо лексеме *дрво* показује да се творбени модели деривационог гнезда ове именице тичу „експлоатације дрвета у најширем смислу речи: његове сече, допремања, обраде и сл., а такође и ентитета који настају као резултат манипулације сировином ове врсте, те својстава која су у непосредној вези с њом. Физичка својства дрвета, као што су његова тврдоћа и чврстина, имају веома важну улогу у појмовном систему говорника српског језика.“ Мање су продуктивна значења која се заснивају на изгледу и величини, што се може оценити као неочекивано будући да изглед дрвета, а пре свега његова разгранатост, често представља изворни домен за појмовну метафору којом се концептуализују апстрактни садржаји, а којом се указује на способност апстракција да се деле и гранају.

Иако се за све појмове о којима је у књизи било речи највише података сливало у фразеолошку грађу, па су се кроз њу најлакше сумирали резултати испитивања остатка језичке грађе, испоставило се да лексема *дрво* има сиромашну фразеологију, тј. упркос богатој полисемији и деривацији, ретко представља компоненту фразеологизама. Установљено је да су „природне карактеристике дрвета као што су његова чврстина и непомићност подстакле фразеолошко поређење *биии иијан као дрво* ‘бити посве, сасвим пијан’.“ Вертикално простирање и досезање значајне висине мотивисало је настанак фразема *ниједно дрво не расіе до неба*, а физичким својствима дрвета мотивисан је фразеологизам *дрво и камен* у значењу ‘све, без изузетка, и оно што је најотпорније’. На настанак неких фразеологизама утицало је човеково искуство у вези са прерадом дрвета.

У осмом поглављу испитује се представа вука у слици света говорника српског језика. Ауторке наводе мишљење А. Гуре да је вук међу зверима један од средишњих и у највећој мери митологизованих ликова.

Мотивација за избор вука за предмет интересовања у овој монографији у вези је са симболичким представама о вуку које су заступљене у многим културама и цивилизацијама. „На површинском нивоу вук је симбол недруштвености (*вук самоићњак*),“ међутим, примећују ауторке, „његова симболичка димензија је знатно комплекснија и примарно садржи два аспекта – један који је манифестација негативног принципа, што се очитује у његовом окрутном и сатанском симболизму, док је други позитиван и повољан, те је он симбол светла јер види ноћу (код Нордијаца и Грка).“

Обрада полисемантичке структуре лексеме *вук* у српским речницима указује на доминацију обичајне, традиционалне компоненте у концептуализацији дате животиње у српској језичкој заједници. Значења ове лексеме су, како се примећује, формирана у мањој мери под утицајем реалних особина ове животиње, а у већој мери су мотивисана симболичком и ритуалном улогом која се у српској и, шире, словенској и индоевропској традицији приписује вуку.

Деривационо гнездо и семантика деривата лексеме *вук* показују да се према броју деривата посебно издвајају обележја која се тичу изгледа и заштитне улоге вука. По бројности претежу лична имена и презимена.

У фразеологизмима у којима се лексема *вук* појављује као компонента показује се да је једна од централних представа она која говори о вуку као незаситој и похлепној животињи. Отуда изрази *гладан као вук* ‘врло гладан’ и *имаићи вучји айетишии* ‘бити стално гладан и моћи пуно појести’. Вук је за говорнике српског и других језика опасна животиња која изазива страх у људима, нпр. *држати вука за уши* у значењу ‘излагати се опасности’. Сасвим другачију концептуализацију пак одражава фразеологизам *вук самоићњак*, којим се квалификује особа склона усамљеничком начину живота.

У деветом поглављу, које носи наслов *Слика њрироде у српском језику – синиџеза и завршна разматрања*, сумирају се резултати изнесени у монографији. Подаци добијени за различите концепте у овом поглављу се укрштају, класификују и систематизују, чиме се оделита истраживања спроведена у монографији посматрају из општије, заједничке визуре, а сваком концепту даје се своје место у слици света природе. Затим следи превод закључног поглавља на руски језик. Богат списак литературе указује на утицај руске лингвокултуролошке школе на основне правце истраживања спроведеног у књизи.

Посебно су корисни регистри којима се монографија завршава – именски регистар, регистар деривата, регистар терминолошких израза и регистар фразеологизама.

Монографија Гордане Штрбац и Гордане Штасни *Слика њрироде у српском језику* представља вредан допринос српској лингвокултурологији, семантици и лингвистици уопште.

Природа и њени базични конституенти први пут се као тема испитују монографски у српској лингвокултурологији. Важност ове теме је круцијална јер се без ње не може разумети слика света српског народа, ни она шири, друштвено-историјска, искуствена, а ни она језичка.

Иако су неки делови ове књиге већ били објављени у виду радова у зборницима и часописима, овде су повезани у јединствену целину, која је снажно тематски, концепцијски и методолошки повезана у монографију.

У сваком поглављу полази се од свесловенских, а понекад и индоевропских веровања и представа, да би се тек потом прешло на слику света представника српске лингвокултуролошке заједнице.

У монографији се полази од теоријских полазишта еминентних страних, нарочито руских, а затим и српских лингвокултуролога. Ауторке су показале изузетну обавештеност о литератури. Терминолошки апарат којим ауторке владају указује на висок степен њихове компетенције за обраду изабране теме.

Истраживања изнесена у монографији богата су грађом, што јасно потврђују регистри на крају књиге. Богатством грађе потврђује се значај истражених концепата. Грађа је обрађена мозаично, у виду богате анализе митова, веровања, затим пословица, вербалних асоцијација, терминолошких синтагми, значења изабраних лексема, анализе семантике деривата и података који произлазе из деривационих гнезда и, на крају, фразеологизама у којима се као компонента појављује изабрана лексема.

Показало се да је мозаичан приступ најпогоднији за испитивање изабране грађе, јер су неке од испитиваних лексема имале богату полисемантичку структуру, друге деривацију, а треће фразеологију. Без обзира на то који је део корпуса био најбогатији, испоставило се да је увек било довољно материјала за доношење опсежних закључака.

Закључци се наводе на више нивоа. Унутар сваког поглавља, после сваке анализе, наводи се кратко сумирање резултата, затим се свако поглавље завршава систематизацијом, да би се на крају монографије све прикупљене информације увезале у јединствену целину.

Књигу квалификује и богат научни апарат – опширан закључак на српском и руском језику, списак литературе и неколико регистара.

*Рајна М. Драгићевећ**

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик

са јужнословенским језицима

* rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

Lilia Duskaeva (ed.). *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication*. London and New York: Routledge, 2022, 180 p.

Хумор, узет у најширем смислу, важно је обележје људске комуникације. Но, ма колико га је лако препознати у комуникацији, у науци га је тешко једнозначно одредити. Овај сложени комуникацијски феномен истраживан је од античке филозофије до данас. Изграђене су и различите теорије којима се осветљавају његова улога и значај у комуникацији, као и његова повезаност с етиком. У условима савремене комуникације испитивање везе хумора и етике намеће се као нужна потреба. Интернет је сада нова сфера функционисања језика, те је изучавање комуникације на интернету једна од актуелних и релевантних научних, а самим тим и лингвистичких тема. Запажено је да нови дигитални медији у тој мери доприносе стварању и ширењу хумористичког дискурса да се може рећи да је хумор данас постао не само важно него и основно обележје комуникације на интернету – о свему се говори кроз хумор. На те савремене тенденције у комуникацији на интернету, у онлајн медијима, указују најновија истраживања у сфери медијалингвистике, која су представљена у колективној монографији *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication* (*Етика хумора у словенским онлајн медијима*).

Монографија *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication* објављена је 2022. године у издању Издавачке куће Рутлиц. Аутори ове колективне монографије су искусни словенски истраживачи у области медијске лингвистике, а неки од њих су и чланови Комисије за словенску медијску лингвистику при Међународном славистичком комитету. Посебно место међу њима заузима Лилија Дускајева (Lilia Duskaeva), професор Државног универзитета Санкт Петербург и председник поменуте Комисије. Она је и приређивач ове монографије и аутор појединих поглавља.

У монографији *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication* у истраживању етике хумора полази се од схватања да је хумористички медијски дискурс слојевит. Наиме, хумор се види као

једно од средстава које друштвени медији користе за укључивање јавности у комуникацију, али и као један од начина ангажовања, односно учествовања у интеракцији. Затим, хумор, као перформативни чин, у медијима и сам подлеже евалуацији – и то од стране публике. Отуда је хумор у онлајн медијима често и агресиван, а смех удружен са агесијом је најопаснији, у чему се огледа дегенерација савремене јавне комуникације у свим словенским језицима. Овај комуникацијски феномен постао је и саставни део политичке стварности и средство политичке манипулације. Кроз хумор се пак, с друге стране, политичка реалност, колико год она била неповољна за целокупну заједницу, мирније, релаксираније прихвата. Хумор, дакле, има видан социо-политички утицај у комуникацији, али стиче и обележја друштвеног инжењеринга. И управо је то оно ново што у вези са хумором доноси ова монографија – критички осврт на улогу и значај хумористичких медијских текстова (x–xiii). Стога су аутори ове монографије имали за циљ представити слојевитост хумористичког медијског дискурса кроз типологију хумористичких медијских текстова, засновану на различитим етичким и евалуативним конотацијама, као и указати на етно-културолошке специфичности хумористичког медијског дискурса у појединим словенским језицима (154).

Монографија *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication* има 180 страна и садржи следеће делове: *Preface* (Предговор, x–xiv), *Introduction* (Увод, 1–24), два тематска дела – *Ethical evaluation of humour in mass media* (Етичке евалуације хумора у мас-медијима, 25–93) и *Ethics of online humour in Slavic-Language computer-mediated verbal interaction* (Етика онлајн хумора у компјутерски посредованој вербалној интеракцији у словенским језицима, 95–152), затим *Concluding remarks* (Закључак, 153–162) и *Index* (Индекс кључних појмова, 163–166).

Истраживање етике хумора у онлајн медијима теоријски и методолошки је омеђила Лилија Дускајева, што се јасно ишчитава из увода, предговора и закључка ове монографије, а нарочито у уводном поглављу *Theoretical framework for the analysis of the ethics of humour in mass media discourse* (Теоријски оквир за истраживање етике хумора у дискурсу масовних медија) (3–14). Л. Дускајева сматра да је за сагледавање свих слојева хумористичког дискурса у медијима потребно узети у обзир следеће компоненте етике хумора: 1) протоситуацију – њу конституишу све објективне чињенице у вези с тим ко је субјект хумора, ко је објект хумора, све околности (друштвено-политичке и др.) које су допринеле томе да се хумор појави у комуникацији, као и то какав однос субјект хумора има према објекту хумора итд., 2) затим сам хумористички чин (хумористичку комуникативну активност) и 3) анализу одговора, коментара читалаца, публике на сам хумористични чин – коментари образују врсту метатекста који показује како се доживљава нарушавање етич-

ких и естетичких норми (позитивно или негативно, похвално или с неодобравањем итд.); садржи и информације о томе да ли је прикладна мета хумора, да ли су усаглашене намере и ефекти коришћења хумора, да ли су испољене емоције прилагођене ситуацији и да ли је са тиме усклађена и језичка форма у којој се појавио хумор. Препоручени метод анализе је студија случаја.

У другом уводном поглављу, под насловом *Multimodality of internet-mediated communication behaviour* (*Мултимодалност у комуникацији путем интернета*) (15–24), Данута Кемпа-Фигура (Danuta Kępa-Figura) скреће пажњу читалаца на то да је за истраживање хумора у медијском дискурсу важно имати у виду и мултимодалност тог дискурса јер се порука енкодира и декодира и речју и звуком и сликом. Мултимодалност је иначе карактеристична за све врсте текстова, али је у комуникацији путем медија специфична и потребно је развити посебну истраживачку парадигму за то. Стога је нужно одредити које се средство у енкодирању и кодирању поруке истражује – да ли текстуалне поруке на интернету (тзв. постови или објаве), да ли мимови, гифови, видео-материјали, фото-колажи, карикатуре и др., и с тим у вези посматрати нпр. интерпункцију, коришћење експресивних знакова, затим коришћење тзв. хештага, визуелних и графичких симбола, емотикона, као и гестикалацију, израз лица, распоред слика, оштрину слике, јасноћу звука и боју итд. И оно што је у теоријско-методолошком смислу посебно важно, коегзистирање различитих кодова објаснити путем вербално-иконичких механизма метафоре, метонимије и таутологије.

Након ових уводних поглавља следе две тематске целине у којима се доследно спроводи предложена методологија истраживања, те се на примеру појединачних случајева из медија, с једне стране, осветљавају типична комуникативна својства хумора, и с друге стране, представљају се запажања у вези с етиком хумора.

Прва тематска целина, насловљена *Ethical evaluation of humour in mass media* (*Етичка евалуација хумора у масовним медијима*) (25–94), обухвата четири поглавља у којима су приказани подухвати појединих медија да кроз хумористичан начин приказивања одређених друштвених догађаја укључе и публику. Анализа је показала да та веза између медија и публике није тако чврста, стабилна и да се на основу тих веза могу издвојити различити типови хумористичког дискурса у масовним медијима – ругање, исмевање, прост, вулгаран хумор, цинизам итд. Тако се у поглављу *Humour as mockery* (*Хумор као исмевање*) (27–41) Лилије Дускајеве и Ксеније Шилихине (Ksenia Shilikhina) анализирају два случаја из штампе која се као хумористички дискурси, по типолошким карактеристикама, могу одредити као исмевање (engl. *mockery*) упркос томе што се у њима на хумористичан начин представља тема смрти.

Први случај тиче се карикатуре терористичког напада и страдања великог броја Руса у авионској несрећи 2015. г., коју је објавио француски сатирични магазин Шарли Ебдо (Charlie Hebdo). Други случај тиче се тровања руског политичара Алексеја Навалњина 2020. г. у Немачкој и оптужби европских званичника и медија да је за тај чин тровања одговорна Русија. Реакција руских медија на такав став Европе била је исмевање европских написа о томе. Анализа је показала да се, зависно од случаја, дискурс исмевања у коментарима читалаца може вредновати на два различита начина. Карикатуру терористичког напада читаоци су осудили. Ту је хумор био окидач за политички скандал. А други случај – исмевање европских медија у руској штампи – читаоци су махом прихватили с одобравањем и са својим коментарима заједно учествовали у грађењу дискурса исмевања иако је хумор руским медијима послужио као стратегија троловања, тј. намерног прикривања политичког скандала.

Поглавље *Humour in prank telephone conversation (Хумор у њранк телефонским разговорима)* (42–58) Лилије Дускајеве и Јекатерине Шчеглове (Ekaterina Shcheglova) указује на агресивност хумора који се појављује у једној врсти телефонских шала. Данас се тај вид забаве популарно назива пранковање (или пренковање) према енгл. речи *prank* у значењу 'подвала'. Пранкови (пренкови), по начину извођења и ефекту који остављају, најсличнији су тзв. скривеним камерама – циљ је да особа која је на мети пранкера не открије шалу, те да, верујући у истинитост збивања, испадне што смешнија, чиме се на тај начин у неку руку и дискредитује. У последње време, пранкови су постали интегрални део руске политичке медијске комуникације захваљујући двојци познатих пранкера. Међутим, активности које изводе пранкери често су на граници етичког понашања, те су поједини истраживачи постављали питање етичности таквих шала (правну и друштвену страну пранкова, правно вредновање последица пранкова итд.). Истраживачи су закључили да су пранкови у психолошком смислу засновани на мржњи. Наиме, пранк се сматра успешним само ако особа која се извргава руглу осети мржњу. То је један вид агресивног хумора. У овом поглављу посвећеном овој врсти хумора, Л. Дускајева и Ј. Шчеглова анализирале су два телефонска пранка у којима је оба пута жртва била једна америчка конгресменка позната по непознавању друштвено-историјских, географских, политичких и др. чињеница и изразито антируском ставу. Коментари публике били су различити. Једни су одражавали сумњу у истинитост тих телефонских разговора, што показује да оваква врста хумористичког дискурса у медијима често доприноси ширењу неповерења у масовне медије. Други пак коментари садржавали су похвалне изразе публике и изразе дивљења пранкерима сматрајући их чак правим херојима и патриотама. То показује да исмевање туђе некомпетенције, необавештености, необ-

разованости и сл. често служи томе да се лакше поднесе одређена патња и да се ужива у томе, што је већ својеврсни вид агресивног хумора.

Темом агресивности у хумору бави се и поглавље с насловом *Humour as izdevka (gibe) (Хумор као ругање)* (59–75) ауторки Лилије Дускајеве и Љубов Иванове (Liubov Ivanova). *Izdevka*, или на енгл. *gibe*, колоквијални је назив за окрутни смех, грубу шалу. Ова врста шале је доста заступљена у руским онлајн медијима. У раду се анализирају два случаја. Први случај се тиче намерног извртања смисла изјаве коју је дао један руски министар страним медијима. Према ономе како су реаговали читаоци на ту вест, министрова изјава није добро прихваћена у јавности, те су многи коментари садржавали критику, огорчење, подсмех и иронију. Ругање је, дакле, било мотивисано озлојеђеношћу министровим речима. Други случај тиче се коментара корисника једне друштвене мреже поводом вести да је Америчка академија филмске уметности и науке установила нове услове за доделу Оскара за најбољи филм. Са тим захтевима руски корисници интернета већином нису били сагласни, те су реаговали иронично. Аутори овог поглавља сматрају да је таква врста хумора донекле и израз себичности јер се туђе мишљење исмева само зато што је другачије.

У поглављу насловљеном *Humour as evaluation of poshlost' and cynicism in the speech of others (Хумор као евалуација њросћошће и цинизма у говору других)* (76–94) ауторка Викторија Васиљева (Viktorija Vasileva) посматра везу хумора са простотом, вулгарношћу (рус. пошлостъ), с једне стране, и цинизмом, с друге стране. У истраживању се полази од тога да је пошлостъ (простота, вулгарност) једна од кључних речи, појмова, концепата у руској култури, како је то, између осталих, и А. Вјезбицка утврдила, као и да је сложен појам који у себе укључује неколико семантичких компоненти: тривијалност, примитивизам, опсценост, профаност, безвредност (ништавност), агресивност, деструктивност, псеудовредност. Испољавање простоте и цинизма у говору сматра се агресивним, деструктивним говором. Иако су оба начина говора деструктивног карактера, разликују се у следећем. Говор простоте је изразито експресиван, док циничан говор није. Циничан говор се више препознаје по неусклађености стила са темом говора – грубо, отворено говорење о темама које су осетљиве, о којима треба с великим обзиром говорити, за које треба бирати речи, са којима се не треба шалити итд. Стога се у раду испитује у којој мери хумористичан говор који се одликује простотом и цинизмом представља провокацију за јавност и на који начин корисници онлајн медија реагују на простоту, односно на саму руску реч пошлостъ, као и на цинични говор. Анализирају се два случаја из медија. Први случај. Један руски министар културе на сајму књига неопрезно је изјавио да комична литература није за озбиљне читаоце. Овакву мини-

строву изјаву медији су пренели с насловом *Ringing poshlost'* (*Одзвања њпросїоїа*). Таквим насловом цитиран је заправо руски режисер Н. Михалков – тим речима, посебно интонираним, он је једном приликом окарактерисао непатриотско понашање неких медијских личности. Јавност изјаву Н. Михалкова није баш најбоље примила судећи по коментарима и по видео-снимку и графичком миму који су настали на основу те Михалкове изјаве. Анализирајући коментаре у вези са изјавом Н. Михалкова и руског министра културе, ауторка В. Васиљева закључује да су корисници онлајн медија на простоту и на саму руску реч пошлостъ такође реаговали простотом, односно вулгарношћу. Иако осећају фриволност простоте, у њој осећају и неку врсту задовољства, што уједно и потврђује тезе истраживача да је пошлостъ у руској култури сложен појам. Други случај. Од 2019. до 2020. у Санкт Петербургу десила су се четири убиства у којима су се лешеви убијених комадали, распарчавали. У вези с тим, један новинар је у свом програму објавио такмичење за најбољи слоган за град Санкт Петербург, нудећи свој предлог – Херојски град распарчавања, што је уједно и пародија на совјетски назив Лењинграда – Херојски град (будући да је за време Другог светског рата преживео опсаду која је трајала скоро 900 дана). Према коментарима које су корисници интернета давали, уочава се да су у хумористичној изјави новинара многи препознали цинизам, али да је велики број њих и активно учествовао у изграђивању тог хумористичког дискурса дајући шаливе предлоге за нови слоган града и збијајући шале на ту тему. В. Васиљева закључује да циничне реакције на озбиљне догађаје изазивају снажно негодовање у јавности, али, када су те циничне изјаве духовите и када погађају суштину, тај цинизам им се опрашта. Дакле, провокативни хумор у медијима у дискурс укључује велики број људи с изразито опречним ставовима.

Друга тематска целина монографије коју овде приказујемо носи наслов *Ethics of online humour in Slavic-language computer-mediated verbal interaction* (*Еѣтика онлајн хумора у комїјуѣерски оїосредованој вербалној инїѣракцији у словенским језицима*) (95–152). Обухвата четири поглавља у којима се анализира хумор у онлајн друштвеним мрежама и групама. У свим посматраним словенским језицима, како се показало у овом другом тематском делу монографије, хумор у онлајн друштвеним групама и мрежама нема улогу да укључује у комуникацију што већи број учесника, што је био случај са масовним медијима, већ има улогу да створи интимне, чврсте везе међу члановима друштвених група и мрежа консолидујући на тај начин групу, односно друштвену мрежу.

Једна од тих анализираних друштвених мрежа, која представља значајан медиј у политичком дискурсу, јесте Твитер. Какав утицај на јавност у Пољској имају изјаве политичара на Твитеру показује се у поглављу *Humour as a provocation of kpina (mockery) and wyszydzanie*

(derision) in the Polish political segment of Twitter (Хумор као провокација ругања и њодсмеха у пољском њолиџичком сегменту Твиџера) (97–11), аутора Богумила Гасека (Bogumił Gasek). Аутор Б. Гасек најпре анализира хумористичку изјаву једног од јавних политичких делатника и новинара у Пољској. Према коментарима који су пратили ову изјаву, Б. Гасек закључује да су други корисници Твитера цитирану изјаву искористили против самог аутора те изјаве, те су се њему на различите начине подсмевали; дакле, субјект хумора постао је објект хумора. У другом делу рада Б. Гасек анализира коментаре корисника Твитера дате поводом фотографије једног политичара. Фотографију је сам политичар објавио на Твитеру како би показао да је својим присуством подржао један политички протест. Б. Гасек запажа да су коментари других корисника Твитера били иронични и да се у њима коментарише етичност политичара који је објављивањем дате фотографије желео истаћи себе и утицати на друге да и они подрже протест. Тај његов чин имао је супротан ефекат од очекиваног. Општи закључак овог аутора је да провокације имају контра-ефекат уколико се сам провокатор жели поставити супериорно.

Тамара Пивоварчик (Tamara Pivavarchyk) и Ина Минчук (Ina Minchuk) испитују хумористички дискурс на материјалу белоруског језика у раду насловљеном *Humour as zdzek in the verbal behaviour of the participants of the Belarusian-language online community (Хумор као ругање у вербалном њонашању учесника белоруске онлајн заједнице)* (112–126). Ругање кроз хумор, о којем се овде говори, специфично је по томе што је у белоруској култури ова врста хумористичког дискурса мотивисана пре свега доживљеним душевним болом. Дискурс белоруског *zdzek* – ругања, тј. исмевања кроз хумор, огледа се у вишеструким етичким и евалуативним значењима. Она иду од израза емпатија и симпатија према објекту хумора као онеме који је беспомоћан у датим околностима до његовог агресивног понижавања ради постизања супериорности, надмоћи над њим. Ту врсту хумористичког дискурса ове ауторке су представиле на примеру коментара који се тичу женске фризуре која личи на кошницу – високо зачешљана коса која одаје утисак бујне косе, нарочито актуелне у време СССР-а. Коментари корисника интернета показују да се у Белорусији оваква фризура, између осталог, доживљава као својеврсни идеолошки и друштвено-политички симбол. Оно што је такође карактеристично за белоруски хумор је и то што је комични ефекат коментарисања фризуре „кошнице“ додатно ојачан специфичним говором – мешавином белоруско-руског говора који се одликује намерно претераним, пародијским мешањем кодова (тзв. ЛОЛ-трасјанка).

За словачку културу пак специфичан је хумористички дискурс који се на словачком језику назива *uštiračnosť*. О тој врсти хумора, који се може одредити као благи, суптилни сарказам, говоре Нина Цингерова

(Nina Singerová) и Ирина Дулебова (Irina Dulebová) у деветом поглављу монографије – *Uštípačnosť' and correctness in Slovak online humour* (127–137). Циљ њиховог истраживања је био увидети који аспекти друштвеног понашања се у јавности, на друштвеним мрежама, представљају кроз призму саркастичног говора. Истраживање је показало да су на мети сарказма политичка коректност, као и коректност, морална исправност уопште. Анализирани су у једном случају мултимодални текст у којем се саркастично приказује словачки политичар мађарског порекла због неиспуњених политичких обећања (нарочито се исмева његов мађарски нагласак у изговарању словачких речи). У другом случају анализирани су изјаве саучешћа корисника мрежа упућене политичару који је, пре породичне трагедије, најчешће био мета словачког саркастичног хумора на друштвеним мрежама. Неки од закључака у овом поглављу су да фактор националне припадности може бити доминантан у словачком хумористичком дискурсу који се назива *uštípačnosť'*, али да је ипак на првом месту саркастичног приказа политичка коректност, тј. морална исправност. Други анализирани случај показао је да у словачкој култури *uštípačnosť'* зна за границе и табуе будући да је на друштвеним мрежама најчешће исмевани политичар, након породичне трагедије, од мете хумора постао онај са којим се саосећа.

Да хумор познаје границе, јасно се показује и у последњем поглављу монографије које носи наслов *Humour of solidarity in Russian-speaking discourse on social network groups in Lithuania* (Хумор као израз солидарности у рускојезичним онлајн друштвеним групама у Литванији) ауторки Анастасије Беловодске (Anastasija Belovodskaja) и Јулије Коростенкијене (Julija Korostenskienė). Како ауторке истичу, у једној онлајн друштвеној групи у Литванији, која окупља знатан број корисника различите националности, а у којој је језик споразумевања руски језик, показало се да се хумор користи као средство стварања симболичке солидарности. Наиме, чланови групе су на комичан начин тумачили она друштвена питања која их се подједнако свих тичу, без обзира на националну и етничку припадност. У овом поглављу то је представљено на примерима коментара корисника интернета у вези са следећим двома ситуацијама – у вези са пандемијом ковида-19, као и у вези са неодољивом потребом корисника интернета да се на различите начине јавно хвале неким својим постигнућима. Анализа је показала да су у тој друштвеној групи избегавани иронија и сарказам, као и потенцијално конфликтне теме. Заправо комични садржај који је група одобравала пролазио је кроз три фазе цензуре: (1) аутоцензуру аутора комичног садржаја, (2) цензуру модератора групе и (3) колективну цензуру чланова групе која се испољавала као реаговање, односно нереаговање на дати комични садржај. Ово вишестепено колективно санкционисање комичног садржаја указује на то да

унутар друштвене групе постоје специфичне етичке норме које регулишу њен рад.

Монографија *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication* једна је од првих која на системски начин представља начин функционисања хумора у сфери онлајн медија имајући у виду на првом месту деонтолошки етички аспект хумористичког дискурса. Сазнања до којих се дошло у овој монографији могла би се даље осветљавати кроз научну призму политиколога, психолога, социолога и филозофа. Могла би се искористити и у унапређивању знања о комуникацији на интернету уопште, нарочито ако се акценат стави на агресивност и манипулативни карактер хумористичких комуникативних активности. Ова монографија, будући да приказује и истраживања спроведена на материјалу словенских језика – руског, белоруског, словачког и пољског, могла би бити драгоцен свим истраживачима у области славистике који имају намеру да сагледавају и утврђују етно-културолошке специфичности у остваривању хумористичког дискурса у другим словенским језицима. Такође, монографија *The Ethics of Humour in Online Slavic Media Communication* представља и вредан допринос даљем теоријском и практичном уобличавању медијске лингвистике – науке о комуникативном понашању свих учесника у медијима уопште.

Бојана С. Милосављевић*

Универзитет у Београду

Факултет за образовање учитеља и васпитача

Катедра за српски језик, књижевност и

методику наставе српског језика и књижевности

* bojana.milosavljevic@uf.bg.ac.rs

Євгенія Карпіловська, Зінаїда Козирєва (ред.). *Словник мови творчих особистостей України другої половини ХХ – початку ХХІ століття*. Київ: Інститут української мови НАН України, 2022, 787 стр.

Речник језика стваралачких личности Украјине друге йоловине ХХ века – йочейка ХХІ века (РЈСЛ) резултат је вишегодишњег рада сарадника Института за украјински језик Националне академије наука Украјине. Ово колективно лексикографско дело, на коме је радило седам аутора (О. М. Тишченко, Н. В. Сњишко, И. А. Самојлова, Л. В. Мовчун, Т. В. Цимбаљук-Скопенко, З. Г. Козирјева и Л. И. Дидун), два научна (Ј. А. Карпиловска и једна од ауторки З. Г. Козирјева) и два техничка уредника (Ј. О. Цигвинцева и један од аутора Л. И. Дидун), објављено је 2022. године у електронском облику.

Традиција састављања речника језика књижевника у украјинској лексикографији дуга је преко стотину година,¹ а активније се на тзв. ауторској лексикографији у Украјини ради од шездесетих година прошлог века, мада је број оваквих речника релативно мали – тек десетак њих, који обухватају стваралаштво или поједина дела најпознатијих украјинских писаца као што су Тарас Шевченко, Лесја Украјинка, Василь Стефаник, Иван Франко и др. У речнику који представљамо први пут је лексикографски описана лексика више аутора, и то не само књижевника (двоје савремених – Јурија Андруховича и Оксане Забушко и двојице која су стварала у другој половини ХХ века – Олеса Гончара и Григора Тјутуника) већ и есејиста, књижевних историчара и критичара (Ивана Дзјубе, Јевгена Сверстјука), преводиоца (Миколе Лукаша). Штавише, у одабраном опусу самих књижевника, са изузетком Ј. Андруховича (који је представљен углавном романима, али не и есејстиком и поезијом),

¹ Први такви речници невеликог обима појавили су се у мањим тиражима 1916. и 1917. године: *Словничок Шевченковој мови* и *Украјинсько-російський словничок до „Кобзаря“ Т. Г. Шевченка* истог аутора – Нестора Малече.

нашла су се не само њихова књижевна дела већ и есејистика, публицистика, научна дела, мемоаристика, дневници, писма.²

Циљ аутора је, како и сами истичу у предговору, поред представљања индивидуалног стила стваралачких личности савременог периода, и прикупљање, систематизација и опис нових појава на лексичком и фразеолошком нивоу украјинског језика. На тај начин у речнику су одражени процеси настанка нових језичких јединица, њихово функционисање у идиолекту појединца, ствараоца, и у говору језичке средине, промене лексике на свим нивоима (речник обрађује и нова значења већ забележених лексема, али и јединице које су специфичне само по својој форми, нпр. правописне ненормативне варијанте) и њихов продор из говора у језички систем. Овако конципиран регистар академског речника, између осталог, омогућава да се задовољи потреба за лексикографским обухватом лексема, израза, колокација, фразеологизама који из различитих разлога – идеолошких, методолошких, хронолошких и слично нису ушли у досадашње речнике³ али захтевају лексикографску обраду и даље изучавање. У том смислу аутори овај речник, који се стога може одредити и као диференцијални, виде као етапу и делимичну основу за састављање описног речника активне лексике и фразеологије украјинског језика ХХI века, а свакако и за даље изучавање језика одређеног аутора и украјинске језичке личности уопште. С друге стране, без обзира на то што *РЈСЛ* укључује и општеупотребну лексику, колокације и фразеологизме, главни предмет описа је ауторска употреба лексеме.

Речником је обухваћено 10.282 јединице, од тога 6866 лексема и 3416 израза и фразеологизама. У складу са циљевима састављача у регистар су укључени неологизми (лексеме – како апелативи, тако и оними; изрази и колокације; фразеологизми) у широком смислу речи:

1. Ауторски оцазионализми: лексеме – *безлічкратзаслужений, гомократяни, гострокостий, карпатозалежність, лихоманиця, ліловітість, недоконтинент, нежданиця, неошовініст, перевдягання-перевтілення, передзахідно, Преукраїнство, серболубка* и изрази – *оббинтовані державною бляхою лікті, хребет нової української літератури, переплетіння*

² Рецимо, из богатог стваралаштва Олеса Гончара одабрано је само једно, последње, прозно књижевно дело. Остатак грађе за речник чине његови дневници у три тома.

³ Конкретно, ради се о речнику Академије наука Украјинске Совјетске Социјалистичке републике *Словник української мови: в 11 тт.* Ред. І. К. Білодід. Київ: Наукова думка, 1970 – 1980 (<http://sum.sn.ua>) (СУМ); додатном тому овог речника *Словник української мови: додатковий том: У 2-х кн.* Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2017 (СУМД) и речнику *Словник української мови.* Ред. В. В. Жайворонок. 2-е вид. Київ: ВЦ „Просвіта“, 2016 (СУМЖ). У регистар је укључена и тзв. „рехабилитована“ лексика и фразеологизми који, углавном из идеолошких разлога, нису укључени у наведена капитална лексикографска дела, али су ушли у речнике објављене до тридесетих година ХХ века.

грішного з праведним, фразеологизми – спущені з короткого прив'язу, іти за вітром часу, афоризми – Солов'їв на планеті меншає, а хамів більшає итд.

2. Лексеме, како творенице, тако и позајмлєнице, које функционишу и у језику колектива, али нису забележене у речницима: *англомовний, вай-фай, велнес, довженківський, емансипаторки, есемес, жертися, закавулок, кнайпа, кароокість, кобіта, кокетерія, кофішоп, крейзі, лікариха, ментура, мерс, незабування, ненарошне, неофітка, переведняк, передсвяття, придомок, прикол, прикоритник, радянофільський, райзагс, сексі, селф-мейд-мен, фотошпалери* итд.

3. Изрази, колокације, фразеологизми (наведени према центру синтагме, реченице) који нису забележени у речницима – ауторски: *епоха недорозумного вислухання, східнішання Заходу і західнішання Сходу, священний історичний ланцюг, жилами чути, ледь серце не розірветься, мухи дохнуть від нудьги, укључујући ауторске модификације и трансформације фразеологизама и изрека: дрижаки у тіло вступили, покїрливе телятко дві матки ссе, шаблею та грамотою, переповнити чашу гіркоти, болю і туги, журавель у небі, заробити на дисидентський хліб* и општеупотребни: *виші ешелони влади, гомо советикус, епіцентр події, димова завїса, залїзна завїса, меморїальна дошка, мета виправдовує засоби, морально здеградований, цукрова вата, кінець історії, злочин проти людства, серійний вбивця, пісковий годинник, чорна діра, запахло порохом*. Илюструваћемо детаљност са којом аутори приступају грађи на примеру речи *гра* као центра синтагме. За ову лексему наводе се бројне колокације (према само три у СУМ: *гра з вогнем, гра словами, олімпійські ігри*), како оне више или маће устаљене у савременом украјинском језику: *авантюрна гра, бісівська гра, велика гра, гра без правил, гра в камікадзе, гра в мир, гра в одні ворота, гра в патріотизм, гра в піддавки, гра внічию, гра зі смертю, гра із заплющеними очима, гра на життя, дубова гра, інфантильна гра, міжнародна гра, подвійна гра, старі ігри, перебувати поза грою, виходити/вийти з гри, потяг до гри, правила гри, псувати гру, тако и ауторски изрази: гра без перспектив виграти, гра в комсомол, гра в партію, гра в нагромадження ненависти та зброї, гра в найвищі ставки, гра в перебудову, гра з Молохом, гра за законами чести, гра з поклонами і нашим, і вашим, гра понад голову дракона, гра з фальшивими картами, ігри в рабів і погоничів, хитрувата гра блудливих професіоналів*.

4. Лексичке јединице које су забележене у речницима, али нису илюстроване (на шта указује напомена „без. іл.“): *англоман, голодоморний, єдиноріг, жєреб'ячий, замор'я, луна-парк, снодійне, таїння* и друге,

или нису (довольно) описане – у *СУМ* је, рецимо, представљено само денотативно значење лексеме *свишан-зілля*, у *СУМЖ* и конотативни елементи смисла, али *РЈСЛ* нуди детаљан опис значења („степовий, запашний полин, який є символом рідного краю, туги за ним, спогаду про нього і водночас символом зцілення від безпам’ятства тих, хто забуває свою Батьківщину“) уз примере ауторске употребе и колокација; лексема *телереклама* забележена је у *СУМЖ* и *СУМД* у овиру одреднице за префиксоид *теле-*, али није ни описана, ни илустрована.

5. Лексичке јединице које су забележене у речницима, али су развиле нова значења која речници не одражавају, тзв. неосемантизми: *епохалне* (ново значење: „знакове, важливе, визначне в тој чи тој історичний період; те, що має загальнолюдське, всесвітне значення в певну добу“), *жовтjавий* („характерний для низькопробної, бульварної преси...“), *заокеанський* („стос. до українців – представників діаспори, які живуть в інших країнах, поза межами України, за океаном“), *переплавка* „докорінна зміна“), *приватизація* („прийняття чогось чужого (ідей, поглядів та ін.) як власного“), *сексуально* („спокусливо, звабливо, принадно“), *середньовіччя* („місто, його частина та ін., що збереглися від середніх віків або нагадують ту епоху“). У регистар су укључени како ауторски неосемантизми, нпр. *вафельний* („за звучанням схожий на слово ‘вафля’“), *сейсмограф* („те, що дає змогу відчутти наближення небезпеки, катастрофи“), тако и општеупотребни, рецимо *аніматор* („фахівець, який стимулює та організовує соціокультурну активність населення у сфері дозвілля; організатор масових свят; масовик-витівник || *перен.* Призвідник витівок, бешкетів; заводій“), *рафінерія* („нафтоочисна фабрика“).

6. Лексеме и фразеологизми који у ауторској употреби имају не другачије значење, већ другачију форму: *гімназіяльний, неоклясик, пише-нишний, регіон; жертка, жертвопринесення, заворіть; голос вопіючого в пустелі*. Најчешће је реч о правописним (нпр. *катедральний, райхстат, регіон*), фонетским (*соняшний, прем’єр-міністер*) или творбеним варијантама (*глумитель, добродієць, королея, лікариха*).

У све ове групе улазе како неутралне, општеупотребне лексеме (са изузетком прве, коју чине окационализми), тако и лексеме чија је употреба ограничена територијално, социјално, стилски, такође пасивна лексика (архаизми, историзми), термини.

Структура речника је у складу са уобичајеном лексикографском праксом, једноставна и прегледна: Предговор (3–5), Структура речника (6), Структура речничке одреднице (6–13), Употреба знакова (14–15), Списак условних скраћеница (16), Списак обрађених дела (17), Списак скраћеница извора илустрација (17–18) и речнички део (19–785) са

одредницама распоређеним по азбучном редоследу. Садржај је дат на крају речника.

Речничка одредница је сложена и садржи бројне информације. Најпре се наводе граматички подаци за лексеме које се самостално обрађују (облици – за именице облик генитива јединице, за глаголе 1. и 2. лице презента или простог будућег времена итд.; категорије – за именице род, за глаголе вид; по потреби се наводи и рекција), затим се дају стилске и друге напомене везане за употребу. Следи речничка дефиниција, која је углавном описна, ређе упућивачка (само ако је реч на коју се упућује и сама ушла у регистар). Уколико лексема има више значења, она су обележена арапским цифрама, док су нијансе једног значења одвојене двома усправним цртама. Семантизација се при том врши с обзиром на функцију речи у анализираној грађи. На крају описног дела одреднице наводе се синоними или антоними, уколико постоје. Следе илустрације употребе из дела једног или више аутора, визуелно издвојене курзивом, док је сама лексема која се обрађује истакнута масним словима; уз илустрацију се наводи и извор. За јединице које нису ауторски оказиионализми, већ је реч о неосемантизацијама, фонетским или правописним варијантама, творбеним синонимима, трансформисаним фразеологизмима, на самом крају одреднице иза црте наводе се подаци о томе како су представљене у ранијим речницима. Овакве јединице обележене су астериском.

Структура одреднице зависи и од јединице која се обрађује. Тако се за словне скраћенице, стране речи и изразе написане латиницом у угластим заградама пре свих осталих елемената наводе подаци о изговору, а уколико правопис аутора одступа од норме, у облику заградама наводи се нормативни облик. У угластим заградама факултативно се наводе и етимолошки подаци. Скраћенице се најпре дешифрирају па следи описна дефиниција. Одреднице са изразима, колокацијама, фразеологизмима не садрже граматичке информације и обрађене су према граматичком центру синтагме.

Неке одреднице садрже упућивања на друге одреднице са синонимичним или (тематски) блиским лексемама и изразима. Тако, на пример, у оквиру одреднице лексеме *етапований* аутори упућују на одреднице за *казенний дiм*, *терниста дорога*, *зекмундир*, *СЛОН*, *штрафбат*, а у оквиру одреднице *заповiдь – десять заповiдей Господних*, *десять заповiдей насильства и обману* на одреднице *жити за заповiдями Господними*, *Мойсееви скрижалі*, *Мойсей зі скрижалями і Христос з проповіддю на Горі*, *комунистична школа відчуження і зречення святинь*, *культ насильства*, *знедуховлення*, *духове озлиднення*, *протидуховний* и тако даље, због чега овај речник има елементе и идеографског, што омогућава увид

у концептуалну слику света како одабраних аутора, тако и говорника украјинског језика уопште.

Факултативни део одреднице представљају и екстралингвистичке информације као својеврсни историјско-културолошки коментар, који у основи традиционални приступ са идеографским елементима употпуњава лингвокултуролошком димензијом, што, по нашем мишљењу, даје посебну вредност овом речнику. Многе одреднице имају енциклопедијски карактер и пружају информације из опште културе: *Пен-клуб, Ессеото, задзеркаля, зірка, семимилля, серафічний, свобода як усвідомлена потреба, фовізм*, украјинске – чешће савремене него традиционалне – културе и историје, свакодневице, географије: *козак* (и творенице), *совєтський, миколи, ОУН, скіфіана, мати, Січ-мати, собор, совок, терор, Товариство української мови імені Тараса Шевченка, СВУ, лівайси, кучмовоз, сто грамів, Чортова скеля* итд.

С обзиром на то да детаљно осликава феномен језичке личности, идиолект и идиостил, лексичко богатство и новаторство истакнутих украјинских мајстора пера једне епохе, *Речник језика стваралачких личности* користан је пре свега за историчаре књижевности и истраживаче стваралаштва одабраних аутора, као и за преводиоце са украјинског језика. Истовремено, захваљујући свом обухвату, који је знатно шири од ауторских неологизама, *РЈСЛ*, у складу са намерама аутора декларисаним у предговору, даје допринос разумевању живих процеса који се одвијају у савременом украјинском језику, те је од интереса и користи и за дериватологе, лексикологе и лексикографе. Лингвокултуролошки елементи чине га корисном грађом и за истраживаче у области културологије, социолингвистике, етнолингвистике. Верујемо да ће овај јединствен по много чему речник бити инспирација и за нове речничке подухвате усмерене на друге језике, па и за српске лексикографе.

*Милена Д. Ивановић**
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику

* m.ivanovic@fil.bg.ac.rs

Јелена Башановић-Чечовић. *Рјечник говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина)*. Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 2020, 291 стр. и Данијела Радојевић.

Рјечник говора околине Берана. Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности, 2021, 243 стр.

Са простора Црне Горе пред читаоце стижу два нова дијалекатска речника – *Рјечник говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина)* Јелене Башановић-Чечовић и *Рјечник говора околине Берана* Данијеле Радојевић. Оба речника издала је Црногорска академија наука и умјетности (ЦАНУ), први 2020, а други 2021. године. И један и други речник припадају општим дијалекатским речницима¹ и у наставку ће бити дат кратак осврт на њих.

Рјечник говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина) Јелене Башановић-Чечовић настао је у оквиру пројекта *Црногорски дијалекатско-ономасијички комплекс – Рјечници црногорских народних говора* Црногорске академије наука и умјетности, под руководством академика Бранислава Остојића. Иако је простор Црне Горе доста лексикографски обрађен,² постојале су извесне, како Јелена Башановић-Чечовић наводи – празнине, „а као неопходна, чак и ургентна, јавља се потреба рјечничког описа говора Вранешке долине“ (7). Као још неке од разлога због којих је било потребе за израдом *Рјечника говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина)*, ауторка у Предговору (7–31) наводи то што „говор бјелополског краја не представља у језичком смислу хомогену целину, те се говор Вранешана издваја као посебна говорна зона на западу бјелополске општине, са центрима Павино Поље и Томашево“ (7), затим то што још увек нема монографског описа говора Бијелог Поља, као и чињеницу да је литературе о овом говору мало.

Говорећи о географском положају испитиване области, ауторка истиче да је Вранешка долина смештена у североисточном делу Црне Горе, између планина Бјеласица, Бурен, Стожер и Лиса, и да представља

¹ О овоме в. детаљније у Марковић 2021.

² Више в. у Башановић-Чечовић 2021. и Марковић 2021.

једну од најживописнијих долина у Црној Гори. Даље наводи: „Данашње подручје Вранешке долине, које житељи овог краја зову и Вранеш, обухвата предио од Слијепча Моста до Коврена, са двадесетак села концентрисаних око Томашева (некад Шаховићи) и Павиног Поља. Вранеш се на сјеверу граничи са Пљевљима (село Вруља), на истоку и југу са дјеловима бјелопољске општине (села Кање и Чеоче, односно село Равна Ријека), а на западу са територијом мојковачке (села Прошћење и Лепенац), односно пљеваљске општине (село Косаница)“ (9).

Становништво овог краја старином (својим коренима) везује се за следећа племена: Ускоке, Дробњаке, Морачу, Ровца, Куче, Братоножиће, Васојевиће, Његуше и Никшић.

У наставку се ауторка осврнула и на методологију израде овог речника, наводећи да је крајњи циљ био да се добије дијалекатски речник диференцијалног типа, пре свега у односу на књижевни језик. Након дугогодишњег прикупљања грађе, уследила је њена селекција, затим класификација и акцентовање одредница, после којих је извршена њихова граматичка, етимолошка и семантичка обрада. У прикупљању грађе за овај речник ауторка се служила методама традиционалне дијалектологије – првенствено снимањем спонтаног говора информатора испитиваног подручја, а ређе и попуњавањем претходно припремљеног упитника.

Кроз посебне одељке у Предговору – *Прозодијске особине* (15–16), *Фонејско-фонолошке особине* (16–23), *Морфолошке особине* (23–28) и *Синџаксичке особине* (28–30) Јелена Башановић-Чечовић представља и основне карактеристике говора овог краја, закључујући на крају „да говор Вранешке долине припада типу млађих новоштокавских говора источнохерцеговачког типа“ (15).

Централно место у књизи заузима сам Речник (37–291). На 254 стране представљена је прилично слојевита лексика овог подручја. Тако су у речнику забележени „називи заната и занимања, називи одјеће, обуће и тканина, називи покућства, кулинарски називи, називи оруђа за рад (посао уопште) и аграрних култура, називи временских прилика, називи народних игара“ (11) итд. Одреднице су сложене двостубачно, азбучним редом и све су акцентоване. Након тога, наведени су граматичко обележје и значење, као и неакцентовани контекст. По потреби је навођена и етимологија код лексема страног порекла. Посебно место у речничкој грађи припало је експресивној лексици, која садржи јединице са позитивном и негативном конотацијом. Ауторка наводи да је у овом речнику више оних са негативном конотацијом и да су обележене квалификаторима *ијејор.* и *ијогр.* Када је о творбеним категоријама реч, аугментативи су чешћи од деминутива.

Свесна чињенице да се не могу забележити све речи неког подручја, Јелена Башановић-Чечовић верује да се прикупљеном и пописаном лексиком у виду *Рјечника говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина)*

успела сачувати од заборава аутентична и на неки начин заборављена лексика овог краја. Може се рећи да је ауторка била у праву и да је овим својим речником дала вредан допринос дијалекатској лексикографији.

Рјечник говора околине Берана Данијеле Радојевић настао је исто као резултат рада на пројекту Црногорске академије наука и умјетности *Црногорски дијалекатско-ономасијички комплекс – Рјечници црногорских народних говора*, чији је руководилац академик Бранислав Остојић.

„Општина Беране (некада Иванград) налази се на сјевероистоку Црне Горе и обухвата сјеверни дио Горњег Полимља“ (7). Данијела Радојевић наводи да Беране и по простирању и по броју становника представља један од највећих градова у североисточном делу Црне Горе.

Када је реч о становништву овог краја, насељавали су га припадници различитих црногорских племена, првенствено Васојевића, али и Куча, Пипера, Дробњака, Роваца, Његуша, Бјелопавлића, Љешкопоља и Братоножића, што је, како ауторка истиче, оставило трага и на говорне особине овог подручја.

У наставку се ауторка осврнула и на занимљива тумачења порекла топонима Беране, а затим и на методологију израде овог речника. У прикупљању грађе користила се методама традиционалне дијалектологије – снимањем аутентичног говора испитаника овог краја и попуњавањем упитника осмишљених за овај тип истраживања. Прикупљање грађе трајало је више година, током којих је ауторка посетила 39 села беранског краја, а нека од њих обилазила је и више пута. Сакупљена је богата лексичка грађа, која је лексикографски обрађена.

Пре самог речника, Данијела Радојевић у Предговору (7–19) кроз посебне одељке – *Прозодијски систем* (12), *Фонетско-фонолошке особености* (12–15), *Морфолошке особености* (15–18) и *Синтаксичке особености* (18–19) укратко наводи и основне карактеристике говора овог краја, истичући да „беранско говорно подручје припада говорима прелазног акценатског типа између источнохерцеговачких и зетскојужносанцачких говора“ (12) и да његов прозодијски систем „карактерише и релативно добро чување пре акценатских и послјеакценатских дужина иза силазних акцената, као и доминантно старо преношење акента на проклитику и тек у ријетким примјерима (код једносложних ријечи) присутно ново преношење“ (12).

Овај крај „краси богата и разноврсна лексика, многе ријечи су аутентичне, препознатљиве само становништву овог краја, диференцијалне не само у односу на стандардни језик, већ и у односу на сусједне говоре. Таква лексика је нарочито упечатљива и даје посебну драж и печат лексичком профилу беранског поднебља“ (10). Ауторка додаје да има и доста лексике страног порекла (највише *турцизама*, затим *романизама*, а знатно мање позајмљеница из мађарског, грчког, немачког итд.), која говори о различитим историјским и културним прожимањима на овом подручју. Исто

тако, забележене су и многе старе словенске речи. Посебно место припада стилски маркираној експресивној лексици, затим интересантним кованицама и различитим творбеним типовима пејоратива и хипокористика. Прикупљена је богата лексичка грађа која је представљена у форми речника на 218 страна (25–243). Одреднице су сложене двостубачно, азбучним редом и све су акцентоване. Поред одреднице наведени су граматичко обележје, значење и неакцентовани контекст, односно пример употребе дате лексема. Код лексема страног порекла у загради је дата скраћеница језика из ког је та реч преузета, као и изворни лик те речи.

„Рјечником говора околине Берана настављено је прикупљање и спасавање од заборавља богате лексике црногорских народних говора, а преко лексике и обичаја, историје, митологије и уопште духовне културе етникума који се њом служи“ (19).

На крају се може закључити да су обе ауторке уложили велики труд и да су вишегодишњи теренски рад и каснија лексикографска обрада уродили плодом, пошто су светлост дана угледала ова два нова дијалекатска речника са терена Црне Горе – *Рјечник говора околине Бијелог Поља (Вранешка долина)* и *Рјечник говора околине Берана*. Два нова речника и два значајна прилога дијалекатској лексикографији. Како је бележење лексике на терену једини начин да се она спасе од заборавља и трајног губитка, верујем да ће ови речници подстаћи и друге научне истраживаче на слична проучавања неког досад неиспитаног подручја, како би се прикупило што више лексичког блага, које ће бити, пре свега, трајно забележено и сачувано, а послужиће и као основа за различита даља истраживања.

Цитирана литература

БАШАНОВИЋ-ЧЕЧОВИЋ, Јелена. „Рјечници црногорских народних говора (Досадашњи резултати и могућности даље израде)“. *Гласник Одјелјења хуманистичких наука* 7 (2021): стр. 79–104.

[BAŠANOVIĆ-ČEČOVIĆ, Jelena. „Rječnici crnogorskih narodnih govora (Dosadašnji rezultati i mogućnosti dalje izrade)“. *Glasnik Odjeljenja humanističkih nauka* 7 (2021): str. 79–104]

МАРКОВИЋ, Бранкица. „Дијалекатска лексикографија у Црној Гори од Вуковог *Рјечника* (1852) до данашњих дана“. *Српски дијалектолошки зборник LXVIII* (2021): стр. 773–829.

[MARKOVIĆ, Brankica. „Dijalekatska leksikografija u Crnoj Gori od Vukovog *Rječnika* (1852) do današnjih dana“. *Srpski dijalektološki zbornik LXVIII* (2021): str. 773–829]

Бранкица Ђ. Марковић*
Институт за српски језик САНУ
Београд

* branicama@gmail.com

Мирчета Вемић. *Речник кариографских појмова*. Београд: Међународно удружење „Стил“, 2021, 573 стр.

Познато је у науци о српском језику да у домаћој стручној термилошкој лексикографији недостају речници за разне области наука и струка, те да је њихов невелик број често несразмеран у односу на постигнуте резултате у самим областима научног, стручног, уметничког и другог стваралаштва.¹ Такође, опште је познато да је рад на термилошким речницима обиман и сложен, да „захтева много ангажовања, стваралачке енергије, али исто тако и педантности, систематичности и посвећености послу“,² па је стога у српској научној јавности добродошао сваки подухват систематизације стручних термина и њихова лексикографска презентација у виду речника, појмовника или енциклопедије. Пре нешто више од годину дана објављен је *Речник кариографских појмова* аутора Мирчете Вемића, географа, картографа и вредног научног прегоаца, чији је рад на књизи подразумевао вишегодишњи труд на пољу прикупљања, класификације и систематизације материјала из области картографије, посебне географске дисциплине у оквиру које се истражују просторни објекти и начини њиховог приказивања у равни карте.³ И ова књига, као и многе претходне у пољу термилошке лексикографије и енциклопедистике, потврђује „правило“ да се сложеног посла овога типа чешће прихватају (и тај посао завршавају) појединци, а много ређе установе и тимови. Аутор речника др Мирчета Вемић до одласка у пензију био је стално запослен у Географском институту „Јован Цвијић“ Српске академије наука и уметности, у којем је предано радио, делећи радни простор у згради са сарадницима Института за српски језик САНУ запослених на изради Академијиног великог речника. Верујемо да је сарадња аутора са колегама из Института за српски језик САНУ делом одредила

¹ Уп. М. Радовић-Тешић. *С речима и речником*. Београд: Учитељски факултет, 2009, стр. 86.

² Исто.

³ В. Бранислав Николић и др. (ред.). *Школско свезнање*. Београд: Завод за уџбенике, 2007.

правац и методологију израде његовог речника у погледу макроструктуре (организације грађе, успостављања одреднице, давању синонима итд.).⁴

О значају изучавања карата, стварању и развијању појмовног система и теорије њихове израде за српску науку, културу и цивилизацију говори податак да су „карте присутне у култури људског рода више од пет хиљада година“ (5). Имајући пак у виду чињеницу да до почетка 20. века картографија није имала развијену представу о самој себи у теоријско-методолошком смислу, о картографији у научном смислу можемо говорити као о релативно младој научној дисциплини која се на научним основама почела развијати од пре стотињак година.⁵ Управо из тих разлога, речници картографских термина и појмова појавили су се касно, „тек у другој половини 20. века у свету, а сада први пут и у нас“ (5).

Речник се састоји из следећих целина: Предговор (5–6), Речник картографских појмова (7–567), Литература (568–571) и Регистар имена (572–573). У Предговору су дата најважнија обавештења о врсти, карактеру, обиму речника, методологији његове израде у погледу ексцерпције грађе и презентације речничког материјала, те намени речника. На самом почетку аутор истиче да је ово „први Речник картографских појмова на српском језику“, настао из његове жеље да „напише што обухватнију, прегледну и у сваком погледу корисну књигу коју би радо користили картографи, географи, астрономи, геодете, геолози и остали научници из геонаука, затим филолози и лингвисти, као и други истраживачи, наставници и стручњаци из разних области науке, уметности и технологије, посебно графичари, дизајнери, информатичари и други читаоци који се служе картама и картографским производима и методама“ (5).

У Речнику се обрађују појмови из области науке, уметности и праксе картографске делатности. Пре овога речника картографски појмови су у мањој мери обрађивани у неком од општих речника српског стандардног и народног језика,⁶ затим у неколико енциклопедија и лексикона у

⁴ На ову претпоставку упућују потписана имена такође пензионисаних сарадника Института за српски језик САНУ у импресуму књиге – проф. др Милица Радовић-Тешић и мр Милорад Симић – редактора на изради поменутог Академијиног речника.

⁵ Аутор истиче да је научност картографији призната њеним уласком у Париску (1666), Берлинску (1700), Санктпетербуршку (1724), Српску (1902) и друге академије наука. И поред признања њене научности, „картографија је тек после Првог светског рата започела своју теоријску разраду, са више расправа које су вођене скоро цео један век“ (5).

⁶ Реч је о Академијином великом речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ, чија је израда у току, као и о двама Матичиних речника – шестотомном Речнику српскохрватског књижевног језика, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска (I–III) и Београд (IV–VI), 1967–1976, и једнотомном Речнику српског језика, Нови Сад, 2007.

складу са наменом⁷ и само у једном географском⁸ и једном геодетском речнику.⁹ Овај речник има 3900 одредница, при чему је свака од њих дата масним слогом на српском језику, а потом су дати термилошки еквиваленти на руском и енглеском језику. Иако *Речник* обухвата велики број термина и појмова из области картографије, у њему се, свакако, нису могли наћи баш сви многобројни појмови и појмовне конструкције који се употребљавају у савременој картографији, производњи и образовању, „што оставља простор другим ауторима и институцијама за израду нових и другачијих картографских речника“ (5).

Појмови у *Речнику* издвојени у виду речничких одредница дати су као једночлане или, неретко, као вишечлане лексичке јединице, нпр. *аберација, абразија, агроклиматска карта, белега геодетске тачке, камена белега, дан (грађански дан, астрономски дан, звездани дан, средњи сунчани дан), обликовна (графичка) форма информација* итд. У *Речнику* су дати термини и појмови из теорије, методологије и технологије картографске науке, праксе и образовања, затим уметничког обликовања картографских знакова, састављања појединих елемената и композиције карте као слике (приказа), те практичне делатности стварања (израде), читања и коришћења карата и осталих картоликих творевина у широј научној, техничкој, друштвеној и културној пракси. Поред картографских, у *Речник* су унети и појмови из суседних, блиских и са картографијом повезаних научних области: астрономије, географије, геодезије, топографије, топонимије, фотограметрије, даљинске детекције, планирања у простору, семиотике (семиологије), информатике, затим из области графичких и ликовних уметности и аудиовизуелних комуникација, као и класичних репродукцијских и савремених информационо-технолошко издавачке и архивске делатности, из економике производње, промета, експлоатације и коришћења картографске продукције и сл. Реч је о следећим појмовима и терминима: *ареал, астрономија, ауторско право у картографији, база података, бајт, бар код, басен, биогеографија, биоценоза, бленда, веб, вегетација, вектор, вештачки језик, геодезија, геологија, геосфера, делта, дигитални запис, интернет, интерфејс* итд.

Србистима ће нарочиту пажњу међу терминима привући домаће односно одомаћене речи које су се давно укорениле у српски лексички систем, а данас представљају део савременог појмовног система картографије, као што су: *аршин, бара, брана, брдо, брег, главица,*

⁷ Нпр. М. Анђелић. *Геоморфологија*. Београд: Војногеографски институт, 1990.

⁸ Н. Мастило. *Речник савремене српске географске терминологије*. Београд: Географски факултет Универзитета у Београду, 2001.

⁹ М. Стефановић (ур.). *Вишејезични геодетски речник*. Београд: Савез геодетских инжењера и геометара Југославије, 1980.

брежуљак, воћњак, врх, газ, гора, жал „пешчана обала“, *завичај, земља, јама, јаруга, језик*, а међу њима и оне са наглашенијим архаичним призвуком као што су *хум* „брежуљак“, *брод* „прелаз преко воде, газ“, *ћерам* „полуга за извлачење воде из бунара; бунар са таквом полугом“ итд. За речи које не припадају савременом стандардном термилолошком систему аутор је давао назнаку у оквиру дефиниције, нпр. *Ћенералштабна карта* „историјска карта Србије под насловом „Ћенералштабна карта Краљевине Србије“ размере 1:75000, штампана 1894. год. у 95 листова, са топографским кључем, која је израђена на основу првог топографског премера земље (1880–1892)“.

У типолошком смислу, *Речник картографских појмова* др Мирчете Вемића представља речник специјалног типа, тј. термилолошки речник средњег обима, у којем су одреднице дате у азбучном поретку. Речнички чланак обухвата 1) наслов, тј. одредничку реч на српском језику и ћириличком писму, исписану масним слогом, којим се одваја од појмовних еквивалената на руском и енглеском језику, затим 2) опис појма и, уколико их има, 3) синонимне термине, што је, по природи ствари, ретко у стручним терминологијама, па и у овој.

Елементи речника енциклопедијског типа неретко су присутни у одељцима одредница овога речника, што се најочигледније види у објашњењима значења која се често протежу на две, три и више реченица, што ћемо илустровати следећим примерима: **геометријска тачност карте** / геометрическая точность карты / map accuracy, map positional accuracy, planimetric accuracy of map. „материјски однос приказаних објеката и појава на карти и у реалном свету, који подразумева тачност локација и размере објеката, планиметријску и висинску тачност њихових форми, као и узајамни однос са другим објектима. Геометријска тачност карте зависи од тачности снимања (на терену или путем фотограметрије), тачности других извора (статистичких, допунских), као и грешака (грубих, систематских и случајних) начињених приликом састављања карата и генерализације садржаја и током њихове издавачке припреме и штампе. Оцена тачности изражава се величинама апсолутних и релативних грешака одговарајућих показатеља узајамних односа појединих елемената карте. Геометријска тачност карте је један од основних елемената њеног квалитета; син. *картографска тачност; тачност карте*“; **катастар** / кадастр / cadastre „систематизовани скуп података о просторним објектима који се периодично допуњава и обнавља. Зависно од објекта, може бити: земљишни, градски, геолошки, минералних сировина, водени, шумски, пољопривредни итд. Садржи податке о положају, намени, географским карактеристикама, класификацији, еколошком саставу, степену изучености итд. Вођење катастра повезано је са изградом катастарских кара-

та (планова) и углавном је у надлежности државе, па се још назива и *државни катастар*“ итд.

Теоријски утицај концептографије, тј. научног приступа који у лексикографском опису одражава значај, вредност појма у оквиру идентитета, искуства и сл. огледа се у издвојеним терминима и њиховим објашњењима, нпр.: **концепт у картографији** / концепција в картографии / cartographic conception „теоријски систем погледа и представа на предмет и методе картографије који садржи општа искуства из прошлости и изражава ниво схватања и изучености процеса развоја картографије у одређеном историјском периоду“. Истом приступу припада и појам **концептуални метод** у значењу основне замисли, концепције, представе о нечему, „модел неке предметне области или система који садржи опис његове логичке структуре, затим основна схватања о својствима, везама, карактеристикама, класификацијама, као и законима кретања процеса у датој области“.

Најдужи речнички чланак налази се под одредницом *карта*, на више од четири ступца, затим под одредницом *картографија*, на три и по ступца. Различитост у погледу дужине описа, како аутор наводи, није обавезно условљена значајем појма, већ ауторовом жељом „да поред објашњења појма изложи и друге релевантне историјске, статистичке и сл. податке, а у појединим случајевима и занимљивости. Синоними појмова (син.) дати су иза првог (најчешће употребљаваног) појма, а обрађени су као тзв. контролне одреднице на местима која следе по азбучном реду, са упућивањем (в.) на основну одредницу“ (6), што је одлика традиционалног лексикографског поступка у речницима описног типа, нпр. *картоид* в. анаморфна карта, *катабаза* в. изокатабаза итд. Енциклопедијски карактер дефиниција у овом речнику огледа се и у дужини реченице и детаљном опису појмова, нпр. *аутограф* „класични фотограметријски стереореституциони инструмент помоћу којег се са стереопара снимака, оптичкомеханичким путем реконструишу исти услови оријентације који су постојали у моменту снимања из авиона, чиме се постиже стереоефекат и добија стереомодел са кога се могу читавати разни графички и нумерички подаци и вршити израда карата и планова“.

О томе колики значај и научни изазов географска терминологија представља за филолошка истраживања говоре две монографије угледних новосадских лингвиста – Исидоре Бјелаковић и Милана Ајџановића – у којима је из лингвистичког угла истраживана географска терминологија на дијахроном и синхронном плану. У књизи И. Бјелаковић¹⁰ истакнут је значај свестранијег језичког истраживања терминологије из области

¹⁰ Исидора Бјелаковић. *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и картографија)*. Нови Сад: Два пера, 2017.

математичке географије и картографије регистроване у делима научног карактера у уџбеницима писаним код Срба на руском књижевном, доситејевском и српском језику у периоду од 1783. до 1867. године чији резултати испитивања пружају ширу слику у посматраној термилошкој области неопходној за сагледавање развоја целине домаћег термилошког система. У књизи Милана Ајџановића¹¹ осветљен је српски географски термилошки слој страног порекла из више лингвистичких углова (граматике и терминологије, стандардологије и норме српског књижевног језика). Стога верујемо да ће савремена терминологија представљена у *Речнику картографских појмова* Мирчете Вемића бити коришћена за наставак филолошких истраживања која су у овој области у лингвистици започеле поменуте колеге, као и да ће, повратно, резултати рада филолога бити од користи географима на пољу израде термилошких речника.

На основу реченог, закључујемо да је *Речник картографских појмова* Мирчете Вемића у потпуности одговорио својој сврси – да буде од користи истраживачима и практичарима из области картографске делатности и географије, студентима и ђацима, а исто тако лексикографима и филолозима који, заједно са осталима, „желе да се што боље обавесте о простору и језику“ (6).

Владан Јовановић*

Институт за српски језик САНУ

Београд

¹¹ Милан Ајџановић. *Савремена српска географска терминологија страног порекла*. Нови Сад, Филозофски факултет, 2017.

* vladan.jovanovic@isj.sanu.ac.rs

Зоран Кнежевић (гл. ур.), Радивоје Младеновић, Предраг Пипер (ур.). *Резултати досадашњих и њавци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије*. Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ – Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021, 405 стр.

У Београду је 15. октобра 2019. године у Српској академији наука и уметности била одржана научна конференција под називом *Резултати досадашњих и њавци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије*, коју су организовали Академијски одбор за проучавање Косова и Метохије САНУ, Институт за српски језик САНУ и Филозофски факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Циљ којим су се организатори и учесници руководили био је: „стварање основа за почетак ширег истраживачког пројекта истраживања српских косовскометохијских народних говора.“ Као резултат Конференције штампан је зборник радова под истим називом.

Зборник радова садржи следеће елементе: „Предговор“ (9–18), „Закључци са конференције“ (19–21), након чега следи 14 радова о различитим аспектима проучавања српских косовскометохијских говора (23–326), „Прилог библиографији о српским народним говорима Косова и Метохије“ (327–387), „Карте“ (389–398), „Индекс кључних речи“ (399–400), „Индекс аутора“ (401–405).

У *Предговору* Зборника, који потписује Р. Младеновић, даје се осврт на досадашње тежње, покушаје, планове и остварења, а који су се јављали током низа деценија и који су били усмерени ка проучавању српске косовскометохијске нематеријалне културне баштине. Као први покушај осмишљавања систематизованог проучавања народних говора на Косову и Метохији спомиње се 1985. година и *Округли сто* посвећен српској језичкој баштини у овом делу Србије. Након тога се истичу: 2003. година, када су била започета теренска истраживања у оквиру пројекта „Истраживање словенских говора на Косову и Метохији“, које је финансирао УНЕСКО; 2008. година, када је започет трогодишњи пројекат

„Истраживање српског језика на Косову и Метохији“; 2009. година, када је одржан мултидисциплинарни научни скуп „Косово и Метохија у цивилизацијским токовима“. Након овог осврта, дат је и преглед реферата објављених у Зборнику.

У поглављу под насловом *Закључци са конференције „Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије“* изнето је 14 тачака, које представљају сумирање изнетих закључака реферата окупљених стручњака са Института за српски језик САНУ, Балканолошког института САНУ, Филозофског факултета из Приштине са привременим седиштем у Косовској Митровици, Филозофског факултета у Београду, Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу, Филозофског факултета у Нишу. Ови закључци представљају циљеве којима би се руководила будућа истраживања осмишљена око будућег пројекта. Њихов сумарни преглед изгледа овако: ургентан задатак је „прикупљање и проучавање српске језичке баштине Косова и Метохије“; испитати српске говоре на Косову и Метохији у различитим језичким областима, нарочито у ареалима који су до сада остали неистражени или делимично обухваћени; објединити постојећу аудио и видео грађу и дигитализовати је у јединствену базу података, која би била јавно доступна истраживачима из различитих хуманистичких дисциплина; посветити се лексикографским проучавањима пре свега призренско-јужноморавских и зетско-сјеничких говора; наставити ономастичка истраживања на историјском плану; радити на објављивању колективних тематских зборника; радити на кадровском јачању институција које су усмерене ка проучавању српске језичке баштине на Косову и Метохији.

Након изнетих закључака, следе радови аутора, који започињу групом прилога посвећених косовскометохијским говорима различите дијалекатске одређености. Најпре се даје општи поглед на све косовскометохијске говоре, затим историјски поглед, онда следе радови посвећени призренско-јужноморавским, косовско-ресавским и зетско-сјеничким говорима. Иза ових нижу се прилози различитих тематика (синтаксичких, социолингвистичких, културолошких, лексиколошких, оноματοлошких и др.). Сви прилози у Зборнику садрже резиме на руском и на енглеском језику, што омогућава њихову ширу доступност.

Радом Слободана Реметића – *Косово и Метохија у оквиру српског дијалекатског простора* (23–32) отвара се општи поглед из угла српског дијалекатског простора. Аутор ће, подсећањем да је простор Косова и Метохије „колевка двају српских екавских говора“, који су се миграцијама разнели далеко на североисток, истаћи речи Павла Ивића да се „дијалектологија показује као важан извор за познавање етноисторије“. С. Реметић даје преглед важних одлика српских говора на подручју Косова и Метохије, те се осврће на битне фонетске и прозодијске карак-

теристике, а онда говори и о проблемима и разноврсним последицама миграција српског народа са ових простора. Закључује се ставом да је све речено заправо подсећање колика је велика „улога колевке српске духовности и државности у формирању дијалекатске слике Србије и писању њене историје“, те, у складу са тим, тај простор треба „достојно језички испитати“.

Прилог историји српских говора на подручју Косова и Метохије (33–58) – коауторски рад Александра Ломе и Жељка Степановића, посвећен је историјској дијалектологији. У њему се, анализом језичких елемената *Рударског законика* деспота Стефана Лазаревића, описују неке карактеристике новобрдског говора на почетку XV века. Аутори посебну пажњу посвећују двама важним дијалекатским обележјима призренско-јужноморавских говора – екавском развоју јата и преласку -л у -а. Закључује се да су у раду дате само назнаке језичких / дијалекатских црта овог драгоценог споменика, те се најављују нови резултати даље анализе.

Радивоје Младеновић аутор је обимног прилога *Дијалекатски мозаик косовскометохијских њуризенско-јужноморавских говора* (59–106), у којем се даје прецизан опис простирања призренско-јужноморавских говора на тлу Косова и Метохије, износи се предлог њиховог класификовања, а онда и преглед карактеристика појединих говора и говорних типова. Аутор ове говоре дели у две групе: 1. метохијско-косовско-сиринићки поддијалекат и 2. говори Косовског Поморавља. Након утврђивања степена обрађености појединих области ових говора, у тексту се дубље сагледавају све околности и закључци досадашњих истраживања. Р. Младеновић износи и шире објашњава обележја призренско-јужноморавских косовскометохијских говора на прозодијском, фонетском и морфолошком плану, а о којима се зна на основу досадашњих истраживања. Истакнути циљ овог рада био је да се укаже на досадашњу проученост ових простора, те да се упуту на неопходност проучавања појединих ареала али и неких питања о којима се до сада није писало. Тако се истиче потреба за истраживањем појединих делова синтаксичке структуре, за прикупљањем лексичке грађе из ове дијалекатске зоне, као и за монографским описом појединих ареала.

Софија Милорадовић у раду *Косовско-ресавски говори Косова и Метохије унутар косовско-ресавске дијалекатске области* (107–125) описује положај косовско-ресавских говора на овом подручју с циљем да се утврде целине које још увек нису истражене, као и досад необрађена питања, како би се означили правци будућих дијалектолошких истраживања. Након представљања језичких одлика и њихове истражености, статуса ових говора унутар косовско-ресавске дијалекатске формације и истражености у оквиру лингвистичке географије, аутор

даје приоритне теме које се постављају пред будуће истраживаче. Истичу се: деривација и синтакса, при чему се треба посебно посветити падежном систему, употреби глаголских облика и реду речи; утврђивање заступљености неоакута; примена експерименталне фонетике у утврђивању промена на прозодијском плану; резултати међудијалекатске интерференције; језик писаца.

О зетско-сјеничким говорима косовскометохијске области пише Бојана Вељовић Поповић у раду *Зетско-сјенички говори Косова и Метохије унутар зетско-сјеничке дијалекатске области* (127–141). Намера аутора је да се, након прегледа фонетско-фонолошког стања говора овог типа, пружи увид у тренутно стање прозодијског и гласовног система како би се испланирала будућа истраживања. Описано је стање говора Средњег Ибра и Ибарског Колашина на плану прозодије, вокализма и консонантизма, а онда упоређено са говором Тутина, Новог Пазара и Сјенице. Овакав компаративни приступ указао је на низ сличности, које их, и поред неких неподударности, повезују у јединствени ареал. Аутор истиче да су неопходна синхрона истраживања говора Ибарског Колашина, након чега би се отворила могућност издвајања ибарског поддијалекатског ареала.

У коауторском раду Радоја Симића и Јелене Јовановић Симић – *О истраживању народних говора данас (О могућностима текстилингвистичких дијалектолошких истраживања)* (143–157), скреће се пажња на неке нове аспекте дијалектолошких обрада као што су синтаксичке или културолошке теме. Аутори су указали на ретка истраживања из области синтаксе и надсинтаксичке структуре из угла новијих теорија као што су перформативна лингвистика, текстовна лингвистика, дискурс анализа, функционална стилистика или теорија жанрова. Основни закључак до којег се дошло јесте да је дијалекат „својеврсни пандан књижевног језика“ и да га треба посматрати као лингвистичку појаву равноправну стандардном језику.

О данашњем стању српског језика и његових дијалеката на простору Косова и Метохије пише Митра Рељић у раду *Српски језик и његови дијалекти на Косову и Метохији данас: стање и перспективе* (159–179). Основни циљ који је постављен тиче се предочавања стања и положаја српског језика и његових носилаца на подручју јужне српске покрајине. Истраживањем се дошло до закључка да средине у којима има српског становништва и даље представљају „базу за традиционална и синхронијска дијалектолошка и етнолингвистичка истраживања, на плану лингвоперсонологије итд.“ Аутор истиче специфичну појаву сливања некада градског српског становништва у мања места као што су Грачаница или Шилово, у којима се догодила „вештачка урбанизација“, што је довело до померања на дијалекатском нивоу, те та места постају по-

годна за вишеслојна дијалектолошка и социолингвистичка испитивања. Закључак који се истиче јесте неодложна потреба компетентних наставника српског језика који би адекватно преносили знања о српском стандардном језику и о његовим дијалектима.

Тема рада *О српској дијалекатској базици Косова и Метохије и друштвенополитичким оквирима њеног истраживања (скица за анализу)* (181–210) аутора Првослава Радића јесте хронолошки преглед двестогодишњих дијалектолошких истраживања која су се односила на простор Косова и Метохије. Издвојено је неколико периода: 1) од краја XVIII века до почетка XIX века, 2) од Берлинског конгреса до почетка балканских ратова и Првог светског рата, 3) период Краљевине Југославије и 4) период комунистичке / социјалистичке Југославије. Показало се да су дијалектолошка и друга истраживања на овом подручју увек била условљена друштвенополитичким оквирима, те да је „у том смислу будућност на овом терену крајње непредвидива“. На крају, аутор позива на обједињавање свег дијалекатског материјала са Косова и Метохије како би био доступан истраживачима у земљи и у иностранству.

Рајна Драгићевић је у раду *Речници косовско-метохијских говора* (211–228) представила најрепрезентативније речнике и збирке речи народних говора са Косова и Метохије са циљем да се покаже обухваћена лексика и да се укаже на могућности лексиколошких истраживања. Обухваћени су: *Речник косовско-метохијског дијалекта*, *Речник говора северне Метохије*, збирке речи из поља пастирске лексике и назива из домаће радиности, ратарске лексике и назива за мере, назива за кућу и њених делова. Аутор указује на могући правац развоја даљих лексиколошко-лексикографских истраживања која би подразумевала израду јединственог речника енциклопедијског и лингвокултуролошког типа, а садржао би ономастичке податке, информације о животу Срба на Косову и Метохији, попис манастира и важних споменика, записе о предметима, појавама, обичајима и начину живота Срба, графичке илустрације и табеле. Такво лексикографско дело „било би сведочанство о укорењеном, вишевековном животу Срба на Косову и Метохији и имало би велику вредност не само за лингвисте (дијалектологе, лексикографе, лексикологе, дериватологе) већ и за стручњаке других опредељења и за ширу јавност“.

Представљањем једног модела категоризације и концептуализације фрагмената из стварности у језичком сазнању човека из Призрена, аутор Тања Милосављевић је у раду *О истраживању лексичког система српских говора Косова и Метохије (на примеру српског призренског говора)* (229–249) показала један метод реконструисања дијалекатске језичке слике света, који би се могао применити и код других косовскометохијских на-

родних говора. Истиче се примена иновативних решења у истраживању дијалекатске лексике и приступање речничком материјалу савременим лингвистичким методама, те примена модерног теоријско-методолошког апарата у тумачењу дијалекатских појава. Закључује се да су теорија семантичког поља, теорија прототипа, компоненцијална и концептуална анализа потпуно примењиве на дијалекатски лексички систем, чиме се даје „могућност исцрпне презентације наивног погледа на свет у свим сферама поимања реалног окружења“.

Хлеб као саставни део многих обреда у животном циклусу човека тема је рада *Називи хлебова у српским говорима Косова и Метохије у етнографском контексту* (251–265) Љубинка Раденковића. Аутор је кроз материјал из три главна речника народних говора Косова и Метохије (Г. Елезовића, Д. Чемерицића и М. Букумирића) показао како се вредновао и како се вреднује хлеб код Срба на Косову и Метохији. Указано је на разне врсте хлеба, њихов састав, употребу и човеков однос према њему. У раду су обрађени: хлебови од кукурузног брашна (*коломбоџица, мумурузница, бареница, василица, гроница*), хлебови од других жита (*чис леба, кисејац, смесен леб, јечмењак, овсеница* итд.); празнични хлебови (*колач и њогача*), хлебови из пекара (*сомун, францула, симић, ћаија* и др.). Разни хлебови обележавали су свакодневни живот, али и живот у посебним приликама човека са Косова и Метохије, који се тим хлебом хранио, уз њега славио, дочекивао Бадње вече и Божић, Ђурђевдан, Спасовдан, Младенце, са хлебом женио, удавао, сахрањивао итд.

Голуб Јашовић је радом *Проучавање дијалекатске лексике и терминологије на простору Косова и Метохије на Филозофском факултету Универзитета у Приштини* (267–289) сумирао досадашње доприносе лексиколошким истраживањима народних говора на косовскометохијском подручју. Посебна пажња је усмерена раду професора и њихових студената са Филозофског факултета тренутно смештеног у Косовској Митровици. Истиче се чињеница да није било систематског, планског и организованог рада на прикупљању и проучавању дијалекатске лексике и терминологије. Међутим, и поред тога, забележени су значајни резултати, који се препознају у насловима: *Пасијарска терминологија Пећког Подгора, Из сџочарске лексике Гораждевца, Из рашарске лексике Гораждевца, Сџочарска лексика Ибарског Колашина, Рашарска лексика Ибарског Колашина, Терминологија куће и њокућства у северној Метохији, Зајрежна терминологија северне Метохије, Из воденичарске лексике горње Метохије, О грнчарској лексици Приштинине, Голубарска лексика Угљара, Грнчарска лексика Подујева* и др., у бројним студентским мастер и дипломским радовима, као и у књижевним делима на дијалекту пропраћеним малим дијалекатским речницима.

О ономастичким истраживањима на Косову и Метохији и о свим досадашњим остварењима на том плану писале су Рада Стијовић и Мирјана Гочанин у раду *Савремена ономастичка исцртавања Косова и Метохије* (291–309). Аутори дају историјски преглед од зачетака системског прикупљања косовскометохијске ономастичке грађе, која се везују за 1975. годину и Одбор за ономастику Српске академије наука и уметности. Тим радом прикупљен је обиман топономастички и антропонимски материјал са Косова и Метохије, који се углавном односио на места тада насељена српским становништвом, а изузетно на места настањена и албанским. Актуелна друштвено-политичка дешавања условљавала су начине реализације тих послова, те није било прилике да се напише ономастика у свим насељима. Као посебан прилог, рад садржи библиографију радова из ономастике која се везује за Косово и Метохију. Поред указивања на могућности даље језичке обраде ономастичке грађе, аутори износе идеју о изради својеврсних атласа који би садржали карте топонима Косова и Метохије, што би имало вишеструки значај за очување српског духовног и нематеријалног наслеђа са ових простора.

Рад *Етнолингвистичка исцртавања српских говора Косова и Метохије* (311–326) Биљане Сикимић посвећен је истицању значаја задатака документационе лингвистике. Предмет анализе је грађа архивирана у Дигиталном архиву Балканолошког института САНУ, која је прикупљана у току истраживања насеља у долини Ибра 2001. године и у оквиру пројекта „Словенски говори Косова и Метохије“ Института за српски језик САНУ уз подршку Унеска, реализованог 2003, 2004, 2005. и 2012. године. Б. Сикимић прати пут организације и остваривања самог теренског рада прецизно наводећи места која су обухваћена истраживањима, реализаторе и обим обављеног посла. Истиче се неопходност и значај обједињавања прикупљене аудио и видео грађе са Косова и Метохије у јединствену базу, која би морала бити архивирана на адекватан начин, што би подразумевало и институционалну заштиту, јер би само тако имала научну употребљивост. Као крајњи циљ наводи се комплетна транскрипција садржаја архивираних грађа.

Посебан део Зборника представља библиографија радова посвећених говорима Косова и Метохије, коју су сачинили Радивоје Младеновић и Бранкица Марковић под насловом *Прилог библиографији о српским народним говорима Косова и Метохије* (327–387). На самом почетку налази се исцрпно објашњење аутора о основним елементима њиховог прилога. Библиографија је настала са циљем да се да списак досадашњих лингвистичких резултата који се односе на косовскометохијске говоре. На временском плану овај регистар обухвата радове од самих почетка бављења овим народним говорима – од краја XIX века, па све

до 2020. године. Овим пописом нису обухваћени антропогеографска, етнографска, етнологска, антрополошка, фолклористичка и музиколошка остварења, као ни „речници мање познатих речи“ садржани у књижевним делима писаним на дијалекту. Укупан збир референци износи 579, које представљају резултат рада 102 аутора. Овај богати списак радова представља изузетно вредну стручну помоћ и значајну олакшицу сваком истраживачу који ће се бавити косовскометохијским говорима. Приређивачи наводе очекивања да је ова библиографија само почетак израде „свеукупне библиографије о српском косовскометохијском материјалном и нематеријалном наслеђу“.

Одељак под насловом *Карте* садржи осам карата, од којих је једна општа дијалекатолошка карта штокавског наречја, коју је израдио Павле Ивић. На карти аутора Митра Пешикана представљен је косовски ономастикон у XV и XVI веку. Три карте показују простирање појединих говора: говори југозападног дела Косова и Метохије (Радивоје Младеновић), говори средњег Ибра (Маринко Божовић), копаонички говори (Првослав Радић). Три карте су уже тематске: ареал јекавског јотовања у говорима северне Метохије (Милета Букумирић), рефлeksi акценатованих вокала *e* и *o* у призренско-јужноморавским говорима на Косову (Павле Ивић и Слободан Реметић) и исказивање припадничко-поседничког односа у српским народним говорима на Косову и Метохији (Софија Милорадовић и Станислав Станковић).

На крају Зборника налазе се два индекса – *Индекс кључних речи* (399–400), који садржи 61 кључну реч, и *Индекс аутора* (401–405) са 228 имена аутора, које је припремио Жељко Степановић. Оба списка доприносе прегледности и бољој претраживости тема које интересују истраживаче и читаоце.

Зборник радова *Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије* остаће као значајан траг постављања конкретних циљева и планова у истраживању косовскометохијских српских народних говора, до чега је дошло након неколико покушаја и искрених тежњи ка остварењу овако важног подухвата. Тачно утврђени ареали, шире и уже теме за испитивање, недокончени послови и отворена питања, који се морају довести до краја, постављени су као обавеза сваког ко ће приступити раду. Важност овога зборника посебно треба вредновати и кроз чињеницу да је на његовим тековинама заснован потпројекат „Српски народни говори Косова и Метохије“ (руководилац проф. др Радивоје Младеновић) у оквиру трогодишњег стратешког пројекта САНУ „Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метохији“ (руководилац проф. др Драган Војводић, дописни члан САНУ). Иако су простор Косова и Метохије и српски народ на њему безброј пута прошли кроз судбоносне преокрете,

често цивилизацијски незамисливе, чак и у најновијим временима, чини се да је овим неодложним пословима пружена још једна прилика да се доврше, а опет са надом да се неће поновити нама добро позната временска одредница „у последњем тренутку“.

На крају да закључимо: иако је Зборник намењен превасходно србистима, пре свега дијалектолозима, треба подвући да је он квалитетом својих прилога од несумњиве користи и словенској и балканској лингвистици, пре свега широј балканској дијалектологији, словенској и балканској етнолингвистици, урбаној дијалектологији, варијационој лингвистици.

*Таџјана Г. Трајковић**
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за србистику
Ниш

* tatjana.trajkovic@filfak.ni.ac.rs

Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић (ур.).
Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема,
зборник научних радова. Београд: Институт за српски језик
САНУ, 2021, 1170 стр.

1. Пет година након *Лексикологије и лексикографије у светлу савремених прилика* (2016) пред нама је још један лексикографско-лексиколошки зборник – *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема* (2021). Његови уредници су, као и уредници његовог претходника, истакнути лексиколози и лексикографи из Института за српски језик САНУ – Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик и Ненад Ивановић. У зборнику је сабрано 58 радова, претходно изложених 2020. на истоименој међународној конференцији. Обимност зборника (1170 страна) кореспондира са чињеницом да се поред методолошких и теоријских питања израде општих савремених дескриптивних речника, као засебне тематске области издвајају и оне посвећене историјској, етимолошкој, дијалекатској, неолошкој, когнитивној, асоцијативној, терминолошкој и школској лексикографији, а да се у посебним целинама разматрају и питања израде речника писаца, као и граматичких и семантички специфичних речника.

1.1. Зборник отварају текстови трију пленарних излагања. Ј. Бартмињски у излагању *Czy można zbudować tezaurs etnolingwistyki?* доноси сажети историјски преглед развоја етнолингвистичке парадигме, од немачких филозофа Хердера и Хумболта, преко америчких антрополога Боаса, Сапира и Ворфа, до Вјежбицке, Никите и Светлане Толстој и лублинске школе. У том се контексту поставља питање о изводљивости састављања појмовног речника етнолингвистике, а Бартмињски закључује да је његова израда дуготрајни подухват, којим ће се показати како оно што је разноврсним истраживачким центрима заједничко тако и оно што је специфично за појединачне школе. У излагању М. Чернишеве *Научные разработки Комиссии по лексикологии и лексикографии при Международном комитете славистов* сажето је описан развој словенске лексикографије током друге половине XX века, са посебним освртом

на рад Комисије за лексикологију и лексикографију при Међународном комитету слависта. С. Ристић у тексту свог пленарног излагања под насловом *Речник САНУ и Београдска лексикографска школа* представља овдашњу лексикографску школу и њене теоријско-методолошке основе у контексту израде великог Речника САНУ.

2. Након пленарних излагања следи најобимнији део зборника, насловљен *Дескриптивна лексикографија и лексикографски метајезик*, који доноси тринаест радова, у чијем је фокусу проблематика која се тиче израде општих једнојезичних речника. Њему је прикључен и сегмент *Фразеологија и фразеолошки речници*, са два рада. Теме обухваћене у овој целини крећу се од речничког макроплана (методологија израде и организације речника) до микроплана речничког чланка (питања која се тичу обраде специфичних типова лексике и употребе лексикографске апаратуре), а радови – било да се у њима сагледава стање у постојећим речницима или да представљају истраживања одређених лексичких скупина – као један од главних циљева имају унапређење лексикографске праксе. У раду И. Лазих Коњик и С. Ристић *Ка отвореном речнику српског језика – проблем дефинисања лексичког значења* говори се о новом типу дескриптивног речника на овим просторима – отвореном речнику, чија би се израда заснивала на комбиновању актуелних лексиколошких приступа (посебно оних когнитивистички заснованих) са савременом краудсорсинг методологијом. Рад се бави једним од кључних проблема лексикографије – методологијом која би обезбедила приближавање идеалу функционалне дефиниције, оне која би у светлу лексиколошких теорија била довољно исцрпна и прецизна, али истовремено и приступачна и разумљива просечним корисницима. Рачунарско добављање потенцијалних речничких дефиниција из стручних текстова предмет је другог рада у овом поглављу, под насловом *Аутомајска екстракција дефиниција – допринос убрзању израде речника*. Р. Стијовић, Ц. Крстев и Р. Станковић анализирају типове дефиниција именица у пет томова Речника САНУ, а те налазе потом користе да би се рачунарски ексцерпирале све потенцијалне дефиниције из корпуса који чини неколико уџбеника биологије, како би се скренула пажња на корист коју би процес израде речника могао имати од оваквих савремених алата. Два следећа рада говоре о новим релевантним описним речницима других словенских језика – руског и бугарског. У раду *Проблеми стилистическог описания лексике в современном толковом словаре русского языка* Л. Шестакова и А. Кулева прате на који се начин рефлектују промене у стилистичком статусу појединих речи у руском језику у првим томовима новог вишетомног речника руског језика. Ц. Георгиева и А. Атанасова у раду *Многотомният «Речник на българския език» в светлината на съвременните методи и подходи* представљају вишетомни речник бугар-

ског језика, са посебним освртом на осавремењивање методологије израде и смештање овог лексикографског подухвата у интернет окружење. Д. Шипка у раду *Нормативни рјечнички квалификатори: истраживање случаја у Хрватској* доноси резултате анкетања хрватских лексикографа и корисника хрватских једнотомних речника о значају и корисности нормативних квалификатора, како оних примарних (попут *дијалекатски* или *разговорно*) тако и секундарних (као *шаливо* или *ојсцено*), а изложени резултати показују, како аутор примећује, сличност са онима који су добијени у Словенији и Америци. Тема рада Б. Милосављевић *Парентезе у лексикографској дефиницији* јесте један вишенаменски елемент речничких дефиниција који је до сада врло мало истраживан. У раду се на примерима из Речника САНУ показују типови парентеза како према позицији у самој дефиницији тако и према њиховој садржини и функцији. Начини навођења пословица и изрека у речничком чланку предмет су рада Н. Вуловић Емонте *Лексикографска кодификација и место обраде изрека и пословица у ојисним речницима савременог српског језика*. Ни ова тема до сада није у домаћој лексикографској (а ни фразеолошкој) теорији детаљније испитивана, а у закључку се предлаже неколико начина за диференцијацију пословица и израза у лексикографском чланку. М. Стојановић у раду *Еуфемизми и њихова обрада у савременим речницима српског језика* истражује употребу квалификатора *еуф.* у домаћој лексикографској пракси и примећује да постоји потреба да српски језик, по угледу на руски, пољски и енглески, добије специјализовани речник еуфемизама. Рад *Ријечце и њихови ојиси у рјечницима српског језика*, чији је аутор А. Јањушевић Оливери, показује како се (не)препознавање ове врсте речи у домаћој граматичкој теорији одразило на лексикографску обраду појединих партикула у дескриптивним речницима. Н. Миланов у истраживању *Творбене карактеристике изразито полисемантичних лексема у српском језику* сагледава из творбене перспективе изразито полисемантичне именице, глаголе и придеве у РСАНУ, закључујући да је богата полисемија чешћа одлика творбено изведених речи, иако разлика међу врстама речи постоји (придеви са 15 и више значења су обично прости, код таквих именица број простих и мотивисаних је готово изједначен, а глаголи су чешће мотивисани). Граматичким аспектима у лексикографској пракси посвећен је и рад Ј. Ајџановић *Глаголи веровати, уверавати/уверити и поверовати – синтаксичко-семантичка анализа и лексикографски аспекти*, у коме се разматра лексикографска примена синтаксички оријентисане анализе, како у смислу састављања чланка у потенцијалном валенцијском речнику тако и у смислу унапређења обраде глагола у описним једнојезичним речницима. Р. Левушкина у раду *Термини из сфере хришћанске аскеишке у Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* даје смернице за побољшање лекси-

кографске обраде лексике која припада том домену, наглашавајући културолошки значај њеног бележења и адекватног дефинисања. Лексикографском обрадом лексике из специфичне семантичке групе бави се и рад М. Ивановића *Семантичка обиљежја као елементи дефиниције фитонима у Мајичином једнојомнику и ошћим једнојезичним речницима уошћие*, у коме се закључује да су за обичног корисника у дефиницији фитонима од генетских обележја значајнија обележја која спадају у језичко знање. М. Кузмова и Н. Костова у раду *Фразеологизми с прагматична функција в българския език и тяхното лексикографско представяне*, на основу анализе грађе добављене превасходно из „Фразеолошког речника бугарског језика“, предлажу иновације које би унапредиле лексикографски третман фразеологизама са прагматичком функцијом. Г. Штрбац се у раду *Нови шћий фразеолошког речника срїског језика* бави принципима обраде фразеологизама у домаћој лексикографији, а потом предлаже нови модел за њихово речничко представљање, заснован на лингвокултурологији и когнитивној семантици.

3.1. Трећа целина зборника носи назив *Истїориографија*, а подељен је на три секције: *Истїоријска лексикографија и лексикологија*, *Етимолошки речници* и *Дијалектїологија и дијалектїски речници*. Прва секција обухвата десет радова, чије се теме најчешће тичу процеса израде историјских речника. У истраживању *Лексикографски погледи Владана Арсенијевића (1848–1900) и њихов ушћицај на раћање савремене срїске ошисне лексикографије* Н. Ивановић разматра лексикографску заоставштину В. Арсенијевића, посвећујући посебну пажњу принципима организације и структуре његовог рукописног „Јестаственичког рјечника“, који одсликава језичку слику света у српском народном језику с краја XIX и почетка XX века. У фокусу истраживања М. Новак и Ј. Пењкове *Электронный словарь полонизмов в русском языке XIV–XVII вв.: функции историко-культурных комментариев* налази се електронски речник полонизама у руском језику, а рад показује битност коментара као засебне секције унутар речничког чланка, пре свега у смислу допуњавања језичких података и њиховог смештања у историјски и културолошки контекст. С. Јорданиди у раду *Перспективы создания историко-словообразовательного словаря русских морфем в контексте исторической лексикологии и лексикографии* образлаже и разматра потребу за стварањем историјско-деривационог речника руских морфема од XI до XVII века и на примеру морфеме *-ун* показује како би могао изгледати чланак у таквом речнику. Концепција једног специфичног речника историјског типа износи се и у раду И. Бјелаковић и А. Милановића *Речник скраћеница у славеносрїском језику (значај, концепција, лексикографска обрада)*. Аутори истичу да би прикупљање скраћеница из славеносрпског периода олакшало рецепцију старих текстова и омогућило

бољи увид у недовољно испитане принципе скраћивања у старој грађи. А. Мацановић у истраживању *Лексикографска обрада вишечланих лексичких јединица* у „*Речнику славеносрпског језика*“ пореди обраде вишечланих лексичких јединица у „Огледној свесци Речника славеносрпског језика“ и Речнику САНУ, како би показала да се обрада предстандардне лексике у историјском речнику не мора поклапати са оном коју доноси дескриптивни тезаурус. И. Малишева и А. Соколов нас у тексту *Израда „Речника руског језика 18. века“ у данашње време* извештавају о раду на емпиријској дигитализованој бази на основу које настаје поменути речник, посебно се осврћући на методе техничког осавремењавања процеса израде таквог историјског речника. С. Вучковић се у раду *Хаџакси сџарословенских канонских сџоменика: џроблеми и мџйоде исџираживања* бави комплементарним методима расветљавања деетимологизоване структуре хапакса и њиховог непрозирног значења (као што су ишчитавање текстуалног контекста, поређење са лексиком из истог деривационог и етимолошког гнезда, поређење са паралелама у другим канонским споменицима, поређење са грчким или латинским оригиналима, поређење са каснијим редакцијским рукописима и корелатима у дијалектима и књижевним словенским језицима). Рад А. Шапошникова *Проблеми џерковнославијанског лексикографије и лексикологије. Језиковое родство џерковнославијанског искуственог идиолекта и дискурса џерковног проповеди* указује на значајни удео старословенског лексичког фонда у савременом српском језику. Састављањем речника, али не историјског већ термилошког типа, бави се рад И. Цветковић Теофиловић *Оглед џтермилошког речника из обласџи исџиорије српског књижевног језика XVIII и џрве џоловине XIX века*, у коме се разматрају извори за израду таквог речника (најзначајније монографије српских историчара језика), као и његова макроструктура и микроструктура, а као илустративни пример чланка наводи се одредница *славеносрпска еџоха (џериод, доба)*.

3.2. Секција о етимолошким речницима доноси два рада која овај тип речника посматрају из двеју перспектива – перспективе лексикографа и перспективе самих корисника. У раду *Ўskalí tvorby etymologického slovníku* И. Јанишкова указује на неке проблеме са којима се суочава израда етимолошких речника, из свог искуства на изради прашког „Етимолошког речника старословенског језика“. М. Вучковић пак у истраживању *О корисницима еџимолошких речника и еџимолошким речницима с корисничког асџекџа* разматра везу између принципа на којима су структурирани етимолошки речници и профила потенцијалних корисника, скрећући пажњу на значај појма *цена лексикографске информације* у процесу прилагођавања етимолошких речника корисничким групама.

3.3. У дијалектолошкој секцији налази се пет радова. М. Јовановић у раду *Један оџиџи џоглед на (лексичке) романизме у Црној Гори* предла-

же израду речника романизама који не би био сконцетрисан само на приморску област већ на Црну Гору у целини, скрећући пажњу на тешкоће које такав лексикографски подухват доноси. Т. Милосављевић у раду *Дијалекатски речници као извор за лингвокултуролошка истраживања народних говора* показује како се грађа доступна у дијалекатским речницима може користити у опису слике света, на примерима из пастирске и антропографске лексике југоисточних српских говора. Т. Трајковић у раду *Тономастичка истраживања на подручју прирзенско-тимочких говора и персијска израда јединственог речника* доноси библиографију радова из тономастике поменуте дијалекатске области и разматра идеју састављања речника топонима. Д. Радовановић се у раду *Прилог историји значења и географском распореду лексичког пара дом – кућа* бави лингвогеографском сликом распореда лексема *дом* и *кућа*, у примарним и секундарним значењима, као и географским распоредом прилога *кући* и *дома*. У раду М. Петровић-Савић *О будућем етнодијалекатском речнику из обичаја животног циклуса у Рађевини* разматра се могућност израде речника који би садржао етнолошки релевантну дијалекатску лексику, што се и илуструје примерима њене могуће лексикографске обраде.

4. Наредна целина носи назив *Неографија и нове појаве у лексичком систему*, а у њој се налази шест радова у чијем је фокусу неолошка лексика. Т. Прћић у раду *Значај научног бављења неологизмима у српском језику: лексиколошки и лексикографски приступи* приступа утврђивању прецизне дефиниције појма неологизам на основу три параметра: творбени механизам, лексичка средства и лексичка устаљеност. Аутор потом сумира лексиколошке аспекте истраживања неологизама и указује на разлике у лексикографском бележењу и обради овог типа лексике у специјализованим неолошким речницима и речницима општег типа. У раду „*Sprotni slovar slovenskega jezika*“, *Covid-19 in z njim povezano (novejše) besedje* Д. Крвина представља отворени речник словеначког језика, који је доступан у електронској форми, и указује на нове одреднице које су у овом речнику забележене у периоду пандемије ковида. В. Ђорђевић и М. Николић у раду „*Речник нових речи*“ у *контексту савремене српске неографије* износе концепт за израду неолошког речника српског језика, на коме се ради на Одсеку за стандардни језик Института за српски језик САНУ. Ауторке посебну пажњу посвећују проблемима теоријске и практичне природе са којима се израда оваквог речника сусочава. Израдом речника неологизама, али у бугарском језику, бави се и рад који доносе Д. Благоева и С. Колковска *Лексикографско описание на новата лексика в българския език*. И рад М. Ајџановића, С. Степанова и Ј. Дражић „*Српски речник новијих англицизама*“ – *недоумице, истраживања и примењена конструјивања* посвећен је неолошкој лексикографији. Аутори износе низ проблема са којима су се у изради

поменутог речника суочавали и указују на новине у односу на претходни *Речник новијих англицизама*. Индивидуализмима, као лексиком на периферији језичког система, бави се Г. Милашин у истраживњу *Индивидуализми у језику Твиџера*. У раду се закључује да овај тип нове околиналне лексике настаје из потребе за експресивним изражавањем на друштвеним мрежама и да су, углавном, у питању речи које неће постати део општег лексичког фонда, па се не очекује да их велики описни речници забележе, што не умањује њихов значај како за лингвокултуролошка истраживања тако и за праћење новина које настају у савременој комуникацији на интернету.

5.1. Целина насловљена као *Лингвокултурологија и концепцијологија* састоји се од двеју секција – *Когнитивна лексикографија* и *Асоцијативна лексикографија*, са укупно девет радова. С. Н. Бартмињска се у раду *Elementy „językowe“ i „przejzykowe“ w definicji leksykograficznej*, којим се отвара секција о когнитивној лексикографији, бави односом између језичких и којезичких (или екстрајезичких) информација у лексичкој дефиницији, показујући на одабраним примерима из етнолингвистичких речника важност којезичких елемената у формулисању језичке слике света. Р. Драгићевић у истраживању *Ка концепцијалном речнику појмовних метафора* разматра могућност стварања новог типа речника који би представљао алтернативу постојећим регистрима појмовних метафора. Рад доноси преглед важнијих подухвата на пољу речника метафора у руском и енглеском језику, а потом се потреба за израдом речника метафора укршта са принципима концептуалне лексикографије. Прва фаза у процесу стварања таквог речника представљала би израду одговарајућег појмовног костура, којим би се организовала његова макроструктура, а као добар почетни модел, који се даље може разрађивати, предлаже се Рожеова класификација, која има дугу традицију у англосаксонској лексикографији. З. Петрова, Н. Ребецка и Н. Фатејева у раду *Интерактивний словарь компаративных тропов русской литературы: возможности использования в филологических исследованиях* описују речник поредбених фигура и метафора у руској књижевности 19. и 20. века. Реализација овог лексикографског пројекта у електронској форми омогућила је стварање речника интерактивног типа – служећи се специјално дизајнираним софтвером, корисник може претраживати лексикографску базу по различитим параметрима, због чега је овакав речник погодан за разноврсна филолошка истраживања слике света у руском језику. Д. Вељковић Станковић у раду *Хуморна слика човека у лекцији шаливога значења у српском језику* на материјалу из Речника САНУ и РМС истражује, из когнитивног и културолошког угла, лексику са квалификатором *шаливо*. С. Микетић Суботић и Б. Дилпарић у раду *Жена у примерима употребе лексема у речницима српског језика Мајнице српске*

пореди стереотипну слику жене у речничким примерима старијег Матичиног шестотомника и млађег једнотомника. Истраживање Р. Трнавац *О улози природног семантичког метајезика у дефинисању значења културолошких концепција мерак (срп.), кайф (рус.) (задовољство) и инати (срп.)*, спроведено у оквирима теорије природног семантичког метајезика А. Вјежбицке, показује да тај модел препознаје и оне значењске нијансе културолошки специфичне лексике које обично остају изван обухвата дефиниција које нуде дескриптивни речници.

5.2. Секција о асоцијативној лексикографији осветљава подручје на коме се лексикологија и лексикографија додирују са когнитивном психологијом. Д. Јанковић и М. Јакић Шимшић у раду „Развојни асоцијативни речник српског језика“: анализа засићуљености синтагматских и парадигматских асоцијација“ описују структуру именованог асоцијативног речника и процес његове израде, а потом указују на закључке о развојним променама у асоцијативним пољима до којих се долази статистичком анализом материјала изнетог у речнику (нпр., да се број различитих асоцијата у једном пољу, као и број хапакса, смањује са узрастом). У другом раду у овој секцији, који носи назив *Методолошки аспекти израде „Асоцијативног речника иривевских антионима и суирионности српског језика“*, представља се још један подухват на пољу асоцијативних речника. М. Јакић Шимшић и Н. Шева се у овом раду баве методолошким питањима израде поменутог речника и указују на то да би се слична методологија могла применити и при прикупљању емпиријских података о другим типовима лексичких односа. Развојни асоцијативни речник, коме је посвећен први рад у овој групи, коришћен је и у истраживању М. Мађарев и Д. Јанковића *Анализа иовезаности конојативног значења речи и конојативног значења њихових асоцијативних поља*. У овом је раду показано постојање статистички значајне корелације између речи и њених двадесет најфреквентнијих асоцијата у четири димензије конотативног значења (*афективна валенца, иобуђеност, иознатост и конкретност*).

6. 1. Последњи сегмент зборника посвећен је специјалним речницима и састоји се од пет потцелина: *Грамаички речници, Семантички речници, Термилошка лексикографија, Школска лексикографија и Речници иисаца*. У првом делу рада *Ка српском речнику аниматности* Д. Алексић описује лексикографски третман информације о аниматности у четрнаест словенских речника, да би потом приступио стварању нацрта за израду речника аниматности у српском језику. Рад Ј. Вујић *Вишечлане лексичке јединице у енглеском и српском језику као место сусрета синтаксе и морфологије* представља контрастно истраживање околионалних фразних сложеница у енглеском и одговарајућих околионалних композитних изведеница у српском, из угла конструкционе морфологије. Н. Киш у раду

Рецијски речник њридева разрађује модел граматичког речника који ће у фокусу имати придевске допуне, а који би поред примене у усвајању српског као страног језика био значајан и за неговање језичке културе. У раду *О могућем сјекџу информација у једном џију сјецјалног речника срјског језика* М. Гочанин разматра могућност израде историјског речника глагола са допунама, на корпусу текстова из XVI и XVII века.

6.2. Сегмент о семантичким речницима доноси два рада која се баве методолошким аспектима израде речника значењски специфичних група речи. Ј. Јовановић у раду *Ка речнику њејоратива у сфери човек у конџексју обраде овог џија лексике у ојисним речницима срјског језика* анализира лексикографски третман пејоратива у домаћим речницима са циљем разрађивања методологије на којој би почивала израда речника фокусираног само на овај тип лексике, посвећујући пажњу и питањима одабира релевантних извора и критеријумима за ексцерпцију грађе. Друго истраживање у овој секцији посвећено је изради двојезичног специјализованог речника. Тема којом се бави С. Кример Габоровић јесте *Теорјски, методолошки и џрактјични асјектји састављања енглеско-срјског речника назива за боје*, а у раду се разматра макро и микроструктура таквог речника и на одговарајућим примерима илуструје како би могао изгледати лексикографски чланак.

6.3. Терминолошка секција обухвата три истраживања која се баве терминолошким речницима из различитих сфера. М. Милић, О. Панић Кавгић и А. Кардош у раду „*Нови енглеско-срјски речних сјорјских џермина*“: џроблеми и решења представљају нова лексикографска решења по којима се поменути речник, објављен пре две године, разликује од свог претходника из 2006. Предмет рада К. Кончаревић *Лингвокулџуролошки асјектји џерминографије (на џримеру џеолошког речника)* јесте специфични лексикографски поступак лингвокултуролошког коментарисања, који је у одређеним случајевима примењиван у „Руско-српском и српско-руском теолошком речнику“ (2012). У раду *Миколошка лексика срјског језика – од лингвистјичког истраживања до речника* Ј. Јанковић представља своје истраживање народних назива за печурке, на основу ког се успостављају смернице за израду будућег терминолошког речника.

6.4. Последња два сегмента (*Школска лексикографија, Језици џисаца*) доносе три рада. А. Пердих у раду *Учење о slovarjih v školi: portal Franček kot most med splošno in pedagoško leksikografijo* описује поступак стварања педагошког лексикографско-граматичког портала словеначког језика адаптацијом постојећих непедогошких речника. А. Марковић у раду *О речницима за сјране ученике као џосебном лексикографском џију* разматра терминологију којом се та врста речника именује у домаћој и страног литератури и описује његове карактеристике, скрећући пажњу

на потребу осмишљавања и израде речника српског језика за стране ученике. Т. Танасковић се у раду *Лексика њисца и њроблем израде речника њисца на њримеру књижевности на дијалекту Драгослава Михаиловића* бави проблемом дијалекатске лексике у књижевности. На основу лексикографске потврђености те лексике у релевантним речницима (РСАНУ и дијалекатски речници), у раду се предлаже класификација ове лексике у више типова и дају се модели њене лексикографске обраде у будућем речнику писца.

7. Када зборник *Лексикографија и лексикологија у свећилу актуелних њроблема* сагледамо у целини, примећује се више његових вредности. Пре свега, зборник нам даје добар преглед актуелних питања у словенској лексикографији. Један од кључних изазова са којима се савремена лексикографска теорија и пракса суочавају јесте осавремењивање процеса израде и употребе речника, о чему сведочи низ радова у различитим секцијама зборника. Потпуно је јасно да интернет и савремене рачунарске технологије могу не само убрзати стварање лексикографског текста и повећати његову доступност и јавну видљивост већ отварају и могућност за његово континуирано ревидирање и допуњавање. Поред тога, нема сумње да се савремена методологија израде речника све више окреће потребама корисника, па се осмишљавају како начини да се речнички текст учини приступачнијим циљним корисничким групама тако и начини да се у речнички чланак интегришу информације које до сада у њему нису биле (бар не у довољној мери) присутне. На крају, развој лексиколошких теорија, поготово примена когнитивнолингвистички оријентисаних приступа у истраживању лексике, доводи и до потребе за стварањем нових типова речника, о чему овде сабрани радови врло јасно сведоче. Као посебну вредност можемо истаћи чињеницу да су у овом зборнику осветљена не само централна подручја лексикографске теорије и праксе већ и оне fine граничне линије у којима се лингвистика додирује са суседним дисциплинама – етнологијом, културологијом и когнитивном психологијом. Имајући све то у виду, с пуним правом се може рећи да је овај зборник, по свом тематском обухвату и доприносу савременој лексикологији и даљем лексикографском раду, изузетан настављач зборничког лексикографског серијала који је отпочео пре четрдесет година зборницима *Лексикографија и лексикологија* (из 1982. и 1984. год.), а који у XXI веку настављају *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе* (2002) и *Лексикологија и лексикографија у свећилу савремених њрисијуа* (2016).

Вања Миљковић*

Институт за српски језик САНУ

* vanja.miljkovic@isj.sanu.ac.rs

Милош Ковачевић (ур.). *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српскога језика*. Андрићград: Андрићев институт, 2022, 357 стр.

У организацији Одјељења за српски језик Андрићевог института у периоду од 9. до 10. октобра 2021. године у Андрићграду је одржан научни скуп позивног типа под називом *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српскога језика*, чији су резултати крајем 2022. објављени у оквиру истоименог зборника. У овом зборнику нашло се 17 тематски разноврсних радова истакнутих стручњака из области лексикологије и лексикографије, који – како уредник Зборника М. Ковачевић истиче – на најбољи начин представљају актуелно стање српске лексикологије и лексикографије и не само да одражавају светска лексиколошка и лексикографска струјања него им умногоме и доприносе (стр. 8).

Зборник отвара рад Рајне Драгићевић под насловом „Значењска структура деривата“ (9–27). У овом раду, како сама ауторка истиче, укрштају се два важна лексиколошка питања. На једној страни је то разграничавање полисемије од хомонимије, што је једно од најсложенијих лексиколошких питања, док је на другој страни реч о односу семантичке структуре простих речи и семантичке структуре деривата. У досадашњим радовима посвећеним односу полисемије и хомонимије сложеност овог односа обично је поједностављивана – ако се однос између две лексе-ме не може објаснити полисемијом, треба га третирати као хомонимију и обрнуто. Да ствари нису тако једноставне, у овом раду се илуструје на бројним примерима (нпр. *генералка*, *саобраћајка*, *ошуйљиваџи*¹ и *ошуйљиваџи*² и сл.), након чега се издвајају и описују три главне могућности развоја значењског односа међу семантичким реализацијама деривата: 1) полисемија (илустрована на лексеми *кошуљица*), 2) ни полисемија ни хомонимија (представљено на примеру лексема *злашара* и *звонар*) и 3) хомонимија (на примеру лексеме *генералка*). Као решење овог сложеног теоријског проблема Р. Драгићевић нуди термин А. Киклевича *семантичка амбивалентност* или *амбисемија* и објашњава

његову суштину и погодност за случајеве који су између полисемије и хомонимије.

Други чланак у овом зборнику јесте рад Стане Ристић „Речник САНУ – поводом публикавања 21. тома“ (29–54). У уводном делу рада дају се уопштени подаци о Речнику САНУ, његовом историјату и начину израде. Посебно значајан део овог чланка представља опис 21. тома Речника САНУ, у коме су обрађене лексеме од *йогдекад(а)* до *йокуйи-йи*. У њему читалац може прочитати неке веома занимљиве податке, попут оних да је у овом тому, поред основних пунозначних речи, обрађено око 353 прилога, девет партикула или речца, три везника, два узвика, 15 предлога, 1.076 застарелих речи, 3.203 покрајинске речи, 32 индивидуализма, два неологизма итд. (стр. 32), као и које то лексеме у овом тому имају највећи број значења и подзначења (нпр. код именица су то *йојас*, *йоглед*, *йоговор*, *йозадина*, *йокор*). Следећи сегмент рада посвећен је питању дигитализације језичких ресурса РСАНУ, представљени су планови и досадашњи резултати у овом послу, након чега је дат преглед језичке грађе која служи за израду овог тезаурусног речника, а затим и хронолошки, територијални, функционалностилски и ауторски преглед извора. Најзад, у чланку се, неминовно, скреће пажња и на актуелно питање назива Речника, који у свом имену и даље носи одредницу *српскохрватски*. На тај начин, заокружено је представљање нашег најобимнијег једнојезичног речника од идеја за његову израду до последњег објављеног тома и проблема са којима се суочава у актуелном језичком и друштвено-политичком тренутку.

За овим чланком следи рад Владана Јовановића под насловом „Лексичко значење и концепт у српском лексикографском опису (на примерима из лексикографске праксе)“ (55–71). У фокусу овог рада налази се разматрање односа између лексичког значења и концепта схваћеног као гледиште, становиште проистекло из колективног мишљења, културног обрасца, научне или какве стручне дисциплине којој реч припада. У уводном делу чланка аутор најпре представља у науци доминантна схватања лексичког значења и концепта и истиче да се теоријска анализа тог односа у овом раду ослања на постулате дате у књизи Попове и Стернина, а да је практични део анализе заснован на резултатима традиционалне семасиологије карактеристичне за српску описну лексикографију. Како сам аутор наводи, „повод за бављење овом темом проистекао је из непосредне лексикографске праксе, где је уочено да постоји проблем описа лексичког значења појединих речи које евидентно припадају одређеном систему изван језика (нпр. систему културних вредности, науке, духовности итд.)“ (стр. 59). Теоријске проблеме постављене и објашњене у уводном делу аутор кроз чланак илуструје и коментарише на примерима као што су лексеме *агиазма*, *йрвенчавайи* (и *йрвенчање*), *нада*, *Врачар*,

Косово и Јоњава. У закључку В. Јовановић констатује да је „спроведена анализа односа између лексичког значења и концепта односно њиховог представљања у речнику савременог српског језика описног типа показала да се у српској лексикографији могу издвојити значења која нису оријентисана на именовање стварности, него на исказивање односа према њој, а да се сам однос заснива на представи о вредности означеног“ (стр. 68) и да о томе приликом израде речничког чланка треба водити рачуна.

Наредни чланак у овом зборнику јесте „Представа о рјечнику Андрићева књижевног дјела као научном и културном подухвату“ (73–86) Неђа Јошића. Аутор у овом раду истиче потребу и објашњава важност израде описног речника Андрићевог језика, речника попут оних који су у Русији израђени или се израђују на корпусу језика великана као што су Пушкин, Достојевски, Максим Горки, Шолохов и сл. Израда речника Андрићевог језика би – према ауторовим речима – била „озбиљан научни подухват и подразумејувала би темељиту и свеобухватну припрему и тим искусних лексикографа способних да на ваљан начин изнесе такву књижевнојезичку материју“ (стр. 75). Према замисли Н. Јошића, лексикографском обрадом морало би да буде обухваћено целокупно Андрићево дело – од 1918. године, када су објављене песме у прози (*Ex Ponto*), до постхумно објављене хронике *Омерџашиа Лаиџас* (1976), од песама у прози до романескних остварења, од приказа и превода до великих и важних есеја (стр. 77–78). Описујући устројство будућег *Рјечника Андрићева књижевног дјела*, аутор истиче да би он морао бити превасходно екавски устројен, да би лексикографи морали водити рачуна о специфичностима Андрићевог језика, његовом коришћењу одређених граматичких облика лексема, као и његовој употреби фразеолошких јединица. На самом крају, Н. Јошић истиче да је израда речника Андрићевог књижевног дела или Андрићевог језика истовремено и научни изазов и наша национална обавеза.

За радом о речнику Андрићевог језика следи чланак са веома актуелном друштвеном и језичком тематиком – „Фемининативи у српском језику – неолошки аспект“ (87–109) Иване Лазић Коњик. Према ауторским речима, циљ рада био је да се укаже на потребу и значај анализирања неолошког и творбеног потенцијала фемининатива како би се у складу са актуелним узусом и системским одликама српског језика могли основано решавати проблеми лексичког нормирања у процесу лексикографског описа и стандардизације савременог српског језика (стр. 90). За потребе овог истраживања ауторка је оформила два списка: 1) списак узуалних фемининатива, одраније регистрованих у речницима српског књижевног језика, и 2) списак нових фемининатива, који нису регистровани у речницима српског књижевног језика, при чему је истраживање ограничено

на фемининативе који почињу словима *а, б, ц, ч* и *ћ*. У наставку чланка И. Лазиф Коњик анализира творбене карактеристике најпре узуалних, а затим и нових фемининатива. Неки од важнијих закључака јесу да је суфикс *-(к)иња*, нарочито његова варијанта *-иња*, доживео велику експанзију и јавља се знатно чешће него код именица са списка узуалних лексема, да је знатно већи број примера вишечланих фемининатива, углавном двочланих, да доследно у конкурентном односу стоје облици на *-иња* и *-киња* (нпр. *адвокаџиња* – *адвокаџикиња*) и сл. У завршним разматрањима ауторка констатује да главни проблеми у вези са фемининативима у српском језику нису морфолошке природе, те да акценат у будућим лексиколошким анализама треба ставити на семантичко-прагматички и лексикографски аспект и предлаже израду електронске базе фемининатива српског језика како би се они могли лакше пратити и системски описивати.

Будући да је већина аутора радова у Зборнику запослена у Институту за српски језик САНУ и ради на изради *Речника српскохрватског књижевног и народног језика*, не чуди што су у многим радовима обрађени конкретни лексикографски проблеми. Такав је случај и у раду Ненада Ивановића „Метајезички изрази са модификатором *обично* у служби дефинисања граматичких обележја речи (на материјалу из Речника САНУ)“ (111–132), где су предмет истраживања изрази попут *обично у мн.*, *обично одр.*, *обично безл.* и сл., а главни циљеви рада прецизније утврђивање домена примене оваквих израза у речничкој пракси и њиховог односа према изразима са модификаторима *честито* и *рејко*. У уводном делу чланка аутор сажето и систематично представља погледе различитих лингвиста на проблематику употребе метајезичких израза у оквиру речничких чланака појединих лексема, а затим, у централном делу рада, расправља о значењу модификатора *обично* и начину његове употребе конкретно у РСАНУ. На основу анализираних грађе Н. Ивановић издваја типичне случајеве када се овај модификатор користи код различитих врста речи, а затим у наставку чланка даје опис сваког наведеног случаја. Важан сегмент овог рада јесте и анализа односа модификатора *обично* и оних израза који садрже лексеме *честито* и *рејко*. Све што је у раду Н. Ивановића описано и на примерима илустровано указује на важност даљег изучавања метајезичких израза и њихове прецизне и доследне употребе у речницима.

Наредни чланак у Зборнику јесте коауторски рад Душанке Вујовић, са Филозофског факултета у Новом Саду, и Бранка Милосављевића, са Факултета техничких наука у Новом Саду. Захваљујући сарадњи једног лингвисте и једног информатичара, пред читаоцима је чланак „О програму за унос и обраду речи новог вишетомника Матице српске из лексикографског угла“ (133–148), где су на почетку дати основни подаци о

новом вишетомном речнику савременог српског језика, чија је конкретна израда започета у Матици српској крајем 2020. године. Према подацима из овог рада, концепција будућег речника ослања се на досадашњу лексикографску традицију, али доноси и бројне новине, пре свега када је посредни начин уноса и обраде података. Израда овог програма започета је од нуле будући да за српски језик такав специјализовани програм до сада није постојао. У раду Д. Вујовић и Б. Милосављевића стручно је описана структура овог програма и начин његовог функционисања, као и начин уношења података, при чему су у самом тексту приложене фотографије изгледа празног почетног поља за унос и почетног поља са унетим лексемама *кукурек*, *узећи* и *усредсређен*. Захваљујући оваквом уносу података, планирана електронска верзија речника биће претражива по великом броју критеријума, што ће свим корисницима, а лингвистима пре свега, умногоме олакшати посао.

Новинама у српској лексикографији посвећен је и чланак Светлане Слијепчевић Бјеливук „Концепција *Појмовника српских лингвистичких термина* – изазови и могућа решења“ (149–164). На самом почетку рада ауторка објашњава да се *Појмовник српских лингвистичких термина* израђује у оквиру пројекта који се од 2021. године реализује у оквиру Одсека за стандардни језик Института за српски језик САНУ. У наставку чланка представљене су припремне фазе у изради *Појмовника* – састављен је оквирни списак лингвистичких термина са око 900 одредница, описани су извори за ексцерпцију грађе, а затим је, у следећој фази, грађа прикупљена тако што су се ексцерпирале речничке дефиниције, појмовна одређења из монографија и студија, као и коментари и напомене у вези са њима, па тако, према ауторкиним речима, иза неких одредница стоје, заправо, „мале лингвистичке студије“ (стр. 154). Поред тога, у чланку су описане и методологија и макроструктура *Појмовника*, али и проблеми на које су аутори наишли приликом осмишљавања његове концепције. Што се микроструктуре *Појмовника* тиче, С. Слијепчевић Бјеливук истиче да се ауторски тим определио за полуенциклопедијски приступ, односно редукованији енциклопедијски приступ у погледу исцрпности информација. Најзад, ауторка у завршном сегменту рада обавештава о фазама које тек предстоје у изради *Појмовника* и питањима на која још увек нису дати коначни одговори.

Своје место у зборнику *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српскога језика* нашла је и фразеологија, и то у раду Марије Ђинђић „Поредбене фразеолошке јединице у српском и турском језику“ (165–194). Предмет овог рада јесу поредбене фразеолошке јединице са компонентом *gibi* у турском, односно компонентом *као* у српском језику, што је врло значајно будући да не постоји српско-турски, односно турско-српски речник поредбених фразеологизама. Након прегледа

српске и турске литературе о овом типу фразеолошких јединица, ауторка скреће пажњу на разлике које постоје при њиховој лексикографској обради у српским и турским речницима и српске и турске еталоне дели на именичке, глаголске, придевске и прилошке. Занимљив и важан сегмент рада јесте и онај у којем М. Ђинђић скреће пажњу на српске поредбене фразеолошке јединице које као једну од компонената имају турцизме: *ружан као акреј*, *глуј као ћускија*, *раван као ѿејсија*, *ѿзнаваѿи као свој ѿеј* итд. На крају, ауторка скреће пажњу и на чињеницу да проналажење еквивалената за устаљена поређења и фразеолошке јединице спада у захтеван лексикографски посао у двојезичној лексикографији, јер нека поређења представљају потпуне кореспонденте, као у примеру *ari gibi = вредан као ѿчела*, док, са друге стране, има и оних која се разликују: нпр. тур. *ay gibi* 'лепа као месец', *fitil gibi* 'пијан као фитиљ' и сл.

Важна лексиколошка питања покренута су и осветљена и у раду Наташе Миланов „О вишезначности именица из семантичке групе 'круг' у српском језику“ (177–194). Пажњу ауторке привукле су бројност и изразита вишезначност општепознатих именица којима се означавају појмови кружног облика, па је у овом чланку обрадила лексеме *круг*, *коло*, *колуј*, *којур*, *обруч* и *ѿрсѿен*, које су семантички веома богате и често међусобно заменљиве у контексту. Главно питање у овом раду јесте откуд толико општепознатих вишезначних лексема са сличним денотативним значењем, међу којима постоји висок степен сродности и у секундарним значењима. Централни део рада започиње анализом лексеме *круг* и важности њених сема 'облика', 'заједништва, повезаности' и 'закружености, затворености' у развоју секундарних значења и семантике деривата. Анализа се наставља испитивањем лексеме *коло*, а затим и лексема *колуј*, *којур*, *обруч*, *ѿрсѿен*, али и *алка*, *карика* и *беочуг*, при чему ауторка коментарише етимологију наведених лексема, разноврсност њихових семантичких реализација, доминантне семе у развоју секундарних значења, као и употребу у електронском корпусу СрпКор и статус у асоцијативним речницима српског језика. Истраживање Н. Миланов је показало да за називе предмета кружног облика конкурише већи број полисемантичних лексема, да се оне могу односити на велики број појмова, али су се у примарном значењу специјализовале за одређени (нпр. *обруч* је примарно назив за део бурета и сл.), те се тако може објаснити њихово паралелно присуство у великом броју значења.

Једанаести рад у Зборнику јесте чланак Миланке Бабић са Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву „Лексема *још* – значење и употреба“ (195–212). У овом раду најпре је описан статус лексеме *још* у речницима, граматикама и литератури, где се најчешће одређује као прилог или као партикула. Према речима ауторке, лексема *још* обрађена је као прилог у Речнику САНУ и Речнику МС, а на

основу лексикографског описа лексеме *joш* у овим речницима М. Бабић закључује да њена значења нису доминантно временска, већ најчешће сводљива на функцију истицања, интензификације или неочекиваности, чак и када је значење продуженог трајања радње у првом плану. Осим значења *интензивирања продуженог временског трајања и неочекиваности (не)реализације радње предикаџа*, М. Бабић анализира још једно од доминантних значења лексеме *joш* – *кванџиџаџивно*, као и фреквентна значења *додавања и конџинуџиџеџа*. На основу анализираних примера, ауторка закључује да би се лексема *joш* у граматичком контексту могла посматрати као лексичко-граматички хомоним – као прилог *joш*, када означава продужену (не)реализацију радње предиката и када се повезује директно са именицама, и као партикула *joш* – када има асеверативну или градуативну вредност, али да је највише потврда њене употребе као партикуле (стр. 207–208).

Проблему истраживања парадигматских лексичких односа посвећен је рад Милене Јакић Шимшић „Утицај дефиниције и истраживачке и лексикографске методологије на процену заступљености језичких феномена. Пример антонимије“ (213–233). У чланку се креће од различитих критеријума дефинисања појма антонимије, јер од ширине и прецизности тих критеријума зависи и како ће се овај лексички однос суштински схватити, а самим тим и како ће се заступљеност ове језичке појаве процењивати. Следећи сегмент рада ауторка је посветила антонимији у описним речницима и у њему констатовала да описни речници не бележе антонимију системски и доследно, већ региструју или изразито типичне антонимске парове или антонимију користе као помоћно средство при дефинисању. Будући да на материјалу српског језика још увек није израђен речник антонима, значајан је и одељак овог рада у којем се анализирају специјални речници антонима (или синонима и антонима) других језика (руског, бугарског, енглеског, пољског, немачког). У наставку чланка дати су многи занимљиви подаци, попут оног да средишњу зону антонимије у америчком енглеском чини око 60 антонимских парова, морфолошки неповезаних, сачињених од придева и глагола (стр. 225). Интересантно испитивање учесталости антонимије спроведено је и на материјалу *Асоџиџаџивног речника срџскога језика*, при чему је ауторка овај феномен поново посматрала кроз призму најшире и најуже дефиниције антонимије. Све о чему је М. Јакић Шимшић у овом раду писала потврдило је колико заиста дефиниција и методологија утичу на процену заступљености одређеног феномена у језику.

Још један чланак посвећен фразеолошкој проблематици јесте рад Наташе Вуловић Емонс „Фраземе у роману Омер-паша Латас: семантичко-фразеографски приступ“ (235–249). За потребе овог истраживања ауторка је из текста недовршеног романа И. Андрића *Омер-џаша Латас*

ексцерпирала више од 100 фразеолошких јединица у ширем смислу, као и неколико паремиолошких јединица. Класификујући издвојену грађу у фразеосемантичка поља (нпр. „човекове физичке особине; положај тела, став“, „човекове психичке и карактерне особине“, „човекова стања и осећања; побуда“, „међуљудски односи“, „способности, вештине“ и сл.), Н. Вуловић Емонтс је дошла до закључка да највећи број фразеолошких јединица припада пољима „међуљудски односи“ и „делатности, активно-сти; поступци, понашање“. Посматрано са становишта лексичко-семантичког гнезда, највећи број ексцерпираних јединица као фразеолошку компоненту и семантички фокус садржи соматизам *око* (стр. 239–240). У другом делу рада представљена су три потенцијална модела лексикографске обраде фразеолошке грађе из опуса Ива Андрића: први је онај традиционални, описни начин, други би био специјални фразеолошки речник Андрићевог дела, док би трећи модел подразумевао израду лингвокултуролошког речника Андрићевог опуса.

Четрнаести рад у овом зборнику читаоце враћа на проблем изучавања парадигматских лексичких односа. Реч је о чланку Весне Николић под називом „Улога и значај електронског корпуса у истраживању паронима“ (251–277). Циљ овог рада био је да се на конкретним примерима укаже на неопходност коришћења електронских корпуса приликом истраживања паронимије у савременом српском језику будући да су односи међу лексемама у систему променљиви. На самом почетку рада дат је сажет преглед теоријских погледа на паронимију у несловенској и славистичкој литератури, а затим је понуђен нови поглед на лексеме у овом односу, односно дата је класификација која уважава место паронима између истокоренских синонима, са једне, и остатка деривационог гнезда, са друге стране. Други део овога рада посвећен је доступним електронским корпусима српског језика (СрпКор и SrWas), њиховим добрим странама и недостацима, док је на самом крају чланка на конкретним примерима показано како лексички парови прелазе из једне категорије у другу (потпуни синоними → синопароними, потпуни синоними → паросиноними, потпуни синоними → потпуни пароними), због чега су нам ваљани електронски корпуси неопходни за праћење оваквих семантичких померања.

Наредни чланак у зборнику из Андрићграда јесте „Полисемантичка структура глагола *доћи* у књижевноумјетничком и научном стилу“ ауторке Биљане Мишић (279–299). Након општих података о значењу и начину творбе глагола *доћи*, ауторка најпре анализира значења овога глагола у књижевноуметничком стилу, при чему секундарна значења забележена у прози српских писаца класификује на она настала метонимијом и она постала деловањем метафоре и поткрепљује их конкретним примерима из овог функционалног стила. Стање затечено у књижевноуметничким текстовима упоређено је са оним у текстовима научног функционалног

стила. Ауторка наводи да је у научним текстовима забележен мали број значења полисемичног глагола *доћи*: *їроизаћи*, *їосїаїи*, *насїаїи* и *наћи*, *налазїи се негде*, *заузетїи*, *иматїи своје їачно одређено местїо* (*у склоїу*, *размешїају нечега*), али велики број конструкција у којима се *доћи* појављује као семикопулативни глагол у оквиру декомпонованог предиката (нпр. *доћи до закључка*, *доћи до сазнања* и сл.). У закључку Б. Мишић констатује да је „спроведена анализа показала да су секундарна значења глагола *доћи* семантички хетерогенија у књижевномјетничком него у научном стилу“, а да се најпродуктивнијом показала семантичка компонента 'адлативност' (стр. 295).

Једини методички усмерен у рад у Зборнику јесте чланак Валентине Илић „Метонимија као когнитивни и лексички механизам у контексту наставе матерњег (српског) језика“ (301–328). На самом почетку рада ауторка скреће пажњу на маргинализацију механизма полисемије у настави и наглашава да би њихово место у наставном процесу морало бити усклађено са когнитивним развојем ученика. У наставку рада В. Илић испитује када се према програмским садржајима ученици упознају са метонимијом и метафором, које је место метонимије у стандардима ученичких постигнућа, у општој методичкој литератури и уџбеницима, и представља налазе психолингвистичких истраживања у вези са усвајањем метонимијских значења. Ауторка на основу анализе садржаја закључује да метонимија и у наставним програмима и у уџбеницима без изузетка долази након метафоре, што даље имплицира да се метонимија сматра когнитивно сложенијим механизмом од метафоре, а након тога представља резултате психолингвистичких истраживања, која пак показују да је метонимија базичнија и когнитивно једноставнија од метафоричких механизма, те да би јој у настави требало дати предност у односу на метафору. Значајан део овога рада и његов важан допринос представља и предлог редоследа метонимијских формула у наставном процесу, дат у завршном делу чланка.

Зборник *Актуелна їиїања лексикологије и лексикографије срїскога језика* затвара рад његовог уредника Милоша Ковачевића „Значење и употреба лексеме *сївар*“ (329–349), у којем се на богатом корпусу из публицистичког стила савременог српског језика анализирају синтаксичке и лексичкосемантичке карактеристике лексеме *сївар* и показује да нека устаљена и прихваћена мишљења о њеној употреби и значењу не налазе своје упориште у корпусу. Аутор у свом истраживању креће најпре од обраде дате лексеме у речницима српског језика и указује на њену неадекватну обраду, а затим полемише са старијом литературом која је за предмет свог истраживања имала такође лексему *сївар*. Користећи се примерима из богатог корпуса, М. Ковачевић оповргава неке од постојећих закључака, као што су, на пример, они да се лексема

БИБЛИОГРАФИЈА

Библиографија за 2021. годину¹

расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској

Библиографију уредила и грађу прикупила *Ана Голубовић*
сарадник при сакупљању грађе *Стефан Милошевић*

Списак обрађених часописа

- АФФ – **Анали Филолошког факултета**, Београд; ISSN 0522-8468
АП – **Археографски прилози**, Београд; ISSN 0351-2819, 1452-2233
<https://www.nb.rs/publications/publication.php?id=12443>
Balkanica, Београд; ISSN 0350-7653; 2406-0801
<http://www.balkaninstitut.com/srp/internet-izdanja>
Баштина, Приштина–Лепосавић; ISSN 0353-9008
<http://www.iskp.co.rs/casopis-bastina/>
BELLS – **Belgrade English Language and Literature Studies**; ISSN 1821-3138;
1821-4827
Глас – **Глас САНУ : Одељење језика и књижевности**, Београд; ISSN 0351-7365
ГСЈКњ – **Годишњак за српски језик и књижевност, Ниш**; ISSN 1451-5415
ГФФНС – **Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду**; ISSN 0374-0730,
2334-7236
<http://www.epub.digitalnabiblioteka.tk/index.php/gff>,
Београд; ISSN 0354-4974
Етно-културолошки зборник за проучавање културе источне Србије и суседних области, Сврљиг; ISSN 0354-7485
ЖЈ – **Живи језици**; ISSN 0514-7743
ЗБЈКФФНС – **Зборник за језике и књижевности Филозофског факултета у Новом Саду**; ISSN 2217-8546
ЗБМКСК – **Зборник Матице српске за класичне студије**, Нови Сад; ISSN 1450-6998
ЗБМСКЈ – **Зборник Матице српске за књижевност и језик**, Нови Сад; ISSN 0543-1220
ЗБМСС – **Зборник Матице српске за славистику**, Нови Сад; ISSN 0352-5007

¹ Библиографске јединице из ранијих година означене су са *.

- ЗБМСФЛ – **Зборник Матице српске за филологију и лингвистику**, Нови Сад; ISSN 0352-5724
- ЗБФФП – **Зборник радова Филолошког факултета у Приштини**, ISSN 2217-8082
http://fifa.pr.ac.rs/zbornik_radova_filozofskog_fakulteta_u_pristini/
- Italica Belgradensia**, Београд; ISSN 0353-4766
- ЈД – **Језик данас**, Нови Сад; ISSN 0354-9720
- ЈФ – **Јужнословенски филолог**, Београд; ISSN 0350-185X
- КњЈ – **Књижевност и језик**, Београд; ISSN 0454-0689
- ЛМС – **Летопис Матице српске**, Нови Сад; ISSN 0025-5939
- ЛА – **Лингвистичке актуелности**, Београд; ISSN 1450-908; 2406-3207
<http://www.isj-sanu.rs/lingvisticke-aktuelnosti.html>,
- НССУВД – **Научни састанак слависта у Вукове дане**, Београд; ISSN 0351-9066
- НЈ – **Наш језик**, Београд; ISSN 0027-8084
- Октоих – **Октоих : часопис Одјељења за српски језик и књижевност Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори**, Никшић; ISSN 1800-9107
- ОП – **Ономатолошки прилози**, Београд; ISSN 0351-9171
- Преводилац**, Београд; ISSN 0351-8892
- ПКЈИФ – **Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор**, Београд; ISSN 0350-6673
- ПЛ – **Примењена лингвистика**, Београд; ISSN 1451-7124
- ППЈ – **Прилози проучавању језика**, Нови Сад; ISSN 0555-1137
- Радови – **Радови : часопис за хуманистичке и друштвене науке**, Бања Лука; ISSN 1512-505X
- Славистика**, Београд; ISSN 1450-5061
- Слово – **Слово : часопис за српски језик, књижевност и културу**, Никшић; ISSN 1800-6140
- СЈ – **Српски језик**, Београд; ISSN 0354-9259
- СДЗб – **Српски дијалектолошки зборник**, Београд; ISSN 0353-8257
- Трибина САНУ**, Београд; ISSN 2335-0121
- FU – **Facta universitatis**, Ниш; ISSN 0354-4702; 2406-0518
<http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FULingLit/index>
- Филолог – **Филолог : часопис за језик, књижевност и културу**, Бања Лука; ISSN 1986-5864; 2233-1158
<https://filolog.rs.ba/index.php?journal=filolog>,
- Philologia**, Београд; ISSN 1451-5342
- PhM – **Philologia Mediana**, Ниш; ISSN 1821-3332
- ФП – **Филолошки преглед**, Београд; ISSN 0015-1807

Обрађени зборници радова

АКТУЕЛНА питања морфологије и творбе р(и)јечи српскога језика / ур. Емир Кустурица. – Андрићград, Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 268. | ISBN 978-99976-21-84-9 | Уп. 526.

WHERE Our Languages and Cultures Meet and Mix : a View From Serbia : Selected Papers from the Research Project “Languages and Cultures in Time and Space” : 2011–2019. = Susretanja i prožimanja naših jezika i kultura : pogled iz Srbije : odabrani radovi sa projekta „Jezici i kulture u vremenu i prostoru“ : 2011–2019. / ур. Snežana Gudurić, Tvrtko Prčić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 765. | ISBN 978-86-6065-641-6 | Уп. 1251.

ВУК у Тршићу : о Вуку Караџићу на Научном састанку слависта у Вукове дане : 1971–2021. / ур. Бошко Сувајић, Александар Милановић, Драгана Мршевић Радовић. – Београд : Филолошки факултет ; Лозница : Центар за културу Вук Караџић, 2021. – 374. | ISBN 978-86-6153-678-6 | Уп. 1069.

ДРАГАН Лилић : између лингвистике и стилистике / ур. Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021. – 370. | ISBN 978-86-6349-170-0 | Уп. 1254.

ДРАМСКО стваралаштво Душана Ковачевића : радови са научног скупа одржаног 28. и 29. јуна 2020. године / гл. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 304. – (Библиотека Добитници Андрићеве награде; 4) | ISBN 978-99976-21-88-7 | Уп. 749.

ЗНАЧАЈ српског језика за очување српског културног идентитета. Том II, Хлеб у српском језику, књижевности и култури : радови са научног скупа „Српска књижевност као основа српског језика“, одржаног у Андрићграду 2–4. октобра 2020. / гл. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 323. – (Библиотека Научни скупови; 3) | ISBN 978-99976-21-85-6 | Уп. 1263.

ЈЕЗИК, књижевност и природа : зборник радова са Девете међународне конференције Факултета за стране језике одржане 25. и 26. септембра 2020. године / ур. Валентина Будинчић, Маја Ђук, Андријана Ђордан. – Београд : Алфа БК универзитет, Факултет за стране језике, 2021. – 250. | ISBN 978-86-6461-047-6 | Уп. 1266.

КЊИЖЕВНО стваралаштво Драгослава Михаиловића : радови са научног скупа, од 3. и 4. јула 2020. године / гл. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 305. – (Библиотека Добитници Андрићеве награде; 5) | ISBN 978-99976-21-87-0 | Уп. 765.

ЛЕКСИКОГРАФИЈА и лексикологија у светлу актуелних проблема : зборник научних радова / ур. Стана Ристић, Ивана Лазивић Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2021. – 1170. | ISBN 978-86-82873-82-2 | Уп. 671.

МОНАСТИР Бањска и доба краља Милутина : зборник са научног скупа одржаног од 22. до 24. септембра 2005. године у Косовској Митровици / ур. Драгиша Бојовић. – 2. изд. – Ниш : Центар за црквене студије : Пунта, 2021. – 380. | ISBN 978-86-84105-56-3 | Уп. 1003.

MAPPING Balkan Routes 2 : Literary, Cultural and Linguistic Landscapes : European Landscapes : Thematic Collection of Papers / ed. Mirjana Marinković, Merima Krijezi. – Београд : Филолошки факултет, 2021. – 283. | ISBN 978-86-6153-646-5 | Уп. 1280.

МАЧКЕ : еко(по)етика у књижевности, језику и уметности : зборник радова са округлог научног стола у оквиру XV међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу / ур. Никола Бубања, Драган Бошковић, Милош Ковачевић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2021. – 335. | ISBN 978-86-80796-81-9 | Уп. 1283.

МИЛОШ Н. Ђурић : класично наслеђе на размеђи традиционалног и модерног : зборник научног скупа одржаног 21. децембра 2017. у САНУ и на Филозофском факул-

тету Универзитета у Београду / ур. Злата Бојовић. – Београд : САНУ, 2021. – 218. | ISBN 978-86-7025-922-5 | Уп. 1286.

МОДАЛНОСТ у српском језику / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2021. – 285. – (Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са XV међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу : 30–31. X 2020. ; 1) | ISBN 978-86-80796-86-4 | Уп. 575.

NOVO i tradicionalno u translologiji i nastavi ruskog jezika kao stranog : zbornik radova = Новое и традиционално в переводеведении и преподавании русского языка как иностранного : сборник статей = New and Traditional in Translating and Teaching Russian as a Foreign Language : Proceedings / ур. Larisa Čović. – Banja Luka : Panevropski univerzitet Apeiron, 2021. – 363. | ISBN 978-99976-34-72-6 | Уп. 1297.

O engleskom i srpskom kroz vreme i prostor / ур. Ksenija Šulović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 287. – (Primenjena lingvistika u časit ; 4) | ISBN 978-86-6065-644-7 | Уп. 1298.

O novim rečima 1 / ур. Дејан Ајдачић. – Београд : Алма : Културна мрежа Пројекат Растко, 2021. – 186. – (Библиотека Тематски зборници ; 10) | ISBN 978-86-7974-907-9 | Уп. 696.

ОБИЧАЈИ у култури Срба и Бугара = Обичаите в културата на Срби и Българи : зборник радова / прир. Јелена Јовановић. – Ниш : Филозофски факултет, 2021. – 166. – (Библиотека Сусрети ; 16) | ISBN 978-86-7379-567-6 | Уп. 1299.

[ПЕДЕСЕТ] 50 година Међународног славистичког центра. Књ. 2, Велике теме српске лингвистике : Научни састанак слависта у Вукове дане : 1971–2019. / ур. Драгана Мршевић Радовић и др. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2021. – 738. | ISBN 978-86-6153-674-8 | Уп. 1303.

ПОЛОЖАЈ српског језика у савременом друштву : изазови, проблеми, решења : зборник саопштења с округлог стола одржаног у Матици српској 3. јула 2021. године / ур. Драган Станић, Срето Танасић ; прир. Исидора Бјелаковић, Виктор Савић. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Одбор за стандардизацију српског језика, 2021. – 369. | ISBN 978-86-7946-371-5 | Уп. 469.

ПРЕДАВАЊА 9/10 : семинар српског језика, књижевности и културе / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајић. – Београд : Међународни славистички центар, 2021. – 198. | ISBN 978-86-6153-673-1 | Уп. 1306.

РЕЗУЛТАТИ досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије / гл. ур. Зоран Кнежевић ; ур. Радивоје Младеновић, Предраг Пипер. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ ; Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021. – 405. – (Научни скупови ; 199. Председништво ; 17) | ISBN 978-86-7025-912-6 | Уп. 956.

САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са XII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 26. септембра 2020. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / одг. ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2021. – 443. | ISBN 978-86-80796-74-1 | Уп. 1308.

SAVREMENE tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji u Srbiji : tematski zbornik radova Lektorata za španski i Lektorata za italijanski jezik Odseka za romanistiku Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu / прир. Bojana Kovačević Petrović, Aleksandra Blatešić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 222. | ISBN 978-86-6065-670-6 | Уп. 1309.

SLOVAKISTICKÉ výskumy : zborník štúdií / ed. Marina Špeváková Šimáková. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 73. | ISBN 978-86-6065-645-4 | Уп. 405.

СТАТУС српског језика и књижевности у образовном систему : зборник радова са Прве интеркатедарске србистичке конференције, одржане у НОКЦ „Вук Караџић“

у Тршићу 19–21. јуна 2020. године / гл. ур. Милош Ковачевић. – Београд : Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2021. – 246 . | ISBN 978-86-87137-80-6 | Уп. 867.

STRANI jezici na društveno-humanističkim departmanima Filozofskog fakulteta u Nišu : retrospektiva u čast jubileja : tematski zbornik radova / ur. Jasmina Đorđević, Vesna Simović. – Niš : Filozofski fakultet, 2021. – 196. – (Biblioteka Naučni skupovi) | ISBN 978-86-7379-568-3 | Уп. 1317.

SUSRET kultura : jedanaesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum : 1. decembar 2020, Novi Sad : zbornik radova / ur. Ivana Živančević-Sekeruš, Željko Milanović, Zoran Paunović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 393. | ISBN 978-86-6065-688-1 | Уп. 1318.

УПОТРЕБА ћирилице у јавном простору (службена и јавна употреба ћирилице) : Округли сто одржан 12. IX 2019. на 49. научном скупу слависта у Вукове дане / ур. Александар Милановић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2021. – 142. | ISBN 978-86-6153-655-7 | Уп. 342.

FILOLOŠKI vidici 1 : zbornik radova sa prvog naučnog skupa nacionalnog značaja 1. novembar 2019. / prir. Tijana Parezanović, Melina Nikolić. – Beograd : Alfa BK Univerzitet, 2021. – 177. | ISBN 978-86-6461-043-8 | Уп. 1320.

ЋЕТVRT veka beogradske hungarologije : zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije 25 godina beogradske hungarologije održane 29. i 30. novembra 2019. godine na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu = A belgrádi hungarológia negyedszázada : a Belgrádi Egyetem Filológiai Karán 2019. november 29-30-án megtartott A belgrádi hungarológia 25 éve című nemzetközi tudományos konferencia előadásai / gl. ur. Marko Čudić. – Beograd : Filološki fakultet, 2021. – 546. | ISBN 978-86-6153-657-1 | Уп. 1321.

I. Општи теорјјско-методолошки проблеми и историја лингвистике

– АШИЋ, Тијана

Дело Павла Флоренског „Мисао и језик“ у светлу савремених проучавања језика и мишљења | Уп. 1212.

1. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Metaphor and Metonymy in the Digital Age : Theory and Methods for Building Repositories of Figurative Language / eds. Marianna Bolognesi, Mario Brdar, Kristina Despot. – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2019. – 264. / Рајна М. Драгићевић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 273–279. | Приказ

2. ИВАНИШ, Јована

О еволуцији језика / Petar Vučković. – Beograd : Svet knjige : Multidisciplinarni centar za podsticanje integracionih procesa i harmonizaciju prava, 2020. – 170. – (Edicija Nauka) / Јована Иваниш // Преводаца. – 40, 1/2 (2021), 82–86. | Приказ

3. ИВИЋ, Милка

Светско путовање идеја Романа Јакобсона / Милка Ивић // 50 година Међународног славистичког центра. – 687–692.

4. ЈАНКОВИЋ, Никола

Основни аспекти израде електронских језичких корпуса / Никола Јанковић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 349–363. | Summary

5. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Винчански корени писама : европских и блискоисточних / Борис Хлебец. – Београд : ННК Интернационал, 2021. – 207. / З. Јовановић // Преводаца. – 40, 3/4 (2021), 67–70. | Приказ

6. КОВАЧЕВИЋ, Борко

Језички контакт и поједностављивање граматике на примеру падежа / Borko Kovačević // Mapping Balkan Routes 2. – 69–77. | Summary

7. ПАВЛОВИЋ, Владан

Konstrukciona gramatika i kolostrukciona analiza / Vladan Pavlović. – Niš : Filozofski fakultet, 2021. / 192. | ISBN 978-86-7379-577-5

8. ПРЋИЋ, Твртко

Modern Lexicography, Dictionary Culture and the Ideal General-Purpose Dictionary / Tvrtko Prčić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 485–509. | Резиме

9. СТАМЕНКОВИЋ, Михајло

Савремени проблеми и приступи израчунавања семантичких феномена / Михајло Стаменковић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 125–141. | Summary

10. СТАНКОВИЋ, Бранимир

„Курс опште лингвистике“ и критичари Сосирових идеја / Бранимир Станковић, Лидија Тасић // ГСЈ. – 19 (2021), 271–281. | Summary

11. СТАНКОВИЋ, Станислав

За контрастивната анализа општ осврт / Станислав Р. Станковић // Драган Лилић. – 315–325. | Summary

12. ХЛЕБЕЦ, Борис

Винчански корени писама : европских и блискоисточних / Борис Хлебец. – Београд : ННК Интернационал, 2021. – 207.

II. Интердисциплинарна проучавања језика (етнолингвистика, неурolingвистика, психolingвистика, социolingвистика и сл.)

13. АЈДАЧИЋ, Дејан

О драгоцену књизи Станиславе Њебжеговске Бартмињске : Definiowanie i profilowanie pojęć w (etno)lingwistyce / Stanisława Niebrzegowska Bartmińska. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2020. – 547. / Дејан Ајдацић // Славистика. – 25, 1 (2021), 324–326. | Приказ | Уп. 24.

14. АНТОНИЋ, Слободан

Феминизам и језички инжењеринг / Слободан Антонић // Положај српскога језика... – 213–223.

15. БАРТМИЊСКИ, Жежи

Czy można zbudować teaurus etnolingwistyki? W jakim stopniu etnolingwistyka jako dyscyplina realizuje określony paradygmat naukowy? / Jerzy Bartmiński // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 17–49. | Резиме

16. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Облигорност родно осетљивог језика : одраз стварних потреба друштва или идеолошко наметање / Исидора Бјелаковић // Положај српскога језика... – 157–162.

– БОГАР, Едит

Egy, kettő, sok : vajdasági nyelvi tájképek : az egy-, két- és többnyelvűség látható jeleinek nyomában | Уп. 1136.

– БРАНКОВ, Дуња

Stav povodom rodno osjetljivih vrsta reči u španskom kao stranom jeziku : istraživanje na Katedri za iberijske studije Filološkog fakulteta | Уп. 1140.

17. БУГАРСКИ, Ранко

Saga o ćirilici : ogledi o jeziku i nacionalizmu / Ranko Bugarski. – Beograd : Biblioteka XX vek, 2021. – 271. – (Biblioteka XX vek ; 251) | ISBN 978-86-7562-159-1

18. ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

Language and Economy : Language Industries in a Multilingual Europe : Contributions to EFNIL Conference 2019 in Tallinn / eds. Tõni Tender, Ludwig M. Eichinger. – Budapest : Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences, 2020. – 219. / Анђела Васиљевић // ЗБМСФЛ. – 64, 2 (2021), 263–273. | Приказ

19. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Језик и стварна права жена / Наташа Вуловић Емонтс // Положај српскога језика... – 113–116.

20. ГЛУШИЦА, Рајка

Језичка политика, језичко planiranje i standardizacija kao područje primijenjene lingvistike / Rajka Glušica // O engleskom i srpskom... – 85–96. | Summary

– ДИЛПARIЋ, Бранислава

Модели лексичке семантике у алгоритмима за обраду природног језика | Уп. 630.

– ЗЕЦ, Миља

Samoprocena zamora glasa kod nastavnika | Уп. 117.

21. КАШИЋ, Зорка

Stability/Instability of Sound Duration in Speech Tempo Change / Zorka Kašić, Maja P. Ivanović // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 237–249. | Резиме

22. КЕЛЕМЕН МИЛОЈЕВИЋ, Љиљана

Развој говора у предшколској установи / Љиљана Келемен Милојевић. – 3. допуњено и измењено изд. – Вршац : Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“, 2021. – 201. – (Библиотека Уџбеници и приручници ; 106) | ISBN 978-86-7372-290-0

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Асоцијативни речници као извор за истраживање транзиционих промена у руском и српском друштву краја XX и почетка XXI века | Уп. 263.

Српски језик у светлу теолингвистичких истраживања | Уп. 454.

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Pilot-studija o rodno diferenciranom imenovanju boja u srpskom jeziku | Уп. 564.

– КРСТИЋ, Ана

О појму *наслеђени језик* кроз призму билингвизма | Уп. 667.

23. КРСТИЋ, Ана

Питање когнитивних предности билингвизма / Ана М. Крстић // PhM. – 13 (2021), 897–909. | Summary

24. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Definiowanie i profilowanie pojęć w (etno)lingwistyce / Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2020. – 547. / Ивана В. Лазич Коњик // ЈФ. – 77, 2 (2021), 253–265. | Приказ | Уп. 13.

25. МАЦАНОВИЋ, Ана

Језик наш родно осетљиви у приручној литератури : Приручник за употребу родно осетљивог језика / Hristina Cvetičanin Knežević, Jelena Lalatović. – Beograd : Centar za ženske studije, 2019. – 139. ; Vodič za upotrebu rodno osetljivog jezika u javnoj upravi u Srbiji / Svenka Savić, Mirjana Stevanović. – Beograd : Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju

: Misija OEBS-a u Srbiji, 2019. – 91. / Ана З. Мацановић // Положај српскога језика... – 357–369. | Приказ

– **МИЉКОВИЋ, Миљан**

Разлике у употреби англицизама у свакодневном говору код деце основношколског узраста у односу на социодемографске варијабле | Уп. 798.

Разумевање англицизама код ученика четвртог разреда основне школе у односу на социодемографске варијабле | Уп. 799.

– **МУТАВЦИЋ, Предраг**

The European Union, the Balkans and Multilingualphobia | Уп. 1198.

26. НЕГРИШОРАЦ, Иван

Родна осетљивост, језичка структура и језички израз : шест не баш неважних напомена / Иван Негришорац // Положај српскога језика... – 163–181.

27. НИКИТОВИЋ, Зорица

Функција језика у глобалистичким процесима дехуманизације човечанства / Зорица Никитовић // Положај српскога језика... – 95–98.

28. ПЕНДИЋ, Анђела

О културолошки условљеним разликама у појмовним метафорама у различитим језицима / Анђела Пендић // ЖЈ. – 41 (2021), 41–63. | Summary, Резюме

29. ПИТУЛИЋ, Валентина

Родна равноправност и одговор усмене традиције / Валентина Питулић // Положај српскога језика... – 205–211.

– **РАДОВАНОВИЋ, Драгана**

Социолингвистички осврт : село Зупче (Ибарски Колашин) : рефлекс *jaīia* и судбина финалних вокалских група | Уп. 954.

30. РУСИМОВИЋ, Тања

Погрдна употреба жаргонизама у школама мимо наставног процеса као вид вербалног насиља / Тања Русимовић // ГСЈ. – 19 (2021), 209–219. | Summary

– **СТАНКОВИЋ, Драгана**

Социолингвистички приступ неким фонетским карактеристикама говора младих Врањанаца | Уп. 972.

31. СТЕКИЋ, Дуња

Taktilne slikovnice za slepu decu : osvrt na značaj za ranu pismenost / Dunja Stekić, Marijana Veselinović, Milja Zec, Milkica Marjanović // ПЈ. – 22 (2021), 63–76. | Summary

– **СУКНОВИЋ, Мина**

Интеркултурна медијација у школама у Србији као део одговора на мигрантску кризу | Уп. 192.

32. ФИГАР, Владимир

From Problems of Language and Mind to Psycholinguistics : an Overview / Vladimir Figar, Mladen Popović, Dušan Stamenković // FU. – 19, 1 (2021), 51–62. | Резиме

33. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Istorijska sociolingvistika, istorijski narativ i teorija performansa : istorija sefardskih žena kao studija slučaja / Jelena Filipović // O engleskom i srpskom... – 63–84. | Summary

34. ШИЈАКОВИЋ, Богољуб

Филолог и светиња језика / Богољуб Шијаковић // Положај српскога језика... – 225–227.

– ШОРГИЋ, Ивана

Перцепција англицизма од стране студената комуникологије и новинарства и студената англистике : психолингвистички приступ | Уп. 206.

III. Примењена лингвистика**а) Превођење****35. БАЈОВИЋ, Јелена**

Фразеологија Његошевог „Шћепана Малог“ : стални епитети као одраз језичке слике света : српско-руске паралеле / Јелена Р. Бајовић, Василије С. Стоилковић, Јелена М. Јовановић // Филолог. – 23 (2021), 114–131. | Summary

36. БАЈОВИЋ, Јелена

Фразеологија Његошевог „Шћепана Малог“ у словенском контексту : прилог питању о превођењу непреводивог / Јелена Р. Бајовић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 279–289. | Резюме

37. БОРАНИЈАШЕВИЋ, Марија

Значење изгубљено у преводу : проблеми досезања изоморфизма значења у преводу књиге „Кето исхрана“ / Марија Р. Боранијашевић // ЗбФФП. – 51, 2 (2021), 117–135. | Summary

– ГАЉЦОВА, Јелена

Деньги и проценты в переводах на французский язык «Записок из подполья» Ф. М. Достоевского : вопросы экономики, этики и эротики | Уп. 1152.

38. ГОЛУШИН, Иван

Еще раз к вопросу о переводе диминутива с русского языка на сербский / Иван Голушин, Ольга Александровна Попова // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 272–282. | Summary

– ДОДИГ, Милана

La symbolique des Felidae dans les œuvres de La Fontaine et de Baudelaire et dans leur traduction en serbe | Уп. 1155.

39. ДРЖАЈИЋ ЛАКЕТИЋ, Катарина

Man Versus Machine : Can Software Truly Replace Human Translators? / Katarina Držajić Laketić // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 244–248.

40. ЂОКИЋ, Емилија

Анализа неколиких превода песме „Выткался на озере алый свет зари“ Сергеја Јесењина на српскохрватски језик / Емилија Ђокић // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 330–336. | Summary

– ЂОРЂЕВИЋ, Јасмина

Community and Fan Translation : Potentials for New Directions in Translation Studies in the Digital Space | Уп. 110.

41. ЂУРИН, Татјана

L'auto-retraduction dans la bande dessinée : l'exemple de l'album Le tour de Gaule d'Astéri / Tatjana Đurin, Nataša Popović // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 119–137. | Summary

42. ЂУРИН, Татјана

Morbus jocosus et medicus ridens : медицинска терминологија у српском преводу „Гаргантуе и Пантагруела“ / Татјана Ч. Ђурин // PhM. – 13 (2021), 777–791. | Summary

43. БУРИЋ, Милош

Neki aspekti teorije prevodenja / Miloš D. Đurić // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 49–71. | Summary

– БУРИЋ, Милош

Стандардизација терминологије нуклеарне физике | Уп. 637.

44. ЕРАКОВИЋ, Борислава

Prelamanja teorijskih paradigmi u prevodenju žurnalističkih tekstova s engleskog na srpski / Borislava Eraković // Susret kultura. – 341–354.

45. ЖИВИЋ, Наташа

Разговорни језик у роману „Стилске вежбе“ Ремона Кеноа и његов превод на српски језик / Наташа М. Живић // PhM. – 13 (2021), 757–775. | Résumé

46. ЈАНИЧИЋ, Димитрије

Istorija esperantske književnosti / Zlatoje Martinov. – Zemun : Udruženje za kulturu povezivanja Most Art Jugoslavija, 2021. – 210. / Димитрије Јаничић // Преводац. – 40, 3/4 (2021), 70–73. | Приказ | Уп. 55.

47. ЈОВИЋ, Емилија

О особеностима технике превођења соматских фразеологизама са руског на српски језик / Емилија Јовић // Славистика. – 25, 2 (2021), 125–137. | Резюме

48. КАВГИЋ, Александар

An Analysis of the Quality of Translations of English-Serbian Computer-Aided Translation Tools / Aleksandar Kavgić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 251–268. | Резиме

49. КАПАЊОШ, Андраш

Milyen fordítástudomány? / Kappanyos András // Četvrt veka beogradske hungarologije. – 213–228. | Резиме

50. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Поема „Дванадцат“ (Дванаест) Александра Блока по други пут међу Србима : лингвистика : поезика, многозначност : једнозначност / Радмило Н. Маројевић // Филолог. – 23 (2021), 17–57. | Summary

51. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Први песник руског Сребрног века и поема „Дванаест“ као симбол размеђа епоха / Радмило Маројевић // ЛМС. – 508, 6 (2021), 915–925.

52. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Руски еквивалент српског епског десетерца : метричке константе и ритмичке доминанте превода „Луче микрокозма“ Иље Числова / Радмило Н. Маројевић // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 197–212. | Резюме

53. МАТИНОВ, Златоје

Замenhoфов превод „Старог завета“ на есперанто / Златоје Мартинов // Преводац. – 40, 3/4 (2021), 50–62. | Resumo

54. МАТИНОВ, Златоје

Zamenhofov prevod „Hamleta“ na esperanto : pitanje predložka / Zlatoje Martinov // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 72–78. | Resumo

55. МАТИНОВ, Златоје

Istorija esperantske književnosti / Zlatoje Martinov. – Zemun : Udruženje za kulturu povezivanja Most Art Jugoslavija, 2021. – 210.

56. МАЦУРА, Сергеј

Један Елиотов квартет у преводу : „Бернт Нортон“ / Сергеј Мацура // Славистика. – 25, 1 (2021), 200–213. | Summary

57. МИЉКОВИЋ, Нађа

Synonymes comme un des problèmes de traduction du français vers le serbe sur l'exemple de l'accord de ciel ouvert et des actes annexes / Nađa S. Miljković // PhM. – 13 (2021), 486–498. | Резиме

– МИНЧЕВА, Ангелина

Црквенословенска лексика у преводима „Новог завета“ Вука Караџића и Неофита Рилског | Уп. 436.

58. НЕДЕЉКОВИЋ, Војин

„Расправа о блаженом животу“ : терминологија и стил Сенеке Философа у српском преводу Милоша Н. Ђурића / Војин Недељковић // Милош Н. Ђурић. – 159–179. | Summary

– НЕСТЕРОВА, Нагалија

«Книжка с картинками и разговорами», или о новой русской «Алисе» в переводе Е. Клюева | Уп. 371.

59. НИКОЛИЋ, Александар

Српска културно специфична лексика у филму „Парада“ / Александар Николић // ППЈ. – 52 (2021), 203–221. | Summary

60. ПАНТОВИЋ, Катарина

Изазов превођења Франца Кафке : оглед о два превода приповетке „Преображај“ / Катарина Пантовић // ФП. – 48, 1 (2021), 153–169. | Summary

61. ПЕТРОВИЋ, Ана

Плусквамперфекат у роману „Име руже“ Умберта Ека и његови преводни еквиваленти у српском језику / Ана Петровић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 395–405. | Riassunto

62. ПЕТРОВИЋ, Срећко

Преводи „Светога писма“ кроз историју / Радомир Б. Ракић. – Београд : Издавачка фондација Српске православне цркве Архиепископије београдско-карловачке, 2020. – 342. – (Библиотека Уцбеници и приручници ; 3) / Срећко Петровић // Преводилац. – 40, 3/4 (2021), 63–67. | Приказ

63. ПРАВУЉАЦ, Ања

Prevođenje arhaizama sa srpskog jezika na italijanski : primjer dva italijanska prevoda Ravićevog romana „Nazarski gečnik“ / Anja Đ. Pravuljac // Филолог. – 23 (2021), 399–415. | Summary

64. ПРТИЈА, Слободанка

Герунд и герундив у дјелима Тацита и Плинија Млађег / Слободанка С. Пртија // Филолог. – 24 (2021), 62–82. | Summary

– РАДИЋ ДУГОЊИЋ, Милана

Љубав : реч, концепт, митологема : на материјалу романа „Сеобе“ Милоша Црњанског и његовог руског превода | Уп. 303.

65. РАЗУМОВСКАЈА, Вероника

Специјални vs художествени превод : вопросы творческого подхода (homo creativus) / Вероника Адолфовна Разумовская // Novo i tradicionalno u translatalogiji... – 213–219. | Summary

66. РАЦ, Петер

Minden fordítás : a fordítás minden? / Rác Péter // Четврт века beogradske hungarologije. – 251–257. | Резиме

67. РИСТАНОВИЋ, Урош

Превод Хорацијево књиге „О стихотворству“ Јована Хаџића / Урош Ристановић // ЛМС. – 508, 5 (2021), 658–673.

– РОДИЋ, Никола

О неколиким разликама у Вуковом преводу „Новог завјета“ и савременим српским преводима : поводом 150. годишњице Вуковог превода | Уп. 1099.

– СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Преводње деонтичких израза на часовима шпанског као страног језика | Уп. 180.

68. СТЕФАНОВИЋ, Александар

Стратегија еквиваленције у правном преводу или како превести непреводиво између француског и српског језика / Александар Д. Стефановић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 223–233. | Résumé

69. СТОЈАНОВИЋ, Ана

Interlingvističko prevodenje metafora u idiomatskim izrazima sa italijanskog na srpski jezik / Ана М. Stojanović // ЗБЈКФФНС. – 11 (2021), 71–84. | Summary

– СТОЈИЧЕВИЋ, Ирина

Вопросы перевода фрагментов текста с скрытыми контекстами с сербского на русский язык | Уп. 383.

70. ТОДОРОВИЋ, Дарко

Аристофанове „Жабе“ у необјављеном преводу Милоша Н. Ђурића / Дарко Тодоровић // Милош Н. Ђурић. – 181–206. | Summary

71. ЧОВИЋ, Бранимир

О границама преводљивости / Бранимир Човић // Преводилац. – 40, 3/4 (2021), 41–49.

– ЧОВИЋ, Лариса

Эргонимы с русскими реалиями Сербии и Республики Сербской и способы их передачи на сербский язык | Уп. 392.

б) Учење страних језика**72. АКИФИ, Олесја**

Русский язык как один из базовых элементов профессионального дискурса специалиста-международника / Олесја Игоревна Акифи, Алина Игоревна Кузькина // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 100–106.

73. БАДАЛОВА, Елена

Создание эффективной модели обучения видам деятельности на уроках РКИ / Елена Назимовна Бадалова, Ксения Николаевна Гущина // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 41–45. | Summary

74. БАДОВИНАЦ, Јелена

Nastava italijanskog kao izbornog jezika na osnovnim akademskim studijama putem digitalne platforme Zum (Zoom) i drugih oblika komunikacije na daljinu / Jelena Badovinac, Nebojša Vlaškalić // Savremene tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji. – 51–71. | Sommario

75. БАКИЋ МИРИЋ, Наташа

Језичка компетенција наставника стручних предмета и интегрисано учење садржаја и страног језика : приказ случаја / Наташа М. Бакић Мирић, Анита В. Јанковић // ЗбФФП. – 51, 4 (2021), 51–67. | Summary

76. БАЋИЋ, Маја

Модерни грчки као страни језик на Балкану : изазови и перспективе у универзитетској настави / Маја Баћић, Антонина Костић // Mapping Balkan Routes 2. – 107–122. | Summary

77. БЕКО, Лидија

CLIL jezički predavači na univerzitetskoj nastavi : odgovornost i obuka / Lidija Beko, Nailje Malja Imami // Filološki vidici 1. – 7–16.

78. БЈЕКИЋ, Ана

Acoustic Characteristics of American English Monophthongs in Serbian EFL Speakers : a Case Study / Ана Вјекјић, Biljana Čubrović // Philologia. – 19 (2021), 65–84. | Summary

79. БЈЕЛАК, Аднан

Interkulturalna kompetencija nastavnika jezika novopazarskih škola / Adnan H. Bjelak // ЖЈ. – 41 (2021), 175–188. | Summary

80. БЈЕЛАК, Аднан

Uredni prikaz stavova učenika i nastavnika stranih jezika u novopazarskim školama o elementima kulture na nastavi stranih jezika / Adnan H. Bjelak // ПЈЛ. – 22 (2021), 21–34. | Summary

81. БЈЕЛАКОВИЋ, Андреј

Attitudes Regarding the Realisation of the Lot Vowel in Advanced Serbian EFL Speakers / Andrej Bjelaković, Biljana Čubrović // BELLS. – 13 (2021), 1–28.

82. БЛАГОЈЕВИЋ, Савка

Internacionalizacija visokoškolskog obrazovanja iz perspektive nastavnika : izazovi i mogućnosti / Savka Blagojević // O engleskom i sprskom... – 21–33. | Summary

83. БЛАГОЈЕВИЋ, Савка

Предлог за оптимализацију наставног садржаја из страног језика на мастер академским студијама на друштвено-хуманистичким департманима : пример из праксе / Савка Благојевић // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 97–112. | Summary + Прилог

84. БЛАТЕШИЋ, Александра

Analisi e proposte didattiche per gli errori nella pronuncia delle geminate di apprendenti serbofoni / Aleksandra Blatešić // Savremene tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji. – 127–142. | Rezime

85. БОГДАНОВИЋ, Весна

The Impact of Culture and Cultural Dimensions on Students' E-Mail Correspondence : a Pilot Study / Vesna Ž. Bogdanović, Alenka J. Tratnik, Dragana M. Gak // Филолог. – 24 (2021), 103–120. | Резиме

86. БОДРИЧ, Радмила

Aspekti obrazovanja i osposobljavanja budućih nastavnika engleskog jezika / Radmila Bodrić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 112. | ISBN 978-86-6065-664-5

87. БОДРИЧ, Радмила

Ефикасност микронаставе у развијању практичних аспеката наставничке компетенције студената англистике / Радмила В. Бодрич // PhM. – 13 (2021), 927–948. | Summary

88. БОДРИЧ, Радмила

Recognising and Meeting the Needs of Gifted EFL Senior Primary-School Pupils / Radmila Bodrič // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 37–52. | Резиме

89. БОЈАРКИНА, Ирен

L'influenza positiva di alcuni sport sull'apprendimento e second language acquisition / Iren Boyarkina // ЗбФФП. – 51, 1 (2021), 309–320. | Summary

90. БОРЉИН, Јелена

Uticaј hispanske kinematografije i muzike na odabir španskog kao stranog jezika na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu / Jelena Borljin // Savremene tendencije u španskoј i italijanskoј filologiji. – 163–177. | Resumen

91. БРАЈОВИЋ, Јелена

«Auteurs FLE» pour les apprenants (serbes) de FLE : Velibor Čolić / Jelena B. Brajović // АФФ. – 33, 1 (2021), 177–192. | Summary + Додатак

92. БРАЈОВИЋ, Јелена

Комуникативно-акциони модел наставе француског као страног језика / Јелена Брајовић. – Београд : Филолошки факултет, 2021. – 297. | ISBN 978-86-6153-652-6

93. БРАНКОВ, Дуња

Настава страних језика на раном узрасту : приказ модела наставе и наставног плана и програма у Србији / Дуња Д. Бранков // АФФ. – 33, 1 (2021), 209–230. | Summary + Додатак

94. БУДИНЧИЋ, Валентина

Priroda u nastavi engleskog jezika / Valentina Budinčić // Језик, књижевност и природа. – 200–213. | Summary

95. ВЕЉКОВИЋ МИЧОС, Маја

Informaciono-komunikacione tehnologije u nastavi stranih jezika pre i tokom pandemije virusa COVID-19: pregled istraživanja na univerzitetskom nivou / Maја D. Veljković Michos, Valentina B. Bošković Marković // АФФ. – 33, 2 (2021), 135–150. | Summary

96. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Nuts and Bolts : English for Mechanical Engineering Students / Tijana Vesić Pavlović. – 3. izd. – Београд : Маšински факултет, 2021. – 127. | ISBN 978-86-6060-079-2

97. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Милена

Дигитална писменост и учење страних језика / Милена М. Видосављевић // Баштина. – 54 (2021), 87–102. | Summary

98. ВРАЊЕШ, Данијела

Критички осврт на досадашња истраживања кохезије и кохеренције у учењу страног језика / Данијела Врањеш // ПЈ. – 22 (2021), 47–62. | Summary

99. ВРАЊЕШ, Данијела

Ставови студената германистике о присуству интеркултурних елемената у универзитетској настави немачког као страног језика / Данијела Врањеш // ЖЈ. – 41 (2021), 161–174. | Summary, Zusammenfassung

100. ВУКЧЕВИЋ ЛАЦКОВИЋ, Биљана

Concise English Grammar for Students of Medicine and Related Sciences I / Biljana Vukčević Lacković. – 3. izd. – Београд : Medicinski факултет, CIBID, 2021. | ISBN 978-86-7117-523-4

101. ВУЧЕНОВИЋ, Наташа

Анализа говорних чинова женских и мушких ликова у уџбеницима италијанског језика као страног из перспективе рода / Наташа Д. Вученовић // АФФ. – 33, 2 (2021), 89–112. | Summary

102. ГАВРАНОВИЋ, Валентина

Towards a Deeper Understanding of Meaning in Language : a Coursebook in English Semantics / Valentina Gavranović. – Beograd : Singidunum University, 2021. – 123. | ISBN 978-86-7912-747-1

103. ГЕРНГРОС, Гинтер

Playway to English 1 : енглески језик за први разред основне школе : приручник за наставнике / Гинтер Гернгрос, Херберт Пухта, Бојана Гледић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2021. – 150. | ISBN 978-86-7762-496-5

104. ГИНИЋ, Јелена

Методологија организације лингводидактичког материјала у уџбенику руског језика „Ни пуха ни пера!“ / Јелена Т. Гинић, Наташа Д. Ајџановић // Филолог. – 23 (2021), 132–149. | Summary

105. ГИНИЋ, Јелена

Страни језик у систему међупредметних веза / Вучина Раичевић. – Београд : Славистичко друштво Србије, 2021. – 123. / Јелена Гинић // Славистика. – 25, 1 (2021), 318–319. | Приказ | Уп. 175.

106. ГЛИГОРИЈЕВИЋ, Ивана

Digitalna arabistika : korak ka savremenom obrazovanju / Ivana Gligorijević // Filološki vidici 1. – 31–42.

107. ГОРГИЕВ, Бранко

Значај и импликације класичних језика у друштвено-хуманистичком пољу / Бранко Горгиев // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 85–96. | Summary

108. ГРУБОР, Јелена

English Phonetics and Phonology : a Practice Book / Jelena Grubor. – Novi Pazar : State University of Novi Pazar, 2021. – 128. | ISBN 978-86-81506-04-2

109. ЂОРЂЕВИЋ, Данијела

Učestali leksički spojevi u nastavi engleskog kao stranog jezika struke na master akademskim studijama / Danijela D. Đorđević, Katarina O. Lazić // АФФ. – 33, 1 (2021), 193–207. | Summary

110. ЂОРЂЕВИЋ, Јасмина

Community and Fan Translation : Potentials for New Directions in Translation Studies in the Digital Space / Jasmina P. Đorđević // PhM. – 13 (2021), 513–526. | Резиме

111. ЂОРОВИЋ, Данијела

Univerzitetska nastava stranog jezika struke : razvoj otvorenog kurikuluma / Danijela Đorović // Filološki vidici 1. – 55–68.

112. ЂУРОВИЋ, Татјана

English for Economists 2 / Tatjana Đurović, Nadežda Silaški. – 2. изд. – Београд : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2021. – 111. | ISBN 978-86-403-1678-1

113. ЂУРОВИЋ, Татјана

English for economists 4 / Tatjana Đurović. – 2. изд. – Београд : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2021. – 212. | ISBN 978-86-403-1695-8

114. ЖИВАНОВИЋ, Јана

Ограде у лингвистици : теоријско-методолошки преглед и њихов значај у настави енглеског језика / Јана Живановић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 301–314. | Summary

115. ЗАЛАД, Гордана

English for Political Sciences in EU Context / Gordana Zalad. – 2. променјено i допуњено изд. – Београд : Факултет политичких наука, 2021. – 249. | ISBN 978-86-6425-087-0

116. ЗАЛАД, Гордана

Jezik struke u kontekstu evropskih integracija / Gordana Zalad // Filološki vidici 1. – 69–82.

117. ЗЕЦ, Миља

Samoprocena zamora glasa kod nastavnika / Milja Zec, Dunja Stekić, Milkica Marjanović, Marijana Veselinović // ПЛ. – 22 (2021), 35–46. | Summary

118. ИВАНОВА, Олга

Англијски јазык в лингвистическом ландшафте России : лингвоэкологический и лингводидактический аспект / Ольга Юрьевна Иванова, Наталия Александровна Калевич // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 21–30. | Summary

119. ИЛИЋ, Драгана

Природа као тематски оквир у развоју енглеског језика струке на Шумарском факултету / Драгана Илић, Катарина Лазић // Језик, књижевност и природа. – 214–229. | Summary

120. ИМБРОЊЕВ, Милка

English Through Sport / Milka Imbronjev. – Novi Sad : Факултет спорта i физичког васпитања, 2021. – 203. – (Edicija Empiria sportiva ; 34) | ISBN 978-86-6353-046-1

121. ЈАНЕВСКА, Марија

Проблеми усвајања вокалног система енглеског језика : резултати досадашњих истраживања и њихова примена у настави / Марија Јаневска // Савремена проучавања језика и књижевности. – 261–276. | Summary

122. ЈАНЕВСКА, Тамара

Појмовна метафора и настава вокабулара страног језика : преглед досадашњих истраживања / Тамара Јаневска // Савремена проучавања језика и књижевности. – 293–300. | Summary

123. ЈАНКОВИЋ, Наташа

Pozitivni i negativni aspekti nastave stranog jezika struke prema stavovima studenata / Nataša Janković, Zorica Savić Nenadović // Filološki vidici 1. – 83–94.

124. ЈАРМАК, Вероника

Актуелне димензије наставе и компаративног изучавања српског и украјинског језика у условима глобализације / Вероника Ј. Јармак // НССУВД. – 50, 1 (2021), 245–251. | Summary

125. ЈЕРЕЖЕПОВА, Жамиља

Formation of Communicative Competence of Secondary School Learners Through Phrasal Verbs / Жамиља Уайисовна Ережепова // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 344–347.

126. ЈЕРМОШИНА, Маја

Преподавање руског јазыка как иностранного в высших учебных заведениях Северной Македонии : на примере опыта университетов в городах Скопье и Штип / Маја Александровна Ермошина // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 93–99. | Summary

127. ЈОВАНОВИЋ, Владимир

Functional English / Vladimir Ž. Jovanović. – Niš : Faculty of Philosophy, 2021. – 202. | ISBN 978-86-7379-565-2

128. ЈОСИФОВИЋ ЕЛЕЗОВИЋ, Сања

What Can Foreign Language Teachers Learn from Multidisciplinary Humour Research / Sanja R. Josifović-Elezović // Филолог. – 24 (2021), 222–238. | Резиме

129. ЈОСИФОВИЋ ЕЛЕЗОВИЋ, Сања

Vrednovanje veštine govora u nastavi engleskog jezika kao stranog / Sanja Josifović Elezović. – Banja Luka : Filološki fakultet, 2021. – 109. | ISBN 978-99955-58-70-3 | Уп. 155.

130. ЈОСИФОВИЋ ЕЛЕЗОВИЋ, Сања

Рецитоване поезије у савременој настави енглеског језика као страног / Сања Р. Јосифовић Елезовић // ЗбФФП. – 51, 4 (2021), 27–50. | Summary

131. КАПРАНОВ, Олександар

The English Vowel Schwa as a Difficulty to Intermediate EFL Students : Evidence from Phonemic Transcription / Oлександр Капранов // BELLS. – 13 (2021), 59–92.

132. КАРАЛИЋ, Елизабета

Анализа квалитета задатака и теста са пријемног испита 2019. године за филолошка одељења / Елизабета М. Каралић, Драгана Д. Станојевић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 123–137. | Summary

133. КАСАПОСКА ЧАНДЛОВСКА, Милена

La grammaire dans les manuels de fle utilisés dans l'enseignement primaire en macédoine / Milena Kasaposka-Chandlovska, Maja Milevska-Kulevska // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 139–153. | Summary

134. КНЕЖЕВИЋ, Љиљана

The Use of Dictionaries in Teaching English for Specific Purposes : The Teachers' Perspective / Ljiljana Knežević, Ivana Miškeljin, Sabina Halupka-Rešetar // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 269–286. | Резиме

135. КОВАЧЕВИЋ, Дарко

English Language for Electrical Engineers 1 : General Concepts / Darko Kovačević. – Beograd : Akademska misao ; Istočno Sarajevo : Elektrotehnički fakultet, 2021. – 207. | ISBN 978-86-7466-905-1

136. КОВАЧЕВИЋ, Дарко

English Language for Electrical Engineers 2 : ICT / Darko Kovačević. – Beograd : Akademska misao ; Istočno Sarajevo : Elektrotehnički fakultet, 2021. – 190. – ISBN 978-86-7466-906-8

137. КОМАДИНА, Исидора

Социокултурни аспект уџбеника страног језика / Исидора Д. Комадина // Филолог. – 23 (2021), 211–225. | Summary

138. КОНГ ИНСАМ, Милена

VOT as a Phonetic Cue of Foreign Accentedness : a Case Study Approach of Five Austrian Students of English / Milena Kong-Insam // АФФ. – 33, 1 (2021), 29–47. | Rezime + Dodatak

139. КОСТИЋ, Антонина

Интерференција српског у писаној продукцији модерног грчког језика као страног / Антонина Костић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 333–348. | Summary

140. КРСМАНОВИЋ, Ивана

Engineering Students' Attitudes Towards Computer-Assisted Language Learning in EFL / Ivana M. Krsmanović // BELLS. – 13 (2021), 93–121.

– КУЛИЋ, Данијела

Приступи обради граматике у настави српског као матерњег и енглеског као страног језика | Уп. 850.

141. ЛАЗАРЕВИЋ, Нина

What's So Important About CLIL Anyway? : a Practical Guide For Pre-Service and In-Service Teachers of Sciences and the English Language / Nina Lazarević. – Niš : Faculty of Philosophy, 2021. – 163. | ISBN 978-86-7379-552-2

142. ЛАЗИЋ, Катарина

Uloga i mesto čitanja u učenju vokabulara stranog jezika / Katarina Lazić, Dragana Ilić // Filološki vidici 1. – 95–112.

143. ЛИТВИНОВА, Галина

«Да не важно, что ты сказал, ведь не важно что, а как...» / Галина Михайловна Литвинова, Мария Николаевна Есакова // Novo i tradicionalno u translologiji... – 115–123. | Summary

144. МАЛКОВА, Марија

Дидактическая организация проектных заданий по формированию экстралингвистических знаний у иностранных обучающихся в системе предвузовской подготовки / Мария Владимировна Малкова // Novo i tradicionalno u translologiji... – 54–62. | Summary

145. МАНИЋ МАТИЋ, Вања

Joual in Literary Texts and Songs in FLE Classes / Vanja Manić Matić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 317–329. | Résumé

146. МАНИЋ МАТИЋ, Вања

L'enseignement du français langue étrangère dans uncontexte de pandémie : aspects technologiques et culturels / Vanja Manić-Matić // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 175–190. | Summary

147. МАРИЧИЋ МЕСАРОВИЋ, Сања

Motivacija i stavovi u nastavi stranog jezika na primeru španskog kao izbornog predmeta / Sanja Maričić Mesarović, Mirjana Matović // Savremene tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji. – 31–50. | Resumen

148. МАРКОВИЋ, Александра

О речницима за стране ученике као посебном лексикографском типу / Александра М. Марковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1133–1151. | Summary

149. МАРКОВИЋ, Маја

The Acquisition of Qualitative and Quantitative Characteristics of English Diphthongs by Native Speakers of Serbian / Maја Marković, Bojana Jakovljević // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 365–381. | Резиме

150. МАРКОВИЋ, Маја

Usvajanje engleskog slabog vokala /ə/ kod izvornih govornika srpskog jezika / Maја Marković // O engleskom i srpskom... – 145–157. | Summary

151. МАРКОВИЋ, Татјана

Become a Business English Success 1 / Tatjana Marković. – 5. izd. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2021. – 285. | ISBN 978-86-7169-378-3

152. МАРКОВИЋ, Татјана

Become a Business English Success 2 / Tatjana Marković. – 5. izd. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2021. – 365. | ISBN 978-86-7169-465-0

153. МАТИЋ, Мила

Концепција и значај средњошколских часописа у настави руског језика : пример Филолошке гимназије / Мила Матић // ЖЈ. – 41 (2021), 189–200. | Summary, Резюме

154. МЕШИЋ, Јадранка

Just English : engleski jezik u pravu / Jadranka Mešić. – 6. dopunjeno izd. – Beograd : Pravni fakultet, 2021. – 255. – (Biblioteka Udžbenici) | ISBN 978-86-7630-935-1

155. МИКИЋ, Јовица

Razvijanje i vrednovanje (još) jedne govorne veštine : Vrednovanje veštine govora u nastavi engleskog jezika kao stranog / Sanja Josifović Elezović. – Banja Luka : Filološki fakultet, 2021. – 109. / Jovica M. Mikić // Филолог. – 23 (2021), 543–547. | Приказ | Уп. 129.

156. МИЛИВОЈЕВИЋ, Весна

Business English with Correspondence 1 / Vesna Milivojević, Snežana Moretić-Mičić, Kruna Petrić. – 2nd ed. – Beograd : Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, 2021. – 129. | ISBN 978-86-6069-177-6

157. МИЛОВАНОВИЋ, Јована

Online Assessment in the Light of Covid-19-Imposed Changes in Higher Education in Serbia / Jovana Milovanović // ЖЈ. – 41 (2021), 145–160. | Rezime

158. МИН, Гун

Особенности передачи лексики компьютерных игр на русском языке / Гун Мин // Novo i tradicionalno u translatalogiji... – 308–313.

159. МИРКОВИЋ, Драгица

Business English in Use 2 / Dragica Mirković. – 2. izd. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2021. – 317. | ISBN 978-86-7169-578-7

160. МИТИЋ, Петра

Jezičko kontrastiranje u univerzitetskoj nastavi engleskog kao drugog stranog jezika / Petra Mitić // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 113–135. | Summary

161. МИЋОВИЋ, Драгослава

Uticaј prethodnog poznavanja vokabulara na učenje stranog jezika struke : studija slučaja / Dragoslava Mićović, Lidija Beko // Filološki vidici 1. – 113–125.

162. МИШКЕЉИН, Ивана

English for Students of Education : 1st Year : Textbook / Ivana Miškeljin, Jelena Biljetina. – Sombor : Pedagoški fakultet, 2021. – 93. – (Biblioteka Udžbenici i priručnici ; 218) | ISBN 978-86-6095-095-8

163. МОРЕТИЋ МИЋИЋ, Снежана

Business English with Correspondence 2 / Snežana Moretić-Mičić, Kruna Petrić, Vesna Milivojević. – Beograd : Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, 2021. – 134. | ISBN 978-86-6069-166-0

164. НИЈЕМЧЕВИЋ ПЕРОВИЋ, Марија

Стандарди квалитета дидактичког обликовања вежбања са модалним глаголима у убеницима за учење немачког језика / Марија Б. Нијемчевић Перовић // Модалност у српском језику. – 259–272. | Summary

165. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Nastava gramatike engleskog jezika i jezičkih veština pisanja za studente prve godine anglistike u uslovima pandemije kovida-19 / Olga Panić Kavgić, Aleksandar Kavgić, Sonja Filipović Kovačević // *O engleskom i srpskom...* – 205–220. | Summary

166. ПАТИЈЕВА, Мака

Специфика преподавања руског језика као иностранног у војном вузу / Мака Муратовна Патиева // *Novo i tradicionalno u translatologiji...* – 86–92. | Summary

167. ПЈЕТРАШЕК, Матеуш

Gender and Level Differences in the Attitudes to English Pronunciation at a Spanish University / Mateusz Pietraszek // *BELLS*. – 13 (2021), 123–138.

168. ПОЛОВИНА, Нина

Deutsch im Verkehrswesen / Nina Polovina. – Beograd : Saobraćajni fakultet, 2021. – 108. | ISBN 978-86-7395-437-0

169. ПРОДАНОВИЋ, Маријана

Work With Words: : a Coursebook in English Morphology / Marijana M. Prodanović. – 2nd ed. Newly Amended and Revised. – Belgrade : Singidunum University, 2021. – 145. | ISBN 978-86-7912-748-8

170. ПРОШИЋ САНТОВАЦ, Данијела

Ставови универзитетских студената према учењу граматике енглеског језика у мултимедијалном окружењу / Данијела М. Прошић-Сантовац, Вера М. Савић, Верица Р. Милутиновић // *ЗбФФП*. – 51, 1 (2021), 339–364. | Summary + Прилог

171. ПРОШИЋ САНТОВАЦ, Данијела

Students' Attitudes Towards Using Authentic and Non-authentic Materials in English Language Teaching at University Level / Danijela Prošić-Santovac, Ana Halas Popović // *BELLS*. – 13 (2021), 139–165.

172. РАДИЋ БОЈАНИЋ, Биљана

Language Learning Strategies and Extraversion/Introversion in the EFL Context / Biljana B. Radić-Bojanić // *ЗбФФП*. – 51, 1 (2021), 321–337. | Резиме

173. РАДУСИН БАРДИЋ, Наташа

Les exercices de phonétique dans les méthodes contemporaines de français langue étrangère / Nataša Radusin Bardić // *Where Our Languages and Cultures Meet and Mix*. – 539–556. | Резиме

174. РАДУСИН БАРДИЋ, Наташа

Sur la mise en contextedes activités de phonétique dans les méthodes de FLE s'inscrivant dans une perspective actionnelle / Nataša Radusin Bardić // *ГФФНС*. – 46, 3 (2021), 155–174. | Summary

175. РАИЧЕВИЋ, Вучина

Страни језик у систему међупредметних веза / Вучина Раичевић. – Београд : Славистичко друштво Србије, 2021. – 123. | ISBN 978-86-7391-043-7 | Уп. 105.

176. РАКИЋ, Бранко

Вежбе изговора француског самогласника [y] у савременим методама за учење француског језика до нивоа А2 : могућности примене у настави са србофоним субјектима / Бранко М. Ракић // *АФФ*. – 33, 1 (2021), 159–176. | Summary

177. РИСТОВИЋ, Зоран

Конкорданце у настави страних језика: ка коначном хоризонту корпусне методике / Зоран Ристовић. – Београд : Чигоја штампа, 2021. – 137. | ISBN 978-86-531-0700-0

178. РУДАКОВ, Михаил

Использование аудиовизуальных средств на уроках русской литературы в китайской аудитории продвинутого уровня / Михаил Александрович Рудаков, Мария Михайловна Рудакова // *Novo i tradicionalno u translatologiji...* – 31–40.

179. САВОЧКИНА, Ирина

Мультимедийные средства обучения в практике преподавания русского языка как иностранного в условиях дистанционного образования / Ирина Викторовна Савочкина // *Novo i tradicionalno u translatologiji...* – 78–85. | Summary

180. СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Превођење деонтичких израза на часовима шпанског као страног језика / Ирена М. Селаковић // *Модалност у српском језику*. – 273–285. | Resumen

181. СЕНТОВ, Ана

Priručnik iz gramatike engleskog jezika : Poslovni engleski jezik 1, 2 i 3 / Ana Sentov. – Novi Sad : Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, 2021. – 340. | ISBN 978-86-7910-142-6

182. СИЛАШКИ, Надежда

English 1 / Nadežda Silaški, Tatjana Đurović. – 11. izd. – Beograd : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2021. – 113. | ISBN 978-86-403-1694-1

183. СИЛАШКИ, Надежда

English 3 / Nadežda Silaški. – 5. izd. – Beograd : Univerzitet, Ekonoski fakultet, 2021. – 201. | ISBN 978-86-403-1702-3

184. СИМОВИЋ, Весна

Les questions, consignes et activités comme facteur de construction des savoirs dans l'apprentissage du FLE / Vesna D. Simović // *PhM*. – 13 (2021), 499–512. | Резиме

185. СИМОВИЋ, Весна

Književnost u nastavi stranog jezika / Vesna Simović. – Niš : Filozofski fakultet, 2021. – 130. – (Biblioteka Profil, Monografije) | ISBN 978-86-7379-574-4

186. СТАНКОВИЋ, Сњежана

Истраживање фактора мотивације ученика у изучавању руског језика као страног / Сњежана Станковић, Драгана Марковић // *Novo i tradicionalno u translatologiji...* – 63–77. | Резюме

187. СТАНОЈЕВИЋ, Јована

Pragmatic Competence of Serbian Learners of L2 Spanish / Jovana Stanojević, An Vande Castele // *ЖЈ*. – 41 (2021), 129–144. | Resumen, Rezime

188. СТЕФАНОВИЋ, Тамара

Focus on Business English in Use / Tamara Stefanović, Ana Kažanegra-Veličković, Vanja Vukčević. – 7th ed. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2021. – 309. | ISBN 978-86-7169-479-7

189. СТЕФАНОВИЋ, Тамара

Focus on Everyday English in Use / Tamara Stefanović, Vanja Vukčević. – 6. izd. – Beograd : Beogradska akademija poslovnih i umetničkih strukovnih studija, 2021. – 274. | ISBN 978-86-7169-490-2

190. СТИПАНЧЕВИЋ, Ана

Methodik und Didaktik für Deutsch als Fremdsprache / Ana Stipančević. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 245. | ISBN 978-86-6065-686-7

191. СТОЈЧИЋ, Војкан

Улога приручника у развијању фонолошке компетенције код србофоних говорника модерног грчког као страног језика / Војкан Б. Стојичић, Антонина В. Костић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 331–342. | Summary

192. СУКНОВИЋ, Мина

Интеркултурна медијација у школама у Србији као део одговора на мигрантску кризу / Мина Сукновић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 315–332. | Summary

193. ТАТАР, Никола

Значај и импликације увођења активности превођења у силабусе енглеског језика као страног / Никола Татар, Милош Милисављевић // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 153–165. | Summary

194. ТОПАЛОВ, Јагода

Čitanje na stranom jeziku : uloga samoregulacije u razumevanju teksta / Jagoda Topalov. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 130. | ISBN 978-86-6065-648-5

195. ТОШИЋ, Тамара

Shaping Students' Identity Through EFL in Belgrade High Schools / Tamara P. Tošić // АФФ. – 33, 2 (2021), 113–133. | Summary

196. ТРАПЕЗЊИКОВА, Олга

Использование подкастов в обучении русскому языку как инославянскому / Ольга Александровна Трапезникова // Славистика. – 25, 2 (2021), 168–177. | Резиме

197. ТРБОЈЕВИЋ МИЛОШЕВИЋ, Ивана

Contrastive Pragmatics and Corpora : Toward Intercultural Studies / Ivana Trbojević Milošević // ПЈЛ. – 22 (2021), 7–20. | Резиме

198. ТРОПИНА, Ирина

Организација обућенија рускому језику као иностранному в дистанционном формате / Ирина Анатольевна Тропина, Елена Владимировна Черненко, Светлана Михайловна Дьяченко // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 46–53.

199. УШАКОВА, Александра

Преподавање руског језика као иностранног носитељам родствених славјанских језиков / Александра Павловна Ушакова, Светлана Александровна Шишкина // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 13–20. | Summary

200. ХВАН, Људмила

Реализација етнолингвистическог, линвокултурологическог, когнитивног подходов на занятиях по рускому језику на нефилологических отделениях в вузах Узбекистана / Людмила Борисовна Хван // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 124–129.

201. ХОЛКОМБ, Гаран

Eyes Open 4 : енглески језик за осми разред основне школе : приручник за наставнике / Garan Holcombe. – Београд : Klett, 2021. – 176. | ISBN 978-86-533-0716-5

202. ХУДАЈБЕРДИНА, Марина

Интеллект-карты как инструмент контроля на занятиях РКИ / Марина Ураловна Худайбердина, Екатерина Владимировна Зубкова, Кристина Валерьевна Пермякова // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 107–114.

203. ЦВЕТКОВИЋ, Тања

Upotreba udžbenika u učenju i nastavi stranog jezika nauke i struke u društveno-humanističkim naukama / Tanja Cvetković // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 181–189. | Summary

204. ЦРНОГОРАЦ СТАНИШЉЕВИЋ, Бојана

Вештина слушања и разумевања говора на енглеском језику као страном : проблеми и предлог решења / Бојана Црногорац Станишљевић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 277–291. | Summary

205. ШКОБО, Милена

Организација и спровођење онлајн језичког и онлајн књижевног курса на факултетима и у средњим школама у Србији / Милена З. Шкобо // Баштина. – 53 (2021), 93–110. | Summary

206. ШОРГИЋ, Ивана

Перцепција англицизама од стране студената комуникологије и новинарства и студентна англистика : психолингвистички приступ / Ивана Н. Шоргић, Никола М. Татар // PhM. – 13 (2021), 879–895. | Summary

207. ШОРГИЋ, Ивана

Stavovi studenata stranih filologija na Filozofskom fakultetu u Nišu : budući nastavnici stranog jezika o potrebama učenika stranog jezika / Ivana Šorgić, Jasmina Đorđević // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 137–152. | Summary

в) Учење српског као страног језика**208. АЛЕКСИЋ, Данило**

Аутоматска ексцерпција парова речи за учење изговора у настави српског као страног језика / Данило С. Алексић, Бранислава Б. Шандрих // СЈ. – 26 (2021), 567–584. | Summary + Прилог

209. БАБИЋ, Биљана

Unutarjezičke greške u nastavi srpskog jezika kao stranog / Biljana Babić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 325. | ISBN 978-86-6065-659-1

210. БАТАС, Ана

Место акцента у настави српског језика као страног / Ана Батас // Предавања 9/10. – 81–88.

211. ЈАНКОВИЋ, Невенка

Ставови наставника о функцији језика у билингвалној настави / Невенка В. Јанковић // PhM. – 13 (2021), 973–991. | Zusammenfassung

212. КИШ, Јелена

Step into Serbian 2 : Serbian for foreigners, intermediate = Srpski za strance, srednji / Jelena Kiš. – Beograd : Dom kulture Studentski grad, 2021. – 93. | ISBN 978-86-7933-161-8

– МАРКОВИЋ, Александра

О речницима за стране ученике као посебном лексикографском типу | Уп. 148.

213. МАРКОВИЋ, Горица

Прецедентни текстови и њихова примена у настави српског језика као страног / Горица Марковић // ППЈ. – 52 (2021), 223–240. | Summary

214. МИТИЋ, Ивана*

Употреба предлога у српском као нематерњем језику којим говоре ученици албанске националности / Ивана З. Митић, Марија М. Стефановић // Исходишта. – 2 (2016), 95–109. | Summary

215. НИКОЛИЋ, Милка

Лексичка негација у српском као страном језику : префикси негираних именица и придева / Милка В. Николић // Актуелна питања морфологије... – 243–263. | Summary

216. НИКОЛИЋ, Милка

Методички потенцијал филмова Душана Ковачевића у настави српског као страног језика / Милка В. Николић // Драмско стваралаштво Душана Ковачевића. – 267–287. | Summary

217. НИКОЛИЋ, Милка

Облици речи у српском као страном језику : методички потенцијал досадашњих истраживања / Милка В. Николић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 305–316. | Summary

218. НИКОЛИЋ, Милка

Садржаји о новијој српској историји у уџбеницима за српски као страни језик : на примеру уџбеника из Пољске и Бугарске / Милка В. Николић // СЈ. – 26 (2021), 517–531. | Summary

219. НИКОЛИЋ, Милка

Садржаји о *хлебу* у настави српског као страног језика : традиционална српска култура између глобализацијског мултикултурализма и гастрономског туризма / Милка Николић // Значај српског језика за очување српског... – 129–150. | Summary

220. НОВАКОВИЋ, Александар

Разврставајући тестови у настави српског језика као страног / Александар М. Новаковић, Никола М. Татар // Баштина. – 53 (2021), 125–139. | Summary

221. РАКОВИЋ, Марија

О стилистичким и синтаксичким карактеристикама текстова у уџбеницима српског као страног језика за Б ниво / Марија Раковић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 233–242. | Summary

222. СПАСИЋ, Наташа

Унапређивање писане комуникације студената српског као страног језика у административном функционалном стилу / Наташа Спасић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 243–260. | Summary

223. СРПСКИ с лакоћом : приручник за предаваче српског језика као страног / прир. Весна Ломпар. – 2. проширено изд. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2021. – 186. | ISBN 978-86-6153-599-4

224. СУДИМАЦ, Нина*

Најчешће грешке приликом усвајања српског језика као страног код студената румунске националности / Нина Љ. Судимац // Исходишта. – 5 (2019), 441–453. | Summary

г) Контрастивна и компаративна проучавања језика**225. АЈЏАНОВИЋ, Јелена**

Перифрастични изрази с глаголима кретања у српском и пољском језику / Јелена Ајџановић, Томаш Квока // ЗБМСФЛ. – 64, 2 (2021), 185–201. | Summary

226. АНДРИЋ, Едита

A magyar nyelv és a szerb nyelv lexéma összevető szóasszociációs vizsgálata / Andrić Edit // Susret kultura. – 29–46.

227. АНДРИЋ, Едита

A 'fehér' szín a magyarban és a szerbben / Andrić Edit // Četvrt veka beogradske hungarologije. – 3–33. | Резиме

228. АНДРИЋ, Едита

Expressing Antonymous Meanings in Hungarian and Serbian / Edita Andrić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 21–36. | Резиме

229. АНДРИЋ, Едита

Epistemička modalnost u srpskom i mađarskom jeziku / Dušanka Zvekić Dušanović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2019. – 237. / Едита Андрић // ЗбМССФЛ. – 64, 1 (2021), 188–194. | Приказ

230. БАЛЕК, Тијана

Морфосинтаксичке и прагматичке особине глагола *љубити(ся)* и *волеџи(се)* као експонената глагола са значењем позитивних осећања у руском и српском језику / Тијана И. Балек // PhM. – 13 (2021), 739–755. | Summary

231. БЕГЕНИШИЋ, Добрила

Категоријална обележја именица у немачком и српском језику и њихово представљање у вишејезичним стручним речницима / Добрила Л. Бегенишић // PhM. – 13 (2021), 527–540. | Zusammenfassung

232. БЕГЕНИШИЋ, Добрила

Semantisierung in den gedruckten Bildwörterbüchern der deutschen und der serbischen Sprache / Dobrila L. Begenišić // Филолог. – 23 (2021), 327–343. | Резиме

233. БЕНАКИО, Розана

Суфикс *-inat* в резыанском диалекте и его параллели в сербском и хорватском языках / Розанна Бенакьо // ЗбМСС. – 100 (2021), 247–261. | Резиме

234. БЈЕЛОШЕВИЋ, Сузана

Културолошко-комуникативни аспект проучавања пословица о *жени* у руском и српском језику / Сузана Бјелошевић // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 314–321. | Summary

235. БЛАГОЈЕВИЋ, Савка

Мање заступљени експоненти текстуалне конекције у научним чланцима енглеских и српских говорника : квалитативна и квантитативна анализа / Савка Благојевић // ГСЈ. – 19 (2021), 35–50. | Summary + Прилог

236. ВЕЉКОВИЋ, Маја

Логички субјекат у руским безличним реченицама и његови српски преводни еквиваленти / Маја Вељковић // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 167–179. | Резюме

237. ВИЛИЋ, Ивана

Le mouvement dans l'expression des relations spatiales en français et en serbe / Ivana Vilić // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 41–54. | Summary

238. ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Синтаксичко-семантичка анализа апсолутног датива у „Повести о минулим временима“ и његови преводи на савремени српски и руски језик / Вишња Б. Вишњевац // СЈ. – 26 (2021), 321–337. | Резюме

239. ВУЈИЋ, Јелена

Вишечлане лексичке јединице у енглеском и српском језику као место сусрета синтаксе и морфологије / Јелена Љ. Вујић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 945–968. | Summary

240. ВУЈОШЕВИЋ, Анђела

Епистемичка модалност у политичким интервјуима у немачким и српским медијима / Анђела Т. Вујошевић // Модалност у српском језику. – 243–257. | Zusammenfassung

241. ВУЈОШЕВИЋ, Анђела

Semantička analiza leksičkih sredstava za referenciju čina NATO bombardovanja 1999. godine u nemačkim i srpskim medijima / Anđela T. Vujošević // Филолог. – 24 (2021), 165–185. | Summary

242. ВУКАСОЈЕВИЋ, Сандра

Intonaciona obilježja iskaza sa upitnom riječju u engleskom jeziku / Sandra Vukasojević // O engleksom i srpskom... – 257–270. | Summary

243. ГЕОРГИЈЕВ, Ивана

Srpska i španska psovka : osnovna zapažanja o sličnostima i razlikama / Ivana Georgijev // Savremene tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji. – 73–86. | Resumen

244. ГЛУМАЦ, Дивна

Modalna značenja japanske kauzativne rečenice i njihova realizacija u srpskom jeziku / Divna D. Glumac // CJ. – 26 (2021), 339–355. | Summary

245. ДАРКОВИЋ, Љубица

Medijska slika kosovskog pitanja u anglofonim i srpskim medijima / Ljubica Darković // Filološki vidici 1. – 43–54.

246. ДИМИТРИЈЕВИЋ, Јована

O концепту *госпoйримсiво* у српском и француском језику / Јована Димитријевић, Анђела Васиљевић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 99–113. | Résumé

247. ДИМОВИЋ, Маријана

Родно неутралне заменице у енглеском језику и њихови преводни еквиваленти у српском / Маријана Димовић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 385–393. | Summary

248. ДОДИГ, Милана

L' itération passée et les effets stylistiques en français et en serbe / Milana Dodig, Tijana Ašić // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 203–221. | Резиме

249. ДРОБЊАК, Драгана

The Black and White Worlds in French, Spanish and Serbian Phraseology / Dragana Drobnyak, Snežana Gudurić, Ksenija Šulović // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 65–82. | Résumé

250. ЂОРЂЕВИЋ, Данијела

Маркери епистемичке модалности у научним радовима на енглеском и српском језику / Данијела Ђ. Ђорђевић, Тијана С. Весић Павловић // Модалност у српском језику. – 175–186. | Summary

251. ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

Kontaktno-kontrastivna proučavanja srpskog i mađarskog jezika : motivaciona modalnost u srpskom i mađarskom jeziku / Dušanka Zvekić-Dušanović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 477. | ISBN 978-86-6065-653-9

252. ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

O неким аспекатским алтернацијама у мађарском и српском језику / Душанка Звекић Душановић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 169–184. | Summary

253. ИВАНОВА, Ценка

Синтагматска организација лексема (колокација) као дистинктивно обележје код блискосродних језика : бугарског и српског / Ценка Иванова // 50 година Међународног славистичког центра. – 621–633. | Резюме

254. ЈОВАНОВИЋ, Владимир

Derivational Base Extension in English, Serbian and Bulgarian / Vladimir Ž. Jovanović // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 191–225. | Резиме

255. ЈОВАНОВИЋ, Владимир

Engleske slivenice i odgovarajući oblici u srpskom jeziku / Vladimir Ž. Jovanović // O engleskom i srpskom... – 111–128. | Summary

256. ЈОВАНОВИЋ, Иван

Les noms alternatifs de l'organe sexuel féminin en français et en serbe : aspect lexicosémantique / Ivan Jovanović // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 105–117. | Summary

257. ЈОВИЋ, Александра

Статус повратних (рефлексивних) заменица у граматицима руског и српског језика / Александра Јовић // Славистика. – 25, 2 (2021), 258–271. | Резюме

258. ЈОВИЋ, Емилија

Соматизми как часть фразеологической картины мира : на плане русского и сербского языков / Эмилија Г. Йович // Novo i tradicionalno u translologiji... – 348–356.

259. ЈОВИЋ, Емилија

Улога појмовне метафоре путовања у фразеологизацији лексеме *пути* на плану руског, српског и енглеског језика / Емилија Г. Јовић // PhM. – 13 (2021), 823–841. | Резюме

260. ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена

Модални суперлативи у српском и енглеском језику / Јелена М. Јосијевић // Модалност у српском језику. – 159–173. | Summary

261. ЈОЧИЋ, Јелена

Несинонимске лексичке варијанте компонената *чёрт* и *враг* у руским и српским фразеологизмима / Јелена Јочић // Славистика. – 25, 2 (2021), 138–156. | Резюме + Прилози

262. КАРАВЕСОВИЋ, Дејан

Remarks on the Nature of the Verb Phase Markers in English and Serbian / Dejan M. Karavesović // CJ. – 26 (2021), 389–405. | Резиме

263. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Асоцијативни речници као извор за истраживање транзиционих промена у руском и српском друштву краја XX и почетка XXI века / Ксенија Ј. Кончаревић, Јелена Б. Васовић Маројевић // Филолог. – 23 (2021), 58–93. | Summary

264. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

О неким руским и српским фразеологизмима инспирисаним хагиографско-хеортолошким предањем православне цркве / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 25, 2 (2021), 26–40. | Резюме

265. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Руске и српске паремиије инспирисане хагиографско-хеортолошким предањем православне цркве / Ксенија Ј. Кончаревић // ФП. – 48, 1 (2021), 83–96. | Резюме

266. КРИЈЕЗИ, Мерима

Фразеологизми с бројем *ду/два* у савременом албанском и српском језику / Мерима Х. Кријези, Предраг Ј. Мутавић // CJ. – 26 (2021), 439–453. | Summary

267. КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Теоријски, методолошки и практични аспекти састављања „Енглеско-српског речника назива за боје“ / Сања М. Кример Габоровић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1033–1062. | Summary

268. КРЊАИЋ ЦЕКИЋ, Нада

Употреба пасива у научној и стручној литератури / Нада Крњаић-Цекић // Преводац. – 40, 3/4 (2021), 35–40. | Zusammenfassung

269. ЛАЗАРЕВИЋ, Радмила

I suffissi detoponimici nelle lingue italiana e serba / Radmila Lazarević // Italica Belgradensia. – 1 (2021), 89–102. | Summary

270. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Prepoznavanje i imenovanje boja u engleskom i srpskom jeziku / Sanja Krimer-Gaborović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2019. – 351. / Ивана Лазич Коњик // ЈФ. – 77, 1 (2021), 271–281. | Приказ | Уп. 325.

271. ЛАЗОР, Зденко

Лингвокултуролошки концепт *кућа* у руском, русинском и српском језику / Лазор Зденко // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 283–292. | Summary

272. ЛАЧОКОВА, Ана Маргарета

Cenný príspevok k frazeologickým výskumom : Somatická frazeológia v slovenčine a srbsčine / Jasna Uhláriková. – Nový Sad: Filozofická fakulta, 2021. – 173. / Anna Margaréta Lačoková // ГФФНС. – 46, 2 (2021), 251–254. | Приказ | Уп. 320.

273. ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Десупстантивни глаголи мотивисани називима животиња : на материјалу руског и српског језика / Јелена Б. Лепојевић // СЈ. – 26 (2021), 147–161. | Резюме

274. ЛЕХИСТЕ, Илсе

A Comparison of Vuk's Deseterac with Lönnrot's Kalevala Verse / Ilse Lehiste // Вук у Тршићу. – 117–123.

275. ЛУЦА, Марилена Феличија*

Gender and Identity in the Slovak and Serbian Phraseology / Marilena Felicia Luță // Исходишта. – 6 (2020), 335–347. | Resumé

276. МАКИШОВА, Ана

Slovenský jazyk v kontakte so srbským v oblasti médií / Anna Makišová // Slovakistické výskumu. – 25–38. | Резиме, Summary

277. МАРИЋ, Биљана

Каузалне конструкције *с + генитив* у руском у поређењу са српским у контексту језичке слике света / Биљана Ж. Марић, Драгана М. Керкез // Филолог. – 23 (2021), 94–113. | Summary

278. МАРЧЕТА, Јована

The Concept of *Fruit* in French, Italian and Serbian Phraseology / Jovana Marčeta // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 331–346. | Резиме

279. МАРЧЕТА, Јована

Храна у француској, италијанској и српској фразеологији / Јована Марчета. – Београд : Задужбина Андрејевић, 2021. – 101. – (Библиотека Dissertatio ; 386) | ISBN 978-86-525-0401-5

280. МИЈОВИЋ, Софија

Придеви са значењем деонтичке модалности у немачком језику и њихови еквиваленти у српском језику / Софија И. Мијовић // Модалност у српском језику. – 219–230. | Zusammenfassung

281. МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

Aspect and Aktionsart of Secondary Aspectual Verbs in Serbian / Nataša Milivojević // ГФФНС. – 46, 2 (2021), 65–80. | Резиме

282. МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

The Event-Cancelling Semantics of the English Aspectualizer *Start* and its Serbian Equivalent *krenuti* / Nataša Milivojević // ГФФНС. – 46, 1 (2021), 31–46. | Rezime

283. МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

Contrasting the Semantics of Emission Verbs in English and Serbian / Nataša Milivojević // Susret kultura. – 293–307.

284. МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

Semantika i sintaksa glagolske fraze u engleskom i srpskom jeziku / Nataša Milivojević. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 208. | ISBN 978-86-6065-679-9

285. МИЛИЋ, Мира

„Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina“ : problemi i rešenja / MIRA M. Milić, Olga V. Panić Kavgić, Aleksandra S. Kardoš // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1063–1080. | Summary

286. МИЉАКОВИЋ, Милорад

Глагољне лексеме с приставком *раз-* в руском языке и их переводне еквиваленте в сербском и английском языках / Милорад Миљаковић // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 383–404. | Резиме

287. МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Česká a srbská frazeologie : na cestě ke dvojjazyčnému frazeologickému slovníku / Snežana Popovićová. – Praha : Karolinum, 2020. – 206. / Катарина Митрићевић Штепанек // Славистика. – 25, 2 (2021), 334–338. | Приказ

288. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Pragmatička komponenta u sintaksi / Biljana Mišić Ilić // O engleskom i srpskom... – 175–190. | Summary

289. МУТАВИЋИЋ, Предраг

О библијским фразеологизмима са ономастичком компонентом у савременом албанском и српском језику / Предраг Мутавић, Мерима Кријежи // Славистика. – 25, 1 (2021), 298–311. | Резиме

290. НИКОЛИЋ, Александар

Kontrastivna i konceptualna analiza nemačkih i srpskih frazeologizama sa komponentom *Tür/vrata* / Aleksandar S. Nikolić // Филолог. – 24 (2021), 186–201. | Summary

291. НИНКОВИЋ, Лена

Pojam *majke* kao podležna metafora u srpskom i engleskom jeziku / Lena Ninković // Filološki vidici 1. – 127–142.

292. НОВАКОВ, Предраг

English Multi-Word Motion Verbs with *Come*, *Fall* and *Walk*, and Their Serbian Equivalents / Predrag Novakov // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 421–436. | Резиме

293. НОВАКОВ, Предраг

Temporalna dimenzija u engleskom prezent perfektu i njegovim srpskim ekvivalentima / Predrag Novakov // O engleskom i srpskom... – 191–204. | Summary

294. ОБУЋИНА, Предраг

Екстрарелацијска и интрарелацијска функција граматичких категорија : на примеру дуалских и њима сродних конструкција у горњолужичкосрпском, пољском и српском језику / Предраг М. Обућина // СЈ. – 26 (2021), 283–302. | Summary

295. ОПАЧИЋ, Марија

Принцип локализације и проучавање социјативних значења у руском и српском језику / Марија М. Опачић // Филолог. – 23 (2021), 188–210. | Summary

296. ПАНЕВОВА, Јармила

K vybraným typům deverbativních adjektiv v češtině : v porovnání s ruštinou / Jarmila Panevová // ЗМСС. – 100 (2021), 205–218. | Резиме + Прилога

297. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Interrelation between Cooperativeness and Politeness in Disagreeing with the Interlocutor in an American and a Serbian Film / Olga Panić Kavgić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 437–452. | Резиме

298. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Teniska terminologija na engleskom i srpskom jeziku : strukturni, semantički i prevodni aspekti / Olga Panić Kavgić // ГФФНС. – 46, 1 (2021), 47–73. | Summary

299. ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

О *іријаїе.љу* у словачкој и српској језичкој слици света / Стефана Пауновић Родић // Славистика. – 25, 2 (2021), 93–106. | Резюме

300. ПОПОВИЋ, Наташа

Sur les prépositions françaises *de* et *par* dans les constructions à sens causal et leurs équivalents en serbe / Nataša Popović // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 469–484. | Резиме

301. ПОПОВИЋ, Снежана

Когнитивни приступ у проучавању руских и српских фразеологизама на примјеру руско-српског фразеолошког рјечника / Снежана Поповић // Novo i tradicionalno u translatoLOGIJI... – 300–307. | Summary

302. ПОПОВИЋ, Снежана

Појам моноколокабилности и периферија језика / Снежана Поповић // Славистика. – 25, 2 (2021), 70–81. | Summary

303. РАДИЋ ДУГОЊИЋ, Милана

Љубав : реч, концепт, митологема : на материјалу романа „Сеобе“ Милоша Црњанског и његовог руског превода / Милана Радић-Дугоњић // 50 година Међународног славистичког центра. – 597–608. | Резюме

304. РАДОВАНОВИЋ, Александра

Модалност у језику туризма : анализа веб-сајтова бањских дестинација на енглеском и српском језику / Александра М. Радовановић // Модалност у српском језику. – 187–201. | Summary

305. РАДОЈЕВИЋ, Дуња

Комуникациона култура као предмет конфронтационих руско-српских истраживања / Дуња Радојевић // Славистика. – 25, 2 (2021), 272–284. | Резюме

306. РАДОЈЧИЋ, Ружица

Лингвистичке карактеристике руског и српског дипломатског дискурса / Ружица Радојчић // Славистика. – 25, 2 (2021), 107–114. | Резюме

307. РАНЧИЋ, Оливера

Аблативност и адлативност глагола *ићи* у српском и немачком језику / Оливера Б. Ранчић // Модалност у српском језику. – 231–242. | Summary

308. СЕДЕР, Ружица

Constructions implicites à sens concessif en français et en italien et leurs équivalents en serbe / Ružica Seder // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 557–570. | Summary

309. СЕДЕР, Ружица

О експлетивној негасији у француском, италијанском и српском језику / Ružica Seder // ГФФНС. – 46, 2 (2021), 157–172. | Résumé

310. СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Преглед контрастивних истраживања српског и шпанског језика у другој деценији XXI века / Ирена М. Селаковић // АФФ. – 33, 1 (2021), 129–157. | Summary

311. СТАМЕНКОВИЋ, Катарина

Die Komponente *Magen / želudac* in deutschen und serbischen Phraseologismen / Katarina Z. Stamenković // PhM. – 13 (2021), 807–821. | Резиме

312. СТАНКОВИЋ, Богољуб

Стилистичке информације у речницима српског и руског језика / Богољуб Станковић // 50 година Међународног славистичког центра. – 661–671. | Резюме

313. СТАНКОВИЋ, Селена

De la sémantique du pronom personnel de la 2e personne du pluriel en français et en serbe / Selena M. Stanković // PhM. – 13 (2021), 463–483. | Резиме

314. СТАНКОВИЋ, Селена

Sur quelques valeurs sémantiques du pronom personnel de la 2e personne du pluriel en français et en serbe / Selena Stanković // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 87–103. | Summary

315. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Generic Sentences in Serbian in Comparison with French / Veran Stanojević, Ljubica Đurić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 603–615. | Résumé

316. СУБАНОВИЋ, Катарина

Енглески фразни глаголи са партикулом *off* и њихови српски преводни еквиваленти : аспект и акционсарт / Катарина Субановић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 217–231. | Summary

317. ТЕРЗИЋ, Богдан

Један тип руских суфиксоидалних сложеница у терминолошкој функцији и њихово транспонување на српскохрватски језик / Богдан Терзић // 50 година Међународног славистичког центра. – 477–484. | Резюме

318. ТРИЧКОВСКА, Јелена

Infinitiv u srpskom i mađarskom jeziku / Jelena R. Tričkovska // Četvrt veka beogradske hungarologije. – 138–155. | Összefoglaló

319. ТРНАВАЦ, Радослава

О улози природног семантичког метајезика у дефинисању значења културолошког концепта *мерак* (срп.), *кајф* (рус.) (*задовољство*) и *инаиј* (срп.) / Радослава М. Трнавац // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 845–861. | Summary

320. УХЛАРИКОВА, Јасна

Somatická frazeológia v slovenčine a srbčine / Jasna Uhláriková. – Nový Sad: Filozofická fakulta, 2021. – 173. | Уп. 272.

321. ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Pojmovna metafora i metonimija u teoriji i praksi / Sonja Filipović Kovačević. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 263. | ISBN 978-86-6065-669-0

322. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Kritički osvrt na definisanje značenja u „Englesko-srpskom kontrastivnom rečniku sinonima“ / Ana Halas Popović // ГФФНС. – 46, 1 (2021), 77–92. | Summary + Prilog

323. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Метафоре у семантици придева из домена чврстоће у енглеском и српском / Ана Халас Поповић // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 147–169. | Summary

324. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Obrada višeznačnosti u jednojezičnim opštim rečnicima engleskog i srpskog jezika / Ана Халас Поповић // О енглеском и српском... – 97–109. | Summary

325. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Prepoznavanje i imenovanje boja u engleskom i srpskom jeziku / Sanja Krimer-Gaborović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2019. – 351. – (Edicija E-disertacija ; 20) / Ана Халас Поповић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 273–278. | Приказ | Уп. 270.

326. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Семантичке структуре глагола *play* и *играћи* из угла теорије прототипа и њихов речнички приказ / Ана Б. Халас Поповић // ЗбФФП. – 51, 4 (2021), 69–87. | Summary

327. ЧОЛИЋ, Данијела

Културноисторијски аспекти и симболика *зелене* боје у немачким, енглеским и српским фразеологизмима / Данијела Н. Чолић, Младен В. Томић // АФФ. – 33, 1 (2021), 83–99. | Summary

328. ШАПИЋ, Јулија

О пространственных фрагментизаторах в функции временной локализации / Юлия Л. Шапич // ЈФ. – 77, 1 (2021), 111–125. | Резиме, Summary

329. ШАПИЋ, Јулија

О скрытом в *глубине* : *глубина* как элемент понятийной метафоры : русско-сербская параллель / Юлия Шапич // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 171–182. | Резиме

IV. Прасловенски језик, словенска језичка заједница и посебна питања појединих словенских језика

а) Етимологија, прасловенски језик, словенска језичка заједница

330. ВАРБОТ, Жана

К етимологии слав. *šatriti/*šatрати/*šetriti / Жанна Варбот // ЗбМСС. – 100 (2021), 109–114. | Резиме

331. ГАЛИС, Арне

Ознаке за *сличносћ* и *једнакосћ* у словенским језицима и појмови (представе) на којима се оне заснивају : у компаративном расветљењу / Арне Галис // 50 година Међународног славистичког центра. – 581–585. | Zusammenfassung

332. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Статус атрибутива међу одредбама у словенским језицима / Милош Ковачевић // 50 година Међународног славистичког центра. – 553–569. | Summary

333. КРЕЧМЕР, Ана

Нека размишљања о словенском глаголу : типолошки приступ / Ана Кречмер // ЈФ. – 77, 1 (2021), 75–96. | Резюме, Summary

334. КРЕЧМЕР, Ана

О феномену тзв. *Pax Slavia Orthodoxa* у контексту историје словенских стандардних језика / Ана Кречмер // 50 година Међународног славистичког центра. – 203–213.

– ЛУБАШ, Владислав

Актуелни покушаји нормирања говорне врсте језика у српском и у другим словенским језицима | Уп. 508.

– МАРЕШ, Франтишек Вацлав

Вукова ћирилица у целосној слици развоја словенских система | Уп. 1085.

335. МАРИЋ, Биљана

Славянская дърыватаграфија / нав. рэд. А. А. Лукашанец. – Мінск : Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа, Беларускі камітэт славістаў, Камісія па славянскім словаўтварэнні пры Міжнародным камітэце славістаў, 2020. – 362. / Биљана Ж. Марић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 237–243. | Приказ

336. МАРЉЕВИЋ, Радмило

Конкурэнција језичких средстава и динамика језичког развоја / Радмило Маројевић // 50 година Међународног славистичког центра. – 485–493. | Summary

337. МАРТИ, Роланд

Очување ћирило-методијевске традиције / Роланд Марти // 50 година Међународног славистичког центра. – 135–149. | Zusammenfassung

338. НОРМАН, Борис

Результат сотрудничества российских и японских славистов : Грамматика в обществе, общество в грамматике : исследования по нормативной грамматике славянских языков / ред. М. Номати, С. Киёсава. – Москва : Издательский дом ЯСК, 2021. – 304. – (Studia philologica) / Борис Юстинович Норман // Славистика. – 25, 2 (2021), 306–312. | Приказ

339. ПИПЕР, Предраг

Словенство и савремени свет / Предраг Пипер // ЗбМСС. – 100 (2021), 15–39. | Резиме

340. САВИН, Драгана

„Говори општесловенског језика“ Димитрија Ђуровића / Драгана Савин // Славистика. – 25, 2 (2021), 239–257. | Резюме

341. ТОЛСТОЈ, Светлана

К проблеме синонимији в праславянској лексике / Светлана М. Толстая // ЗбМСС. – 100 (2021), 43–59. | Резиме

342. УПОТРЕБА ћирилице у јавном простору (службена и јавна употреба ћирилице) : Округли сто одржан 12. IX 2019. на 49. научном скупу слависта у Вукове дане / ур. Александар Милановић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2021. – 142. | ISBN 978-86-6153-655-7 | Уп. 343.

343. ЦВИЈОВИЋ, Драгана

Употреба ћирилице у јавном простору (службена и јавна употреба ћирилице) : Округли сто одржан 12. IX 2019. на 49. научном скупу слависта у Вукове дане / ур. Александар Милановић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2021. – 142. / Драгана Ј. Цвијовић // НЈ. – 52, 2 (2021), 99–102. | Приказ | Уп. 342.

344. ЧЕРНИШЕВА, Маргарита

Научные разработки Комиссии по лексикологии и лексикографии при Международном комитете славистов (МКС) / Маргарита Ивановна Чернышева // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 51–64. | Summary

345. ШАЛАЈЕВА, Татјана

К вопросу о семантике и дериватах праслав. **korъ* / Татјана В. Шалаева // Филолог. – 23 (2021), 150–162. | Резиме + Прилог

б) Источнословенски језици**– БАЈОВИЋ, Јелена**

Фразеологија Његошевог „Шћепана Малог“ : стални епитети као одраз језичке слике света : српско-руске паралеле | Уп. 35.

Фразеологија Његошевог „Шћепана Малог“ у словенском контексту : прилог питању о превођењу непреводивог | Уп. 36.

346. БАЛЕК, Тијана

Аспектуалност, теорија фазне парадигматике и друге сродне категорије у контексту имплицитне морфологије : Имплицитная аспектология русского глагола / Е. Я. Титаренко. – Сим-ферополь : ИТ «АРИАЛ», 2019. – 324. / Тијана И. Балек // Филолог. – 24 (2021), 435–442. | Приказ

– БАЛЕК, Тијана

Морфосинтаксичке и прагматичке особине глагола *любить(ся)* и *волеѝи(се)* као експонената глагола са значењем позитивних осећања у руском и српском језику | Уп. 230.

347. БАЛЕК, Тијана

О лексичкој каритивности репрезентованој глаголима и граматикализацији партиципаната у руском језику / Тијана Балек // Славистика. – 25, 2 (2021), 82–92. | Резюме

– БЈЕЛОШЕВИЋ, Сузана

Културолошко-комуникативни аспект проучавања пословица о *жени* у руском и српском језику | Уп. 234.

– ВЕЉКОВИЋ, Маја

Логички субјекат у руским безличним реченицама и његови српски преводни еквиваленти | Уп. 236.

348. ВИШЊЕВАЦ, Вишња

О конгруенцији староруских збирних именица у „Повести о минулим временима“ / Вишња Б. Вишњевац // Филолог. – 23 (2021), 163–187. | Summary

– ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Синтаксичко-семантичка анализа апсолутног датива у „Повести о минулим временима“ и његови преводи на савремени српски и руски језик | Уп. 238.

– ГАЉЦОВА, Јелена

Деньги и проценты в переводах на французский язык «Записок из подполья» Ф. М. Достоевского : вопросы экономики, этики и эротики | Уп. 1152.

349. ГОЛИКОВА, Татјана

Цифровая эпоха : новые типы межличностных отношений : по материалам лингвокультурологического словаря заимствований русского языка / Татьяна Александровна Голикова // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 151–159. | Summary

– ГОЛУШИН, Иван

Еще раз к вопросу о переводе диминутива с русского языка на сербский | Уп. 38.

350. ГОЉАК, Светлана

Тирилица и латиница у Белорусији : историја и савремено стање / Светлана Гољак // Употреба ћирилице у јавном простору. – 45–53. | Резюме

351. ГРЕЧКО, Валериј

Семиотика пространства в рассказе Чехова „Скрипка Ротшильда“ : несколько интертекстуальных параллелей / Валерий Гречко // ЗбМСС. – 100 (2021), 371–388. | Резиме

– ЂОКИЋ, Емилија

Анализа неколиких превода песме „Выткался на озере алый свет зари“ Сергеја Јесењина на српскохрватски језик | Уп. 40.

352. ЖОЛКОВСКИ, Александар

Секс в рамках – 2021 / Александар Жолковский // ЗбМСС. – 100 (2021), 761–780. | Резиме

353. ЗАХЊИТКО, Анатолиј

Гуцуљска дијалектна лексика та фраземика в украинській художній мові. Словник : у 2-у т. / від. Ред. Василь Грещук. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019–2020. – 584, 468. / Анатолиј Загнітко // Славистика. – 25, 1 (2021), 340–352. | Приказ

354. ЗАХЊИТКО, Анатолиј

Прийменниково-просторова семантика в сучасних інтерпретаціях : граматичний і лексикографічний виміри / Анатолиј Загнітко // ЗбМСС. – 100 (2021), 169–186. | Резиме

355. ИВАНОВИЋ, Милена

Аспектуальні категорії українського дієслова / Світлана Соколова. – Київ : Книг-плюс, 2021. – 224. / Милена Ивановић // Славистика. – 25, 2 (2021), 330–333. | Приказ

356. ИЛИЋ, Нина

The Ethnolinguistic Vitality of Ruthenians in Vojvodina / Nina Ilić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 151–170. | Резиме

357. ЈАНКОВИЋ, Никола

„Опыт введения новых русских литеръ“ као покушај увођења латинице у руски језик / Никола Јанковић // Славистика. – 25, 2 (2021), 157–167. | Резюме

358. ЈЕСАКОВА, Марија

Русская культура в системе подготовки специалистов по переводу и межкультурной коммуникации / Мария Николаевна Есакова, Юлия Николаевна Кольцова, Элефтериос Харацидис // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 173–179. | Summary

– ЈОВИЋ, Александра

Статус повратних (рефлексивних) заменица у граматикама рускога и српског језика | Уп. 257.

– ЈОВИЋ, Емилија

О особеностима технике превођења соматских фразеологизама са руског на српски језик | Уп. 47.

Соматизми как часть фразеологической картины мира : на плане русского и сербского языков | Уп. 258.

Улога појмовне метафоре путовања у фразеологизацији лексеме *јуић* на плану руског, српског и енглеског језика | Уп. 259.

359. ЈОРДАНИДИ, Софија

Перспективы создания историко-словообразовательного словаря русских морфем в контексте исторической лексикологии и лексикографии / Софья Ивановна Иорданиди // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 409–422. | Резиме

360. ЈОФЕ, Денис

К вопросу о перформативной многозначности русского мата / Денис Иоффе // ЗбМСС. – 100 (2021), 781–812. | Резиме

– ЈОЧИЋ, Јелена

Несинонимске лексичке варијанте компонената *чѐрт* и *враг* у руским и српским фразеологизмима | Уп. 261.

361. КАБАКОВА, Галина

Дорожная еда в терминологии и традиционных представлениях конца XIX – начала XXI века / Галина Кабакова // ЗбМСС. – 100 (2021), 157–168. | Резиме

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Асоцијативни реченици као извор за истраживање транзиционих промена у руском и српском друштву краја XX и почетка XXI века | Уп. 263.

О неким руским и српским фразеологизмима инспирисаним хагиографско-хеортолошким предањем православне цркве | Уп. 264.

Руске и српске паремије инспирисане хагиографско-хеортолошким предањем православне цркве | Уп. 265.

362. КУРЕШЕВИЋ, Марина

История языка русской письменности, I и II том / Виктор Маркович Живов. – Москва : Университет Дмитрия Пожарского, 2017. – 1285. / Марина Курешевић, Сања Петровић // ЗБМСФЛ. – 64, 2 (2021), 223–243. | Приказ

363. КУРУШИН, Дмитриј

Волонтерский словарь как инструмент внутриязыкового перевода / Дмитрий Данилович Курушин // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 322–329. | Summary

– ЛАЗОР, Зденко

Лингвокултуролошки концепт *кућа* у руском, русинском и српском језику | Уп. 271.

– ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Десупстантивни глаголи мотивисани називима животиња : на материјалу руског и српског језика | Уп. 273.

364. ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Творбени поступци за грађење сложених речи у руском језику : са освртом на српске еквиваленте / Јелена Лепојевић. – Ниш : Филозофски факултет, 2021. – 126. | ISBN 978-86-7379-566-9

365. МАЛИШЕВА, Ирина

Израда „Речника руског језика 18. века“ у данашње време / Ирина Алексејевна Малишева, Александар Иванович Соколов // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 461–475. | Summary

– МАРИЋ, Биљана

Каузалне конструкције *с + генијтив* у руском у поређењу са српским у контексту језичке слике света | Уп. 277.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Поема „Дванадцать“ (Дванаест) Александра Блока по други пут међу Србима : лингвистика : поезика, многозначност : једнозначност | Уп. 50.

Први песник руског Сребрног века и поема „Дванаест“ као симбол размеђа епоха | Уп. 51.

Руски еквивалент српског епског десетерца : метричке константе и ритмичке доминанте превода „Луче микроkozма“ Иље Числова | Уп. 52.

366. МАСЛОВА, Алина

Репрезентација умствених способности човека у руских говорима : на материјале руских говорима Мордовије / Алина Ју. Маслова, Татјана И. Мочалова // ЗБМСС. – 99 (2021), 383–397. | Резиме

367. МАТОЧКИНА, Ана

Глаголы периферийной зоны синонимического ряда межличностный контакт : подстрекательство, наущение : семантика и функционирование / Анна Евгеньевна Маточкина // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 337–343. | Summary

368. МЕРЛИН, Валериј

Моцарт-шмоцарт и прочий Мандельштам : семантический ореол и фонетический шум / Валерий Мерлин // ЗБМСС. – 99 (2021), 231–249. | Резиме

369. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Языковые категории в сознании и творчестве русского поэта / Борис Норман. – Берлин : Peter Lang, 2020. – 156. – (Trier Studien zur Slawistik ; 7) / Стефан Д. Милошевић // Славистика. – 25, 2 (2021), 313–317. | Приказ

370. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Стилистички анализ в медиалингвистике / Лиља Рашидовна Дускаева. – Москва: Флинта, 2019. – 340; Медиалингвистика славјанских страна / науч. ред. Лиља Рашидовна Дускаева, отв. ред. Любовь Юрьевна Иванова. – Москва : Флинта, 2020. – 464. / Стефан Милошевић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 266–272. | Приказ

– МИЉАКОВИЋ, Милорад

Глагољне лексеми с приставком *раз-* в руском језику и их преводне еквиваленти в српском и енглеском језицима | Уп. 286.

371. НЕСТЕРОВА, Наталија

«Книжка с картинкама и разговорима», или о новој руској «Алисе» в преводу Е. Кљоева / Наталья Михайловна Нестерова, Ольга Владимировна Соболева // *Novo i tradicionalno u translatologiji...* – 160–172. | Summary

372. НОВАК, Марија

Електронни речник полонизма в руском језику XIV–XVII вв. : функције историко-културних коментарија / Марија Олеговна Новак, Јана Андреевна Пенькова // *Лексикографија и лексикологија у светлу...* – 393–408. | Summary

373. НОВАК, Олга

Ћирилица и латиница у украјинском правопису : историјски и савремени преглед / Олга Н. Новак // *Употреба ћирилице у јавном простору.* – 39–44. | Резиме

374. НОРМАН, Борис

К проблеме феминитива : објективна реалност, језичка слика света и метајезичка процена / Борис Норман // *ЗБМСС.* – 100 (2021), 231–246. | Резиме

– ОПАЧИЋ, Марија

Принцип локализације и проучавање социјативних значења у руском и српском језику | Уп. 295.

– ПАНЕВОВА, Јармила

К *vybraným typům deverbativních adjektiv v češtině : v porovnání s ruštinou* | Уп. 296.

375. ПЕТРОВА, Зоја

Интерактивни речник компаративних тропа руској литератури : могућности коришћења в филолошким истраживањима / Зоја Јурјевна Петрова, Наталија Александровна Ребецкаја, Наталија Александровна Фатеева // *Лексикографија и лексикологија у светлу...* – 785–801. | Summary

376. ПИЉШЧИКОВ, Игор

Руски мат : вчера, данас, сутра / Игор Пилшчиков, Денис Иоффе // *ЗБМСС.* – 100 (2021), 691–707. | Резиме

377. ПИЉШЧИКОВ, Игор

Руски мат : што ми о њему знамо? : о пореклу и функцијама руској вулгарној грамматици / Игор Пилшчиков // *ЗБМСС.* – 100 (2021), 709–760. | Резиме

378. ПЛУНГЈАН, Владимир

Геометрија руског словоизмењивања : о традиционним и нетрадиционним таблицама склонивања / Владимир Плунгјан // *ЗБМСС.* – 100 (2021), 187–203. | Резиме

379. ПОПОВИЋ, Драгана

Језик као извор и поље креативности : социалингвистичка анализа у области руске дериватологије / Драгана Поповић, Милорад Миљковић // *Susret kultura.* – 325–337.

– ПОПОВИЋ, Снежана

Когнитивни приступ у проучавању руских и српских фразеологизма на примјеру руско-српског фразеолошког рјечника | Уп. 301.

– РАДИЋ ДУГОЊИЋ, Милана

Љубав : реч, концепт, митологема : на материјалу романа „Сеобе“ Милоша Црњанског и његовог руског превода | Уп. 303.

– РАДОЈЕВИЋ, Дуња

Комуникациона култура као предмет конфронтационих руско-српских истраживања | Уп. 305.

380. РАДОЈЧИЋ, Драгана

Лингвистичке и лингвокултуролошке компетенције изасланика одбране у русофоној средини / Драгана Радојчић // Славистика. – 25, 2 (2021), 211–218. | Резюме

– РАДОЈЧИЋ, Ружица

Лингвистичке карактеристике руског и српског дипломатског дискурса | Уп. 306.

381. РАМАЧ, Јанко

Початки кирилскеј писменосци Руснацох у Бачки и Срме од половки XVIII по половку XIX века / Јанко Рамач // Славистика. – 25, 2 (2021), 13–25. | Summary

382. СОКОЛОВА, Олга

Императив *даёшь* как маркер интенсификации иллюкутивной силы в советском политическом дискурсе / Ольга Соколова // 36МСС. – 99 (2021), 265–291. | Резиме

– СТАНКОВИЋ, Богољуб

Стилистичке информације у речницима српског и руског језика | Уп. 312.

383. СТОЈИЧЕВИЋ, Ирина

Вопросы перевода фрагментов текста с скрытыми контекстами с сербского на русский язык / Ирина Израилевна Стойичевич // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 189–196. | Summary

384. ТАРАСОВА, Лариса

Перевод названий новых российских профессий 21 века с английского языка на русский язык / Лариса Владимировна Тарасова, Инна Борисовна Гецкина // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 220–226.

– ТЕРЗИЋ, Богдан

Један тип руских суфиксоидалних сложеница у терминолошкој функцији и њихово транспоновање на српскохрватски језик | Уп. 317.

385. ТИХОМИРОВА, Ана

The Analysis of The MT Errors in the E-Commerce Discourse and Their Influence on the Customers / Anna Tikhomirova // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 293–299.

386. ТЈАПКО, Галина

Руска азбука јуче и данас / Галина Г. Тјапко // Употреба ћирилице у јавном простору. – 23–35. | Резюме

387. ТРНАВАЦ, Радослава

Класификација вредносног система новинског дискурса о епидемији коронавируса у руском језику / Радослава Трнавац // 36МСФЛ. – 64, 1 (2021), 131–146. | Summary

– ТРНАВАЦ, Радослава

О улози природног семантичког метајезика у дефинисању значења културолошког концепта *мерак* (срп.), *кайф* (рус.) (*задовольство*) и *инай* (срп.) | Уп. 319.

388. ТУРСИНМУРАТОВ, Шукурула

Каракалпакское переводоведение на стыке XX–XXI веков : на примере творчества поэта-переводчика Марата Карабаева / Шукурулла Мадреймович Турсинмуратов // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 357–363. | Summary

389. УСПЕНСКИ, Борис

Слово *царь* в истории русской письменности / Борис Успенский // 36МСС. – 100 (2021), 61–76. | Резиме

390. ФЕЈСА, Михајло

Правопис руского јазика з правописним словником / Михајло Фејса, Гелена Медеши. – Нови Сад : Завод за културу войводјанских Руснацох : Филозофски факултет : Друштво за руски јазик, литературу и културу, 2021. – 260. | ISBN 978-86-89945-29-4

391. ФЕЈСА, Михајло

Turkisms in the Ruthenian Language / Mihajlo Fejsa // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 83–99. | Résumé

– ЧОВИЋ, Бранимир

О границама преводљивости | Уп. 71.

392. ЧОВИЋ, Лариса

Эргонимы с русскими реалиями Сербии и Республики Сербской и способы их передачи на сербский язык / Лариса Ивановна Чович // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 180–188. | Summary

393. ФЕШЧЕНКО, Владимир

Creatio ex lingua : параметры языковых новаций в художественных и научных текстах эпохи русского авангарда / Владимир Фещенко // 36МСС. – 100 (2021), 405–425. | Резиме

– ШАПИЋ, Јулија

О пространственных фрагментизаторах в функции временной локализации | Уп. 328.

О скрытом в *глубине* : *глубина* как элемент понятийной метафоры : русско-сербская параллель | Уп. 329.

394. ШЕСТАКОВА, Лариса

Проблемы стилистического описания лексики в современном толковом словаре русского языка / Лариса Леонидовна Шестакова, Анна Сергеевна Кулева // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 139–154. | Summary

в) Западнословенски језици**– АЈЦАНОВИЋ, Јелена**

Перифрастични изрази с глаголима кретања у српском и пољском језику | Уп. 225.

– BIBLIOGRAFIA jazykovedných príspevkov vojvodinskej slovakistiky : 1961–2021. | Уп. 1201.

395. ГРОХОВСКИ, Маћеј

Szyk leksemów homonimicznych o postaci *jak* / Maciej Grochowski // 36МСС. – 100 (2021), 219–229. | Резиме

396. ЗВАЛЕНА, Елеонора

Žánrová charakteristika biblickej ságy v priestore slovenskej lingvoštylistiky / Eleonóra L. Zvalená // 36JKФФНС. – 11 (2021), 101–111. | Summary

397. ЗВАЛЕНА, Елеонора

Tvorivé písanie vo vyučovaní slovenčiny ako materinského jazyka na Univerzite v Novom Sade / Eleonóra Zvalená // Славистика. – 25, 2 (2021), 178–187. | Rezime

398. КОВАЛСКИ, Павел

Hierarchiczność w opisie słowotwórczym : wybrane problemy / Paweł Kowalski // ЈФ. – 77, 2 (2021), 61–74. | Резиме, Summary

- **ЛУЦА, Марилена Фелчија***
Gender and Identity in the Slovak and Serbian Phraseology | Уп. 275.
- 399. МАКИШОВА, Ана**
Jazykové prejavy v hovorených médiách vo Vojvodine / Anna Makišová // Славистика. – 25, 2 (2021), 201–210. | Rezime
- 400. МАКИШОВА, Ана**
Primárne predložky v spisovnej slovenčine a vplyv srbského jazyka / Anna Makišová // Susret kultura. – 281–292.
- **МАКИШОВА, Ана**
Slovenský jazyk v kontakte so srbským v oblasti médií | Уп. 276.
- 401. МАРЧОК, Даниела**
Slovačke evangelističke škole u Bačkoj u zapisnicima kanonskih vizitacija iz 1835. godine / Daniela Marčok // Славистика. – 25, 2 (2021), 188–200. | Summary
- 402. НОМАЋИ, Мотоки**
The Kashubian Indefinite Marker *Jeden* ‘One’ and Its Grammaticalisation / Motoki Y. Nomachi // ЈФ. – 77, 1 (2021), 97–110. | Резиме, Резюме
- 403. ЊЕБЖЕГОВСКА БАРТМИЊСКА, Станислава**
Elementy „językowe“ i „przyjęzykowe“ w definicji leksykograficznej / Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 745–760. | Summary
- **ОБУЋИНА, Предраг**
Екстрарелацијска и интрарелацијска функција граматичких категорија : на примеру дуалских и њима сродних конструкција у горњолужичкокрпском, пољском и српском језику | Уп. 294.
- 404. ОЛОШТЈАК, Мартин**
Z dejín modernej sloveskej derivatológie / Martin Ološtiak // ЈФ. – 77, 2 (2021), 75–104. | Резиме, Summary
- **ПАНЕВОВА, Јармила**
K vybraným typům deverbativních adjektiv v češtině : v porovnání s ruštinou | Уп. 296.
- **ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана**
О *пријателю* у словачкој и српској језичкој слици света | Уп. 299.
- **ПОПОВИЋ, Снежана**
Појам моноколокабилности и периферија језика | Уп. 302.
- 405. SLOVAKISTICKÉ výskumy** : zborník štúdií / ed. Marína Speváková Šimáková. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 73. | ISBN 978-86-6065-645-4
- **УХЛАРИКОВА, Јасна**
Somatická frazeológia v slovenčine a srbcine | Уп. 320.

г) Јужнословенски језици, изузев српског

- 406. БАЊАНИН, Љиљана**
Српски, хрватски, српско-хрватски језик у италијанским енциклопедијама и периодици / Љиљана Бањанин // 50 година Међународног славистичког центра. – 361–382. | Riassunto
- **БЕНАКИО, Розана**
Суффикс *-inat* в резыанском диалекте и его параллели в сербском и хорватском языках | Уп. 233.

407. БЛАГОЈЕВА, Дијана

Лексикографско описание на новата лексика в българския език / Диана Георгиева Благоева, Сия Борисова Колковска // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 697–710. | Summary

408. БОРИШ, Вјеслав

Hrvatska dijalekatska imenica *zulo/zjulo* / Vjeslav Boriš // ЗбМСС. – 100 (2021), 115–118. | Резюме

409. ГЕОРГИЈЕВА, Цветелина

Многотомният „Речник на българския език“ в светлината на съвременните методи и подходи / Цветелина Георгиева, Атанаска Атанасова // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 155–173. | Summary

410. ГРКОВИЋ МЕЈЦОР, Јасмина

Studije o Drugome beramskom brevijaru / ur. Milan Mihaljević, Andrea Radošević. – Zagreb : Staroslavenski institut, 2021. – 455. ; (Bibliotheca Glagolica Croatica ; 4) / Јасмина Грковић-Мејдор // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 243–247. | Приказ

– ИВАНОВА, Ценка

Синтагматска организација лексема (колокација) као дистинктивно обележје код блискосродних језика : бугарског и српског | Уп. 253.

411. ИЛИЈЕВА, Марија

Концептът *семејство* в современната българска картина на света в съпоставка с традиционната / Мария Илиева // Обичаји у култури Срба и Бугара. – 107–117. | Резиме, Резюме

412. ИЛИН, Дарко

Погледи Александра Белића на питања о словеначком језику / Дарко Илин // ЗбМСС. – 99 (2021), 399–413. | Summary

413. ЈЕДЛИЧКА, Алојз

Бохуслав Хавранек о књижевним језицима југословенских народа / Алојз Једличка // 50 година Меѓународног славистичког центра. – 323–332.

414. ЈЕЛЕСИЈЕВИЋ, Снежана

Болгарский список «Почтения о пользе душевной» Митрополита киевского Илариона / Снежана Елесиевич // Славистика. – 25, 1 (2021), 119–133. | Резиме + Приложение

– ЈОВАНОВИЋ, Владимир

Derivational Base Extension in English, Serbian and Bulgarian | Уп. 254.

415. ЈУРАНЧИЧ, Јанко

Како је Вуков „Српски рјечник“ одјекнуо у словеначкој лексикографији / Јанко Јуранчич // 50 година Меѓународног славистичког центра. – 61–71.

416. КРВИНА, Домен

„Sprotni slovar slovenskega jezika“, Covid-19 in z njim povezano (novejše) besedje / Domen Krvina // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 669–680. | Summary

417. КУЗМОВА, Михаела

Фразеологизми с прагматична функција в българския език и тяхното лексикографско представяне / Михаел Д. Кузмова, Надежда С. Костова // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 337–351. | Summary

418. ЛАБРОСКА, Веселинка

Функције партикуле *би* у граничним појасевима македонског и српског дијалекатског ареала / Веселинка Т. Лаброска // Драган Лиличић. – 151–161. | Summary

– **МИНЧЕВА, Ангелина**

Црквенословенска лексика у преводима „Новог завета“ Вука Караџића и Неофита Рилског | Уп. 436.

– **НЕВЕКЛОВСКИ, Герхард**

О дистинктивним обележјима суфикса у српскохрватском и другим јужнословенским језицима | Уп. 577.

419. НЕЈЛОР, Кенет

Стање проучавања јужнословенских језика и лингвистике у САД / Кенет Нејлор // 50 година Међународног славистичког центра. – 333–346.

420. НОВАКОВИЋ, Ана

О ходонимима српског карактера у актуелној скопској урбанонимији / Ана Д. Новаковић // Драган Лилић. – 197–210. | Summary

421. ПАВЛЕСКА ГЕОРГИЈЕВСКА, Бисера

Имињата во македонската фразеологија / Катерина Велјановска, Биљана Мирчевска-Бошева. – Скопје : Антолог, 2021. – 176. / Бисера Павлеска-Георгиевска // Славистика. – 25, 2 (2021), 339–342. | Приказ

422. ПАУНОВА, Марија

Језични пејзажи у урбаним срединама / Марија Паунова // Језик, књижевност и природа. – 80–93. | Summary

423. ПЕРДИХ, Андреј

Učenje o slovarjih v šoli : Portal Franček kot most med splošno in pedagoško leksikografijo / Andrej Perdih // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1119–1132. | Summary

424. ПЕРОВИЋ, Славица

Konceptualna metafora žena u crnogoroskoj kulturi i jeziku / Slavica Perović // O engleskom i srpskom... – 221–242. | Summary

425. ПОЛЕНАКОВИЋ, Харалампије

Утицај Вукове реформе на језик и правопис у Македонији / Харалампије Поленаковић // Вук у Тршићу. – 87–93.

426. САВИЋ, Виктор

Григоровичев паримејник. 1, Текст со критички апарат / прир. Зденка Рибарова, Зое Хауптова. – Скопје : Македонска академија на науките и уметностите, 1998. – XVIII, 452; Григоровичев паримејник. 2, Лексика. Index verborum / Зденка Рибарова ; воведна студија Емилије Блахова. – Скопје : Македонска академија на науките и уметностите, 2014. – 542. / Виктор Савић // ПКЈИФ. – 87 (2021), 143–147. | Приказ

427. САВОВА, Димка

Употреба ћирилице у Бугарској / Димка Савова // Употреба ћирилице у јавном простору. – 37–38.

428. СТОЈКОВА, Николета

BARkod, barKOD or BARKOD? Bulgarian Speakers and Their Production of Stress / Nikolaeta Stoykova // Philologia. – 19 (2021), 25–36. | Summary

429. ТАФРА, Бранка

Natuknica i nadnatuknica u frazeološkom rječniku / Branka Z. Tafra // ЈФ. – 77, 2 (2021), 35–59. | Резюме, Summary

430. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

О ћирило-методијевској кодификацији солунског дијалекта : систем показних и односних заменица / Зузана Тополињска // 50 година Међународног славистичког центра. – 151–158. | Summary

431. ФЕЛЕШКО, Казимир

Југославистика у радовима пољских лингвиста / Казимир Фелешко // 50 година Међународног славистичког центра. – 347–360.

432. ШИПКА, Данко

Нормативни рјечнички квалификатори : истраживање случаја у Хрватској / Данко М. Шипка // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 175–188. | Summary

V. Старословенски језик и његове редакције**433. БОГУНОВИЋ, Олга**

О називима животиња у Петом слову „Шестоднева“ Јована Егзарха : према српском препису из 1263. године / Олга И. Богуновић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 97–108. | Summary

– ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Синтаксичко-семантичка анализа апсолутног датива у „Повести о минулим временима“ и његови преводи на савремени српски и руски језик | Уп. 238.

434. ВУЧКОВИЋ, Снежана

Хапакси старословенских канонских споменика : проблеми и методи истраживања / Снежана П. Вучковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 493–515. | Summary

– ГРКОВИЋ МЕЈЦОР, Јасмина

О три глагола надања у старосрпском : *надаѿи се, уздаѿи (се), уѿваѿи / уфаѿи (се)* | Уп. 1044.

435. ЈАНИШКОВА, Илона

Úskalí tvorby etymologického slovníku / Ilona Janyšková // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 533–543. | Summary

436. МИНЧЕВА, Ангелина

Црквенословенска лексика у преводима „Новог завета“ Вука Караџића и Неофита Рилског / Ангелина Минчева // Вук у Тришићу. – 283–294.

437. СТОШИЋ, Јелена

О пореклу, инвентару и значењима просторних заменичких прилога у старословенском језику / Јелена М. Стошић // PhМ. – 13 (2021), 449–461. | Резюме

438. ШАПОШЊИКОВ, Александар

Проблеми црквенославјанској лексикографији и лексикологији : језиково родство црквенославјанског искуственног идиолекта и дискурса црквеној проповеди / Александр Константинович Шапошников // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 517–531. | Summary

VI. Савремени српски језик**а) Опште****439. АЈЦАНОВИЋ, Милан**

Две стране / Милан Ајцановић // Положај српскога језика... – 99–102.

440. АЛЕКСИЋ, Будимир

О именовану језика у прошлости Црне Горе и Боке Которске / Будимир Р. Алексић // СЛ. – 26 (2021), 585–598. | Summary

441. БАБИЋ, Миланка

О статусним проблемима српског језика у вези са Законом о родној равноправности / Миланка Бабић // Положај српскога језика... – 87–90.

442. БАБИЋ, Миланка

Статус српског језика и књижевности у Републици Српској / Миланка Ј. Бабић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 63–80. | Summary

– БАЊАНИН, Љиљана

Српски, хрватски, српско-хрватски језик у италијанским енциклопедијама и периодици | Уп. 406.

443. БРБОРИЋ, Вељко

Размишљање о српском језику у седам тачака / Вељко Ж. Брборић // Положај српскога језика... – 57–63.

444. ВИТАС, Душко

О гаџунарској обради српског језика / Duško Vitas // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 31–48. | Summary

445. ДЕЛИЋ, Јован

Законодавно разарање српског језика / Јован Делић // Положај српскога језика... – 183–185.

446. БУКИЋ, Маријана

Когнитивни правац у српској етнолингвистици : почеци развоја и актуелни проблеми / Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2020. – 403. / Маријана Ђукић // ЗБМСФЛ. – 64, 1 (2021), 199–205. | Приказ | Уп. 482.

– ИВАНОВИЋ, Ненад

Лингвистички аспекти филозофске мисли Љубомира Недића : 1858–1902. | Уп. 1224.

447. ИРИНЕЈ, епископ бачки

Положај српскога језика у савременом друштву / епископ бачки Иринеј Буловић // Положај српскога језика... – 9–12.

448. ЈАЊИЋ, Марина

Језик наш насушни : српски језик у актуелном друштвеном контексту / Марина Јањић // Положај српскога језика... – 123–127.

449. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Српски језик vs. родно осетљив језик : о неосјетљивом сецирању српског језика / Ана Јањушевић Оливери // Положај српскога језика... – 129–134.

– ЈЕДЛИЧКА, Алојз

Бохулав Хавранек о књижевним језицима југословенских народа | Уп. 413.

450. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Поводом тзв. Закона о родној равноправности / Владан Јовановић // Положај српскога језика... – 103–105.

451. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Србистички огледи / Милош Ковачевић. – Источно Ново Сарајево : Завод за уџбенике и наставна средства, 2021. – 291. | ISBN 978-99955-1-558-4 | Уп. 463.

452. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Српски језик и српски језици / Милош Ковачевић. – Београд : Јасен, 2021. – 183. | ISBN 978-86-6293-106-1

453. КОВАЧЕВИЋ, Милош

У каквом су односу Закон о родној равноправности и Закон о језику и писму / Милош М. Ковачевић // Положај српскога језика... – 41–55.

454. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Српски језик у светлу теолингвистичких истраживања / Ксенија Ј. Кончаревић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 235–243. | Резюме

455. КОПРИВИЦА, Часлав

Чији је српски језик? : начелна размишљања наспрам једне сасвим „неначелне“ ситуације / Часлав Д. Копривица // Положај српскога језика... – 229–239.

456. МАНДИЋ, Марија

Stratégiaiák a magyarországi szerbek nyelvének és többnyelvűségének megőrzésére : kihívások és perspektívák / Marija Mandić // Četvrt veka beogradske hungarologije. – 107–125. | Резиме

457. МАРИЦКИ ГАЂАНСКИ, Ксенија

Српски језик : цивилизацијска тапија српског народа / Ксенија Марицки Гађански // Положај српскога језика... – 187–189.

458. МАРКОВИЋ, Јордана

У духу језика и по слову закона / Јордана Марковић // Положај српскога језика... – 91–94.

459. МИЛАНОВИЋ, Александар

Језичке игре : „Лепи Јане, рибарке старе дете један“ / Александар Милановић // Положај српскога језика... – 141–145.

460. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Чиме се обезбеђује родна равноправност? / Софија Милорадовић // Положај српскога језика... – 31–32.

461. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Вера

За установљење и озваничење србистике / Вера Милосављевић // ЛМС. – 508, 1–2 (2021), 64–78.

– НЕЈЛОР, Кенет

Стање проучавања јужнословенских језика и лингвистике у САД | Уп. 419.

462. НИКОЛИЋ, Весна

Кругови Ирене Грицкат : семантичко-граматичка истраживања савременог српског језика / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2020. – 587. / Весна С. Николић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 282–294. | Приказ

463. НИКОЛИЋ, Милка

Пресек актуелног стања србистике : методолошки образац полидисциплинарне србистичке анализе : Србистички огледи / Милош Ковачевић. – Источно Ново Сарајево : Завод за уџбенике и наставна средства, 2021. – 291. / Милка В. Николић // Филолог. – 24 (2021), 415–422. | Приказ | Уп. 451.

464. ПЕРОВИЋ, Драго

Насиље над језиком / Драго Перовић // Положај српскога језика... – 241–244.

465. ПЕТРОВИЋ, Драгољуб

Тезе о разарању Срба и њиховог језика / Драгољуб Петровић // Положај српскога језика... – 245–247.

466. ПИЈАНОВИЋ, Петар

Октроисани језик / Петар Пијановић // Положај српскога језика... – 197–199.

467. ПИПЕР, Предраг

Поводом Закона о родној равноправности / Предраг Пипер // Положај српскога језика... – 21–25.

468. ПИПЕР, Предраг

Хронотоп текста као функционално-семантичка категорија српскохрватског језика : проблеми моделирања / Предраг Пипер // 50 година Међународног славистичког центра. – 693–701. | Резюме

469. ПОЛОЖАЈ српскога језика у савременом друштву : изазови, проблеми, решења : зборник саопштења с округлог стола одржаног у Матици српској 3. јула 2021. године / ур. Драган Станић, Срето Танасић ; прир. Исидора Бјелаковић, Виктор Савић. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Одбор за стандардизацију српског језика, 2021. – 369. | ISBN 978-86-7946-371-5

470. ПОЛОЖАЈ српскога језика у савременом друштву : изазови, проблеми, решења : закључци са скупа // Положај српскога језика... – 265–281.

471. ПОПОВИЋ, Марија

Poređenje dvojezičnosti u Srbiji sa posebnim osvrtom na srpsko-albansku dvojezičnost / Marija Popović // Mapping Balkan Routes 2. – 139–149. | Summary

472. РАДИЋ, Јованка

Сврха и последице *уродњавања* српског језика / Јованка Радић // Положај српскога језика... – 65–79.

473. РАДИЋ, Миленко

Поводом усвајања Закона о родној равноправности и Закона о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације / Миленко П. Радић // Положај српскога језика... – 259–264.

474. РАДОВАНОВИЋ, Милорад

Номинализације у српскохрватском језику / Милорад Радовановић // 50 година Међународног славистичког центра. – 703–715. | Summary

475. РИСТИВОЈЕВИЋ, Бранислав

Закон о родној равноправности против Устава Републике Србије : да ли је Србија добила други службени језик? / Бранислав Ристивојевић, Слободан Орловић // Положај српскога језика... – 249–258.

– СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Преглед контрастивних истраживања српског и шпанског језика у другој деценији XXI века | Уп. 310.

476. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Језик мимо граматике : о тзв. родно сензитивном језику / Марина Спасојевић // Положај српскога језика... – 107–112.

477. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Положај српског језика у савременој Црној Гори : у контексту прошлог и будућег / Јелица Стојановић // Положај српскога језика... – 27–29.

478. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Српски језик у Црној Гори у 'временима суноврата' / Јелица Р. Стојановић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 81–90. | Summary

479. СУВАЈЦИЋ, Бошко

О српском језику / Бошко Сувајцић // Положај српскога језика... – 201–203.

480. ТАНАСИЋ, Срето

Закон против српског језика : прилог рушењу српског идентитета / Срето Танасић // Положај српскога језика... – 13–20.

481. ТОМИЋ, Лидија

О статусу српске књижевности у Црној Гори / Лидија Р. Томић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 91–102. | Summary

– ФЕЛЕШКО, Казимир

Југославистика у радовима пољских лингвиста | Уп. 431.

482. ШТРБАЦ, Гордана

Когнитивни правац у српској етнолингвистици : почеци развоја и актуелни проблеми / Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2020. – 403. / Гордана Р. Штрбац // ЈФ. – 77, 1 (2021), 249–261. | Приказ | Уп. 446.

б) Фонетика, фонологија, прозодија, метрика**– БАТАС, Ана**

Место акцента у настави српског језика као страног | Уп. 210.

– БОШЊАКОВИЋ, Жарко*

Колико је државна граница утицала на прозодијски систем говора М. Гаја (у Румунији) и В. Гаја (у Србији) | Уп. 873.

– ДЕШИЋ, Милорад

Осавремењавање српске акценатске нормe | Уп. 501.

– ДРАГИН, Гордана

Говори у сливу Студенице на тремеђи српских дијалеката : фонетске особине | Уп. 885.

Из акценатске проблематике српских клисурских говора у Румунији | Уп. 886.

Из говора Чакова : акценат | Уп. 887.

Консонантски систем Дивича, Белобрешке и Старе Молдаве у Румунији | Уп. 889.

– БУКИЋ, Милица

Трагови дијалекатских типова у роману „Сутра стиже господар I, II“ Петра Сарића : фонетски дијалектизми | Уп. 750.

– ЗЕЉИЋ, Горан

Правописни изузеци од алтернација по звучности на примеру адаптиране стране ономастике | Уп. 503.

483. ЗЕЦ, Драга

Лингвистичко истраживање двосложне или женске риме у српској поезији / Драга С. Зец // ЈФ. – 77, 2 (2021), 127–156. | Резюме, Summary

484. ЈАЊИЋ, Марина*

Редистрибуција консонантских група унутар нових англицизама у српском језику / Марина С. Јањић // Исходишта. – 1 (2015), 139–147. | Summary

485. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Фонетско-прозодијске карактеристике и комуникативна функција реченице изговорене шапатам / Даница М. Јеротијевић Тишма // Модалност у српском језику. – 141–157. | Summary

– ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Финалне секвенце од два различита вокала у црногорским новоштокавским говорима | Уп. 900.

– **КОВАЧЕВИЋ, Милош**

Алолексичка супстантивизација покретним вокалом или О фонемско-морфемском синкретизму | Уп. 561.

– **ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра**

Инвентар и дистрибуција прозодема у српским говорима у Поморишју (Чанад) | Уп. 908.

О акцентатским карактеристикама српских говора у Банатској Клисури (Белобрешка) | Уп. 909.

О акцентатским карактеристикама српских говора у Румунији : говор Дињаша | Уп. 910.

Прозодијске особености српских говора у Румунији (Пољадија) | Уп. 911.

– **МАРКОВИЋ, Јордана**

Смех у писаном језику | Уп. 780.

486. МАРКОВИЋ, Маја

Spectral Characteristics of Stressed Vowels in Standard Serbian : Quantity and Quality Relations / Маја Marković, Dejan Sredojević // ЗБМСФЛ. – 64, 2 (2021), 53–76. | Резиме

487. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Граничне појаве у српском језику : теоријско-методолошки аспекти проучавања : фонетско-фонолошки план / Радмило Н. Маројевић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 37–51. | Резюме

– **МАРОЈЕВИЋ, Радмило**

Реконструкција самогласника у критичком издању Његошевог спјева „Шћепан Мали“ : хетеровокалски дифтонзи | Уп. 789.

– **МИТРОВИЋ, Анђела**

Фонолошки систем говора села Зупче | Уп. 929.

– **МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје**

Вокали средњег реда у сиринићком говору | Уп. 934.

Полугласник у говору северношарпланинске жупе Сиринић | Уп. 937.

Последице међујезичког контакта на фонолошко-фонетском плану у српским говорима југозападног дела Косова и Метохије | Уп. 938.

488. НИКОЛИЋ, Душан

Effects of F0 Acoustic Parameters on the Perception of Serbian Lexical Pitch Accents / Dušan Nikolić // АФФ. – 33, 1 (2021), 13–27. | Rezime

– **ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана**

Трагови кратког акута у говорима северозападне Србије | Уп. 943.

– **РАДОВАНОВИЋ, Драгана**

Акустичке особености фрикатива /ш/ и /ж/ у Батањи (Мађарска) и Наћфали (Румунија) | Уп. 951.

Социолингвистички осврт : село Зупче (Ибарски Колашин) : рефлекс *jaīia* и судбина финалних вокалских група | Уп. 954.

– **СТАНКОВИЋ, Драгана**

Социолингвистички приступ неким фонетским карактеристикама говора младих Врањанаца | Уп. 972.

489. СТЕПАНОВИЋ, Стефан

Акцентат именице *свeјџло* / Стефан М. Степановић // СЈ. – 26 (2021), 599–612. | Summary

– СУДИМАЦ, Нина*

Особине консонантског система српских говора у Румунији (Пољадија) | Уп. 976.

490. СУДИМАЦ, Нина

Српски језик у светлу савремених акустичких истраживања : Акустичка анализа прозодије речи у српском језику / Александра Лончар Раичевић. – Ниш : Филозофски факултет, 2020. – 214. / Нина Ј. Судимац // PhM. – 13 (2021), 1107–1112. | Приказ

491. ЦУКУТ, Слађана

Акцентски дублетизам четворосложних придјева на Радио-телевизији Републике Српске / Слађана М. Цукут // Филолог. – 23 (2021), 380–398. | Summary

492. ЦУКУТ, Слађана

Преношење акцената на проклитике у говору на Радио-телевизији Републике Српске / Слађана М. Цукут // Филолог. – 24 (2021), 121–135. | Summary

– ШКОРИЋ, Милица

Osnovne fonološke osobine govora Srba u Ravnim Kotarima : sela Donje Biljane i Lišane Tinjske | Уп. 993.

в) Нормативистика, правопис, графика**– АНИЋ, Велимир**

Наше терминологије и култура књижевног језика | Уп. 618.

493. БЛАЖИЋ, Мирјана

Српски на српском 1 / Мирјана Блажић. – 5. измењено изд. – Београд : Радио-телевизија Србије, 2021. – 280. – (Библиотека Посебна издања. Едиција Опредељени звук) | ISBN 978-86-6195-199-2

494. БЛАЖИЋ, Мирјана

Српски на српском 2 / Мирјана Блажић. – Београд : Радио-телевизија Србије, 2021. – 278. – (Библиотека Посебна издања. Едиција Опредељени звук) | ISBN 978-86-6195-196-1

495. БЛАЖИЋ, Мирјана

Српски на српском 3 / Мирјана Блажић. – Београд : Радио-телевизија Србије, 2021. – 291. – (Библиотека Посебна издања. Едиција Опредељени звук) | ISBN 978-86-6195-197-8

496. БОШКОВИЋ МАРКОВИЋ, Валентина

Жене у језику : борци или боркиње? / Валентина Бошковић Марковић. – Београд : Задужбина Андрејевић, 2021. – 128. – (Библиотека Dissertatio ; 388) | ISBN 978-86-525-0402-2

497. БРБОРИЋ, Вељко

Језички спорови после Новосадског књижевног договора : од декларације до *йред-лога* / Вељко Ж. Брборић // СЈ. – 26 (2021), 219–236. | Summary

498. БРБОРИЋ, Вељко*

Правописне одлике недељника „Наша реч“ / Вељко Ж. Брборић // Исходишта. – 1 (2015), 43–56. | Summary

– БУГАРСКИ, Ранко

Saga o ćirilici : ogledi o jeziku i nacionalizmu | Уп. 17.

499. ВУКСАНОВИЋ, Миро

Беседа о српској ћирилици / Миро Вуксановић // ЛМС. – 508, 3 (2021), 303–311.

500. ГУДУРИЋ, Снежана*

Неке недоумице везане за начела адаптације француских властитих имена у српском / Снежана Гудурић // Исходишта. – 1 (2015), 87–95. | Résumé

501. ДЕШИЋ, Милорад

Осавремењавање српске акценатске нормe / Милорад Дешић // ЈД. – 18 (2021), 1–4.

502. ЗЕЉИЋ, Горан

Облици императива у правописним приручницима српског језика / Горан Н. Зељић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 139–158. | Summary

503. ЗЕЉИЋ, Горан

Правописни изузеци од алтернација по звучности на примеру адаптиране стране ономастике / Горан Н. Зељић // СЈ. – 26 (2021), 533–548. | Summary

504. БУРОВИЋ, Сања

Нормативна (не)прихватљивост мовираних фемининума у оквиру Закона о родној равноправности / Сања Ж. Ђуровић // Положај српског језика... – 135–139.

505. ИВАНОВИЋ, Милан

Хазари или *Хазарејци*... или можда *Хазарци* / Милан Ивановић // ЈД. – 18 (2021), 5–10.

506. КЛАЈН, Иван

Пљоснате глесте у мртвом мору / Иван Клајн // ЈД. – 17 (2021), 31–34.

507. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Ћирилица : службено а употребно одумируће писмо код Срба / Милош М. Ковачевић // Употреба ћирилице у јавном простору. – 9–21. | Summary

508. ЛУБАШ, Владислав

Актуелни покушаји нормирања говорне врсте језика у српском и у другим словенским језицима / Владислав Лубаш // 50 година Међународног славистичког центра. – 673–684. | Резюме

– МАРЕШ, Франтишек Вацлав

Вукова ћирилица у целосној слици развоја словенских система | Уп. 1085.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Вербализација текста „Шћепана Малог“ : реконструкција растављеног писања | Уп. 781.

Вербализација текста „Шћепана Малог“ : реконструкција састављеног писања | Уп. 782.

Реконструкција полусастављеног писања и писање диверба : вербализација текста Његошевог „Шћепана Малог“ | Уп. 788.

509. МИЛОВИЋ, Марко

Занемаривање ћирилице и њен даљи о(п)станак / Марко М. Миловић // Баштина. – 53 (2021), 81–92. | Summary

510. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Узвик или ономотопеја : карактеристике и функције / Тања Ч. Милосављевић // НЈ. – 52, 1 (2021), 33–43. | Резюме

511. НИКОЛИЋ, Весна

Ејидемијски или *ејидемиолошки* / Весна С. Николић // ЈД. – 17 (2021), 10–13.

512. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Допис Одбора за стандардизацију српског језика Заводу за унапређивање образовања и васпитања у вези са јужнословенским језицима / Одбор за стандардизацију српског језика ; Срето З. Танасић // НЈ. – 52, 2 (2021), 125–130.

513. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Насиље над српским језиком / Одбор за стандардизацију српског језика ; Срето З. Танасић // НЈ. – 52, 2 (2021), 121–124.

514. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлука Одбора за стандардизацију српског језика : Закон о родној равноправности је закон против српског језика / Одбор за стандардизацију српског језика ; нацрт сачинио Милош Ковачевић // НЈ. – 52, 1 (2021), 133–136.

515. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : Људско биће није исто што и хумано биће / Одбор за стандардизацију српског језика ; нацрт одлуке припремила је Душка Кликовац // ЈД. – 18 (2021), 35–39.

516. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : Насиље над српским језиком / Одбор за стандардизацију српског језика ; нацрт одлуке припремио је Срето Танасић // ЈД. – 17 (2021), 40–42.

– ПОПОВИЋ, Љубомир

Вуков приступ вернакуларизацији и стандардизацији књижевног језика и правописа код Срба | Уп. 1096.

517. ПРОБЛЕМ српског језика у савременом друштву : изазови, проблеми, решења : закључци / Драган Станић и др. // НЈ. – 52, 2 (2021), 131–148.

518. РЕМЕТИЋ, Слободан*

Језичка и дијалекатска интерференција и вера / Слободан Реметић // Исходишта. – 1 (2015), 391–401. | Summary

519. РЕМЕТИЋ, Слободан

Нови прилози српском правопису : зборник радова са Научног скупа „Актуелна питања српског правописа“ одржаног у Андрићграду 13. 10. 2018. / прир. Милош Ковачевић. – Нови Сад : Матица српска ; Вишеград : Андрићев институт, 2019. – 250. / Слободан Н. Реметић // НЈ. – 52, 1 (2021), 103–107. | Приказ

520. САВИЋ, Виктор

Укидање језичке норме поништава људске слободе и разара природу и јединство српског језика / Виктор Савић // Положај српског језика... – 147–156.

521. САВИЋ, Свенка

Standardizacija rodno osetljivog srpskog jezika : prilog feminističkoj lingvistici / Svenka Savić, Marjana Stevanović // Језик, књижевност и природа. – 42–60. | Summary + Prilog

522. ТЕЛЕБАК, Милорад

Ко није ни за шта, тај је за ништа / Милорад Телебак // ЈД. – 17 (2021), 35–36.

– ЋУПИЋ, Драго

Осврт на „Српске народне пословице“ са становишта Вуковог кодификовања језичке норме | Уп. 1106.

– УПОТРЕБА ћирилице у јавном простору (службена и јавна употреба ћирилице) : Округли сто одржан 12. IX 2019. на 49. научном скупу слависта у Вукове дане | Уп. 342.

г) Граматика (морфологија, творба речи, синтакса)**523. АЈЦАНОВИЋ, Јелена**

Глаголи *веровајџи*, *уверавајџи*/уверијџи и *йоверовайџи* : синтаксичко-семантичка анализа и лексикографски аспект / Јелена Т. Ајцановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 289–312. | Summary

– АЈЦАНОВИЋ, Јелена

Перифрастични изрази с глаголима кретања у српском и пољском језику | Уп. 225.

524. АЈЦАНОВИЋ, Милан

О морфолошким особеностима новијих англицизама / Милан С. Ајцановић // Актуелна питања морфологије... – 13–28. | Summary

525. АЈЦАНОВИЋ, Милан

Принципи морфолошке адаптације придева у „Српском речнику новијих англицизама“ / Милан Ајцановић // ГФФНС. – 46, 1 (2021), 219–229. | Summary

526. АКТУЕЛНА питања морфологије и творбе р(и)јечи српскога језика / ур. Емир Кустурица. – Андрићград, Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 268. | ISBN 978-99976-21-84-9

527. АЛАНОВИЋ, Миливој

Адвербијална и адноминална класификативност у стандардном српском језику / Јелена Редли. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2020. – 393. / Миливој Алановић // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 195–199. | Приказ

528. АЛАНОВИЋ, Миливој

Валенцијски и граматички односи у синтагмама / Миливој Алановић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 77–89. | Zusammenfassung

– АНДРИЋ, Едита

Expressing Antonymous Meanings in Hungarian and Serbian | Уп. 228.

529. АРСЕНИЈЕВИЋ, Нада

Граматицизација семантичких обележја глагола визуелне перцепције у српском језику / Нада Арсенијевић // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 47–65. | Summary

530. БАБИЋ, Миланка

Морфологија именских ријечи у граматицима српског језика из XIX вијека / Миланка Ј. Бабић // Актуелна питања морфологије... – 29–49. | Zusammenfassung

– БАЛЕК, Тијана

Морфосинтаксичке и прагматичке особине глагола *љубити(ся)* и *волећи(се)* као експонената глагола са значењем позитивних осећања у руском и српском језику | Уп. 230.

531. БАЛЕК, Тијана

Нека запажања о интрагерминалности у контексту на материјалу српског језика / Тијана И. Балек // НЈ. – 52, 2 (2021), 25–37. | Резюме

532. БАЦИЋ, Милица

Изражавање деонтичке модалности у политичким предизборним порукама на српском језику / Милица С. Бацић // Модалност у српском језику. – 203–218. | Summary

– БЕГЕНИШИЋ, Добрила

Категоријална обележја именица у немачком и српском језику и њихово представљање у вишејезичним стручним речницима | Уп. 231.

– БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Творба футура I у два писана идиолекта : из Ченеја (код Темишвара) и Плочице (код Ковина) | Уп. 874.

Творба футура I у српским поморишким говорима у Румунији | Уп. 875.

Функције и значења номинатива у говору села Бинач и Клокот у Горњој Морави | Уп. 876.

533. БРАУН, Вејлс

Неколико случајева синтаксичке синонимије на подручју допунских реченица / Вејлс Браун // 50 година Међународног славистичког центра. – 529–539. | Summary

534. БУГАРСКИ, Ранко

Gramatika srpskog žargona / Ranko Bugarski. – Novi Sad : Akademska knjiga, 2021. – 268. – (Biblioteka Arcus) | ISBN 978-86-6263-336-1

535. БУГАРСКИ, Ранко

Како се рађају суфикси : граматикализација у српском жаргону / Ранко Бугарски // 50 година Међународног славистичког центра. – 463–469. | Summary

536. ВАЛТЕР, Хилмар

О семантици категорије броја у оквиру глаголске системе српскохрватског језика / Хилмар Валтер // 50 година Међународног славистичког центра. – 403–412.

537. ВАСИЉЕВИЋ, Анђела

Међуоднос прилога и прилошких израза у савременом српском језику / Илијана Чутура. – Јагодина : Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, 2020. / Анђела Д. Васиљевић // НЈ. – 52, 2 (2021), 91–98. | Приказ

– ВЕЉКОВИЋ, Маја

Логички субјекат у руским безличним реченицама и његови српски преводни еквиваленти | Уп. 236.

538. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Како лоше постаје мило : о развоју хипокористичних значења апелатива с негативним евалуативним предзнаком творбене и/или лексичке основе у српском језику / Драгана Вељковић Станковић // Предавања 9/10. – 67–80.

539. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Глаголски облици и стилизација легенди : збирка „У тами благо“ Мирка Милојковића / Бојана М. Вељовић, Милка В. Николић // Модалност у српском језику. – 35–47. | Summary

– ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Заменица *што* и њени семантички и синтаксички деривати у сиринићком говору | Уп. 877.

Конструкције са глаголима *бићи* и *хйејти* у дијалектима српског језика | Уп. 879.

Морфолошке одлике глаголских облика говора Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 880.

Однос инструментала, номинатива и вокатива у служби предикатива у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 881.

Употреба императива за означавање прошлих понављаних радњи у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 883.

– ВИЛИЋ, Ивана

Le mouvement dans l'expression des relations spatiales en français et en serbe | Уп. 237.

– ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Синтаксичко-семантичка анализа апсолутног датива у „Повести о минулим временима“ и његови преводи на савремени српски и руски језик | Уп. 238.

– ВУЈИЋ, Јелена

Вишечлане лексичке јединице у енглеском и српском језику као место сусрета синтаксе и морфологије | Уп. 239.

– ВУЈОШЕВИЋ, Анђела

Епистемичка модалност у политичким интервјуима у немачким и српским медијима | Уп. 240.

– ВУКАСОЈЕВИЋ, Сандра

Intonaciona obilježja iskaza sa upitnom riječju u engleskom jeziku | Уп. 242.

– ВУЧЕНИЋ, Аница

Временска реченица у збирци приповедака „Башта слезове боје“ Бранка Ћопића | Уп. 746.

540. ГЕНОВИЋ, Ђорђе

О основним значењима и односима унутар система претериталних времена у српском језику / Ђорђе М. Геновић // СЈ. – 26 (2021), 357–372. | Summary

– ГЛУМАЦ, Дивна

Modalna značenja japanske kauzativne rečenice i njihova realizacija u srpskom jeziku | Уп. 244.

– ГОЛУШИН, Иван

Еще раз к вопросу о переводе диминутива с русского языка на сербский | Уп. 38.

– ДИМОВИЋ, Маријана

Родно неутралне заменице у енглеском језику и њихови преводни еквиваленти у српском | Уп. 247.

– ДОДИГ, Милана

L' itération passée et les effets stylistiques en français et en serbe | Уп. 248.

541. ДРАГАШ, Миња

Deontička modalnost u govornim činovima u sportskom diskursu / Miња Z. Dragaš // Филолог. – 23 (2021), 465–483. | Summary

542. ДРАЖИЋ, Јасмина

Семантиком према форми, творби и употреби речи у српском језику : Граматика у светлу [sic!] огледалу семантике / Рајна Драгићевић. – Београд : Чигоја штампа, 2020. – 240. / Јасмина Н. Дражић // ЗБМСКЈ. – 69, 1 (2021), 304–314. | Приказ | Уп. 546, 557, 565.

– ЂОРЂЕВИЋ, Данијела

Маркери епистемичке модалности у научним радовима на енглеском и српском језику | Уп. 250.

543. ЂУРКИН, Веселина

Атрибутске колокације са именицом *хлеб* / Веселина Ђуркин // Значај српског језика за очување српског... – 81–114. | Summary

544. ЂУРОВИЋ, Сања

О неправим врстама речи у српском језику / Сања Ж. Ђуровић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 129–139. | Summary

545. ЂУРОВИЋ, Сања

Статус лексема *йре* у систему врста речи / Сања Ж. Ђуровић // Актуелна питања морфологије... – 83–99. | Summary

– ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

Kontaktno-kontrastivna proučavanja srpskog i mađarskog jezika : motivaciona modalnost u srpskom i mađarskom jeziku | Уп. 251.

О неким аспекатским алтернацијама у мађарском и српском језику | Уп. 252.

– ЗЕЉИЋ, Горан

Облици императива у правописним приручницима српског језика | Уп. 502.

– ИВАНОВА, Ценка

Синтагматска организација лексема (колокација) као дистинктивно обележје код блискосродних језика : бугарског и српског | Уп. 253.

– ИВАНОВИЋ, Милан

Обличке и значењске варијације у етнонимима с посебним освртом на улогу у усвајању норме српског језика | Уп. 843.

546. ИЛИЋ, Валентина

Граматика у огледалу семантике / Рајна Драгићевић. – Београд : Чигоја штампа, 2020. – 236. / Валентина М. Илић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 280–290. | Приказ | Уп. 542, 557, 565.

547. ИЛИЋ, Мирјана

Derivational Paradigm of the Adjective *zelen* in Serbian / Mirjana Ilić // FU. – 19, 2 (2021), 315–322. | Резиме

548. ИЛИЋ, Мирјана

Морфолошко-семантичко варирање унутар лексичко-семантичке групе / Мирјана К. Илић // Актуелна питања морфологије... – 51–61. | Summary

549. ИЛИЋ, Тања

Интерференција творбених и синтаксичких компонената у исказу / Тања Ж. Илић // СЈ. – 26 (2021), 407–424. | Summary

550. ЈАКШИЋ ПЕРОВИЋ, Исидора

Глаголске именице у досадашњим теоријама / Исидора Јакшић Перовић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 143–159. | Summary

551. ЈАНИЋ, Александра

Конкурентност суфикса *-љив*, *-јив* и *-ив* уз творбене основе на *n* код изворних говорника српског језика / Александра А. Јанић // Актуелна питања морфологије... – 223–242. | Summary

552. ЈАНИЋ, Александра

Употреба модалних глагола у „Представи о детету у српској култури“ Жарка Требјешанина / Александра А. Јанић // Обичаји у култури Срба и Бугара. – 119–131. | Резиме, Summary

553. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Теоријско-методолошки приступи ријечцама у граматицама српског/српскохрватског језика / Ана М. Јањушевић Оливери // НССУВД. – 50, 1 (2021), 141–151. | Резиме

– ЈОВАНОВИЋ, Владимир

Derivational Base Extension in English, Serbian and Bulgarian | Уп. 254.

Engleske slivenice i odgovarajući oblici u srpskom jeziku | Уп. 255.

554. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О падежном облику заменице у позицији вокатива/(номинатива) / Јелена Р. Јовановић Симић, Ивана Р. Јовановић // СЈ. – 26 (2021), 111–124. | Summary

– ЈОВИЋ, Александра

Статус повратних (рефлексивних) заменица у граматицама руског и српског језика | Уп. 257.

555. ЈОКАНОВИЋ МИХАЈЛОВ, Јелица

Интонационе карактеристике и граматички опис реченица обележених знаком узвика / Јелица Јокановић-Михајлов // 50 година Међународног славистичког центра. – 521–528. | Резиме

– ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена

Модални суперлативи у српском и енглеском језику | Уп. 260.

– КАРАВЕСОВИЋ, Дејан

Remarks on the Nature of the Verb Phase Markers in English and Serbian | Уп. 262.

556. КЕРКЕЗ, Драгана

Кроз синтаксу српскога језика / Милош Ковачевић. – Подгорица : Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2020. – 387. / Драгана Керкез // Славистика. – 25, 2 (2021), 324–329. | Приказ | Уп. 578, 585.

557. КЕЦМАН, Милош

Граматишка, творбена и лексиколошка организација српског језика из перспективе семантике : Граматика у огледалу семантике / Рајна Драгићевић. – Београд : Чигоја штампа, 2020. – 235. / Милош М. Кецман // Филолог. – 23 (2021), 569–574. | Приказ | Уп. 542, 546, 565.

558. КЛИКОВАЦ, Душка

Кад везник *док* има супротно значење? / Душка Кликовац // ЗБМСФЛ. – 64, 2 (2021), 91–104. | Summary

559. КЛИКОВАЦ, Душка

О временским (индикативним) значењима глаголских времена у српском језику 1 / Душка Б. Кликовац // КњЈ. – 68, 1 (2021), 33–46. | Summary

560. КЛИКОВАЦ, Душка

О временским (индикативним) значењима глаголских времена у српском језику 2 / Душка Б. Кликовац // КњЈ. – 68, 2 (2021), 265–278. | Summary

561. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Алолексичка супстантивизација покретним вокалом или О фонемско-морфемском синкретизму / Милош М. Ковачевић // Актуелна питања морфологије... – 137–161. | Summary

562. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Временска употреба модалних глаголских облика / Милош М. Ковачевић // Модалност у српском језику. – 17–34. | Summary

563. КОВАЧЕВИЋ, Милош

О синтакси сложене реченице : пола вијека након Стевановићевог уџбеника синтаксе / Милош М. Ковачевић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 85–100. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Милош

Статус атрибутива међу одредбама у словенским језицима | Уп. 332.

564. КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Pilot-studija o rodno diferenciranom imenovanju boja u srpskom jeziku / Sanja Krimer Gaborović, Ivana Jakovljević // Susret kultura. – 135–151.

– КРЊАИЋ ЦЕКИЋ, Нада

Употреба пасива у научној и стручној литератури | Уп. 268.

565. КРЦИЋ, Ненад

Граматишка у огледалу семантике / Рајна Драгићевић. – Београд : Чигоја штампа, 2020. – 236. / Ненад Крчић // Славистика. – 25, 1 (2021), 320–323. | Приказ | Уп. 542, 546, 557.

566. КУБУРИЋ МАЦУРА, Мијана

Категорија концесивности у савременом српском језику / Мијана Ч. Кубурић Мацура. – Бања Лука : Филолошки факултет, 2021. – 214. | ISBN 978-99955-58-74-1 | Уп. 603.

567. КУЉАНИН, Сања

Нарушавање морфолошке норме у савременом српском језику / Сања М. Куљанин // Актуелна питања морфологије... – 63–82. | Zusammenfassung

– ЛАБРОСКА, Веселинка

Функције партикуле *би* у граничним појасевима македонског и српског дијалекатског ареала | Уп. 418.

– ЛАЗАРЕВИЋ, Радмила

I suffissi detronimici nelle lingue italiana e serba | Уп. 269.

568. ЛАШКОВА, Лили

Функционално раслојавање српског језика и нормирање граматичких иновација у контрастивној перспективи / Лили Лашкова // 50 година Међународног славистичког центра. – 653–660. | Резюме

– ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Десупстантивни глаголи мотивисани називима животиња : на материјалу руског и српског језика | Уп. 273.

Творбени поступци за грађење сложених речи у руском језику : са освртом на српске еквиваленте | Уп. 364.

569. ЛОМПАР, Весна

Поступак редупликације у српском језику : на примерима заменица и заменичких прилога / Весна Ј. Ломпар // Актуелна питања морфологије... – 165–188. | Summary

– ЛУКИЋ, Јелена

Стилистика претериталних облика у родољубивој поезији Милана Ракића | Уп. 776.

570. ЉИЉАК ВУКАЈЛОВИЋ, Жељко

Usvajanje epistemičke i deontičke modalnosti u srpskom jeziku / Željko Ljiljak-Vukajlović // ЖЈ. – 41 (2021), 13–40. | Summary + Додаци

– МАРЈАНОВИЋ, Саша

Бенсонов систем обраде глаголске флексије у речнику | Уп. 676.

– МАРКОВИЋ, Славољуб

О обличкој интерференцији глагола у ијекавским говорима западне Србије | Уп. 919.

– МАРИЋ, Биљана

Каузалне конструкције *с + генијтив* у руском у поређењу са српским у контексту језичке слике света | Уп. 277.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лексикализација предлошко-падежних веза и сродне појаве као лингвотекстолошки проблем : на грађи Његошевог спјева „Шћепан Мали“ | Уп. 785.

Реконструкција граматичких архаизама као лингвотекстолошки проблем : на грађи Његошевог „Шћепана Малог“ | Уп. 787.

Специфичне морфеме и иновације у структури врста ријечи : на грађи Његошевог „Шћепана Малог“ | Уп. 790.

571. МАЦАНОВИЋ, Ана

Творба мовираних фемининума у „Приручнику за употребу родно осетљивог језика“ : 2019. / Ана З. Мацановић // Положај српскога језика... – 117–121.

– МИЈОВИЋ, Софија

Придеви са значењем деонтичке модалности у немачком језику и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 280.

– МИЛАНОВ, Наташа

Творбене карактеристике изузетно полисемантичних лексема у српском језику | Уп. 682.

572. МИЛЕНКОВИЋ, Ана

Интенционалност као критеријум класификације емоционалних глагола у српском језику / Ана В. Миленковић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 83–95. | Summary

– **МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа**

Aspect and Aktionsart of Secondary Aspectual Verbs in Serbian | Уп. 281.

The Event-Cancelling Semantics of the English Aspectualizer *Start* and its Serbian Equivalent *krenuti* | Уп. 282.

Contrasting the Semantics of Emission Verbs in English and Serbian | Уп. 283.

573. МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

О аналитичким предикатима са глаголом *кренути* у српском језику : лексичко-пројекционистички приступ / Наташа Р. Миливојевић // СЈ. – 26 (2021), 193–216. | Summary

– **МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа**

Semantika i sintaksa glagolske fraze u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 284.

– **МИЉАКОВИЋ, Милорад**

Глагољне лексеми с приставком *раз-* в руском языке и их переводные эквиваленты в сербском и английском языках | Уп. 286.

574. МИТИЋ, Ивана

Слагање предиката са модификованим координираним субјектом мешовитог рода / Ивана З. Митић // СЈ. – 26 (2021), 125–146. | Summary

– **МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана**

Pragmatička komponenta u sintaksi | Уп. 288.

– **МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје**

Аорист и имперфекат у говорима метохијско-косовског и северношарпланинског ареала | Уп. 933.

Датив у говорима метохијско-косовско-северношарпланинског ареала | Уп. 935.

575. МОДАЛНОСТ у српском језику / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2021. – 285. – (Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са XV међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу : 30–31. X 2020. ; 1) | ISBN 978-86-80796-86-4

576. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

О деноминалним придевима с префиксом *йреко-* / Јасмина Д. Московљевић Поповић // Актуелна питања морфологије... – 211–221. | Summary

577. НЕВЕКЛОВСКИ, Герхард

О дистинктивним обележјима суфикса у српскохрватском и другим јужнословенским језицима / Герхард Невекловски // 50 година Међународног славистичког центра. – 457–462. | Zusammenfassung

578. НИКОЛИЋ, Марина

Кроз синтаксу српскога језика / Милош Ковачевић. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, 2020. – 387. / Марина М. Николић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 244–248. | Приказ | Уп. 556, 585.

– **НИКОЛИЋ, Милка**

Лексичка негација у српском као страном језику : префикси негираних именица и придева | Уп. 215.

– **НОВАКОВ, Предраг**

English Multi-Word Motion Verbs with *Come*, *Fall* and *Walk*, and Their Serbian Equivalents | Уп. 292.

Temporalna dimenzija u engleskom prezent perfektu i njegovim srpskim ekvivalentima | Уп. 293.

579. ЊОМАРКАЈИ, Иштван

Улога граматичког рода у преузимању страних речи у доба раног реализма / Иштван Њомаркаји // 50 година Међународног славистичког центра. – 413–424.

– **ОБУЋИНА, Предраг**

Екстрарелацијска и интрарелацијска функција граматичких категорија : на примеру дуалских и њима сродних конструкција у горњолужичкосрпском, пољском и српском језику | Уп. 294.

– **ОГЊАНОВИЋ, Сања**

О једном типу линеаризације енклитика у дијалектима српског језика : тип *црне ти су очи* | Уп. 941.

580. ПАВЛОВИЋ, Владан

Колострукциона анализа и могућности њене примене у корпусним проучавањима српског језика / Владан Павловић // ГСЈ. – 19 (2021), 157–171. | Summary

581. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Прилози синтакси српског језика / Срето З. Танасић. – Источно Ново Сарајево : Завод за уџбенике и наставна средства, 2021. – 225. / Јелена М. Павловић Јовановић // НЈ. – 52, 1 (2021), 113–119. | Приказ | Уп. 606.

– **ПЕТРОВИЋ, Ана**

Плусквамперфекат у роману „Име руже“ Умберта Ека и његови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 61.

582. ПОЛИЋ, Катарина

О синтаксичко-семантичкој валентности глагола мишљења / Катарина Полић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 161–175. | Резюме

583. ПОПОВИЋ, Љубомир

Интегрални модел међуодноса синтаксичког система, речника и текстова / Љубомир Поповић // 50 година Међународног славистичког центра. – 495–509. | Summary

584. ПОПОВИЋ, Људмила

Комуникативне форме у српском језику : питања типологије и анализе / Људмила Поповић // ЗбМСС. – 100 (2021), 263–293. | Резюме

– **ПОПОВИЋ, Наташа**

Sur les prépositions françaises *de* et *par* dans les constructions à sens causal et leurs équivalents en serbe | Уп. 300.

– **РАДОВАНОВИЋ, Александра**

Модалност у језику туризма : анализа веб-сајтова бањских дестинација на енглеском и српском језику | Уп. 304.

– **РАНЧИЋ, Оливера**

Аблативност и адлативност глагола *ићи* у српском и немачком језику | Уп. 307.

585. РАТКОВИЋ, Драгана

Кроз синтаксу српског језика / Милош Ковачевић. – Подгорица : Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, 2020. – 391. / Драгана Ратковић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 253–263. | Приказ | Уп. 556, 578.

586. РЕДЛИ, Јелена

Записи из српске синтаксе : узајамне везе форме и значења / Миљивој Алановић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2020. – 350. / Јелена Редли // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 247–252. | Приказ

587. РЕСЕЛ, Светлана

Род, број и антонимија у српскохрватском језику / Светлана Ресел, Герхард Ресел // 50 година Међународног славистичког центра. – 425–435.

588. РИСТИЋ, Стана

Категорија очекиваности у неким граматичким и лексичким јединицама / Стана Ристић // 50 година Међународног славистичког центра. – 587–595. | Summary

589. РУЖИЋ, Владислава

Актуелност Белићевог погледа на глаголске допуне / Владислава Ружић // 50 година Међународног славистичког центра. – 541–552. | Summary

– САВИЋ, Александра

Префиксална творба придеја у романима „Лелејска гора“ Михајла Лалића, „Пролом“ Бранка Ћопића и „Песма“ Оскара Давича | Уп. 815.

– САВИЋ, Сандра

Називи биљака у микротопонимији Буцака : семантичко-творбени аспект | Уп. 714.

590. САВКОВИЋ, Лазар

Glagolsko izbijaње u srpskom jeziku / Lazar S. Savković // Филолог. – 23 (2021), 442–464. | Summary

591. САВОВА, Димка

Неутрализација граматичке категорије броја код именица / Димка Савова // 50 година Међународног славистичког центра. – 391–402. | Резюме

– СЕДЕР, Ружица

Constructions implicites à sens concessif en français et en italien et leurs équivalents en serbe | Уп. 308.

О експлетивној негацији у француском, италијанском и српском језику | Уп. 309.

592. СИЛИЋ, Јосип

Синтагматски и парадигматски карактер граматичких морфема : њихова улога при успостављању синтактичких односа / Јосип Силић // 50 година Међународног славистичког центра. – 385–390.

– СИМИЋ, Зоран

Над синтаксом говора Срба у неким селима Банатске Клисуре | Уп. 967.

О темпоралним предлошко-падежним формама у говору Банатске Црне Горе | Уп. 968.

Употреба слободног генитива у говору Банатске Клисуре | Уп. 969.

593. СМОЉСКА, Аделаида

Еволуција творбе речи у српском језику и њено проучавање / Аделаида Смољска // 50 година Међународног славистичког центра. – 437–445. | Резюме

594. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Теоријски приступи глаголском виду у српској граматикографији / Марина Љ. Спасојевић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 153–163. | Резюме

595. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Утицај семантике на морфолошке категорије придева на *-(а)н* / *-ни* у српском језику / Марина Љ. Спасојевић // Актуелна питања морфологије... – 101–136. | Резюме

596. СРЕДИЋ, Јелена

Структура и лексикографска обрада аналитичких предиката са семикопулативним глаголима / Јелена Средић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 177–191. | Summary

597. СТАКИЋ, Милан

Радни глаголски придеви као лексеме / Милан В. Стакић // СЈ. – 26 (2021), 57–72. | Summary

– СТАНКОВИЋ, Бранимир

Мора да бринеш, кад мораш да бринеш : модал *морати* у призренско-тимочком дијалекту | Уп. 971.

– СТАНКОВИЋ, Селена

De la sémantique du pronom personnel de la 2e personne du pluriel en français et en serbe | Уп. 313.

Sur quelques valeurs sémantiques du pronom personnel de la 2e personne du pluriel en français et en serbe | Уп. 314.

– СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Generic Sentences in Serbian in Comparison with French | Уп. 315.

598. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Формалносемантички приступ темпоралности и могућности његове примене у српскоме језику / Веран Ј. Станојевић // СЈ. – 26 (2021), 73–88. | Résumé

599. СТАНОЈЧИЋ, Живојин

О једном реченичном моделу у роману „Сеобе“ Милоша Црњанског / Живојин Станојчић // 50 година Међународног славистичког центра. – 511–519. | Summary

600. СТАНОЈЧИЋ, Славко

Формула *исказани говор* / *унућрашњи говор* и дефиниције непотпуних реченица у традиционалној граматичкој / Славко Ж. Станојчић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 119–127. | Summary

601. СТЕФАНОВИЋ, Неда

Елидирана глаголска фраза са *неисправним антицеденијом* у српском језику / Неда Стефановић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 193–206. | Summary

602. СТИЈОВИЋ, Рада

Да ли род именица дисквалификује родну равноправност? / Рада Стијовић // Положај српског језика... – 81–86.

– СУБАНОВИЋ, Катарина

Енглески фразни глаголи са партикулом *off* и њихови српски преводни еквиваленти : аспект и акционсарт | Уп. 316.

– СУБОТИЋ, Љиљана

Партиципи у функцији термина у књижевном језику Јована Ст. Поповића | Уп. 1103.

603. ТАНАСИЋ, Срето

Категорија концесивности у савременом српском језику / Мијана Ч. Кубурић Мацура. – Бања Лука : Филолошки факултет, 2021. – 214. / Срето З. Танасић // НЈ. – 52, 2 (2021), 85–90. | Приказ | Уп. 566.

604. ТАНАСИЋ, Срето

О једном типу намерних реченица у српском језику / Срето Танасић // ГСЈ. – 19 (2021), 301–307. | Summary

605. ТАНАСИЋ, Срето*

О синтакси језика листа „Наша реч“ / Срето З. Танасић // Исходишта. – 3 (2017), 429–448. | Резюме

606. ТАНАСИЋ, Срето

Прилози синтакси српског језика / Срето З. Танасић. – Источно Ново Сарајево : Завод за уџбенике и наставна средства, 2021. – 225. | ISBN 978-99955-1-546-1 | Уп. 581.

– **ТЕРЗИЋ, Богдан**

Један тип руских суфиксоидалних сложеница у термилошкој функцији и њихово транспоноване на српскохрватски језик | Уп. 317.

– **ТРИЧКОВСКА, Јелена**

Infinitiv u srpskom i mađarskom jeziku | Уп. 318.

– **ЋИРКОВИЋ, Светлана**

Незаменичка употреба енклитичког облика датива рефлексивне заменице *си* у тимочким говорима : синтаксички обрасци | Уп. 986.

607. ЋОРИЋ, Божо

Варијације у тумачењу изведених речи у једнојезичким речницима српског језика / Божо Ћорић // 50 година Међународног славистичког центра. – 447–455. | Резюме

– **ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана**

Семантичке структуре глагола *plau* и *игра̄ти* из угла теорије прототипа и њихов речнички приказ | Уп. 326.

– **ЦРЊАК, Дијана**

Из синтаксе глагола у говору Јаворана (код Бањалуке) | Уп. 988.

– **ЧЕПЕРКОВИЋ, Србијана**

Функционални глаголи у саставу декомпонованог предиката у језику српске штампе | Уп. 831.

608. ЧУТУРА, Илијана

Синтакса прилошких израза / Илијана Чутура. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 188. – (Библиотека Знамен србистике; 7) | ISBN 978-99976-21-77-1

– **ШАПИЋ, Јулија**

О пространственних фрагментизаторах в функции временной локализации | Уп. 328.

609. ШАФЕР, Марина

Говорни чин претње у аподози кондиционалних реченица / Марина Ј. Шафер // Филолог. – 23 (2021), 416–441. | Summary

610. ШТАСНИ, Гордана

Конкурентни суфикси у творби именица типа *nomina loci* / Гордана Р. Штасни // Актуелна питања морфологије... – 189–210. | Summary

– **ШТАСНИ, Гордана**

Семантичко-деривациони потенцијал глагола *ле̄ӣе̄ти* | Уп. 730.

611. ШУЊЕВАРИЋ, Ђорђе

Алстрактне именице на *-ост̄и* : номинализација особине и лексикализација / Ђорђе Шуњеварић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 35–48. | Summary

д) Лексикологија (лексичка семантика, терминологија, ономастика и др.)

612. АЈДАЧИЋ, Дејан

Ауторски неологизми : индивидуализми Димитрија Митриновића (1913) и Драгана Алексића (1922) / Дејан В. Ајдачић // О новим речима 1. – 39–47. | Резюме

613. АЈДАЧИЋ, Дејан

Називи жена : германизми са семантичким отклоном у српском језику / Дејан В. Ајдацић, Маја М. Матић // О новим речима 1. – 66–75. | Zusammenfassung

614. АЈДАЧИЋ, Дејан

Називи жена и глобализација : англицизми у српском језику / Дејан В. Ајдацић // О новим речима 1. – 76–88. | Резюме

615. АЈДАЧИЋ, Дејан

О конкуренцији нових речи при називању нових ствари / Дејан В. Ајдацић // О новим речима 1. – 146–156. | Резюме

– АЈЦАНОВИЋ, Јелена

Глаголи *веровајти*, *уверевајти*/уверити и *йоверовајти* : синтаксичко-семантичка анализа и лексикографски аспект | Уп. 523.

– АЈЦАНОВИЋ, Милан

Принципи морфолошке адаптације придева у „Српском речнику новијих англицизама“ | Уп. 525.

616. АЈЦАНОВИЋ, Милан

„Српски речник новијих англицизама“ – недоумице, питања и примењена конструкцијска решења / Милан С. Ајцановић, Страхинја Р. Степанов, Јасмина М. Дражић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 711–724. | Summary

– АКСИЋ, Нина

Терминологија исхране у обредној пракси везаној за Крсну славу код Срба у Дунавској Клисури (Румунија) | Уп. 870.

– АЛБИЈАНИЋ, Александар

Страна имена и топоними у неким српским текстовима XIX века : кратак осврт на Давидовићеве „Новине српске“ (1814) | Уп. 1068.

617. АЛЕКСИЋ, Данило

Ка српском речнику аниматности / Данило С. Алексић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 925–944. | Summary

– АНДРИЋ, Едита

A magyar nyelv és a szerb nyelv lexéma összevető szóasszociációs vizsgálata | Уп. 226.
A 'fehér' szín a magyarban és a szerbben | Уп. 227.

618. АНИЋ, Велимир

Наше терминологије и култура књижевног језика / Владимир Анић // 50 година Међународног славистичког центра. – 471–475.

– БЕГЕНИШИЋ, Добрила

Semantisierung in den gedruckten Bildwörterbüchern der deutschen und der serbischen Sprache | Уп. 232.

619. БЕГОВИЋ, Катарина

Утицај лексичке антонимије на развој термилошких синтагми са компонентом *мрџав* у српском језику / Катарина В. Беговић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 265–277. | Summary

– БОГУНОВИЋ, Олга

Трагом путева развитка српске дијалекатске лексике : називи за *камен* у говору Васојевића | Уп. 872.

620. ВЕЉКОВИЋ, Жарко

Нудмир и *Лудмир* : још једном о топониму / Жарко Б. Вељковић, Милан Ж. Војновић // PhM. – 13 (2021), 661–670. | Summary

621. ВЕЉКОВИЋ, Жарко

О презимену *Палавестѝра* и сличним презименима / Жарко Б. Вељковић // Исходишта. – 7 (2021), 71–83. | Summary

– ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Како лоше постаје мило : о развоју хипокористичних значења апелатива с негативним евалутивним предзнаком творбене и/или лексичке основе у српском језику | Уп. 538.

622. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Хуморна слика човека у лексици шаливога значења у српском језику / Драгана Д. Вељковић Станковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 803–825. | Summary

623. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Мачка у српском стандардном језику и жаргону / Бојана М. Вељовић, Тамара Н. Лутовац Казновац // Мачке. – 291–307. | Резиме

– ВУЈИЋ, Јелена

Вишечлане лексичке јединице у енглеском и српском језику као место сусрета синтаксе и морфологије | Уп. 239.

– ВУКОМАНОВИЋ, Славко

Тумачење речи у Вуковом „Српском рјечнику“ од 1852. године | Уп. 1070.

624. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Лексикографска кодификација и место обраде изрека и пословица у описним речницима савременог српског језика / Наташа С. Вуловић Емонтс // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 205–221. | Summary

625. ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа

Сиромаштво : конвенционални суд у систему вредности у српском језику и култури / Наташа С. Вуловић Емонтс // НССУВД. – 50, 1 (2021), 253–263. | Резюме

626. ВУЧКОВИЋ, Марија

О корисницима етимолошких речника и етимолошким речницима с корисничког аспекта / Марија Д. Вучковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 545–559. | Summary

– ГАЛИС, Арне

Ознаке за *сличносѝ* и *једнакосѝ* у словенским језицима и појмови (представе) на којима се оне заснивају : у компаративном расветљењу | Уп. 331.

627. ГОРТАН ПРЕМК, Даринка

О лексичкој синонимији / Даринка Гортан-Премк // 50 година Међународног славистичког центра. – 573–580. | Summary

– ГУДУРИЋ, Снежана*

Неке недоумице везане за начела адаптације француских властитих имена у српском | Уп. 500.

628. ГУДУРИЋ, Снежана*

О неколиким особеним француским траговима у српском / Снежана Гудурић // Исходишта. – 3 (2017), 87–98. | Résumé

629. ДЕЈАНОВИЋ, Милица

Лични надимци Врбештице / Милица Ј. Дејановић // Драган Лилић. – 39–52. | Summary

– ДЕШИЋ, Милорад

Дефиниције у Вуковом „Српском рјечнику“ из 1852. године | Уп. 1073.

630. ДИЛПАРИЋ, Бранислава

Модели лексичке семантике у алгоритмима за обраду природног језика / Бранислава М. Дилпарић, Нина С. Перовић // ЗбФФП. – 51, 1 (2021), 391–410. | Summary

631. ДИЛПАРИЋ, Предраг

Језик у контексту културе : о еукаиротичним значењима именице *време* / Предраг Д. Дилпарић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 57–68. | Summary

– ДИМИТРИЈЕВИЋ, Јована

О концепту *госпојримсиво* у српском и француском језику | Уп. 246.

– ДРАГИН, Гордана*

Из коларске терминологије Ченеја (Румунија) | Уп. 888.

632. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Ка концептуалном речнику појмовних метафора / Рајна М. Драгићевић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 761–783. | Summary

633. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Лайор њлава и *џује сива* : (не)одрживост неологизама за нијансе боја у српском језику / Рајна Драгићевић // О новим речима 1. – 118–126. | Резюме

634. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Насилна феминизација као напад на флексибилност лексичке норме српског језика / Рајна М. Драгићевић // Положај српскога језика... – 33–38.

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

О *човеку* у Вуковом „Рјечнику“ | Уп. 1075.

635. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Оцртавање данашњице у новој лексички : фиксоманија у српским електронским медијима / Рајна Драгићевић // О новим речима 1. – 56–65. | Резюме

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Речници косовско-метохијских говора | Уп. 890.

– ДРАЖИЋ, Јасмина

Лексичка креативност као обележје стила у роману „Па као“ Владимира Табашевића | Уп. 748.

– ЂИНЂИЋ, Марија*

Епитафи на Саборном гробљу у Сентандреји као важан извор за антропонимијска проучавања | Уп. 891.

636. ЂОРЂЕВИЋ, Весна

„Речник нових речи“ у контексту савремене српске неографије / Весна Н. Ђорђевић, Марина М. Николић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 681–696. | Summary

– ЂУКИЋ, Саша

Експресивне вриједности лексеме *хлеб* и њених синонима у роману „Хлеб и страх“ Милисава Савића | Уп. 751.

– ЂУРИН, Татјана

Morbus jocosus et medicus ridens : медицинска терминологија у српском преводу „Гаргантје и Пантагруела“ | Уп. 42.

637. ЂУРИЋ, Милош

Стандардизација терминологије нуклеарне физике / Милош Д. Ђурић // Преводилац. – 40, 3/4 (2021), 11–34. | Summary

– ЂУРКИН, Веселина

Ријечце у Вуковом „Српском рјечнику“ | Уп. 1076.

– **ЗЕЉИЋ, Горан**

Правописни изузеци од алтернација по звучности на примеру адаптиране стране ономастике | Уп. 503.

– **ИВАНОВА, Ценка**

Синтагматска организација лексема (колокација) као дистинктивно обележје код блискородних језика : бугарског и српског | Уп. 253.

638. ИВАНОВИЋ, Милан

Етноними у савременој српској лексикографији : лингвистички и ванлингвистички чиниоци рјечничке обраде / Милан Д. Ивановић // НЈ. – 52, 2 (2021), 39–57. | Summary

639. ИВАНОВИЋ, Милан

Семантичка обилежја као елементи дефиниције фитонимâ у Матичином једнотомнику и општим једнојезичницима уопште / Милан Д. Ивановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 313–336. | Summary

640. ИВАНОВИЋ, Ненад

Лексикографски погледи Владана Арсенијевића (1848–1900) и њихов утицај на рађање савремене српске лексикографије / Ненад Б. Ивановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 373–391. | Summary + Прилози

641. ИЛИЋ, Валентина

Апстрактуми *исти́на* и *лаже* у савременом српском језику : концептуализација лажи : когнитивнолингвистички приступ / Валентина М. Илић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 297–315. | Резюме

– **ИЛИЋ, Мирјана**

Derivational Paradigm of the Adjective *zelen* in Serbian | Уп. 547.

Именице на *-ија* у „Антропографском речнику југоисточне Србије“ Недељка Богдановића | Уп. 893.

Лексика основних боја у „Речнику говора Лужнице“ Љубисава Ћирића | Уп. 894.

Морфолошко-семантичко варирање унутар лексичко-семантичке групе | Уп. 548.

642. ИРИНЕЈ, епископ бачки

Српска православна терминологија која се односи на *умирање* и *смрт* / епископ бачки Иринеј // ЛМС. – 507, 5 (2021), 779–783.

643. ИСАИЛОВИЋ, Драгана

Крушевац у народној поезији : антропонимија и топонимија / Драгана М. Исаиловић // Драган Лилић. – 97–128. | Summary

644. ЈАКИЋ ШИМШИЋ, Милена

Антонимија преко граница врста речи у тесту контролисаних асоцијација / Милена М. Јакић Шимшић // СЈ. – 26 (2021), 549–566. | Summary

645. ЈАКИЋ ШИМШИЋ, Милена

Асоцијативни односи придева у тесту слободних вербалних асоцијација српског језика / Милена М. Јакић Шимшић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 185–200. | Резюме, Summary

646. ЈАКИЋ ШИМШИЋ, Милена

Методолошки аспекти израде асоцијативног речника придевских антонима и супротности српског језика / Милена М. Јакић Шимшић, Нада С. Шева // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 885–905. | Summary

647. ЈАКИЋ ШИМШИЋ, Милена

Симетрија антонимске везе придева српског језика у тесту контролисаних асоцијација / Милена М. Јакић Шимшић // НЈ. – 52, 1 (2021), 45–61. | Summary

– **ЈАКУШКИНА, Екатерина**

Компаративна анализа података српских дијалектолошких лексичких анкета | Уп. 895.

– **ЈАНИЋ, Александра***

Англицизми у жаргону југоисточне Србије | Уп. 896.

648. ЈАНКОВИЋ, Драган

Развојни асоцијативни речник српског језика : анализа заступљености синтагматских и парадигматских асоцијата / Драган Р. Јанковић, Милена М. Јакић Шимшић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 863–884. | Summary

649. ЈАНКОВИЋ, Јелена

Миколошка лексика српског језика : од лингвистичког истраживања до речника / Јелена Д. Јанковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1097–1118. | Summary

650. ЈАЊИЋ, Марина

Лингвокултурама кум у пресеку српског језика и културе / Марина С. Јањић // Обичаји у култури Срба и Бугара. – 93–105. | Резюме, Summary

– **ЈАЊИЋ, Марина***

Редистрибуција консонантских група унутар нових англицизама у српском језику | Уп. 484.

651. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Ријечнице и њихови описи у рјечницима српског језика / Ана М. Јањушевић Оливери // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 239–252. | Резюме

652. ЈАШОВИЋ, Голуб

Из ономастике села Велика Крушевица код Рековца / Голуб М. Јашовић // ЗбФФП. – 51, 1 (2021), 285–307. | Summary + Речник

– **ЈАШОВИЋ, Голуб**

Оними у песмама Србољуба Митића | Уп. 754.

Оними у поезији Радомира Андрића | Уп. 755.

Прилог проучавању земљописне лексике, антропонимије и топонимије у поеми „Сутјеска“ Мирка Бањевића | Уп. 756.

Проучавање дијалекатске лексике и терминологије на простору Косова и Метохије на Филозофском факултету Универзитета у Приштини | Уп. 897.

Теоними, еклисионими, хеортоними, агиоантропоними и други сродни оними у поезији Радомира Андрића | Уп. 757.

653. ЈАШОВИЋ, Голуб*

Топонимија српских села Смољница и Калишта и влашких села Аљудова и Кобиља у околини Пожаревца / Голуб М. Јашовић // Исходишта. – 6 (2020), 129–142. | Summary

654. ЈОВАНОВИЋ, Вања

О динамици промена у језичкој слици стварности кроз призму вербалних асоцијација : на примеру српског језика / Вања Јовановић, Марија Нисић, Ана Цветановић // Славистика. – 25, 2 (2021), 285–305. | Резюме + Прилог

655. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Поглед на партиципска образовања на *-ћи*, *-виши* и *-м(и)* из угла лексикографског описа савременог српског језика / Владан З. Јовановић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 157–183. | Резюме, Summary

– **ЈОВАНОВИЋ, Иван**

Les noms alternatifs de l'organe sexuel féminin en français et en serbe : aspect lexicosémantique | Уп. 256.

656. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Да ли је *бедак* нова реч? / Јована Јовановић // О новим речима 1. – 112–117. | Summary

657. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Ка речнику пејоратива у сфери *човек* у контексту обраде овог типа лексике у описним речницима српског језика / Јована Б. Јовановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1009–1032. | Summary

658. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Нова употреба придева *хуман* у савременом српском језику / Јована Јовановић // О новим речима 1. – 7–10.

659. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Пејоративи у номинацији човека у српском језику / Јована Б. Јовановић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 127–162. | Резюме, Summary

660. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Тренерка и још понешто / Јована Јовановић // О новим речима 1. – 53–55.

661. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Феминизам у језику : новији називи за женска занимања / Јована Јовановић // О новим речима 1. – 48–52. | Summary

– ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Један општи поглед на (лексичке) романизме у Црној Гори | Уп. 898.

– ЈОВИЋ, Надежда*

О неким народним медицинским терминима страног порекла у говорима југоисточне Србије | Уп. 902.

Страни елементи у лексичкој преради примарних сточарских производа у говорима југоисточне Србије | Уп. 903.

Турцизми у сточарској терминологији југоисточне Србије | Уп. 904.

662. ЈОЦИЋ, Милош

Српски и српско-енглески појмови из културе, поетике, теорије и индустрије видео-игара / Милош Јоцић // О новим речима 1. – 157–179. | Summary

– КАШИЋ, Јован

Неке фразеолошке и лексичке особености Вукових пословица | Уп. 1082.

Стварање лексичке норме током прве половине XIX века | Уп. 1083.

663. КИШ, Наташа

Рекцијски речник придева / Наташа Б. Киш // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 969–983. | Summary

– КЛИКОВАЦ, Душка

Кад везник *док* има супротно значење? | Уп. 558.

664. КНЕЖЕВИЋ, Божица

Концепт лексеме *хљеб* у српском језику / Божица Кнежевић // Значај српског језика за очување српског... – 69–80. | Summary

665. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Лингвокултуролошки аспекти терминологије : на примеру теолошког речника / Ксенија Кончаревић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1081–1096. | Summary

666. КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Serbian Primary Basic Colour Terms and Their Verbal Associations / Sanja Krimer Gaborović // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 287–315. | Резиме

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Теоријски, методолошки и практични аспекти састављања „Енглеско-српског речника назива за боје“ | Уп. 267.

667. КРСТИЋ, Ана

О појму *наслеђени језик* кроз призму билингвизма / Ана Крстић // ГСЈ. – 19 (2021), 81–94. | Summary

668. КУЉАНИН, Сања

Хљоб и егзистенција / Сања Куљанин // Значај српског језика за очување српског... – 49–67. | Zusammenfassung

669. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Англобализми и други неологизми у најновијем периоду развоја српског језика / Ивана Лазић Коњик // О новим речима 1. – 127–136. | Резюме

670. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Ка отвореном речнику српског језика : проблем дефинисања лексичког значења / Ивана В. Лазић Коњик, Стана С. Ристић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 91–111. | Summary

– ЛАЗОР, Зденко

Лингвокултуролошки концепт *кућа* у руском, русинском и српском језику | Уп. 271.

671. ЛЕКСИКОГРАФИЈА и лексикологија у светлу актуелних проблема : зборник научних радова / ур. Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2021. – 1170. | ISBN 978-86-82873-82-2

– ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Десупстантивни глаголи мотивисани називима животиња : на материјалу руског и српског језика | Уп. 273.

672. ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Зооними у функцији инвективе : да ли је човек човеку само вук? / Јелена Б. Лепојевић // PhM. – 13 (2021), 671–686. | Резюме

673. ЛИГОРИО, Орсат

Опаске уз историју лат. *oleum* : из балканског латинитета XIV / Орсат Лигорио // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 7–24. | Summary

– ЛИЛИЋ, Драган

Именослов Зарије Р. Поповића | Уп. 775.

674. ЛОМА, Александар

Порекло речи *мазија* (*челик*) / Александар Б. Лома // ЈФ. – 77, 1 (2021), 9–27. | Резюме, Summary

675. МАЂАРЕВ, Маја

Analiza povezanosti konotativnog značenja reči i konotativnog značenja njihovih asocijativnih polja / Маја М. Мађареv, Драган Р. Јанковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 907–923. | Summary

676. МАРЈАНОВИЋ, Саша

Бенсонов систем обраде глаголске флексије у речнику / Саша П. Марјановић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 201–232. | Резюме, Summary

677. МАРКОВИЋ, Бранкица*

Германизми и хунгаризми у виноградарској лексици / Бранкица Ђ. Марковић // Исходишта. – 4 (2018), 185–196. | Summary

678. МАРКОВИЋ, Бранкица*

Грецизми и латинизми у виноградарској лексици / Бранкица Ђ. Марковић // Исходишта. – 6 (2020), 191–201. | Summary

– МАРКОВИЋ, Бранкица

Дијалекатска лексикографија у Црној Гори од Вуковог Рјечника (1852) до данашњих дана | Уп. 912.

Из виноградарске лексике Баната | Уп. 913.

Из терминологије овчарства села Рудне у Румунији | Уп. 914.

– МАРКОВИЋ, Јордана

Мултикултуралност у жаргонизмима | Уп. 779.

Номинација учесника у свадбеним обичајима код Срба у Србији и Румунији | Уп. 917.

Номинација *човека* у жаргону | Уп. 918.

Смех у писаном језику | Уп. 780.

679. МАРКОВИЋ, Јордана

Улазак *короне* у српски језички систем / Јордана С. Марковић // Исходишта. – 7 (2021), 163–176. | Резюме

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лексичка хомонимија као лингвотекстолошки проблем : на грађи Његошевог „Шћепана Малог“ | Уп. 786.

680. МИКЕТИЋ СУБОТИЋ, Сања

Жена у примерима употребе лексема у речницима српског језика Матице српске / Сања Д. Микетић Суботић, Бранислава М. Дилпарић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 827–844. | Summary

681. МИЛАНОВ, Наташа

Српски лексички фонд из угла полисемије: глаголи, именице, придеви / Наташа Миланов. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2021. – 465. – (Монографије ; 31) | ISBN 978-86-82873-79-2

682. МИЛАНОВ, Наташа

Творбене карактеристике изузетно полисемантичних лексема у српском језику / Наташа М. Миланов // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 253–270. | Summary

– МИЛАНОВИЋ, Александар

Михаиловићеви надимци и једна паралела | Уп. 792.

Славенизми у десетерачким песмама Герасима Георгијевића (1838) | Уп. 1090.

683. МИЛАШИН, Горан

Индивидуализми у језику Твитера / Горан Б. Милашин // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 725–744. | Summary

684. МИЛЕНКОВИЋ, Ана

Емоционално-експресивни глаголи у српском језику : лексичкосемантичка анализа / Ана В. Миленковић // НЈ. – 52, 1 (2021), 63–80. | Summary

685. МИЛЕНКОВИЋ, Ана

Концептуализација примарних емоција у српском језику : на примеру глагола са значењем *радосћи*, *туге*, *сјраха* и *љућње* / Ана В. Миленковић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 163–185. | Резюме, Summary

686. МИЛЕНКОВИЋ, Катарина

Концептуализација соматизама *срце* и *глава* у српском језику / Катарина Миленковић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 49–61. | Summary

687. МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

Лексичко-семантичка анализа секундарних аспектуализатора у српском језику / Наташа Р. Миливојевић // Филолог. – 24 (2021), 36–61. | Summary

– МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа

О аналитичким предикатима са глаголом *кренути* у српском језику : лексичко-пројекционистички приступ | Уп. 573.

– МИЛИН, Жива

Банатска Црна Гора : историја, говор, ономастика | Уп. 920.

Породични надимци Срба у Банатској Црној Гори : ономатолошки прилог : XX век | Уп. 921.

– МИЛИЋ, Мира

„Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina“ : problemi i rešenja | Уп. 285.

688. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Парентезе у лексикографској дефиницији / Бојана С. Милосављевић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 189–203. | Summary

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Концепт *судбине* на косовско-метохијској језичкој слици света | Уп. 927.

О проучавању лексичког система српских говора Косова и Метохије : на примеру српског призренског говора | Уп. 928.

– МИЉКОВИЋ, Миљан

Разлике у употреби англицизама у свакодневном говору код деце основношколског узраста у односу на социодемографске варијабле | Уп. 798.

Разумевање англицизама код ученика четвртог разреда основне школе у односу на социодемографске варијабле | Уп. 799.

689. МИТИЋ, Ивана

Анализа родно осетљивих термина у правним документима / Ивана З. Митић, Андреј И. Благојевић // PhM. – 13 (2021), 793–806. | Summary

– МИТРОВИЋ, Саша

Деривација српских мушких имена у Дунавској Клисури | Уп. 930.

Осврт на српску антропонимију у Дунавској Клисури | Уп. 931.

– МИЦИЋ, Јована

Ратарска лексика Сушице код Грачанице | Уп. 932.

– НИКОЛИЋ, Александар

Српска културно специфична лексика у филму „Парада“ | Уп. 59.

690. НИКОЛИЋ, Видан*

Дистрибуција микропонима *Свајтовско гробље* на српско(хрватском) језичком подручју : ономастички и етнолингвистички аспект / Видан В. Николић // Исходишта. – 3 (2017), 283–296. | Summary

691. НИКОЛИЋ, Јована

Хидронимија десног слива Средњег Ибра / Јована С. Николић // Баштина. – 54 (2021), 41–59. | Summary

692. НИКОЛИЋ, Марина

Нове речи у српском јавном дискурсу као последица пандемије ковида 19 / Марина М. Николић, Светлана М. Слијепчевић Бјеливук, Слободан Б. Новокмет // ЗбФФП. – 51, 1 (2021), 365–390. | Summary + Речник

693. НИКОЛИЋ, Марина

Речник појмова из периода епидемије ковида / Марина М. Николић // Преводацац. – 40, 1/2 (2021), 17–30. | Summary

– НИНКОВИЋ, Лена

Ројам *majke* као podležna metafora u srpskom i engleskom jeziku | Уп. 291.

694. НОВОКМЕТ, Слободан

Ко су *вакцинаши*? / Слободан Б. Новокмет // О новим речима 1. – 141–145. | Summary

695. НОВОКМЕТ, Слободан

Лексикографска анализа „Речника страних речи, које се јављају у нас те их ваља разумети, а понешто их се и клонити“ Јована Грчића из 1904. године / Слободан Б. Новокмет, Маријана Р. Букић // СЈ. – 26 (2021), 475–490. | Summary

696. О новим речима 1 / ур. Дејан Ајдачић. – Београд : Алма : Културна мрежа Пројекат Растко, 2021. – 186. – (Библиотека Тематски зборници ; 10) | ISBN 978-86-7974-907-9

697. ОБРАДОВИЋ, Мирјана

Из хидронимије Левча / Мирјана Обрадовић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 417–430. | Zusammenfassung

– ОПАЧИЋ, Марија

Принцип локализације и проучавање социјативних значења у руском и српском језику | Уп. 295.

698. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

О семантичкој дефиницији неологизама *антивакцинаш* и *антивакцинашићво* / Ђорђе Оташевић // О новим речима 1. – 137–140. | Резюме

– ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Паронимија и паронوماзија у поезији Момчила Настасијевића | Уп. 807.

699. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Родни парови у речницима нових речи и секундарност феминатива / Ђорђе Р. Оташевић // О новим речима 1. – 180–183. | Резюме

700. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Семантичке дефиниције нових фемининума / Ђорђе Оташевић // О новим речима 1. – 11–12.

701. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Творба деантропонимних политичких неологизама : од презимена *Вучић* и *Ђилас* / Ђорђе Р. Оташевић // О новим речима 1. – 13–38. | Резюме

702. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Фемининуми (феминативи) у речницима нових речи / Ђорђе Р. Оташевић // О новим речима 1. – 89–111. | Резюме

– ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Teniska terminologija na engleskom i srpskom jeziku : strukturni, semantički i prevodni aspekti | Уп. 298.

– ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

О *иријаишељу* у словачкој и српској језичкој слици света | Уп. 299.

703. ПРЋИЋ, Твртко

Значај научног бављења неологизмима у српском језику : лексиколошки и лексикографски аспекти / Твртко Т. Прћић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 643–668. | Summary

– РАДАН, Михај

Воденичка терминологија и воденичарска лексика у српском говору Карашева | Уп. 944.

О пореклу карашевске ковачке терминологије у говорима Карашева и Клокотича | Уп. 947.

– РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

Називи хлебова у српским говорима Косова и Метохије у етнографском контексту | Уп. 949.

– РАДИЋ ДУГОЊИЋ, Милана

Љубав : реч, концепт, митологема : на материјалу романа „Сеобе“ Милоша Црњанског и његовог руског превода | Уп. 303.

704. РАДМИЛОВИЋ, Јелена

Лексичка и дискурсна обележја обавјештења о смрти : упоредна анализа / Јелена Радмиловић // ППЈ. – 52 (2021), 203–221. | Summary

705. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Прилог историји значења и географском распореду пара *дом – кућа* / Драгана И. Радовановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 611–627. | Резюме

– РАДОВАНОВИЋ, Драгана*

Свадбена лексика у Банату | Уп. 953.

– РАКИЋ МЛАДЕНОВИЋ, Југослава

Антропоними као сведочанство традиционалног и хришћанског у приповеткама Лазе Лазаревића | Уп. 813.

706. РАТКОВИЋ, Драгана

Лексема *йогода* у српском језику / Драгана М. Ратковић // НЈ. – 52, 1 (2021), 81–91. | Резюме

707. РАТКОВИЋ, Драгана

Називи животиња у српском језику : семантичка и лингвокултуролошка анализа / Слободан Новокмет. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2020. – 340. / Драгана М. Ратковић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 262–270. | Приказ | Уп. 710.

708. РЕБРОЊА, Исмет

Етимолошко поријекло naziva pojedinih naseljenih mjesta u Novom Pazaru / Ismet Rebronja, Elijas Rebronja. – 2. dopunjeno izd. – Novi Pazar : Narodna biblioteka Dositej Obradović, 2021. – 117. | ISBN 978-86-83251-86-5

– РЕЦИЋ МИРКОВИЋ, Емилија

Називи судова за кување и печење у призренско-јужноморавским говорима на Косову и Метохији | Уп. 962.

709. РИСТИЋ, Стана

Аксиолошки речник српског језика : предлог израде / Стана С. Ристић, Ивана В. Лазе Коњик // ЈФ. – 77, 2 (2021), 105–126. | Резюме, Summary

– РИСТИЋ, Стана

Категорија очекиваности у неким граматичким и лексичким јединицама | Уп. 588.

710. РИСТИЋ, Стана

Називи животиња у српском језику : семантичка и лингвокултуролошка анализа / Слободан Новокмет. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2020. – 340. – (Монографије ; 30) / Стана Ристић // Славистика. – 25, 1 (2021), 336–339. | Приказ | Уп. 707.

711. РИСТИЋ, Стана

Речник САНУ и Београдска лексикографска школа / Стана С. Ристић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 65–89. | Summary

– РУСИМОВИЋ, Тања

Погрдна употреба жаргонизама у школама мимо наставног процеса као вид вербалног насиља | Уп. 30.

712. САВИЋ, Сандра

Земљописна лексика и локалитети у епским народним песмама о Марку Краљевићу / Сандра Савић // ГСЈ. – 19 (2021), 221–243. | Summary

713. САВИЋ, Сандра*

Материјална култура Срба у контексту позајмљеница у „Терминологији куће и покућства у северној Метохији“ Милете Букумирића / Сандра Савић // Исходишта. – 6 (2020), 267–283. | Summary

714. САВИЋ, Сандра

Називи биљака у микротопонимији Буцака : семантичко-творбени аспект / Сандра Г. Савић // PhM. – 13 (2021), 687–702. | Summary

715. САВИЋ, Сандра

Називи животиња у микротопонимији Буцака / Сандра Г. Савић // Драган Лилић. – 275–288. | Summary

716. САВИЋ, Сандра

Романски супстрат у микротопонимији источне Србије : Заглавак, Буцак и западни део књажевачке територије / Сандра Г. Савић // Етно-културолошки зборник. – 24 (2021), 85–99. | Summary

– САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Називи за *желудац* код животиња у говорима југоисточне Србије | Уп. 964.

717. САМАРЦИЋ, Биљана

Бог и хлеб наш насушни / Биљана Самарцић // Значај српског језика за очување српског... – 13–30. | Summary

718. СПАСИЋ, Јелена

Опсени изрази са семом и лексемом *хлеб* у српском језику / Јелена Спасић // Значај српског језика за очување српског... – 115–128. | Summary

– СРЕДИЋ, Јелена

Структура и лексикографска обрада аналитичких предиката са семикопулативним глаголима | Уп. 596.

– СТАКИЋ, Милан

Радни глаголски придеви као лексеме | Уп. 597.

– СТАМЕНКОВИЋ, Катарина

Die Komponente *Magen* / *želudac* in deutschen und serbischen Phraseologismen | Уп. 311.

719. СТАМЕНКОВИЋ САВИЋ, Биљана

Модификација личних имена страног порекла у српском језику / Биљана Стаменковић Савић // ГСЈ. – 19 (2021), 257–270. | Summary

720. СТАНКОВИЋ, Ранка

Употреба речника : речник у новом руху / Ранка Станковић // ЈД. – 18 (2021), 11–19.

– СТЕВАНОВИЋ, Јована

Страна лексика у „Црноотравском речнику“ Радосава Стојановића : семантичка адаптација | Уп. 973.

721. СТЕВАНОВИЋ, Катарина

Метафоричка концептуализација *бога* у српском језику / Катарина З. Стевановић // Баштина. – 54 (2021), 77–86. | Summary

– СТЕПАНОВ, Љубомир*

О првом „Српско-румунском речнику“ кетфелског проте Милана Николића | Уп. 1121.

– СТЕФАНОВИЋ, Душан

Драган Лилић као лексиколог | Уп. 1238.

722. СТЕФАНОВИЋ, Душан

Знатан допринос очувању и развоју српске ономастике : Ономастика Малог Црнића / Голуб Јашовић, Славица Јовановић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет ; Мало Црниће : Библиотека Србољуб Митић, 2020. – 693. / Душан Р. Стефановић // Баштина. – 53 (2021), 523–525. | Приказ

723. СТЕФАНОВИЋ, Душан

О потреби израде ономастикона Алексиначког Поморавља : на примеру грађе са простора Косова и Метохије / Душан Р. Стефановић // *Filološki vidici* 1. – 157–165.

724. СТИЈОВИЋ, Рада

Аутоматска екстракција дефиниција : допринос убрзању израде речника / Рада Р. Стијовић, Цветана Ј. Крстев, Ранка М. Станковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 113–137. | Summary

– СТИЈОВИЋ, Рада

Савремена ономастичка истраживања Косова и Метохије | Уп. 974.

725. СТОЈАНОВИЋ, Милица

Еуфемизми и њихова обрада у савременим речницима српског језика / Милица Љ. Стојановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 223–238. | Summary

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Лексика писца и проблеми израде речника писца на примеру књижевности на дијалекту Драгослава Михаиловића | Уп. 824.

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Ратарска терминологија села Белобрешке у Румунији : са освртом на стање у српским говорима румунског дела Баната | Уп. 982.

Ратарска терминологија села Рудне у Румунији | Уп. 983.

Терминологија одевања и обувања у Рудни (Румунија) | Уп. 984.

726. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Топономастичка истраживања на подручју призренско-тимочких говора и перспектива израде јединственог речника / Татјана Г. Трајковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 593–609. | Summary

– ТРНАВАЦ, Радослава

О улози природног семантичког метајезика у дефинисању значења културолошког концепта *мерак* (срп.), *кайф* (рус.) (*задовољство*) и *инаџи* (срп.) | Уп. 319.

– ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Kritički osvrt na definisanje značenja u „Englesko-srpskom kontrastivnom rečniku sinonima“ | Уп. 322.

Метафоре у семантици придева из домена чврстоће у енглеском и српском | Уп. 323.

Obrada višeznačnosti u jednojezičnim opštim rečnicima engleskog i srpskog jezika | Уп. 324.

– **ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена***

Прилог познавању лексике обичаја крштења код Срба у Банатској Клисури | Уп. 987.

727. ЦИЦМИЛ РЕМЕТИЋ, Радојка

Топонимија Пивске планине / Радојка Цицмил-Реметић. – Београд : Чигоја штампа, 2021. – 471. | ISBN 978-86-531-0708-6

– **ЧОБОТИН, Благоје***

Имена српске деце крштене у Српској православној цркви у Кетфелју током XIX, XX и XXI века | Уп. 991.

– **ШАПИЋ, Јулија**

О скрyтом в *глубине* : *глубина* как элемент понятийной метафоры : русско-сербская параллель | Уп. 329.

728. ШКОРИЋ, Милица

Концепт *Балкан* у савременом српском језику и култури : на материјалу анкетних података / Милица Шкорић // ЖЈ. – 41 (2021), 87–109. | Summary

729. ШТАСНИ, Гордана

Иновирана концепција „Семантичко-деривационог речника српског језика“ на примеру гнезда лексеме *руно* / Гордана Штасни, Гордана Штрбац, Милан Ајџановић // Славистика. – 25, 2 (2021), 53–69. | Summary

730. ШТАСНИ, Гордана

Семантичко-деривациони потенцијал глагола *лейтиџи* / Гордана Штасни, Милан Ајџановић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 105–123. | Summary

– **ШУЊЕВАРИЋ, Ђорђе**

Апстрактне именице на *-остѝ* : номинализација особине и лексикализација | Уп. 611.

731. ШУЊЕВАРИЋ, Ђорђе

Концептуализација *брака* и сродних појмова у српском језику / Ђорђе В. Шуњеварић // PhM. – 13 (2021), 863–877. | Summary

ђ) Фразеологија и паремиологија– **БЈЕЛОШЕВИЋ, Сузана**

Културолошко-комуникативни аспект проучавања пословица о *жени* у руском и српском језику | Уп. 234.

732. БОЈОВИЋ, Драга

О разговорној фразеологији / Драга И. Бојовић // Слово. – 60 (2021), 15–21. | Резюме

– **ГЕОРГИЈЕВ, Ивана**

Srpska i španska psovka : osnovna zapažanja o sličnostima i razlikama | Уп. 243.

– **ДРОБЊАК, Драгана**

The Black and White Worlds in French, Spanish and Serbian Phraseology | Уп. 249.

733. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Народна изрека *И вуци сийи и овце на броју* у хришћанској семантичкој интерпретацији / Владан Јовановић // ЈД. – 18 (2021), 20–24.

734. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О неким семантичким механизмима ознаковљења природе у паремиолошком дискурсу / Јелена Р. Јовановић Симић, Ивана Р. Јовановић // Језик, књижевност и природа. – 64–79. | Summary

– ЈОВИЋ, Емилија

О особеностима технике превођења соматских фразеологизама са руског на српски језик | Уп. 47.

Соматизмы как часть фразеологической картины мира : на плане русского и сербского языков | Уп. 258.

Улога појмовне метафоре путовања у фразеологизацији лексеме *йуи* на плану руског, српског и енглеског језика | Уп. 259.

– ЈОЧИЋ, Јелена

Несинонимске лексичке варијанте компонената *чёрт* и *враг* у руским и српским фразеологизмима | Уп. 261.

– КАШИЋ, Јован

Неке фразеолошке и лексичке особености Вукових пословица | Уп. 1082.

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

О неким руским и српским фразеологизмима инспирисаним хагиографско-хеортолошким предањем православне цркве | Уп. 264.

Руске и српске паремије инспирисане хагиографско-хеортолошким предањем православне цркве | Уп. 265.

– КРИЈЕЗИ, Мерима

Фразеологизми с бројем *ду/два* у савременом албанском и српском језику | Уп. 266.

– ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Зооними у функцији инвективе : да ли је човек човеку само вук? | Уп. 672.

– ЛУЦА, Марилена Феличија*

Gender and Identity in the Slovak and Serbian Phraseology | Уп. 275.

– МАРЧЕТА, Јована

The Concept of *Fruit* in French, Italian and Serbian Phraseology | Уп. 278.

Храна у француској, италијанској и српској фразеологији | Уп. 279.

735. МИШИЋ, Биљана

Хљеб у фразеологизмима / Биљана Мишић // Значај српског језика за очување српског... – 173–185. | Zusammenfassung

736. МРШЕВИЋ РАДОВИЋ, Драгана

Маска у језику и култури / Драгана Мршевић-Радовић // Предавања 9/10. – 35–40.

737. МРШЕВИЋ РАДОВИЋ, Драгана

Фразеологија : огледало српског народног књижевног језика / Драгана Мршевић-Радовић // 50 година Међународног славистичког центра. – 609–619. | Резюме

– МУТАВЦИЋ, Предраг

О библијским фразеологизмима са ономастичком компонентом у савременом албанском и српском језику | Уп. 289.

– НИКОЛИЋ, Александар

Kontrastivna i konceptualna analiza nemačkih i srpskih frazeologizama sa komponentom *Tür/vrata* | Уп. 290.

738. НОВОКМЕТ, Слободан

Шта су *гладац* и *јадац* из израза *сиња гладац а изнујра јадац?* / Слободан Б. Новокмет // ЈД. – 17 (2021), 22–27.

– **ПОПОВИЋ, Снежана**

Когнитивни приступ у проучавању руских и српских фразеологизама на примјеру руско-српског фразеолошког рјечника | Уп. 301.

Појам моноколокабилности и периферија језика | Уп. 302.

739. РАДУЛОВИЋ, Милица

Когнитивно-прагматички аспекти загонетки и одгонетки / Милица Радловић // ГСЈ. – 19 (2021), 191–208. | Summary

– **СПАСИЋ, Јелена**

Опцени изрази са семом и лексемом *хлеб* у српском језику | Уп. 718.

– **СТАМЕНКОВИЋ, Катарина**

Die Komponente *Magen* / *želudac* in deutschen und serbischen Phraseologismen | Уп. 311.

– **СТЕФАНОВИЋ, Неда**

Елидирана глаголска фраза са *неисправним антицедентом* у српском језику | Уп. 601.

– **ТАНАСКОВИЋ, Тања**

Фразеолошка слика човека у дијалекатској књижевности Драгослава Михаиловића | Уп. 826.

– **ЋУПИЋ, Драго**

Осврт на „Српске народне пословице“ са становишта Вуковог кодификовања језичке норме | Уп. 1106.

– **УХЛАРИКОВА, Јасна**

Somatická frazeológia v slovenčine a srbcine | Уп. 320.

740. ФРАЗЕОЛОГИЗМИ у српском језику / приредио Милорад Телебак. – Бања Лука : Бесједа, 2021. – 163. | ISBN 978-99938-1-419-1

– **ЧОЛИЋ, Данијела**

Културноисторијски аспекти и симболика *зелене* боје у немачким, енглеским и српским фразеологизмима | Уп. 327.

– **ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша**

Иновациони процеси у фразеологизмима у језику драма Душана Ковачевића | Уп. 832.

741. ШТРБАЦ, Гордана

Нови тип фразеолошког речника српског језика / Гордана Р. Штрбац // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 353–371. | Summary

е) Стилистика– **АЈДАЧИЋ, Дејан**

Ауторски неологизми : индивидуализми Димитрија Митриновића (1913) и Драгана Алексића (1922) | Уп. 612.

742. АХМЕТАГИЋ, Јасмина

Борислав Пекић : језик политике, политика језика / Јасмина М. Ахметагић // СЈ. – 26 (2021), 425–435. | Summary

– **БАЈОВИЋ, Јелена**

Фразеологија Његошевог „Шћепана Малог“ : стални епитети као одраз језичке слике света : српско-руске паралеле | Уп. 35.

Фразеологија Његошевог „Шћепана Малог“ у словенском контексту : прилог питању о превођењу непреводивог | Уп. 36.

– **БАЦИЋ, Милица**

Изражавање деонтичке модалности у политичким предизборним порукама на српском језику | Уп. 532.

– **БЛАГОЈЕВИЋ, Савка**

Мање заступљени експоненти текстуалне конекције у научним чланцима енглеских и српских говорника : квалитативна и квантитативна анализа | Уп. 235.

743. БОГДАНОВИЋ, Весна

Izrazi pojačavanja autorove tvrdnje u Netspik jeziku na studentskim diskusionim forumima / Vesna Bogdanović, Vesna Bulatović // Susret kultura. – 311–323.

– **БОРАНИЈАШЕВИЋ, Марија**

Значење изгубљено у преводу : проблеми досезања изоморфизма значења у преводу књиге „Кето исхрана“ | Уп. 37.

– **БРБОРИЋ, Вељко***

Правописне одлике недељника „Наша реч“ | Уп. 498.

744. БУБАЊА, Никола

Аутопоетичке белешке и фантазми песме : Колрицове уводне напомене о „Кублај Кану“ и „Разјасница“ Војислава Карановића / Никола М. Бубања, Часлав В. Николић // СЈ. – 26 (2021), 237–252. | Summary

– **БУГАРСКИ, Ранко**

Gramatika srpskog žargona | Уп. 534.

Како се рађају суфикси : граматиализација у српском жаргону | Уп. 535.

745. ВАЛИЋ НЕДЕЉКОВИЋ, Дубравка

Kako su mediji prema svedočenju auditorijuma ispunjavali komunikativne potrebe u kriznoj situaciji : diskurs analiza medijskih dnevnika u doba korone u Srbiji, proleće 2020. / Dubravka Valić Nedeljković // O engleskom i srpskom... – 243–256. | Summary

– **ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана**

Метафоре и аналогije у настави српског језика : когнитивни приступ | Уп. 837.

– **ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана**

Глаголски облици и стилизација легенди : збирка „У тами благо“ Мирка Милојковића | Уп. 539.

Мачка у српском стандардном језику и жаргону | Уп. 623.

– **ВУЈОШЕВИЋ, Анђела**

Епистемичка модалност у политичким интервјуима у немачким и српским медијима | Уп. 240.

Semantička analiza leksičkih sredstava za referenciju čina NATO bombardovanja 1999. godine u nemačkim i srpskim medijima | Уп. 241.

746. ВУЧИНИЋ, Аница

Временска реченица у збирци приповедака „Башта слезове боје“ Бранка Ћопића / Аница М. Вучинић // Драган Лилић. – 21–38. | Summary

– **ДАРКОВИЋ, Љубица**

Medijska slika kosovskog pitanja u anglofonim i srpskim medijima | Уп. 245.

747. ДЕСПОТОВИЋ, Јулијана

Стилске доминанте у роману „Хлеб и страх“ Милице Савића / Јулијана Деспотовић // Значај српског језика за очување српског... – 187–205. | Summary

– **ДОДИГ, Милана**

La symbolique des Felidae dans les œuvres de La Fontaine et de Baudelaire et dans leur traduction en serbe | Уп. 1155.

– **ДРАГАШ, Мина**

Deontička modalnost u govornim činovima u sportskom diskursu | Уп. 541.

– **ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна**

Оцртавање данашњице у новој лексици : фикусоманија у српским електронским медијима | Уп. 635.

748. ДРАЖИЋ, Јасмина

Лексичка креативност као обележје стила у роману „Па као“ Владимира Табашевића / Јасмина Н. Дражић // ЗБМСКЈ. – 69, 1 (2021), 261–278. | Summary

749. ДРАМСКО стваралаштво Душана Ковачевића : радови са научног скупа одржаног 28. и 29. јуна 2020. године / гл. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 304. – (Библиотека Добитници Андрићеве награде; 4) | ISBN 978-99976-21-88-7

– **ЂОКИЋ, Емилија**

Анализа неколиких превода песме „Выткался на озере алый свет зари“ Сергеја Јесењина на српскохрватски језик | Уп. 40.

– **ЂОРЂЕВИЋ, Данијела**

Маркери епистемичке модалности у научним радовима на енглеском и српском језику | Уп. 250.

750. ЂУКИЋ, Милица

Трагови дијалекатских типова у роману „Сутра стиже господар I, II“ Петра Сарића : фонетски дијалектизми / Милица С. Ђукић // Драган Лилић. – 53–70. | Summary

751. ЂУКИЋ, Саша

Експресивне вриједности лексеме *хлеб* и њених синонима у роману „Хлеб и страх“ Милице Савића / Саша Ђукић // Значај српског језика за очување српског... – 151–171. | Summary

– **ЂУРИН, Тајјана**

L'auto-retraduction dans la bande dessinée : l'exemple de l'album Le tour de Gaule d'Astéri | Уп. 41.

Morbus jocosus et medicus ridens : медицинска терминологија у српском преводу „Гаргантуе и Пантагруела“ | Уп. 42.

752. ЂУРКИН, Веселина

Језичко-стилски огледи из србистике / Веселина Ђуркин. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 367. – (Библиотека Знамен србистике; 8) | ISBN 978-99976-21-78-8

– **ЕРАКОВИЋ, Борислава**

Prelamanja teorijskih paradigmi u prevođenju žurnalističkih tekstova s engleskog na srpski | Уп. 44.

– **ЖИВИЋ, Наташа**

Разговорни језик у роману „Стилске вежбе“ Ремона Кеноа и његов превод на српски језик | Уп. 45.

753. ЗАПУТИЛ, Марија

Лингвистички и стилистички аспекти хипотаксичког устројства Домановићевих исказа / Марија В. Запутил // Драган Лилић. – 71–88. | Summary

– ЈАНИЋ, Александра

Употреба модалних глагола у „Представи о детету у српској култури“ Жарка Требјешанина | Уп. 552.

754. ЈАШОВИЋ, Голуб

Оними у песмама Србољуба Митића / Голуб М. Јашовић // Драган Лилић. – 129–150. | Summary

755. ЈАШОВИЋ, Голуб

Оними у поезији Радомира Андрића / Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021. – 214. – (Библиотека Наука. Посебна издања) | ISBN 978-86-6349-163-2

756. ЈАШОВИЋ, Голуб

Прилог проучавању земљописне лексике, антропонимије и топонимије у поеми „Сутјеска“ Мирка Бањевића / Голуб М. Јашовић // Баштина. – 53 (2021), 29–39. | Summary

757. ЈАШОВИЋ, Голуб

Теоними, еклисионими, хеортоними, агиоантропоними и други сродни оними у поезији Радомира Андрића / Голуб М. Јашовић, Душан Р. Стефановић // Баштина. – 55 (2021), 43–61. | Summary

758. ЈЕРКОВИЋ, Јован

Неке особине језика народних умотворина у делима војвођанских писаца друге половине XIX века / Јован Јерковић // 50 година Међународног славистичког центра. – 263–275.

759. ЈОВАНОВИЋ, Миодраг*

Језичке карактеристике лазаричких пјесама у књизи „Обичаи и пјсни турецких сербов“ Ивана Степановича Јастребова / Миодраг В. Јовановић // Исходишта. – 5 (2019), 201–219. | Summary

760. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О фигурама конструкције у проповедном дискурсу патријарха Павла / Јелена Јовановић Симић // Предавања 9/10. – 49–56.

761. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Социолекатски и дијалекатски плурализам израза у поетском вербативу Драгослава Михаиловића / Јелена Јовановић Симић // Књижевно стваралаштво Драгослава Михаиловића. – 181–210. | Summary

– КАВГИЋ, Александар

An Analysis of the Quality of Translations of English-Serbian Computer-Aided Translation Tools | Уп. 48.

– КАРАНОВИЋ, Зоја

Вуков „Рјечник“ : прича и приповедање | Уп. 1081.

762. КАСАШ, Јована

Епитети везани за град Темишвар у српској послератној штампи / Јована А. Касаш // Исходишта. – 7 (2021), 113–121. | Résumé

– КЛАЈН, Иван

Пљоснате глисте у мртвом мору | Уп. 506.

763. КЛИКОВАЦ, Душка

О разговорном београдском језику / Душка Кликовац // Предавања 9/10. – 41–48.

764. КНЕЖЕВИЋ, Ивана

Контрастивна анализа вокабулара популарних и академских научних радова из области теологије на српском језику / Ивана А. Кнежевић // Филолог. – 24 (2021), 15–35. | Summary

765. КЊИЖЕВНО стваралаштво Драгослава Михаиловића : радови са научног скупа, од 3. и 4. јула 2020. године / гл. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 305. – (Библиотека Добитници Андрићеве награде; 5) | ISBN 978-99976-21-87-0

766. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Доминантне стилско-језичке особине драма Душана Ковачевића / Милош Ковачевић // Драмско стваралаштво Душана Ковачевића. – 173–226. | Summary

767. КОВАЧЕВИЋ, Милош

(Пра)песник и песма : „Тако је певао Орфеј“, Бивши дечак, 1955. / Милош М. Ковачевић // ЛМС. – 508, 3 (2021), 323–329.

768. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Романи Драгослава Михаиловића између књижевног и језика књижевности / Милош Ковачевић // Књижевно стваралаштво Драгослава Михаиловића. – 153–180. | Summary

769. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Српски стилистичари / Милош Ковачевић. – Београд : Српска књижевна задруга, 2021. – 332. – (Књижевна мисао ; 21) | ISBN 978-86-379-1468-6

770. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилистика поезије Новице Тадића : Тексте као стилске доминанте у песништву Новице Тадића / Соња Миловановић. – Андрићград : Андрићев институт, 2020. – 283. / Милош Ковачевић // ЛМС. – 508, 4 (2021), 565–572. | Приказ

771. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилистиком кроз белетристику / Милош Ковачевић. – Београд : Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2021. – 193. – (Библиотека Књижевност и језик ; 61) | ISBN 978-86-81130-02-5

772. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилистички приноси Нова Вуковића / Милош М. Ковачевић // СЈ. – 26 (2021), 491–516. | Summary

773. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Хлеб у поезији савремених словенских пјесника / Милош Ковачевић // Значај српског језика за очување српског... – 31–48. | Summary

– КОЗОМАРА, Драгомир

Језичке особине „Причке от Јани“ Јована Бабића | Уп. 906.

– КРЊАИЋ ЦЕКИЋ, Нада

Употреба пасива у научној и стручној литератури | Уп. 268.

774. ЛАКИЋ, Игор

Diskurs mediја : kreiranje drugačijih stvarnosti u pisanim medijima / Igor Lakić // O engleskom i srpskom... – 129–144.

– ЛЕХИСТЕ, Илсе

A Comparison of Vuk's Deseterac with Lönnrot's Kalevala Verse | Уп. 274.

775. ЛИЛИЋ, Драган

Именослов Зарије Р. Поповића / Драган В. Лилић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021. – 113. | ISBN 978-86-6349-159-5

776. ЛУКИЋ, Јелена

Стилистика претериталних облика у родољубивој поезији Милана Ракића / Јелена Лукић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 207–216. | Резюме

– МАКИШОВА, Ана

Slovenský jazyk v kontakte so srbským v oblasti médií | Уп. 276.

777. МАРКОВИЋ, Јордана*

Језик научних радова између мултикултуралности и неразумевања / Јордана Марковић // Исходишта. – 3 (2017), 213–224. | Резюме

778. МАРКОВИЋ, Јордана*

Језик Сремчевих јунака као одраз мултикултуралности / Јордана Марковић // Исходишта. – 1 (2015), 239–249. | Резюме

779. МАРКОВИЋ, Јордана*

Мултикултуралност у жаргонизима / Јордана С. Марковић // Исходишта. – 2 (2016), 69–81. | Summary

780. МАРКОВИЋ, Јордана

Смех у писаном језику / Јордана Марковић // ГСЈ. – 19 (2021), 95–107. | Summary

781. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Вербализација текста „Шћепана Малог“ : реконструкција растављеног писања / Радмило Н. Маројевић // СЈ. – 26 (2021), 5–41. | Резюме

782. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Вербализација текста „Шћепана Малог“ : реконструкција састављеног писања / Радмило Маројевић // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 25–46. | Резюме

783. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Дијалог војводе Милије и војводе Станка : тумачење стихова 822–825 „Горског вијенца“ / Радмило Н. Маројевић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 247–264. | Резюме

784. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Колика су лица с(а)ломила демону рогове? : ново тумачење 1145. стиха „Горског вијенца“ / Радмило Н. Маројевић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 1–19. | Резюме

785. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лексикализација предлошко-падежних веза и сродне појаве као лингвотекстолошки проблем : на грађи Његошевог спјева „Шћепан Мали“ / Радмило Маројевић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 27–52. | Резюме

786. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лексичка хомонимија као лингвотекстолошки проблем : на грађи Његошевог „Шћепана Малог“ / Радмило Н. Маројевић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 51–74. | Резюме, Summary

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Поема „Двенадцать“ (Дванаест) Александра Блока по други пут међу Србима : лингвистика : поетика, многозначност : једнозначност | Уп. 50.

Први песник руског Сребрног века и поема „Дванаест“ као симбол размеђа епоха | Уп. 51.

787. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Реконструкција граматичких архаизама као лингвотекстолошки проблем : на грађи Његошевог „Шћепана Малог“ / Радмило Н. Маројевић // PhM. – 13 (2021), 21–40. | Резюме

788. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Реконструкција полусастављеног писања и писање диверба : вербализација текста Његошевог „Шћепана Малог“ / Радмило Н. Маројевић // ЗбФФП. – 51, 4 (2021), 3–25. | Резюме

789. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Реконструкција самогласника у критичком издању Његошевог спјева „Шћепан Мали“ : хетеровокалски дифтонзи / Радмило Н. Маројевић // НЈ. – 52, 1 (2021), 1–31. | Резюме

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Руски еквивалент српског епског десетерца : метричке константе и ритмичке доминанте превода „Луче микрокозма“ Иље Числова | Уп. 52.

790. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Специфичне морфеме и иновације у структури врста ријечи : на грађи Његошевог „Шћепана Малог“ / Радмило Н. Маројевић // ЗбФФП. – 51, 1 (2021), 265–283. | Резюме

– МАЦУРА, Сергеј

Један Елиотов квартал у преводу : „Бернт Нортон“ | Уп. 56.

791. МИЛАНОВИЋ, Александар

Језик као актер у „Двадесет српских подела“ Душка Ковачевића / Александар М. Милановић // Драмско стваралаштво Душана Ковачевића. – 247–265. | Резюме

792. МИЛАНОВИЋ, Александар

Михаиловићеви надимци и једна паралела / Александар Милановић // Књижевно стваралаштво Драгослава Михаиловића. – 271–289. | Summary

793. МИЛАНОВИЋ, Александар

Странац и река : „Странац“, Ветровито пролеће, 1956. / Александар М. Милановић // ЛМС. – 508, 3 (2021), 330–335.

794. МИЛЕНКОВИЋ, Бранка

Detecting Deception Through Hedging in “Forensic Analysis of Written Statements” / Branka L. Milenković // CJ. – 26 (2021), 163–180. | Резиме

795. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Живота магијски круг, три посвете у њему и три истраживања : сажетак једног сећања / Софија Милорадовић // Књижевно стваралаштво Драгослава Михаиловића. – 291–300. | Резюме

796. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Активни језички процеси и говор свакодневне комуникације / Бојана Милосављевић. – Београд : Учитељски факултет, 2021. – 224. – (Едиција Студије ; 13) | ISBN 978-86-7849-297-6

797. МИЛОСАВЉЕВИЋ МИЛИЋ, Снежана

Лингвистички и наратолошки аспекти парафразе / Снежана Милосављевић Милић // ЗбМСКЈ. – 69, 3 (2021), 679–690. | Summary

798. МИЉКОВИЋ, Миљан

Разлике у употреби англицизама у свакодневном говору код деце основношколског узраста у односу на социодемографске варијабле / Миљан Д. Миљковић // Баштина. – 54 (2021), 103–113. | Summary

799. МИЉКОВИЋ, Миљан

Разумевање англицизама код ученика четвртог разреда основне школе у односу на социодемографске варијабле / Миљан Д. Миљковић, Снежана П. Перишић // Баштина. – 55 (2021), 135–144. | Summary

– МИЉКОВИЋ, Нађа

Synonymes comme un des problèmes de traduction du français vers le serbe sur l'exemple de l'accord de ciel ouvert et des actes annexes | Уп. 57.

– МИНЧЕВА, Ангелина

Црквенословенска лексика у преводима „Новог завета“ Вука Караџића и Неофита Рилског | Уп. 436.

– МИТИЋ, Ивана

Анализа родно осетљивих термина у правним документима | Уп. 689.

800. МИТИЋ, Ивана

Језичка средства са елементима имплицитне пропаганде на примеру наслова са портала РТС : вакцинација у време короне / Ивана Митић, Јасмина Ђорђевић // ГСЈ. – 19 (2021), 109–125. | Summary

801. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Деагентишација у изјавама Кризног штаба поводом пандемије вируса ковид-19 у Србији / Биљана М. Мишић Илић, Ана М. Крстић // СЈ. – 26 (2021), 89–109. | Summary

802. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Слика и (не)прилика : политички вицеви као огледало српског друштва у 21. веку / Биљана Мишић Илић // ГСЈ. – 19 (2021), 127–143. | Summary

– НЕДЕЉКОВИЋ, Војин

„Расправа о блаженом животу“ : терминологија и стил Сенеке Философа у српском преводу Милоша Н. Ђурића | Уп. 58.

803. НИКОЛИЋ, Видан*

Стилистичка функција дијалектизама у роману „Време кокошки“ Добрила Ненадића / Видан Николић, Милка В. Николић // Исходишта. – 1 (2015), 333–342. | Summary

804. НИКОЛИЋ, Јована

Функционалност наслова поглавља у роману „Сеобе“ Милоша Црњанског / Јована С. Николић // Драган Лилић. – 177–195. | Summary

805. НИКОЛИЋ, Милка*

Говор ликова и говор приповедача у завичајној прози Добрила Ненадића : лингвостилистички аспект / Милка В. Николић // Исходишта. – 3 (2017), 295–307. | Summary

806. НИКОЛИЋ, Милка

Од језика српске поезије до српског поетског језика : (раз)откривање помоћу интегралности стилистичког кључа : Поезија у стилистичком кључу / Милош Ковачевић : Андрићград, Вишеград : Андрићев институт, 2020. – 335. / Милка В. Николић // 36МСКЈ. – 69, 3 (2021), 807–813. | Приказ

807. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Паронимија и паронимазија у поезији Момчила Настасијевића / Ђорђе Оташевић. – Београд : Алма, 2021. – 78. – (Библиотека Сагледавања ; 25) | ISBN 978-86-7974-960-4

808. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Главни правци у проучавању језика права / Јелена М. Павловић Јовановић // НЈ. – 52, 2 (2021), 59–70. | Summary

809. ПАЈИЋ ОЛАХ, Жарко

Метафоричка концептуализација случаја у српском језику / Жарко Пајић Олах // ППЈ. – 52 (2021), 167–182. | Summary

– ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Interrelation between Cooperativeness and Politeness in Disagreeing with the Interlocutor in an American and a Serbian Film | Уп. 297.

– ПАНТОВИЋ, Катарина

Изазов превођења Франца Кафке : оглед о два превода приповетке „Преображај“ | Уп. 60.

810. ПЕТРИКА, Татијана

Темпорална идентификација оријентационог типа / Татијана Петрика // Савремена проучавања језика и књижевности. – 407–415. | Summary

811. ПОСПИШИЛ, Иво

Ново дело Милосава Ж. Чаркића, проистекло из његових претходних радова : A Dictionary of Rhyme Terms / Milosav Ž. Čarkić. – Saarbrücken : Lap Lambert Academic Publishing, 2020. – 330. / Иво Поспишил // НЈ. – 52, 2 (2021), 71–84. | Приказ

– ПРАВУЉАЦ, Ања

Prevođenje arhaizama sa srpskog jezika na italijanski : primjer dva italijanska prevoda Pavićevog romana „Hazarski rečnik“ | Уп. 63.

812. ПРОХОРОВА, Анжела

Метафоре пандемије Ковид-19 у јавном дискурсу Србије / Анжела Прохорова // Славистика. – 25, 2 (2021), 115–124. | Резюме

– ПРТИЈА, Слободанка

Герунд и герундив у дјелима Тацита и Плинија Млађег | Уп. 64.

– РАДИЋ ДУГОЊИЋ, Милана

Љубав : реч, концепт, митологема : на материјалу романа „Сеобе“ Милоша Црњанског и његовог руског превода | Уп. 303.

– РАДОВАНОВИЋ, Александра

Модалност у језику туризма : анализа веб-сајтова бањских дестинација на енглеском и српском језику | Уп. 304.

– РАДОЈЕВИЋ, Дуња

Комуникациона култура као предмет конфронтационих руско-српских истраживања | Уп. 305.

– РАДОЈЧИЋ, Ружица

Лингвистичке карактеристике руског и српског дипломатског дискурса | Уп. 306.

813. РАКИЋ МЛАДЕНОВИЋ, Југослава

Антропоними као сведочанство традиционалног и хришћанског у приповеткама Лазе Лазаревића / Југослава Г. Ракић Младеновић, Сања Д. Микетић Суботић // Драган Лилић. – 223–244. | Summary

814. РАКОВИЋ, Марија

Хранише њихову радозналост : језичке одлике у рекламама хране за мачке / Марија С. Раковић // Мачке. – 267–274. | Summary

– РИСТАНОВИЋ, Урош

Превод Хорацијевог књиге „О стихотворству“ Јована Хаџића | Уп. 67.

– РОДИЋ, Никола

О неколиким разликама у Вуковом преводу „Новог завјета“ и савременим српским преводима : поводом 150. годишњице Вуковог превода | Уп. 1099.

815. САВИЋ, Александра

Префиксална творба придјева у романима „Лелејска гора“ Михајла Лалића, „Пролом“ Бранка Топића и „Песма“ Оскара Давича / Александра Савић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 25–34. | Summary

816. СИМИЋ, Радоје

Генеза и еволуција функционалних стилова у српском језику / Радоје Симић, Јелена Јовановић // 50 година Међународног славистичког центра. – 635–651.

817. СИМИЋ, Радоје*

Значај књижевног дела Борисава Станковића за развој српског књижевног језика / Радоје Д. Симић // Исходишта. – 4 (2018), 341–347. | Zusammenfassung

818. СИМИЋ, Радоје*

Улога дијалектизама и локализама у српској књижевности доба реализма / Радоје Д. Симић, Јелена Р. Јовановић Симић // Исходишта. – 3 (2017), 405–417. | Zusammenfassung

819. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК, Светлана

Јавни дискурс у периоду епидемије ковида / Светлана М. Слијепчевић Бјеливук, Марина М. Николић // СЈ. – 26 (2021), 253–267. | Summary

820. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК, Светлана

Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу / Светлана М. Слијепчевић Бјеливук. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2021. – 248. – (Монографије ; 32) | ISBN 978-86-82873-81-5

821. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК, Светлана

Шта се крије у медијским насловима у периоду пандемије? / Светлана Слијепчевић Бјеливук // ЈД. – 18 (2021), 25–32.

822. СПАСИЋ, Драгана

The Analysis of Key Words in the Book “What is Freedom” / Dragana M. Spasić // Драган Лилић. – 289–304. | Summary

– СТАНКОВИЋ, Богољуб

Стилистичке информације у речницима српског и руског језика | Уп. 312.

– СТАНОЈЧИЋ, Живојин

О једном реченичном моделу у роману „Сеобе“ Милоша Црњанског | Уп. 599.

– СТЕВАНОВИЋ, Катарина

Метафоричка концептуализација *бога* у српском језику | Уп. 721.

– СТЕФАНОВИЋ, Александар

Стратегија еквиваленције у правном преводу или како превести непреводиво између француског и српског језика | Уп. 68.

– СТОЈАНОВИЋ, Ана

Interlingvističko prevođenje metafora u idiomatskim izrazima sa italijanskog na srpski jezik | Уп. 69.

823. СТОЈИЉКОВИЋ, Милица

Језичко-стилска анализа романа „Крила“ Станислава Кракова / Милица П. Стојиљковић // ПЛ. – 22 (2021), 77–94. | Summary

– СУБОТИЋ, Љиљана

Партиципи у функцији термина у књижевном језику Јована Ст. Поповића | Уп. 1103.

– ТАНАСИЋ, Срето*

О синтакси језика листа „Наша реч“ | Уп. 605.

824. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Лексика писца и проблеми израде речника писца на примеру књижевности на дијалекту Драгослава Михаиловића / Тања Ј. Танасковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 1153–1170. | Summary

825. ТАНАСКОВИЋ, Тања*

Лексичке позајмљенице у прози на дијалекту Драгослава Михаиловића / Тања Ј. Танасковић // Исходишта. – 3 (2017), 447–462. | Summary

826. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Фразеолошка слика човека у дијалекатској књижевности Драгослава Михаиловића / Тања Танасковић // Књижевно стваралаштво Драгослава Михаиловића. – 211–244. | Summary

– ТОДОРОВИЋ, Дарко

Аристофанове „Жабе“ у необјављеном преводу Милоша Н. Ђурића | Уп. 70.

827. ТРАЈКОВИЋ, Тајјана*

Дијалекатске црте „Казивања о нечистим силама“ / Тајјана Г. Трајковић // Исходишта. – 6 (2020), 313–333. | Summary

828. ЋЕКЛИЋ, Нина

Језичко-стилске карактеристике драме „Шта је то у људском бићу што га води према пићу“ Д. Ковачевића / Нина С. Ћеклић // Драмско стваралаштво Душана Ковачевића. – 227–245. | Summary

829. ЋУПИЋ, Зорана

Интеграцијско-корелацијски приступ драмама Душана Ковачевића / Зорана З. Ћупић // Драмско стваралаштво Душана Ковачевића. – 309–333. | Summary

– ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Ројмовна метафора и метонимија у теорији и пракси | Уп. 321.

– ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Метафоре у семантици придева из домена чврстоће у енглеском и српском | Уп. 323.

830. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена

Зде, у светому граду Јерусалиму : прилог проучавању језика српске путописне прозе / Ирена Цветковић Теофиловић. – Ниш : Филозофски факултет : Центар за црквене студије, 2021. – 245. | ISBN 978-86-7379-570-6

831. ЧЕПЕРКОВИЋ, Србијана

Функционални глаголи у саставу декомпонованог предиката у језику српске штампе / Србијана Д. Чеперковић // Драган Лилић. – 351–370. | Summary

– ЧОВИЋ, Бранимир

О границама преводљивости | Уп. 71.

832. ЧОРБОЛОКОВИЋ, Саша

Иновациони процеси у фразеологизмима у језику драма Душана Ковачевића / Саша С. Чорболоковић // Драмско стваралаштво Душана Ковачевића. – 289–308. | Summary

833. ЧУТУРА, Илијана

Стилски, семантички и синтаксички обухват поређења у роману „Чизмаши“ / Илијана Чутура // Књижевно стваралаштво Драгослава Михаиловића. – 245–270. | Summary

– ШАПИЋ, Јулија

О скривеном у *глубине* : *глубина* как елемент понятийной метафоры : русско-сербская параллель | Уп. 329.

ж) Методика наставе српског књижевног језика

834. БАШЧАРЕВИЋ, Снежана

Смернице за побољшање статуса српског језика на учитељским (педагошким) и осталим факултетима / Снежана С. Башчаревић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 181–191. | Summary

835. БРБОРИЋ, Вељко

Знање студената о екавском и ијекавском изговору / Вељко Ж. Брборић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 317–329. | Summary

836. БРБОРИЋ, Вељко

Нека питања и проблеми србистике на србистичким катедрама / Вељко Ж. Брборић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 125–144. | Summary

837. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Метафоре и аналогиије у настави српског језика : когнитивни приступ / Драгана Вељковић Станковић, Ивана Ђорђевић. – Београд : Јасен, 2021. – 395. – (Библиотека Језикословље) | ISBN 978-86-6293-104-7

838. ДЕКЛАРАЦИЈА о неопходности повећања броја часова српског језика и књижевности у основној и средњој школи // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 237–241. | Summary

839. ДЕКЛАРАЦИЈА о статусу српског језика на несрбистичким катедрама и ненаставничким факултетима // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 242–246. | Summary

840. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Питања српског језика и књижевности у основној школи / Рајна М. Драгићевић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 13–27. | Summary

841. ЗАПУТИЛ, Марија

Писмени задатак у савременој настави српског језика и књижевности / Марија В. Запутил, Саша С. Чорболоковић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 175–187. | Summary

842. ИВАНОВИЋ, Маја

Competence for Using Sentences with Subordinate Clauses in Written Expression of Seven-Year-Olds / Maја P. Ivanović, Zorka Kašić // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 171–190. | Резиме

843. ИВАНОВИЋ, Милан

Обличке и значењске варијације у етнонимима с посебним освртом на улогу у усвајању нормe српског језика / Милан Д. Ивановић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 391–405. | Summary

844. ИЛИЋ, Нина

Verb Production at Different Stages of First Language Acquisition : Focus on Serbian / Nina Ilić, Sabina Halupka Rešetar // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 125–139. | Резиме

845. ЈОВАНОВИЋ, Александар

Велики идеолошки центрифугални поход : о српском језику, књижевности и школским програмима / Александар Јовановић // Положај српскога језика... – 191–195.

846. ЈОВАНОВИЋ, Александар

О нашим најмлађим србистичким катедрама : настава српског језика и књижевности на учитељским и/или педагошким факултетима / Александар Т. Јовановић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 45–61. | Summary

847. КИШ, Наташа

Уланчавање номинализација у школским уџбеницима / Наташа Б. Киш // НССУВД. – 50, 1 (2021), 317–327. | Summary

848. КОВАЧЕВИЋ, Ивана

Припремање свих ученика за полагање завршног испита из српског језика и књижевности у дигиталном окружењу / Ивана М. Ковачевић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 375–389. | Summary

849. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Питања српског језика на несрбистичким филолошким катедрама и на ненаставничким факултетима / Милош М. Ковачевић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 103–121. | Summary

850. КУЛИЋ, Данијела

Приступи обради граматике у настави српског као матерњег и енглеског као страног језика / Данијела Г. Кулић, Јелена Д. Михајловић // СЈ. – 26 (2021), 373–387. | Summary

851. ЛОМПАР, Весна

Родно осећљив језик и питање израде уџбеника / Весна Ломпар // Положај српскога језика... – 39–40.

852. МИЛАНОВИЋ, Александар

Дневне новине као ресурс за учење српског језика I / Александар Милановић // Предавања 9/10. – 25–34.

853. МИЛАНОВИЋ, Александар

Настава српског језика и средњим школама / Александар М. Милановић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 29–44. | Summary

854. МИЛОШЕВИЋ, Јадранка

Проблем процедура приликом одобравања програма наставе и учења / Јадранка Ж. Милошевић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 221–234. | Summary

855. НИКОЛИЋ, Весна

Паронимија у настави српског језика / Весна С. Николић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 159–174. | Summary

856. НИКОЛИЋ, Милка

Средњошколска настава синтаксе : усмереност на исходе и нове студије писмености / Милка В. Николић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 419–431. | Summary

857. ПРИРУЧНИК за наставнике : за предмет Српски језик и књижевност : за шести разред основне школе. – Београд : Вулкан издаваштво, Вулкан знање, 2021. – 558. | ISBN 978-86-10-03443-1

858. ПРИРУЧНИК за наставнике : српски језик и књижевност 8. – Београд : Вулкан издаваштво, Вулкан знање, 2021. – 709, 96. | ISBN 978-86-10-03713-5

859. ПРИРУЧНИК за учитеље : за предмет Српски језик : за први разред основне школе. – Београд : Вулкан издаваштво, Вулкан знање, 2021. – 860. | ISBN 978-86-10-03438-7

860. ПРИРУЧНИК за учитеље : за предмет Српски језик за четврти разред основне школе. – Београд : Вулкан издаваштво, Вулкан знање, 2021. – 667. | ISBN 978-86-10-03700-5

861. РАДИВОЈЕВИЋ, Адела

Приручник за учитеље : за предмет Српски језик за други разред основне школе / Адела Радивојевић, Јасминка Вуковић. – Београд : Вулкан издаваштво, Вулкан знање, 2021. – 561. | ISBN 978-86-10-03691-6

862. РЕПУБЛИЧКИ зимски семинар 2021. : настава српског језика и књижевности у основној и средњим школама / ур. Весна Ломпар и др. – Београд : Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2021. – 117. | ISBN 978-86-81130-01-8

863. САВИЋ, Лидија

Методички приступ беседништву и култури говора : о значају добро изговорене речи / Лидија З. Савић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 447–458. | Summary

864. СЕЛЕНИЋ, Снежана

Приручник за учитеље : за предмет Српски језик за трећи разред основне школе : уз уџбенички комплет ауторки Маје Димитријевић и Јасмине Франолић / Снежана Селенић, Јасминка Вуковић. – Београд : Вулкан издаваштво, Вулкан знање, 2021. – 676. | ISBN 978-86-10-03714-2

865. СТАКИЋ, Мирјана

Микропланирање интегративног приступа у настави српског језика / Мирјана М. Стакић // Баштина. – 55 (2021), 15–29. | Summary

866. СТАКИЋ, Мирјана

Обрада глагола у млађим разредима основне школе / Мирјана М. Стакић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 433–446. | Summary

867. СТАТУС српског језика и књижевности у образовном систему : зборник радова са Прве интеркатедарске србистичке конференције, одржане у НОКЦ „Вук Караџић“ у Тршићу 19–21. јуна 2020. године / гл. ур. Милош Ковачевић. – Београд : Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2021. – 246. | ISBN 978-86-87137-80-6

868. ЋИРИЋ, Тамара*

Истраживање учења ‘српског језика као завичајног’ између младих из дијаспоре и матице / Тамара Љ. Ћирић, Марија А. Синђић // Исходишта. – 2 (2016), 239–250. | Summary

869. ЋИРКОВИЋ, Светлана*

Настава на српском језику у Поморишју данас / Светлана М. Ћирковић // Исходишта. – 3 (2017), 517–536. | Summary

з) Дијалектологија**870. АКСИЋ, Нина**

Терминологија исхране у обредној пракси везаној за Крсну славу код Срба у Дунавској Клисури (Румунија) / Нина В. Аксић // Исходишта. – 7 (2021), 9–24. | Summary
– **БЕНАКИО, Розана**

Суфикс *-inat* в резњанском дијалекте и его паралели в сербском и хорватском језицима | Уп. 233.

871. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Лужница се у језик улива / Недељко Р. Богдановић // Драган Лилић. – 9–20. | Summary

872. БОГУНОВИЋ, Олга

Трагом путева развитка српске дијалекатске лексике : називи за *камен* у говору Васојевића / Олга И. Богуновић // АФФ. – 33, 1 (2021), 65–81. | Summary

– БОЈОВИЋ, Драга

О разговорној фразеологији | Уп. 732.

873. БОШЊАКОВИЋ, Жарко*

Колико је државна граница утицала на прозодијски систем говора М. Гаја (у Румунији) и В. Гаја (у Србији) / Жарко С. Бошњаковић // Исходишта. – 5 (2019), 69–82. | Summary

874. БОШЊАКОВИЋ, Жарко*

Творба футура I у два писана идиолекта : из Ченеја (код Темишвара) и Плочице (код Ковина) / Жарко С. Бошњаковић // Исходишта. – 1 (2015), 31–42. | Резюме

875. БОШЊАКОВИЋ, Жарко*

Творба футура I у српским поморишким говорима у Румунији / Жарко С. Бошњаковић // Исходишта. – 3 (2017), 33–44. | Summary

876. БОШЊАКОВИЋ, Жарко

Функције и значења номинатива у говору села Бинач и Клокот у Горњој Морави / Жарко Бошњаковић // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 67–95. | Summary

877. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Заменаца *ийџо* и њени семантички и синтаксички деривати у сиринићком говору / Бојана М. Вељовић Поповић, Радивоје М. Младеновић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 9–33. | Резюме, Summary

878. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Зетско-сјенички говори Косова и Метохије унутар зетско-сјеничке дијалектске области / Бојана М. Вељовић Поповић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 127–141. | Резюме, Summary

879. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Конструкције са глаголима *биџи* и *хиџеџи* у дијалектима српског језика / Бојана М. Вељовић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 199–212. | Summary

880. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Морфолошке одлике глаголских облика говора Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана М. Вељовић Поповић // СДЗб. – 68 (2021), 159–604. | Summary

881. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана

Однос инструментала, номинатива и вокатива у служби предикатива у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана Вељовић Поповић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 149–168. | Summary

882. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана*

Унутрашња микрораслојеност говора тутинско-новопазарско-сјеничке зоне / Бојана М. Вељовић // Исходишта. – 5 (2019), 83–99. | Summary

883. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ, Бојана*

Употреба императива за означавање прошлих понављаних радњи у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана М. Вељовић // Исходишта. – 2 (2016), 21–36. | Summary

884. GOVOR naših nana : zbornik / pripr. Dragana Novakov. – Tutin : Narodna biblioteka Dr Eјур Mušović, 2021. – 147. | ISBN 978-86-906365-9-4

– ДЕЈАНОВИЋ, Милица

Лични надимци Врбештице | Уп. 629.

885. ДРАГИН, Гордана*

Говори у сливу Студенице на тремеђи српских дијалеката : фонетске особине / Гордана С. Драгин // Исходишта. – 1 (2015), 97–112. | Summary

886. ДРАГИН, Гордана*

Из акцентске проблематике српских клисурских говора у Румунији / Гордана С. Драгин // Исходишта. – 4 (2018), 61–74. | Summagy

887. ДРАГИН, Гордана*

Из говора Чакова : акцент / Гордана С. Драгин // Исходишта. – 3 (2017), 109–117. | Summagy

888. ДРАГИН, Гордана*

Из коларске терминологије Ченеја (Румунија) / Гордана С. Драгин, Радослава Д. Глишовић // Исходишта. – 6 (2020), 51–59. | Резюме

889. ДРАГИН, Гордана*

Консонантски систем Дивича, Белобрешке и Старе Молдаве у Румунији / Гордана С. Драгин // Исходишта. – 5 (2019), 101–111. | Summagy

890. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Речници косовско-метохијских говора / Рајна М. Драгићевић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 211–228. | Резюме, Summagy

891. ЂИНЂИЋ, Марија*

Епитафи на Саборном гробљу у Сентандреји као важан извор за антропонимијска проучавања / Марија Ђинђић, Данијела Радоњић // Исходишта. – 1 (2015), 383–390. | Summagy

– ЂОРЂЕВИЋ, Срба

Врањски речовник : речник вароши Врање : врањско-српски (кадимлијски) | Уп. 1110.

– ЂУКИЋ, Милица

Трагови дијалекатских типова у роману „Сутра стиже господар I, II“ Петра Сарића : фонетски дијалектизми | Уп. 750.

892. ИВАНИШ, Јована

Основне особине говора Срба у Буковици (Северна Далмација) : на примеру говора села Жегара / Јована В. Иваниш // Савремена проучавања језика и књижевности. – 431–443. | Summagy

893. ИЛИЋ, Мирјана*

Именице на *-ија* у „Антропографском речнику југоисточне Србије“ Недељка Богдановића / Мирјана К. Илић // Исходишта. – 4 (2018), 99–107. | Summagy

894. ИЛИЋ, Мирјана

Лексика основних боја у „Речнику говора Лужнице“ Љубисава Ђирића / Мирјана К. Илић // Драган Лилић. – 89–96. | Summagy

895. ЈАКУШКИНА, Екатерина

Компаративна анализа података српских дијалектолошких лексичких анкета / Екатерина И. Јакушкина // НССУВД. – 50, 1 (2021), 193–197. | Резюме

896. ЈАНИЋ, Александра*

Англицизми у жаргону југоисточне Србије / Александра А. Јанић // Исходишта. – 6 (2020), 109–127. | Summagy

– ЈАШОВИЋ, Голуб

Из ономастике села Велика Крушевица код Рековца | Уп. 652.

897. ЈАШОВИЋ, Голуб

Проучавање дијалекатске лексике и терминологије на простору Косова и Метохије на Филозофском факултету Универзитета у Приштини / Голуб М. Јашовић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 267–289. | Резюме, Summagy

– **ЈАШОВИЋ, Голуб***

Топонимија српских села Смољница и Калишта и влашких села Аљудова и Кобиља у околини Пожаревца | Уп. 653.

898. ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Један општи поглед на (лексичке) романизме у Црној Гори / Миодраг Јовановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 561–575. | Summary

– **ЈОВАНОВИЋ, Миодраг***

Језичке карактеристике лазаричких пјесама у књизи „Обичаи и пјсни турецких сербовъ“ Ивана Степановича Јастребова | Уп. 759.

899. ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Романизми у говорима Црне Горе у истраживањима Срђана Мусића / Миодраг В. Јовановић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 183–192. | Summary

900. ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Финалне секвенце од два различита вокала у црногорским новоштокавским говорима / Миодраг Јовановић // 50 година Међународног славистичког центра. – 307–322. | Summary

901. ЈОВИЋ, Надежда

Дијалекатски речник као слика народних обичаја : на примеру „Речника говора Лужнице“ Љ. Ћирића / Надежда Д. Јовић // Обичаји у култури Срба и Бугара. – 57–70. | Резюме, Summary

902. ЈОВИЋ, Надежда*

О неким народним медицинским терминима страног порекла у говорима југоисточне Србије / Надежда Д. Јовић // Исходишта. – 1 (2015), 157–167. | Summary

903. ЈОВИЋ, Надежда*

Страни елементи у лексици прераде примарних сточарских производа у говорима југоисточне Србије / Надежда Д. Јовић // Исходишта. – 4 (2018), 141–158. | Summary

904. ЈОВИЋ, Надежда*

Турцизми у сточарској терминологији југоисточне Србије / Надежда Д. Јовић // Исходишта. – 5 (2019), 221–236. | Summary

905. ЈУРИШИЋ, Марина

Говор северношарпланинске жупе Сиринић / Радивоје Младеновић // СДЗб. – 66, 1 (2019), 1–1047. / Марина С. Јуришић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 219–226. | Приказ | Уп. 979.

906. КОЗОМАРА, Драгомир

Језичке особине „Причке от Јани“ Јована Бабића / Драгомир В. Козомара, Дијана М. Црњак // Филолог. – 23 (2021), 307–326. | Summary

– **ЛАБРОСКА, Веселинка**

Функције партикуле *би* у граничним појасевима македонског и српског дијалекатског ареала | Уп. 418.

907. ЛОМА, Александар

Прилог историји српских говора на подручју Косова и Метохије / Александар Б. Лома, Жељко Д. Степановић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 33–58. | Резюме, Summary

908. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра*

Инвентар и дистрибуција прозодема у српским говорима у Поморишју (Чанад) / Александра Р. Лончар Раичевић // Исходишта. – 5 (2019), 237–246. | Summary

909. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра*

О акценатским карактеристикама српских говора у Банатској Клисурси (Белобрешка) / Александра Р. Лончар, Ирена Р. Цветковић Теофиловић // Исходишта. – 4 (2018), 159–169. | Summary

910. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра*

О акценатским карактеристикама српских говора у Румунији : говор Дињаша / Александра Р. Лончар Раичевић // Исходишта. – 3 (2017), 159–169. | Summary

911. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра*

Прозодијске особености српских говора у Румунији (Пољадија) / Александра Р. Лончар Раичевић // Исходишта. – 6 (2020), 173–182. | Summary

– МАРИЋ, Неђељко

Рјечник источнохерцеговачких матичних говора : А–Ш | Уп. 1114.

912. МАРКОВИЋ, Бранкица

Дијалекатска лексикографија у Црној Гори од Вуковог Рјечника (1852) до данашњих дана / Бранкица Марковић // СДЗб. – 68 (2021), 773–827. | Summary

913. МАРКОВИЋ, Бранкица*

Из виноградарске лексике Баната / Бранкица Ђ. Марковић // Исходишта. – 1 (2015), 225–237. | Summary

914. МАРКОВИЋ, Бранкица*

Из терминологије овчарства села Рудне у Румунији / Бранкица Ђ. Марковић // Исходишта. – 3 (2017), 203–212. | Summary

915. МАРКОВИЋ, Бранкица*

Пунктови у Румунији и Мађарској у оквиру „Српског дијалектолошког атласа“ : резултати досадашњих теренских истраживања / Бранкица Ђ. Марковић // Исходишта. – 5 (2019), 257–264. | Summary

916. МАРКОВИЋ, Јордана*

Елементи мултијезичности и мултикултурализма у Белићевим „Дијалектима“ / Јордана С. Марковић // Исходишта. – 5 (2019), 265–277. | Резюме

917. МАРКОВИЋ, Јордана*

Номинација учесника у свадбеним обичајима код Срба у Србији и Румунији / Јордана С. Марковић // Исходишта. – 6 (2020), 203–222. | Резюме

918. МАРКОВИЋ, Јордана*

Номинација *човека* у жаргону / Јордана С. Марковић // Исходишта. – 4 (2018), 197–210. | Резюме

919. МАРКОВИЋ, Славољуб

О обличкој интерференцији глагола у ијекавским говорима западне Србије / Славољуб З. Марковић // СЈ. – 26 (2021), 455–473. | Summary

920. МИЛИН, Жива*

Банатска Црна Гора : историја, говор, ономастика / Жива Ђ. Милин // Исходишта. – 2 (2016), 83–93. | Резюме

921. МИЛИН, Жива*

Породични надимци Срба у Банатској Црној Гори : ономотолошки прилог : XX век / Жива Милин // Исходишта. – 1 (2015), 251–266. | Резюме

922. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Косовско-ресавски говори Косова и Метохије унутар косовско-ресавске дијалекатске области / Софија Р. Милорадовић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 107–125. | Резюме, Summary

923. МИЛОРАДОВИЋ, Софија*

Српски периферни говори : међујезички утицаји и балканистички процеси / Софија Р. Милорадовић // Исходишта. – 1 (2015), 267–279. | Summary

924. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања*

Вербална репрезентација концепта хране у српском призренском говору / Тања З. Милосављевић // Исходишта. – 6 (2020), 223–236. | Summary

925. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Дијалекатска језичка слика света као лингвокултуролошки феномен / Тања З. Милосављевић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 213–221. | Summary

926. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Дијалектолошки речници као извор за лингвокултуролошка испитивања народних говора / Тања З. Милосављевић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 577–592. | Summary

927. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања*

Концепт *судбине* на косовско-метохијској језичкој слици света / Тања Милосављевић // Исходишта. – 5 (2019), 299–310. | Summary

928. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

О проучавању лексичког система српских говора Косова и Метохије : на примеру српског призренског говора / Тања З. Милосављевић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 229–249. | Резюме, Summary

929. МИТРОВИЋ, Анђела

Фонолошки систем говора села Зупче / Анђела Б. Митровић // СЈ. – 26 (2021), 613–626. | Summary

930. МИТРОВИЋ, Саша*

Деривација српских мушких имена у Дунавској Клисури / Саша Д. Митровић // Исходишта. – 3 (2017), 249–259. | Summary

931. МИТРОВИЋ, Саша*

Осврт на српску антропониимију у Дунавској Клисури / Саша Б. Митровић // Исходишта. – 2 (2016), 131–143. | Summary

932. МИЦИЋ, Јована

Ратарска лексика Сушице код Грачанице / Јована С. Мицић // Драган Лилић. – 163–176. | Summary

933. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје*

Аорист и имперфекат у говорима метохијско-косовског и северношарпланинског ареала / Радивоје М. Младеновић // Исходишта. – 1 (2015), 305–320. | Summary

934. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје*

Вокали средњег реда у сиринићком говору / Радивоје М. Младеновић // Исходишта. – 5 (2019), 311–325. | Summary

935. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје*

Датив у говорима метохијско-косовско-северношарпланинског ареала / Радивоје М. Младеновић // Исходишта. – 2 (2016), 145–157. | Résumé

936. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Дијалектски мозаик косовскометохијских призренско-јужноморавских говора / Радивоје М. Младеновић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 59–106. | Резюме, Summary

937. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје*

Полугласник у говору северношарпланинске жупе Сирињић / Радивоје М. Младеновић // Исходишта. – 4 (2018), 211–222. | Summary

938. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје*

Последице међујезичког контакта на фонолошко-фонетском плану у српским говорима југозападнoг дела Косова и Метохије / Радивоје М. Младеновић // Исходишта. – 3 (2017), 259–276. | Résumé

– МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Прилог библиографији о српским народним говорима Косова и Метохије | Уп. 1209.

939. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Синтакса глаголских облика у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана М. Вељовић // СДЗБ. – 65, 1 (2018), 1–476. / Радивоје М. Младеновић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 227–232. | Приказ

940. МОМЧИЛОВИЋ, Кристина

Пастирска лексика југоисточне Србије : колективна монографија / Недељко Богдановић и др. – Ниш : Српска академија наука и уметности, огранак у Нишу, 2020. – 216. / Кристина Момчиловић // Етно-културолошки зборник. – 24 (2021), 215–219. | Приказ

– НИКОЛИЋ, Видан*

Стилистичка функција дијалектизама у роману „Време кокошки“ Добрила Ненадића | Уп. 803.

– НИКОЛИЋ, Јована

Хидронимија десног слива Средњег Ибра | Уп. 691.

– ОБРАДОВИЋ, Мирјана

Из хидронимије Левча | Уп. 697.

941. ОГЊАНОВИЋ, Сања

О једном типу линеаризације енклитика у дијалектима српског језика : тип *црне ти су очи* / Сања П. Огњановић // СЈ. – 26 (2021), 269–281. | Résumé + Прилог

– ПЕТРИКА, Татијана

Темпорална идентификација оријентационог типа | Уп. 810.

942. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

О будућем етнодијалекатском речнику из обичаја животног циклуса у Рађевини / Мирјана С. Петровић Савић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 629–642. | Summary

943. ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана

Трагови кратког акута у говорима северозападне Србије / Мирјана Петровић Савић // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 141–148. | Summary

– ПЕЦО, Асим

Развитак дијалектологије на српскохрватском језичком подручју у XIX веку | Уп. 1095.

944. РАДАН, Михај

Воденичка терминологија и воденичарска лексика у српском говору Карашева / Михај Н. Радан, Миљана-Радмила Радан Ускату // Исходишта. – 7 (2021), 259–284. | Résumé + Прилози

945. РАДАН, Михај

The Ethnic Origin of the Karashovean Enclave : Reality and Myth / Mihai N. Radan, Miliana-Radmila Radan Uscatu // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 511–538. | Résumé + Прилози

946. РАДАН, Михај*

Језичке изоглосе косовско-ресавског типа у карашевским говорима : са посебним освртом на изолексе / Михај Н. Радан, Миљана-Радмила Ускату // Исходишта. – 6 (2020), 237–255. | Résumé

947. РАДАН, Михај*

О пореклу карашевске ковачке терминологије у говорима Карашева и Клокотича / Михај Н. Радан // Исходишта. – 3 (2017), 327–344. | Résumé + Прилог

948. РАДАН, Михај*

Последице контаката и/или српско (карашевско)-румунског суживота огледане у говорима Румуна из Алмашке долине (Банат) / Михај Н. Радан // Исходишта. – 1 (2015), 353–374. | Summary

949. РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

Називи хлеба у српским говорима Косова и Метохије у етнографском контексту / Љубинко Р. Раденковић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 251–265. | Резюме, Summary

950. РАДИЋ, Првослав

О српској дијалектској баштини Косова и Метохије и друштвенополитичким оквирима њеног истраживања / Првослав Т. Радић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 181–210. | Резюме, Summary

951. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Акустичке особености фрикатива /ш/ и /ж/ у Батањи (Мађарска) и Наћфали (Румунија) / Драгана Радовановић, Снежана Гудурић // Исходишта. – 7 (2021), 369–383. | Summary

952. РАДОВАНОВИЋ, Драгана*

О дијалекатским особеностима Наћфале у румунском Банату : извештај са терена / Драгана Радовановић // Исходишта. – 5 (2019), 389–402. | Резюме

953. РАДОВАНОВИЋ, Драгана*

Свадбена лексика у Банату / Драгана И. Радовановић // Исходишта. – 1 (2015), 375–381. | Summary

954. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Социолингвистички осврт : село Зупче (Ибарски Колашин) : рефлекс *jaï̯a* и судбина финалних вокалских група / Драгана И. Радовановић // Драган Лиљих. – 211–222. | Summary

955. РАДОВАНОВИЋ, Драгана*

Теренски записи из Ченеја / Драгана Радовановић // Исходишта. – 3 (2017), 343–356. | Резюме

– РЕБРОЊА, Исмет

Etimološko porijeklo naziva pojedinih naseljenih mjesta u Novom Pazaru | Уп. 708.

956. РЕЗУЛТАТИ досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије / гл. ур. Зоран Кнежевић ; ур. Радивоје Младеновић, Предраг Пипер. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ ; Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021. – 405. – (Научни скупови ; 199. Председништво ; 17) | ISBN 978-86-7025-912-6

957. РЕЉИЋ, Митра

Српски језик и његови дијалекти на Косову и Метохији данас : стање и перспективе / Митра М. Рељић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 159–179. | Резюме, Summary

– РЕМЕТИЋ, Слободан*

Језичка и дијалекатска интерференција и вера | Уп. 518.

958. РЕМЕТИЋ, Слободан

Косово и Метохија у оквиру српског дијалекатског простора / Слободан Н. Реметић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 23–32. | Резюме, Summary

959. РЕМЕТИЋ, Слободан

О још једном незапаженом екавско-јекавском босанском говору / Слободан Реметић // 50 година Међународног славистичког центра. – 299–306.

960. РЕЦИЋ, Анђела

Форме стандардног српског језика у сиринићком говору / Анђела Н. Рецић // Исходишта. – 7 (2021), 285–300. | Summary

961. РЕЦИЋ МИРКОВИЋ, Емилија

Лазарица у Сиринићкој жупи : реална и акциона компонента обреда / Емилија Д. Рецић // ЗбФФП. – 51, 2 (2021), 137–156. | Summary

962. РЕЦИЋ МИРКОВИЋ, Емилија

Називи судова за кување и печење у призренско-јужноморавским говорима на Косову и Метохији / Емилија Д. Рецић Мирковић // Драган Лилић. – 245–255. | Summary

– РУЖИЧИЋ, Марко

Рјечник Гнионице | Уп. 1118.

– САВИЋ, Виктор

Српски говори и(ли) говори српскога језика | Уп. 1004.

963. САВИЋ, Сандра

Антропографска лексика у говорима сврљишког краја : лингвогеографски приступ / Ана Р. Савић Грујић // СДЗБ. – 64 (2017), 1–307. / Сандра Савић // Етно-културолошки зборник. – 24 (2021), 220–227. | Приказ

– САВИЋ, Сандра

Материјална култура Срба у контексту позајмљеница у „Терминологији куће и покућства у северној Метохији“ Милете Букумирића | Уп. 713.

Називи биљака у микротопонимији Буцака : семантичко-творбени аспект | Уп. 714.

Називи животиња у микротопонимији Буцака | Уп. 715.

Романски супстрат у микротопонимији источне Србије : Заглавак, Буцак и западни део књажевачке територије | Уп. 716.

964. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана

Називи за *желудац* код животиња у говорима југоисточне Србије / Ана Р. Савић-Грујић, Недељко Р. Богдановић // Етно-културолошки зборник. – 24 (2021), 73–83. | Summary

965. САВИЋ ГРУЈИЋ, Ана*

Просторне границе у светлу призренско-тимочких говора / Ана Р. Савић-Грујић, Јована Д. Бојовић // Исходишта. – 6 (2020), 257–266. | Summary

966. СИКИМИЋ, Биљана

Етнолингвистичка истраживања српских говора Косова и Метохије / Биљана Ј. Сикимић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 311–326. | Резюме, Summary

967. СИМИЋ, Зоран*

Над синтаксом говора Срба у неким селима Банатске Клисуре / Зоран М. Симић // Исходишта. – 4 (2018), 323–340. | Summary

968. СИМИЋ, Зоран*

О темпоралним предлошко-падежним формама у говору Банатске Црне Горе / Зоран М. Симић // Исходишта. – 3 (2017), 389–406. | Summary

969. СИМИЋ, Зоран*

Употреба слободног генитива у говору Банатске Клисуре / Зоран М. Симић // Исходишта. – 5 (2019), 425–439. | Summary

970. СИМИЋ, Радоје

О истраживању народних говора данас : о могућностима текстолингвистичких дијалектолошких истраживања / Радоје Д. Симић, Јелена Р. Јовановић Симић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 143–157. | Резюме, Summary

– СИМИЋ, Радоје*

Улога дијалектизама и локализама у српској књижевности доба реализма | Уп. 818.

– СПАСИЋ, Драгана

The Analysis of Key Words in the Book “What is Freedom” | Уп. 822.

971. СТАНКОВИЋ, Бранимир

Мора да бринеш, кад мораш да бринеш : модал *морати* у призренско-тимочком дијалекту / Бранимир В. Станковић, Лидија С. Тасић // Модалност у српском језику. – 127–140. | Summary

972. СТАНКОВИЋ, Драгана

Социолингвистички приступ неким фонетским карактеристикама говора младих Врањанаца / Драгана В. Станковић // PhM. – 13 (2021), 703–725. | Summary

973. СТЕВАНОВИЋ, Јована

Страна лексика у „Црноотравском речнику“ Радосава Стојановића : семантичка адаптација / Јована Стевановић // ГСЈ. – 19 (2021), 283–300. | Summary

– СТЕВАНОВИЋ, Милоје

Речник Драгачева | Уп. 1120.

– СТЕФАНОВИЋ, Душан

О потреби израде ономастикона Алексиначког Поморавља : на примеру грађе са простора Косова и Метохије | Уп. 723.

974. СТИЈОВИЋ, Рада

Савремена ономастичка истраживања Косова и Метохије / Рада Р. Стијовић, Мирјана С. Гочанин // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 291–309. | Резюме, Summary

975. СТОЈАНОВИЋ, Милица

Етнолингвистичко наслеђе Ваљевске Подгорине : Из лексике становања у Ваљевској Подгорини : етнолингвистички огледи / прир. Драгана Радовановић, Милина Ивановић Баришић. – Нови Сад : Матица српска, 2020. – 175. / Милица Ј. Стојановић // ЗБФФП. – 51, 4 (2021), 457–461. | Приказ

976. СУДИМАЦ, Нина*

Особине консонантског система српских говора у Румунији (Пољадија) / Нина Ј. Судимац // Исходишта. – 6 (2020), 285–296. | Summary

977. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Дијалекатска ријеч / Никола Рамић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2019. – 277. – (Библиотека Лингвистика и србистика. Едиција Наука и теорија) / Тања Ј. Танасковић // НЈ. – 52, 1 (2021), 120–128. | Приказ

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Лексика писца и проблеми израде речника писца на примеру књижевности на дијалекту Драгослава Михаиловића | Уп. 824.

978. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Антропографски речник југоисточне Србије / Недељко Богдановић // СДЗб. – 63 (2016), 1–276. | Резюме / Татјана Трајковић // ГСЈ. – 19 (2021), 379–381. | Приказ

979. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Говор северношарпланинске жупе Сиринић / Радивоје Младеновић // СДЗб. – 66, 1 (2019), 1–1047. / Татјана Трајковић // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 205–210. | Приказ | Уп. 905.

980. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Дијалекатске одлике лазаричких песама из Бујановца / Татјана Г. Трајковић // Обичаји у култури Срба и Бугара. – 71–80. | Резюме, Summary

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана*

Дијалекатске црте „Казивања о нечистим силама“ | Уп. 827.

981. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Ка истраживањима урбаних варијетета у призренско-тимочкој дијалекатској области / Татјана Г. Трајковић // Драган Лилић. – 327–341. | Summary

982. ТРАЈКОВИЋ, Татјана*

Ратарска терминологија села Белобрешке у Румунији : са освртом на стање у српским говорима румунског дела Баната / Татјана Г. Трајковић // Исходишта. – 4 (2018), 361–371. | Summary

983. ТРАЈКОВИЋ, Татјана*

Ратарска терминологија села Рудне у Румунији / Татјана Г. Трајковић // Исходишта. – 3 (2017), 487–506. | Summary

984. ТРАЈКОВИЋ, Татјана*

Терминологија одевања и обувања у Рудни (Румунија) / Татјана Г. Трајковић // Исходишта. – 5 (2019), 455–463. | Summary

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Топономастичка истраживања на подручју призренско-тимочких говора и перспектива израде јединственог речника | Уп. 726.

– ЋИРИЋ, Љубисав

Дијалекатски речник : довршеност посла | Уп. 1124.

Допуна Речнику говора Лужнице | Уп. 1125.

985. ЋИРКОВИЋ, Светлана*

Истраживач и саговорник у кадру : тактилни гестови и њихова функција у теренском антрополошко-лингвистичком интервјуу / Светлана М. Ћирковић // Исходишта. – 5 (2019), 475–492. | Summary

986. ЋИРКОВИЋ, Светлана

Незаменичка употреба енклитичког облика датива рефлексивне заменице *си* у тимочким говорима : синтаксички обрасци / Светлана Ћирковић // ЗбМСФЛ. – 64, 1 (2021), 97–114. | Summary

987. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена*

Прилог познавању лексике обичаја крштења код Срба у Банатској Клисурси / Ирена Р. Цветковић Теофиловић // Исходишта. – 6 (2020), 349–370. | Резюме

– ЦИЦМИЛ РЕМЕТИЋ, Радојка

Топонимија Пивске планине | Уп. 727.

988. ЦРЊАК, Дијана

Из синтаксе глагола у говору Јаворана (код Бањалуке) / Дијана М. Црњак // Исходишта. – 5 (2019), 519–526. | Summary

989. ЦРЊАК, Дијана

Језичка слика свијета у „Рјечнику говора Срба западне Босне“ / Дијана Црњак // ГСЈ. – 19 (2021), 309–321. | Summary

990. ЦУКУТ, Слађана

Српски говори Шипова / Слађана М. Цукут // СДЗб. – 68 (2021), 1–158. | Summary

991. ЧОБОТИН, Благоје*

Имена српске деце крштене у Српској православној цркви у Кетфељу током XIX, XX и XXI века / Благоје Чоботин // Исходишта. – 3 (2017), 535–544. | Summary

992. ЧОПА, Миљана

Језичка анксиозност код говорника косовско-ресавског дијалекта у контакту са стандардним идиомом / Миљана Чопа // ЗбМФЛ. – 64, 1 (2021), 115–130. | Summary

993. ШКОРИЋ, Милица

Osnovne fonološke osobine govora Srba u Ravnim Kotarima : sela Donje Biljane i Lišane Tinjske / Milica Škorić // Philologia. – 19 (2021), 11–24. | Summary + Прилог

– ШТАСНИ, Гордана

Иновирана концепција „Семантичко-деривационог речника српског језика“ на примеру гнезда лексеме *руно* | Уп. 729.

VII. Историја српског језика**а) Опште****– АЛЕКСИЋ, Будимир**

О именовању језика у прошлости Црне Горе и Боке Которске | Уп. 440.

994. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Теоријско-методолошки аспекти проучавања славеносрпског језика / Исидора Г. Бјелаковић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 27–36. | Summary

995. ГАГИЋ, Александра

Заступљеност и рецепција Захарије Орфелина у истраживањима српске лингвистике новијег доба / Александра Ј. Гагић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 75–84. | Summary

996. ГРКОВИЋ МЕЈЦОР, Јасмина

Наслеђе и стварање : Свети Ћирило : Свети Сава : 869 – 1219 – 2019, I–II / ур. Јованка Радић, Виктор Д. Савић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2019. – 917. – (Старословенско и српско наслеђе ; 2) / Јасмина Грковић-Мејдор // ЗбМФЛ. – 64, 1 (2021), 183–188. | Приказ

997. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

О животу и језику Срба у Хабзбуршкој монархији крајем 18. века на основу једног речника / Рајна Драгићевић // Исходишта. – 1 (2015), 113–128. | Summary

998. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

Деспот Стефан Лазаревић и Ресавска школа / Гордана Јовановић // Предавања 9/10. – 5–8.

– КРЕЧМЕР, Ана

О феномену тзв. *Pax Slavia Orthodoxa* у контексту историје словенских стандардних језика | Уп. 334.

999. КРЕЧМЕР, Ана

Славеносрпска културна традиција у контексту православне Слатвије и европског просветитељства / Ана Г. Кречмер // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 347–356. | Резюме

1000. КРЕЧМЕР, Ана

Славеносрпски : 60 година истраживања / Anna Kretschmer // НССУВД. – 50, 1 (2021), 17–26. | Резюме

1001. ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО, Персида

Соларићев покушај компаративног изучавања српског и других словенских језика : рукопис САНУ, инв. бр. 220 / Персида Лазаревић Di Giacomo // НССУВД. – 50, 1 (2021), 53–63. | Summary

– ЛОМА, Александар

Прилог историји српских говора на подручју Косова и Метохије | Уп. 907.

– МАРТИ, Роланд

Очување ћирило-методијевске традиције | Уп. 337.

1002. МИЛАНОВИЋ, Александар

Културолошки приступ књижевнојезичким процесима : Српска култура у XVIII и XIX веку / Петар Пијановић. – Нови Сад : Матица српска, 2020. – 621. / Александар М. Милановић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 515–518. | Приказ

1003. МАНАСТИР Бањска и доба краља Милутина : зборник са научног скупа одржаног од 22. до 24. септембра 2005. године у Косовској Митровици / ур. Драгиша Бојовић. – 2. изд. – Ниш : Центар за црквене студије : Пунта, 2021. – 380. | ISBN 978-86-84105-56-3

1004. САВИЋ, Виктор

Српски говори и(ли) говори српскога језика / Виктор Д. Савић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 165–181. | Summary

1005. СТАНИШИЋ, Вања

Српска књижевна реч у својим првим столећима / Виктор Савић. – Ниш : Међународни центар за православне студије ; Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, 2019. – 324. / Вања Станишић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 239–243. | Приказ

1006. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена

Значај књижевноисторијских проучавања за историју српског књижевног језика / Ирена Р. Цветковић Теофиловић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 65–74. | Резюме

б) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло**1007. АЛТБАУЕР, Моше**

Најстарији псалтир српске редакције : „Синајски словенски рукопис бр. 8“ / Моше Алтбауер // 50 година Међународног славистичког центра. – 123–133.

1008. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

О палеографским одликама ћириличких докумената XVIII в. из Боке Которске : Ћирилички документи XVIII века из Боке Которске / Вања Станишић. – Београд : Савез

славистичких друштава Србије, 2020. – 140. / Исидора Г. Бјелаковић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 524–526. | Приказ

1009. БОЈОВИЋ, Теодора

Медијевистичка проучавања Анатолија А. Турилова : Источници српског средњег века / Анатолиј А. Турилов. – Ниш : Међународни центар за православне студије : Центар за византијско-словенске студије, 2020. – 226. / Теодора Д. Бојовић // РМ. – 13 (2021), 1099–1106. | Приказ

1010. ГРКОВИЋ, Милица

Посланице Јелене Балшић / Милица Грковић // 50 година Међународног славистичког центра. – 169–175.

1011. ЈЕЛЕСИЈЕВИЋ, Снежана

Непознати српски препис „Кнежевог изборника“ / Снежана Јелесијевић // ПКЈИФ. – 87 (2021), 95–105. | Резюме

1012. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

„Свето писмо“ као мотив и библијска места у „Сказанију о писменех“ Константина Филозофа / Гордана Јовановић // 50 година Међународног славистичког центра. – 159–168. | Summary

1013. ЈОВАНОВИЋ, Томислав*

Два преписа „Даниловог Зборника краљева и архиепископа српских“ пореклом из румунских земаља / Томислав Ж. Јовановић // Исходишта. – 6 (2020), 143–149. | Summary

1014. ЈОВЧЕВА, Марија

Милутиновијат Октоих (Уваров 521, ГИМ) като сведетел за славјанската богослужбена книжнина от средищата в Светите земи / Марија Џовчева // Манастир Бањска... – 359–374. | Резиме

1015. КОМАР, Горан

Епиграфски прилози из Горњег Подриња, Љубиња, Требиња, Билеће и Неума : трагом професора Вида Вулетића-Вукасовића / Горан Ж. Комар // Слово. – 60 (2021), 147–167. | Резюме + Прилози

1016. КОСМАЈАЦ, Весна

Значај књига Горажданске штампарије : Староставне горажданске књиге : ортографија и језик књига Горажданске штампарије / Биљана Самарџић. – Београд : Филип Вишњић ; Бања Лука : СПКД Просвјета : Секретаријат за вјере Републике Српске, 2019. – 423. / Весна Д. Космајац // ЗбФФП. – 51, 2 (2021), 411–415. | Приказ

1017. ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО, Персида

„Златнаја књижица“ (1813) илити Српски бонтон / Персида С. Лазаревић Ди Ђакомо // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 441–454. | Summary

1018. ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО, Персида

Почетна анализа и претпоставке о рукопису бр. 261 из Знанствене књижнице у Задру / Персида Лазаревић Ди Ђакомо // ЗбМСС. – 100 (2021), 93–108. | Резюме

1019. МАКСИМОВИЧ, Кирил

Источници и јазык сербског потенциала «Правила Св. Отец по заповеди Святаго и Великаго Василия» : XIII–XIV вв. / Кирил А. Максимович // Манастир Бањска... – 299–314. | Резиме

1020. МАРТИНОВИЋ, Милена

Зборник писама митрополита Данила, Саве и Василија Петровића у рукопису из Библиотеке Цетињског манастира / Милена Мартиновић // АП. – 43 (2021), 81–106. | Summary + Прилози

1021. НИКИТОВИЋ, Зорица

Српски језик на тлу историјске Херцеговине и Босне : преглед споменика / Зорица Никитовић. – Бања Лука : Филолошки факултет, 2021. – 166. | ISBN 978-99955-58-75-8

1022. НИНКОВИЋ, Ненад

Писма народних капетана из Потиске и Поморишке војне границе : Национални архив у Сегедину, 1727–1746. / Ненад Ђ. Нинковић, Исидора Г. Бјелаковић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 503–513. | Summary

1023. ОБРОВАЧКИ, Љубодраг

„Поменик села Ђураковца“ из друге половине 18. века / Љубодраг Обровачки // АП. – 43 (2021), 107–117. | Summary + Прилози

1024. ПЕНТКОВСКА, Татјана

Сербские переводы Иерусалимского типикона в XIV столетии : особенности языка и переводческой техники / Татьяна В. Пентковская // Манастир Бањска... – 315–336. | Резиме

1025. ПЕРИЋ, Настасија

Надгробни натпис на стећку у селу Мала Гостиља / Настасија З. Перих // ЖЈ. – 41 (2021), 111–125. | Summary

1026. ПОЛОМАЦ, Владимир

Automatic Recognition of Serbian Medieval Manuscripts by Applying the «Transkribus» Software Platform : Current Situation and Future Perspectives / Vladimir Polomac, Tamara Lutovac Kaznovac // ЗбМСФЛ. – 64, 2 (2021), 7–26. | Резиме

1027. ПУЗОВИЋ, Љиљана

Књиге за уписивање црквених прилога из Библиотеке Српске православне Епархије Будимске у Сентандреји / Љиљана И. Пузовић // АП. – 43 (2021), 27–80. | Summary + Прилози

1028. РАДОВАНОВИЋ, Владимир

Почеци рада Радослава Грујића на прикупљању и обради старог српског књижевног наслеђа / Владимир Радвановић // АП. – 43 (2021), 121–141. | Summary

1029. СТОШИЋ, Јелена

Едиција „Језичка баштина“ Одељења за књижевност и језик Матице српске / Јелена М. Стошић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 539–542. | Приказ

1030. СТОШИЋ, Јелена

Каталог рукописне и старије штампане књиге Библиотеке „Свети владика Николај“ / Јелена Стошић. – Ниш : Центар за црквене студије : Универзитетска библиотека „Никола Тесла“, 2021. – 123. | Уп. 1035.

1031. СУБОТИН ГОЛУБОВИЋ, Татјана

„Аверикијев панагирик“ преписан у Добруну 1615. године / Татјана Суботин Голубовић // АП. – 43 (2021), 11–26. | Summary

1032. СУБОТИН ГОЛУБОВИЋ, Татјана

Једна група минеја Милутиновог времена / Татјана Суботин Голубовић // Манастир Бањска... – 351–358. | Summary

1033. ТАСЕВА, Лора

Третият јужнославјански превод на триодните синаксари : атрибуција на неколку синаксарни текста / Лора Тасева // Манастир Бањска... – 337–350. | Резиме

1034. ТУРИЛОВ, Анатолиј

Что значат слова «Азбучные стихи Константина Философа» в Минее праздничной XIV в. старого собрания Национальной библиотеки Сербии № 135 (293)? : к вопросу об

авторстве древњих славјанских азбучних стихир / Анатолиј Турилов // ЗбМСС. – 100 (2021), 85–92. | Резиме

1035. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена

Над „Каталогом рукописне и старије штампане књиге Библиотеке ‘Свети владика Николај’“ : Каталог рукописне и старије штампане књиге Библиотеке „Свети владика Николај“ / Јелена Стошић. – Ниш : Центар за црквене студије : Универзитетска библиотека „Никола Тесла“, 2021. – 123. / Ирена Р. Цветковић Теофиловић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 534–536. | Приказ | Уп. 1030.

в) Историјска фонетика, граматика, лексикологија, историја писма и правописа

1036. АНТИЋ, Александра

Напомене о графичким одликама Атонског преписа „Душановог законика“ / Александра М. Антић // ЗбФФП. – 51, 4 (2021), 105–128. | Summary

1037. АНТИЋ, Александра

Ресавски правопис у Барањском препису „Душановог законика“ / Александра М. Антић // Баштина. – 55 (2021), 117–134. | Summary

1039. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Лексички славенизми и питање жанра у славеносрпском језику / Исидора Г. Бјелаковић, Милена С. Зорић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 389–404. | Summary

1040. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

О почецима српске лингвистичке терминологије : Српска језикословна терминологија у 19. веку / Ана З. Мацановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2018. – 394. – (Монографије ; 26) / Исидора Г. Бјелаковић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 536–538. | Приказ

1041. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Речник краћеница у славеносрпском језику : значај, концепција, лексикографска обрада / Исидора Г. Бјелаковић, Александар М. Милановић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 423–439. | Summary

1042. БОГУНОВИЋ, Олга

Срп. *ос(в)љьникъ* : творбено-семантичка и мотивациона реконструкција / Олга И. Богуновић // СЈ. – 26 (2021), 303–319. | Summary

1043. ГОЧАНИН, Мирјана

О могућем спектру информација у једном типу специјалног речника српског језика : на примеру лексикона глаголских допуна с потврдама из XVI и XVII века / Мирјана С. Гочанин // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 985–1008. | Summary

1044. ГРКОВИЋ МЕЈДОР, Јасмина

О три глагола надања у старосрпском : *надаѣи се, уздаѣи (се), уѣваѣи / уфаѣи (се)* / Јасмина Грковић-Мејдор // ЗбМСС. – 100 (2021), 77–84. | Summary

1045. ДАМЈАНОВ, Ирина

Именичка лексика Рукописа Универзитетске библиотеке „Приче о боју косовском“ / Ирина Дамјанов // ППЈ. – 52 (2021), 89–126. | Summary

1046. ИСТОРИЈСКА лексикографија српског језика / ур. Јасмина Грковић-Мејдор, Исидора Бјелаковић, Марина Курешевић. – Нови Сад : Српска академија наука и уметности, Огранак : Матица српска, 2021. – 399. | ISBN 978-86-7946-361-6

1047. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

О лексици старосрпских четворојеванђеља XIII и XIV века / Гордана Јовановић // Манастир Бањска... – 293–297. | Summary

1048. ЈОВИЋ, Надежда*

Лексички слојеви двају приморских тестамената из 18. века / Надежда Д. Јовић // Исходишта. – 6 (2020), 151–162. | Summary

1049. ЈОВИЋ, Надежда*

Морфолошке одлике рукописа „Поклоњеније гробу господњу“ (1734) Андреја Петковића / Надежда Д. Јовић // Исходишта. – 2 (2016), 47–67. | Summary

1050. МАЦАНОВИЋ, Ана

Лексикографска обрада вишечланих лексичких јединица у „Речнику славеносрпског језика“ / Ана З. Мациновић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 441–459. | Summary

1051. МИЛАНОВИЋ, Александар

Досадашњи резултати и задаци у истраживањима славеносрпске ћирилице / Александар М. Милановић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 7–16. | Summary

1052. МИЛАНОВИЋ, Александар

Прва проучавања славеносрпске лексике / Александар М. Милановић, Ана З. Мациновић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 371–387. | Summary

1053. МИЛАНОВИЋ, Александар

Трасирање нових путева у проучавању историје српског књижевног језика : Терминологија код Срба у 18. и 19. веку : математичка географија и картографија / Исидора Бјелаковић. – Нови Сад : Два пера, 2017. – 542. / Александар М. Милановић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 542–546. | Приказ

1054. НИКОЛИЋ, Лука

Прошла глаголска времена у старосрпским повељама и писмима од 12. до 14. века / Лука Николић // ППЈ. – 52 (2021), 5–65. | Summary

1055. НОВАКОВ, Драгана

Из антропонимије неких насеља на Пештеру на старим нишанима : XVIII и XIX век / Драгана С. Новаков, Реџеп Ш. Шкријељ // ЗбФФП. – 51, 2 (2021), 87–115. | Summary + Прилози

1056. НОВАКОВ, Драгана*

Неке језичке и дијалекатске црте „Зборника“ (Рс 684) из прве четвртине XIX века / Драгана С. Новаков // Исходишта. – 2 (2016), 171–178. | Резюме

1057. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Јелена

Изражавање наредби и дужности у зборницима закона, уредби и уредбених указа из 1840. и 1845. године / Јелена М. Павловић Јовановић // Баштина. – 54 (2021), 15–27. | Summary

1058. ПЕШИКАН, Митар

Етничке прилике у Метохији у вековима пре Велике сеобе у светлости ономастичких сведочанстава / Митар Пешикан // 50 година Међународног славистичког центра. – 177–192. | Резюме

1059. ПОЛОМАЦ, Владимир

О правопису и језику писама деспота Вука Гргуревића / Владимир Р. Поломац // Славистика. – 25, 1 (2021), 134–147. | Summary

1060. РАДАН, Михај*

Структурне и творбене карактеристике карашевске антропонимије из прве половине XVII века / Михај Н. Радан // Исходишта. – 5 (2019), 367–388. | Résumé

1061. РАКИЋ МЛАДЕНОВИЋ, Југослава

Монашка имена у „Поменику манастира Дечана“ : XVI–XX век / Југослава Г. Ракић Младеновић // ЗбФФП. – 51, 4 (2021), 89–103. | Summary

1062. СУБОТИЋ, Милан

Језичко-стилске особине слова о птицама из „Фисиолога“ у три српска преписа : на примеру слова о орлу и о ждралу / Милан Суботић // ППЈ. – 52 (2021), 67–88. | Summary + Прилог

1063. ТОЛСТОЈ, Никита

Конкурвенција и коегзистенција норми у књижевном језику XVIII века код Срба / Никита Толстој // 50 година Међународног славистичког центра. – 193–201.

1064. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена

Досадашња истраживања синтаксе у језику писаца славеносрпске епохе / Ирена Р. Цветковић Теофиловић, Јелена М. Стошић // ЗбМСКЈ. – 69, 2 (2021), 357–370. | Summary

1065. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена*

Изрази за мере у путопису Андреја Петковића из 1734. године / Ирена Р. Цветковић Теофиловић // Исходишта. – 1 (2015), 479–487. | Резюме

1066. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена*

О турцизмима у путопису Андреја Петковића из 1734. године / Ирена Р. Цветковић Теофиловић // Исходишта. – 2 (2016), 251–263. | Резюме

1067. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена

Оглед терминолошког речника из области историје српског књижевног језика XVIII и прве половине XIX века / Ирена Р. Цветковић Теофиловић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 477–492. | Summary

г) Историја српског књижевног језика**1068. АЛБИЈАНИЋ, Александар**

Страна имена и топоними у неким српским текстовима XIX века : кратак осврт на Давидовићеве „Новине српске“ (1814) / Александар Албијанић // 50 година Међународног славистичког центра. – 233–242. | Summary

1069. ВУК у Тршићу : о Вуку Караџићу на Научном састанку слависта у Вукове дане : 1971–2021. / ур. Бошко Сувајић, Александар Милановић, Драгана Мршевић Радовић. – Београд : Филолошки факултет ; Лозница : Центар за културу Вук Караџић, 2021. – 374. | ISBN 978-86-6153-678-6

1070. ВУКОМАНОВИЋ, Славко

Тумачење речи у Вуковом „Српском рјечнику“ од 1852. године / Славко Вукомановић // Вук у Тршићу. – 243–257.

1071. ГАЗДИЋ, Јелена

Језик цетињских годишњака и недељника из 19. вијека : Грлица, Орлић, Црногорац, Црногорка и Зета / Јелена М. Газдић. – Подгорица : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност, 2021. – 524. | ISBN 978-9940-580-95-7

1072. ГАЗДИЋ, Јелена

Цртице из живота Саве Мркаља и осврт на његов допринос реформи српског језика и писма / Јелена Газдић // Слово. – 60 (2021), 22–28.

1073. ДЕШИЋ, Милорад

Дефиниције у Вуковом „Српском рјечнику“ из 1852. године / Милорад Дешић // 50 година Међународног славистичког центра. – 103–108. | Zusammenfassung

1074. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна*

Лексикографски трагови језичких и културолошких контаката Срба са другим народима у XIX веку / Рајна Драгићевић // Исходишта. – 3 (2017), 99–108. | Summary

1075. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

О човеку у Вуковом „Рјечнику“ / Рајна Драгићевић // Предавања 9/10. – 57–66.

1076. ЂУРКИН, Веселина

Ријечце у Вуковом „Српском рјечнику“ / Веселина Ђуркин, Маријан Ј. Јелић // Модалност у српском језику. – 85–98. | Summary

1077. ИВАНОВА, Најда

Погледи Јована Стерије Поповића на језик псеудонауке у комаду „Судбина једног разума“ / Најда И. Иванова // ЈФ. – 77, 1 (2021), 29–50. | Резюме, Summary

1078. ИВИЋ, Павле

Вук Караџић и књижевни језик код Срба / Павле Ивић // 50 година Међународног славистичког центра. – 5–25.

1079. ЈОШИЋ, Неђо

Јован Стејић : српски књижевни језик и његов рјечник : погледи и визије једног научењака с краја прве половине XIX вијека / Неђо Г. Јошић // НЈ. – 52, 2 (2021), 13–24. | Резюме

– ЈУРАНЧИЧ, Јанко

Како је Вуков „Српски рјечник“ одјекнуо у словеначкој лексикографији | Уп. 415.

1080. КАКРИДИС, Јанис

Језичка реформа као синтеза нормативног и дескриптивног приступа : Вук Караџић и Јанис Психарис / Јанис Какридис // Вук у Тршићу. – 77–86.

1081. КАРАНОВИЋ, Зоја

Вуков „Рјечник“ : прича и приповедање / Зоја Карановић // Вук у Тршићу. – 227–242.

1082. КАШИЋ, Јован

Неке фразеолошке и лексичке особености Вукових пословица / Јован Кашић // Вук у Тршићу. – 259–264.

1083. КАШИЋ, Јован

Стварање лексичке норме током прве половине XIX века / Јован Кашић // 50 година Међународног славистичког центра. – 245–253.

1084. КРЕЧМЕР, Ана

О проучавању предстандардне српске писмености : методолошка запажања / Anna Kretschmer // Славистика. – 25, 1 (2021), 106–118. | Резюме

– ЛЕХИСТЕ, Илсе

A Comparison of Vuk's Deseterac with Lönnrot's Kalevala Verse | Уп. 274.

1085. МАРЕШ, Франтишек Вацлав

Вукова ћирилица у целосној слици развоја словенских система / Франтишек Вацлав Мареш // Вук у Тршићу. – 31–38.

1086. МАТИЋ, Томислав

Народни језик у драмама Јоакима Вујића : лингвокултуролошки концепт увођења фразеологизама у драмски текст / Томислав М. Матић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 291–304. | Summary

1087. МАЦАНОВИЋ, Ана

Вуков век : од Доситејевог славеносрпског до Вуковог стандардног језика : Вуков век / Александар Милановић. – Београд : Чигоја штампа, 2019. – 344. / Ана З. Мацановић // ЗБМСКЈ. – 69, 2 (2021), 546–551. | Приказ

1088. МАЦАНОВИЋ, Ана

На путевима стандардизације српског језика и усвајања Вуковог језика и правописа / Милош Окука. – Нови Сад : Прометеј, 2020. – 636. – (Лингвистичке едиције. Едиција Избор ; 3) / Ана З. Мацановић // НЈ. – 52, 1 (2021), 108–112. | Приказ

1089. МИЛАНОВИЋ, Александар

Актуелност Вукових раних погледа на фонетско-фонолошки састав српског књижевног језика : 1814–1818. / Александар Милановић // 50 година Међународног славистичког центра. – 73–85. | Резюме

1090. МИЛАНОВИЋ, Александар

Славенизми у десетерачким песмама Герасима Георгијевића (1838) / Александар М. Милановић // СЈ. – 26 (2021), 43–56. | Summary

1091. МИЛИСАВАЦ, Живан

Матица српска према Вуку и његовој књижевно-језичкој реформи / Живан Милисавац // 50 година Међународног славистичког центра. – 41–48. | Резюме

– МИНЧЕВА, Ангелина

Црквенословенска лексика у преводима „Новог завета“ Вука Караџића и Неофита Рилског | Уп. 436.

1092. МИХАИЛА, Георге

Допринос Ђуре Даничића словенско-румунској филологији / Георге Михаила // 50 година Међународног славистичког центра. – 277–287.

1093. МЛАДЕНОВИЋ, Александар

Прилог познавању односа између српског и славеносрпског језика у другој половини XVIII и у првим деценијама XIX века / Александар Младеновић // 50 година Међународног славистичког центра. – 215–221. | Резюме

1094. ОСТОЈИЋ, Бранислав

Развој књижевног језика у Црној Гори и Вукова језичка реформа / Бранислав Остојић // 50 година Међународног славистичког центра. – 49–59. | Резюме

1095. ПЕЦО, Асим

Развитак дијалектологије на српскохрватском језичком подручју у XIX веку / Асим Пецо // 50 година Међународног славистичког центра. – 289–298.

– ПОЛЕНАКОВИЋ, Харалампје

Утицај Вукове реформе на језик и правопис у Македонији | Уп. 425.

1096. ПОПОВИЋ, Љубомир

Вуков приступ вернакуларизацији и стандардизацији књижевног језика и правописа код Срба / Љубомир Поповић // Вук у Тршићу. – 55–75.

1097. РАДОВАНОВИЋ, Катарина

Медицински термини у „Кратком покушенију о каламљењу крављи богиња“ Јожефа Сатмарија (1818) и „Торжественем лекарском сочиненију о хранителној богињи“ Ђорђа Пантелића (1832) / Катарина Радовановић // ППЈ. – 52 (2021), 127–146. | Summary

1098. РЕДЕР, Петер

Гримов лични примерак превода Вукове „Српске граматике“ / Петер Редер // Вук у Тршићу. – 99–103.

1099. РОДИЋ, Никола

О неколиким разликама у Вуковом преводу „Новог завјета“ и савременим српским преводима : поводом 150. годишњице Вуковог превода / Никола Родић // Вук у Тршићу. – 273–282.

1100. СТЕВАНОВИЋ, Михаило

Вук је, и без синтаксе, био велики синтаксичар / Михаило Стевановић // 50 година Међународног славистичког центра. – 27–40.

1101. СТОЛЦ, Бенџамин

The Original and Traditional in Vuk's Language / Benjamin Stolz // Вук у Тршићу. – 39–54.

1102. СТОШИЋ, Јелена*

Славенизми у „Банатском алманаху“ (1827) / Јелена М. Стошић // Искодишта. – 2 (2016), 225–237. | Summary

1103. СУБОТИЋ, Љиљана

Партиципи у функцији термина у књижевном језику Јована Ст. Поповића / Љиљана Суботић // 50 година Међународног славистичког центра. – 255–261. | Résumé

1104. ТЈАПКО, Галина

Језичка личност аутора прве српске „Писменице“ (1814) / Галина Тјапко // 50 година Међународног славистичког центра. – 87–102. | Резюме

1105. ТОМА, Пол-Луј

Од Вука до Вука / Пол-Луј Тома // 50 година Међународног славистичког центра. – 109–119. | Résumé

1106. ЋУПИЋ, Драго

Осврт на „Српске народне пословице“ са становишта Вуковог кодификовања језичке норме / Драго Ћупић // Вук у Тршићу. – 265–272.

1107. ХЕРИТИ, Питер

Језик Емануила Јанковића / Питер Херити // 50 година Међународног славистичког центра. – 223–232.

VIII. Речници стари и нови српског језика односно српског и ког страног језика**– АЈЦАНОВИЋ, Милан**

Принципи морфолошке адаптације придева у „Српском речнику новијих англицизама“ | Уп. 525.

„Српски речник новијих англицизама“ – недоумице, питања и примењена конструкцијска решења | Уп. 616.

– АЛЕКСИЋ, Данило

Ка српском речнику аниматности | Уп. 617.

1108. БАРИЋ, Кармелка

Nemačko-srpski rečnik : glagoli sa prefiksima i rečenični primeri = Deutsch-serbisches Wörterbuch : Verben mit Präfixen und Beispielsätzen / Karmelka Barić, Günther Tutschke. – Beograd : AGM knjiga, 2021. – 622. | ISBN 978-86-6048-021-9

– БЕГЕНИШИЋ, Добрила

Категоријална обележја именица у немачком и српском језику и њихово представљање у вишејезичним стручним речницима | Уп. 231.

Semantisierung in den gedruckten Bildwörterbüchern der deutschen und der serbischen Sprache | Уп. 232.

– **БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора**

Речник скраћеница у славеносрпском језику : значај, концепција, лексикографска обрада | Уп. 1041.

1109. БОШКОВИЋ, Лазар

Речник интернета и дигиталне комуникације : енглеско-српски : 1000 појмова за савремени умрежени живот / Лазар Бошковић. – Београд : mCloud, 2021. – 237. | ISBN 978-86-82094-00-5

– **ВУКОМАНОВИЋ, Славко**

Тумачење речи у Вуковом „Српском рјечнику“ од 1852. године | Уп. 1070.

– **ВУЛОВИЋ ЕМОНТС, Наташа**

Лексикографска кодификација и место обраде изрека и пословица у описним речницима савременог српског језика | Уп. 624.

– **ВУЧКОВИЋ, Марија**

О корисницима етимолошких речника и етимолошким речницима с корисничког аспекта | Уп. 626.

– **ГОЧАНИН, Мирјана**

О могућем спектру информација у једном типу специјалног речника српског језика : на примеру лексикона глаголских допуна с потврдама из XVI и XVII века | Уп. 1043.

– **ДЕШИЋ, Милорад**

Дефиниције у Вуковом „Српском рјечнику“ из 1852. године | Уп. 1073.

– **ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна**

Ка концептуалном речнику појмовних метафора | Уп. 632.

О животу и језику Срба у Хабзбуршкој монархији крајем 18. века на основу једног речника | Уп. 997.

О *човеку* у Вуковом „Рјечнику“ | Уп. 1075.

Речници косовско-метохијских говора | Уп. 890.

– **ЂОРЂЕВИЋ, Весна**

„Речник нових речи“ у контексту савремене српске неографије | Уп. 636.

1110. ЂОРЂЕВИЋ, Срба

Врањски речовник : речник вароши Врање : врањско-српски (кадимлијски) / Срба Ђорђевић. – 5. допуњено изд. (до чембер дотъмњено). – Врање : УСУД Ава Јустин, 2021. – 263. | ISBN 978-86-82032-02-1

– **ЂУРКИН, Веселина**

Ријечце у Вуковом „Српском рјечнику“ | Уп. 1076.

1111. ЗАРКОВИЋ, Јован

Верски појмови : српско–руско–есперантски / Јован Зарковић // Преводацац. – 40, 3/4 (2021), 171–192.

– **ИВАНОВИЋ, Милан**

Етноними у савременој српској лексикографији : лингвистички и ванлингвистички чиниоци рјечничке обраде | Уп. 638.

Семантичка обиљежја као елементи дефиниције фитонимâ у Матичином једнотомнику и општим једнојезичницима уопште | Уп. 639.

– **ИВАНОВИЋ, Ненад**

Лексикографски погледи Владана Арсенијевића (1848–1900) и њихов утицај на рађање савремене српске лексикографије | Уп. 640.

1112. ЈАВОРИНА, Душан

Rudarstvo i metalurgija : srpsko-english / Dušan Javorina // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 138–164.

– ЈАКИЋ ШИМШИЋ, Милена

Методолошки аспекти израде асоцијативног речника придевских антонима и супротности српског језика | Уп. 646.

– ЈАНКОВИЋ, Драган

Развојни асоцијативни речник српског језика : анализа заступљености синтагматских и парадигматских асоцијата | Уп. 648.

– ЈАНКОВИЋ, Јелена

Миколошка лексика српског језика : од лингвистичког истраживања до речника | Уп. 649.

– ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Рјечнице и њихови описи у рјечницима српског језика | Уп. 651.

– ЈАШОВИЋ, Голуб

Из ономастике села Велика Крушевица код Рековца | Уп. 652.

– ЈОВАНОВИЋ, Јована

Ка речнику пејоратива у сфери *човек* у контексту обраде овог типа лексике у описним речницима српског језика | Уп. 657.

– КАРАНОВИЋ, Зоја

Вуков „Рјечник“ : прича и приповедање | Уп. 1081.

– КИШ, Наташа

Рекцијски речник придева | Уп. 663.

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Асоцијативни речници као извор за истраживање транзиционих промена у руском и српском друштву краја XX и почетка XXI века | Уп. 263.

Лингвокултуролошки аспекти терминографије : на примеру теолошког речника | Уп. 665.

– КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања

Теоријски, методолошки и практични аспекти састављања „Енглеско-српског речника назива за боје“ | Уп. 267.

– ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Ка отвореном речнику српског језика : проблем дефинисања лексичког значења | Уп. 670.

1113. ЛУКИЋ, Миља

570 врста мушкараца : речник жаргонизама / Миља Лукић. – Београд : Слово прес, 2021. – 151. – (Библиотека Лингвистика) | ISBN 978-86-89895-19-3

1114. МАРИЋ, Недјељко

Рјечник источнохерцеговачких матичних говора : А–Ш / Недјељко Марић. – Требиње : Центар за информисање и образовање, 2021. – 980. | ISBN 978-99976-621-2-5

– МАРЈАНОВИЋ, Саша

Бенсонов систем обраде глаголске флексије у речнику | Уп. 676.

– МАРКОВИЋ, Александра

О речницима за стране ученике као посебном лексикографском типу | Уп. 148.

– МАРКОВИЋ, Бранкица

Дијалекатска лексикографија у Црној Гори од Вуковог Рјечника (1852) до данашњих дана | Уп. 912.

– **МАЦАНОВИЋ, Ана**

Лексикографска обрада вишечланих лексичких јединица у „Речнику славеносрпског језика“ | Уп. 1050.

– **МИКЕТИЋ СУБОТИЋ, Сања**

Жена у примерима употребе лексема у речницима српског језика Матице српске | Уп. 680.

– **МИЛИН, Жива***

Породични надимци Срба у Банатској Црној Гори : ономотолошки прилог : XX век | Уп. 921.

– **МИЛИЋ, Мира**

„Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina“ : problemi i rešenja | Уп. 285.

– **МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања**

Дијалектолошки речници као извор за лингвокултуролошка испитивања народних говора | Уп. 926.

– **НИКОЛИЋ, Марина**

Нове речи у српском јавном дискурсу као последица пандемије ковида 19 | Уп. 692.
Речник појмова из периода епидемије ковида | Уп. 693.

– **НОВОКМЕТ, Слободан**

Лексикографска анализа „Речника страних речи, које се јављају у нас те их ваља разумети, а понешто их се и клонити“ Јована Грчића из 1904. године | Уп. 695.

1115. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

100 еуфемизама / Ђорђе Оташевић. – Београд : Alma, 2021. – 151 стр. – (Библиотека Речници ; 68) | ISBN 978-86-7974-863-8

– **ПЕТРОВИЋ САВИЋ, Мирјана**

О будућем етнодијалекатском речнику из обичаја животног циклуса у Рађевини | Уп. 942.

1116. РЕМЕТИЋ, Слободан

Реч на промоцији „Речника говора Лужнице“ : Речник говора Лужнице / Тирић Љубисав // СДЗб. – 65, 2 (2018), 1–1166. / Слободан Реметић // Трибина САНУ. – 9 (2021), 68–71. | Приказ

– **РИСТИЋ, Стана**

Аксиолошки речник српског језика : предлог израде | Уп. 709.
Речник САНУ и Београдска лексикографска школа | Уп. 711.

1117. РЈЕЧНИК српскога језика : ијекавско издање / Милица Вујанић и др. ; ред. и ур. Мирослав Николић. – Нови Сад : Матица српска, 2021. – 1532. | ISBN 978-86-7946-346-3

1118. РУЖИЧИЋ, Марко

Рјечник Гнионице / Марко Ј. Ружичић. – Модрича : Српски културни центар ; Гнионица : Српска књижевна држава Алеја бреза, 2021. – 753. | ISBN 978-99976-37-41-3

1119. SRPSKI rečnik novijih anglicizama / Tvrtko Prčić, Jasmina Dražić, Mira Milić, Milan Ajdžanović, Sonja Filipović-Kovačević, Olga Panić-Kavgić, Strahinja Stepanov. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 641. | ISBN 978-86-6065-637-9

– **СТАНКОВИЋ, Ранка**

Употреба речника : речник у новом руху | Уп. 720.

1120. СТЕВАНОВИЋ, Милоје

Речник Драгачева / Милоје Стевановић ; граматичка обрада и акцентовање Драгољуб Петровић и Јелена Капустина. – 2, допуњено изд. – Гуча : Библиотека општине Лучани, 2021. – 863. – (Завичајна библиотека ; 50) | ISBN 978-86-88197-57-1

1121. СТЕПАНОВ, Љубомир*

О првом „Српско-румунском речнику“ кетфелског проте Милана Николића / Љубомир Степанов // Исходишта. – 2 (2016), 215–224. | Summary

1122. СТИЈОВИЋ, Рада

Аутоматска екстракција дефиниција : допринос убрзању израде речника / Рада Р. Стијовић, Цветана Ј. Крстев, Ранка М. Станковић // Лексикографија и лексикологија у светлу... – 113–137. | Summary

– СТОЈАНОВИЋ, Милица

Еуфемизми и њихова обрада у савременим речницима српског језика | Уп. 725.

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Лексика писца и проблеми израде речника писца на примеру књижевности на дијалекту Драгослава Михаиловића | Уп. 824.

1123. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Пастирски речник југоисточне Србије / Недељко Р. Богдановић // СДЗб. – 66, 2 (2019), 637–739. / Татјана Г. Трајковић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 233–236. | Приказ

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Топономастичка истраживања на подручју призренско-тимочких говора и перспектива израде јединственог речника | Уп. 726.

1124. ЋИРИЋ, Љубисав

Дијалекатски речник : довршеност посла / Љубисав Н. Ћирић // Драган Лилић. – 343–349. | Summary

1125. ЋИРИЋ, Љубисав

Допуна Речнику говора Лужнице / Љубисав Ћирић // СДЗб. – 68 (2021), 605–771.

1126. ЋУЛАФИЋ, Тања

Речник српскохрватског књижевног и народног језика. Књ. 21, Погдекад(а) – покупити / ур. Даринка Гортан Премк и др. – Београд : САНУ, 2019. – 800. / Тања Ћулафић // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 79–82. | Приказ

– ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Kritički osvrt na definisanje značenja u „Englesko-srpskom kontrastivnom rečniku sinonima“ | Уп. 322.

Обрада вишезначности у једнојезичним општим речницима енглеског и српског језика | Уп. 324.

– ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена

Оглед термилошког речника из области историје српског књижевног језика XVIII и прве половине XIX века | Уп. 1067.

– ЦРЊАК, Дијана

Језичка слика свијета у „Рјечнику говора Срба западне Босне“ | Уп. 989.

1127. ЧАЈКА, Зоран

An English-Serbian Dictionary of Business English = Englesko-srpski rečnik poslovnog jezika / Zoran Čajka. – 2. izd. – Beograd : Službeni glasnik, 2021. – 684. – (Biblioteka Posebna izdanja) | ISBN 978-86-519-1147-0

– ШТРБАЦ, Гордана

Нови тип фразеолошког речника српског језика | Уп. 741.

IX. Несловенски језици**1128. АЈКУТ, Ксенија**

Turski : netipičan balkanski jezik / Ksenija Aykut // Mapping Balkan Routes 2. – 81–94. | Summary

1129. АЛИМЕМАЈ, Замира

Huazime ballkanase në leksikon e labërishtes / Zamira Alimemaj, Kozeta Hyso // Mapping Balkan Routes 2. – 95–103. | Summary

– АНДРИЋ, Едита

A magyar nyelv és a szerb nyelv lexéma összevető szóasszociációs vizsgálata | Уп. 226.

A 'fehér' szín a magyarban és a szerbben | Уп. 227.

Expressing Antonymous Meanings in Hungarian and Serbian | Уп. 228.

1130. АНЂЕЛИЋ, Милена

Le *dont* causatif dans les romans de rabelais et aujourd'hui / Milena Anđelić // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 72–85. | Summary

1131. БАЗИЋ, Јована

Фразеологизми у делима Умберта Ека / Јована Базић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 115–123. | Riassunto

1132. БАЋИЋ, Маја

Ово је трећи пут како се преселио : перфекат или аорист у модерном грчком језику? / Маја Г. Баћић // АФФ. – 33, 1 (2021), 49–64. | Summary + Додатак

– БЕГЕНИШИЋ, Добрила

Категоријална обележја именица у немачком и српском језику и њихово представљање у вишејезичним стручним речницима | Уп. 231.

Semantisierung in den gedruckten Bildwörterbüchern der deutschen und der serbischen Sprache | Уп. 232.

1133. БЕГОЊА, Хелга

Slika žene u njemačkim reklamnim oglasima / Helga Begonja // Susret kultura. – 355–375.

– БЛАГОЈЕВИЋ, Савка

Мање заступљени експоненти текстуалне конекције у научним чланцима енглеских и српских говорника : квалитативна и квантитативна анализа | Уп. 235.

1134. БЛАТЕШИЋ, Александра

Nulti član u savremenom italijanskom jeziku : e-monografija / Aleksandra Blatešić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 483. | ISBN 978-86-6065-651-5

1135. БЛАТЕШИЋ, Александра

Stvarni i nestvarni lokaliteti u italijanskim jezičkim izrazima / Aleksandra Blatešić // Susret kultura. – 267–279.

1136. БОГАР, Едит

Egy, kettő, sok : vajdasági nyelvi tájképek : az egy-, két- és többnyelvűség látható jeleinek nyomában / G. Bogár Edit // Četvrt veka beogradske hungarologije. – 34–54. | Резиме

1137. БОЖОВИЋ, Ђорђе

Basis of Articulation and the Phonetics-Phonology Interface / Đorđe Božović, Zorka Kašić // Philologia. – 19 (2021), 1–10. | Summary

1138. БОЖОВИЋ, Ђорђе

Roli i sinkretizmit në sistemin rasor të shqipës / Đorđe Božović // Mapping Balkan Routes 2. – 59–68. | Summary

– БОРАНИЈАШЕВИЋ, Марија

Значење изгубљено у преводу : проблеми досезања изоморфизма значења у преводу књиге „Кето исхрана“ | Уп. 37.

1139. БРАНДИ КОРДАСКО САЛМЕНА, Ђовани

Xenia, philia e dotine nei trattati Romano-Cartaginesi : un confronto con la prassi diplomatica e delle relazioni interstatuali della tradizione greca / Giovanni Brandi Cordasco Salmena // ЗбМССК. – 23 (2021), 113–145. | Summary

1140. БРАНКОВ, Дуња

Stav povodom rodno osetljivih vrsta reči u španskom kao stranom jeziku : istraživanje na Katedri za iberijske studije Filološkog fakulteta / Dunja Brankov // Philologia. – 19 (2021), 85–104. | Summary

1141. БРКЉАЧ, Маја

Prikaz Petooktobarske revolucije i njenih glavnih aktera u britanskim i američkim medijima / Maja Brkljač // Filološki vidici 1. – 17–29.

1142. БУЛАТОВИЋ, Весна

Višeznačnost nultog člana i komponentni aspekt / Vesna Bulatović // O engleskom i srpskom... – 35–48. | Summary

1143. ВАЈЕНАС, Константин

Der, Die, Das : tajne roda u nemačkom jeziku / Konstantin Vajenas ; prevod i predgovor Milena Višnjic. – Beograd : Centar Metodije : Kornet, 2021. – 145. – (Edicija Mudžbenici) | ISBN 978-86-86673-49-7

– ВИЛИЋ, Ивана

Le mouvement dans l'expression des relations spatiales en français et en serbe | Уп. 237.

1144. ВУЈЕВИЋ ЂУРИЋ, Вера

Елиптична својства поредбених клауза у енглеском језику / Вера М. Вујевић Ђурић // Филолог. – 24 (2021), 83–102. | Summary

1145. ВУЈЕВИЋ ЂУРИЋ, Вера

Статус *хљеба* у енглеском језику / Вера Вујевић Ђурић // Значај српског језика за очување српског... – 207–231. | Summary

– ВУЈИЋ, Јелена

Вишечлане лексичке јединице у енглеском и српском језику као место сусрета синтаксе и морфологије | Уп. 239.

1146. ВУЈОВИЋ, Марија

Le principali caratteristiche dell'italiano neo-standard in due romanzi italiani contemporanei : aspetto morfologico / Marija N. Vujović, Luigi E. Beneduci // Филолог. – 24 (2021), 239–267. | Резиме

– ВУЈОШЕВИЋ, Анђела

Епистемичка модалност у политичким интервјуима у немачким и српским медијима | Уп. 240.

Semantička analiza leksičkih sredstava za referenciju čina NATO bombardovanja 1999. godine u nemačkim i srpskim medijima | Уп. 241.

– ВУКАСОЈЕВИЋ, Сандра

Intonaciona obilježja iskaza sa upitnom riječju u engleskom jeziku | Уп. 242.

1147. ВУРДЕЉА, Јована

Kodevksling i nettdiskurs i Norge / Jovana Vurdelja // ЖЈ. – 41 (2021), 65–86. | Резиме

1148. ВУЧЕНОВИЋ, Наташа

Женски род категорије помина agentis у италијанским рјечницима De Mauro и II Sabatini Coletti / Наташа Д. Вученовић // Филолог. – 24 (2021), 136–164. | Summary

1149. ДАНЧЕТОВИЋ, Никола

Discerning /e/ and /æ/ : a Challenging Task or Not? / Nikola Dančetiović // *Philologia*. – 19 (2021), 51–64. | Summary

– **ДАРКОВИЋ, Љубица**

Medijska slika kosovskog pitanja u anglofonim i srpskim medijima | Уп. 245.

– **ДОДИГ, Милана**

L' itération passée et les effets stylistiques en français et en serbe | Уп. 248.

1150. ДРЉЕВИЋ, Јелена

O italijanskom jeziku nauke i struke od srednjeg veka do danas / Jelena Drljević. – Beograd : Filološki fakultet, 2021. – 256. | ISBN 978-86-6153-653-3

1151. ГАВРАНОВИЋ, Валентина

The Diachronic Perspective on the Morphology of Compound Adjectives / Valentina M. Gavranović, Marijana M. Prodanović // *ЗбФФП*. – 51, 3 (2021), 171–188. | Резиме

1152. ГАЉЦОВА, Јелена

Деньги и проценты в переводах на французский язык «Записок из подполья» Ф. М. Достоевского : вопросы экономики, этики и эротики / Елена Гальцова // *ЗбМСС*. – 99 (2021), 75–91. | Резиме

1153. ГАРАЈБЕ СИМОНОВИЋ, Мејсун

Potruga za arapskim esperantom u književno-jezičkoj laboratoriji Teufika al-Hakima / Meysun A. Gharaibeh Simonović // *АФФ*. – 33, 2 (2021), 49–67. | Summary

– **ГЕОРГИЈЕВ, Ивана**

Srpska i španska psovka : osnovna zapažanja o sličnostima i razlikama | Уп. 243.

– **ГЛУМАЦ, Дивна**

Modalna značenja japanske kauzativne rečenice i njihova realizacija u srpskom jeziku | Уп. 244.

1154. ГУДУРИЋ, Снежана

Languages and Cultures from Two Periods in a Single Territory of Serbia : Two Examples / Snežana Gudurić // *Where Our Languages and Cultures Meet and Mix*. – 133–149. | Résumé

– **ДИМИТРИЈЕВИЋ, Јована**

O концепту *госпїоїрмїсїво* у српском и француском језику | Уп. 246.

– **ДИМОВИЋ, Маријана**

Родно неутралне заменице у енглеском језику и њихови преводни еквиваленти у српском | Уп. 247.

1155. ДОДИГ, Милана

La symbolique des Felidae dans les œuvres de La Fontaine et de Baudelaire et dans leur traduction en serbe / Milana Dodig // *Мачке*. – 221–248. | Резиме

1156. ДОЛА, Моника

On Hungarian Article-Usage / Mónika Dóla, Anita Vizsket // *Četvrt veka beogradske hungarologije*. – 55–86. | Резиме

1157. ДРЉЕВИЋ, Јелена

Комуникативна функција уметнутих реченица у делу „Dialogo sopra i due massimi sistemi del mondo“ Галилеа Галилеја / Јелена Р. Дрљевић // *PhM*. – 13 (2021), 727–738. | Summary

– **ДРОБЊАК, Драгана**

The Black and White Worlds in French, Spanish and Serbian Phraseology | Уп. 249.

– **БОРЂЕВИЋ, Данијела**

Маркери епистемичке модалности у научним радовима на енглеском и српском језику | Уп. 250.

– **ЂУРИЋ, Тајјана**

L'auto-retraduction dans la bande dessinée : l'exemple de l'album Le tour de Gaule d'Astéri | Уп. 41.

Morbus jocosus et medicus ridens : медицинска терминологија у српском преводу „Гаргантуе и Пантагруела“ | Уп. 42.

1158. ЂУРОВИЋ, Анете

Grundfragen der deutschen Syntax / Annette Đurović. – 2. überarbeitete Aufl. – Belgrad : Philologische Fakultät, 2021. – 242. – ISBN 978-86-6153-680-9

– **ЕРАКОВИЋ, Борислава**

Prelamanja teorijskih paradigmi u prevodenju žurnalističkih tekstova s engleskog na srpski | Уп. 44.

– **ЖИВИЋ, Наташа**

Разговорни језик у роману „Стилске вежбе“ Ремона Кеноа и његов превод на српски језик | Уп. 45.

– **ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка**

Kontaktno-kontrastivna proučavanja srpskog i mađarskog jezika : motivaciona modalnost u srpskom i mađarskom jeziku | Уп. 251.

О неким аспекатским алтернацијама у мађарском и српском језику | Уп. 252.

1159. ИВАНОВИЋ, Бранислав

Компаративни фразеологизми са полиптозом у средњевисоконемачком периоду / Бранислав Д. Ивановић // АФФ. – 33, 2 (2021), 13–27. | Zusammenfassung, Summary

1160. ИВАНОВИЋ, Бранислав

Узроци перзистенције опсолетних генитива у немачкој фразеологији / Бранислав Д. Ивановић // АФФ. – 33, 1 (2021), 101–112. | Summary

1161. ИВАНОВИЋ, Бранислав

Формална обележја компаративних фразеологизама у средњевисоконемачком језику / Бранислав Д. Ивановић // Филолог. – 23 (2021), 363–379. | Summary

1162. ЈЕВРИЋ, Тамара

Normality and Normalcy : A Case of *-ity/-cy* Doublets in the BNC / Tamara M. Jevrić // ЗбФФП. – 51, 3 (2021), 189–201. | Резиме

– **ЈОВАНОВИЋ, Владимир**

Derivational Base Extension in English, Serbian and Bulgarian | Уп. 254.

Engleske slivenice i odgovarajući oblici u srpskom jeziku | Уп. 255.

– **ЈОВАНОВИЋ, Иван**

Les noms alternatifs de l'organe sexuel féminin en français et en serbe : aspect lexicosémantique | Уп. 256.

– **ЈОВИЋ, Емилија**

Улога појмовне метафоре путовања у фразеологизацији лексеме *йуић* на плану руског, српског и енглеског језика | Уп. 259.

– **ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена**

Модални суперлативи у српском и енглеском језику | Уп. 260.

1163. КАБАКЧИЈЕВ, Красимир

The Diachronic Mapping of Temporal Features Between English Nominals and Verbs, and the Article-Aspect Interplay / Krasimir Kabakčiev // BELLS. – 13 (2021), 29–57.

– **КАВГИЋ, Александар**

An Analysis of the Quality of Translations of English-Serbian Computer-Aided Translation Tools | Уп. 48.

1164. КАВГИЋ, Александар

A Case Study on Linguistic Means of Editing for Voice and Tone in Corporate Marketing Communication / Aleksandar Kavgić // ГФФНС. – 46, 2 (2021), 15–33. | Резиме

– **КАКРИДИС, Јанис**

Језичка реформа као синтеза нормативног и дескриптивног приступа : Вук Караџић и Јанис Психарис | Уп. 1080.

– **КАРАВЕСОВИЋ, Дејан**

Remarks on the Nature of the Verb Phase Markers in English and Serbian | Уп. 262.

1165. КЉАКИЋ, Снежана

Тип глаголске ситуације унутар комплемента ингресивних аспектуализатора *begin* и *start* / Снежана Кљакић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 63–77. | Summary

1166. КРИЈЕЗИ, Мерима

O pravilima upotrebe neodređenog i određenog vida nominala u albanskom jeziku / Merima Krijezi, Predrag Mutavdžić // Mapping Balkan Routes 2. – 123–137. | Summary

– **КРИЈЕЗИ, Мерима**

Фразеологизми с бројем *dy/dva* у савременом албанском и српском језику | Уп. 266.

– **КРИМЕР ГАБОРОВИЋ, Сања**

Теоријски, методолошки и практични аспекти састављања „Енглеско-српског речника назива за боје“ | Уп. 267.

– **КРЊАИЋ ЦЕКИЋ, Нада**

Употреба пасива у научној и стручној литератури | Уп. 268.

1167. КУЈУНЦИЋ, Маја

Жена и пасив у савременој британској књижевности / Маја Кујунџић. – Београд : Јасен, 2021. – 291. – (Библиотека Језикословље) | ISBN 978-86-6293-110-8

– **ЛАЗАРЕВИЋ, Радмила**

I suffissi detronimici nelle lingue italiana e serba | Уп. 269.

1168. ЛАКСО, Јохана

The Place of the Hungarian Language in the World of Linguistics / Johanna Laakso // Četvrti veka beogradske hungarologije. – 87–106. | Резиме

– **ЛЕХИСТЕ, Илсе**

A Comparison of Vuk's Deseterac with Lönnrot's Kalevala Verse | Уп. 274.

1169. ЛИГУОРИ, Марио

Италијански језици trougao : standard, regionalni jezik i dijalekat u Kampaniji / Mario Liguori. – Београд : Alma, 2021. – 132. – (Библиотека Монографје ; 14) | ISBN 978-86-7974-889-8

1170. МАНОЈЛОВИЋ, Нина

Newly Created Blends and Compounds in the English Language Related to the COVID-19 Pandemic / Nina Ž. Manojlović // PhM. – 13 (2021), 843–861. | Резиме

1171. МАРИЧИЋ МЕСАРОВИЋ, Сања

Chaval, hombre, macho, tronco and *tío* as Discourse Markers in the Communication of Spanish Young People / Sanja Maričić Mesarović // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 347–362. | Resumen

1172. МАРСИКО, Клаудија

Odysseus is not a Liar : Ancient Semantic Analysis in Antisthenes's Investigation of Names / Claudia Marsico // ЗбМСКС. – 23 (2021), 45–59. | Resumen

1173. МАРТИН-РУБИО, Ксавијер

Audacity and Praat as Pedagogical Tools : Analysing Fluency and Pronunciation Accuracy / Xavier Martin-Rubió // Philologia. – 19 (2021), 37–50. | Summary

– **МАРТИНОВ, Златоје**

Замenhoфов превод „Старог завета“ на есперанто | Уп. 53.

Zamenhofov prevod „Hamleta“ на esperanto : pitanje predložka | Уп. 54.

Istorija esperantske književnosti | Уп. 55.

– **МАРЧЕТА, Јована**

The Concept of *Fruit* in French, Italian and Serbian Phraseology | Уп. 278.

Храна у француској, италијанској и српској фразеологији | Уп. 279.

– **МАЦУРА, Сергеј**

Један Елиотов квартет у преводу : „Бернт Нортон“ | Уп. 56.

1174. МЕРКУРИ, Нецил

Patronia shqiptare në evoluiimet ballkanike dhe europiane / Nexhip Mërkuri // Mapping Balkan Routes 2. – 231–245. | Summary

– **МИЈОВИЋ, Софија**

Придеви са значењем деонтичке модалности у немачком језику и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 280.

– **МИЛИВОЈЕВИЋ, Наташа**

Aspect and Aktionsart of Secondary Aspectual Verbs in Serbian | Уп. 281.

The Event-Cancelling Semantics of the English Aspectualizer *Start* and its Serbian Equivalent *krenuti* | Уп. 282.

Contrasting the Semantics of Emission Verbs in English and Serbian | Уп. 283.

Semantika i sintaksa glagolske fraze u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 284.

– **МИЛИЋ, Мира**

„Novi englesko-srpski rečnik sportskih termina“ : problemi i rešenja | Уп. 285.

1175. МИЛИЋЕВ, Тања

Discourse Particles in Old English : then... then... then / Tanja Milićev // O engleskom i srpskom... – 159–174. | Rezime

– **МИЉАКОВИЋ, Милорад**

Глагољные лексемы с приставкой *раз-* в русском языке и их переводные эквиваленты в сербском и английском языках | Уп. 286.

– **МИЉКОВИЋ, Нађа**

Synonymes comme un des problèmes de traduction du français vers le serbe sur l'exemple de l'accord de ciel ouvert et des actes annexes | Уп. 57.

1176. МИТРОВИЋ, Анђелка

Знамени оријента : језици, књижевности, цивилизације / Анђелка Митровић. – Београд : Филолошки факултет, 2021. – 590. – ISBN 978-86-6153-647-2

1177. МИТРОВИЋ, Марија

O nestalnim vrstama zavisnih rečenica u gramatikama italijanskog jezika / Marija M. Mitrović // АФФ. – 33, 2 (2021), 69–87. | Summary, Riassunto

– **МИХАИЛА, Георге**

Допринос Буре Даничића словенско-румунској филологији | Уп. 1092.

- **МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана**
Pragmatička komponenta u sintaksi | Уп. 288.
- **МУТАВЦИЋ, Предраг**
О библијским фразеологизмима са ономастичком компонентом у савременом албанском и српском језику | Уп. 289.
- **НЕДЕЉКОВИЋ, Војин**
„Расправа о блаженом животу“ : терминологија и стил Сенеке Философа у српском преводу Милоша Н. Ђурића | Уп. 58.
- **НИКОЛИЋ, Александар**
Kontrastivna i konceptualna analiza nemačkih i srpskih frazeologizama sa komponentom *Tür/vrata* | Уп. 290.
Српска културно специфична лексика у филму „Парада“ | Уп. 59.
- **НИНКОВИЋ, Лена**
Појам *majke* као подлежна метафора у српском и енглеском језику | Уп. 291.
- **НОВАКОВ, Предраг**
English Multi-Word Motion Verbs with *Come, Fall* and *Walk*, and Their Serbian Equivalents | Уп. 292.
Temporalna dimenzija u engleskom prezent perfektu i njegovim srpskim ekvivalentima | Уп. 293.
- **ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга**
Interrelation between Cooperativeness and Politeness in Disagreeing with the Interlocutor in an American and a Serbian Film | Уп. 297.
Тенска терминологија на енглеском и српском језику : структурни, семантички и преводни аспекти | Уп. 298.
- **ПАНТОВИЋ, Катарина**
Изазов превођења Франца Кафке : оглед о два превода приповетке „Преображај“ | Уп. 60.
- **ПЕТРОВИЋ, Ана**
Плусквамперфекат у роману „Име руже“ Умберта Ека и његови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 61.
- **ПОПОВИЋ, Наташа**
Sur les prépositions françaises *de* et *par* dans les constructions à sens causal et leurs équivalents en serbe | Уп. 300.
- **ПРАВУЉАЦ, Ања**
Prevođenje arhaizama sa srpskog jezika na italijanski : primjer dva italijanska prevoda Pavićevog romana „Hazarski rečnik“ | Уп. 63.
- **ПРТИЈА, Слободанка**
Герунд и герундив у дјелима Тацита и Плинија Млађег | Уп. 64.
- 1178. ПРТИЈА, Слободанка**
Како су Римљани означавали писмо? : латинска терминологија / Слободанка С. Пртија // Филолог. – 23 (2021), 344–362. | Summary
- **РАДОВАНОВИЋ, Александра**
Модалност у језику туризма : анализа веб-сајтова бањских дестинација на енглеском и српском језику | Уп. 304.
- **РАНЧИЋ, Оливера**
Аблативност и адлативност глагола *ићи* у српском и немачком језику | Уп. 307.

1179. РИВЕРОС МИТРОВИЋ, Викторија

Las variedades del español : diafásica y diatópica / Victoria Riveros Mitrović // Savremene tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji. – 87–125. | Rezime + Dodaci

– РИСТАНОВИЋ, Урош

Превод Хорацијеве књиге „О стихотворству“ Јована Хацића | Уп. 67.

– **SAVREMENE tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji u Srbiji** : tematski zbornik radova Lektorata za španski i Lektorata za italijanski jezik Odseka za romanistiku Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu | Уп. 1309.

1180. САМАРЦИЈА, Татјана

C'est quoi, le en du gérondif? / Tatjana Samardžija // ГФФНС. – 46, 2 (2021), 129–156. | Summary

– СЕДЕР, Ружица

Constructions implicites à sens concessif en français et en italien et leurs équivalents en serbe | Уп. 308.

О експлетивној негацији у француском, италијанском и српском језику | Уп. 309.

1181. СЕДЕР, Ружица

Sur certaines modalités d'expression de la causalité en français et en italien / Ružica Seder // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 55–70. | Summary

– СЕЛАКОВИЋ, Ирена

Преглед контрастивних истраживања српског и шпанског језика у другој деценији XXI века | Уп. 310.

1182. СИЛАШКИ, Надежда

Fortress Europe under Siege : The Representation of the European Migrant Crisis in Political Cartoons / Nadežda Silaški, Tatjana Đurović // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 571–584. | Резиме

1183. СЈАОЛЕИ, Ђин

Telični glagoli i ograničena situacija u kineskom језику / Jin S. Xiaolei // АФФ. – 33, 2 (2021), 29–48. | Summary

– СТАМЕНКОВИЋ, Катарина

Die Komponente *Magen / želudac* in deutschen und serbischen Phraseologismen | Уп. 311.

– СТАНКОВИЋ, Селена

De la sémantique du pronom personnel de la 2e personne du pluriel en français et en serbe | Уп. 313.

Sur quelques valeurs sémantiques du pronom personnel de la 2e personne du pluriel en français et en serbe | Уп. 314.

– СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Generic Sentences in Serbian in Comparison with French | Уп. 315.

1184. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

Le temps, l'aspect et la construction du sens aspectuel de la phrase / Veran Stanojević // ГФФНС. – 46, 3 (2021), 21–39.

– СТЕФАНОВИЋ, Александар

Стратегија еквиваленције у правном преводу или како превести непреводиво између француског и српског језика | Уп. 68.

1185. СТЕФАНОВИЋ, Софија

Types of Modality in English Food Commercials : an Analysis Across Media / Софија Стефановић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 365–383. | Резиме

– СТОЈАНОВИЋ, Ана

Interlingvističko prevođenje metafora u idiomatskim izrazima sa italijanskog na srpski jezik | Уп. 69.

– СУБАНОВИЋ, Катарина

Енглески фразни глаголи са партикулом *off* и њихови српски преводни еквиваленти : аспект и акционсарт | Уп. 316.

– ТОДОРОВИЋ, Дарко

Аристофанове „Жабе“ у необјављеном преводу Милоша Н. Ђурића | Уп. 70.

1186. ТОЈОТА, Јуниши

On *Rid* and the Origin of the *Get-Passive* / Junichi Toyota // АФФ. – 33, 1 (2021), 113–128. | Резиме

1187. ТОМИЋ, Горица

Тумачење сливеница у називима брендираних производа јела и пића на енглеском језику / Горица Томић // Савремена проучавања језика и књижевности. – 79–97. | Summary

– ТРИЧКОВСКА, Јелена

Infinitiv u srpskom i mađarskom jeziku | Уп. 318.

1188. ТУЈУБАХЕ, Паскал

Temps, aspects et modes dans les constructions avec verbes auxiliaires en kirundi (bantou, JD62) / Pascal Tuubaha, Epimaque Nshimirimana, Manoah-Joël Misago // FU. – 19, 2 (2021), 337–356. | Резиме

1189. ТУРАНО, Ђузепина

Tipare sintaksore të fjalive lokative dhe ekzistenciale / Giuseppina Turano // Mapping Balkan Routes 2. – 39–58. | Summary

1190. ФЕРЈАНЧИЋ, Снежана

Centurio ordinarius or Medicus ordinarius on a Fragmentary Inscription from Singidunum / Snežana Ferjančić, Veselinka Ninković // ЗММКС. – 23 (2021), 147–156. | Резиме

1191. ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Conceptualization of Antivirus and Backup Computer Programs in English / Sonja Filipović Kovačević // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 101–119. | Резиме

– ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Pojmovna metafora i metonimija u teoriji i praksi | Уп. 321.

– ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Kritički osvrt na definisanje značenja u „Englesko-srpskom kontrastivnom rečniku sinonima“ | Уп. 322.

Метафоре у семантици придева из домена чврстоће у енглеском и српском | Уп. 323.

Obrada višeznačnosti u jednojezičnim opštim rečnicima engleskog i srpskog jezika | Уп. 324.

Семантичке структуре глагола *play* и *играћи* из угла теорије прототипа и њихов речнички приказ | Уп. 326.

1192. ХУБЕР, Ана

Izveštavanje o koronavirusu na primeru španskih medija „El Pais“, „La Vanguardia“ i „20 minutos“ / Ana Z. Huber // Филолог. – 24 (2021), 202–221. | Summary

1193. ЦЕРОВИЋ, Маријана

The Dynamics of Metaphor in Police Interrogation : a Case Study / Marijana Cerović // О енглеском и српском... – 49–62. | Rezime

1194. ЧАМИЗО-ДОМИНГЕЗ, Педро

On Different Translations of Aristotle's Definition of Rhetoric : Implicatures and Implications / Pedro J. Chamizo-Domínguez, Igor E. Klyukanov // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 130–150.

1195. ЧЕРЊА, Сандро

Per un contributo al dialetto istrioto di Rovigno : osservazioni sul „Saggio di dialetto rovignese : il mendicante d'amore“ di Andrja Uorgani (a cura di Pietro Kandler) / Sandro Cergna // Italica Belgradensia. – 1 (2021), 103–115. | Summary

– ЧОЛИЋ, Данијела

Културноисторијски аспекти и симболика *зелене* боје у немачким, енглеским и српским фразеологизмима | Уп. 327.

1196. ЧУБРОВИЋ, Биљана

Profiling English Phonetics / Biljana Čubrović. – 5th ed. – Belgrade : Philologia, 2021. – 93. | ISBN 978-86-84461-27-0

1197. ШАМУРАТОВА, Зулфија

Проблемы изучения истории переводов русской литературы XIX–XX на тюркских языках : каракалпакский и узбекский / Зулфия Аметовна Шамуратова // Novo i tradicionalno u translatologiji... – 266–271. | Summary

Х. Балканологија**– АЈКУТ, Ксенија**

Turski : netipičan balkanski jezik | Уп. 1128.

– АЛИМЕМАЈ, Замира

Huazime ballkanase në leksikun e labërishtes | Уп. 1129.

– БОЖОВИЋ, Ђорђе

Roli i sinkretizmit në sistemin rasor të shqipes | Уп. 1138.

– КРИЈЕЗИ, Мерица

O pravilima upotrebe neodredenog i određenog vida nominala u albanskom jeziku | Уп. 1166.

Фразеологизми с бројем *ду/два* у савременом албанском и српском језику | Уп. 266.

– ЛИГОРИО, Орсат

Опаске уз историју лат. *oleum* : из балканског латинитета XIV | Уп. 673.

– **MAPPING Balkan Routes 2** : Literary, Cultural and Linguistic Landscapes : European Landscapes : Thematic Collection of Papers | Уп. 1280.

– МЕРКУРИ, Нецил

Patronia shqiptare në evoluimet ballkanike dhe europiane | Уп. 1174.

– МИЛОРАДОВИЋ, Софија*

Српски периферни говори : међујезички утицаји и балканистички процеси | Уп. 923.

1198. МУТАВЦИЋ, Предраг

The European Union, the Balkans and Multilinguaphobia / Predrag Mutavdžić, Jagoda Granić, Ana Sivački // Where Our Languages and Cultures Meet and Mix. – 405–420. | Резиме

– ПОПОВИЋ, Марија

Poređenje dvojezičnosti u Srbiji sa posebnim osvrtom na srpsko-albansku dvojezičnost | Уп. 471.

1199. ТАРПОМАНОВА, Екатерина

Mapping the *Spachbund* and the Grammaticalization Theory : the Case of the Balkan Languages / Ekaterina Tarpomanova // Mapping Balkan Routes 2. – 17–35. | Rezyme

– ТУРАНО, Ђузепина

Tipare sintaksore të fjalive lokative dhe ekzistenciale | Уп. 1189.

XI. Библиографија

1200. БИБЛИОГРАФИЈА за 2019. годину : расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској / библиографију уредила и грађу прикупила Ана Голубовић ; сарадник при сакупљању грађе Стефан Милошевић // ЈФ. – 77, 1 (2020), 295–408.

1201. BIBLIOGRAFIA jazykovedných príspevkov vojvodinskej slovakistiky : 1961–2021. / Anna Makišová et al. – Nový Sad : Filozofická fakulta, 2021. – 178. | ISBN 978-86-6065-689-8

1202. БОКОВИЋ, Гордана

Библиографија радова часописа „Књижевност и језик“ : 2014–2018. / Гордана Ј. Ђоковић // КњЈ. – 68, 1 (2021), 211–235. | Summary

1203. БОКОВИЋ, Гордана

Библиографија часописа „Преводилац“ : 1982–2021. / Гордана и Вељко Ђоковић // Преводилац. – 40, 3/4 (2021), 99–170.

1204. БОКОВИЋ, Гордана

Norveška književnost u prevodima na srpski jezik : 2000–2020. / Gordana Đoković // Преводилац. – 40, 1/2 (2021), 113–137.

– ЂУРИЋ, Милош

Мр Нада Крњић-Џекић | Уп. 1222.

1205. ЖИВАНОВИЋ, Владимир

„Наш језик“ : bibliografija personalis : I–VIII стара серија; I–LI нова серија / Владимир Б. Живановић // НЈ. – 52, 1 (2021), 93–101.

1206. ИВАНОВИЋ, Јанко

Биографија и библиографија доц. др Маје Вукић / Јанко Ивановић // ГСЈ. – 19 (2021), 9–15.

1207. ЈАШОВИЋ, Голуб

Биографија проф. др Драгана Лилића / Голуб М. Јашовић, Милица Ј. Дејановић // Драган Лилић. – 1–7.

1208. МЕЂУНАРОДНИ часопис „Исходишта / Originations“ : генеза и библиографија / Михај Радан, Горан Максимовић, Александра Лончар Раичевић, Мирјана Бојанић Ћирковић // ГСЈ. – 19 (2021), 323–353. | Summary

1209. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Прилог библиографији о српским народним говорима Косова и Метохије / Радивоје М. Младеновић, Бранкица Ђ. Марковић // Резултати досадашњих и правци будућих истраживања... – 327–387.

1210. ПАВКОВИЋ, Милка

Bibliografija radova objavljenih u „Filološkom pregledu“ od 2012. do 2020. godine / Milka Pavković // ФП. – 48, 1 (2021), 171–200.

1211. ШЕВИЋ, Радмила

Curriculum vitae. Bibliografija / Radmila B. Šević // O engleskom i srpskom... – 9–20.

ХП. Personalia (биографије, аутобиографије, некролози и слично)**1212. АШИЋ, Тијана**

Дело Павла Флоренског „Мисао и језик“ у светлу савремених проучавања језика и мишљења / Тијана В. Ашић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 109–118. | Summary

1213. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Повеља Матице српске академику Милораду Радовановићу за укупни допринос изучавању српског стандардног језика, социолингвистике и опште лингвистике : речи на додели Повеље Матице српске за неговање српске језичке културе : изговорене 21. јуна 2021. године / Исидора Бјелаковић // ЈД. – 17 (2021), 50–53.

1214. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Маја Вукић : једна рано угашена нада / Недељко Богдановић // ГСЈ. – 19 (2021), 19–26. | Summary

1215. БОНАЦА, Серђо

Ресерција Vuka S. Karadžića u Italiji / Serđo Bonaca // Вук у Тршићу. – 357–374.

1216. ВИЛСОН, Елизабета

Вук и његов енглески биограф / Елизабета Вилсон // Вук у Тршићу. – 295–300.

1217. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

„За суштине, које су сталне, време не постоји“ : кроз призму свједочанства о једној изузетној личности : In memoriam : академик Предраг Пипер : 20. август 1950–10. септембар 2021 / Дојчил П. Војводић // ЗбМСС. – 100 (2021), 893–920.

– ВУК у Тршићу : о Вуку Караџићу на Научном састанку слависта у Вукове дане : 1971–2021. | Уп. 1069.

1218. ВУКИЋЕВИЋ, Драгић

Мр Смиљка Б. Стојковић / Драгић Вукићевић // Преводацац. – 40, 1/2 (2021), 108–112.

1219. ВУЧО, Јулијана

Иван Клајн : 1937–2021. / Јулијана Вучо, Мила Самарџић // ЗбМСКЈ. – 69, 3 (2021), 849–852.

1220. ДИНЕКОВ, Петар

Личност Вука Караџића / Петар Динеков // Вук у Тршићу. – 301–307.

1221. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Иван Клајн : живот посвећен лепоти језика / Рајна Драгићевић // Славистика. – 25, 1 (2021), 353–357.

1222. ЂУРИЋ, Милош

Мр Нада Крњајић-Џекић / Miloš D. Đurić // Преводацац. – 40, 3/4 (2021), 92–98. + Библиографија радова

1223. ЗАХЊИТКО, Анатолиј

Иван Романович Вихованец : 9. 10. 1935 – 9. 1. 2021. / Анатолиј Загнiтко // Славистика. – 25, 1 (2021), 358–362.

– ИВАНОВИЋ, Јанко

Биографија и библиографија доц. др Маје Вукић | Уп. 1206.

1224. ИВАНОВИЋ, Ненад

Лингвистички аспекти филозофске мисли Љубомира Недића : 1858–1902. / Ненад Б. Ивановић // НССУВД. – 50, 1 (2021), 101–108. | Summary

1225. ЈАКОВЉЕВИЋ, С.

In memoriam : др Надежда Винавер : 1934–2021. / С. Јаковљевић // Преводацац. – 40, 3/4 (2021), 88–91.

– ЈАШОВИЋ, Голуб

Биографија проф. др Драгана Лилића | Уп. 1207.

1226. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Радмила Жугић : Лугаре код Лебана, 11. септембар 1952 – 14. јануар 2021, Београд / Владан З. Јовановић // НЈ. – 52, 1 (2021), 143–146.

1227. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Најзначајније научно дело Маје Вукић / Милош Ковачевић // ГСЈ. – 19 (2021), 27–34.

1228. МАРИЋ, Биљана

Словесни светови на славу : In memoriam : проф. др Предраг Пипер, академик САНУ / Биљана Марић // Славистика. – 25, 2 (2021), 346–347.

1229. МАРКОВИЋ, Јордана

Маја Вукић : 1973–2019. : сећање / Јордана Марковић // ГСЈ. – 19 (2021), 17–18.

1230. НЕГРИШОРАЦ, Иван

Повеља Матице српске Радовану Белом Марковићу за неговање српског књижевног језика и његових изражајних могућности : речи на додели Повеље Матице српске за неговање српске језичке културе : изговорене 21. јуна 2021. године / Иван Негришорац // ЈД. – 17 (2021), 57–62.

1231. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ за доделу Повеље „Радован Кошутић“ за животно дело проф. др Митри Рељић / Одбор за доделу Повеље „Радован Кошутић“ // Славистика. – 25, 2 (2021), 355–358.

1232. ОДЛУКА Одбора за доделу Награде „Павле и Милка Ивић“ / Одбор за доделу Награде „Павле и Милка Ивић“ // Славистика. – 25, 2 (2021), 352–354.

1233. ПИЖУРИЦА, Мато

Повеља Матице српске академику Слободану Реметићу за неговање српске језичке културе и укупни допринос српској лингвистичкој науци : речи на додели Повеље Матице српске за неговање српске језичке културе : изговорене 21. јуна 2021. године / Мато Пижурица // ЈД. – 17 (2021), 54–56.

1234. ПИПЕР, Предраг

Академик Иван Клајн : 1937–2021. / Предраг Пипер // ЈФ. – 77, 2 (2021), 233–238.

1235. ПИПЕР, Предраг

Академик Милорад Радовановић : 1947–2020. / Предраг Пипер // ЈФ. – 77, 1 (2021), 187–192.

– РАДОВАНОВИЋ, Владимир

Почеци рада Радослава Грујића на прикупљању и обради старог српског књижевног наслеђа | Уп. 1028.

1236. РАИЧЕВИЋ, Вучина

Виталиј Григорјевић Костомаров : служење науци и педагошком позиву : поводом годишњице смрти / Вучина Раичевић // Славистика. – 25, 2 (2021), 41–52. | Резюме

– РЕДЕР, Петер

Гримов лични примерак превода Вукове „Српске граматике“ | Уп. 1098.

1237. РИСТИЋ, Стана

Мр Радојка Вуксановић / Стана С. Ристић // НЈ. – 52, 2 (2021), 153–156.

1238. СТЕФАНОВИЋ, Душан

Драган Лилић као лексиколог / Душан Р. Стефановић // Драган Лилић. – 305–315. | Summary

1239. ТАНАСИЋ, Срето

Владимир Павловић Гутков : 1934–2020. / Срето З. Танасић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 193–197.

1240. ТАНАСИЋ, Срето

Десет година од одласка прве даме српске лингвистике / Срето З. Танасић // НЈ. – 52, 2 (2021), 1–12.

1241. ТАНАСИЋ, Срето

Милорад Радовановић : 4. 9. 1947 – 10. 6. 2020. / Срето З. Танасић // НЈ. – 52, 1 (2021), 137–141.

1242. ТАНАСИЋ, Срето

Тихи одлазак тихог професора : академик Иван Клајн / Срето З. Танасић // НЈ. – 52, 2 (2021), 149–152.

1243. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Z pamiętnika językoznawcy : jugo-ola / Zuzanna Topolińska // ЗбМСС. – 100 (2021), 865–869.

– ШЕВИЋ, Радмила

Curriculum vitae. Bibliografija | Уп. 1211.

XIII. Институције, научни скупови, часописи, удружења**1244. АНТИЋ, Александра**

На темељима народних говора : зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију / ур. Татјана Трајковић, Надежда Јовић. – Ниш : Филозофски факултет, 2020. – 739. / Александра М. Антић // НЈ. – 52, 2 (2021), 103–110. | Приказ

1245. АНТИЋ, Александра

Савременост и савременост у науци о језику и књижевности : Наука и савремени универзитет 8, 2. Савремени токови у науци о језику и књижевности / ур. Марина Јањић. – Ниш : Филозофски факултет, 2019. – 404. – (Научни скупови ; 2) / Александра М. Антић // РhМ. – 13 (2021), 1113–1118. | Приказ

1246. БАБИЋ, Биљана

Седамдесет година руског језика и културе у Бањој Луци : 1951–2021. / Биљана М. Бабић // Филолог. – 23 (2021), 15–16.

1247. БАЈШАНСКИ, Миливој

Прегалаштво вредно дивљења : Марија Клеут : сагледавање контекста : зборник радова / ур. Љиљана Пешикан Љуштановић, Оливера Кривошић. – Нови Сад : Библиотека Матице српске, 2020. – 184. / Миливој Бајшански // ЛМС. – 508, 4 (2021), 572–578. | Приказ

1248. БОЈОВИЋ, Драгиша

Од обнове србистике до имена департмана / Драгиша П. Бојовић // РhМ. – 13 (2021), 55–63. | Summary

1249. БРБОРИЋ, Вељко

Повеља Матице српске Коларчевој задужбини за неговање српске језичке културе и ћириличног писма : речи на додели Повеље Матице српске за неговање српске језичке културе : изговорене 21. јуна 2021. године / Вељко Ж. Брборић // ЈД. – 17 (2021), 63–65.

1250. ВЕРМЕКИ, Богларка

Többsnyelvű gyermekek, többnyelvű osztályok és a magyar közoktatás / Vermeki Boglárka // Четврт века beogradske hungarologije. – 156–172. | Резиме

1251. WHERE Our Languages and Cultures Meet and Mix : a View From Serbia : Selected Papers from the Research Project “Languages and Cultures in Time and Space” : 2011–2019. = Susretanja i prožimanja naših jezika i kultura : pogled iz Srbije : odabrani radovi sa projekta „Jezici i kulture u vremenu i prostoru“ : 2011–2019. / ur. Snežana Gudurić, Tvrtko Prčić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 765. | ISBN 978-86-6065-641-6

1252. ГАГИЋ, Александра

О једном бечком јубилеју : зборник у част проф. др Ане Кречмер : Diachronie – Ethnos – Tradition : Studien zur slawischen Sprachgeschichte. Festgabe für Anna Kretschmer / Hg. Jasmina Grković-Major, Natalia B. Korina, Stefan Michael Newerkla et al. – Brno : Tribun EU, 2020. – 366. / Александра Ј. Гагић // ЗБМСКЈ. – 69, 2 (2021), 518–523. | Приказ

1253. ГАЕВ, Тања

Међународна научна конференција „Сеобе Украјинаца на простор бивше Југославије“ : Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, 11–12. новембар 2021. / Тања Гаев // Славистика. – 25, 2 (2021), 387–391.

1254. ДРАГАН Лилић : између лингвистике и стилистике / ур. Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2021. – 370. | ISBN 978-86-6349-170-0

1255. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

„Јужнословенски филолог“ LXXV, 1 (2019) / Рајна Драгићевић // Трибина САНУ. – 9 (2021), 71–77. | Приказ

1256. ЂИНЋИЋ, Марија

Актуелна питања лексикологије и лексикографије српскога језика / Марија Ђинђић // Преводацац. – 40, 3/4 (2021), 84–88.

– ЂОКОВИЋ, Гордана

Библиографија радова часописа „Књижевност и језик“ : 2014–2018. | Уп. 1202.

– ЂОКОВИЋ, Гордана

Библиографија часописа „Преводацац“ : 1982–2021. | Уп. 1203.

1257. ЂОРЂЕВИЋ, Весна

[Педесет први] 51. Међународни састанак слависта у Вукове дане / Весна Ђорђевић // Преводацац. – 40, 3/4 (2021), 80–84.

1258. ЂУРКИН, Веселина

Статус српског језика на Педагошком факултету у Сомбору / Веселина В. Ђуркин // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 193–204. | Summary

1259. ЂУКИЋ, Саша

Статус србистике на Педагошком факултету у Бијељини / Саша М. Ђукић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 205–219. | Summary

1260. ЂУРИЋ, Милош

Jezik, književnost, alternative : Niš 2021. / Miloš D. Đurić // Преводацац. – 40, 1/2 (2021), 96–102.

1261. ЂУРОВИЋ, Сања

Изучавање српског језика на Универзитету у Крагујевцу / Сања Ж. Ђуровић, Јелена Ј. Петковић // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 145–151. | Summary

– ЖИВАНОВИЋ, Владимир

„Наш језик“ : bibliografija personalis : I–VIII стара серија; I–LI нова серија | Уп. 1205.

1262. ЖИВКОВИЋ, Бранка

Interaktivnost predavanja iz lingvistike na Univerzitetu Crne Gore / Branka Živković // O engleskom i srpskom... – 271–286. | Summary + Dodatak

1263. ЗНАЧАЈ српског језика за очување српског културног идентитета. Том II, Хљеб у српском језику, књижевности и култури : радови са научног скупа „Српска књижевност као основа српског језика“, одржаног у Андрићграду 2–4. октобра 2020. / гл. ур. Емир Кустурица. – Вишеград : Андрићев институт, 2021. – 323. – (Библиотека Научни скупови; 3) | ISBN 978-99976-21-85-6

1264. ИЛИЋ, Валентина

Научни скуп Актуелна питања српског правописа : нови прилози српском правопису 2 / Валентина М. Илић // НЈ. – 52, 2 (2021), 111–120.

1265. ЈАНКОВИЋ, Љиљана

Developing Language Competencies Through Core Language Courses at The English Department : the First Half Century / Ljiljana Janković, Marta Veličković, Aleksandar Pejčić // FU. – 19, 1 (2021), 63–72. | Резиме

1266. ЈЕЗИК, књижевност и природа : зборник радова са Девете међународне конференције Факултета за стране језике одржане 25. и 26. септембра 2020. године / ур. Валентина Будинчић, Маја Ђук, Андријана Ђордан. – Београд : Алфа БК универзитет, Факултет за стране језике, 2021. – 250. | ISBN 978-86-6461-047-6

1267. ЈОВАНОВИЋ, Владимир

Collections of Papers by The English Department, University of Niš : a Celebratory Review / Vladimir Ž. Jovanović // FU. – 19, 1 (2021), 1–14. | Резиме

1268. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Друга интеркатедарска србистичка конференција : Тршић 2021. / З. Јовановић // Преводалац. – 40, 1/2 (2021), 102–107.

1269. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Четрдесет година часописа „Преводалац“ / Зоран Р. Јовановић // Преводалац. – 40, 3/4 (2021), 7–10.

1270. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Лингвистички семинар у Тршићу / Јована Јовановић // Преводалац. – 40, 3/4 (2021), 74–79.

1271. ЈОВАНОВИЋ, Јована

Међународна научна конференција „Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема“, Институт за српски језик Српске академије наука и уметности. Београд, 28–30. октобар 2020. г. / Јована Б. Јовановић // ЈФ. – 77, 1 (2021), 199–218.

1272. ЈОЧИЋ, Јелена

[Педесет девети] 59. скуп слависта Србије : актуелна питања изучавања и наставе словенских језика, књижевности и култура : Београд : Филолошки факултет Универзитета у Београду, 28–29. јануар 2021. / Јелена Јочић // Славистика. – 25, 2 (2021), 377–380.

1273. КОВАЧЕВИЋ ПЕТРОВИЋ, Бојана

Španska i italijanska filologija u Srbiji : savremene nastavne i naučne tendencije na Univerzitetu u Novom Sadu / Bojana Kovačević Petrović, Aleksandra Blatešić // Savremene tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji. – 5–11.

1274. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Международна научна конференција «Јзык и религија» : Екатеринбург, 15–17 септембра 2021 г. / Ксенија Кончаревич // Славистика. – 25, 2 (2021), 368–371.

1275. КОСТИЋ ПАХНОГЛУ, Тамара

Грчки језик на Филозофском факултету у Нишу : првих 20 година / Тамара Костић Пахноглу // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 69–84. | Summary

1276. КОЦИЋ СТАНКОВИЋ, Ана

Teaching Anglo-American Culture at The English Department : the Past, the Present and the Future / Ana Kocić Stanković, Sanja Ignjatović // FU. – 19, 1 (2021), 97–105. | Резиме

1277. КОЧЕВСКИ, Ивана

Трећи босанскохерцеговачки славистички конгрес : Сарајево, Филозофски факултет, 17–19. септембар 2021. / Ивана Кочевски // Славистика. – 25, 2 (2021), 372–376.

1278. КРЕЈЧИ, Павел*

Србистика у оквиру јужнословенских филологија и балканистике на Универзитету у Брну : прошлост, садашњост и будућност / Павел Крејчи // Исходишта. – 1 (2015), 169–176. | Summary

1279. ЛОМПАР, Весна

Улога Друштва за српски језик и књижевност Србије у дигиталној ери / Весна Ј. Ломпар // Статус српског језика и књижевности у образовном систему. – 169–180. | Summary

1280. MAPPING Balkan Routes 2 : Literary, Cultural and Linguistic Landscapes : European Landscapes : Thematic Collection of Papers / ed. Mirjana Marinković, Merima Krijezi. – Београд : Филолошки факултет, 2021. – 283. | ISBN 978-86-6153-646-5

1281. МАРИЋ, Биљана

„Филолог“ : часопис за језик, књижевност и културу XII, 23 (2021) / Биљана Марић // Славистика. – 25, 2 (2021), 343–345. | Приказ

1282. МАРКОВИЋ, Љиљана

Extracurricular Expression and Development of Students at The English Department, University Of Niš / Ljiljana Marković // FU. – 19, 1 (2021), 135–145. | Резиме

1283. МАЧКЕ : еко(по)етика у књижевности, језику и уметности : зборник радова са округлог научног стола у оквиру XV међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу / ур. Никола Бубања, Драган Бошковић, Милош Ковачевић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2021. – 335. | ISBN 978-86-80796-81-9

– **МЕЂУНАРОДНИ** часопис „Исходишта / Originations“ : генеза и библиографија | Уп. 1208.

1284. МИЛАНОВ, Наташа

Зборник Матице српске за филологију и лингвистику LXIII, 2 (2020) / Наташа М. Миланов // НЈ. – 52, 1 (2021), 129–132. | Приказ

1285. МИЛАНОВ, Наташа

Од семантичких кваркова до универзума азбучним редом : Труды института русског језика им. В. В. Виноградова : от семантических кварков до вселенной в алфавитном порядке : к 90-летию академика Юрия Дерениковича Апресяна, № 2, 3 (2020) / Наташа М. Миланов // ЗбМСС. – 99 (2021), 415–422. | Приказ

1286. МИЛОШ Н. Ђурић : класично наслеђе на размеђи традиционалног и модерног : зборник научног скупа одржаног 21. децембра 2017. у САНУ и на Филозофском

факултету Универзитета у Београду / ур. Злата Бојовић. – Београд : САНУ, 2021. – 218. | ISBN 978-86-7025-922-5

1287. МИЛЧОВСКА, Наталија

[Третња] III међународна научна конференција «Рускиј језик, литература и култура : прошлoе, настојашее, будушее» : Скопје : Рускиј центар при Универзитете им. Свв. Кирила и Мефодиа в Скопје, 26–28 септембра 2021 г. / Наталија Милчовска // Славистика. – 25, 2 (2021), 381–386.

1288. МИТИЋ, Ивана

О гостујућим предавањима наставника Департмана за србистику на факултетима и универзитетима у земљи и иностранству / Ивана Митић // ГСЈ. – 19 (2021), 367–372.

1289. МИТИЋ, Петра

Nastava stranih jezika na Filozofskom fakultetu u Nišu do formiranja Centra za strane jezike / Petra Mitić // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 15–19.

1290. МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Традиционални научни колоквијум Београд – Брно : Београд : Филолошки факултет Универзитета у Београду, 21. октобар 2021. / Катарина Митрићевић Штепанек // Славистика. – 25, 2 (2021), 392–395.

1291. МИХАЈЛОВИЋ, Љиљана

A Review of the Elective Linguistics Courses at the English Department / Ljiljana Mihajlović, Milica Radulović // FU. – 19, 1 (2021), 25–38. | Резиме

1292. МОМЧИЛОВИЋ, Николета

Немачки језик и књижевност на Вишој педагошкој школи и Филозофском факултету у Нишу / Николета Момчиловић, Бранка Огњановић // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 37–55. | Zusammenfassung

1293. НАДОР, Оршоља

A Kárpát-medencei hungarológia 25 éve / Nádor Orsolya // Četvrt veka beogradske hungarologije. – 126–137. | Резиме

1294. НЕГРИШОРАЦ, Иван

Повеље Матице српске за неговање српске језичке културе : Матица српска као сигурна кућа за неговање српске језичке културе / Иван Негришорац // ЈД. – 17 (2021), 43–48.

1295. НОВАКОВИЋ, Александар

Активности Центра за српски као страни и нематерњи језик Филозофског факултета Универзитета у Нишу од оснивања до данас / Александар М. Новаковић // PhM. – 13 (2021), 949–971. | Summary

1296. НОВАКОВИЋ, Ана

Статус српског језика на Филолошком факултету „Блаже Конески“ Универзитета „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу / Ана Д. Новаковић // КњЈ. – 68, 2 (2021), 359–374. | Summary

1297. NOVO i tradicionalno u translato logiji i nastavi ruskog jezika kao stranog : zbornik radova = Новое и традиционално в переводоведении и преподавании русского языка как иностранного : сборник статей = New and Traditional in Translating and Teaching Russian as a Foreign Language : Proceedings / ur. Larisa Čović. – Banja Luka : Panevropski univerzitet Apeiron, 2021. – 363. | ISBN 978-99976-34-72-6

1298. О енглеском и српском кроз време и простор / ur. Ksenija Šulović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 287. – (Primenjena lingvistika u časť ; 4) | ISBN 978-86-6065-644-7

1299. ОБИЧАЈИ у култури Срба и Бугара = Обичаите в културата на Срби и Българи : зборник радова / прир. Јелена Јовановић. – Ниш : Филозофски факултет, 2021. – 166. – (Библиотека Сусрети ; 16) | ISBN 978-86-7379-567-6

1300. ОПАЧИЋ, Марија

Часопис „Наш језик“ у част проф. др Срете Танасића : „Наш језик“ L, 2 (2019) / Марија М. Опачић // Славистика. – 25, 1 (2021), 312–317. | Приказ

– **ПАВКОВИЋ, Милка**

Bibliografija radova objavljenih u „Filološkom pregledu“ od 2012. do 2020. godine | Уп. 1210.

1301. ПАВЛОВИЋ, Владан

Cognitive-Linguistic Research at The English Department in Niš : Theoretical, Methodological and Applied Aspects / Vladan Pavlović, Marta Veličković // FU. – 19, 1 (2021), 15–24. | Резиме

1302. ПАУНОВИЋ, Татјана

TEFL Methodology and Pre-Service Teacher Education at The English Department, University of Niš / Tatjana Paunović, Nina Lazarević // FU. – 19, 1 (2021), 147–158. | Резиме

1303. [ПЕДЕСЕТ] 50 година Међународног славистичког центра. Књ. 2, Велике теме српске лингвистике : Научни састанак слависта у Вукове дане : 1971–2019. / ур. Драгана Мршевић Радовић и др. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2021. – 738. | ISBN 978-86-6153-674-8

1304. ПЕТКОВИЋ, Данијела

The Development of Master And Doctoral Academic Studies in English Language and Literature Since 1971 at The English Department, Faculty Of Philosophy / Danijela Lj. Petković, Milena M. Kaličanin // FU. – 19, 1 (2021), 73–95. | Резиме

1305. ПЕТРОВИЋ, Љиљана

Италијански језик у образовном систему Србије : осврт на Ниш и Филозофски факултет у Нишу / Љиљана Петровић // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 57–68. | Summary

1306. ПРЕДАВАЊА 9/10 : семинар српског језика књижевности и културе / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајџић. – Београд : Међународни славистички центар, 2021. – 198. | ISBN 978-86-6153-673-1

1307. САВКОВИЋ, Нада

Италијански слависти у част Александру Наумову : Per Aleksander Naumow : studi in suo onore / ured. Ljiljana Banjanin, Persida Lazarević Di Giacomo, Krasimir Stantchev. – Alessandria : Edizioni dell' Orso, 2019. – 419. – (Slavica ; 20) / Нада Савковић // ЗБМСКЈ. – 69, 1 (2021), 317–320. | Приказ

1308. САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са XII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 26. септембра 2020. године године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / одг. ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2021. – 443. | ISBN 978-86-80796-74-1

1309. SAVREMENE tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji u Srbiji : tematski zbornik radova Lektorata za španski i Lektorata za italijanski jezik Odseka za romanistiku Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu / прир. Bojana Kovačević Petrović, Aleksandra Blatešić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 222. | ISBN 978-86-6065-670-6

1310. СИКИМИЋ, Биљана

Савремене методе изучавања српског језика у синхронији и дијахронији : научна онлајн конференција. Москва : Московски државни универзитет „М. В. Ломоносов“, 17–18. мај 2021. / Биљана Сикимић // Славистика. – 25, 1 (2021), 371–374.

1311. СИМОВИЋ, Весна

Francuski kao strani jezik na Filozofskom fakultetu u Nišu : retrospektiva / Vesna Simović // Strani jezici na društveno-humanističkim... – 21–35. | Résumé

1312. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

„Наш језик“ L, 2 (2019) / Марина Спасојевић // ЈФ. – 77, 2 (2021), 244–252. | Приказ

1313. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

[Педесет] 50 година Међународног славистичког центра. Књ. 2, Велике теме српске лингвистике : Научни састанак слависта у Укуове дане (1971–2019) / ур. Драгана Мршевић Радовић и др. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2021. – 738. / Марина Ј. Спасојевић // ПКЈИФ. – 87 (2021), 235–239. | Приказ

1314. СТАНИЋ, Тамара

Uno sguardo sull'insegnamento universitario dell'italiano in Serbia ieri e oggi / Tamara Stanić // Savremene tendencije u španskoj i italijanskoj filologiji. – 13–29. | Rezime

1315. СТЕФАНОВИЋ, Душан

Зборник радова у част проф. др Милорада Ђорџа : Милорад Ђорџа педагог и научни радник / ур. Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2018. – 349. / Душан Стефановић // ГСЈ. – 19 (2021), 373–378. | Приказ

1316. СТЕФАНОВИЋ, Марија

Шездесет година Катедре за руски језик и књижевност на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду / Марија Стефановић // Славистика. – 25, 2 (2021), 359–364.

1317. STRANI jezici na društveno-humanističkim departmanima Filozofskog fakulteta u Nišu : retrospektiva u čast jubileja : tematski zbornik radova / ur. Jasmina Đorđević, Vesna Simović. – Niš : Filozofski fakultet, 2021. – 196. – (Biblioteka Naučni skupovi) | ISBN 978-86-7379-568-3

1318. SUSRET kultura : jedanaesti međunarodni interdisciplinarni simpozijum : 1. decembar 2020, Novi Sad : zbornik radova / ur. Ivana Živančević-Sekeruš, Željko Milanović, Zoran Paunović. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2021. – 393. | ISBN 978-86-6065-688-1

1319. ТУЧЕВ, Наташа

The Tradition of Literary Translation at The English Department / Nataša Tučev, Dušica Ljubinković // FU. – 19, 1 (2021), 39–49. | Резиме

1320. FILOLOŠKI vidici 1 : zbornik radova sa prvog naučnog skupa nacionalnog značaja 1. novembar 2019. / prir. Tijana Parezanović, Melina Nikolić. – Београд : Alfa ВК универзитет, 2021. – 177. | ISBN 978-86-6461-043-8

1321. ČETVRT veka beogradske hungarologije : zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije 25 godina beogradske hungarologije održane 29. i 30. novembra 2019. godine na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu = A belgrádi hungarológia negyedszázada : a Belgrádi Egyetem Filológiai Karán 2019. november 29-30-án megtartott A belgrádi hungarológia 25 éve című nemzetközi tudományos konferencia előadásai / gl. ur. Marko Čudić. – Београд : Filološki fakultet, 2021. – 546. | ISBN 978-86-6153-657-1

1322. ЧОВИЋ, Лариса

Научна конференција у Бања Луци / Лариса Човић // Преводалац. – 40, 1/2 (2021), 91–92.

1323. ЧОВИЋ, Лариса

Svenka Savić : između baletske i jezičke igre / ur. Ivana Antonić. – Novi Sad : Udruženje Ženske studije i istraživanja : Futura publikacije, 2020. – 320. / Larisa Čović // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 86–90. | Приказ

1324. ЧОВИЋ, Лариса

Традуктологија данас : превод и конкуренција интелеката / Лариса Човић // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 93–96.

XIV. Разно**1325. АНДОНОВСКИ, Јелена**

Паралелни српско-немачки корпус књижевних текстова : израда, проналажење информација и семантички веб / Јелена Андоновски. – Београд : Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, 2021. – 319. – (Библиотека Хомилије ; 7. Серија Библио) | ISBN 978-86-7301-167-7

1326. ВАЛЕНСУЕЛА, Луиса

Да ли жена приступа језику другачије од мушкарца? / Луиса Валенсуела ; разговор водила Ана Марковић // ЛМС. – 507, 5 (2021), 824–830.

1327. ВИТАС, Душко

Софтвер, хардвер... рамсовер! / Душко Витас // ЈД. – 17 (2021), 1–9.

1328. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Језик у раљама политике / Зоран Р. Јовановић // Преводац. – 40, 1/2 (2021), 7–16.

1329. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Александра

Зашто су нам емотикони корисни? / Александра Милосављевић // ЈД. – 17 (2021), 14–21.

1330. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Language, Literature and other Important Issues / Biljana Mišić Ilić, Vesna Lopičić // FU. – 19, 1 (2021), 107–124. | Резиме

РЕГИСТАР КЉУЧНИХ РЕЧИ LXXIX КЊИГЕ
Јужнословенског филолога, св. 1

Ђирилица

акценат 121
 архаизација слов 47
 глаголи 159
 гласовно понављање 121
 демаркациона функција акцента
 121
 деструктивност 159
 дефектност 159
 домен риме 121
 концепт 57
 лексема *мачка* 57
 лексическое значение 47
 лингвокултуролошки аспект 57
 мушка рима 121
 парадигма 159
 рима 121
 руски језик 159
 стилистическая окраска 47
 сфера употребљенија слов 47
 уникалне морфеме 47

Лаџиница

abreviačná motivácia 97
 besedotvorje 29
 feminativi 29
 fónická motivácia 97
 interlingválna motivácia 97
 lexikálna motivácia 97
 metodologia badań gwarowego
 słowotwórstwa 9
 morfologická motivácia 97
 nominácia 97
 oralność gwar 9
 sémantická motivácia 97
 slovenski jezik 29
 slovotvorná motivácia 97
 słowotwórstwo gwarowe 9
 słowotwórstwo na pograniczu
 językowym 9
 syntaktická motivácia 97
 variantna priponska obrazila 29

РЕГИСТАР ИМЕНА LXXIX КЊИГЕ
Јужнословенског филолога, св. 1

Ђирилица

- Ајдачић, Дејан 176, 198, 282 [13],
338 [612], 339 [613–615], 348
[696]
Ајкут, Ксенија в. Аукут, Ksenija
Ајџановић, Јелена 259, 300 [225],
327 [523]
Ајџановић, Милан 246, 247, 262,
319 [439], 328 [524, 525], 339
[616], 352 [729, 730], 390 [1119]
Ајџановић, Наташа 291 [104]
Акифи, Олесја в. Акифи, Олесја
Игоревна
Акифи, Олесја Игоревна 288 [72]
Аксић, Нина 367 [870]
Алановић, Миљивој 328 [527, 528]
Албијанић, Александар 384 [1068]
Алексић, Будимир 320 [440]
Алексић, Данило 264, 299 [208],
339 [617]
Алефиренко, Н. Ф. 215
Алимемај, Замира в. Alimemaj,
Zamira
Алтбауер, Моше 379 [1007]
Андоновски, Јелена 412 [1325]
Андрић, Едита 300 [226–228], 301
[229]
Андрић, Иво 269, 273, 274, 276
Андрухович, Јуриј 232
Анђелић, М[иладин] 244
Анђелић, Милена 392 [1130]
Анић, Велимир 339 [618]
Антић, Александра 382 [1036,
1037], 405 [1244, 1245]
Антонић, Слободан 282 [14]
Арсенијевић, Владан 260
Арсенијевић, Нада 328 [529]
Арутјунова, Н. Д. 204
Атанасова, Атанаска 258, 317
[409]
Ахметагић, Јасмина 354 [742]
Ашић, Тијана 281, 302 [248], 403
[1212]
Бабић, Биљана 299 [209], 405
[1246]
Бабић, Миланка 272, 273, 320
[442], 328 [530]
Бабушкин, А. П. 180
Бадалова, Елена 288 [73]
Бадовинац, Јелена 288 [74]
Базих, Јована 392 [1131]
Бајић, Ружица 182
Бајовић, Јелена 285 [35, 36]
Бајшански, Миљивој 405 [1247]
Бакић Мирић, Наташа 289 [75]

- Балек, Тијана 165, 167, 301 [230],
310 [346, 347], 328 [531]
- Бањанин, Љиљана 316 [406]
- Барић, Кармелка 387 [1108]
- Бартмињски, Ежи в. Bartmiński,
Jerzy
- Бартмињска, Изабела 174
- Бартмињска, С. Н. 263
- Бартмињски, Жежи в. Bartmiński,
Jerzy
- Батас, Ана 299 [210]
- Баћић, Маја 289 [76], 392 [1132]
- Бацић, Милица 328 [532]
- Башановић-Чечовић, Јелена 238,
239, 241
- Башић, Ивана 64, 92
- Башчаревић, Снежана 365 [834]
- Бегенишић, Добрила 301 [231,
232]
- Беговић, Катарина 339 [619]
- Бегоња, Хелга в. Begonja, Helga
- Бeko, Лидија 289 [77], 295 [161]
- Беловодска, Анастасија в.
Belovodskaja, Anastasija
- Бенакиo, Розана в. Бенакњo,
Розанна
- Бенакњo, Розанна 301 [233]
- Бешенкова, Елена Виленовна 160,
167
- Бикова, Г. В. в. Быкова, Гуљчара
Вахобовна
- Бјекић, Ана 289 [78]
- Бјелак, Аднан 289 [79, 80]
- Бјелаковић, Андреј 289 [81]
- Бјелаковић, Исидора 190, 191,
193–196, 246, 260, 282 [16], 378
[994], 379 [1008], 381 [1022],
382 [1039–1041], 403 [1213]
- Бјелетић, Марта 176
- Бјелошевић, Сузана 301 [234]
- Благојева, Дијана в. Благоева, Диана
Георгиева
- Благоева, Диана Георгиева 262,
317 [407]
- Благојевић, Савка 289 [82, 83], 301
[235]
- Блажић, Мирјана 325 [493–495]
- Благешић, Александра 289 [84],
392 [1134, 1135], 407 [1273]
- Боас, [Франц] 257
- Боброва, Т. А. 50, 51, 55
- Богар, Едит в. Bogár, Edit
- Богдановић, Весна 289 [85], 355
[743]
- Богдановић, Недељко 367 [871],
375 [964], 403 [1214]
- Богуновић, Олга 319 [433], 367
[872], 382 [1042]
- Бодрич, Радмила 289 [86, 87], 290
[88]
- Божовић, Ђорђе 392 [1137, 1138]
- Божовић, Маринко 255
- Бојанић Ћирковић, Мирјана 402
[1208]
- Бојаркина, Ирен в. Boyarkina, Iren
- Бојић, Милутин 125, 126, 129, 130,
152, 155
- Бојовић, Драга 352 [732]
- Бојовић, Драгиша 405 [1248]
- Бојовић, Јована 375 [965]
- Бојовић, Теодора 380 [1009]
- Болдирев, Н. Н. 203
- Бонаца, Серђо в. Bonasa, Serđo
- Боранијашевић, Марија 285 [37]
- Бориш, Вјеслав в. Boriš, Vjeslav
- Борљин, Јелена 290 [90]
- Боројевић, Никола 136
- Бошковић Марковић, Валентина
290 [95], 325 [496]
- Бошковић, Лазар 388 [1109]
- Бошњаковић, Жарко 368 [873–876]
- Брајовић, Јелена 290 [91, 92]

- Бранди Кордаско Салмена, Ђовани
в. Brandi Cordasco Salmena,
Giovanni
- Бранков, Дуња 290 [93], 393 [1140]
- Браун, Вејлс в. Browne, E. Wayles
- Брборић, Вељко 320 [443], 325
[497, 498], 365 [835, 836], 405
[1249]
- Брилева, И. С. 92
- Бркљач, Маја 393 [1141]
- Бубања, Никола 355 [744]
- Бугарски, Ранко 283 [17], 329 [534,
535]
- Будинчић, Валентина 290 [94]
- Букумирић, Милета 253, 255
- Булатовић, Весна 355 [743], 393
[1142]
- Буловић, Иринеј 320 [447], 342
[642]
- Быкова, Гуљчара Вахобовна 165,
167
- Вајенас, Константин 393 [1143]
- Валгина, Н. С. 52, 53
- Валенсуела, Луиса 412 [1326]
- Валић Недельковић, Дубравка 355
[745]
- Валтер, Хилмар 329 [536]
- Ванде Кастеле, Ан в. Vande
Castele, An
- Варбот, Жана 308 [330]
- Васиљева, Викторија 227, 228
- Васиљевић, Анђела 283 [18], 302
[246], 329 [537]
- Васовић Маројевић, Јелена 303
[263]
- Величковић, Марта 407 [1265],
410 [1301]
- Вељковић Мичос, Маја 290 [95]
- Вељковић Станковић, Драгана
263, 329 [538], 340 [622], 365
[837]
- Вељковић, Жарко 339 [620], 340
[621]
- Вељковић, Маја 301 [236]
- Вељовић Поповић, Бојана 251, 329
[539], 340 [623], 368 [877–883]
- Вемић, Мирчета 242, 245, 247
- Вермеки, Богларка в. Vermeki,
Boglarka
- Весић Павловић, Тијана 290 [96]
- Видосављевић, Милена 290 [97]
- Вилић, Ивана 301 [237]
- Вилсон, Елизабета 403 [1216]
- Винокур, Г. О. 47, 53
- Висковић, Никола 64, 93
- Височина, О. В. 182
- Витас, Душко 320 [444], 412
[1327]
- Вићентић, Биљана 182
- Вишњевац, Вишња 301 [238], 310
[348]
- Вјежбицка, А. в. Wierzbiccka, Anna
- Влашкалић, Јасмина 182
- Војводић, Дојчил 182, 403 [1217]
- Војводић, Драган 255
- Војновић, Милан 339 [620]
- Вольская, Н. П. 92
- Воробјов, В. В. 215
- Ворф, Бенцамин Ли 215, 257
- Врањеш, Данијела 290 [98, 99]
- Вујевић Ђурић, Вера 393 [1144,
1145]
- Вујић, Јелена 264, 301 [239]
- Вујовић, Душанка 270, 271
- Вујовић, Марија 393 [1146]
- Вујошевић, Анђела 301 [240, 241]
- Вукасојевић, Сандра 302 [242]
- Вукићевић, Драгић 403 [1218]
- Вуковић, Јасминка 367 [861]
- Вукомановић, Славко 384 [1070]
- Вуксановић, Миро 325 [499]
- Вукчевић Лацковић, Биљана 290
[100]

- Вуловић Емонтс, Наташа 259, 273, 274, 283 [19], 340 [624, 625]
 Вурдеља, Јована 393 [1147]
 Вученовић, Наташа 291 [101], 393 [1148]
 Вучинић, Аница 355 [746]
 Вучковић, Марија 261, 340 [626]
 Вучковић, Снежана 261, 319 [434]
 Вучо, Јулијана 403 [1219]
- Гаврановић, Валентина 291 [102], 394 [1151]
 Гагић, Александра 378 [995], 406 [1252]
 Гаев, Тања 406 [1253]
 Газдић, Јелена 384 [1071, 1072]
 Галис, Арне 308 [331]
 Гальцова, Елена 394 [1152]
 Гальцова, Јелена в. Гальцова, Елена
 Гарајбе Симоновић, Мејсун в. Gharaibeh Simonović, Meysun
 Гасек, Богумил в. Gasek, Bogumił
 Гаспаров, Михаил Л. 124, 150, 153
 Гвоздановић, Јадранка 186
 Геновић, Ђорђе 330 [540]
 Георгиева, Цветелина 258, 317 [409]
 Георгијев, Ивана 302 [243]
 Георгијева, Цветелина в. Георгиева, Цветелина
 Герд, А. С. 48, 51, 53
 Гернгрос, Гинтер 291 [103]
 Гецкина, Инна Борисовна 314 [384]
 Гинић, Јелена 291 [104, 105]
 Гледић, Бојана 291 [103]
 Глигоријевић, Ивана 291 [106]
 Глишовић, Радослава 369 [888]
 Глумац, Дивна 302 [244]
 Глушица, Рајка 283 [20]
- Голикова, Татјана в. Голикова, Татьяна Александровна
 Голикова, Татьяна Александровна 310 [349]
 Голубовић, Ана 277, 402 [1200]
 Голушин, Иван 285 [38]
 Гољак, Светлана 310 [350]
 Гончар, Олес 232, 233
 Горгиев, Бранко 291 [107]
 Горки, Максим 269
 Гортан Премк, Даринка 340 [627]
 Гочанин, Мирјана 254, 265, 376 [974], 382 [1043]
 Гречко, Валерий 310 [351]
 Гречко, Валериј в. Гречко, Валерий
 Гринберг, Џозеф в. Greenberg, Joseph
 Грковић Мејдор, Јасмина 317 [410], 378 [996], 382 [1044]
 Грковић, Милица 380 [1010]
 Гроховски, Мађеј 315 [395]
 Грубор, Јелена 291 [108]
 Гудков, Д. Б. 92
 Гудурић, Снежана 326 [500], 340 [628], 374 [951], 394 [1154]
 Гура, А[лександр] 220
 Гурин, Григорий Борисович 160, 167
 Гущина, Ксения Николаевна 288 [73]
- Дамјанов, Ирина 382 [1045]
 Даничић, Ђуро 142, 153
 Данчетовић, Никола 394 [1149]
 Дањиелевич, Магдалена 187
 Дарковић, Љубица 302 [245]
 Дејановић, Милица 340 [629], 402 [1207]
 Делић, Јован 320 [445]
 Деспотовић, Јулијана 355 [747]

- Дешић, Милорад 326 [501], 384 [1073]
Дзјуба, Иван 232
Дидун, Л. И. 232
Дилпарић, Бранислава 263, 341 [630], 346 [680]
Дилпарић, Предраг 341 [631]
Димитријевић, Јована 302 [246]
Димовић, Маријана 302 [247]
Динегов, Петар 403 [1220]
Додиг, Милана 302 [248], 394 [1155]
Дола, Моника в. Dóla, Mónika
Достојевски, Фјодор Михајлович 269
Драгаш, Мина 330 [541]
Драгин, Гордана 368 [885], 369 [886–889]
Драгићевић, Рајна М. 32, 42, 48, 54, 94, 179–184, 189, 198, 214–222, 252, 263, 267, 281 [1], 341 [632–635], 365 [840], 369 [890], 378 [997], 385 [1074, 1075], 403 [1221], 406 [1255]
Драгичевич, Рајна в. Драгићевић, Рајна М.
Дражић, Јасмина 262, 330 [542], 339 [616], 356 [748], 390 [1119]
Држајић Лакетић, Катарина 285 [39]
Дрљевић, Јелена 394 [1150], 395 [1157]
Дробњак, Драгана 302 [249]
Дулбова, Ирина в. Dulebová, Irina
Дуњ, Наталја Львовна 165, 167
Дуњ, Н. Л. в. Дуњ, Наталја Львовна
Дускајева, Лилија 223–227
Дучић, Јован 125, 126, 129, 153, 155
Дьяченко, Светлана Михайловна 298 [198]
Ђинђић, Марија 271, 272, 369 [891], 406 [1256]
Ђокић, Емилија 285 [40]
Ђоковић, Вељко 402 [1203]
Ђоковић, Гордана 402 [1202–1204]
Ђорђевић, Ивана 365 [837]
Ђорђевић, Весна 262, 341 [636], 406 [1257]
Ђорђевић, Данијела 291 [109], 302 [250]
Ђорђевић, Јасмина 291 [110], 299 [207], 361 [800]
Ђорђевић, Срба 388 [1110]
Ђорђевић, Тихомир 61, 62, 64, 92
Ђоровић, Данијела 291 [111]
Ђукић, Маријана 198, 320 [446], 348 [695]
Ђукић, Милица 356 [750]
Ђукић, Саша 356 [751], 406 [1259]
Ђурин, Татјана 285 [41, 42]
Ђурић, Милош 279, 286 [43], 341 [637], 403 [1222], 406 [1260]
Ђуркин, Веселина 330 [543], 356 [752], 385 [1076], 406 [1258]
Ђуровић, Анете 395 [1158]
Ђуровић, Сања 326 [504], 330 [544, 545], 406 [1261]
Ђуровић, Татјана 291 [112, 113], 297 [182], 399 [1182]
Елезовић, Г[лигорије] 253
Елесиевич, Снежана в. Јелесијевић, Снежана
Елијаде, М. 220
Ераковић, Борислава 286 [44]
Ережепова, Жамиља Уайисовна 292 [125]
Ермошина, Майя Александровна 292 [126]
Есакова, Марија Николевна 294 [143], 311 [358]

- Живановић, Владимир 402 [1205]
 Живановић, Јана 292 [114]
 Живић, Наташа 286 [45]
 Живковић, Бранка 407 [1262]
 Жирмунский, Виктор 122, 153
 Жолковски, Александар в. Жолковский, Александр
 Жолковский, Александр 310 [352]
- Забушко, Оксана 232
 Загнітко, Анатолій 311 [353, 354], 403 [1223]
 Залад, Гордана 292 [115, 116]
 Зализняк, Андрей Анатольевич 160, 167
 Запутил, Марија 356 [753], 365 [841]
 Зарковић, Јован 388 [1111]
 Захаренко, И. В. 92
 Захњитко, Анатолиј в. Загнітко, Анатолій
 Звалена, Елеонора в. Zvalená, Eleonóra
 Звекић Душановић, Душанка 302 [251, 252]
 Зельић, Горан 326 [502, 503]
 Земская, Елена А. 31, 42, 50, 54
 Зец, Драга С. 121–158, 323 [483]
 Зец, Миља 284 [31], 292 [117]
 Зикова, Ирина в. Зыкова, Ирина Владимировна
 Зубкова, Екатерина 298 [202]
 Зыкова, Ирина Владимировна 60, 61, 92, 215
- Иваниш, Јована 281 [2], 369 [892]
 Иванова, Ј. В. 204
 Иванова, Љубов 227
 Иванова, Најда 385 [1077]
 Иванова, Олга в. Иванова, Ольга Юрьевна
 Иванова, Ольга Юрьевна 292 [118]
- Иванова, Ценка 302 [253]
 Ивановић, Бранислав 395 [1159–1161]
 Ивановић, Јанко 402 [1206]
 Ивановић, Маја 283 [21], 365 [842]
 Ивановић, Милан 260, 325 [505], 342 [638, 639], 365 [843]
 Ивановић, Милена Д. 232–237, 311 [355]
 Ивановић, Ненад Б. 208–213, 257, 260, 270, 342 [640], 403 [1224]
 Ивић, Милка 126, 155, 281 [3]
 Ивић, Павле 127, 133, 153, 155, 249, 255, 385 [1078]
 Илиева, Марија 317 [411]
 Илијева, Марија в. Илиева, Марија
 Илин, Дарко 317 [412]
 Илић, Валентина 275, 331 [546], 342 [641], 407 [1264]
 Илић, Војислав 125, 126, 129–134, 137–143, 145, 147, 151–153, 155
 Илић, Драгана 292 [119], 294 [142]
 Илић, Мирјана 331 [547, 548], 369 [893, 894]
 Илић, Нина 311 [356], 365 [844]
 Илић, Тања 331 [549]
 Имброњев, Милка 292 [120]
 Иорданиди, Софја Ивановна 260, 311 [359]
 Иоффе, Денис 311 [360]
 Исаиловић, Драгана 342 [643]
 Ђович, Эмилия в. Јовић, Емилија
 Ђовчева, Марија 380 [1014]
- Јаворина, Душан 382 [1112]
 Јакић Шимшић, Милена 264, 273, 342 [644–647], 343 [648]
 Јакобсон, Роман 125
 Јакушкина, Екатерина в. Якушкина, Екатерина И.
 Јакшић Перовић, Исидора 331 [550]

- Јакшић, Ђура 122, 125–127,
 129–134, 137–141, 143–145,
 147–150, 152, 156
 Јаневска, Марија 292 [121]
 Јаневска, Тамара 292 [122]
 Јанић, Александра 331 [551], 369
 [896]
 Јанишкова, Илона в. Janyšková,
 Пона
 Јанковић, Анита 289 [75]
 Јанковић, Драган 264, 343 [648],
 345 [675]
 Јанковић, Јелена 265, 343 [649]
 Јанковић, Љиљана 407 [1265]
 Јанковић, Наташа 292 [123]
 Јанковић, Невенка 299 [211]
 Јанковић, Никола 281 [4], 311
 [357]
 Јањић, Марина 320 [448], 323
 [484], 343 [650]
 Јањушевић Оливери, Ана 259, 320
 [449], 331 [553], 343 [651]
 Јармак, Вероника в. Јармак,
 Вероника
 Јашовић, Голуб 253, 343 [652,
 653], 357 [754–757], 369 [897],
 402 [1207]
 Јеврић, Тамара 395 [1162]
 Једличка, Алојз 317 [413]
 Јелесијевић, Снежана 317 [414],
 380 [1011]
 Јелић, Маријан 385 [1076]
 Јережепова, Жамиља в. Ережепо-
 ва, Жамиља Уайисовна
 Јерковић, Јован 357 [758]
 Јермошина, Маја в. Ермошина,
 Маја Александровна
 Јеротијевић Тишма, Даница 323
 [485]
 Јесакова, Марија в. Есакова, Ма-
 рия Николевна
 Јовановић Симић, Јелена 251, 331
 [554], 353 [734], 357 [760, 761],
 363 [816, 818], 376 [970]
 Јовановић, Александар 365 [845,
 846]
 Јовановић, Вања 343 [654]
 Јовановић, Владан 242–247, 268,
 269, 320 [450], 343 [655], 352
 [733], 404 [1226]
 Јовановић, Владимир 293 [127],
 302 [254, 255], 407 [1267]
 Јовановић, Гордана 379 [998], 380
 [1012], 382 [1047]
 Јовановић, Зоран 281 [5], 407
 [1268, 1269], 412 [1328]
 Јовановић, Иван 303 [256]
 Јовановић, Ивана 331 [554], 353
 [734]
 Јовановић, Јелена 62, 94, 285 [35]
 Јовановић, Јован Змај 125, 126,
 128, 129, 131–134, 136–141,
 143–145, 147–150, 152, 156
 Јовановић, Јована 265, 344 [656–
 661], 407 [1270, 1271]
 Јовановић, Миодраг 261, 357
 [759], 370 [898–900]
 Јовановић, Томислав 380 [1013]
 Јовић, Александра 303 [257]
 Јовић, Емилија 286 [47], 303 [258,
 259]
 Јовић, Надежда 370 [901–904], 383
 [1048, 1049]
 Јовчева, Марија в. Ђовчева, Мариа
 Јокановић Михајлов, Јелица 331
 [555]
 Јорданиди, Софија в. Иорданиди,
 Софја Ивановна
 Јосијевић, Јелена 303 [260]
 Јосифовић Елезовић, Сања 293
 [128–130]
 Јофе, Денис в. Иоффе, Денис
 Јоцић, Милош 344 [662]

- Јочић, Јелена 303 [261], 407 [1272]
 Јошић, Неђо 269, 385 [1079]
 Јуранчич, Јанко 317 [415]
 Јуришић, Марина 370 [905]
- Кабакова, Галина 311 [361]
 Кабакчијев, Красимир 395 [1163]
 Кавгић, Александар 286 [48], 296 [165], 396 [1164]
 Какидис, Јанис 385 [1080]
 Калевич, Наталија в. Калевич, Наталија Александровна
 Калевич, Наталија Александровна 292 [118]
 Капањош, Андраш в. Kárpányos, András
 Капранов, Олександр 293 [131]
 Каравесовић, Дејан 303 [262]
 Каралић, Елизабета 293 [132]
 Карановић, Зоја 385 [1081]
 Караулов, Ј. Н. в. Караулов, Јо. Н.
 Караулов, Јо. Н. 59, 92, 200, 215
 Карацић, Вук Стефановић 61, 62, 64, 94, 154, 241, 274, 279, 287, 288, 304, 308, 317–319, 326, 327, 340, 341, 344, 346, 353, 354, 357, 358, 361, 362, 371, 384–389, 396, 403, 404
 Кардош, Александра 265, 305 [285]
 Карпиловска, Ј. А. в. Карпиловська, Євгенія
 Карпиловська, Євгенія 232
 Касапоска Чандловска, Милена 293 [133]
 Касаш, Јована 357 [762]
 Кашић, Зорка 283 [21], 365 [842], 392 [1137]
 Кашић, Јован 385 [1082, 1083]
 Квока, Томаш 300 [225]
 Келемен Милојевић, Љиљана 283 [22]
- Кемпа-Фигура, Данута в. Kępa-Figura, Danuta
 Керкез, Драгана 304 [277], 332 [556]
 Кеџман, Милош 332 [557]
 Киклевич, А. 267
 Кипарски, П. в. Kiparsky, Paul
 Киш, Јелена 299 [212]
 Киш, Наташа 264, 344 [663], 366 [847]
 Клајн, Иван 31, 33, 35, 37, 41, 65, 69, 70, 92
 Клеут, Марија 136, 156
 Кликовац, Душка 215, 327 [515], 332 [558–560], 357 [763]
 Кљакић, Снежана 396 [1165]
 Кнежевић, Божица 344 [664]
 Кнежевић, Зоран 248
 Кнежевић, Ивана 358 [764]
 Кнежевић, Љиљана 293 [134]
 Ковалски, Павел в. Kowalski, Paweł
 Ковачевић Петровић, Бојана 407 [1273]
 Ковачевић, Борко 282 [6]
 Ковачевић, Дарко 293 [135, 136]
 Ковачевић, Душан 279
 Ковачевић, Ивана 366 [848]
 Ковачевић, Милош 267, 275, 308 [332], 320 [451], 321 [452, 453], 326 [507], 327 [514], 332 [561–563], 358 [766–773], 366 [849], 404 [1227]
 Козирева, Зинаида 232
 Козирјева, З. Г. в. Козирева, Зинаида
 Козомара, Драгомир 370 [906]
 Којен, Леон 123, 154
 Колковска, Сия Борисова 262, 317 [407]
 Кольцова, Јулия Николаевна 311 [358]

- Комадина, Исидора 293 [137]
 Комар, Горан 380 [1015]
 Конг Инсам, Милена в. Kong-
 Insam, Milena
 Кондратов, Александр Михайло-
 вич 124, 154
 Кончаревић, Ксенија 182, 183, 265,
 303 [263–265], 321 [454], 344
 [665], 408 [1274]
 Кончаревич, Ксения в.
 Кончаревии, Ксенија
 Копривица, Часлав 321 [455]
 Коростенкијене, Јулија в.
 Korostenskiene, Julija
 Космајац, Весна 380 [1016]
 Костић Пахноглу, Тамара 408
 [1275]
 Костић, Антонина 289 [76], 293
 [139], 298 [191]
 Костић, Јелена 182
 Костић, Лаза 123, 125–127, 129,
 131–135, 137–141, 143–145,
 147–150, 152, 153, 156
 Костова, Надежда 260, 317 [417]
 Коцић Станковић, Ана 408 [1276]
 Кочевски, Ивана 408 [1277]
 Кошутуић, Радован 122, 154
 Красных, В. В. 92
 Крвина, Домен в. Krvina, Domen
 Крејчи, Павел 408 [1278]
 Кречмер, Ана в. Kretschmer, Anna
 Кријези, Мерима в. Krijezi,
 Merima
 Кример Габоровић, Сања 265, 303
 [267], 332 [564], 344 [666]
 Крњић Цекић, Нада 303 [268]
 Крсмановић, Ивана 294 [140]
 Крстев, Цветана 258, 351 [724],
 391 [1122]
 Крстић, Ана 283 [23], 345 [667],
 361 [801]
 Крстић, Маја Р. 159–171
 Крстич, Маја в. Крстић, Маја Р.
 Крцић, Ненад 332 [565]
 Крысин, Л. П. 52–54
 Кубурић Мацура, Мијана 322 [566]
 Кузмова, Михаела 260, 317 [417]
 Кузькина, Алина Игоревна 288
 [72]
 Кујунџић, Маја 396 [1167]
 Кулева, Анна Сергеевна 258, 315
 [394]
 Кулић, Данијела 366 [850]
 Куљанин, Сања 332 [567], 345
 [668]
 Курешевић, Марина 312 [362]
 Курушин, Дмитрий Данилович
 312 [363]
 Курушин, Дмитриј в. Курушин,
 Дмитрий Данилович
 Лаброска, Веселинка 317 [418]
 Лазор, Зденко 304 [271]
 Лазаревић Di Giacomo, Персида
 379 [1001], 380 [1017, 1018]
 Лазаревић Ди Ђакомо, Персида в.
 Лазаревић Di Giacomo, Перси-
 да
 Лазаревић, Нина 294 [141], 410
 [1302]
 Лазаревић, Радмила 303 [269]
 Лазии Коњик, Ивана 198, 207, 215,
 257, 258, 269, 270, 283 [24], 304
 [270], 345 [669, 670], 349 [709]
 Лазии, Катарина 291 [109], 292
 [119], 294 [142]
 Лакић, Игор 358 [774]
 Лаксо, Јохана в. Laakso, Johanna
 Лачокова, Ана Маргарета в.
 Lačoková, Anna Margaréta
 Лашкевич, Моника 173
 Лашкова, Лили 333 [568]
 Левушкина, Р[ужица] 259

- Лепојевић, Јелена 304 [273], 312 [364], 345 [672]
 Лесковац, Младен 136, 156
 Лехисте, Илсе в. *Lehiste, Ilse*
 Лигорио, Орсат 345 [673]
 Лигуори, Марио в. *Liguori, Mario*
 Лилић, Драган 279, 358 [775]
 Литвинова, Галина Михайловна 294 [143]
 Лома, Александар 250, 345 [674], 370 [907]
 Ломпар, Весна 333 [569], 366 [851], 408 [1279]
 Лончар Раичевић, Александра 370 [908], 371 [909–911], 402 [1208]
 Лубаш, Владислав 326 [508]
 Лукаш, Микола 232
 Лукић, Јелена 359 [776]
 Лукић, Миља 389 [1113]
 Лутовац Казновац, Тамара 340 [623], 381 [1026]
 Луца, Марилена Феличија в. *Luță, Marilena Felicia*

 Љиљак Вукајловић, Жељко 333 [570]

 Мађарев, Маја 264, 345 [675]
 Макишова, Ана в. *Mačíšová, Anna*
 Максимовић, Горан 402 [1208]
 Максимович, Кирил 380 [1019]
 Малеча, Нестор 232
 Малишева, Ирина Алексејевна 261, 312 [365]
 Малкова, Марија в. Малкова, Марија Владимировна
 Малкова, Марија Владимировна 294 [144]
 Мандић, Марија 321 [456]
 Манић Матић, Вања 294 [145, 146]
 Манојловић, Нина 396 [1170]

 Мареш, Франтишек Вацлав 385 [1085]
 Марић, Биљана 304 [277], 309 [335], 404 [1228], 408 [1281]
 Марић, Недјељко 389 [1114]
 Марицки Гађански, Ксенија 321 [457]
 Маричић Месаровић, Сања 294 [147], 396 [1171]
 Марјановић, Саша 345 [676]
 Маркежић, Тјаша в. *Markežić, Tjaša*
 Марковић, Александра 265, 294 [148]
 Марковић, Бранкица Ћ. 238–241, 254, 345 [677], 346 [678], 371 [912–915], 402 [1209]
 Марковић, Горица 299 [213]
 Марковић, Драгана 297 [186]
 Марковић, Јордана 321 [458], 346 [679], 359 [777–780], 371 [916–918], 404 [1229]
 Марковић, Љиљана 408 [1282]
 Марковић, Маја 294 [149, 150], 324 [486]
 Марковић, Славољуб 371 [919]
 Марковић, Татјана 294 [151], 295 [152]
 Маројевић, Радмило 286 [50–52], 309 [336], 324 [487], 359 [781–787], 360 [788–790]
 Марсико, Клаудија в. *Marsico, Claudia*
 Марти, Роланд 309 [337]
 Мартинов, Златоје 286 [53–55]
 Мартиновић, Милена 380 [1020]
 Мартин-Рубио, Ксавијер в. *Martin-Rubió, Xavier*
 Марфунина, Инесса Алексејевна 160, 168
 Марфуњина, И. А. в. Марфунина, Инесса Алексејевна

- Марчета, Јована 304 [278, 279]
Марчок, Даниела 316 [401]
Маслова, Алина Јо. 312 [366]
Маслова, В. А. 215
Мастило, Н. 244
Матић, Маја 339 [613]
Матић, Мила 295 [153]
Матић, Томислав 385 [1086]
Маточкина, Ана в. Маточкина,
Анна Евгеньевна
Маточкина, Анна Евгеньевна 312
[367]
Матош, Антун Густав 122, 154
Мацановић, Ана З. 191–196, 261,
283 [25], 333 [571], 383 [1050,
1052], 386 [1087, 1088]
Мацура, Сергеј 287 [56]
Медеша, Гелена 315 [390]
Мельчук, Игоръ Александрович
160, 168
Мельчук, И. А. в. Мельчук, Игоръ
Александрович
Менац-Михалић, М. в. Менац-
Mihalić, Mira
Меркури, Нецип в. Mërkuri,
Nexhip
Мерлин, Валерий 312 [368]
Мерлин, Валериј в. Мерлин, Ва-
лериј
Мешаић, Јадранка 295 [154]
Мијовић, Софија 304 [280]
Микетић Суботић, Сања 263, 346
[680], 362 [813]
Микић, Јовица 295 [155]
Миланов, Наташа 259, 272, 346
[681, 682], 408 [1284, 1285]
Милановић, Александар 260, 321
[459], 360 [791–793], 366 [852,
853], 379 [1002], 382 [1041],
383 [1051–1053], 386 [1089,
1090]
Милашин, Горан 263, 346 [683]
Миленковић, Ана 334 [572], 346
[684, 685]
Миленковић, Бранка 360 [794]
Миленковић, Катарина 346 [686]
Миливојевић, Весна 295 [156, 163]
Миливојевић, Наташа 304 [281–
283], 305 [284], 334 [573], 347
[687]
Милин, Жива 371 [920, 921]
Милисавац, Живан 386 [1091]
Милисављевић, Милош 298 [193]
Милић, Мира 265, 305 [285], 390
[1119]
Милићев, Тања 397 [1175]
Миличић, Владимир 125, 155
Милованов, Лука 122, 154
Миловановић, Јована 295 [157]
Миловић, Марко 326 [509]
Милорадовић, Софија 250, 255,
321 [460], 360 [795], 371 [922],
372 [923]
Милосављевић Милић, Снежана
360 [797]
Милосављевић, Александра 412
[1329]
Милосављевић, Бојана С. 223–231,
259, 347 [688], 360 [796]
Милосављевић, Бранко 270, 272
Милосављевић, Вера 321 [461]
Милосављевић, Тања 252, 262,
326 [510], 372 [924–928]
Милошевић, Јадранка 366 [854]
Милошевић, Стефан 277, 312
[369], 313 [370], 402 [1200]
Милутиновић, Верица 296 [170]
Милчовска, Наталија в. Милчов-
ска, Наталња
Милчовска, Наталња 409 [1287]
Миљакович, Милорад в.
Миљаковић, Милорад
Миљаковић, Милорад 305 [286],
313 [379]

- Миљковић, Вања 257–266
 Миљковић, Миљан 360 [798, 799]
 Миљковић, Нађа 287 [57]
 Мин, Гун 295 [158]
 Минчева, Ангелина 319 [436]
 Минчук, Ина 229
 Мирковић, Драгица 295 [159]
 Мисаго, Маноа-Жоел в. Misago,
 Manoah-Joël
 Митић, Ивана 299 [214], 334 [574],
 347 [689], 361 [800], 409 [1288]
 Митић, Петра 295 [160], 409
 [1289]
 Митрићевеић Штепанек, Катарина
 305 [287], 409 [1290]
 Митровић, Анђела 372 [929]
 Митровић, Анђелка 397 [1176]
 Митровић, Марија 397 [1177]
 Митровић, Саша 372 [930, 931]
 Мићовић, Драгослава 295 [161]
 Михаила, Георге 386 [1092]
 Михаиловић, Драгослав 266, 279
 Михајловић, Јелена 366 [850]
 Михајловић, Љиљана 409 [1291]
 Михалков, Н. 228
 Мицић, Јована 372 [932]
 Мишић Илић, Биљана 274, 275,
 305 [288], 353 [735], 361 [801,
 802], 412 [1330]
 Мишкељин, Ивана 293 [134], 295
 [162]
 Младеновић, Александар 386
 [1093]
 Младеновић, Радивоје 248, 250,
 254, 255, 368 [877], 372 [933–
 936], 373 [937–939], 402 [1209]
 Мовчун, Л. В. 232
 Мозер, Маја 186
 Мозер, Михаел 185, 186
 Момчиловић, Кристина 373 [940]
 Момчиловић, Николета 409 [1292]
 Моретић Мићић, Снежана 295
 [156, 163]
 Московљевић Поповић, Јасмина
 334 [576]
 Мочалова, Татјана в. Мочалова,
 Татјана И.
 Мочалова, Татјана И. 312 [366]
 Мршевић Радовић, Драгана 353
 [736, 737]
 Муравјов, В. Л. в. Муравьев, Вя-
 чеслав Леонидович
 Муравьев, Вячеслав Леонидович
 165, 168
 Мутавцић, Предраг 303 [266], 305
 [289], 396 [1166], 401 [1198]
 Надор, Оршоља в. Nádor, Orsolya
 Невекловски, Герхард 334 [577]
 Негришорац, Иван 284 [26], 404
 [1230], 409 [1294]
 Недељковић, Војин 287 [58]
 Нејлор, Кенет 318 [419]
 Нестерова, Наталија в. Нестерова,
 Наталья Михайловна
 Нестерова, Наталья Михайловна
 313 [371]
 Нијемчевић Перовић, Марија 295
 [164]
 Никитовић, Зорица 284 [27], 381
 [1021]
 Николић, Александар 287 [59], 305
 [290]
 Николић, Бранислав 242
 Николић, Весна С. 267–276, 321
 [462], 326 [511], 366 [855]
 Николић, Видан 347 [690], 361
 [803]
 Николић, Душан 324 [488]
 Николић, Јована 347 [691], 361
 [804]
 Николић, Лука 383 [1054]

- Николић, Марина 262, 334 [578],
341 [636], 347 [692], 348 [693],
363 [819]
- Николић, Милка 299 [215], 300
[216–219], 321 [463], 329 [539],
361 [803, 805, 806], 366 [856]
- Николић, Часлав 355 [744]
- Нинковић, Лена 305 [291]
- Нинковић, Ненад 381 [1022]
- Нисић, Марија 343 [654]
- Новак, Марија в. Новак, Марија
Олеговна
- Новак, Марија Олеговна 260, 313
[372]
- Новак, Олга 313 [373]
- Новаков, Драгана 383 [1055, 1056]
- Новаков, Предраг 305 [292, 293]
- Новаковић, Александар 300 [220],
409 [1295]
- Новаковић, Ана 318 [420], 409
[1296]
- Новокмет, Слободан 69, 92, 347
[692], 348 [694, 695], 353 [738]
- Новосад-Бакарларчик, Марта 173
- Номаћи, Мотоки в. Nomachi,
Motoki Y.
- Норман, Борис в. Норман, Борис
Юстинович
- Норман, Борис Юстинович 309
[338], 313 [374]
- Њебжеговска Бартмињска, Ста-
нислава в. Niebrzegowska-
Bartmińska, Stanisława
- Њомаркаји, Иштван 335 [579]
- Обрадовић, Мирјана 348 [697]
- Обровачки, Љубодраг 3811 [1023]
- Обућина, Предраг 305 [294]
- Огњановић, Сања 373 [941]
- Ожегов, С. И. 169
- Олоштјак, Мартин в. Ološtiak,
Martin
- Опачић, Марија 305 [295], 410
[1300]
- Орловић, Слободан 322 [475]
- Остојић, Бранислав 238, 240, 386
[1094]
- Оташевић, Ђорђе 94
- Павковић, Милка 402 [1210]
- Павлеска Георгиевска, Бисера 318
[421]
- Павловић Јовановић, Јелена 335
[581], 361 [808], 383 [1057]
- Павловић, Владан 282 [7], 335
[580], 410 [1301]
- Пајић Олах, Жарко 361 [809]
- Пандуровић, Сима 153
- Паневова, Јармила в. Panevová,
Jarmila
- Панић Кавгић, Олга 265, 296
[165], 306 [297, 298], 305 [285],
390 [1119]
- Пантовић, Катарина 287 [60]
- Патиева, Макка Муратовна 296
[166]
- Патијева, Мака в. Патиева, Макка
Муратовна
- Паунова, Марија 318 [422]
- Пауновић Родић, Стефана 306
[299]
- Пауновић, Татјана 410 [1302]
- Пендић, Анђела 284 [28]
- Пентковска, Татјана в. Пентков-
ская, Татьяна В.
- Пентковская, Татьяна В. 381
[1024]
- Пењкова, Ј[ана] 260
- Пердих, А[ндреј] 265
- Пердих, Андреј в. Perdih, Andrej
- Перић, Настасија 381 [1025]

- Пермякова, Кристина Валерьевна 298 [202]
- Перовић, Драго 321 [464]
- Перовић, Нина 341 [630]
- Перовић, Славица 318 [424]
- Петковић, Данијела 410 [1304]
- Петковић, Јелена 406 [1261]
- Петрановска, Л. 183
- Петрика, Татијана 362 [810]
- Петрова, Зоја в. Петрова, Зоја Јурьевна
- Петрова, Зоја Јурьевна 263, 313 [375]
- Петровић Савић, Мирјана 373 [942, 943]
- Петровић, Ана 287 [61]
- Петровић, Драгољуб 321 [465]
- Петровић, Љиљана 410 [1305]
- Петровић, Сања 190, 312 [362]
- Петровић, Срђан 197–207
- Петровић, Срећко 287 [62]
- Петровић-Савић, М. 262
- Пецо, Асим 386 [1095]
- Пешикан, Митар 255, 383 [1058]
- Пивоварчик, Тамара 229
- Пижурица, Мато 404 [1233]
- Пијановић, Петар 322 [466]
- Пильщиков, Игорь 313 [376, 377]
- Пильщиков, Игор в. Пильщиков, Игорь
- Пипер, Предраг 94, 182, 183, 248, 309 [339], 322 [467, 468], 404 [1234, 1235]
- Питулић, Валентина 284 [29]
- Пјетрашек, Матеуш в. Pietraszek, Mateusz
- Плунгјан, Владимир в. Плунгян, Владимир
- Плунгян, Владимир 313 [378]
- Поленакловић, Харалампие 318 [425]
- Полић, Катарина 335 [582]
- Половина, Нина 296 [168]
- Поломац, Владимир 190, 381 [1026], 383 [1059]
- Попова, Зинаида Даниловна 60, 92, 180, 183, 215, 268
- Попова, Ольга Александровна 285 [38]
- Поповић, Драгана 313 [379]
- Поповић, Љубомир 335 [583], 386 [1096]
- Поповић, Људмила 182, 183, 187, 215, 335 [584]
- Поповић, Марија 322 [471]
- Поповић, Наташа 285 [41], 306 [300]
- Поповић, Снежана 306 [301, 302]
- Поспишил, Иво 362 [811]
- Правуљац, Ања 287 [63]
- Продановић, Маријана 296 [169], 394 [1151]
- Прохоров, Ј. Е. 180
- Прохорова, Анжела 362 [812]
- Прошић Сантовац, Данијела 296 [170, 171]
- Пртија, Слободанка 287 [64], 398 [1178]
- Прћић, Твртко 262, 282 [8], 348 [703], 390 [1119]
- Пузовић, Љиљана 381 [1027]
- Пухта, Херберт 291 [103]
- Пушкин, Александар Сергејевич 269
- Радан Ускату, Миљана-Радмила в. Radan Uscatu, Miliana-Radmila
- Радан, Михај в. Radan, Mihai
- Раденковић, Љубинко 93, 253, 374 [949]
- Радивојевић, Адела 367 [861]
- Радић Бојанић, Биљана 296 [172]
- Радић Дугоњић, Милана 215, 306 [303]

- Радић, Јованка 322 [472]
Радић, Миленко 322 [473]
Радић, Првослав 252, 255, 374 [950]
Радичевић, Бранко 125, 126, 129, 130, 152, 153, 156
Радмиловић, Јелена 349 [704]
Радовановић, Александра 306 [304]
Радовановић, Владимир 381 [1028]
Радовановић, Драгана 262, 349 [705], 374 [951–955]
Радовановић, Катарина 386 [1097]
Радовановић, Милорад 322 [474]
Радовић-Тешић, Милица 242, 243
Радојевић, Данијела 238, 240
Радојевић, Дуња 306 [305]
Радојчић, Драгана 314 [380]
Радојчић, Ружица 306 [306]
Радоњић, Данијела 369 [891]
Радуловић, Милица 354 [739], 409 [1291]
Радусин Бардић, Наташа 296 [173, 174]
Разумовскаја, Вероника в. Разумовская, Вероника Адольфовна
Разумовская, Вероника Адольфовна 287 [65]
Раичевић, Вучина 296 [175], 404 [1236]
Ракић Младеновић, Југослава 362 [813], 384 [1061]
Ракић, Бранко 296 [176]
Ракић, Милан 125, 126, 129, 130, 152, 155, 156
Раковић, Марија 300 [221], 362 [814]
Рамач, Јанко 314 [381]
Рамач, Јанко в. Рамач, Јанко
Ранчић, Оливера 306 [307]
Расулић, К[атарина] 215
Ратковић, Драгана 335 [585], 349 [706, 707]
Рац, Петер в. Rácz, Péter
Рацибурска, Лариса В. в. Рацибурская, Лариса
Рацибурская, Лариса В. 47–56
Ребецка, Наталија в. Ребецкая, Наталия Александровна
Ребецкая, Наталия Александровна 263, 313 [375]
Реброња, Исмет 349 [708]
Редер, Петер 386 [1098]
Редли, Јелена 335 [586]
Рељић, Митра 251, 375 [957]
Реметић, Слободан 249, 255, 327 [518, 519], 375 [958, 959], 390 [1116]
Ресел, Герхард 336 [587]
Ресел, Светлана 336 [587]
Реџић Мирковић, Емилија 375 [961, 962]
Реџић, Анђела 375 [960]
Риверос Митровић, Викторија в. Riveros Mitrović, Victoria
Ристановић, Урош 288 [67]
Ристивојевић, Бранислав 322 [475]
Ристић, Стана С. 198, 207, 215, 257, 258, 268, 336 [588], 345 [670], 349 [709, 710], 350 [711], 404 [1237]
Ристовић, Зоран 296 [177]
Родић, Никола 362 [1099]
Рудаков, Михаил Александрович 297 [178]
Рудакова, А. В. 180
Рудакова, Марија Михайловна 297 [178]
Ружић, Владислава 336 [589]
Ружичић, Марко 390 [1118]
Русимовић, Тања 284 [30]
Савин, Драгана 309 [340]

- Савић Грујић, Ана 375 [964, 965]
 Савић, Александра 363 [815]
 Савић, Вера 296 [170]
 Савић, Виктор 318 [426], 327 [520], 379 [1004]
 Савић, Лидија 367 [863]
 Савић, Сандра 350 [712–716], 375 [963]
 Савић, Свенка 327 [521]
 Савковић, Лазар 336 [590]
 Савковић, Нада 410 [1307]
 Савова, Димка 318 [427], 336 [591]
 Савочкина, Ирина Викторовна 297 [179]
 Самарџија, Татјана 399 [1180]
 Самарџић, Биљана 350 [717]
 Самојлова, И. А. 232
 Сапир, Едвард 215, 257
 Сверстјук, Јевген 232
 Седер, Ружица 306 [308, 309], 399 [1181]
 Селаковић, Ирена 297 [180], 307 [310]
 Селенић, Снежана 367 [864]
 Сентов, Ана 297 [181]
 Сикимић, Биљана 89, 93, 254, 375 [966], 411 [1310]
 Силашки, Надежда 291 [112], 297 [182, 183], 399 [1182]
 Силић, Јосип 336 [592]
 Симић, Зоран 376 [967–969]
 Симић, Милорад 243
 Симић, Радоје 251, 363 [816–818], 376 [970]
 Симовић, Весна 297 [184, 185], 411 [1311]
 Синђић, Марија 367 [868]
 Сјаолеи, Ћин в. Xiaolei, Jin S.
 Сјероћук, Жежи в. Sierociuk, Jerzy
 Скок, Петар в. Skok, Petar
 Слијепчевић Бјеливук, Светлана 271, 347 [692], 363 [819–821]
 Смирницкий, А. И. 47, 54
 Смољска, Аделаида 336 [593]
 Сњишко, Н. В. 232
 Соболева, Ольга Владимировна 313 [371]
 Соколов, Александар Иванович 261, 312 [365]
 Соколова, Олга в. Соколова, Ольга
 Соколова, Ольга 314 [382]
 Спасић, Драгана 363 [822]
 Спасић, Јелена 350 [718]
 Спасић, Наташа 300 [222]
 Спасојевић, Марина 322 [476], 336 [594, 595], 411 [1312, 1313]
 Средић, Јелена 336 [596]
 Стакић, Милан 337 [597]
 Стакић, Мирјана 367 [865, 866]
 Стаменковић Савић, Биљана 350 [719]
 Стаменковић, Катарина 307 [311]
 Стаменковић, Михајло 282 [9]
 Станић, Тамара 411 [1314]
 Станишић, Вања 379 [1005]
 Станковић, Богољуб 307 [312]
 Станковић, Бранимир 282 [10], 376 [971]
 Станковић, Драгана 376 [972]
 Станковић, Ранка 258, 350 [720], 351 [724], 391 [1122]
 Станковић, Селена 307 [313, 314]
 Станковић, Сњежана 297 [186]
 Станковић, Станислав 255, 282 [11]
 Станојевић, Веран 307 [315], 337 [598], 399 [1184]
 Станојевић, Драгана 293 [132]
 Станојевић, Драгиша 122, 154
 Станојевић, Јована 297 [187]
 Станојчић, Живојин 337 [599]
 Станојчић, Славко 337 [600]
 Стевановић, Јована 376 [973]
 Стевановић, Катарина 351 [721]

- Стевановић, Милоје 390 [1120]
Стевановић, Михаило 142, 146,
154, 387 [1100]
Стекић, Дуња 284 [31], 292 [117]
Степанов, Љубомир 391 [1121]
Степанов, Страхиња 262, 339
[616], 390 [1119]
Степановић, Жељко 250, 255, 370
[907]
Степановић, Стефан 324 [489]
Стернин, Иосиф Абрамович 60,
92, 179–184, 200, 215, 268
Стерњин, Јосиф Абрамович в.
Стернин, Иосиф Абрамович
Стефаник, Васиљ 232
Стефановић, Александар 288 [68]
Стефановић, Душан 351 [722,
723], 357 [757], 405 [1238], 411
[1315]
Стефановић, М[илутин] 244
Стефановић, Марија Ј. 94, 173–
177, 183, 197–199, 201, 203,
205–207, 215, 299 [214], 411
[1316]
Стефановић, Неда 337 [601]
Стефановић, Светислав 153
Стефановић, Софија 399 [1185]
Стефановић, Тамара 297 [188, 189]
Стијовић, Рада 254, 258, 337 [602],
351 [724], 376 [974], 391 [1122]
Стипанчевић, Ана 297 [190]
Стойичевич, Ирина Израилевна
314 [383]
Стоиљковић, Василије 285 [35]
Стојановић, Ана 288 [69]
Стојановић, Јелица 322 [477, 478]
Стојановић, Милица 259, 351
[725], 376 [975]
Стојиљковић, Милица 363 [823]
Стојичевић, Ирина в. Стойичевич,
Ирина Израилевна
Стојичић, Војкан 298 [191]
Стојкова, Николета 318 [428]
Столиц, Бенџамин в. Stolz,
Benjamin
Стошић, Јелена 319 [437], 381
[1029, 1030], 384 [1064], 387
[1102]
Страмљич Брезник, Ирена в.
Stramljić Breznik, Irena
Субановић, Катарина 307 [316]
Суботин Голубовић, Татјана 381
[1031, 1032]
Суботић, Јован 122, 154
Суботић, Љиљана 387 [1103]
Суботић, Милан 384 [1062]
Сувајџић, Бошко 322 [479]
Судимац, Нина 300 [224], 325
[490], 376 [976]
Сукновић, Мина 298 [192]
Танасић, Срето 323 [480], 326
[512], 327 [513, 516], 337
[603–605], 338 [606], 405
[1239–1242]
Танасковић, Тања 266, 364 [824–
826], 377 [977]
Танасова, Тамара Григорьевна
160, 165, 168
Тарановски, Кирил 136, 154
Тарасов, Е. Ф. 200
Тарасова, Лариса Владимировна
314 [384]
Тарланов, Замир Курбанович 160,
169
Тарпоманова, Екатерина 402
[1199]
Тасева, Лора 381 [1033]
Тасић, Лидија 282 [10], 376 [971]
Татар, Никола 298 [193], 299 [206],
300 [220]
Тафра, Бранка в. Taфра, Branka
Телебак, Милорад 327 [522], 354
[740]

- Терзић, Богдан 307 [317]
 Тихомирова, Ана 314 [385]
 Тихонов, А. Н. 48–51, 54
 Тишченко, О. М. 232
 Тјапко, Галина 314 [386], 387 [1104]
 Тјутуник, Григор 232
 Тодоровић, Дарко 288 [70]
 Тојота, Јуниши в. Toyota, Junichi
 Толстая, Светлана М. 93, 257, 309 [341]
 Толстој, Никита 257, 384 [1063]
 Толстој, Светлана в. Толстая, Светлана М.
 Тома, Пол-Луј 387 [1105]
 Томановић, Лазар 122, 154
 Томић, Горица 400 [1187]
 Томић, Лидија 323 [481]
 Томић, Младен 308 [327]
 Топалов, Јагода 298 [194]
 Тополињска, Зузана в. Topolińska, Zuzanna
 Тошић, Тамара 298 [195]
 Трајковић, Татјана Г. 248–256, 262, 351 [726], 364 [827], 377 [978–984], 391 [1123]
 Трапезникова, Ольга Александровна 298 [196]
 Трапезникова, Олга в. Трапезникова, Ольга Александровна
 Трбојевић Милошевић, Ивана 298 [197]
 Тричковска, Јелена 307 [318]
 Трнавац, Радослава 264, 307 [319], 314 [387]
 Тропина, Ирина Анатольевна 298 [198]
 Трубецкој, Николај 125, 130, 155
 Тујубахе, Паскал в. Tuubaha, Pascal
 Турано, Ђузепина в. Turano, Giuseppina
 Турилов, Анатолий 381 [1034], 382 [1034]
 Турилов, Анатолиј в. Турилов, Анатолий
 Турсинмуратов, Шукурула в. Турсынмуратов, Шукурулла Мадреймович
 Турсынмуратов, Шукурулла Мадреймович 314 [388]
 Тучев, Наташа 411 [1319]
 Тучке, Гинтер в. Tutschke, Günther
 Теклић, Нина 364 [828]
 Ђирић, Љубисав 391 [1124, 1125]
 Ђирић, Тамара 367 [868]
 Ђирковић, Светлана 367 [869], 377 [985, 986]
 Ђорић, Божо 31, 42, 338 [607]
 Ђулафић, Тања 391 [1126]
 Ђупић, Драго 387 [1106]
 Ђупић, Зорана 364 [829]
 Украјинка, Лесја 232
 Успенски, Борис 315 [389]
 Утвић, Милош В. 32, 42
 Уфимцева, Н. В. 200
 Ушакова, Александра Павловна 298 [199]
 Фасмер, М. 49, 55
 Фатеева, Наталья Александровна 263, 313 [375]
 Фатејева, Н. в. Фатеева, Наталья Александровна
 Фејса, Михайло в. Фејса, Михајло
 Фејса, Михајло 315 [390, 391]
 Фелешко, Казимир 319 [431]
 Ферјанчић, Снежана 400 [1190]
 Фешченко, Владимир в. Фещенко, Владимир
 Фещенко, Владимир 315 [393]
 Фигар, Владимир 284 [32]

- Филиповић Ковачевић, Соња 296
[165], 307 [321], 390 [1119], 400
[1191]
Филиповић, Јелена 284 [33]
Франко, Иван 232
Фридман, Виктор 189
Фуцита, Такеси 185
- Халас Поповић, Ана 296 [171],
307 [322, 323], 308 [324–326]
Хансон, Кристин в. Hanson, Kristin
Харацидис, Елефтериос 311 [358]
Хван, Людмила Борисовна 298
[200]
Хван, Људмила в. Хван, Людмила
Борисовна
Хердер, [Јохан Готфрид фон] 257
Херити, Питер 387 [1107]
Хернас, Чеслав 175
Холкомб, Гаран в. Holcombe,
Garan
Хубер, Ана 400 [1192]
Худайбердина, Марина Ураловна
298 [202]
Худайбердина, Марина в. Худай-
бердина, Марина Ураловна
Хумболт, Вилхелм фон 215, 257
- Цветановић, Ана 343 [654]
Цветковић Теофиловић, Ирена
261, 364 [830], 371 [909], 378
[987], 379 [1006], 382 [1035],
384 [1064–1067]
Цветковић, Тања 298 [203]
Церовић, Маријана 400 [1193]
Цигвинцева, Ј. О. 232
Цимбаљук-Скопенко, Т. В. 232
Цингерова, Нина в. Cingerová,
Nina
Цицил Реметић, Радојка 352
[727]
- Цолић Јовановић, Александра Л.
185–190
Црногорац Станишљевић, Бојана
299 [204]
Црњак, Дијана 370 [906], 378 [988,
989]
Црњански, Милош 153
Цукут, Слађана 325 [491, 492], 378
[990]
- Чајка, Зоран 397 [1127]
Чајкановић, Веселин 62, 93
Чамизо-Домингез, Педро в.
Chamizo-Domínguez, Pedro J.
Чаркић, Милосав 122, 124, 127,
154, 155
Чемерићи, Д[имитрије] 253
Чеперковић, Србијана 364 [831]
Черненко, Елена Владимировна
298 [198]
Чернишева, Маргарита в. Черны-
шева, Маргарита Ивановна
Черных, П. Я. 49, 55
Чернышева, Маргарита Ивановна
257, 309 [344]
Черња, Сандро в. Sergna, Sandro
Чидамбарам, Вринда 185
Чоботин, Благоје 378 [991]
Човић, Бранимир 288 [71]
Човић, Лариса 315 [392], 411
[1322], 412 [1323, 1324]
Чолић, Данијела 308 [327]
Чопа, Миљана 378 [992]
Чорболоковић, Саша 364 [832],
365 [841]
Чубровић, Биљана 289 [78, 81],
401 [1196]
Чутура, Илијана 338 [608], 364
[833]
- Џонић, Виолета 165, 169

- Шалајева, Татјана 309 [345]
 Шамуратова, Зулфија в. Шамуратова, Зулфија Аметовна
 Шамуратова, Зулфија Аметовна 401 [1197]
 Шандрих, Бранислава 299 [208]
 Шанский, Н. М. 50, 51, 55
 Шапић, Јулија 308 [328, 329]
 Шапич, Јулија в. Шапић, Јулија
 Шапошников, Александр Константинович 261, 319 [438]
 Шапошњиков, Александар в. Шапошников, Александр Константинович
 Шафер, Марина 338 [609]
 Шведова, Н. Ю. 169
 Шева, Нада 264, 342 [646]
 Шевић, Радмила 402 [1211]
 Шевченко, Тарас 232
 Шестакова, Лариса 258, 315 [394]
 Шијаковић, Богољуб 284 [34]
 Шилихина, Ксенија в. Shilikhina, Ksenia
 Шипка, Данко 142, 146, 155, 187, 259, 319 [432]
 Шишкина, Светлана 298 [199]
 Шкобо, Милена 299 [205]
 Шкорић, Милица 352 [728], 378 [993]
 Шкријелъ, Рецеп 383 [1055]
 Шмелев, Алексей Дмитриевич 93, 60
 Шолохов, [Михаил] 269
 Шоргић, Ивана 299 [206, 207]
 Штасни, Гордана Р. 57–96, 214, 218, 221, 338 [610], 352 [729, 730]
 Штрбац, Гордана Р. 57–96, 214, 218, 221, 260, 323 [482], 352 [729], 354 [741]
 Шуњеварић, Ђорђе 338 [611], 352 [731]
 Шчеглова, Јекатерина 226
 Якушкина, Екатерина И. 369 [895]
 Ярмач, Вероника 292 [124]
- Латиница*
- Ahn, Hyug 186
 Ajdžanović, Milan в. Ајџановић, Милан
 Akiyama, Shinichi 188
 Alimemaj, Zamira 392 [1129]
 Ana Kažanegra-Veličković 297 [188]
 András, Kappanyos 286 [49]
 Andrić, Edita в. Андрић, Едита
 Anđelić, Milena в. Анђелић, Милена
 Antonyuk, Svitlana 187
 Apresjan, Valentina 188
 Ašić, Tijana в. Ашић, Тијана
 Aykut, Ksenija 391 [1128]
- Babić, Biljana в. Бабић, Биљана
 Babić, Stjepan 35, 41
 Badovinac, Jelena в. Бадовинац, Јелена
 Barić, Karmelka в. Барић, Кармелка
 Bartmiński, Jerzy 173–177, 198, 199, 207, 257, 282 [15]
 Bauer, Laurie 103, 117
 Begenišić, Dobrila в. Бегенишић, Добрила
 Begonja, Helga 392 [1133]
 Beko, Lidija в. Беко, Лидија
 Belovodskaja, Anastasija 230
 Beneduci, Luigi 393 [1146]
 Biasio, Marco 187
 Bielinska-Gardziel, Iwona 198, 207
 Biljetina, Jelena 295 [162]
 Bječić, Ana в. Бјекић, Ана

- Bjelak, Adnan в. Бјелак, Аднан
 Bjelaković, Andrej в. Бјелаковић,
 Андреј
 Bjelaković, Isidora в. Бјелаковић,
 Исидора
 Blagojević, Savka в. Благојевић,
 Савка
 Blatešić, Aleksandra в. Блатешић,
 Александра
 Bodrić, Radmila в. Бодрич, Радми-
 ла
 Bogár, Edit 392 [1136]
 Bogdanović, Vesna в. Богдановић,
 Весна
 Bonasa, Serđo 403 [1215]
 Bordilovskaya, Anna 186
 Boriš, Vjeslav 317 [408]
 Borljin, Jelena в. Борљин, Јелена
 Bosák, Ján 110, 117, 118
 Bošković Marković, Valentina в.
 Бошковић Марковић, Валенти-
 на
 Boyarkina, Iren 290 [89]
 Božović, Đorđe в. Божовић, Ђорђе
 Brajović, Jelena в. Брајовић, Јелена
 Brandi Cordasco Salmena, Giovanni
 393 [1139]
 Brankov, Dunja в. Бранков, Дуња
 Brašić, Marija 187
 Brkljač, Maја в. Брклјач, Маја
 Browne, E. Wayles 127, 155, 329
 [533]
 Budennaya, Evgeniya 188
 Budinčić, Valentina в. Будинчић,
 Валентина
 Bugarski, Ranko в. Бугарски, Ранко
 Bulatović, Vesna в. Булатовић,
 Весна
 Butigan, Tamara 189
 Buzarovska, Eleni 189
 Buzássyová, Klára 117, 118
 Cavar, Damir 186
 Cavar, Małgorzata 186, 187
 Cergna, Sandro 401 [1195]
 Cerović, Mariјana в. Церовић,
 Маријана
 Chamizo-Domínguez, Pedro J. 401
 [1194]
 Cingeroва, Nina 229, 230
 Colić Jovanović, Aleksandra в.
 Цолић Јовановић, Александра
 Л.
 Cvetković, Тања в. Цветковић,
 Тања
 Cvrček, Václav 187
 Czaplicki, Bartłomiej 186
 Čajka, Zoran в. Чајка, Зоран
 Čarkić, Milosav в. Чаркић, Мило-
 сав
 Čermák, František 102, 118
 Čović, Larisa в. Човић, Лариса
 Čubrović, Biljana в. Чубровић,
 Биљана
 Darković, Ljubica в. Дарковић,
 Љубица
 Datsenko, Ihor 188
 Derwojedowa, Magdalena 186
 Di Caro, Vincenzo Nicolò 189
 Dodig, Milana в. Додиг, Милана
 Dokulil, Miloš 102, 106, 117
 Dóla, Mónica 394 [1156]
 Dolník, Juraj 98–100, 102, 110, 111,
 117
 Domsiletskaya, Marina 190
 Dragaš, Mina в. Драгаш, Мина
 Dragičević, Rajna в. Драгићевић,
 Рајна
 Dražić, Jasmina в. Дражић, Јасмина
 Drljević, Jelena в. Дрљевић, Јелена
 Drobňak, Dragana в. Дробњак,
 Драгана

- Duda, Henryk 186
 Dulebová, Irina 230
 Duskaeva, Lilia в. Дускајева,
 Лилија
- Đoković, Gordana в. Ђоковић,
 Гордана
 Đorđević, Danijela в. Ђорђевић,
 Данијела
 Đorđević, Jasmina в. Ђорђевић,
 Јасмина
 Đorović, Danijela в. Ђоровић,
 Данијела
 Đurić, Miloš в. Ђурић, Милош
 Đurin, Tatjana в. Ђурин, Татјана
 Đurović, Annette в. Ђуровић,
 Анете
 Đurović, Tatjana в. Ђуровић,
 Татјана
- Eekman, Thomas 122, 124, 155
- Fejsa, Mihajlo в. Фејса, Михајло
 Ferjančić, Snežana в. Ферјанчић,
 Снежана
 Fidler, Masako 187
 Figar, Vladimir в. Фигар, Владимир
 Filipец, Josef 102, 118
 Filipović Kovačević, Soňa в.
 Филиповић Ковачевић, Соња
 Filipović, Jelena в. Филиповић,
 Јелена
 Furdík, Juraj 98, 99, 101, 102, 107,
 110, 118
 Furlan, Metka 31, 41
- Gak, Dragana 289 [85]
 Gasek, Bogumił 229
 Gavranović, Valentina в.
 Гаврановић, Валентина
 Gavurová, Miroslava 99, 111, 118
- Georgijev, Ivana в. Георгијев,
 Ивана
 Gerbran, Alen 61, 93
 Gharaibeh Simonović, Meysun 394
 [1153]
 Gligorijević, Ivana в. Глигоријевић,
 Ивана
 Gliszczyńska, Anna 23–25
 Glumac, Divna в. Глумац, Дивна
 Glušica, Rajka в. Глушица, Рајка
 Granić, Jagoda 401 [1198]
 Green, Roland 124, 155
 Greenberg, Joseph 126, 155
 Greenberg, Robert 189
 Grubor, Jelena в. Грубор, Јелена
 Gruzdeva, Ekaterina 186
 Gudurić, Snežana в. Гудурић, Сне-
 жана
 Guz, Wojciech 190
- Ha, Juae 186
 Halas Popović, Ana в. Халас
 Поповић, Ана
 Halle, Morris 123, 155
 Halupka Rešetar, Sabina 293 [134],
 365 [844]
 Hanson, Kristin 123, 124, 152, 155
 Holcombe, Garan 298 [201]
 Holtman, Astrid Inge 124, 155
 Horecký, Ján 98, 101, 117, 118
 Huszcza, Romuald 188
 Hyso, Kozeta 392 [1129]
- Ignjatović, Sanja 408 [1276]
 Ikezawa, Takumi 187
 Ilić, Dragana в. Илић, Драгана
 Ilić, Mirjana в. Илић, Мирјана
 Ilić, Nina в. Илић, Нина
 Ilić, Tatjana 188
 Imbronjev, Milka в. Имброњев,
 Милка
 Inkelas, Sharon 127, 155

- Ito, J[unko] 155
 Iusupova, Aigul 189
 Ivanova, Liubov в. Иванова, Љубов
 Ivanová, Martina 35, 36, 41, 110,
 119
 Ivanović, Maja в. Ивановић, Маја
 Ivić, Milka в. Ивић, Милка
 Ivić, Pavle в. Ивић, Павле
- Jakovljević, Ivana 332 [564]
 Jakovljević, Vojana 294 [149]
 Jańczak, Barbara 188
 Janković, Dragan в. Јанковић,
 Драган
 Janković, Ljiljana в. Јанковић,
 Љиљана
 Janković, Nataša в. Јанковић, На-
 таша
 Janočková, Nicol 110, 118
 Janušková, Ilona 261, 319 [435]
 Jędrzejowski, Łukasz 190
 Jevrić, Tamara в. Јеврић, Тамара
 Jež, Marija 31, 41
 Jordanoska, Izabela 188
 Josifović Elezović, Sanja в.
 Јосифовић Елезовић, Сања
 Jovanović, Ivan в. Јовановић, Иван
 Jovanović, Vladimir в. Јовановић,
 Владимир
 Jung, NaKyung 186
- Kabakčiev, Krasimir в. Кабакчијев,
 Красимир
 Kaličanin, Milena M. 410 [1304]
 Karadžić, Vuk Stefanović в.
 Караџић, Вук Стефановић
 Karavesović, Dejan в. Каравесовић,
 Дејан
 Kardoš, Aleksandra в. Кардош,
 Александра
 Karlíková, Helena 103, 118
- Kasaposka-Chandlovska, Milena в.
 Касапоска Чандловска, Милена
 Kašić, Zorka в. Кашић, Зорка
 Kavgić, Aleksandar в. Кавгић,
 Александар
 Kepra-Figura, Danuta 225
 Kern, Boris 186
 Keyser, Samuel J. 123, 155
 Kiparsky, Paul 123, 152, 155
 Kireyev, Niyaz 189
 Kiš, Jelena в. Киш, Јелена
 Kiyosawa, Shiori 188
 Klajn, Ivan в. Клајн, Иван
 Klemensiewicz, Zenon 23, 25
 Klimova, Ksenia 189
 Klyukanov, Igor E. 401 [1194]
 Knežević, Ljiljana в. Кнежевић,
 Љиљана
 Kosić Stanković, Ana в. Коцић
 Станковић, Ана
 Kolářová, Ivana 110, 118
 Koneski, Kiril 31, 41
 Kong-Insam, Milena 293 [138]
 Korošec, Tomo 30, 41
 Korostenskienè, Julija 230
 Kosta, Peter 188
 Kovačević Petrović, Vojana в.
 Ковачевић Петровић, Бојана
 Kovačević, Borko в. Ковачевић,
 Борко
 Kovačević, Darko в. Ковачевић,
 Дарко
 Kövecses, Zoltán 85, 93
 Kowalski, Paweł 315 [398]
 Kretschmer, Anna 308 [333, 334],
 379 [999, 1000], 385 [1084]
 Krijezi, Merima 303 [266], 305
 [289], 396 [1166]
 Krsmanović, Ivana в. Крсмановић,
 Ивана
 Krstić, Maja в. Крстић, Маја Р.
 Krvina, Domen 262, 317 [416]

- Kubozono, H[aruo] 155
 Kučerová, Eleonóra 110, 118
 Kulinich, Olena 187
 Kurbangulova, Tatjana 188
 Kuresević, Marina 190
 Kwon, Kyongjoon 186
- Laakso, Johanna 396 [1168]
 Lačoková, Anna Margaréta 304 [272]
 Lakić, Igor в. Лакић, Игор
 Lazarević, Nina в. Лазаревић, Нина
 Lazarević, Radmila в. Лазаревић, Радмила
 Lazić, Katarina в. Лазић, Катарина
 Lazić-Konjik, Ivana в. Лазић-Коњик, Ивана
 Łaziński, Marek 187
 Lehiste, Ilse 127, 133, 155, 304 [274]
 Lehr-Splawiński, T. 25
 Łęska-Bayraktar, Paulina 190
 Letuchiy, Alexander 188
 Liguori, Mario 396 [1169]
 Lin, Melissa Shih-hui 188
 Lindert, Bronislaw 19, 26
 Lopičić, Vesna 412 [1330]
 Łuszczek, Tomasz 189
 Luță, Marilena Felicia 304 [275]
 Lutovac Kaznovac, Tamara в. Лутовац Казновац, Тамара
- Ljiljak Vukajlović, Željko в. Љиљак Вукајловић, Жељко
 Ljubinković, Dušica 411 [1319]
- Mađarev, Maја в. Мађарев, Маја
 Majer, Marek 187
 Makišová, Anna 304 [276], 316 [399, 400], 402 [1201]
 Malja, Imami Nailje 289 [77]
 Mandić, Marija в. Мандић, Марија
- Manić Matić, Vanja в. Манић Матић, Вања
 Manojlović, Nina в. Манојловић, Нина
 Marčeta, Jovana в. Марчета, Јована
 Marchand, Hans 103, 118
 Maričić Mesarović, Sanja в. Маричић Месаровић, Сања
 Marjanović, Milkica 284 [31], 292 [117]
 Markežič, Tjaša 29–45
 Marković, Ljiljana в. Марковић, Љиљана
 Marković, Maја в. Марковић, Маја
 Marković, Tatjana в. Марковић, Татјана
 Marks, Nathan 189
 Marsico, Claudia 397 [1172]
 Martincová, Olga 102, 110, 118
 Martinek, Svitlana 190
 Martinov, Zlatoje в. Мартинов, Златоје
 Martin-Rubió, Xavier 397 [1173]
 Marušič, Franc Lanko 189
 Marvin, Tatjana 189
 Maslov, Boris 150, 155
 Matešić, Josip 94
 Matović, Mirjana 294 [147]
 Matsumoto, Yo 186
 McCawley, James 127, 155
 Menac-Mihalić, Mira 85, 87, 88, 93
 Mėrkuri, Nexhip 397 [1174]
 Mešić, Jadranka в. Мешић, Јадранка
 Mester, A[rmin] 155
 Michna, Ewa 189
 Mićović, Dragoslava в. Мићовић, Драгослава
 Mihajlović, Ljiljana в. Михајловић, Љиљана
 Mikić, Jovica в. Микић, Јовица
 Miklosich, Franz 69, 93

- Milenković, Branka в. Миленковић,
Бранка
Milevska-Kulevska, Maja 293 [133]
Milić, Mira в. Милић, Мира
Milićev, Tanja в. Милићев, Тања
Miličić, Vladimir в. Миличић,
Владимир
Milivojević, Nataša в.
Миљивојевић, Наташа
Milivojević, Vesna в. Миљивојевић,
Весна
Miljković, Nađa в. Миљковић,
Нађа
Milovanović, Jovana в.
Миловановић, Јована
Minchuk, Ina в. Минчук, Ина
Minor, Serge 187
Mirković, Dragica в. Мирковић,
Драгица
Misago, Manoaх-Joël 400 [1188]
Mišić Ilić, Biljana в. Мишић Илић,
Биљана
Miškeljin, Ivana в. Мишкељин,
Ивана
Mitić, Petra в. Митић, Петра
Mitkovska, Liljana 189
Mitrofanova, Natalia 187
Mitrović, Marija в. Митровић,
Марија
Molinari, Luca 189
Moretić Mičić, Snežana в. Моретић
Мићић, Снежана
Múcsková, Gabriela 188
Müller, Peter O. 103, 118
Murko, Anton 33, 41
Mutavdžić, Predrag в. Мутавџић,
Предраг
Mukhaylyk, Roksolana 187
Nádor, Orsolya 409 [1293]
Nagasaki, Iku 186
Nagayama, Yukari 186
Niebrzegowska-Bartmińska,
Stanisława 173, 174, 177, 316
[403]
Nikitina, Tatiana 150, 155, 188
Nikolić, Aleksandar в. Николић,
Александар
Nikolić, Dušan в. Николић, Душан
Ninković, Lena в. Нинковић, Лена
Ninković, Veselinka 400 [1190]
Niševa, Božana 110, 118
Nomachi, Motoki Y. 185, 316 [402]
Novakov, Predrag в. Новаков,
Предраг
Novik, Alexander 190
Novotná, Renata 103, 118
Nshimirimana, Epimaque 400 [1188]
Ohnheiser, Ingeborg 118
Okano, Kaname 186
Ološtiak, Martin 35, 36, 41, 97–120,
316 [404]
Olsen, Susan 118
Ong, Walter J. 11, 12, 26
Palková, Lenka 99, 110, 114, 119
Panevová, Jarmila 305 [296]
Panić Kavgić, Olga в. Панић
Кавгић, Олга
Paunović, Tatjana в. Пауновић,
Татјана
Pavković, Milka в. Павковић,
Милка
Pavlović, Vladan в. Павловић,
Владан
Pejčić, Aleksandar 407 [1265]
Pekelis, Olga 188
Pennington, James Joshua 188
Perdih, Andrej 318 [423]
Perelmutter, Renee 187
Perović, Slavica в. Перовић, Сла-
вица

- Petković, Danijela в. Петковић,
Данијела
Petr, Jan 109, 119
Petrovski, Bojan 189, 190
Petrić, Krana 295 [156], 295 [163]
Petrović, Andrija 187
Petrović, Sanja в. Петровић, Сања
Pfeifer, Wolfgang 42
Pietraszek, Mateusz 296 [167]
Pivavarchyk, Tamara в. Пивовар-
чик, Тамара
Plotnikova, Anna 189
Podlecki, Mateusz 190
Polomac, Vladimir в. Поломац,
Владимир
Porović, Ljudmila в. Поповић,
Људмила
Porović, Marija в. Поповић,
Марија
Porović, Mladen 284 [32]
Porović, Nataša в. Поповић, На-
таша
Pravuljac, Anja в. Правуљац, Ања
Prčić, Tvrtko в. Прћић, Твртко
Prenner, Maria Katarzyna 188
Prodanović, Marijana в.
Продановић, Маријана
Prošić Santovac, Danijela в.
Прошић Сантовац, Данијела
Ptentsova, Anna 189
- Rác, Péter 288 [66]
Radan Uscatu, Miliana-Radmila 373
[944], 374 [945, 946]
Radan, Mihai 373 [944], 374 [945–
948], 383 [1060], 402 [1208]
Radić-Bojanić, Biljana в. Радић
Бојанић, Биљана
Radulović, Milica в. Радуловић,
Милица
Radusin Bardić, Nataša в. Радусин
Бардић, Наташа
- Rainer, Franz 118
Rakić, Milan в. Ракић, Милан
Ramchand, Gillian 187
Rangelov, Spas 189
Ratsiburskaya, Larisa V. в. Рацибур-
ская, Лариса В.
Rebronja, Elias 349 [708]
Rebronja, Ismet в. Реброња, Исет
Rešovská, Soňa 98, 113, 119
Ristić, Stana в. Ристић, Стана
Ritter, Anna 188
Riveros Mitrović, Victoria 399 [1179]
Ruda, Marta 188
Rusínová, Zdeňka 109, 119
- Samardžija, Tatjana в. Самарџија,
Татјана
Sato, Noriyoshi 187
Saussure, Ferdinand de 99, 107, 119
Savić Nenadović, Zorica 292 [123]
Savić, Svenka в. Савић, Свенка
Savković, Lazar в. Савковић, Лазар
Seder, Ružica в. Седер, Ружица
Sentov, Ana в. Сентов, Ана
Shcheglova, Ekaterina в. Шчеглова,
Јекатерина
Shilikhina, Ksenia 225
Shmelev, Alexei 188
Sierociuk, Jerzy 9–27
Silaški, Nadežda в. Силашки, На-
дежда
Simović, Vesna в. Симовић, Весна
Sitchinava, Dmitri 189
Sivački, Ana 401 [1198]
Sivova, Tat'jana 188
Skok, Petar 69, 93
Sloboda, Agnieszka 186
Slobodchikoff, Tatyana 188
Snoj, Marko 42
Spasić, Dragana в. Спасић, Драгана
Sredojević, Dejan 324 [486]
Stabej, Marko 30, 41

- Stamenković, Dušan 284 [32]
 Stamenković, Katarina в.
 Стаменковић, Катарина
- Stanić, Tamara в. Станић, Тамара
 Stanković, Selena в. Станковић,
 Селена
- Stanojević, Jovana в. Станојевић,
 Јована
- Stanojević, Veran в. Станојевић,
 Веран
- Stefanović, Marija в. Стефановић,
 Марија
- Stefanović, Tamara в. Стефановић,
 Тамара
- Stekić, Dunja в. Стекић, Дуња
- Stepanov, Strahinja в. Степанов,
 Страхинја
- Steripolo, Olena 186
- Stevanović, Marijana 327 [521]
- Stipančević, Ana в. Стипанчевић,
 Ана
- Stojanović, Ana в. Стојановић, Ана
 Stolz, Benjamin 387 [1101]
- Stoykova, Nikoleta в. Стојкова,
 Николета
- Stramljić Breznik, Irena 29–45
- Sugai, Kenta 188
- Szeptyński, Rafał 187
- Šehović, Amela 114, 119
- Ševalije, Žan 61, 93
- Šević, Radmila в. Шевић, Радмила
- Šipka, Danko в. Шипка, Данко
- Škorić, Milica в. Шкорић, Милица
- Šorgić, Ivana в. Шоргић, Ивана
- Šorli, Mojca 34, 41
- Šribar, Renata 30, 41
- Štasni, Gordana R. в. Штасни,
 Гордана Р.
- Štekauer, Pavol 98, 103, 119
- Štrbac, Gordana R. в. Штрбац,
 Гордана Р.
- Šulović, Ksenija 302 [249]
- Šuman, Josip 33, 42
- Tafra, Branka 208, 209, 212, 213,
 318 [429]
- Tangiku, Itsuji 186
- Tarpomanova, Ekaterina в. Тарпо-
 манова, Екатерина
- Tiganj, Zoran 186
- Tofoska, Stasha 189
- Topalov, Jagoda в. Топалов, Јагода
- Topolińska, Zuzanna 319 [430], 405
 [1243]
- Toporišič, Jože 30, 31, 33, 35, 42
- Tošić, Tamara в. Тошић, Тамара
- Toyota, Junichi 400 [1186]
- Tratnik, Alenka 289 [85]
- Trbojević Milošević, Ivana в.
 Трбојевић Милошевић, Ивана
- Tričkovska, Jelena в. Тричковска,
 Јелена
- Trubetzkoj, Nikolai S. в. Трубецкој,
 Николај
- Tučev, Nataša в. Тучев, Наташа
- Turano, Giuseppina 400 [1189]
- Tutschke, Günther 387 [1108]
- Tuyubahe, Pascal 400 [1188]
- Urbańczyk, S. 25
- Uzeneva, Elena 189
- Vakulenko, Maksym 186
- Valić Nedeljković, Dubravka в.
 Валић Недељковић, Дубравка
- Vande Castele, An 297 [187]
- Vasileva, Viktoria в. Васиљева,
 Викторија
- Veličković, Marta в. Величковић,
 Марта
- Veljković Michos, Maja в.
 Вељковић Мичос, Маја
- Venclović, Gavril Stefanović 190

- Vermeki, Boglárka 406 [1250]
 Veselinović, Marijana 284 [31], 292
 [117]
 Vesić Pavlović, Tijana в. Весић
 Павловић, Тијана
 Vidovič Muha, Ada 31, 34, 42
 Vilić, Ivana в. Вилић, Ивана
 Visković, Nikola в. Висковић,
 Никола
 Vitas, Duško в. Витас, Душко
 Vlaškalić, Nebojša 288 [74]
 Vojteková, Marta 116, 119
 Vos, Myrte 187
 Vujošević, Anđela в. Вујошевић,
 Анђела
 Vujović, Marija в. Вујовић, Марија
 Vukasojević, Sandra в. Вукасојевић,
 Сандра
 Vukčević, Vanja 297 [188, 189]
 Vukčević Lacković, Biljana в.
 Вукчевић Лацковић, Биљана
 Vurdelja, Jovana в. Вурдеља,
 Јована
 Wald, Veronika 188
 Wandl, Florian 187
 Watabe, Naoya 189
 Wierzbicka, Anna 60, 93, 227, 257,
 264
 Witkoś, Jacek 190
 Xiaolei, Jin S. 399 [1183]
 Yakovchenko, Anastasia 188
 Zalad, Gordana в. Залад, Гордана
 Zec, Draga в. Зец, Драга С.
 Zec, Milja в. Зец, Миља
 Zimmerling, Anton 189
 Zogović, Mirka 125, 155
 Zsiga, Elizabeth 127, 156
 Zvalená, Eleonóra 315 [396, 397]
 Zvekić Dušanović, Dušanka в.
 Звекић Душановић, Душанка
 Žaucer, Rok 189
 Žele, Andreja 186
 Živković, Branka в. Живковић,
 Бранка
 Żygis, Marzena 186

Регистре урадила:
Дивна Продановић

НАПОМЕНА

Текстови „Уређивачка политика“ и „Упутство ауторима за припрему рукописа за објављивање“ часописа *Јужнословенски филолог* налазе се на интернет адреси:

<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/>

Texts “Editorial Policy” and “Manuscript Formating Guielines for the Authors” for the journal *Južnoslovenski filolog* (South Slavic Philologist) may be found at the following internet address:

<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/>

Тексты «Редакционная политика» и «Инструкция авторам по подготовке рукописей к печати» журнала *Јужнословенски филолог* (Южнославянский филолог) находятся на следующей интернет странице:

<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/>

